ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ

Abraham to Christ—1997 BC to 5 BC

1 Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαυίδ,* υἱοῦ Ἀβραάμ·†
2 Ἀβραὰμ ἐγέννησεν τὸν Ἰσαάκ, Ἰσαὰκ δὲ
ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ, Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησεν τὸν
Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ· 3 Ἰούδας δὲ
ἐγέννησεν τὸν Φαρὲς καὶ τὸν Ζαρὰ ἐκ τῆς
Θάμαρ, Φαρὲς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐσρώμ,
Ἐσρὼμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀράμ· 4 Ἀρὰμ
δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμιναδάβ,‡ Ἀμιναδὰβ
δὲ ἐγέννησεν τὸν Ναασσών, Ναασσὼν
δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαλμών· 5 Σαλμὼν δὲ
ἐγέννησεν τὸν Βοὸζ§ ἐκ τῆς Ῥαχάβ, Βοὸζ

---

* **1:1** Since most minuscules have the abbreviation δαδ, the choice between δαβιδ and δαυιδ becomes difficult, if not arbitrary. The LXX and most uncials have δαυιδ. † **1:1** ἀβρααμ f^{35} [60%] ¦ ἀβραμ [40%] RP,HF,OC,CP,TR,NU [When Jehovah changed Abram's name to Abraham (Genesis 17:5) the intervocalic aspiration in Hebrew is adequately represented in English by 'h'; but so far as I know, there is no way in Greek to indicate intervocalic aspiration within a word—the only alternative to losing the aspiration altogether would be to place it at the beginning of the word.] ‡ **1:4** αμιναδαβ *rell* ¦ αμιναδαμ [30%] (In the minuscule manuscripts β is often written like an μ, only without the 'tail'—if the scribe was the least bit careless, they could easily be confused.) § **1:5** βοοζ f^{35} W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ βοες $\mathfrak{P}^{1}$ ℵB [0.5%] NU ¦ βοος C [0.5%]

δὲ ἐγέννησεν τὸν Ὼβὴδ* ἐκ τῆς Ῥούθ, Ὼβὴδ δὲ
ἐγέννησεν τὸν Ἰεσσαί, 6 Ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησεν
τὸν Δαυὶδ τὸν βασιλέα.
Δαυὶδ δὲ ὁ βασιλεὺς† ἐγέννησεν τὸν
Σολομῶνα‡ ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου, 7 Σολομὼν δὲ
ἐγέννησεν τὸν Ῥοβοάμ, Ῥοβοὰμ δὲ ἐγέννησεν
τὸν Ἀβιά, Ἀβιὰ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀσά§ 8 Ἀσὰ
δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσαφάτ, Ἰωσαφὰτ δὲ
ἐγέννησεν τὸν Ἰωράμ, Ἰωρὰμ δὲ ἐγέννησεν
τὸν Ὀζίαν· 9 Ὀζίας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωάθαμ,
Ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἄχαζ, Ἄχαζ δὲ
ἐγέννησεν τὸν Ἐζεκίαν· 10 Ἐζεκίας δὲ
ἐγέννησεν τὸν Μανασσῆν,* Μανασσῆς δὲ
ἐγέννησεν τὸν Ἀμών,† Ἀμὼν δὲ ἐγέννησεν
τὸν Ἰωσίαν· 11 Ἰωσίας δὲ ἐγέννησεν‡ τὸν
Ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς
μετοικεσίας§ Βαβυλῶνος.
12 Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν* Βαβυλῶνος
Ἰεχονίας ἐγέννησεν τὸν Σαλαθιήλ, Σαλαθιὴλ
δὲ ἐγέννησεν τὸν Ζοροβάβελ· 13 Ζοροβάβελ δὲ

---

* **1:5** ωβηδ f^{35} W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ιωβηδ ℵB,C [2%] NU ¦ two other spellings † **1:6** ο βασιλευς f^{35} C,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{1}$ℵB [2%] NU ‡ **1:6** σολομωνα f^{35} $\mathfrak{P}^{1}$B,C [90%] RP,HF,OC,CP,NU ¦ σολομωντα W [9%] TR ¦ σαλομων ℵ [0.5%] ¦ σολομων [0.5%] § **1:7** ασα f^{35} W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ασαφ $\mathfrak{P}^{1v}$ℵB,C [2%] NU (twice) * **1:10** μανασσην f^{35} [25%] ¦ μανασση ℵB,C,W [73%] RP,HF,OC,CP,TR,NU ¦ μανασην [2%] † **1:10** αμων f^{35} W [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αμμων [2%] ¦ αμως ℵC [2%] NU ¦ αμνων B ¦ one other spelling ‡ **1:11** εγεννησεν *rell* ¦ 1 τον ιωακειμ ιωακειμ δε 1 (11.6%) § **1:11** μετοικεσιας *rell* ¦ μετοικησιας [10%] (also in verse 17, twice) * **1:12** μετοικεσιαν *rell* ¦ μετοικησιαν [10%]

ἐγέννησεν τὸν Ἀβιούδ, Ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησεν
τὸν Ἐλιακείμ,† Ἐλιακεὶμ δὲ ἐγέννησεν τὸν
Ἀζώρ· 14 Ἀζὼρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαδώκ, Σαδὼκ
δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχείμ,‡ Ἀχεὶμ δὲ ἐγέννησεν
τὸν Ἐλιούδ· 15 Ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησεν τὸν
Ἐλεάζαρ, Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ματθάν,
Ματθὰν§ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ· 16 Ἰακὼβ δὲ
ἐγέννησεν τὸν Ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς
ἐγεννήθη Ἰησοῦς, ὁ λεγόμενος Χριστός.

17 Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως
Δαυὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ Δαυὶδ
ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ
δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας
Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ
δεκατέσσαρες.

Conception of Jesus—5 BC

18 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις* οὕτως
ἦν· Μνηστευθείσης γὰρ† τῆς μητρὸς αὐτοῦ
Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτούς,
εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος
Ἁγίου. 19 Ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος
ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι,‡
ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. 20 Ταῦτα
δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδού, ἄγγελος Κυρίου

---

† **1:13** ελιακειμ *rell* ¦ ελιακιμ W [10%] NU ‡ **1:14** αχειμ $\mathfrak{P}^{1}$ *rell* ¦ αχιμ [10%] NU ¦ αχειν W ¦ two other spellings § **1:15** ματθαν *rell* ¦ ματθατ [2%] ¦ ματθαμ CP (twice) ¦ μαθθαν $\mathfrak{P}^{1}$B * **1:18** γεννησις f^{35} [96.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ γενεσις $\mathfrak{P}^{1}$ℵB [3%] NU ¦ γενεσεις C,W ¦ two other spellings † **1:18** γαρ f^{35} W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{1}$ℵB,C [2%] NU ‡ **1:19** παραδειγματισαι f^{35} ℵC,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ δειγματισαι $\mathfrak{P}^{1}$B [1%] NU

κατ᾽ ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων· «Ἰωσήφ, υἱὸς Δαυίδ, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰμ§ τὴν γυναῖκά σου, τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματός ἐστιν Ἁγίου. 21 Τέξεται δὲ υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν, αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.» 22 Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ* Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· 23 «Ἰδού, ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ,» ὅ ἐστιν μεθερμηνευόμενον, ‹μεθ᾽ ἡμῶν ὁ Θεός.› 24 Διεγερθεὶς† δὲ ὁ Ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυρίου καὶ παρέλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, 25 καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς, τὸν πρωτότοκον.‡ Καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ΙΗΣΟΥΝ.

Jesus is born—4 BC

2

The ‘wise men’

1 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, ἐν ἡμέραις Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως, ἰδού, μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο

§ **1:20** μαριαμ f^{35} ℵC,D,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ μαριαν B [1%] NU * **1:22** του f^{35} [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C,D,W [3%] NU † **1:24** διεγερθεις f^{35} D,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εγερθεις ℵB,C [1%] NU ‡ **1:25** τον υιον αυτης τον πρωτοτοκον f^{35} C,D,N,W (99.5%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ υιον ℵB (0.5%) NU (1454 vs 8 manuscripts)

εἰς Ἰεροσόλυμα* 2 λέγοντες· «Ποῦ ἐστιν ὁ
τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Εἴδομεν
γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα† ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ
ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ.» 3 Ἀκούσας δὲ
Ἡρῴδης ὁ βασιλεὺς‡ ἐταράχθη, καὶ πᾶσα
Ἰεροσόλυμα μετ᾽ αὐτοῦ. 4 Καὶ συναγαγὼν
πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς
τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο παρ᾽ αὐτῶν ποῦ ὁ
Χριστὸς γεννᾶται. 5 Οἱ δὲ εἶπον§ αὐτῷ· «Ἐν
Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, οὕτως γὰρ γέγραπται
διὰ τοῦ προφήτου· 6 ‹Καὶ σύ, Βηθλεέμ, γῆ
Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν
Ἰούδα, ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος,
ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ.› »
7 Τότε Ἡρῴδης, λάθρα καλέσας τοὺς μάγους,
ἠκρίβωσεν παρ᾽ αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ
φαινομένου ἀστέρος. 8 Καὶ πέμψας αὐτοὺς
εἰς Βηθλεὲμ εἶπεν, «Πορευθέντες ἀκριβῶς
ἐξετάσατε* περὶ τοῦ Παιδίου· ἐπὰν δὲ
εὕρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν
προσκυνήσω αὐτῷ.»

The Star!

9 Οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως
ἐπορεύθησαν, καὶ ἰδού, ὁ ἀστὴρ ὃν εἶδον
ἐν τῇ ἀνατολῇ προῆγεν αὐτοὺς ἕως ἐλθὼν

---

* **2:1** ιεροσολυμα *rell* ¦ ιερουσαλημ C,N,W [10%] † **2:2** αυτου τον αστερα *rell* ¦ 231 [1%] CP ‡ **2:3** ηρωδης ο βασιλευς f^{35} C,N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 231 ℵB,D [2%] NU § **2:5** ειπον *rell* ¦ ειπαν ℵB,NU * **2:8** ακριβως εξετασατε f^{35} W [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 ℵ(B)C(D) [4%] NU

ἔστη† ἐπάνω οὗ ἦν τὸ Παιδίον. 10 Ἰδόντες
δὲ τὸν ἀστέρα, ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην
σφόδρα. 11 Καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν
εἶδον‡ τὸ Παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς
αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ·
καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν
προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα· χρυσὸν καὶ λίβανον
καὶ σμύρναν. 12 Καὶ χρηματισθέντες κατ᾽
ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρῴδην, δι᾽ ἄλλης
ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

The flight to Egypt

13 Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδού, ἄγγελος
Κυρίου φαίνεται κατ᾽ ὄναρ τῷ Ἰωσὴφ λέγων·
«Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ Παιδίον καὶ τὴν
μητέρα αὐτοῦ καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον καὶ ἴσθι
ἐκεῖ ἕως ἂν εἴπω σοι, μέλλει γὰρ Ἡρῴδης
ζητεῖν τὸ Παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό.» 14 Ὁ
δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ Παιδίον καὶ τὴν
μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς
Αἴγυπτον. 15 Καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς
Ἡρῴδου, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ§
Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· «Ἐξ
Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν Υἱόν μου.»

The massacre

16 Τότε Ἡρῴδης, ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ
τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας
ἀνεῖλεν πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν

† **2:9** εστη f^{35} W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εσταθη ℵB,C,D [2%] NU ‡ **2:11** ειδον *rell* ¦ ιδον ℵC,W [5%] ¦ ευρον [5%] TR ¦ ειδαν B § **2:15** του f^{35} [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C,D,W [3%] NU

Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσιν τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσεν παρὰ τῶν μάγων. 17 Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν ὑπὸ* Ἰερεμίου† τοῦ προφήτου λέγοντος· 18 «Φωνὴ ἐν Ῥαμᾷ ἠκούσθη, θρῆνος καὶ‡ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς· Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίν.»

The return to Natsareth

19 Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρῴδου, ἰδού, ἄγγελος Κυρίου κατ᾽ ὄναρ φαίνεται§ τῷ Ἰωσὴφ ἐν Αἰγύπτῳ 20 λέγων· «Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ Παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραήλ, τεθνήκασιν γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ Παιδίου.» 21 Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ Παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἦλθεν* εἰς γῆν Ἰσραήλ. 22 Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ† τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ Ἡρῴδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ,‡ ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν. Χρηματισθεὶς δὲ κατ᾽ ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας, 23 καὶ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην

---

* **2:17** υπο f^{35} [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ δια ℵB,C,D,W [2%] NU † **2:17** ιερεμιου f^{35} OC,CP,TR ¦ ιερεμιου RP,HF,NU ‡ **2:18** θρηνος και f^{35} C,D,W (99.2%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB (0.7%) NU § **2:19** κατ οναρ φαινεται f^{35} C,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 312 ℵB,D [2%] NU * **2:21** ηλθεν f^{35} D,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εισηλθεν ℵB,C [1%] NU † **2:22** επι f^{35} C,D,W [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,N [5%] NU ‡ **2:22** ηρωδου του πατρος αυτου f^{35} D,N [99.7%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 2341 ℵB,C,W [0.3%] NU

Ναζαρέτ, ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν, ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

Ministry of John the Baptizer—26 AD

3

1 Ἐν δὲ* ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας 2 καὶ† λέγων, «Μετανοεῖτε, ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.» 3 Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς ὑπὸ‡ Ἡσαΐου§ τοῦ προφήτου λέγοντος· «Φωνὴ βοῶντος, ‹Ἐν τῇ ἐρήμῳ ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.›» 4 Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχεν τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ· ἡ δὲ τροφὴ αὐτοῦ ἦν* ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον. 5 Τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν Ἰεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ † Ἰουδαία καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου, 6 καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ‡ ὑπ᾽ αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

A bunch of snakes

---

* **3:1** δε *rell* ¦ — D,N [10%] † **3:2** και f^{35} C,D,N,W [99.8%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — ℵB [0.2%] Nestle^{24} ‡ **3:3** υπο f^{35} N [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ δια ℵB,C,D,W [2%] NU § **3:3** ησαιου f^{35} OC,CP,TR ¦ ησαιου RP,HF,NU * **3:4** αυτου ην f^{35} N [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 ℵB,C,D,W [1%] NU † **3:5** η *rell* ¦ — [5%] CP ‡ **3:6** ιορδανη f^{35} D [85%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 ποταμω ℵB,C,W [15%] NU

7 Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ
Σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα
αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· «Γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς
ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης
ὀργῆς; 8 Ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον§ τῆς
μετανοίας, 9 καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς,
‹Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ,› λέγω γὰρ ὑμῖν
ὅτι δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων
ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. 10 Ἤδη δὲ καὶ*
ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται.
Πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν
ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.
11 »Ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς† ἐν ὕδατι
εἰς μετάνοιαν, ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος
ἰσχυρότερός μου ἐστίν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ
ὑποδήματα βαστάσαι. Αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει
ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ·‡ 12 οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ
αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ
συνάξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην·§
τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.»

Baptism of Jesus

13 Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς
Γαλιλαίας ἐπὶ* τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν
Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ᾽ αὐτοῦ. 14 Ὁ

---

§ **3:8** καρπον αξιον *rell* ¦ καρπους αξιους [5%] TR * **3:10** και f^{35} [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C,W [2%] NU † **3:11** βαπτιζω υμας f^{35} C [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 ℵB,W [2%] NU ‡ **3:11** αγιω f^{35} [80%] RP,HF,CP ¦ 1 και πυρι ℵB,C,W [20%] OC,TR,NU § **3:12** αυτου εις την αποθηκην f^{35} ℵC (76.1%) RP,HF,OC,CP,TR,NU ¦ 2341 (13.9%) ¦ 234 (7.4%) ¦ 12341 B,W (2.6%) * **3:13** επι *rell* ¦ εις CP

δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν αὐτὸν λέγων, «Ἐγὼ
χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ
πρός με;» 15 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
πρὸς αὐτόν, «Ἄφες ἄρτι, οὕτως γὰρ πρέπον
ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην.»
Τότε ἀφίησιν αὐτόν. 16 Καὶ βαπτισθεὶς† ὁ
Ἰησοῦς ἀνέβη εὐθὺς‡ ἀπὸ τοῦ ὕδατος, καὶ
ἰδού, ἀνεῴχθησαν§ αὐτῷ* οἱ οὐρανοί, καὶ
εἶδεν τὸ† Πνεῦμα τοῦ‡ Θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ
περιστερὰν καὶ§ ἐρχόμενον ἐπ᾽ αὐτόν. 17 Καὶ
ἰδού, φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα, «Οὗτός
ἐστιν ὁ Υἱός μου, ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.»

Jesus tested by Satan

4

1 Τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ
Πνεύματος πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου.
2 Καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα* καὶ
νύκτας τεσσαράκοντα,† ὕστερον ἐπείνασεν.

---

† **3:16** και βαπτισθεις f^{35} W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 2 δε ℵB,C [1%] NU ‡ **3:16** ανεβη ευθυς f^{35} C [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 ℵB,W [1.5%] NU § **3:16** ανεωχθησαν f^{35} ℵC,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ηνεωχθησαν B [1%] NU * **3:16** αυτω f^{35} C,W (99.5%) RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — ℵB (0.3%) ¦ long omission (0.2%) † **3:16** το f^{35} C,W (99.9%) RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — ℵB (alone) ‡ **3:16** του f^{35} C,W (99.6%) RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — ℵB (alone) ¦ omit phrase (0.3%) § **3:16** και f^{35} C,D,W [99.9%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — ℵB * **4:2** τεσσαρακοντα f^{35} W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ τεσσερακοντα ℵB(C) [1%] NU ¦ μ D † **4:2** τεσσαρακοντα f^{35} (D)W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ τεσσερακοντα (ℵ)B,C [1%] NU

3 Καὶ προσελθὼν αὐτῷ ὁ πειράζων εἶπεν,‡
«Εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι
οὗτοι ἄρτοι γένωνται.» 4 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν, «Γέγραπται· ‹Οὐκ ἐπ᾽ ἄρτῳ μόνῳ
ζήσεταιS ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ ἐπὶ παντὶ ῥήματι
ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ.› » 5 Τότε
παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν
πόλιν καὶ ἵστησιν* αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον
τοῦ ἱεροῦ, 6 καὶ λέγει αὐτῷ, «Εἰ Υἱὸς εἶ
τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω. Γέγραπται
γὰρ ὅτι ‹Τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ
σοῦ, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσίν σε, μήποτε
προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.› »
7 Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, «Πάλιν γέγραπται·
‹Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου.› »
8 Πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς
ὄρος ὑψηλὸν λίαν καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας
τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν δόξαν
αὐτῶν. 9 Καὶ λέγει† αὐτῷ, «Ταῦτα πάντα σοι‡
δώσω ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι.» 10 Τότε
λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· «Ὕπαγε ὀπίσω μου,S
Σατανᾶ· γέγραπται γάρ· ‹Κύριον τὸν Θεόν σου
προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.› »

---

‡ **4:3** αυτω ο πειραζων ειπεν f^{35} C [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 2341 ℵB,W [2%] NU ¦ 123 και 41 D § **4:4** ζησεται f^{35} [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 ο ℵB,C,D,W [10%] NU * **4:5** ιστησιν f^{35} W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εστησεν ℵB,C,D [1%] NU † **4:9** λεγει f^{35} W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ειπεν ℵB,C,D [1.5%] NU ‡ **4:9** παντα σοι f^{35} D [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 ℵB,C,W [1.5%] NU § **4:10** οπισω μου f^{35} D (88.1%) RP,HF,OC,CP ¦ — ℵB,C,W (11.8%) TR,NU ¦ two other variants (0.1%)

11 Τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος καὶ ἰδού,
ἄγγελοι προσῆλθον καὶ διηκόνουν αὐτῷ.

Jesus chooses Capernaum as His base of operations—27 AD

12 Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς* ὅτι Ἰωάννης
παρεδόθη,† ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.
13 Καὶ καταλιπὼν τὴν Ναζαρέτ,‡ ἐλθὼν
κατῴκησεν εἰς Καπερναοὺμ§ τὴν
παραθαλασσίαν, ἐν ὁρίοις Ζαβουλὼν καὶ
Νεφθαλείμ·* 14 ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ
Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· 15 «Γῆ
Ζαβουλὼν καὶ γῆ Νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης,
πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν,
16 ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδεν φῶς†
μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ
θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.»

Peter, Andrew, James and John

17 Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν καὶ
λέγειν, «Μετανοεῖτε, ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν.» 18 Περιπατῶν δὲ‡ παρὰ τὴν
θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν δύο ἀδελφούς,
Σίμωνα (τὸν λεγόμενον Πέτρον) καὶ Ἀνδρέαν

---

* **4:12** ο ιησους f^{35} W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C,D [1%] NU † **4:12** παρεδοθη *rell* ¦ παρεδωθη CP ‡ **4:13** ναζαρετ f^{35} [89%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ναζαρεθ ℵD,W [10%] ¦ ναζαρα B [0.5%] NU ¦ ναζαραθ C [0.5%] ¦ one other spelling § **4:13** καπερναουμ f^{35} C [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ καφαρναουμ ℵB,D,W [1%] NU * **4:13** νεφθαλειμ f^{35} ℵB,C,D [89%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ νεφθαλιμ W [10%] NU ¦ νεφθαλημ [1%] † **4:16** ειδεν φως f^{35} (D) [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 ℵB,C,W [3%] NU ‡ **4:18** δε *rell* ¦ 1 ο ιησους [5%] TR

τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον
εἰς τὴν θάλασσαν, ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς. 19 Καὶ
λέγει αὐτοῖς, «Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω
ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων.» 20 Οἱ δὲ εὐθέως
ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ. 21 Καὶ
προβὰς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφούς,
Ἰάκωβον (τὸν τοῦ Ζεβεδαίου) καὶ Ἰωάννην τὸν
ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου
τοῦ πατρὸς αὐτῶν, καταρτίζοντας τὰ δίκτυα
αὐτῶν· καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. 22 Οἱ δὲ εὐθέως
ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν
ἠκολούθησαν αὐτῷ.

A tour of Galilee

23 Καὶ περιῆγεν ὅλην τὴν Γαλιλαίαν ὁ
Ἰησοῦς,§ διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς
αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς
βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον
καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. 24 Καὶ
ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν·
καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς
ἔχοντας —ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις
συνεχομένους, καὶ* δαιμονιζομένους καὶ
σεληνιαζομένους καὶ παραλυτικούς —καὶ
ἐθεράπευσεν αὐτούς. 25 Καὶ ἠκολούθησαν
αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ

§ **4:23** ολην την γαλιλαιαν ο ιησους f^{35} W (90.8%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ 45123 D (7.6%) ¦ 2345 (0.3%) ¦ 123 (0.5%) ¦ 45 (0.2%) ¦ 45 εν ολη τη γαλιλαια C (0.1%) ¦ 45 εν τη γαλιλαια ℵ ¦ εν ολη τη γαλιλαια B (alone) NU ¦ καθ ολης της γαλιλαιας 45 (0.3%) ¦ three other variants (0.2%) * **4:24** και f^{35} ℵD,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — B,C [2%]

Δεκαπόλεως καὶ Ἰεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας
καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

The Sermon on the Mount

5

1 Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος
καί, καθίσαντος αὐτοῦ, προσῆλθον* αὐτῷ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ.

The Beatitudes

2 Καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν
αὐτοὺς λέγων· 3 «Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ
πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν
οὐρανῶν. 4 Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ
παρακληθήσονται. 5 Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι
αὐτοὶ κληρονομήσουσιν τὴν γῆν. 6 Μακάριοι
οἱ πεινῶντες† καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην,
ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. 7 Μακάριοι
οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.
8 Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ
τὸν Θεὸν ὄψονται. 9 Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί,
ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται. 10 Μακάριοι
οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν
ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

For disciples

11 »Μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς
καὶ διώξωσιν, καὶ εἴπωσιν πᾶν πονηρὸν
ῥῆμα‡ καθ᾽ ὑμῶν, ψευδόμενοι,§ ἕνεκεν ἐμοῦ.

---

* **5:1** προσηλθον *rell* ¦ προσηλθαν ℵB,NU † **5:6** πεινωντες *rell* ¦ πινωντες CP ‡ **5:11** ρημα f^{35} C,W (99.8%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB(D)NU § **5:11** ψευδομενοι f^{35} ℵB,C [99.9%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — D

12 Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν
πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς, οὕτως γὰρ ἐδίωξαν
τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν. 13 Ὑμεῖς ἐστε
τὸ ἅλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ,
ἐν τίνι ἁλισθήσεται; Εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι
εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω καὶ* καταπατεῖσθαι ὑπὸ
τῶν ἀνθρώπων. 14 Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ
κόσμου. Οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω
ὄρους κειμένη. 15 Οὐδὲ καίουσιν λύχνον καὶ
τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὴν
λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ.
16 Οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν
τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ
ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν
τοῖς οὐρανοῖς.

Jesus interprets the Law

17 »Μὴ νομίσητε† ὅτι ἦλθον καταλῦσαι
τὸν Νόμον ἢ τοὺς Προφήτας· οὐκ ἦλθον
καταλῦσαι ἀλλὰ πληρῶσαι. 18 Ἀμὴν γὰρ λέγω
ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα
ἓν ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ Νόμου
ἕως ἂν πάντα γένηται. 19 Ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ
μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ
διδάξῃ‡ οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος
κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν·
ὃς δ᾽ ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας
κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

---

* **5:13** βληθηναι εξω και **f**35 D,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ βληθεν 2 ℵB,C [1%] NU † **5:17** νομισητε *rell* ¦ νομησητε [5%] CP ‡ **5:19** διδαξη *rell* ¦ διδαξει CP

20 Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ
δικαιοσύνη ὑμῶν§ πλεῖον τῶν γραμματέων
καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

About respecting others

21 »Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη* τοῖς ἀρχαίοις, ‹Οὐ
φονεύσεις, ὃς δ᾽ ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται
τῇ κρίσει.› 22 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ
ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ† ἔνοχος
ἔσται τῇ κρίσει. Ὃς δ᾽ ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ
αὐτοῦ, ‹Ῥακά,› ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ.
Ὃς δ᾽ ἂν εἴπῃ, ‹Μωρέ,› ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν
Γέενναν‡ τοῦ πυρός. 23 Ἐὰν οὖν προσφέρῃς
τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ ἐκεῖ§
μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ,
24 ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ
θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε· πρῶτον διαλλάγηθι
τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ
δῶρόν σου. 25 Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου
ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ᾽ αὐτοῦ,*
μήποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ

---

§ **5:20** η δικαιοσυνη υμων f^{35} [70%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 312 ℵB,W [30%] NU ¦ one other variant (D omits verse 20; C is missing) * **5:21** ερρεθη *rell* ¦ ερρηθη B,D [15%] (Wherever the word occurs a number of MSS will have the variant, but never more than 15%.) † **5:22** εικη f^{35} D,W (96.2%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{64}$ℵB (1.9%) NU ¦ a long omission [homoioteleuton] (1.9%) ‡ **5:22** γεενναν *rell* ¦ γεεναν [5%] CP § **5:23** και εκει f^{35} D [80%] RP,HF,CP ¦ κακει ℵB,W [20%] OC,TR,NU * **5:25** εν τη οδω μετ αυτου f^{35} [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 45123 ℵB,D,W [3%] NU

ὁ κριτής σε παραδῷ† τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς
φυλακὴν βληθήσῃ. 26 Ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ
ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως ἂν‡ ἀποδῷς τὸν ἔσχατον
κοδράντην.

About sexual sin

27 »Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη,§ ‹Οὐ μοιχεύσεις.›
28 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα
πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτὴν* ἤδη ἐμοίχευσεν
αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. 29 Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός
σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ
βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται
ἓν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά
σου βληθῇ εἰς Γέενναν. 30 Καὶ εἰ ἡ δεξιά
σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὴν καὶ
βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται
ἓν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά
σου βληθῇ εἰς Γέενναν.† 31 Ἐρρέθη‡ ὅτι§ ‹ὃς
ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ
ἀποστάσιον.› 32 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν
ἀπολύσῃ* τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου

---

† **5:25** σε παραδω f^{35} (D)W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{64v}$ ℵB [3%] NU ‡ **5:26** αν *rell* ¦ ου W [3%] OC ¦ — [2%] § **5:27** ερρεθη f^{35} ℵB,D,W [90%] RP,HF,CP,NU ¦ 1 τοις αρχαιοις [10%] OC,TR * **5:28** αυτην f^{35} B,D,W [90%] RP,HF,OC,CP,NU ¦ αυτης [10%] TR ¦ — ℵ † **5:30** βληθη εις γεενναν f^{35} W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 23 απελθη ℵB [2%] NU (D omits verse 30) ‡ **5:31** ερρεθη f^{35} ℵ [30%] ¦ 1 δε B,D,W [70%] RP,HF,OC,CP,TR,NU § **5:31** οτι f^{35} W [97%] RP,HF,CP,TR ¦ — ℵB,D [3%] OC,NU * **5:32** ος αν απολυση f^{35} D [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ πας ο απολυων ℵB,W [10%] NU

πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι,† καὶ ὃς ἐὰν
ἀπολελυμένην γαμήσῃ μοιχᾶται.

About swearing

33 »Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς
ἀρχαίοις, ‹Οὐκ ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ
τῷ Κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου.› 34 Ἐγὼ δὲ λέγω
ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ,
ὅτι θρόνος ἐστὶν τοῦ Θεοῦ· 35 μήτε ἐν τῇ γῇ,
ὅτι ὑποπόδιόν ἐστιν τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε
εἰς Ἰεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶν τοῦ μεγάλου
Βασιλέως· 36 μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς,
ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν
ποιῆσαι.‡ 37 Ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν ‹ναὶ ναί,›
‹οὒ οὔ›· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ
ἐστιν.

About retaliation

38 »Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ‹Ὀφθαλμὸν ἀντὶ
ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος.› 39 Ἐγὼ
δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ᾽
ὅστις σε ῥαπίσειS ἐπὶ* τὴν δεξιὰν σιαγόνα,†
στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. 40 Καὶ τῷ
θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου
λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον. 41 Καὶ ὅστις
σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ᾽ αὐτοῦ

† **5:32** μοιχασθαι f^{35} [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ μοιχευθηναι ℵB,D,W [3%] NU ‡ **5:36** μιαν τριχα λευκην η μελαιναν ποιησαι f^{35} [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 123645 (ℵ)B(W) [1%] NU ¦ 612345 [0.5%] ¦ 126345 [0.5%] ¦ two other variants D S **5:39** ραπισει f^{35} D [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ραπιζει ℵB,W [2%] NU * **5:39** επι f^{35} D [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εις ℵB,W [4%] NU † **5:39** δεξιαν σιαγονα f^{35} ℵW [65%] RP,OC ¦ 1 σου 2 [35%] HF,CP,TR ¦ 12 σου B[NU] ¦ 2 σου D

δύο. 42 Τῷ αἰτοῦντί σε δίδου,‡ καὶ τὸν θέλοντα
ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι§ μὴ ἀποστραφῇς.

How to treat enemies

43 »Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ‹Ἀγαπήσεις τὸν
πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου.›
44 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν· ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς
ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς,
καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς,* καὶ
προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς
καὶ† διωκόντων ὑμᾶς, 45 ὅπως γένησθε υἱοὶ
τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς‡ οὐρανοῖς·
ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς
καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ
ἀδίκους. 46 Ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς
ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; Οὐχὶ
καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; 47 Καὶ
ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς φίλους§ ὑμῶν μόνον,
τί περισσὸν ποιεῖτε; Οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι*

‡ **5:42** διδου f^{35} [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ δος ℵB,D,W [1.5%] NU
§ **5:42** δανεισασθαι f^{35} [97.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ δανισασθαι ℵB,D,W [1.5%] NU ¦ δανησασθαι [1%] ¦ one other variant
* **5:44** ευλογειτε τους καταρωμενους υμας καλως ποιειτε τοις μισουσιν (τους μισουντας 1.1% TR) υμας f^{35} W (91.2%) RP,HF,OC,CP(TR) ¦ ten minor variations on this D (1.9%) ¦ 1234 (4.2%) ¦ 56789 (0.9%) ¦ 5-9,1-4 (0.6%) ¦ five further partial variants (0.3%) ¦ — ℵB (0.8%) NU † **5:44** επηρεαζοντων υμας και f^{35} W (94.3%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ 12 (2.8%) ¦ 13 (D) (1.8%) ¦ — ℵB (0.8%) NU ¦ longer omission (0.3%) ‡ **5:45** τοις f^{35} [80%] RP,HF,CP ¦ — ℵB,D,W [20%] OC,TR,NU § **5:47** φιλους f^{35} W [96%] RP,HF,OC,CP ¦ αδελφους ℵB,D [3.5%] TR,NU ¦ two other variants [0.5%] * **5:47** τελωναι f^{35} W (91.4%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ εθνικοι ℵB,D (7.3%) NU ¦ long omissions (1.3%)

οὕτως† ποιοῦσιν; 48 Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι
ὥσπερ‡ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς§
τέλειός ἐστιν.

6

Jesus warns against religious ostentation

1 »Προσέχετε* τὴν ἐλεημοσύνην† ὑμῶν μὴ
ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ
θεαθῆναι αὐτοῖς. Εἰ δὲ μή γε, μισθὸν οὐκ ἔχετε
παρὰ τῷ Πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
2 Ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς
ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν
ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως
δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἀμὴν λέγω
ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. 3 Σοῦ δὲ
ποιοῦντος ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά
σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου, 4 ὅπως ᾖ σου ἡ
ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ Πατήρ σου
ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ αὐτὸς‡ ἀποδώσει σοι
ἐν τῷ φανερῷ.§ 5 Καὶ ὅταν προσεύχῃ,* οὐκ

† **5:47** ουτως f^{35} (80.2%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ το αυτο ℵB,D,W (17%) NU ¦ τουτο (1.5%) ¦ long omissions (1.3%) ‡ **5:48** ωσπερ f^{35} D,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ως ℵB [3%] NU § **5:48** εν τοις ουρανοις f^{35} [85%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ουρανιος ℵB,W [15%] NU ¦ 13 D * **6:1** προσεχετε f^{35} B,D,W [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 δε ℵ [4%] [NU] † **6:1** ελεημοσυνην f^{35} W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ δικαιοσυνην ℵB,D [1%] NU ‡ **6:4** αυτος f^{35} D,W (75.2%) RP,HF,CP,TR ¦ — ℵB (24.1%) OC,NU ¦ long omissions (0.7%) § **6:4** εν τω φανερω f^{35} W (93.7%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D (5.7%) NU ¦ long omissions (0.7%) * **6:5** προσευχη f^{35} ℵD,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ προσευχησθε B [1.5%] NU

ἔσῃ† ὥσπερ‡ οἱ ὑποκριταί, ὅτι φιλοῦσιν ἐν
ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν
πλατειῶν ἑστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν§
φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι*
ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. 6 Σὺ δέ, ὅταν
προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν† σου, καὶ
κλείσας τὴν θύραν σου, πρόσευξαι τῷ Πατρί
σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ Πατήρ σου ὁ
βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ
φανερῷ.‡

How to pray

7 »Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε§
ὥσπερ οἱ ἐθνικοί· δοκοῦσιν γὰρ ὅτι ἐν τῇ
πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. 8 Μὴ
οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς, οἶδεν γὰρ ὁ Πατὴρ
ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι
αὐτόν. 9 Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς·
‹Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω
τὸ ὄνομά σου· 10 ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου,
γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ
καὶ ἐπὶ τῆς* γῆς. 11 Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν

† **6:5** εση f^{35} D,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εσεσθε ℵB [1.5%] NU ‡ **6:5** ωσπερ f^{35} W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ως ℵB,D [1%] NU § **6:5** αν f^{35} W [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [10%] NU * **6:5** οτι f^{35} W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [3%] NU † **6:6** ταμειον f^{35} B [30%] NU [ταμιον ℵD,W] ¦ ταμιειον [70%] RP,HF,OC,CP,TR ‡ **6:6** εν τω φανερω f^{35} W (97.2%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D (1.9%) NU ¦ long omissions (0.9%) § **6:7** βαττολογησητε f^{35} [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ βατταλογησητε ℵB,NU ¦ βλαττολογησηται D ¦ βατταλογειται W [0.5%] ¦ two other spellings * **6:10** της f^{35} D [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,W [1%] NU

ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον· 12 καὶ ἄφες ἡμῖν
τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν†
τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. 13 Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς
ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ
τοῦ πονηροῦ· ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ
ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.
Ἀμήν.›‡ 14 Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις
τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ
Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. 15 Ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε
τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν,§
οὐδὲ ὁ Πατὴρ ὑμῶν* ἀφήσει τὰ παραπτώματα
ὑμῶν.

How to fast

16 »Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὥσπερ†
οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί, ἀφανίζουσιν γὰρ
τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φανῶσιν τοῖς
ἀνθρώποις νηστεύοντες. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν
ὅτι‡ ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. 17 Σὺ δὲ
νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλήν, καὶ τὸ
πρόσωπόν σου νίψαι, 18 ὅπως μὴ φανῇς τοῖς
ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ Πατρί σου τῷ

† **6:12** αφιεμεν f^{35} [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αφηκαμεν ℵB [1%] NU ¦ αφιομεν D,W [1%] ‡ **6:13** οτι σου εστιν η βασιλεια και η δυναμις και η δοξα εις τους αιωνας αμην f^{35} W (97.6%—with variations) RP,HF,OC,TR ¦ 1-11 (1.1%) ¦ αμην (0.2%) ¦ — ℵB,D (1.1%) (CP)NU § **6:15** τα παραπτωματα αυτων f^{35} B,W (97.7%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ 12 υμων (0.5%) ¦ — ℵD (1.1%) NU ¦ long omission (0.5%) ¦ two other variants (0.2%) * **6:15** υμων *rell* ¦ 1 ο ουρανιος [5%] CP † **6:16** ωσπερ f^{35} W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ως ℵB,D [1.5%] NU ‡ **6:16** οτι f^{35} W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [3%] NU

ἐν τῷ κρυπτῷ· § καὶ ὁ Πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν
τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι.*

The right attitude toward material supply

19 »Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ
τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει καὶ
ὅπου κλέπται διορύσσουσιν καὶ κλέπτουσιν·
20 θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ,
ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει καὶ ὅπου
κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν·
21 ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν† ἐκεῖ ἔσται
καὶ ἡ καρδία ὑμῶν.

About world-view

22 »Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός.
Ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ,‡ ὅλον
τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται. 23 Ἐὰν δὲ ὁ
ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου
σκοτεινὸν ἔσται. Εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ
σκότος ἐστίν, τὸ σκότος πόσον.

"You cannot serve God and money"

24 »Οὐδεὶς δύναται δυσὶν κυρίοις δουλεύειν·
ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον
ἀγαπήσει, ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου
καταφρονήσει. Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν
καὶ μαμωνᾷ.§ 25 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ

§ **6:18** κρυπτω f^{35} W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ κρυφαιω ℵB(D) [1%] NU (twice) * **6:18** σοι f^{35} ℵB,D,W [90%] RP,HF,CP,NU ¦ 1 εν τω φανερω [10%] OC,TR (OC in small print) † **6:21** υμων f^{35} W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ σου ℵB [1%] NU (D missing) (twice) ‡ **6:22** ο οφθαλμος σου απλους η f^{35} [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 51234 ℵB,W [1%] NU § **6:24** μαμωνα *rell* ¦ μαμμωνα [5%] TR

μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε καὶ τί πίητε·* μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν, τί ἐνδύσεσθε.† Οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλείων‡ ἐστιν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος; 26 Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. Οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; 27 Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα; 28 Καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; Καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, πῶς αὐξάνει·§ οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει,* 29 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ† Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων. 30 Εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ, σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ Θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι; 31 Μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες, ‹Τί φάγωμεν;› ἢ ‹Τί πίωμεν;› ἢ ‹Τί περιβαλώμεθα;› 32 Πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ·‡ οἶδεν γὰρ ὁ

* **6:25** και τι πιητε f^{35} N [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ η 23 B,W [2%] [NU] ¦ — א [1%] † **6:25** ενδυσεσθε f^{35} [20%] ¦ ενδυσησθε אB,N,W [80%] RP,HF,OC,CP,TR,NU [The future indicative was unexpected.] ‡ **6:25** πλειων f^{35} [20%] ¦ πλειον אB,N,W [80%] RP,HF,OC,CP,TR,NU [‘Life’ and ‘food’ are feminine, not neuter.] § **6:28** αυξανει f^{35} N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αυξανουσιν B [1%] NU ¦ ου ξενουσιν א * **6:28** ου κοπια ουδε νηθει f^{35} N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 κοπιωσιν (κοπιουσιν B) 3 νηθουσιν (B) [1%] NU ¦ 3 νηθουσιν 3 κοπιωσιν א † **6:29** ουδε *rell* ¦ 1 ο CP ‡ **6:32** επιζητει f^{35} N,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ επιζητουσιν אB [3%] NU

Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων. 33 Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν
τοῦ Θεοῦ§ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ
ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. 34 Μὴ οὖν
μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον, ἡ γὰρ αὔριον
μεριμνήσει τὰ* ἑαυτῆς. Ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ
κακία αὐτῆς.

7

The right attitude toward others

1 »Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε. 2 Ἐν ᾧ γὰρ
κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε· καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ
μετρεῖτε, μετρηθήσεται* ὑμῖν. 3 Τί δὲ βλέπεις
τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου,
τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς;
4 Ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, ‹Ἄφες ἐκβάλω
τὸ κάρφος ἀπὸ† τοῦ ὀφθαλμοῦ σου,› καὶ ἰδού, ἡ
δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; 5 Ὑποκριτά, ἔκβαλε
πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου,‡ καὶ
τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ
ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Analyze your audience

---

§ **6:33** του θεου f^{35} N,W (99%) RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ των ουρανων (0.4%) ¦ αυτου (0.3%) ¦ — א(B) (0.2%) * **6:34** τα f^{35} N [80%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — א(B)W [20%] NU ¦ long omission [0.5%] ¦ three other variants * **7:2** μετρηθησεται *rell* ¦ αντιμετρηθησεται N [10%] TR † **7:4** απο f^{35} W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εκ אB,N [3%] NU ‡ **7:5** την δοκον εκ του οφθαλμου σου f^{35} N,W [99.7%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 345612 אB,C^{v} [0.3%] NU

6 »Μὴ δῶτε§ τὸ ἅγιον τοῖς κυσίν, μηδὲ
βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν
χοίρων· μήποτε καταπατήσωσιν* αὐτοὺς ἐν
τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ στραφέντες ῥήξωσιν
ὑμᾶς.

Be persistent, yet considerate

7 »Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ
εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.†
8 Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν
εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. 9 Ἢ
τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν‡ αἰτήσῃ§
ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει
αὐτῷ; 10 Καὶ* ἐὰν† ἰχθὺν αἰτήσῃ,‡ μὴ ὄφιν
ἐπιδώσει αὐτῷ; 11 Εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες,
οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις
ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς
οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;
12 Πάντα οὖν ὅσα ἂν§ θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν
οἱ ἄνθρωποι, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς·
οὗτος* γάρ ἐστιν ὁ Νόμος καὶ οἱ Προφῆται.

Eternal destiny

---

§ **7:6** δωτε *rell* ¦ δοτε [5%] CP * **7:6** καταπατησωσιν f^{35} ℵ [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ καταπατησουσιν B,C,N,W [3%] NU † **7:7** υμιν *rell* ¦ ημιν OC ‡ **7:9** εαν f^{35} N,W [97.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C [0.5%] NU ¦ αν [2%] § **7:9** αιτηση f^{35} N,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αιτησει ℵB [1.5%] NU ¦ αιτησεις C * **7:10** και f^{35} N,W [85%] RP,HF,OC,TR ¦ η 1 ℵB,C [15%] CP,NU † **7:10** εαν f^{35} N,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C [3%] NU ‡ **7:10** αιτηση f^{35} [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αιτησει ℵB,C,N,W [3%] NU § **7:12** αν f^{35} B [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εαν ℵC,N,W [2%] NU * **7:12** ουτος *rell* ¦ ουτως [10%] CP

13 »Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι
πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ
ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἰσιν
οἱ εἰσερχόμενοι δι᾽ αὐτῆς. 14 Τί† στενὴ ἡ πύλη
καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν
ζωήν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν.

A tree is known by its fruit

15 »Προσέχετε δὲ‡ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν,
οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασιν
προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσιν λύκοι ἅρπαγες.
16 Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε
αὐτούς. Μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν
σταφυλὴν§ ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; 17 Οὕτως
πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ,
τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς
ποιεῖ. 18 Οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν
καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον
σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. 19 Πᾶν οὖν*
δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται
καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. 20 Ἄρα γε, ἀπὸ τῶν
καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

We have to do the Father's will

21 »Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, ‹Κύριε, Κύριε,›
εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν,
ἀλλ᾽ ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου

† **7:14** τι f^{35} C,N,W (99%) RP,HF,OC,CP,NU ¦ οτι א,TR ¦ οτι δε B ‡ **7:15** δε f^{35} C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — אB [1%] NU (N missing) § **7:16** σταφυλην f^{35} W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ σταφυλας אB [1%] NU ¦ σταφυληνας C * **7:19** ουν f^{35} C^{c} [25%] ¦ — אB,C^{v},W [75%] RP,HF,OC,CP,TR,NU

τοῦ ἐν† οὐρανοῖς. 22 Πολλοὶ ἐροῦσίν μοι
ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ‹Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ
σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν,‡ καὶ τῷ σῷ
ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ
ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν;› 23 Καὶ
τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι ‹Οὐδέποτε ἔγνων
ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ᾽ ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν
ἀνομίαν.›

All face adversity—foundation determines outcome

24 »Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους
τούτους καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιώσω αὐτὸν§
ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησεν τὴν οἰκίαν
αὐτοῦ* ἐπὶ τὴν πέτραν. 25 Καὶ κατέβη ἡ
βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ
ἄνεμοι καὶ προσέπεσον† τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ· καὶ
οὐκ ἔπεσεν, τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.
26 Καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους
καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ
μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησεν τὴν οἰκίαν αὐτοῦ‡
ἐπὶ τὴν ἄμμον. 27 Καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ
ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ

† **7:21** εν f^{35} W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 τοις ℵB,C [3%] NU ‡ **7:22** προεφητευσαμεν f^{35} [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ επροφητευσαμεν ℵB,C,W [2%] NU § **7:24** ομοιωσω αυτον f^{35} C,W [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ομοιωθησεται ℵB [4%] NU * **7:24** την οικιαν αυτου f^{35} [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 312 ℵB,C,W [2%] NU † **7:25** προσεπεσον f^{35} [93%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ προσεπεσαν B,C [6%] NU ¦ προσεπεσεν ℵ ¦ προσεκρουσαν W ¦ two other variants [1%] ‡ **7:26** την οικιαν αυτου f^{35} C [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 312 ℵB,W [2%] NU

προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσεν· καὶ
ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη.»

Editorial comment

28 Καὶ ἐγένετο ὅτε συνετέλεσεν§ ὁ Ἰησοῦς
τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι
ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, 29 ἦν γὰρ διδάσκων
αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ
γραμματεῖς.*

The Messiah demonstrates His power

8

Jesus heals a leper

1 Καταβάντι δὲ αὐτῷ* ἀπὸ τοῦ ὄρους,
ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί. 2 Καὶ
ἰδού, λεπρὸς ἐλθὼν† προσεκύνει αὐτῷ, λέγων,
«Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.»
3 Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ ὁ
Ἰησοῦς,‡ λέγων, «Θέλω, καθαρίσθητι.» Καὶ
εὐθέως ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα. 4 Καὶ
λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· «Ὅρα μηδενὶ εἴπῃς·
ἀλλ᾽§ ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ

§ **7:28** συνετελεσεν f^{35} [94%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ετελεσεν ℵB,C,W [6%] NU * **7:29** γραμματεις f^{35} C [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 αυτων ℵB,W [5%] NU * **8:1** καταβαντι δε αυτω f^{35} [97.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 12 αυτου ℵ ¦ καταβαντος 2 αυτου B,C,W [1%] NU ¦ καταβαινοντος 2 αυτου [1%] † **8:2** ελθων f^{35} C,W [75%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ προσελθων ℵB,N [24%] NU ¦ — [1%] ‡ **8:3** ο ιησους f^{35} N,W [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C [4%] NU § **8:4** αλλ f^{35} [50%] TR ¦ αλλα ℵB,C,N,W [50%] RP,HF,OC,CP,NU

καὶ προσένεγκαι* τὸ δῶρον ὃ προσέταξεν
Μωσῆς,† εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.»

Jesus heals at a distance

5 Εἰσελθόντι‡ δὲ αὐτῷ§ εἰς Καπερναούμ,*
προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος, παρακαλῶν
αὐτὸν καὶ λέγων, 6 «Κύριε, ὁ παῖς μου
βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς
βασανιζόμενος.» 7 Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,†
«Ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν.» 8 Καὶ
ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος ἔφη· «Κύριε, οὐκ
εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς·
ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγῳ,‡ καὶ ἰαθήσεται ὁ
παῖς μου. 9 Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι
ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔχων ὑπ᾽ ἐμαυτὸν στρατιώτας.
Καὶ λέγω τούτῳ, ‹Πορεύθητι,› καὶ πορεύεται·
καὶ ἄλλῳ, ‹Ἔρχου,› καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ
δούλῳ μου, ‹Ποίησον τοῦτο,› καὶ ποιεῖ.»
10 Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν, καὶ
εἶπεν τοῖς ἀκολουθοῦσιν· «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,

---

* **8:4** προσενεγκαι f^{35} [25%] ¦ προσενεγκε ℵN,W [75%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ προσενεγκον B,C [0.5%] NU [The imperatival use of the infinitive is very normal Koine, being a continuation of classical usage.] † **8:4** μωσης f^{35} C [90%] RP,HF,OC,CP ¦ μωυσης ℵB,N,W [10%] TR,NU ‡ **8:5** εισελθοντι f^{35} N,W [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εισελθοντος ℵB,C [4%] NU § **8:5** αυτω f^{35} N,W [91%] RP,HF,OC,CP ¦ αυτου ℵB,C [4%] NU ¦ τω ιησου [5%] TR * **8:5** καπερναουμ f^{35} C,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ καφαρναουμ ℵB [1%] NU † **8:7** ο ιησους f^{35} C,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — (ℵ)B [0.5%] NU ‡ **8:8** λογω *rell* ¦ λογον [5%] TR

οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν§ εὗρον.
11 Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ
δυσμῶν ἥξουσιν καὶ ἀνακλιθήσονται* μετὰ
Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ ἐν τῇ βασιλείᾳ
τῶν οὐρανῶν· 12 οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας
ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον.
Ἐκεῖ ἔσται ὁ † κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς
τῶν ὀδόντων.» 13 Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ
ἑκατοντάρχῳ,‡ «Ὕπαγε, καὶ§ ὡς ἐπίστευσας
γενηθήτω σοι.» Καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ* ἐν τῇ
ὥρᾳ ἐκείνῃ.

Peter's mother-in-law

14 Καὶ ἐλθὼν† ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν
Πέτρου, εἶδεν τὴν πενθερὰν αὐτοῦ
βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν. 15 Καὶ ἥψατο
τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ
πυρετός· καὶ ἠγέρθη καὶ διηκόνει αὐτῷ.‡
16 Ὀψίας δὲ γενομένης, προσήνεγκαν αὐτῷ
δαιμονιζομένους πολλούς. Καὶ ἐξέβαλεν
τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κακῶς
ἔχοντας ἐθεράπευσεν, 17 ὅπως πληρωθῇ τὸ

---

§ **8:10** ουδε εν τω ισραηλ τοσαυτην πιστιν f^{35} ℵC,N (95.1%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ οτι 1-6 (3.4%) ¦ 1 παρ ουδενι 2-6 (0.2%) ¦ παρ ουδενι 56 (0.3%) ¦ παρ ουδενι 56234 B,W (0.7%) NU ¦ long omission (0.3%) * **8:11** ανακλιθησονται *rell* ¦ ανακληθησονται [10%] CP † **8:12** ο *rell* ¦ — CP ‡ **8:13** εκατονταρχω f^{35} [30%] OC,TR ¦ εκατονταρχη ℵB,C,N,W [70%] RP,HF,CP,NU § **8:13** και f^{35} C,N [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,W [1%] NU * **8:13** αυτου f^{35} C,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — ℵB [1%] † **8:14** ελθων *rell* ¦ εισελθων [5%] CP ‡ **8:15** αυτω f^{35} ℵB,C,W [90%] RP,HF,OC,CP,NU ¦ αυτοις [10%] TR ¦ αυτων N

ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος,
«Αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβεν§ καὶ τὰς
νόσους ἐβάστασεν.»
18 Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους* περὶ
αὐτόν, ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν.
19 Καὶ προσελθὼν εἷς γραμματεὺς εἶπεν
αὐτῷ, «Διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅπου
ἐὰν ἀπέρχῃ.» 20 Λέγει† αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, «Αἱ
ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ
τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ Υἱὸς τοῦ
Ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.»
21 Ἕτερος δὲ τῶν μαθητῶν‡ εἶπεν αὐτῷ,
«Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ
θάψαι τὸν πατέρα μου.» 22 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν§
αὐτῷ, «Ἀκολούθει μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς
θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.»

Jesus controls wind and wave

23 Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον,
ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.
24 Καὶ ἰδού, σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ
θαλάσσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι
ὑπὸ τῶν κυμάτων. Αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν.
25 Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ* ἤγειραν

§ **8:17** ελαβεν *rell* ¦ ανελαβεν [5%] CP * **8:18** πολλους οχλους f^{35} C,N [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ πολυν οχλον [2%] ¦ 2 א [1%] ¦ οχλον B,NU ¦ οχλον πολυν W ¦ one other variant † **8:20** λεγει f^{35} [20%] ¦ και 1 אB,C,N,W [80%] RP,HF,OC,CP,TR,NU ‡ **8:21** μαθητων f^{35} אB [20%] ¦ 1 αυτου C,N,W [80%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] § **8:22** ειπεν f^{35} N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ λεγει אB,C [2%] NU * **8:25** οι μαθηται f^{35} (80%) RP,HF,CP ¦ 12 αυτου W (19%) OC,TR ¦ αυτω 12 αυτου C (0.5%) ¦ — אB (0.5%) NU

αὐτὸν λέγοντες, «Κύριε, σῶσον ἡμᾶς,† ἀπολλύμεθα.» 26 Καὶ λέγει αὐτοῖς, «Τί δειλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι;» Τότε ἐγερθεὶς ἐπετίμησεν τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. 27 Οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν, λέγοντες, «Ποταπός ἐστιν οὗτος ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;»‡

Jesus controls any number of demons

28 Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ§ εἰς τὸ πέραν, εἰς τὴν χώραν τῶν Γεργεσηνῶν,* ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι, ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης. 29 Καὶ ἰδού, ἔκραξαν λέγοντες· «Τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ,† Υἱὲ τοῦ Θεοῦ; Ἦλθες ὧδε‡ πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;» 30 Ἦν δὲ μακρὰν ἀπ᾽ αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη. 31 Οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτόν, λέγοντες, «Εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν§ εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων.» 32 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, «Ὑπάγετε.» Οἱ δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλθον εἰς τὴν

† **8:25** ημας f^{35} W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C [3%] NU ‡ **8:27** υπακουουσιν αυτω f^{35} C [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 ℵB,W [1.5%] NU § **8:28** ελθοντι αυτω f^{35} W [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ελθοντος αυτου B,C [4%] NU ¦ ελθοντων αυτων ℵ * **8:28** γεργεσηνων f^{35} W [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ γεργεσινων [2%] ¦ γαδαρηνων B,C [2%] NU ¦ γαζαρηνων ℵ † **8:29** ιησου f^{35} W [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C [4%] NU ‡ **8:29** f^{35} generally has ὧδε, presumably to distinguish it from ὦ δε. § **8:31** επιτρεψον ημιν απελθειν f^{35} C,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αποστειλον ημας ℵB [2%] NU

ἀγέλην τῶν χοίρων.* Καὶ ἰδού, ὥρμησεν πᾶσα
ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων† κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς
τὴν θάλασσαν καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν.
33 Οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες
εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν πάντα, καὶ τὰ
τῶν δαιμονιζομένων. 34 Καὶ ἰδού, πᾶσα ἡ
πόλις ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν‡ τῷ Ἰησοῦ· καὶ
ἰδόντες αὐτὸν παρεκάλεσαν ὅπως μεταβῇ ἀπὸ
τῶν ὁρίων αὐτῶν.

9

Jesus forgives sins

1 Καὶ ἐμβὰς εἰς τὸ* πλοῖον διεπέρασεν
καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. 2 Καὶ
ἰδού, προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ
κλίνης βεβλημένον. Καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς
τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν τῷ παραλυτικῷ,
«Θάρσει, τέκνον· ἀφέωνταί† σοι αἱ ἁμαρτίαι
σου.»‡ 3 Καὶ ἰδού, τινὲς τῶν γραμματέων
εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, «Οὗτος βλασφημεῖ.» 4 Καὶ
εἰδὼς§ ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν·

---

* **8:32** την αγελην των χοιρων f^{35} N,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ τους χοιρους ℵB,C [3%] NU † **8:32** των χοιρων f^{35} [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB(C)N,W [5%] NU ‡ **8:34** συναντησιν f^{35} C,N,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ υπαντησιν ℵB [1.5%] NU * **9:1** το f^{35} C,N,W [90%] RP,HF,CP,TR ¦ — ℵB [10%] OC,NU † **9:2** αφεωνται f^{35} C,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αφεονται [1%] ¦ αφιενται ℵB,NU ¦ αφεοντε N ¦ αφιοντε D ‡ **9:2** σοι αι αμαρτιαι σου f^{35} [96.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 423 ℵB,C,W [2%] NU ¦ 4234 N [1%] ¦ 123 D [0.5%] § **9:4** ειδως f^{35} B (33.2%) ¦ ειδων (1%) ¦ ιδων ℵC,D(N)W (65.7%) RP,HF,OC,CP,TR,NU ['knowing' is better than 'seeing']

«Ἱνατί ὑμεῖς* ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς
καρδίαις ὑμῶν; 5 Τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον,
εἰπεῖν, ‹Ἀφέωνταί† σου‡ αἱ ἁμαρτίαι,› ἢ εἰπεῖν,
‹Ἔγειραι§ καὶ περιπάτει›; 6 Ἵνα δὲ εἰδῆτε
ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐπὶ
τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας»—τότε λέγει τῷ
παραλυτικῷ, «Ἐγερθείς, ἆρόν σου τὴν κλίνην
καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.» 7 Καὶ ἐγερθεὶς
ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. 8 Ἰδόντες δὲ
οἱ ὄχλοι ἐθαύμασαν* καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν,
τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.

Matthew called

9 Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν εἶδεν
ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον,
Ματθαῖον† λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ,
«Ἀκολούθει μοι.» Καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν
αὐτῷ. 10 Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου
ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδού, πολλοὶ τελῶναι καὶ
ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ
καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. 11 Καὶ ἰδόντες οἱ
Φαρισαῖοι εἶπον‡ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, «Διὰ τί

---

* **9:4** υμεις f^{35} N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C,D [2%] NU † **9:5** αφεωνται f^{35} C,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αφεονται [1%] ¦ αφιονται ℵD ¦ αφιενται B,NU ¦ αφεοντε N ‡ **9:5** σου f^{35} ℵB,C,D,W [65%] RP,HF,OC,CP,NU ¦ σοι N [35%] TR § **9:5** εγειραι f^{35} B [80%] RP,HF,CP,TR ¦ εγειρε ℵ,C,D,N,W [20%] OC,NU * **9:8** εθαυμασαν f^{35} C,N (97.5%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ εθαυμαζον (0.3%) ¦ εφοβηθησαν ℵB,D,W (2%) NU ¦ two other variants (0.2%) † **9:9** ματθαιον f^{35} C [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ μαθθαιον ℵB,D,NU ¦ ματθεον N ¦ μαθθεον W ‡ **9:11** ειπον f^{35} D,N [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ελεγον ℵB,C,W [3%] NU

μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ
πίνει§ ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;» 12 Ὁ δὲ Ἰησοῦς*
ἀκούσας εἶπεν αὐτοῖς·† «Οὐ χρείαν ἔχουσιν
οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ᾽ οἱ κακῶς ἔχοντες.
13 Πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστιν, ‹Ἔλεον‡
θέλω καὶ οὐ θυσίαν.› Οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι
δικαίους, ἀλλὰ§ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.»*

Fasting

14 Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ
Ἰωάννου, λέγοντες, «Διὰ τί ἡμεῖς καὶ οἱ
Φαρισαῖοι νηστεύομεν πολλά,† οἱ δὲ μαθηταί
σου οὐ νηστεύουσιν;» 15 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς· «Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος
πενθεῖν ἐφ᾽ ὅσον χρόνον‡ μετ᾽ αὐτῶν ἐστιν ὁ
νυμφίος; Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ
ἀπ᾽ αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν.

Old wineskins

16 »Οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους
ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· αἴρει γὰρ τὸ
πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, καὶ χεῖρον
σχίσμα γίνεται. 17 Οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον
νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μή γε,

§ **9:11** και πινει f^{35} [30%] ¦ — ℵB(C)(D)N,W [70%] RP,HF,OC,CP,TR,NU * **9:12** ιησους f^{35} C,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [1%] NU † **9:12** αυτοις f^{35} N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C [1%] NU ‡ **9:13** ελεον f^{35} W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ελεος ℵB,C,D,N [1.5%] NU § **9:13** αλλα *rell* ¦ αλλ [5%] TR * **9:13** εις μετανοιαν f^{35} C [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D,N,W [4%] NU † **9:14** πολλα f^{35} C,D,N,W (98.6%) RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — ℵB (1.4%) ‡ **9:15** χρονον f^{35} [20%] OC ¦ — ℵB,C,D,N,W [80%] RP,HF,CP,TR,NU

ῥήγνυνται οἱ ἀσκοί, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται καὶ
οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται.§ Ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον
νέον εἰς ἀσκοὺς* καινούς, καὶ ἀμφότεροι†
συντηροῦνται.»

Jesus raises the dead

18 Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς, ἰδού,
ἄρχων τις ἐλθὼν‡ προσεκύνει αὐτῷ, λέγων
ὅτι «Ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν, ἀλλὰ
ἐλθὼν ἐπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ᾽ αὐτὴν
καὶ ζήσεται.» 19 Καὶ ἐγερθεὶς ὁ Ἰησοῦς
ἠκολούθησεν αὐτῷ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.
20 Καὶ ἰδού, γυνὴ αἱμορροοῦσα δώδεκα ἔτη
προσελθοῦσα ὄπισθεν ἥψατο τοῦ κρασπέδου
τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. 21 Ἔλεγεν γὰρ ἐν
ἑαυτῇ, «Ἐὰν μόνον ἅψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ
σωθήσομαι.» 22 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπιστραφεὶς§ καὶ
ἰδὼν αὐτὴν εἶπεν, «Θάρσει, θύγατερ· ἡ πίστις
σου σέσωκέν σε.» Καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς
ὥρας ἐκείνης. 23 Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν
οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς
καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμενον, λέγει αὐτοῖς,*
24 «Ἀναχωρεῖτε, οὐ γὰρ ἀπέθανεν τὸ κοράσιον

§ **9:17** απολουνται f^{35} C,N,W [80%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ απολλυνται f^{35pt} ℵB [20%] NU ¦ απολλυται D * **9:17** βαλλουσιν οινον νεον εις ασκους *rell* ¦ 23451 C [3%] OC † **9:17** αμφοτεροι *rell* ¦ αμφοτερα [5%] TR ‡ **9:18** τις ελθων f^{35} [30%] ¦ εις 2 [62%] RP,HF,CP,NU [C,D,N,W etc. have ΕΙΣΕΛΘΩΝ, which could be taken as one word, the verb] ¦ 2 [5%] TR ¦ προσελθων ℵ ¦ εις προσελθων B [2%] OC § **9:22** επιστραφεις f^{35} C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ στραφεις ℵB(D)N [3%] NU * **9:23** λεγει αυτοις f^{35} C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 N ¦ ελεγεν ℵB,D [3%] NU ¦ two other variants

ἀλλὰ καθεύδει.» Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. 25 Ὅτε
δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκράτησεν τῆς
χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον. 26 Καὶ
ἐξῆλθεν ἡ φήμη αὕτη εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.

Jesus restores sight and speech

27 Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ Ἰησοῦ,
ἠκολούθησαν αὐτῷ† δύο τυφλοί, κράζοντες
καὶ λέγοντες, «Ἐλέησον ἡμᾶς, Υἱὸς‡ Δαυίδ.»
28 Ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, προσῆλθον αὐτῷ
οἱ τυφλοί· καὶ λέγει αὐτοῖς,§ «Πιστεύετε ὅτι
δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι;» Λέγουσιν αὐτῷ,
«Ναί, Κύριε.» 29 Τότε ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν
αὐτῶν, λέγων, «Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν
γενηθήτω ὑμῖν.» 30 Καὶ ἀνεῴχθησαν* αὐτῶν
οἱ ὀφθαλμοί. Καὶ ἐνεβριμήσατο† αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς, λέγων, «Ὁρᾶτε μηδεὶς γινωσκέτω.»
31 Οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ
τῇ γῇ ἐκείνῃ.

32 Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδού,
προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφόν,
δαιμονιζόμενον. 33 Καὶ ἐκβληθέντος τοῦ
δαιμονίου, ἐλάλησεν ὁ κωφός. Καὶ ἐθαύμασαν
οἱ ὄχλοι, λέγοντες ὅτι,‡ «Οὐδέποτε ἐφάνη

† **9:27** αυτω f^{35} ℵC,N,W [99.8%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — B,D [0.2%] ‡ **9:27** υιος f^{35} B,W [70%] HF,NU ¦ υιε ℵC,D,N [30%] RP,OC,CP,TR § **9:28** αυτοις f^{35} [20%] ¦ 1 ιησους ℵ ¦ 1 ο ιησους B,C,D,N,W [80%] RP,HF,OC,CP,TR,NU * **9:30** ανεωχθησαν f^{35} ℵW [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ηνεωχθησαν B,D,N [0.5%] NU ¦ ηνοιχθησαν C † **9:30** ενεβριμησατο f^{35} C,D,N,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ενεβριμηθη ℵ(B) [1.5%] NU ‡ **9:33** οτι f^{35} [25%] OC ¦ — ℵB,C,D,N,W [75%] RP,HF,CP,TR,NU

οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ.» 34 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι
ἔλεγον, «Ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων
ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.»

The harvest needs workers

35 Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας
καὶ τὰς κώμας διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς
αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς
βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ
πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.§ 36 Ἰδὼν
δὲ τοὺς ὄχλους ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν,
ὅτι ἦσαν ἐσκυλμένοι* καὶ ἐρριμμένοι, ὡς†
πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα. 37 Τότε λέγει τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ· «Ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ
δὲ ἐργάται ὀλίγοι. 38 Δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου
τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν
θερισμὸν αὐτοῦ.»

Jesus commissions and orients the twelve disciples—28 AD

10

1 Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα
μαθητὰς αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν*
πνευμάτων ἀκαθάρτων ὥστε ἐκβάλλειν αὐτά,
καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν
μαλακίαν. 2 Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων

---

§ **9:35** εν τω λαω f^{35} א [90%] RP,HF,OC,TR ¦ — B,C,D,N,W [10%] CP,NU * **9:36** εσκυλμενοι f^{35} אB,C,D,W [90%] RP,HF,CP,NU ¦ εκλελυμενοι [10%] OC,TR ¦ — N † **9:36** ως f^{35} C,D,N [50%] OC ¦ ωσει אB,W [50%] RP,HF,CP,TR,NU * **10:1** εξουσιαν *rell* ¦ 1 κατα [25%]

τὰ ὀνόματά εἰσιν† ταῦτα· πρῶτος Σίμων (ὁ
λεγόμενος Πέτρος) καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς
αὐτοῦ,‡ Ἰάκωβος (ὁ τοῦ Ζεβεδαίου) καὶ
Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, 3 Φίλιππος καὶ
Βαρθολομαῖος, Θωμᾶς καὶ Ματθαῖος§ (ὁ
τελώνης), Ἰάκωβος (ὁ τοῦ Ἁλφαίου) καὶ
Λεββαῖος (ὁ ἐπικληθεὶς* Θαδδαῖος), 4 Σίμων
(ὁ Κανανίτης)† καὶ Ἰούδας‡ Ἰσκαριώτης (ὁ καὶ
παραδοὺς αὐτόν).

Orientation with immediate effect

5 Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ
Ἰησοῦς, παραγγείλας αὐτοῖς λέγων· «Εἰς
ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν
Σαμαρειτῶν§ μὴ εἰσέλθητε. 6 Πορεύεσθε
δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα
οἴκου Ἰσραήλ. 7 Πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε,
λέγοντες ὅτι ‹Ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν
οὐρανῶν.› 8 Ἀσθενοῦντας θεραπεύετε,
λεπροὺς καθαρίζετε,* δαιμόνια ἐκβάλλετε.

---

† **10:2** εισιν f^{35} [30%] OC,CP ¦ εστιν ℵB,C,D,N,W [70%] RP,HF,TR,NU ‡ **10:2** αυτου f^{35} ℵ,C,D,N,W [99.8%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 και B [0.2%] NU § **10:3** ματθαιος f^{35} C,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ μαθθαιος B,D,NU ¦ μαθθεος ℵ ¦ ματθεος N ¦ one other spelling * **10:3** λεββαιος ο επικληθεις f^{35} N,W (99.4%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 (C)(D) ¦ — ℵB (0.4%) NU † **10:4** κανανιτης f^{35} ℵW [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ καναναιος B,C,N [2%] NU ¦ χαναναιος D ‡ **10:4** ιουδας f^{35} (C)N,W [90%] RP,HF,CP,TR ¦ 1 ο ℵB(D) [10%] OC,NU § **10:5** σαμαρειτων f^{35} B [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ σαμαριτων ℵC,N,W [5%] NU ¦ σαμαριτανων D * **10:8** λεπρους καθαριζετε f^{35} [94%] RP,HF,CP ¦ 12 νεκρους εγειρετε [2%] OC,TR ¦ νεκρους εγειρετε 12 ℵB,C(D)N [3%] NU ¦ εκβαλλετε νεκρους εγειρετε (W) [1%] (OC in small print)

Δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. 9 Μὴ κτήσησθε
χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς
ζώνας ὑμῶν, 10 μὴ πήραν εἰς ὁδόν, μηδὲ δύο
χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ῥάβδους† ἄξιος γὰρ‡ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστιν.§
11 »Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε,
ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστιν, κἀκεῖ
μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε. 12 Εἰσερχόμενοι
δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, ἀσπάσασθε αὐτήν·* 13 καὶ
ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθέτω† ἡ εἰρήνη
ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη
ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω. 14 Καὶ ὃς ἐὰν‡
μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους
ὑμῶν, ἐξερχόμενοι§ τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως
ἐκείνης, ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν
ὑμῶν. 15 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται
γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρων* ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως
ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

Orientation with prophetic effect

16 »Ἰδού, ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα
ἐν μέσῳ λύκων. Γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς

† **10:10** ραβδους f^{35} C,N,W [95%] RP,HF,CP ¦ ραβδον ℵB,D [5%] OC,TR,NU ‡ **10:10** γαρ *rell* ¦ 1 εστιν D [3%] OC § **10:10** εστιν f^{35} N,W [96%] RP,HF,CP,TR ¦ — ℵB,C [3%] OC,NU ¦ γαρ 1 D [1%] * **10:12** αυτην *rell* ¦ 1 λεγοντες ειρηνη τω οικω τουτω ℵD,W [10%] OC,CP † **10:13** ελθετω f^{35} B [94%] RP,HF,OC,TR ¦ ελθατω ℵC,N,W [2%] NU ¦ εισελθετω [4%] CP ¦ εστε D ‡ **10:14** εαν f^{35} C [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αν ℵB,D,N,W [3%] NU § **10:14** εξερχομενοι f^{35} C,N,W [97%] RP,HF,CP,TR ¦ 1 εξω ℵB,D [2%] OC,NU ¦ 1 εκ [1%] * **10:15** γομορρων *rell* ¦ γομορρας C [10%] OC ¦ γομορων W [1%] ¦ γομορας D ¦ γομμορας N [1%]

οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.
17 Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων,
παραδώσουσιν γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν
ὑμᾶς. 18 Καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς
ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς
καὶ τοῖς ἔθνεσιν. 19 Ὅταν δὲ παραδιδῶσιν†
ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσετε,‡
δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί
λαλήσετε· § 20 οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες,
ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν
ἐν ὑμῖν.

Like master, like slave

21 »Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν
εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ
ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ
θανατώσουσιν αὐτούς. 22 Καὶ ἔσεσθε
μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου·
ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.
23 Ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ,
φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην.* Ἀμὴν γὰρ λέγω
ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ
ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου. 24 Οὐκ
ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ

† **10:19** παραδιδωσιν f^{35} C [94%] RP,HF,CP,TR ¦ παραδωσιν ℵB [2%] NU ¦ παραδωσουσιν D,N,W [3%] OC ¦ παραδωσωσιν [1%]
‡ **10:19** λαλησετε f^{35} [30%] OC,CP ¦ λαλησητε ℵB,C,D,N,W [70%] RP,HF,TR,NU ¦ two other variants § **10:19** λαλησετε f^{35} N [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ λαλησητε ℵB,C,W [9%] NU ¦ — D ¦ two other variants * **10:23** αλλην f^{35} C(D)N (97%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ ετεραν ℵB,W (2.9%) NU ¦ one other variant

δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. 25 Ἀρκετὸν
τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος
αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος† ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. Εἰ
τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺλ‡ ἀπεκάλεσαν,§
πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκειακοὺς* αὐτοῦ; 26 Μὴ
οὖν φοβηθῆτε αὐτούς· οὐδὲν γάρ ἐστιν
κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ
κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται.

"Do not be afraid"

27 »Ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν
τῷ φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε
ἐπὶ τῶν δωμάτων. 28 Καὶ μὴ φοβεῖσθε† ἀπὸ
τῶν ἀποκτενόντων‡ τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν
μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. Φοβήθητε§ δὲ
μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ* ψυχὴν καὶ† σῶμα
ἀπολέσαι ἐν Γεέννῃ. 29 Οὐχὶ δύο στρουθία
ἀσσαρίου πωλεῖται; Καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ
πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ τοῦ Πατρὸς ὑμῶν.

---

† **10:25** ο δουλος *rell* ¦ τω δουλω [2%] OC ‡ **10:25** βεελζεβουλ *rell* ¦ βεελζεβουβ CP [Latin] ¦ βεεζεβουλ ℵB ¦ βελζεβουλ D [0.5%] § **10:25** απεκαλεσαν f^{35} [30%] CP ¦ επεκαλεσαν B,C,W [20%] HF,NU ¦ εκαλεσαν [49%] RP,OC,TR ¦ επεκαλεσαντο ℵN [1%] ¦ καλουσιν D ¦ one other variant ['to stigmatize' is the appropriate verb here] * **10:25** οικειακους f^{35} C,D,W [85%] RP,HF,CP ¦ οικιακους ℵN [15%] OC,TR,NU ¦ οικιακοις B † **10:28** φοβεισθε f^{35} ℵC [95%] RP,HF,CP,NU ¦ φοβηθητε B,D,N,W [5%] OC,TR ¦ one other variant ‡ **10:28** αποκτενοντων f^{35} N [95%] RP,HF,CP ¦ αποκτεννοντων ℵC,D,W [3%] OC,NU ¦ αποκτεινοντων B [2%] TR § **10:28** φοβηθητε f^{35} D,N [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ φοβεισθε ℵB,C,W [1%] NU * **10:28** και f^{35} ℵB,C,D,N [50%] OC,CP,TR,NU ¦ 1 την W [50%] RP,HF † **10:28** και f^{35} B,C,D [50%] OC,CP,TR,NU ¦ 1 το ℵW [50%] RP,HF

30 Ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι
ἠριθμημέναι εἰσίν. 31 Μὴ οὖν φοβηθῆτε·‡
πολλῶν§ στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς.

Jesus demands total commitment

32 »Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ
ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν*
οὐρανοῖς. 33 Ὅστις δ᾽ ἂν ἀρνήσηταί με
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν
κἀγὼ† ἔμπροσθεν τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν‡
οὐρανοῖς.

34 »Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην
ἐπὶ τὴν γῆν. Οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ
μάχαιραν. 35 Ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον
κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ
τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμφην κατὰ τῆς
πενθερᾶς αὐτῆς· 36 καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου
οἱ οἰκειακοὶ§ αὐτοῦ.

37 »Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ
ἔστιν μου ἄξιος, καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα
ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος· 38 καὶ ὃς οὐ
λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ
ὀπίσω μου οὐκ ἔστιν μου ἄξιος. 39 Ὁ εὑρὼν τὴν

---

‡ **10:31** φοβηθητε f^{35} C [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ φοβεισθε ℵB,D,W [3%] NU § **10:31** πολλω f^{35} [20%] CP ¦ πολλων ℵB,C,D,W [80%] RP,HF,OC,TR,NU * **10:32** εν f^{35} $\mathfrak{P}^{19}$ℵD,W [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 τοις B,C [5%] [NU] † **10:33** αυτον καγω f^{35} C [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{19v}$ℵB,D,W [5%] NU ‡ **10:33** εν f^{35} $\mathfrak{P}^{19}$ℵ,C,D,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 τοις B [2%] [NU] § **10:36** οικειακοι f^{35} B [85%] RP,HF,CP ¦ οικιακοι ℵ [15%] OC,TR,NU

ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὑρήσει αὐτήν.
40 »Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ
ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με.
41 Ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου
μισθὸν προφήτου λήψεται,* καὶ ὁ δεχόμενος
δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου μισθὸν δικαίου
λήψεται. 42 Καὶ ὃς ἐὰν† ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν
τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον, εἰς ὄνομα
μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν
μισθὸν αὐτοῦ.»

The Pharisees reject Jesus as Messiah

11

1 Καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς
διατάσσων τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ,
μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν
ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν.

John needs reassuring

2 Ὁ δὲ Ἰωάννης, ἀκούσας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ
τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, πέμψας δύο* τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ 3 εἶπεν αὐτῷ, «Σὺ εἶ
ὁ ἐρχόμενος ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;»
4 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς·
«Πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε
καὶ βλέπετε· 5 τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν καὶ χωλοὶ

* **10:41** ληψεται f^{35} [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ λημψεται $\mathfrak{P}^{19}$ℵB,C(D)W [1%] NU (twice) † **10:42** εαν f^{35} ℵ,C,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αν B,D [2%] NU * **11:2** δυο f^{35} [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ δια ℵB,C,D,W [3%] NU

περιπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται καὶ κωφοὶ
ἀκούουσιν,† νεκροὶ ἐγείρονται καὶ πτωχοὶ
εὐαγγελίζονται. 6 Καί, μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν
μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.»

Jesus eulogizes John the Baptizer

7 Τούτων δὲ πορευομένων, ἤρξατο ὁ
Ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου·
«Τί ἐξήλθετε‡ εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι,
κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; 8 Ἀλλὰ
τί ἐξήλθετε ἰδεῖν, ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς
ἱματίοις§ ἠμφιεσμένον; Ἰδού, οἱ τὰ μαλακὰ
φοροῦντες ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλείων*
εἰσίν. 9 Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε† ἰδεῖν, προφήτην;
Ναί, λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου.
10 Οὗτος γάρ‡ ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται·
‹Ἰδού, ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ
προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν
σου ἔμπροσθέν σου.› 11 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ
ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων
Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ· ὁ δὲ μικρότερος ἐν
τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων αὐτοῦ ἐστιν.
12 Ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ

---

† **11:5** ακουουσιν f^{35} C,N (95.2%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 και ℵB,D,W (4.1%) NU ¦ long omissions (0.7%) ‡ **11:7** εξηλθετε f^{35} [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εξηλθατε ℵB,C,D,N,W [3.5%] NU ¦ εξεληλυθατε [0.5%] (also verse 8) § **11:8** ιματιοις f^{35} C,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [0.5%] NU * **11:8** βασιλειων f^{35} N (63.1%) RP,HF,CP ¦ βασιλεων (ℵB)C,D,W (36.5%) OC,TR,NU ¦ long omission (0.3%) † **11:9** εξηλθετε f^{35} [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εξηλθατε ℵB,C,D,N [2.5%] NU ¦ εξεληλυθατε W [0.5%] ‡ **11:10** γαρ f^{35} C,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [0.5%] NU

ἕως ἄρτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται,
καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν. 13 Πάντες
γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος ἕως Ἰωάννου
προεφήτευσαν· § 14 καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι,
αὐτός ἐστιν Ἠλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι. 15 Ὁ
ἔχων ὦτα ἀκούειν* ἀκουέτω.
16 »Τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην;
Ὁμοία ἐστὶν παιδίοις† ἐν ἀγορᾷ καθημένοις,‡
καὶ προσφωνοῦσιν § τοῖς ἑταίροις* αὐτῶν†
17 καὶ‡ λέγουσιν, ‹Ηὐλήσαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ
ὠρχήσασθε· § ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν* καὶ οὐκ
ἐκόψασθε.› 18 Ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης μήτε
ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσιν, ‹Δαιμόνιον
ἔχει›· 19 ἦλθεν ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐσθίων
καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν, ‹Ἰδού, ἄνθρωπος
φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ
ἁμαρτωλῶν.› Καί, ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν

§ **11:13** προεφητευσαν f^{35} N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ επροφητευσαν ℵB,C,D [2%] NU * **11:15** ακουειν f^{35} ℵ,C,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — B,D [0.5%] NU † **11:16** παιδιοις *rell* ¦ παιδαριοις [5%] TR ‡ **11:16** εν αγορα καθημενοις f^{35} [50%] CP ¦ 1 αγοραις 3 [45%] RP,HF,TR ¦ 31 αγοραις C,N,W [4%] OC ¦ 31 ταις αγοραις ℵB [1%] NU ¦ 31 τη αγορα D
§ **11:16** και προσφωνουσιν f^{35} N,W [97%] RP,HF,CP,TR ¦ α 2 C ¦ α προσφωνουντα ℵB,D [3%] OC,NU * **11:16** εταιροις f^{35} [65%] RP,OC,CP,TR ¦ ετεροις ℵB,C,D,N,W [35%] HF,NU † **11:16** αυτων f^{35} C,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [1%] NU ‡ **11:17** και f^{35} C,N,W [98%] RP,HF,CP,TR ¦ — ℵB,D [2%] OC,NU § **11:17** ωρχησασθε *rell* ¦ ορχησασθε [2%] CP * **11:17** υμιν f^{35} C,N,W (97.4%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ ημιν (0.5%) ¦ — ℵB,D (1.4%) NU ¦ long omissions (0.7%)

τέκνων† αὐτῆς.»

Jesus denounces three cities

20 Τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς‡ ὀνειδίζειν τὰς
πόλεις ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖσται δυνάμεις
αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν. 21 «Οὐαί σοι,
Χωραζίν,§ οὐαί σοι, Βηθσαϊδά·* ὅτι εἰ ἐν
Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο† αἱ δυνάμεις αἱ
γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ
σποδῷ‡ μετενόησαν. 22 Πλὴν λέγω ὑμῖν,
Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ
κρίσεως ἢ ὑμῖν. 23 Καὶ σύ, Καπερναούμ,§ ἢ
* ‹ἕως τοῦ† οὐρανοῦ ὑψωθῇς,›‡ ἕως Ἅδου§
καταβιβασθήσῃ·* ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγένοντο†

† **11:19** τεκνων f^{35} C,D,N (99.4%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ εργων ℵB,W (0.5%) NU ¦ long omission (0.1%) ‡ **11:20** ο ιησους f^{35} C,N,W [35%] ¦ — ℵB,D [65%] RP,HF,OC,CP,TR,NU § **11:21** χωραζιν f^{35} [20%] CP ¦ χοραζιν N [65%] RP,HF,OC,TR,NU ¦ χοραζειν ℵB,C,W [5%] ¦ χωραζειν [5%] ¦ χοραζην [2%] ¦ χοραζαιν D ¦ three other variants * **11:21** βηθσαιδα f^{35} C(D)N [85%] RP,HF,OC,CP,NU ¦ βηθσαιδαν B,W [14%] TR ¦ βηδσαιδαν ℵ [1%] ¦ two other spellings † **11:21** εγενοντο *rell* ¦ εγενηθησαν [2%] OC ‡ **11:21** σποδω *rell* ¦ 1 καθημεναι [10%] OC ¦ 1 καθημενοι ℵC [3%] § **11:23** καπερναουμ f^{35} C,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ καφαρναουμ ℵB,D [1%] NU * **11:23** ἢ f^{35} [35%] ¦ ἡ N [64%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ μη ℵB,C,D,W [1%] NU † **11:23** του f^{35} C,N [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D,W [1%] NU ‡ **11:23** υψωθης f^{35} [35%] ¦ υψωθεισα N [63%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ υψωθηση ℵB,C,D,W [1%] NU ¦ two other spellings § **11:23** αδου *rell* ¦ αιδου HF (And so wherever the word occurs.) * **11:23** καταβιβασθηση f^{35} ℵ,C,N (98.5%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ καταβηση B,D,W (0.4%) NU ¦ καταβληθηση (0.6%) ¦ κατενεχθηση (0.3%) ¦ long omissions (0.2%) † **11:23** εγενοντο f^{35} N,W [99%] RP,HF,CP,TR ¦ εγενηθησαν ℵB,C,D [1%] OC,NU

αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοί, ἔμειναν‡
ἂν μέχρι τῆς σήμερον. 24 Πλὴν λέγω ὑμῖν
ὅτι γῇ Σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ
κρίσεως ἢ σοί.»

"I praise you, Father"

25 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν· «Ἐξομολογοῦμαί σοι, Πάτερ, Κύριε τοῦ
οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας§ ταῦτα
ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν καὶ ἀπεκάλυψας
αὐτὰ νηπίοις. 26 Ναί, ὁ Πατήρ, ὅτι οὕτως
ἐγένετο εὐδοκία* ἔμπροσθέν σου.

27 »Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ Πατρός
μου, καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν Υἱὸν εἰ μὴ ὁ
Πατήρ· οὐδὲ τὸν Πατέρα τις ἐπιγινώσκει εἰ μὴ
ὁ Υἱός, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ Υἱὸς ἀποκαλύψαι.
28 Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες
καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς.
29 Ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ᾽ ὑμᾶς καὶ μάθετε
ἀπ᾽ ἐμοῦ, ὅτι πρᾳΰς† εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ
καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς
ὑμῶν· 30 ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς καὶ τὸ
φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.»

---

‡ **11:23** εμειναν f^{35} D [97.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εμεινεν ℵB,C [1%] NU ¦ εμεινον W [1%] ¦ εμενεν N ¦ one other variant § **11:25** απεκρυψας f^{35} C,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εκρυψας ℵB,D [0.5%] NU ¦ εγρυψας $\mathfrak{P}^{62}$ * **11:26** εγενετο ευδοκια f^{35} C,D,N [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{62}$ℵB,W [1.5%] NU † **11:29** πραος f^{35} N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ πραυς $\mathfrak{P}^{62}$ℵB,C,D [0.5%] NU

12

Jesus is Lord of the Sabbath

1 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς
τοῖς σάββασιν διὰ τῶν σπορίμων. Οἱ
δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο
τίλλειν στάχυας καὶ ἐσθίειν. 2 Οἱ δὲ
Φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπον* αὐτῷ, «Ἰδού, οἱ
μαθηταί σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστιν ποιεῖν ἐν
σαββάτῳ.» 3 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· «Οὐκ ἀνέγνωτε
τί ἐποίησεν Δαυὶδ ὅτε ἐπείνασεν, αὐτὸς† καὶ οἱ
μετ᾽ αὐτοῦ, 4 πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ
Θεοῦ καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν,‡
οὓς§ οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ᾽
αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσιν μόνοις;* 5 Ἢ οὐκ
ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ
ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσιν
καὶ ἀναίτιοί εἰσιν; 6 Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ
ἱεροῦ μεῖζόν† ἐστιν ὧδε. 7 Εἰ δὲ ἐγνώκειτε τί
ἐστιν, ‹Ἔλεον‡ θέλω καὶ οὐ θυσίαν,› οὐκ ἂν
κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους. 8 Κύριος γάρ
ἐστιν§ τοῦ σαββάτου ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου.»*

---

* **12:2** ειπον f^{35} D,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ειπαν ℵB,C [0.5%] NU † **12:3** αυτος f^{35} [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C,D,N,W [10%] NU ‡ **12:4** εφαγεν f^{35} C,D,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εφαγον ℵB [0.5%] NU § **12:4** ους f^{35} ℵC,N [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ο B,D,W [1%] NU * **12:4** τοις ιερευσιν μονοις *rell* ¦ 312 [1%] OC † **12:6** μειζον *rell* ¦ μειζων N [10%] TR ¦ μειζοων C ‡ **12:7** ελεον f^{35} W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ελεος ℵB,C,D,N [1.5%] NU § **12:8** εστιν *rell* ¦ 1 και [10%] TR * **12:8** του σαββατου ο υιος του ανθρωπου *rell* ¦ 3456 και 12 OC

Jesus heals on the Sabbath

9 Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὴν
συναγωγὴν αὐτῶν. 10 Καὶ ἰδού, ἄνθρωπος
ἦν† τὴν‡ χεῖρα ἔχων ξηράν. Καὶ ἐπηρώτησαν
αὐτόν, λέγοντες, «Εἰ ἔξεστιν τοῖς σάββασιν
θεραπεύειν;»§—ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.
11 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· «Τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν
ἄνθρωπος ὃς ἕξει πρόβατον ἕν, καὶ ἐὰν
ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον,
οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ; 12 Πόσῳ οὖν
διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου. Ὥστε ἔξεστιν
τοῖς σάββασιν καλῶς ποιεῖν.» 13 Τότε λέγει
τῷ ἀνθρώπῳ,* «Ἔκτεινον τὴν χεῖρα σου.»†
Καὶ ἐξέτεινεν, καὶ ἀποκατεστάθη‡ ὑγιὴς
ὡς ἡ ἄλλη. 14 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι συμβούλιον
ἔλαβον κατ᾽ αὐτοῦ ἐξελθόντες,§ ὅπως αὐτὸν
ἀπολέσωσιν.*

A tactical withdrawal

---

† **12:10** ην f^{35} [80%] RP,HF,CP,TR ¦ — ℵB,C,W [0.5%] NU ¦ 1 εκει D,N [20%] OC ‡ **12:10** την f^{35} D [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εχων 1 N [2%] ¦ — ℵB,C,W [1%] NU § **12:10** θεραπευειν f^{35} B,C,N [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ θεραπευσαι ℵD,W [0.5%] NU * **12:13** ανθρωπω *rell* ¦ 1 τω εξηραμμενην εχοντι την χειρα [5%] CP † **12:13** την χειρα σου f^{35} C,D,W [96%] RP,HF,CP,TR ¦ 312 ℵB,N [4%] OC,NU ‡ **12:13** αποκατεσταθη f^{35} D [78%] RP,HF,OC,TR ¦ απεκατεσταθη ℵB,C,N,W [20%] CP,NU ¦ απεκατεστη [1%] ¦ one other variant § **12:14** οι δε φαρισαιοι συμβουλιον ελαβον κατ αυτου εξελθοντες f^{35} N,W [95%] RP,HF,CP,TR ¦ 12384567 [3%] ¦ 82134567 (ℵ)B,C [1.5%] OC,NU ¦ 8 και 134567 D [0.5%] * **12:14** απολεσωσιν *rell* ¦ απωλεσωσιν CP

15 Ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν.
Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί,† καὶ
ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἁπάντας.‡ 16 Καὶ
ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν
ποιήσωσιν,§ 17 ὅπως* πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ
Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος· 18 «Ἰδού, ὁ
παῖς μου ὃν ᾑρέτισα, ὁ ἀγαπητός μου εἰς ὃν
εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου. Θήσω τὸ Πνεῦμά μου
ἐπ᾽ αὐτόν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ.
19 Οὐκ ἐρίσει οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει
τις ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ.
20 Κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει, καὶ
λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ
εἰς νῖκος τὴν κρίσιν. 21 Καὶ† τῷ ὀνόματι αὐτοῦ
ἔθνη ἐλπιοῦσιν.»

The Pharisees blaspheme the Holy Spirit

22 Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος,
τυφλὸς καὶ κωφός, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν,
ὥστε τὸν τυφλὸν καὶ κωφὸν‡,§ λαλεῖν καὶ
βλέπειν. 23 Καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι
καὶ ἔλεγον, «Μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός,* ὁ
Υἱὸς Δαυίδ;» 24 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες

---

† **12:15** οχλοι πολλοι f^{35} C,D,W (97.3%) RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ 21 (1.9%) ¦ 1 N (0.5%) ¦ 2 ℵB (0.3%) ‡ **12:15** απαντας f^{35} [20%] ¦ παντας ℵB,C,N(D,W) [80%] RP,HF,OC,CP,TR,NU § **12:16** αυτον ποιησωσιν *rell* ¦ 21 OC * **12:17** οπως f^{35} N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ινα ℵB,C,D [2%] NU † **12:21** και *rell* ¦ 1 εν D [5%] TR ¦ 1 επι W ‡ **12:22** τον τυφλον και κωφον f^{35} C,N [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1432 W [3%] ¦ 14 ℵB,D [1%] NU § **12:22** κωφον f^{35} ℵB,D,W [25%] NU ¦ 1 και C,N [75%] RP,HF,OC,CP,TR * **12:23** ο χριστος f^{35} [20%] OC,CP ¦ — ℵB,C,D,N,W [80%] RP,HF,TR,NU

εἶπον, «Οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια εἰ
μὴ ἐν† Βεελζεβούλ, ἄρχοντι τῶν δαιμονίων.»
25 Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς‡ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν
εἶπεν αὐτοῖς· «Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα
καθ᾽ ἑαυτῆς§ ἐρημοῦται, καὶ πᾶσα πόλις ἢ
οἰκία μερισθεῖσα καθ᾽ ἑαυτῆς οὐ σταθήσεται.
26 Καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς τὸν Σατανᾶν ἐκβάλλει,
ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἐμερίσθη. Πῶς οὖν σταθήσεται ἡ
βασιλεία αὐτοῦ; 27 Καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ
ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι
ἐκβάλλουσιν;* Διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν ἔσονται
κριταί.† 28 Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Πνεύματι Θεοῦ‡
ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ᾽ ὑμᾶς
ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. 29 Ἢ πῶς δύναταί
τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ καὶ
τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι,§ ἐὰν μὴ πρῶτον
δήσῃ τὸν ἰσχυρόν; Καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
διαρπάσῃ.*

The unforgivable sin

30 »Ὁ μὴ ὢν μετ᾽ ἐμοῦ κατ᾽ ἐμοῦ ἐστιν,
καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ᾽ ἐμοῦ σκορπίζει.

---

† **12:24** εν f^{35} [25%] ¦ 1 τω ℵB,C,D,N,W [75%] RP,HF,OC,CP,TR,NU ‡ **12:25** ο ιησους f^{35} C,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [0.5%] NU § **12:25** εαυτης *rell* ¦ εαυτην D [5%] OC (2x) * **12:27** εκβαλλουσιν *rell* ¦ εκβαλουσιν N [3%] OC † **12:27** υμων εσονται κριται f^{35} C,N [97%] RP,HF,CP,TR ¦ 321 ℵB,D [1%] OC,NU ¦ 312 [1%] ¦ 32 αυτοι 1 W ¦ three other variants ‡ **12:28** εγω εν πνευματι θεου f^{35} [28%] OC,TR ¦ 2341 ℵB,C,D,W [70%] RP,HF,CP,NU ¦ 234 [2%] ¦ 2 δακτυλω 41 N § **12:29** διαρπασαι f^{35} ℵD [98%] RP,HF,CP,TR ¦ αρπασαι B,C,N,W [2%] OC,NU * **12:29** διαρπαση f^{35} ℵD,W [40%] ¦ διαρπασει B,C,N [60%] RP,HF,OC,CP,TR,NU

31 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πᾶσα ἁμαρτία καὶ
βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, ἡ δὲ
τοῦ Πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται
τοῖς ἀνθρώποις.† 32 Καὶ ὃς ἐὰν‡ εἴπῃ λόγον
κατὰ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται
αὐτῷ· ὃς δ᾽ ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ
Ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ, οὔτε ἐν τῷ νῦν§
αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.

Jesus denounces the Pharisees

33 »Ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν καὶ
τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ
δένδρον σαπρὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ
σαπρόν· ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον
γινώσκεται. 34 Γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς
δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν, πονηροὶ ὄντες; Ἐκ
γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα
λαλεῖ. 35 Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ
ἀγαθοῦ θησαυροῦ* ἐκβάλλει† ἀγαθά, καὶ ὁ
πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ
ἐκβάλλει‡ πονηρά. 36 Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι
πᾶν ῥῆμα ἀργὸν ὃ ἐὰν§ λαλήσωσιν* οἱ

† **12:31** τοις ανθρωποις f^{35} C,D,N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB [2%] NU ‡ **12:32** εαν *rell* ¦ αν $\mathfrak{P}^{21}$D [10%] TR § **12:32** τω νυν f^{35} [90%] RP,HF,OC,CP ¦ τουτω 1 ℵB,C,D,N,W [5%] TR,NU ¦ 1 αιωνι τουτω [5%] * **12:35** θησαυρου *rell* ¦ 1 της καρδιας [5%] TR † **12:35** εκβαλλει f^{35} B,D,W [85%] RP,HF,OC,CP,NU ¦ 1 τα ℵC,N [14%] TR ¦ 1 το [1%] ‡ **12:35** εκβαλλει *rell* ¦ 1 τα N [10%] CP § **12:36** εαν f^{35} C,N,W (99.2%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ αν (0.4%) ¦ — ℵB,D (0.4%) NU * **12:36** λαλησωσιν f^{35} N,W (97.3%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ λαλησουσιν ℵB,C (2.2%) NU ¦ seven other variants D (0.4%)

ἄνθρωποι, ἀποδώσουσιν περὶ† αὐτοῦ λόγον
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. 37 Ἐκ γὰρ τῶν λόγων
σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου
καταδικασθήσῃ.»

The sign of the prophet Jonah

38 Τότε ἀπεκρίθησάν‡ τινες τῶν γραμματέων
καὶ Φαρισαίων, λέγοντες, «Διδάσκαλε,
θέλομεν§ ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν.» 39 Ὁ δὲ
ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· «Γενεὰ πονηρὰ καὶ
μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ
δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ
προφήτου. 40 Ὥσπερ γὰρ ἦν* Ἰωνᾶς† ἐν τῇ
κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς
νύκτας, οὕτως ἔσται‡ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου
ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς
νύκτας. 41 Ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται
ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ
κατακρινοῦσιν αὐτήν, ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ
κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδού, πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε.
42 Βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει
μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτήν,
ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι
τὴν σοφίαν Σολομῶνος,§ καὶ ἰδού, πλεῖον
Σολομῶνος ὧδε.

---

† **12:36** περι *rell* ¦ υπερ CP ‡ **12:38** απεκριθησαν f^{35} N,W [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 αυτω ℵB,C,D [5%] NU § **12:38** θελομεν *rell* ¦ θελωμεν [2%] CP * **12:40** ην *rell* ¦ εγενετο [2%] OC ¦ — D † **12:40** ιωνας *rell* ¦ 1 ο προφητης [1%] OC ‡ **12:40** εσται f^{35} ℵB,C [65%] RP,HF,CP,TR,NU ¦ 1 και D,W [35%] OC § **12:42** σολομωνος *rell* ¦ σολομωντος C [10%] TR (both times; C only the first)

An empty 'house' is bad

43 »Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα
ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι᾽
ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ
οὐχ εὑρίσκει. 44 Τότε λέγει, ‹Ἐπιστρέψω*
εἰς τὸν οἶκόν μου† ὅθεν ἐξῆλθον.› Καὶ
ἐλθὸν εὑρίσκει σχολάζοντα,‡ σεσαρωμένον,
καὶ κεκοσμημένον. 45 Τότε πορεύεται
καὶ παραλαμβάνει μεθ᾽ ἑαυτοῦ ἑπτὰ
ἕτερα πνεύματα, πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ
εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ
ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν
πρώτων. Οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ
πονηρᾷ.»§

New relationships

46 Ἔτι δὲ* αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις,
ἰδού, ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ
εἱστήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι.†
47 Εἶπεν δέ τις αὐτῷ, «Ἰδού, ἡ μήτηρ σου καὶ
οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἑστήκασιν,‡ ζητοῦντές
σοι λαλῆσαι.»§,* 48 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ

---

* **12:44** επιστρεψω *rell* ¦ υποστρεψω [10%] CP † **12:44** επιστρεψω εις τον οικον μου f^{35} C,W [99%] RP,HF,CP,TR ¦ 23451 ℵB,D [1%] OC,NU ‡ **12:44** σχολαζοντα *rell* ¦ 1 και ℵC [4%] OC § **12:45** ταυτη τη πονηρα *rell* ¦ 231 [2%] OC * **12:46** δε f^{35} C(D)W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB [1%] NU † **12:46** αυτω λαλησαι *rell* ¦ 21 D [5%] OC ‡ **12:47** εξω εστηκασιν *rell* ¦ 21 OC § **12:47** σοι λαλησαι *rell* ¦ σε ιδειν OC * **12:47** the whole verse f^{35} C(D)W [99%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — ℵB [1%]

εἰπόντι† αὐτῷ, «Τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ
τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου;» 49 Καὶ ἐκτείνας
τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ
εἶπεν·‡ «Ἰδού, ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί
μου. 50 Ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ§ τὸ θέλημα
τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτός μου
ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν.»

Parables of the Kingdom

13

1 Ἐν δὲ* τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς
ἀπὸ† τῆς οἰκίας ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν.
2 Καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί,
ὥστε αὐτὸν εἰς‡ πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι,
καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἱστήκει.

Parable of the soils

3 Καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς
πολλὰ§ λέγων· «Ἰδού, ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ
σπεῖραι.* 4 Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτόν, ἃ μὲν
ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν· καὶ ἦλθεν τὰ πετεινὰ

---

† **12:48** ειποντι f^{35} C [98.5%] RP,HF,CP,TR ¦ λεγοντι ℵB,D [1.5%] OC,NU ¦ — W ‡ **12:49** ειπεν *rell* ¦ εφη [1%] OC § **12:50** ποιηση *rell* ¦ ποιησει [5%] CP ¦ ποιη C [0.5%] ¦ ποιει D * **13:1** δε f^{35} C,D,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB [1.5%] NU † **13:1** απο f^{35} C,W (97.7%) RP,HF,CP,TR ¦ εκ ℵ (0.5%) ¦ — B (1.5%) OC,NU ¦ three other variants D (0.3%) ‡ **13:2** εις f^{35} ℵB,C,W [30%] OC,NU ¦ 1 το D [70%] RP,HF,CP,TR § **13:3** εν παραβολαις πολλα f^{35} C [25%] ¦ 312 ℵB,D,W [75%] RP,HF,OC,CP, TR,NU * **13:3** σπειραι f^{35} ℵD,W [60%] OC,CP ¦ σπειρειν B,C [40%] RP,HF,TR,NU

καὶ† κατέφαγεν αὐτά. 5 Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ
τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν· καὶ
εὐθέως ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος
γῆς. 6 Ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος, ἐκαυματίσθη,
καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν ἐξηράνθη. 7 Ἄλλα
δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν
αἱ ἄκανθαι καὶ ἀπέπνιξαν‡ αὐτά. 8 Ἄλλα δὲ
ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν καὶ ἐδίδου
καρπόν· ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ
τριάκοντα. 9 Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, § ἀκουέτω.»

The reason for parables

10 Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον* αὐτῷ, «Διὰ τί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς;»
11 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὅτι «Ὑμῖν
δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας
τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται.
12 Ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ
περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ
ἔχει ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ. 13 Διὰ τοῦτο ἐν
παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ
βλέπουσιν καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν οὐδὲ
συνιοῦσιν. 14 Καὶ ἀναπληροῦται† αὐτοῖς‡

† **13:4** ηλθεν τα πετεινα και f^{35} א,C(D)W [98%] RP,HF,CP,TR ¦ ελθοντα 23 B [2%] OC,NU ‡ **13:7** απεπνιξαν f^{35} B,C,N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ επνιζαν אD [2%] NU ¦ one other variant § **13:9** ακουειν f^{35} C,D,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — אB [0.5%] NU * **13:10** ειπον *rell* ¦ ειπαν אB [0.5%] NU † **13:14** οτι βλεποντες ου βλεπουσιν και ακουοντες ουκ ακουουσιν ουδε συνιουσιν και αναπληρουται *rell* ¦ ινα βλεποντες μη βλεπωσιν και ακουοντες μη ακουωσι μηδε συνωσι μηποτε επιστρεψωσι και τοτε πληρωθησεται OC ‡ **13:14** αυτοις *rell* ¦ επ 1 D [5%] TR

ἡ προφητεία Ἡσαΐου ἡ λέγουσα· ‹Ἀκοῇ ἀκούσετε§ καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε* καὶ οὐ μὴ ἴδητε. 15 Ἐπαχύνθη γὰρ
ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶν
βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν
ἐκάμμυσαν· μήποτε ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς
καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσιν καὶ τῇ καρδίᾳ
συνῶσιν, καὶ ἐπιστρέψωσιν·† καὶ ἰάσωμαι‡
αὐτούς.› 16 Ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ
ὅτι βλέπουσιν, καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν ὅτι ἀκούει·§
17 ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται
καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε καὶ
οὐκ εἶδον,* καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε καὶ οὐκ
ἤκουσαν.

Parable of the soils explained

18 »Ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ
σπείροντος·† 19 Παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον
τῆς βασιλείας καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ
πονηρὸς καὶ ἁρπάζει‡ τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ
καρδίᾳ αὐτοῦ—οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν

---

§ **13:14** ακουσετε f^{35} ℵC [80%] RP,HF,OC,CP,TR,NU ¦ ακουσητε N,W [20%] ¦ ακουσατε B ¦ ακουσεται D * **13:14** βλεψετε f^{35} B,C [90%] RP,HF,OC,CP,TR,NU ¦ βλεψητε ℵN [10%] ¦ βλεψεται D ¦ βλεψηται W † **13:15** επιστρεψωσιν *rell* ¦ επιστρεψουσιν N,W [10%] ‡ **13:15** ιασωμαι f^{35} [50%] TR ¦ ιασομαι ℵBC,D,N,W [50%] RP,HF,OC,CP,NU § **13:16** ακουει f^{35} W [93%] RP,HF,CP,TR ¦ ακουουσιν ℵB,C,D,N [7%] OC,NU * **13:17** ειδον f^{35} C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ιδον [0.5%] ¦ ιδαν ℵN [0.5%] ¦ ειδαν B,NU ¦ ηδυνηθησαν ειδειν D † **13:18** σπειροντος f^{35} C,D,N [98%] RP,HF,CP,TR ¦ σπειραντος ℵB,W [2%] OC,NU ‡ **13:19** αρπαζει *rell* ¦ αιρει [2%] OC

σπαρείς. 20 Ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρείς—
οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ εὐθὺς§
μετὰ χαρᾶς* λαμβάνων αὐτόν· 21 οὐκ ἔχει
δὲ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστιν.
Γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν
λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζεται. 22 Ὁ δὲ εἰς τὰς
ἀκάνθας σπαρείς—οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον
ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου† καὶ
ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου συμπνίγει τὸν λόγον,
καὶ ἄκαρπος γίνεται. 23 Ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν
τὴν καλὴν‡ σπαρείς—οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον
ἀκούων καὶ συνιῶν,§ ὃς δὴ καρποφορεῖ καὶ
ποιεῖ· ὁ μὲν ἑκατόν, ὁ δὲ ἑξήκοντα, ὁ δὲ
τριάκοντα.»

Wheat and tares

24 Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς,
λέγων· «Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
ἀνθρώπῳ σπείραντι* καλὸν σπέρμα ἐν τῷ
ἀγρῷ αὐτοῦ· 25 ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς
ἀνθρώπους, ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς καὶ
ἔσπειρεν† ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου καὶ
ἀπῆλθεν. 26 Ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος
καὶ καρπὸν ἐποίησεν, τότε ἐφάνη καὶ τὰ

§ **13:20** ευθυς *rell* ¦ ευθεως [4%] OC * **13:20** χαρας *rell* ¦ 1 δεχομενος και OC (small print) † **13:22** τουτου f^{35} C,N,W [99.8%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D,NU ‡ **13:23** γην την καλην f^{35} D,W [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 31 ℵB,C,N [5%] NU ¦ two other variants § **13:23** συνιων f^{35} C,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ συνιεις ℵB,D [1%] NU * **13:24** σπειραντι f^{35} ℵB,N,W [30%] OC,CP,NU ¦ σπειροντι C,D [70%] RP,HF,TR † **13:25** εσπειρεν f^{35} C,D,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ επεσπειρεν B,N [2%] NU ¦ επεσπαρκεν ℵ

ζιζάνια. 27 Προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι
τοῦ οἰκοδεσπότου εἶπον αὐτῷ, ‹Κύριε, οὐχὶ
καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ;
Πόθεν οὖν ἔχει‡ ζιζάνια;› 28 Ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς,
‹Ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν.› Οἱ δὲ
δοῦλοι εἶπον αὐτῷ,§ ‹Θέλεις οὖν ἀπελθόντες
συλλέξομεν* αὐτά;› 29 Ὁ δὲ ἔφη·† ‹Οὔ, μήποτε
συλλέγοντες τὰ ζιζάνια ἐκριζώσητε ἅμα
αὐτοῖς τὸν σῖτον. 30 Ἄφετε συναυξάνεσθαι
ἀμφότερα μέχρι‡ τοῦ θερισμοῦ, καὶ ἐν§ καιρῷ
τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς, «Συλλέξατε
πρῶτον τὰ ζιζάνια καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς
δέσμας πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά, τὸν δὲ
σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.» › »

Mustard seed

31 Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς,
λέγων· «Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος
ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ· 32 ὃ μικρότερον
μέν ἐστιν πάντων τῶν σπερμάτων, ὅταν δὲ
αὐξηθῇ μεῖζον πάντων* τῶν λαχάνων ἐστὶν

---

‡ **13:27** εχει f^{35} B,C,D,N,W [95%] RP,HF,OC,CP,NU ¦ 1 τα א [5%] TR § **13:28** ειπον αυτω f^{35} (N)W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ λεγουσιν 2 א(D) [1%] NU ¦ 2 λεγουσιν B,C [0.5%] * **13:28** συλλεξομεν f^{35} [80%] RP,HF,CP ¦ συλλεξωμεν אB,C,N [20%] OC,TR,NU ¦ συνλεξωμεν D,W † **13:29** εφη f^{35} N,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ φησιν אB,C [1%] NU ¦ λεγει D [0.5%] ‡ **13:30** μεχρι f^{35} C,N [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αχρι א ¦ εως B,D [1%] NU ¦ μεχρις W § **13:30** εν f^{35} B,D,N,W [95%] RP,HF,OC,CP,NU ¦ 1 τω א,C [5%] TR * **13:32** παντων f^{35} [30%] OC,CP ¦ — אB,C,D,N,W [70%] RP,HF,TR,NU

καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν† τὰ πετεινὰ
τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις
αὐτοῦ.»

Yeast

33 Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς·
«Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ,
ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν‡ εἰς ἀλεύρου σάτα
τρία ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.»
34 Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν
παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις, καὶ χωρὶς παραβολῆς
οὐκ§ ἐλάλει αὐτοῖς, 35 ὅπως πληρωθῇ τὸ
ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος· «Ἀνοίξω
ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου· ἐρεύξομαι
κεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.»*

"Wheat and tares" explained

36 Τότε ἀφεὶς τοὺς ὄχλους ἦλθεν εἰς τὴν
οἰκίαν ὁ Ἰησοῦς.† Καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, «Φράσον‡ ἡμῖν τὴν
παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ.» 37 Ὁ
δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς·§ «Ὁ σπείρων τὸ
καλὸν σπέρμα ἐστὶν ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου.
38 Ὁ δὲ ἀγρός ἐστιν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν

† **13:32** ελθειν *rell* ¦ κατελθειν CP ‡ **13:33** εκρυψεν f^{35} N [85%] RP,HF ¦ ενεκρυψεν ℵB,C,D,W [15%] OC,CP,TR,NU § **13:34** ουκ f^{35} D [95%] RP,HF,CP,TR ¦ ουδεν ℵB,C,W [5%] OC,NU * **13:35** κοσμου f^{35} ℵC,D,W (99.4%) RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — B (0.5%) ¦ long omission (0.1%) † **13:36** ο ιησους f^{35} C,W [98%] RP,HF,CP,TR ¦ αυτου [1%] OC ¦ — ℵB,D [1%] NU ‡ **13:36** φρασον f^{35} C,D,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ διασαφησον ℵB [1%] NU § **13:37** αυτοις f^{35} C,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [1.5%] NU

σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ
δὲ ζιζάνιά εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ. 39 Ὁ
δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτά ἐστιν ὁ διάβολος·
ὁ δὲ θερισμὸς συντέλεια τοῦ* αἰῶνός ἐστιν,
οἱ δὲ θερισταὶ ἄγγελοί εἰσιν. 40 Ὥσπερ
οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ καίεται,†
οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος
τούτου.‡ 41 Ἀποστελεῖ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου
τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ
τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα, καὶ
τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν· 42 καὶ βαλοῦσιν
αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός. Ἐκεῖ
ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.
43 Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν
τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν. Ὁ ἔχων ὦτα
ἀκούειν§ ἀκουέτω.

Treasure and pearl

44 »Πάλιν* ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν
οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν ἀγρῷ,† ὃν
εὑρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψεν, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς
αὐτοῦ ὑπάγει καὶ πάντα ὅσα ἔχει πωλεῖ‡ καὶ

---

* **13:39** του f^{35} C,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — B,D [1.5%] NU ¦ א omits most of the verse † **13:40** καιεται f^{35} C,W [90%] RP,HF,OC,CP ¦ κατακαιεται אB [10%] TR[NU] ¦ κατακαιονται D ‡ **13:40** τουτου f^{35} C,W [99%] RP,HF,OC,TR ¦ — אB,D [1%] CP,NU § **13:43** ακουειν f^{35} C,D,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — אB [0.5%] NU * **13:44** παλιν f^{35} C,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — אB,D [0.5%] NU † **13:44** εν αγρω f^{35} D,N [30%] ¦ 1 τω 2 B,C,W [70%] RP,HF,OC,CP,TR,NU ¦ — א ‡ **13:44** παντα οσα εχει πωλει f^{35} C,N,W (91.3%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ 4123 אD (4.1%) NU ¦ 423 B (1.1%) ¦ 234 (2.3%) ¦ six other variants (0.7%) ¦ long omissions (0.6%)

ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον.
45 »Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν
οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς
μαργαρίτας, 46 ὃς εὑρὼν§ ἕνα πολύτιμον
μαργαρίτην, ἀπελθὼν πέπρακεν πάντα ὅσα
εἶχεν καὶ ἠγόρασεν αὐτόν.

A fishing net

47 »Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν
οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν,
καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ, 48 ἣν
ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιβάσαντες* ἐπὶ τὸν
αἰγιαλόν· καὶ καθίσαντες συνέλεξαν τὰ
καλὰ εἰς ἀγγεῖα,† τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον.
49 Οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος.
Ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι καὶ ἀφοριοῦσιν
τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων, 50 καὶ
βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός.
Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν
ὀδόντων.»
51 Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,‡ «Συνήκατε ταῦτα
πάντα;» Λέγουσιν αὐτῷ, «Ναί, Κύριε.»§ 52 Ὁ
δὲ εἶπεν αὐτοῖς, «Διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς
μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν* τῶν οὐρανῶν

§ **13:46** ος ευρων f^{35} C,N,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 2 δε ℵB(D) [1.5%] NU * **13:48** αναβιβασαντες *rell* ¦ 1 αυτην (D) [10%] OC ¦ 1 και C [2%] † **13:48** αγγεια f^{35} (D)W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αγγη ℵB,C,N [1.5%] NU ‡ **13:51** λεγει αυτοις ο ιησους f^{35} C,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [0.5%] NU § **13:51** κυριε f^{35} C,N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [2%] NU * **13:52** εις την βασιλειαν f^{35} [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ τη βασιλεια ℵB,C,N,W [9%] NU ¦ εν τη βασιλεια D [1%]

ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ ὅστις
ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ
παλαιά.»

A visit to Natsareth

53 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς
παραβολὰς ταύτας, μετῆρεν ἐκεῖθεν. 54 Καὶ
ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἐδίδασκεν
αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν, ὥστε
ἐκπλήττεσθαι† αὐτοὺς καὶ λέγειν· «Πόθεν
τούτῳ ἡ σοφία αὕτη καὶ αἱ δυνάμεις; 55 Οὐχ
οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; Οὐχὶ‡ ἡ
μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριάμ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ
αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσῆς§ καὶ Σίμων καὶ
Ἰούδας; 56 Καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ, οὐχὶ πᾶσαι
πρὸς ἡμᾶς εἰσιν; Πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα
πάντα;»* 57 Καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. Ὁ
δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, «Οὐκ ἔστιν προφήτης
ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ† καὶ ἐν
τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.» 58 Καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ
δυνάμεις πολλὰς διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

The death of John the Baptizer

14

1 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρῴδης ὁ

† **13:54** εκπληττεσθαι f^{35} [90%] RP,HF,OC,TR ¦ εκπλησσεσθαι ℵB,C,D,N,W [10%] CP,NU ¦ two other variants ‡ **13:55** ουχι f^{35} D [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ουχ ℵB,C,N,W [5%] NU § **13:55** ιωσης f^{35} W [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ιωση [2%] ¦ ιωαννης ℵD [7%] ¦ ιωσηφ B,C,N [1%] NU * **13:56** ταυτα παντα *rell* ¦ 21 D,N,W [10%] † **13:57** πατριδι αυτου f^{35} N,W [97.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 B,D [0.5%] NU ¦ ιδια 1 ℵ [2%] ¦ ιδια 12 C

τετράρχης* τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ, 2 καὶ εἶπεν
τοῖς παισὶν αὐτοῦ, «Οὗτός ἐστιν Ἰωάννης ὁ
Βαπτιστής· αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν,
καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν
αὐτῷ.» 3 Ὁ γὰρ Ἡρῴδης κρατήσας τὸν
Ἰωάννην ἔδησεν αὐτὸν† καὶ ἔθετο ἐν φυλακῇ‡
διὰ Ἡρωδιάδα, τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ
ἀδελφοῦ αὐτοῦ. 4 Ἔλεγεν γὰρ αὐτῷ ὁ
Ἰωάννης,§ «Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν αὐτήν.»
5 Καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἐφοβεῖτο*
τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.
6 Γενεσίων† δὲ ἀγομένων‡ τοῦ Ἡρῴδου,
ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος ἐν
τῷ μέσῳ καὶ ἤρεσεν τῷ Ἡρῴδῃ. 7 Ὅθεν
μεθ᾽ ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν
αἰτήσηται. 8 Ἡ δέ, προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς
μητρὸς αὐτῆς, «Δός μοι,» φησίν, «ὧδε ἐπὶ
πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.»

---

* **14:1** τετραρχης f^{35} B,D,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ τετρααρχης ℵC [0.5%] NU † **14:3** αυτον f^{35} ℵC,D,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — B [0.5%] ‡ **14:3** εθετο εν φυλακη f^{35} C,N,W [97.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 23 απεθετο ℵB [1%] NU ¦ 2 τη 3 D ¦ 2 τη 3 απεθετο [0.5%] ¦ 12 τη 3 [0.5%] ¦ three other variants § **14:4** αυτω ο ιωαννης f^{35} C,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 231 (B) [0.5%] NU ¦ 3 ℵ ¦ 13 D [0.5%] * **14:5** εφοβειτο f^{35} [20%] ¦ εφοβηθη ℵB,C,D,N,W [80%] RP,HF,OC,CP,TR,NU [the imperfect is correct] † **14:6** γενεσιων f^{35} C,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ γενεσιοις ℵB,D [1%] NU ‡ **14:6** αγομενων f^{35} W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αγομενοις [0.5%] ¦ γενομενων C,N [2%] ¦ γενομενοις ℵB,D [0.5%] NU

9 Καὶ ἐλυπήθη§ ὁ βασιλεύς· διὰ δὲ* τοὺς
ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους, ἐκέλευσεν
δοθῆναι. 10 Καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισεν τὸν†
Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ. 11 Καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ
αὐτοῦ‡ ἐπὶ πίνακι καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ
ἤνεγκεν τῇ μητρὶ αὐτῆς. 12 Καὶ προσελθόντες
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦραν τὸ σῶμα§ καὶ ἔθαψαν
αὐτό,* καὶ ἐλθόντες† ἀπήγγειλαν τῷ Ἰησοῦ.

Food for 15,000

13 Καὶ ἀκούσας‡ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν
ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ᾽ ἰδίαν.
Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ
πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων. 14 Καὶ ἐξελθὼν ὁ
Ἰησοῦς§ εἶδεν πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη
ἐπ᾽ αὐτοῖς* καὶ ἐθεράπευσεν τοὺς ἀρρώστους
αὐτῶν.

15 Ὀψίας δὲ γενομένης, προσῆλθον αὐτῷ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ,† λέγοντες· «Ἔρημός ἐστιν ὁ
τόπος καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρῆλθεν. Ἀπόλυσον

---

§ **14:9** ελυπηθη f^{35} ℵC,W (98.7%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ λυπηθεις B,D (1.2%) NU ¦ two other variants (0.1%) * **14:9** δε f^{35} ℵC,W (98%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ και (0.2%) ¦ — B,D (1.7%) NU † **14:10** τον f^{35} C,D,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — ℵB [1%] ‡ **14:11** ηνεχθη η κεφαλη αυτου *rell* ¦ 2341 CP § **14:12** σωμα f^{35} W [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ πτωμα (ℵ)B,C(D) [5%] NU * **14:12** αυτο f^{35} C,D,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αυτον ℵB [0.5%] [NU] † **14:12** ελθοντες *rell* ¦ εξελθοντες CP ‡ **14:13** και ακουσας f^{35} C,W [95%] RP,HF,CP,TR ¦ 2 δε ℵB,D [5%] OC,NU § **14:14** ο ιησους f^{35} C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [3%] NU * **14:14** αυτοις *rell* ¦ αυτους W [5%] TR ¦ περι αυτων D † **14:15** αυτου f^{35} C,D,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB [0.5%] NU

τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας
ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα.» 16 Ὁ δὲ
Ἰησοῦς‡ εἶπεν αὐτοῖς· «Οὐ χρείαν ἔχουσιν
ἀπελθεῖν. Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.» 17 Οἱ
δὲ λέγουσιν αὐτῷ, «Οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ
πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας.» 18 Ὁ δὲ
εἶπεν, «Φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε.»§ 19 Καὶ
κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι* ἐπὶ τοὺς
χόρτους,† λαβὼν‡ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ
τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν
εὐλόγησεν· καὶ κλάσας ἔδωκεν τοῖς μαθηταῖς
τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις.
20 Καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν· καὶ
ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων, δώδεκα
κοφίνους πλήρεις. 21 Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν
ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι, χωρὶς γυναικῶν
καὶ παιδίων.

Peter walks on water

22 Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν ὁ Ἰησοῦς§ τοὺς
μαθητὰς αὐτοῦ* ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ
προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ
τοὺς ὄχλους. 23 Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους

---

‡ **14:16** ιησους f^{35} B,C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — ℵD [1%] § **14:18** αυτους ωδε f^{35} C,W (98.8%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 ℵB (0.2%) NU ¦ 1 D (0.6%) ¦ long omissions (0.4%) * **14:19** ανακλιθηναι *rell* ¦ ανακληθηναι CP † **14:19** τους χορτους f^{35} [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ του χορτου ℵB,C,W [3%] NU ¦ τον χορτον D [1%] ‡ **14:19** λαβων f^{35} B [96%] RP,HF,OC,CP,NU ¦ και 1 ℵC,W [4%] TR ¦ ελαβεν D § **14:22** ο ιησους f^{35} [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C,D,W [5%] NU * **14:22** αυτου f^{35} B [30%] OC,TR ¦ — ℵC,D,W [70%] RP,HF,CP,NU

ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ᾽ ἰδίαν προσεύξασθαι. Ὀψίας δὲ γενομένης, μόνος ἦν ἐκεῖ. 24 Τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν,† βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων, ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος. 25 Τετάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς ἀπῆλθεν‡ πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς,§ περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης.* 26 Καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ† ἐπὶ τὴν θάλασσαν‡ περιπατοῦντα ἐταράχθησαν, λέγοντες ὅτι «Φάντασμά ἐστιν.» Καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν. 27 Εὐθέως§ δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,* λέγων· «Θαρσεῖτε, ἐγώ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε.» 28 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν,† «Κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με πρός σε ἐλθεῖν‡ ἐπὶ τὰ ὕδατα.» 29 Ὁ δὲ εἶπεν,

† **14:24** μεσον της θαλασσης ην f^{35} ℵC,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ σταδιους πολλους απο της γης απειχεν B [2%] NU ¦ 4 εις 123 D ¦ two other variants ‡ **14:25** απηλθεν f^{35} C,D,W [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ηλθεν ℵB [4%] NU § **14:25** ο ιησους f^{35} [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C,D,W [3%] NU * **14:25** της θαλασσης f^{35} C,D [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ την θαλασσαν ℵB,W [3%] NU † **14:26** και ιδοντες αυτον οι μαθηται f^{35} C,W (94.4%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ 12345 αυτου (0.9%) ¦ 123 (1.3%) ¦ 2 δε 345 (1.3%) ¦ 4 δε 523 B,D (0.9%) NU ¦ 2 δε 3 ℵ (0.2%) ¦ three other variants (0.3%) ‡ **14:26** την θαλασσαν f^{35} W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ της θαλασσης ℵB,C,D [3%] NU § **14:27** ευθεως f^{35} C,W [97.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ευθυς ℵB,D [2.5%] NU * **14:27** αυτοις ο ιησους f^{35} C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 231 B [0.5%] [NU] ¦ 1 ℵD [0.5%] † **14:28** ο πετρος ειπεν f^{35} [25%] ¦ 123 αυτω B [1%] ¦ αυτω 123 ℵC,W [73%] RP,HF,OC,CP,TR,NU ¦ αυτω 23 D ¦ one other variant ‡ **14:28** προς σε ελθειν f^{35} [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 312 ℵB,C,D,W [5%] NU

«Ἐλθέ.» Καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου
ὁ § Πέτρος περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα
ἐλθεῖν* πρὸς τὸν Ἰησοῦν. 30 Βλέπων δὲ
τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν† ἐφοβήθη, καὶ ἀρξάμενος
καταποντίζεσθαι ἔκραξεν, λέγων, «Κύριε,
σῶσόν με.» 31 Καὶ εὐθέως‡ ὁ Ἰησοῦς
ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ λέγει
αὐτῷ· «Ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;» 32 Καὶ
ἐμβάντων§ αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκόπασεν
ὁ ἄνεμος. 33 Οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ ἐλθόντες*
προσεκύνησαν αὐτῷ, λέγοντες, «Ἀληθῶς Θεοῦ
Υἱὸς εἶ.»

At Genesaret

34 Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον εἰς† τὴν
γῆν‡ Γενησαρέτ.§ 35 Καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν
οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπέστειλαν
εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, καὶ
προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς

---

§ **14:29** ο f^{35} C,W [99.8%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — ℵB,D
* **14:29** ελθειν f^{35} D,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ και ηλθεν B,C [1%] NU ¦ ελθιν ηλθεν ουν ℵ † **14:30** ισχυρον f^{35} C,D,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — ℵB [0.5%] ‡ **14:31** και ευθεως f^{35} [20%] CP ¦ 2 δε (ℵ)B,C,D,W [80%] RP,HF,OC,TR,NU § **14:32** εμβαντων f^{35} C,N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αναβαντων ℵB,D [2%] NU * **14:33** ελθοντες f^{35} C,D,W [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,N [2%] NU ¦ προσελθοντες [2%] † **14:34** εις f^{35} [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ επι ℵB,C,D,N,W [5%] NU ‡ **14:34** γην f^{35} C,N [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 εις ℵB,D,W [2%] NU § **14:34** γενησαρετ f^{35} N [30%] ¦ γεννησαρετ ℵB,C,W [55%] RP,HF,OC,CP,TR,NU ¦ γεννησαρεθ [14%] ¦ γενησαρεθ [0.5%] ¦ γεννησαρ D (According to the Targum, the name is spelled with one 'n', according to the LXX it is with two.)

ἔχοντας· 36 καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν* μόνον ἅψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἥψαντο διεσώθησαν.

Jesus antagonizes the Pharisees—29 AD

15

1 Τότε προσέρχονται τῷ Ἰησοῦ οἱ* ἀπὸ Ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι† λέγοντες· 2 «Διὰ τί οἱ μαθηταί σου παραβαίνουσιν τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; Οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας αὐτῶν‡ ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν.» 3 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· «Διὰ τί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; 4 Ὁ γὰρ Θεὸς ἐνετείλατο, λέγων,§ ‹Τίμα τὸν πατέρα* καὶ τὴν μητέρα,› καὶ ‹Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω.› 5 Ὑμεῖς δὲ λέγετε· ‹Ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί, «Δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς»— 6 καὶ† οὐ μὴ τιμήσῃ‡ τὸν πατέρα

---

* **14:36** καν f^{35} [35%] OC,CP ¦ — ℵB,C,D,N,W [65%] RP,HF,TR,NU
* **15:1** οι f^{35} C,N,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [3%] NU † **15:1** γραμματεις και φαρισαιοι f^{35} C,N,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 321 ℵB,D [3%] NU ‡ **15:2** αυτων f^{35} C,D,N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — ℵB [2%] § **15:4** ενετειλατο λεγων f^{35} ℵ,C,N,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ειπεν B,D [1.5%] NU * **15:4** πατερα *rell* ¦ 1 σου N,W [10%] TR † **15:6** και f^{35} N,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C,D [3%] NU ‡ **15:6** τιμηση f^{35} ℵ [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ τιμησει B,C,D,N,W [5%] NU

αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα.›§ Καὶ ἠκυρώσατε τὴν
ἐντολὴν* τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν.
7 Ὑποκριταί, καλῶς προεφήτευσεν† περὶ ὑμῶν
Ἡσαΐας, λέγων· 8 ‹Ἐγγίζει μοι‡ ὁ λαὸς οὗτος
τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ§ τοῖς χείλεσίν με
τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ᾽
ἐμοῦ. 9 Μάτην δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες
διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων.› »

That which defiles

10 Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον εἶπεν
αὐτοῖς· «Ἀκούετε καὶ συνίετε. 11 Οὐ τὸ
εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν
ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ
στόματος —τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.»
12 Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ*
εἶπον† αὐτῷ, «Οἶδας ὅτι οἱ Φαρισαῖοι‡
ἀκούσαντες τὸν λόγον ἐσκανδαλίσθησαν;»§
13 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· «Πᾶσα φυτεία ἣν
οὐκ ἐφύτευσεν ὁ Πατήρ μου ὁ οὐράνιος
ἐκριζωθήσεται. 14 Ἄφετε αὐτούς. Ὁδηγοί

§ **15:6** η την μητερα f^{35} [25%] ¦ 123 αυτου C,N,W [75%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [0.5%] NU * **15:6** την εντολην f^{35} N,W (98.5%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ τον νομον ℵC (1.1%) ¦ τον λογον B,D (0.4%) NU † **15:7** προεφητευσεν f^{35} N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ επροφητευσεν ℵB,C,D [1%] NU ‡ **15:8** εγγιζει μοι f^{35} C,N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [2%] NU § **15:8** τω στοματι αυτων και f^{35} C,N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [2%] NU * **15:12** αυτου f^{35} C,N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [2%] NU † **15:12** ειπον f^{35} (ℵ)C,N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ λεγουσιν B,D [2%] NU ‡ **15:12** φαρισαιοι *rell* ¦ 1 οι CP § **15:12** ακουσαντες τον λογον εσκανδαλισθησαν *rell* ¦ 4123 OC

εἰσιν τυφλοὶ* τυφλῶν·† τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν
ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται.»‡
15 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ,
«Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην.»§
16 Ὁ δὲ Ἰησοῦς* εἶπεν· «Ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς
ἀσύνετοί ἐστε; 17 Οὔπω† νοεῖτε ὅτι πᾶν
τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ στόμα εἰς τὴν
κοιλίαν χωρεῖ καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται;
18 Τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος
ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται· κἀκεῖνα κοινοῖ
τὸν ἄνθρωπον. 19 Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας
ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι,
μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι,
βλασφημίαι. 20 Ταῦτά ἐστιν τὰ κοινοῦντα τὸν
ἄνθρωπον, τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶν φαγεῖν οὐ
κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.»

A crumb for a little dog

21 Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς
ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος.
22 Καὶ ἰδού, γυνὴ‡ Χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων
ἐκείνων ἐξελθοῦσα ἐκραύγασεν§ αὐτῷ,*

---

* **15:14** οδηγοι εισιν τυφλοι f^{35} א,C,N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 321 B(D) [2%] NU † **15:14** τυφλων f^{35} C,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — אB,D [0.5%] ‡ **15:14** εμπεσουνται f^{35} (D)W [30%] CP ¦ πεσουνται אB,C [70%] RP,HF,OC,TR,NU § **15:15** ταυτην f^{35} C,D,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — אB [1%] * **15:16** ιησους f^{35} C,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — אB,D [1.5%] NU † **15:17** ουπω f^{35} א,C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ου B,D [1%] NU ‡ **15:22** γυνη *rell* ¦ 1 τις CP § **15:22** εκραυγασεν f^{35} C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εκραζεν B,D [1%] NU ¦ εκραξεν א [1%] ¦ εκραυγαζεν [1%] * **15:22** αυτω f^{35} W [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — אB,C [5%] NU ¦ οπισω αυτου D

λέγουσα· «Ἐλέησόν με, Κύριε, Υἱὲ† Δαυίδ· ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται.» 23 Ὁ δὲ
οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. Καὶ προσελθόντες‡
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρώτων§ αὐτόν, λέγοντες,
«Ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν.»
24 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, «Οὐκ ἀπεστάλην
εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου
Ἰσραήλ.» 25 Ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνησεν*
αὐτῷ λέγουσα, «Κύριε, βοήθει μοι.» 26 Ὁ
δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, «Οὐκ ἔστιν καλὸν
λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν
τοῖς κυναρίοις.» 27 Ἡ δὲ εἶπεν, «Ναί, Κύριε,
καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων
τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν
κυρίων αὐτῶν.» 28 Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτῇ· «Ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις.
Γενηθήτω σοι ὡς θέλεις.» Καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ
αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

Food for 4,000 men

29 Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἦλθεν παρὰ
τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἀναβὰς εἰς
τὸ ὄρος ἐκάθητο ἐκεῖ. 30 Καὶ προσῆλθον αὐτῷ
ὄχλοι πολλοί, ἔχοντες μεθ᾽ ἑαυτῶν χωλούς,
τυφλούς, κωφούς, κυλλούς,† καὶ ἑτέρους

† **15:22** υιε f^{35} א,C [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ υιος B,D,W [1%] NU ‡ **15:23** προσελθοντες *rell* ¦ 1 αυτω CP § **15:23** ηρωτων f^{35} W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ηρωτουν אB,C,D [0.5%] NU ¦ ηρωτησαν [1%] * **15:25** προσεκυνησεν f^{35} C,W [90%] RP,HF,OC,CP ¦ προσεκυνει אB,D [10%] TR,NU † **15:30** τυφλους κωφους κυλλους f^{35} [94%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 213 C(W) [5%] ¦ 132 א [0.5%] NU ¦ 312 B ¦ 13 D

πολλούς, καὶ ἔρριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ,‡ καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς· 31 ὥστε τοὺς ὄχλους§ θαυμάσαι—βλέποντας κωφοὺς* λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς,† χωλοὺς περιπατοῦντας, καὶ τυφλοὺς βλέποντας—καὶ ἐδόξαζον‡ τὸν Θεὸν§ Ἰσραήλ.

32 Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν· «Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας* τρεῖς προσμένουσίν μοι καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν· καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστις† οὐ θέλω, μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ.» 33 Καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,‡ «Πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι, ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον;» 34 Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, «Πόσους ἄρτους ἔχετε;» Οἱ δὲ εἶπον,§ «Ἑπτά, καὶ ὀλίγα ἰχθύδια.» 35 Καὶ ἐκέλευσεν* τοῖς ὄχλοις† ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν

---

‡ **15:30** του ιησου f^{35} C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αυτου ℵB,D [3%] NU § **15:31** τους οχλους f^{35} B,W [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ τον οχλον ℵC,D [5%] NU * **15:31** κωφους *rell* ¦ 1 ακουοντας αλαλους OC (small print) † **15:31** υγιεις f^{35} [92%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 και ℵB,C,D,W [8%] NU ‡ **15:31** εδοξαζον f^{35} ℵ [30%] CP ¦ εδοξασαν B,C,D,N,W [70%] RP,HF,OC,TR,NU § **15:31** θεον *rell* ¦ 1 του [2%] CP * **15:32** ημερας f^{35} ℵN [30%] CP,TR ¦ ημεραι B,C,D,W [70%] RP,HF,OC,NU † **15:32** νηστις f^{35} ℵN [25%] ¦ νηστεις B,C,D,W [75%] RP,HF,OC,CP,TR,NU ‡ **15:33** αυτου f^{35} C,D,N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB [2%] NU § **15:34** ειπον *rell* ¦ ειπαν ℵ [2%] NU ¦ 1 αυτω D [1%] CP * **15:35** εκελευσεν f^{35} C,N,W (97%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ κελευσας (1.7%) ¦ παραγγειλας ℵB,D (1.3%) NU ¦ one other variant † **15:35** τοις οχλοις f^{35} N,W (78.8%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ τους οχλους C (19.2%) ¦ τω οχλω ℵB,D (1.4%) NU ¦ τον οχλον (0.3%) ¦ three other variants (0.2%)

γῆν. 36 Καὶ λαβὼν‡ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς
ἰχθύας,§ εὐχαριστήσας ἔκλασεν, καὶ ἔδωκεν*
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,† οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ.‡
37 Καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν. Καὶ
ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων,§ ἑπτὰ
σπυρίδας πλήρεις. 38 Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν
τετρακισχίλιοι ἄνδρες, χωρὶς γυναικῶν καὶ
παιδίων. 39 Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἐνέβη*
εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια Μαγδαλά.†

16

The sign of the prophet Jonah

1 Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ
Σαδδουκαῖοι πειράζοντες ἐπηρώτησαν αὐτὸν
σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδεῖξαι* αὐτοῖς. 2 Ὁ
δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· «Ὀψίας γενομένης
λέγετε, ‹Εὐδία, πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός›·
3 καὶ πρωΐ, ‹Σήμερον χειμών, πυρράζει γὰρ

‡ **15:36** και λαβων f^{35} C,N,W (97.2%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ ελαβεν ℵB,D (2.8%) NU § **15:36** ιχθυας f^{35} C,N,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 και ℵB,D [3%] NU * **15:36** εδωκεν f^{35} C,N,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εδιδου ℵB,D [3%] NU † **15:36** αυτου f^{35} C,N,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [3%] NU ‡ **15:36** τω οχλω f^{35} C,D,N,W [96%] RP,HF,CP,TR ¦ τοις οχλοις ℵB [4%] OC,NU § **15:37** ηραν το περισσευον των κλασματων f^{35} ℵ,C,N,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 23451 B,D [1.5%] NU * **15:39** ενεβη f^{35} ℵB [30%] RP,OC,TR,NU ¦ ανεβη C,N,W [70%] HF,CP ¦ ενβαινει D † **15:39** μαγδαλα f^{35} [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ μαγδαλαν C,N,W [2%] ¦ μαγαδαν ℵB(D)NU * **16:1** επιδειξαι *rell* ¦ υποδειξαι CP

στυγνάζων ὁ οὐρανός.› Ὑποκριταί,† τὸ μὲν
πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν,
τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε.‡ 4 Γενεὰ
πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ
σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον
Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.»§ Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς
ἀπῆλθεν.

“Beware of the leaven of the Pharisees”

5 Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ* εἰς
τὸ πέραν ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν.
6 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, «Ὁρᾶτε καὶ
προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων
καὶ Σαδδουκαίων.» 7 Οἱ δὲ διελογίζοντο
ἐν ἑαυτοῖς, λέγοντες ὅτι «Ἄρτους οὐκ
ἐλάβομεν.» 8 Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς,†
«Τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι,
ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε;‡ 9 Οὔπω νοεῖτε,
οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν
πεντακισχιλίων καὶ πόσους κοφίνους
ἐλάβετε; 10 Οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν
τετρακισχιλίων καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε;

---

† **16:3** υποκριται f^{35} [94%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — C,D,W [3%] ¦ (omit verses 2b-3 ℵB [3%]) ‡ **16:3** from οψιας, verse 2, to δυνασθε, end of verse 3 f^{35} C,D,N,W [97%] RP,HF,CP,TR[NU] [OC adds γνωναι] ¦ — ℵB [3%] § **16:4** του προφητου f^{35} C,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [1%] NU * **16:5** αυτου f^{35} N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C,D [2%] NU † **16:8** αυτοις f^{35} C [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D,W [10%] NU ‡ **16:8** ελαβετε f^{35} C,W (97.4%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ ελαβομεν (0.6%) ¦ εχετε ℵB,D (1.7%) NU ¦ long omissions (0.2%)

11 Πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περὶ ἄρτου§ εἶπον ὑμῖν
προσέχειν* ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων
καὶ Σαδδουκαίων;» 12 Τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ
εἶπεν προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τοῦ ἄρτου,†
ἀλλὰ‡ ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν Φαρισαίων καὶ
Σαδδουκαίων.

Jesus openly declares His death and ministers on that basis

13 Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Καισαρείας
τῆς Φιλίππου ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ,
λέγων, «Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι,§
τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου;» 14 Οἱ δὲ εἶπον,* «Οἱ
μὲν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν, ἄλλοι δὲ Ἠλίαν,
ἕτεροι δὲ Ἰερεμίαν ἢ ἕνα τῶν προφητῶν.»
15 Λέγει αὐτοῖς, «Ὑμεῖς δέ, τίνα με λέγετε
εἶναι;» 16 Ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος εἶπεν,
«Σὺ εἶ ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ
ζῶντος.» 17 Καὶ ἀποκριθεὶς† ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
αὐτῷ· «Μακάριος εἶ, Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ

---

§ **16:11** αρτου f^{35} D,W [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αρτων ℵB,C [10%] NU ¦ αρτους [0.5%] * **16:11** προσεχειν f^{35} W [95.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ προσεχετε D [1%] ¦ προσεχετε δε ℵB,C [1.5%] NU ¦ αλλα προσεχετε [1%] ¦ two other variants [1%] † **16:12** του αρτου f^{35} C,W (94.2%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ των αρτων B (1.3%) NU ¦ — D (0.7%) ¦ των φαρισαιων και σαδδουκαιων ℵ (0.4%) ¦ three other variants (0.4%) ¦ long omissions (3%) ‡ **16:12** αλλα f^{35} ℵB,C,D,W [75%] RP,HF,CP,NU ¦ αλλ [25%] OC,TR § **16:13** με λεγουσιν οι ανθρωποι ειναι f^{35} [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 2345 B [0.5%] NU ¦ 21345 C,W [0.5%] ¦ 3452 ℵ ¦ 13425 D ¦ one other variant * **16:14** ειπον *rell* ¦ ειπαν B [0.5%] NU † **16:17** και αποκριθεις f^{35} C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 2 δε ℵB,D [3%] NU

καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέν σοι, ἀλλ᾽ ὁ Πατήρ
μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 18 Κἀγὼ δέ σοι λέγω
ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ
οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι
Ἅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. 19 Καὶ‡ δώσω
σοι τὰς κλεῖς§ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν,
καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένον
ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς
ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.»
20 Τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ*
ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν† ὁ
Χριστός. 21 Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς
δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν
ἀπελθεῖν εἰς Ἰεροσόλυμα‡ καὶ πολλὰ παθεῖν
ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ
γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ
ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. 22 Καὶ προσλαβόμενος
αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ, λέγων,
«Ἵλεώς σοι, Κύριε· οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο.»
23 Ὁ δὲ στραφεὶς εἶπεν τῷ Πέτρῳ· «Ὕπαγε
ὀπίσω μου, Σατανᾶ· σκάνδαλόν μου εἶ,§ ὅτι οὐ
φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.»

How to save your life

---

‡ **16:19** και f^{35} C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [1%] NU
§ **16:19** κλεις f^{35} C,D [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ κλειδας ℵB,W [0.5%] NU * **16:20** αυτου f^{35} W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C,D [1%] NU † **16:20** εστιν f^{35} ℵB [35%] NU ¦ 1 ιησους C(D)W [65%] RP,HF,OC,CP,TR ‡ **16:21** απελθειν εις ιεροσολυμα f^{35} C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 231 ℵB,D [3%] NU § **16:23** μου ει f^{35} W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 C [0.5%] ¦ 2 εμου ℵB [2%] NU ¦ 2 εμοι D [0.5%] ¦ one other variant

24 Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ·
«Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω
ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ
ἀκολουθείτω* μοι. 25 Ὃς γὰρ ἂν† θέλῃ
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν,
ὃς δ᾽ ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν
ἐμοῦ εὑρήσει αὐτήν. 26 Τί γὰρ ὠφελεῖται‡
ἄνθρωπος ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ,
τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; Ἢ τί δώσει
ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;
27 Μέλλει γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἔρχεσθαι
ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν
ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ
κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ. 28 Ἀμὴν λέγω
ὑμῖν,§ εἰσίν τινες* ὧδε ἑστῶτες† οἵτινες οὐ
μὴ γεύσωνται‡ θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὸν
Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ
αὐτοῦ.»

17

Jesus meets with Moses and Elijah

1 Καὶ μεθ᾽ ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς
τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν
ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς

---

* **16:24** ακολουθειτω *rell* ¦ ακολουθητω CP † **16:25** αν f^{35} D,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εαν ℵB,C [1%] NU ‡ **16:26** ωφελειται f^{35} C,D,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ωφεληθησεται ℵB [3%] NU § **16:28** υμιν f^{35} C,D,W [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 οτι ℵB [4%] NU * **16:28** τινες f^{35} W [85%] RP,HF ¦ 1 των ℵB,C,D [15%] OC,CP,TR,NU † **16:28** εστωτες f^{35} W [85%] RP,HF ¦ εστηκοτων [10%] OC,CP,TR ¦ εστωτων ℵB,C,D [5%] NU ‡ **16:28** γευσωνται *rell* ¦ γευσονται [5%] CP

ὄρος ὑψηλὸν κατ᾽ ἰδίαν. 2 Καὶ μετεμορφώθη
ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψεν τὸ πρόσωπον
αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ
ἐγένετο* λευκὰ ὡς τὸ φῶς. 3 Καὶ ἰδού,
ὤφθησαν† αὐτοῖς Μωσῆς‡ καὶ Ἠλίας§ μετ᾽
αὐτοῦ συλλαλοῦντες.* 4 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ
Πέτρος εἶπεν τῷ Ἰησοῦ, «Κύριε, καλόν ἐστιν
ἡμᾶς ὧδε εἶναι· εἰ θέλεις, ποιήσωμεν† ὧδε
τρεῖς σκηνάς· σοὶ μίαν καὶ Μωσεῖ‡ μίαν καὶ
μίαν Ἠλίᾳ.»§ 5 Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδού,
νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς· καὶ ἰδού,
φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα· «Οὗτός ἐστιν
ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.
Αὐτοῦ ἀκούετε.»* 6 Καὶ ἀκούσαντες οἱ
μαθηταὶ ἔπεσον† ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν καὶ
ἐφοβήθησαν σφόδρα. 7 Καὶ προσελθὼν ὁ
Ἰησοῦς ἥψατο αὐτῶν καὶ‡ εἶπεν, «Ἐγέρθητε

---

* **17:2** εγενετο f^{35} ℵB,C,D,W [40%] OC,CP,TR,NU ¦ εγενοντο [60%] RP,HF ¦ — [0.5%] † **17:3** ωφθησαν f^{35} C,W [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ωφθη ℵB,D [4%] NU ‡ **17:3** μωσης f^{35} C [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ μωυσης ℵB,D,W [10%] NU § **17:3** ήλιας *rell* ¦ ήλιας TR * **17:3** μετ αυτου συλλαλουντες f^{35} C(D) [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 312 (ℵB,W) [1%] NU † **17:4** ποιησωμεν f^{35} D,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ποιησω ℵB,C [0.5%] NU ‡ **17:4** μωσει f^{35} [50%] OC ¦ μωση C [47%] RP,HF,CP,TR ¦ μωυσει ℵB,D [2%] NU ¦ μωυση [1%] ¦ μωυσι W § **17:4** μιαν ηλια f^{35} (B) [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 (ℵ)C(D)(W) [10%] NU * **17:5** αυτου ακουετε f^{35} C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 ℵB,D [1%] NU † **17:6** επεσον *rell* ¦ επεσαν ℵB,C,D,W [2%] NU ‡ **17:7** προσελθων ο ιησους ηψατο αυτων και f^{35} C,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1236 αψαμενος 5 [1%] ¦ προσηλθεν 236 αψαμενος 5 ℵB [0.5%] NU ¦ προσηλθεν 236 ηψατο 56 D

καὶ μὴ φοβεῖσθε.» 8 Ἐπάραντες δὲ τοὺς
ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα εἶδον εἰ μὴ τὸν
Ἰησοῦν§ μόνον.

Elijah and 'Elijah'

9 Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ* τοῦ ὄρους,
ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων, «Μηδενὶ
εἴπητε τὸ ὅραμα ἕως οὗ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου
ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.»† 10 Καὶ ἐπηρώτησαν
αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,‡ λέγοντες, «Τί οὖν
οἱ γραμματεῖς λέγουσιν ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν
πρῶτον;» 11 Ὁ δὲ Ἰησοῦς§ ἀποκριθεὶς εἶπεν
αὐτοῖς·* «Ἠλίας μὲν ἔρχεται πρῶτον,† καὶ
ἀποκαταστήσει πάντα. 12 Λέγω δὲ ὑμῖν
ὅτι ‹Ἠλίας› ἤδη ἦλθεν, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν
αὐτόν, ἀλλ'‡ ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν.
Οὕτως καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου μέλλει
πάσχειν ὑπ' αὐτῶν.» 13 Τότε συνῆκαν οἱ
μαθηταὶ ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ
εἶπεν αὐτοῖς.

A tough kind of demon

---

§ **17:8** τον ιησουν f^{35} C(D) [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αυτον 2 B [0.5%] NU ¦ 2 αυτον א [1%] ¦ 2 W * **17:9** εκ *rell* ¦ απο [5%] OC,TR † **17:9** αναστη f^{35} אC(W) [99.8%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εγερθη B,D [0.2%] NU ‡ **17:10** αυτου f^{35} B,C,D [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — אW [1%] NU § **17:11** ιησους f^{35} C [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — אB,D,W [3%] NU * **17:11** αυτοις f^{35} אC [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — B,D,W [1%] NU † **17:11** πρωτον f^{35} C [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — אB,D,W [3%] NU ‡ **17:12** αλλ f^{35} אB [50%] OC,CP,TR ¦ αλλα C,D,W [50%] RP,HF,NU

14 Καὶ ἐλθόντων αὐτῶν§ πρὸς τὸν ὄχλον,
προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος γονυπετῶν
αὐτόν,* καὶ λέγων· 15 «Κύριε, ἐλέησόν μου
τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς πάσχει·
πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ καὶ πολλάκις
εἰς τὸ ὕδωρ. 16 Καὶ προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς
μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν
θεραπεῦσαι.» 17 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν·
«Ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε
ἔσομαι μεθ᾽ ὑμῶν;† Ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν;
Φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε.» 18 Καὶ ἐπετίμησεν
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐξῆλθεν ἀπ᾽ αὐτοῦ τὸ
δαιμόνιον· καὶ ἰάθη‡ ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας
ἐκείνης.

19 Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ
Ἰησοῦ κατ᾽ ἰδίαν εἶπον, «Διὰ τί ἡμεῖς οὐκ
ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;» 20 Ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν§ αὐτοῖς· «Διὰ τὴν ἀπιστίαν* ὑμῶν. Ἀμὴν
γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον
σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, ‹Μετάβηθι†
ἐντεῦθεν‡ ἐκεῖ,› καὶ μεταβήσεται· καὶ οὐδὲν

§ **17:14** αυτων f^{35} C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [1%] NU * **17:14** αυτον *rell* ¦ αυτω [5%] TR ¦ εμπροσθεν αυτου D ¦ αυτων [0.5%] ¦ — [0.5%] † **17:17** εσομαι μεθ υμων f^{35} W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 231 ℵB,C,D [3%] NU ‡ **17:18** ιαθη f^{35} [20%] ¦ εθεραπευθη ℵB,C,D,W [80%] RP,HF,OC,CP,TR,NU
§ **17:20** ιησους ειπεν f^{35} C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ λεγει ℵB,D [3%] NU * **17:20** απιστιαν f^{35} C,D,W (98.3%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ ολιγοπιστιαν ℵB (1.5%) NU ¦ — (0.1%) † **17:20** μεταβηθι f^{35} C,D,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ μεταβα ℵB [3%] NU ‡ **17:20** εντευθεν f^{35} C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ενθεν ℵB,D [1%] NU

ἀδυνατήσει ὑμῖν. 21 Τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ
ἐκπορεύεται εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.»§
22 Ἀναστρεφομένων* δὲ αὐτῶν ἐν τῇ
Γαλιλαίᾳ,† εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, «Μέλλει ὁ
Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας
ἀνθρώπων, 23 καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ
τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται.» Καὶ ἐλυπήθησαν
σφόδρα.

Money from a fish

24 Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καπερναούμ,‡
προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ
Πέτρῳ καὶ εἶπον,§ «Ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ
τελεῖ τὰ* δίδραχμα;» 25 Λέγει, «Ναί.» Καὶ
ὅτε εἰσῆλθον† εἰς τὴν οἰκίαν, προέφθασεν
αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων· «Τί σοι δοκεῖ, Σίμων;
Οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσιν
τέλη ἢ κῆνσον, ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν ἢ ἀπὸ
τῶν ἀλλοτρίων;» 26 Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος,‡
«Ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων.» Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·

§ **17:21** whole verse f^{35} C,D,W (99.4%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB (0.6%) NU * **17:22** αναστρεφομενων f^{35} C(D)W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ συστρεφομενων ℵB [1%] NU † **17:22** εν τη γαλιλαια *rell* ¦ εις την γαλιλαιαν OC ‡ **17:24** καπερναουμ f^{35} C [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ καφαρναουμ ℵB,D,W [1%] NU § **17:24** ειπον *rell* ¦ ειπαν B(D)NU * **17:24** τα f^{35} B,C [99%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — ℵD ¦ το W [0.5%] † **17:25** οτε εισηλθον f^{35} [25%] ¦ 1 εισηλθεν (W) [72%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 ηλθον C [1%] ¦ ελθοντα B [1%] NU ¦ εισελθοντα ℵ ¦ εισελθοντων [1%] ¦ εισελθοντι D ¦ one other variant [the reference is to the group, including Jesus.] ‡ **17:26** λεγει αυτω ο πετρος f^{35} (C)W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ειποντες δε B [1%] NU ¦ ο δε εφη απο των αλλοτριων ειποντες δε ℵ ¦ 12 D

«Ἄρα γε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί. 27 Ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πορευθεὶς εἰς τὴν§ θάλασσαν βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβάντα* πρῶτον ἰχθὺν ἆρον. Καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ εὑρήσεις στατῆρα· ἐκεῖνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.»

18

How to be 'big' in the Kingdom

1 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ, λέγοντες, «Τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν;» 2 Καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς* παιδίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ εἶπεν· 3 «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. 4 Ὅστις οὖν ταπεινώσει† ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

About offenses

5 »Καὶ ὃς ἐὰν δέξηται παιδίον τοιοῦτον ἓν‡ ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. 6 Ὃς δ' ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων

§ **17:27** την f^{35} D [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,W [10%] NU
* **17:27** αναβαντα f^{35} ℵB,D [40%] OC,TR,NU ¦ αναβαινοντα W [60%] RP,HF,CP * **18:2** ο ιησους f^{35} D,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB [3%] NU † **18:4** ταπεινωσει *rell* ¦ ταπεινωση [5%] TR
‡ **18:5** παιδιον τοιουτον εν f^{35} [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 312 D [1%] ¦ 31 τοιουτο B [2%] NU ¦ 132 [0.5%] ¦ 13 τοιουτο ℵ ¦ 1 τοιουτο 3 W ¦ two other variants

τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα
κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς εἰς§ τὸν τράχηλον
αὐτοῦ καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς
θαλάσσης. 7 Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν
σκανδάλων· ἀνάγκη γάρ ἐστιν* ἐλθεῖν τὰ
σκάνδαλα, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ† δι᾽
οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.
8 »Εἰ δὲ ἡ χείρ σου ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει
σε, ἔκκοψον αὐτὰ‡ καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλόν
σοι ἐστὶν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ
κυλλόν,§ ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα
βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. 9 Καὶ
εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε
αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλόν σοι ἐστὶν
μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο
ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν Γέενναν
τοῦ πυρός.

God loves children

10 »Ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν
μικρῶν τούτων, λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι
αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέπουσιν τὸ
πρόσωπον τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.
11 ⸀Ἦλθεν γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου σῶσαι* τὸ

---

§ **18:6** εις f^{35} W [95%] RP,HF,OC ¦ επι D,N [3%] CP,TR ¦ περι ℵB [2%] NU ¦ one other variant * **18:7** εστιν f^{35} ℵD,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — B,N [3%] NU † **18:7** εκεινω f^{35} B,N(W) [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵD [1%] NU ‡ **18:8** αυτα f^{35} N,W [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αυτον ℵB,D [5%] NU ¦ one other variant
§ **18:8** χωλον η κυλλον f^{35} D,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 321 ℵB [0.5%] NU * **18:11** σωσαι f^{35} D,N,W (83.7%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ ζητησαι και 1 (14.8%) ¦ [ℵB (1.5%) NU omit the whole verse]

ἀπολωλός.† 12 Τί ὑμῖν δοκεῖ; Ἐὰν γένηταί τινι
ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα, καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ
αὐτῶν, οὐχὶ ἀφεὶς‡ τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐπὶ
τὰ ὄρη§ πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον; 13 Καὶ
ἐὰν γένηται εὑρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
χαίρει ἐπ᾽ αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνενήκοντα
ἐννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις. 14 Οὕτως οὐκ
ἔστιν θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ
ἐν οὐρανοῖς ἵνα ἀπόληται εἷς* τῶν μικρῶν
τούτων.

Handling a recalcitrant brother

15 »Ἐὰν δὲ ἁμάρτη† εἰς σὲ‡ ὁ ἀδελφός σου,
ὕπαγε,§ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ
μόνου. Ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν
ἀδελφόν σου. 16 Ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε
μετὰ σοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο
μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα. 17 Ἐὰν
δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ. Ἐὰν
δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι
ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.

Agreeing in prayer

---

† **18:11** the whole verse f^{35} D,N,W (98.5%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB (1.5%) NU ‡ **18:12** αφεις f^{35} ℵN,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αφησει B [2%] NU ¦ αφιησι D § **18:12** ορη f^{35} ℵN,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 και B,D [2%] NU * **18:14** εις f^{35} W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εν ℵB,D,N [2%] NU † **18:15** αμαρτη f^{35} W [25%] CP ¦ αμαρτηση ℵB,D,N [74%] RP,HF,OC,TR,NU ¦ αμαρτει [0.5%] ¦ αμαρτησει [0.5%] [2nd or 1st aorist?] ‡ **18:15** εις σε f^{35} D,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — ℵB [1%] § **18:15** υπαγε f^{35} ℵB,D [30%] NU ¦ 1 και N,W [70%] RP,HF,OC,CP,TR

18 »Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς
γῆς ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ,* καὶ ὅσα
ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένα ἐν
τῷ οὐρανῷ.† 19 Πάλιν ἀμὴν‡ λέγω ὑμῖν ὅτι
ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν§ ἐπὶ τῆς γῆς
περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται,
γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ Πατρός μου τοῦ
ἐν οὐρανοῖς. 20 Οὗ γάρ εἰσιν δύο ἢ τρεῖς
συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμὶ ἐν
μέσῳ αὐτῶν.»

About forgiveness

21 Τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπεν,*
«Κύριε, ποσάκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός
μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ· ἕως ἑπτάκις;» 22 Λέγει
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· «Οὐ, λέγω σοι, ἕως ἑπτάκις,
ἀλλ᾽† ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.

23 »Διὰ τοῦτο ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν
οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ ὃς ἠθέλησεν
συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ.
24 Ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προσηνέχθη
αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. 25 Μὴ

---

* **18:18** τω ουρανω f^{35} N,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 2 B [0.5%] NU ¦ τοις ουρανοις ℵD [1%] † **18:18** τω ουρανω f^{35} N,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 2 ℵB [0.5%] NU ¦ τοις ουρανοις D [1%] ‡ **18:19** αμην f^{35} B [95%] RP,HF,OC,CP[NU] ¦ — ℵD [4%] TR ¦ δε N,W [1%] § **18:19** υμων συμφωνησωσιν f^{35} W [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εξ 12 [1.5%] ¦ 1 συμφωνησουσιν N [0.5%] ¦ 2 εξ 1 B [1%] NU ¦ συμφωνησουσιν εξ 1 ℵD [0.5%] ¦ two other variants * **18:21** αυτω ο πετρος ειπεν f^{35} N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 2341 B [1%] NU ¦ 234 ℵ ¦ 341 D † **18:22** αλλ *rell* ¦ αλλα B,D [0.5%] NU

ἔχοντος δὲ αὐτοῦ‡ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν
αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ§ πραθῆναι, καὶ τὴν
γυναῖκα αὐτοῦ* καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα
ὅσα εἶχεν,† καὶ ἀποδοθῆναι. 26 Πεσὼν οὖν
ὁ δοῦλος προσεκύνει αὐτῷ λέγων, ‹Κύριε,‡
μακροθύμησον ἐπ᾽ ἐμοί, καὶ πάντα σοι
ἀποδώσω.›§ 27 Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος
τοῦ δούλου ἐκείνου ἀπέλυσεν αὐτόν, καὶ τὸ
δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ.
28 »᾽Εξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος εὗρεν
ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ ὃς ὤφειλεν
αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια. Καὶ κρατήσας αὐτὸν
ἔπνιγεν, λέγων, ‹Ἀπόδος μοι* εἴ† τι ὀφείλεις.›
29 Πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ εἰς τοὺς
πόδας αὐτοῦ‡ παρεκάλει αὐτόν, λέγων,
‹Μακροθύμησον ἐπ᾽ ἐμοί, καὶ§ ἀποδώσω
σοι.› 30 Ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν
ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν ἕως οὗ* ἀποδῷ
τὸ ὀφειλόμενον. 31 Ἰδόντες δὲ† οἱ σύνδουλοι

---

‡ **18:25** αυτου *rell* ¦ αυτω CP § **18:25** αυτου f^{35} N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [0.5%] NU * **18:25** αυτου f^{35} D,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB [1%] NU † **18:25** ειχεν f^{35} ℵD,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εχει B [1%] NU ‡ **18:26** κυριε f^{35} ℵW [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — B,D [1%] NU § **18:26** σοι αποδωσω f^{35} W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 ℵB [3%] NU ¦ 2 D * **18:28** μοι f^{35} C [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D,W [3%] NU † **18:28** ει *rell* ¦ ο [5%] TR ‡ **18:29** εις τους ποδας αυτου f^{35} W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C,D [3%] NU (easy homoioteleuton) § **18:29** και *rell* ¦ 1 παντα W [10%] TR * **18:30** ου f^{35} D,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C [0.5%] NU † **18:31** δε f^{35} C,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ουν ℵB,D [0.5%] NU

αὐτοῦ τὰ γενόμενα ἐλυπήθησαν σφόδρα,
καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ ἑαυτῶν‡
πάντα τὰ γενόμενα. 32 Τότε προσκαλεσάμενος
αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ λέγει αὐτῷ· ‹Δοῦλε
πονηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά
σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με. 33 Οὐκ ἔδει καὶ
σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς καὶ ἐγώ§
σε ἠλέησα;› 34 Καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ
παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς ἕως οὗ
ἀποδῷ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ.*

35 »Οὕτως καὶ ὁ Πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος†
ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ
ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ
παραπτώματα αὐτῶν.»‡

Jesus ministers in Perea—29/30 AD

19

1 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς
λόγους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας
καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας πέραν
τοῦ Ἰορδάνου. 2 Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι
πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ.

Jesus denies divorce

---

‡ **18:31** εαυτων *rell* ¦ αυτων D [10%] TR § **18:33** και εγω f^{35} C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ καγω $\mathfrak{P}^{25}$א,B,D [1%] NU
* **18:34** αυτω f^{35} א,C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — B,D [1%] NU
† **18:35** επουρανιος f^{35} C,W [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ουρανιος א,B,D [5%] NU ‡ **18:35** τα παραπτωματα αυτων f^{35} C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — א,B,D [1%] NU (possible homoioteleuton)

3 Καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ* Φαρισαῖοι
πειράζοντες αὐτόν, καὶ λέγοντες αὐτῷ,† «Εἰ
ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν;» 4 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν αὐτοῖς·‡ «Οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ ποιήσας§
ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς;
5 Καὶ εἶπεν, ‹Ἕνεκεν* τούτου καταλείψει
ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ† καὶ τὴν μητέρα
καὶ προσκολληθήσεται‡ πρὸς τὴν γυναῖκα§
αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.›
6 Ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία. Ὃ οὖν
ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.»
7 Λέγουσιν αὐτῷ, «Τί οὖν Μωσῆς* ἐνετείλατο
δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου καὶ ἀπολῦσαι
αὐτήν;»† 8 Λέγει αὐτοῖς ὅτι «Μωσῆς‡ πρὸς
τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἐπέτρεψεν ὑμῖν
ἀπολῦσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν, ἀπ᾽ ἀρχῆς
δὲ οὐ γέγονεν οὕτως. 9 Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι
ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, μὴ ἐπὶ

---

* **19:3** οι f^{35} ℵD [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — 𝔓^{25}B,C,W [5%] NU
† **19:3** αυτω f^{35} W [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C(D) [5%] NU
‡ **19:4** αυτοις f^{35} C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [1%] NU
§ **19:4** ποιησας f^{35} ℵ,C,D,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ κτισας B [1%] NU * **19:5** ενεκεν f^{35} C,D,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ενεκα ℵB [0.5%] NU † **19:5** αυτου f^{35} C [50%] OC,CP ¦ — ℵB,D,W [50%] RP,HF,TR,NU ‡ **19:5** προσκολληθησεται f^{35} ℵC [90%] RP,HF,CP,TR ¦ κολληθησεται B,D,W [10%] OC,NU
§ **19:5** προς την γυναικα f^{35} [20%] ¦ τη γυναικι ℵB,C,D,W [80%] RP,HF,OC,CP,TR,NU * **19:7** μωσης *rell* ¦ μωυσης B(D)N,W [5%] NU † **19:7** αυτην f^{35} B,C,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — ℵD [1%] ‡ **19:8** μωσης *rell* ¦ μωυσης B(D)N,W [5%] NU

πορνείᾳ,§ καὶ γαμήσῃ* ἄλλην μοιχᾶται·
καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας μοιχᾶται.»†
10 Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,‡ «Εἰ
οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ
τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει γαμῆσαι.» 11 Ὁ
δὲ εἶπεν αὐτοῖς· «Οὐ πάντες χωροῦσιν τὸν
λόγον τοῦτον,§ ἀλλ᾽ οἷς δέδοται. 12 Εἰσὶν
γὰρ εὐνοῦχοι οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς
ἐγεννήθησαν* οὕτως, καί εἰσιν εὐνοῦχοι
οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων,
καί εἰσιν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνούχισαν
ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.
Ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρείτω.»

Jesus blesses children

13 Τότε προσηνέχθη† αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς
χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς‡ καὶ προσεύξηται· οἱ δὲ
μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς. 14 Ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν, «Ἄφετε τὰ παιδία, καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ
ἐλθεῖν πρός με, τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ

§ **19:9** μη επι πορνεια f^{35} ℵ,C,N,W [95%] RP,HF,OC,CP,NU ¦ ει 123 [3%] TR ¦ παρεκτος λογου πορνειας B,D [2%] * **19:9** γαμηση *rell* ¦ γαμησει [5%] CP † **19:9** και ο απολελυμενην γαμησας μοιχαται f^{35} B [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵD [0.5%] NU ¦ 123 γαμων 5 C,N,W [4.5%] ¦ ωσαυτως 12 γαμων 35 $\mathfrak{P}^{25}$ ‡ **19:10** αυτου f^{35} $\mathfrak{P}^{25}$D,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — ℵB [0.5%] § **19:11** τουτον f^{35} ℵ,C,D,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — B [1%] * **19:12** εγεννηθησαν *rell* ¦ εγενηθησαν [1%] CP † **19:13** προσηνεχθη f^{35} W [97%] RP,HF,OC,TR ¦ προσηνεχθησαν ℵB,C,D [3%] CP,NU ‡ **19:13** τας χειρας επιθη αυτοις *rell* ¦ 3412 [1%] OC

βασιλεία τῶν οὐρανῶν.» 15 Καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς
τὰς χεῖρας§ ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.

It is difficult for a rich person to enter the Kingdom

16 Καὶ ἰδού, εἷς τις* προσελθὼν εἶπεν αὐτῷ,†
«Διδάσκαλε ἀγαθέ,‡ τί ἀγαθὸν ποιήσω ἵνα
ἔχω ζωὴν αἰώνιον;»§ 17 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ·
«Τί με λέγεις ἀγαθόν;* Οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ
εἷς, ὁ Θεός.† Εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς
τὴν ζωήν,‡ τήρησον τὰς ἐντολάς.» 18 Λέγει
αὐτῷ, «Ποίας;» Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· «Τὸ ‹Οὐ
φονεύσεις, Οὐ μοιχεύσεις, Οὐ κλέψεις, Οὐ
ψευδομαρτυρήσεις, 19 Τίμα τὸν πατέρα§ καὶ
τὴν μητέρα,›* καὶ ‹Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον
σου ὡς σεαυτόν.› » 20 Λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος·

---

§ **19:15** αυτοις τας χειρας f^{35} C,W [96%] RP,HF,CP,TR ¦ 231 B,D [3%] OC,NU ¦ 23 επ αυτους א ¦ 23 [1%] * **19:16** τις f^{35} [25%] ¦ — אB,C,D,W [75%] RP,HF,OC,CP,TR,NU † **19:16** ειπεν αυτω f^{35} C,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 אB [2%] NU ¦ λεγει 2 D ‡ **19:16** αγαθε f^{35} C,W (99%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ — אB,D (1%) NU § **19:16** ποιησω ινα εχω ζωην αιωνιον f^{35} (W) [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 12 σχω 45 B,C,D [0.5%] NU ¦ ποιησας 45 κληρονομησω א [1%] * **19:17** λεγεις αγαθον f^{35} C,W (99%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ ερωτας περι του αγαθου אB(D) (0.9%) NU ¦ — (0.2%) † **19:17** ουδεις αγαθος ει μη εις ο θεος f^{35} C,W (99.1%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ εις (–ε. B) εστιν ο αγαθος א(B) (0.3%) NU ¦ εις εστιν αγαθος D (0.6%) ‡ **19:17** εισελθειν εις την ζωην f^{35} W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 2341 אB,C(D) [3%] NU § **19:19** πατερα *rell* ¦ 1 σου W [35%] TR * **19:19** μητερα *rell* ¦ 1 σου [5%] CP

«Πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην† ἐκ νεότητός μου.‡
Τί ἔτι ὑστερῶ;» 21 Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, «Εἰ
θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε πώλησόν σου
τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς§ πτωχοῖς, καὶ ἕξεις
θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ·* καὶ δεῦρο ἀκολούθει
μοι.» 22 Ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον
ἀπῆλθεν λυπούμενος, ἦν γὰρ ἔχων κτήματα
πολλά.
23 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ·
«Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι δυσκόλως πλούσιος†
εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.
24 Πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν, εὐκοπώτερόν ἐστιν
κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος διελθεῖν‡
ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ
εἰσελθεῖν.»§ 25 Ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ* ἐξεπλήσσοντο σφόδρα, λέγοντες, «Τίς
ἄρα δύναται σωθῆναι;» 26 Ἐμβλέψας δὲ ὁ
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, «Παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο
ἀδύνατόν ἐστιν, παρὰ δὲ Θεῷ πάντα δυνατά.»†

---

† **19:20** εφυλαξαμην f^{35} C,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εφυλαξα ℵB,D [1.5%] NU ‡ **19:20** εκ νεοτητος μου f^{35} C,W (99%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB (1%) NU ¦ 12 D § **19:21** δος f^{35} ℵC,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 τοις B,D [0.5%] [NU] * **19:21** ουρανω f^{35} ℵW [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ουρανοις B,C,D [0.5%] NU † **19:23** δυσκολως πλουσιος f^{35} W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 ℵB,C,D [3%] NU ‡ **19:24** διελθειν f^{35} B,D [90%] RP,HF,OC,CP,TR,NU ¦ εισελθειν ℵ,C,W [10%] § **19:24** εις την βασιλειαν του θεου εισελθειν f^{35} C,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 612345 B,D [0.5%] NU ¦ 12345 ℵ [0.5%] ¦ 123 των ουρανων [0.5%] * **19:25** αυτου f^{35} W [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C,D [10%] NU † **19:26** παντα δυνατα f^{35} B,C,W [70%] RP,HF,CP,NU ¦ 21 ℵ [0.5%] ¦ 12 εστιν D [30%] OC,TR

27 Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν
αὐτῷ· «Ἰδού, ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ
ἠκολουθήσαμέν σοι. Τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;»
28 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· «Ἀμὴν λέγω
ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς, οἱ ἀκολουθήσαντές μοι,
ἐν τῇ Παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ Υἱὸς
τοῦ Ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ,
καθίσεσθε‡ καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους,§
κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ.
29 Καί, πᾶς ὃς* ἀφῆκεν οἰκίας ἢ ἀδελφοὺς
ἢ ἀδελφὰς ἢ πατέρα ἢ μητέρα ἢ γυναῖκα
ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς† ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός
μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται,‡ καὶ ζωὴν
αἰώνιον κληρονομήσει. 30 Πολλοὶ δὲ ἔσονται
πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ§ ἔσχατοι πρῶτοι.

20

The desperate landowner

1 »Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα
πρωῒ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα

---

‡ **19:28** καθισεσθε f^{35} C,D [94%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ καθησεσθε ℵB,W [5%] NU ¦ καθεσθησεσθε [1%] ¦ two other readings
§ **19:28** θρονους *rell* ¦ θρονων CP * **19:29** ος f^{35} [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ οστις ℵB,C,D,W [10%] NU † **19:29** οικιας η αδελφους η αδελφας η πατερα η μητερα η γυναικα η τεκνα η αγρους f^{35} W [66%] RP,HF,OC,TR ¦ οικιαν 2-15 f^{35pt} [30%] CP ¦ 1-9,12-15 B [0.5%] NU ¦ 3-15 ℵ [0.5%] ¦ 3-15,21 C [1%] ¦ 1-5,8-9,12-15 D ¦ 3-6 γονεις 12-15,21 [1%] ¦ at least three further variations ‡ **19:29** ληψεται *rell* ¦ λημψεται ℵB,C,D,W [1%] NU
§ **19:30** και *rell* ¦ 1 οι C [5%] CP

αὐτοῦ. 2 Καὶ συμφωνήσας* μετὰ τῶν ἐργατῶν
ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς
εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. 3 Καὶ ἐξελθὼν
περὶ† τρίτην ὥραν εἶδεν ἄλλους ἑστῶτας
ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς. 4 Καὶ ἐκείνοις‡ εἶπεν,
‹Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ
ἐὰν ᾖ δίκαιον δώσω ὑμῖν.› Οἱ δὲ ἀπῆλθον.
5 Πάλιν§ ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην*
ὥραν ἐποίησεν ὡσαύτως. 6 Περὶ δὲ τὴν
ἑνδεκάτην ὥραν† ἐξελθὼν εὗρεν ἄλλους
ἑστῶτας ἀργούς,‡ καὶ λέγει αὐτοῖς, ‹Τί ὧδε
ἑστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί;› 7 Λέγουσιν
αὐτῷ, ‹Ὅτι οὐδείς ἡμᾶς ἐμισθώσατο.› Λέγει
αὐτοῖς, ‹Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα,
καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον λήψεσθε.›§ 8 Ὀψίας δὲ
γενομένης, λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος
τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ, ‹Κάλεσον τοὺς ἐργάτας
καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθόν, ἀρξάμενος
ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων.› 9 Καὶ
ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἔλαβον

---

* **20:2** και συμφωνησας f^{35} [85%] RP,HF,OC,CP ¦ 2 δε ℵB,C,D,W [15%] TR,NU † **20:3** περι *rell* ¦ 1 την C [5%] TR ‡ **20:4** και εκεινοις f^{35} ℵB,W [90%] RP,HF,OC,CP,NU ¦ κακεινοις C,D [10%] TR § **20:5** παλιν f^{35} B,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 δε ℵ,C,D [1%] [NU] * **20:5** ενατην f^{35} ℵB,C,W [90%] RP,HF,OC,CP,NU ¦ εννατην (D) [10%] TR † **20:6** ωραν f^{35} C,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [0.5%] NU ‡ **20:6** αργους f^{35} C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [1%] NU § **20:7** και ο εαν η δικαιον ληψεσθε f^{35} (C,N,W) [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [1%] NU

ἀνὰ δηνάριον. 10 Ἐλθόντες δὲ* οἱ πρῶτοι
ἐνόμισαν ὅτι πλείονα† λήψονται‡ καὶ ἔλαβον
καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον.§ 11 Λαβόντες
δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου,
12 λέγοντες ὅτι* ‹Οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν
ἐποίησαν, καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας
τοῖς βαστάσασιν τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ
τὸν καύσωνα.› 13 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἑνὶ
αὐτῶν† ‹Ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε. Οὐχὶ δηναρίου
συνεφώνησάς μοι; 14 Ἆρον τὸ σὸν καὶ ὕπαγε.
Θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί.
15 Ἢ‡ οὐκ ἔξεστίν μοι ποιῆσαι ὃ θέλω§ ἐν τοῖς
ἐμοῖς; Εἰ* ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν ὅτι
ἐγὼ ἀγαθός εἰμι;› 16 Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι
πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι. Πολλοὶ γάρ
εἰσιν κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.»†

Jesus alerts the disciples, again

---

* **20:10** ελθοντες δε f^{35} א,W [97.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ και 1 B,C,D [2%] NU ¦ 12 και N [0.5%] † **20:10** πλειονα f^{35} א [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ πλειον B,C,N,W [3%] NU ¦ πλειω D ‡ **20:10** ληψονται *rell* ¦ λημψονται אB,C,D,W [1%] NU ¦ λημψοντε N § **20:10** και αυτοι ανα δηναριον f^{35} D,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 3412 B ¦ το 3412 א [0.5%] [NU] ¦ 34 το 12 C ¦ 12 το 34 N * **20:12** οτι f^{35} C,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — אB,D [0.5%] NU † **20:13** ειπεν ενι αυτων f^{35} C,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 231 אD [0.5%] NU ¦ 321 B ¦ one other variant ‡ **20:15** η f^{35} א,C,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — B,D [0.5%] § **20:15** ποιησαι ο θελω f^{35} C,N [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 231 אB,D [3%] NU ¦ 1 ως 3 W * **20:15** ει f^{35} [85%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ η אB,C,D,N,W [15%] NU † **20:16** πολλοι γαρ εισιν κλητοι ολιγοι δε εκλεκτοι f^{35} C,D,N,W (98.5%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ — אB (1.5%) NU

17 Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἰεροσόλυμα
παρέλαβεν τοὺς δώδεκα μαθητὰς‡ κατ᾽
ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ καὶ§ εἶπεν αὐτοῖς· 18 «Ἰδού,
ἀναβαίνομεν εἰς Ἰεροσόλυμα, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ
Ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσιν
καὶ γραμματεῦσιν, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν
θανάτῳ, 19 καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς
ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι
καὶ σταυρῶσαι. Καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
ἀναστήσεται.»*

Selfish ambition rebuked

20 Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν
υἱῶν Ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς,
προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά τι παρ᾽† αὐτοῦ.
21 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, «Τί θέλεις;» Λέγει αὐτῷ,
«Εἰπὲ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου
εἷς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων‡
σου§ ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.» 22 Ἀποκριθεὶς
δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· «Οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε.
Δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ μέλλω
πίνειν, ἢ * τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι

‡ **20:17** μαθητας f^{35} B,C,N,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — ℵD [1.5%] § **20:17** εν τη οδω και f^{35} C,D,N,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 4123 ℵB [3%] NU * **20:19** αναστησεται f^{35} B,D,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εγερθησεται ℵC,N [1%] NU † **20:20** παρ f^{35} ℵC,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ απ B,D [0.5%] NU ‡ **20:21** ευωνυμων *rell* ¦ ευωνιμων CP § **20:21** σου *rell* ¦ — D [5%] TR * **20:22** η f^{35} C,N,W [90%] RP,HF,OC,CP ¦ και [9%] TR ¦ — ℵB,D [1%] NU

βαπτισθῆναι;»† Λέγουσιν αὐτῷ, «Δυνάμεθα.»
23 Καὶ‡ λέγει αὐτοῖς· «Τὸ μὲν ποτήριόν μου
πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι
βαπτισθήσεσθε,§ τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου
καὶ ἐξ εὐωνύμων μου* οὐκ ἔστιν ἐμὸν† δοῦναι,
ἀλλ᾽ οἷς ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ Πατρός μου.»
24 Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγανάκτησαν
περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. 25 Ὁ δὲ Ἰησοῦς
προσκαλεσάμενος αὐτοὺς εἶπεν· «Οἴδατε ὅτι
οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν
αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν
αὐτῶν· 26 οὐχ οὕτως δὲ‡ ἔσται§ ὑμῖν. Ἀλλ᾽
ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι ἔσται*
ὑμῶν διάκονος, 27 καὶ ὃς ἐὰν† θέλῃ ἐν ὑμῖν
εἶναι πρῶτος ἔσται‡ ὑμῶν δοῦλος· 28 ὥσπερ ὁ
Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου—οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι,
ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
λύτρον ἀντὶ πολλῶν.»

Two blind men

† **20:22** το βαπτισμα ο εγω βαπτιζομαι βαπτισθηναι f^{35} C,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [1%] NU ‡ **20:23** και f^{35} C,N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [2%] NU § **20:23** και το βαπτισμα ο εγω βαπτιζομαι βαπτισθησεσθε f^{35} C,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [1%] NU * **20:23** μου f^{35} N,W [85%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C,D [15%] NU † **20:23** εμον f^{35} ℵB,N [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 τουτο C,D,W [3%] [NU] ‡ **20:26** δε f^{35} C [85%] RP,HF,CP,TR ¦ — ℵB,D,W [15%] OC,NU § **20:26** εσται f^{35} [20%] ¦ 1 εν ℵB,C,D,N,W [80%] RP,HF,OC,CP,TR,NU * **20:26** εσται *rell* ¦ εστω [10%] TR † **20:27** εαν f^{35} C,N [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αν ℵB,D,W [0.5%] NU ¦ — [0.5%] ‡ **20:27** εσται f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$C,N,W [35%] OC,CP,NU ¦ εστω B [65%] RP,HF,TR ¦ εστε ℵD

29 Καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ Ἰεριχώ,
ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς. 30 Καὶ
ἰδού, δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδόν,
ἀκούσαντες ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν,
λέγοντες, «Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε,§ Υἱὸς
Δαυίδ.» 31 Ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα
σιωπήσωσιν, οἱ δὲ μεῖζον ἔκραζον,* λέγοντες,
«Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, Υἱὸς Δαυίδ.» 32 Καὶ
στὰς ὁ Ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτοὺς καὶ εἶπεν,
«Τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν;» 33 Λέγουσιν αὐτῷ,
«Κύριε, ἵνα ἀνοιχθῶσιν† ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί.»‡
34 Σπλαγχνισθεὶς§ δὲ ὁ Ἰησοῦς ἥψατο τῶν
ὀφθαλμῶν αὐτῶν,* καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν
αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί,† καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

The last week

21

The triumphal entry—Sunday, 03/31/30 AD

---

§ **20:30** ελεησον ημας κυριε f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$C,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ 312 B [0.5%] ¦ 12 ιησου א [1%] ¦ 123 ιησου N ¦ 12 D [0.5%] * **20:31** εκραζον f^{35} C,N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εκαρξαν אB,D [1%] NU ¦ εκραυγασαν $\mathfrak{P}^{45}$ ¦ εκραυγαζον [1%] † **20:33** ανοιχθωσιν f^{35} C,N [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ανοιγωσιν B [3%] NU ¦ ανυγωσιν אD ¦ ανεωχθωσιν W ‡ **20:33** ημων οι οφθαλμοι f^{35} C,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 231 (υμων א) (א)B,D [1%] NU § **20:34** σπλαγχνισθεις *rell* ¦ σπλαχνισθεις CP * **20:34** των οφθαλμων αυτων f^{35} C,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 12 αυτου א ¦ 1 ομματων 3 D [1%] NU ¦ 31 ομματων B † **20:34** αυτων οι οφθαλμοι f^{35} C,N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — אB,D [2%] NU

1 Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς Ἰεροσόλυμα καὶ ἦλθον
εἰς Βηθσφαγῆ,* πρὸς† τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν,
τότε ὁ ‡ Ἰησοῦς ἀπέστειλεν δύο μαθητάς,
2 λέγων αὐτοῖς· «Πορεύθητε§ εἰς τὴν κώμην
τὴν ἀπέναντι* ὑμῶν, καὶ εὐθέως εὑρήσετε
ὄνον δεδεμένην,† καὶ πῶλον μετ᾽ αὐτῆς.
Λύσαντες ἀγάγετέ μοι. 3 Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ
τι, ἐρεῖτε ὅτι ‹Ὁ Κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει›·
εὐθέως‡ δὲ ἀποστέλλει§ αὐτούς.» 4 Τοῦτο
δὲ ὅλον* γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν
διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος· 5 «Εἴπατε τῇ
θυγατρὶ Σιών, ‹Ἰδού, ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί
σοι, πραΰς καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον, καὶ†
πῶλον, υἱὸν ὑποζυγίου.› » 6 Πορευθέντες δὲ οἱ
μαθηταὶ καὶ ποιήσαντες καθὼς προσέταξεν‡
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 7 ἤγαγον τὴν ὄνον καὶ
τὸν πῶλον. Καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω§ αὐτῶν

---

* **21:1** βηθσφαγη f^{35} N,W [85%] RP,HF,OC,CP ¦ βηθφαγη ℵB,C,D [15%] TR,NU ¦ three other spellings † **21:1** προς f^{35} ℵC,D,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εις B [0.5%] NU ‡ **21:1** ο f^{35} ℵ(N)W [93%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — B,C,D [7%] NU § **21:2** πορευθητε f^{35} C,N,W [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ πορευεσθε ℵB,D [4%] NU ¦ one other variant * **21:2** απεναντι f^{35} N,W [95%] RP,HF,OC,TR ¦ κατεναντι ℵB,C,D [5%] CP,NU † **21:2** δεδεμενην *rell* ¦ δεδεμενον CP ‡ **21:3** ευθεως f^{35} C(D)N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ευθυς ℵB [1%] NU § **21:3** αποστελλει f^{35} C,N,W [96%] RP,HF,OC,CP ¦ αποστελει ℵB,D [4%] TR,NU ¦ one other variant * **21:4** ολον f^{35} B,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵC,D [1%] NU † **21:5** και f^{35} C,D,W (98%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 επι ℵB,N (2%) NU ‡ **21:6** προσεταξεν f^{35} ℵN,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ συνεταξεν B,C,D [0.5%] NU § **21:7** επανω f^{35} C,N,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ επ ℵB,D [2%] NU ¦ — [1%]

τὰ ἱμάτια αὐτῶν,* καὶ ἐπεκάθισεν† ἐπάνω
αὐτῶν. 8 Ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἔστρωσαν
αὐτῶν‡ τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ, ἄλλοι δὲ ἔκοπτον
κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ ἐστρώννυον ἐν
τῇ ὁδῷ. 9 Οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες§ καὶ οἱ
ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες· «Ὡσαννὰ
τῷ Υἱῷ Δαυίδ.» «Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν
ὀνόματι Κυρίου.» «Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.»
10 Καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς Ἰεροσόλυμα,
ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις, λέγουσα, «Τίς ἐστιν
οὗτος;» 11 Οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον, «Οὗτός ἐστιν
Ἰησοῦς, ὁ προφήτης* ὁ ἀπὸ Ναζαρὲτ† τῆς
Γαλιλαίας.»

The second cleansing of the temple

12 Καὶ εἰσῆλθεν ὁ ‡ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ
Θεοῦ§ καὶ ἐξέβαλεν πάντας τοὺς πωλοῦντας
καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας
τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψεν καὶ τὰς
καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς.
13 Καὶ λέγει αὐτοῖς, «Γέγραπται, ‹Ὁ οἶκός

---

* **21:7** αυτων f^{35} C,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [0.5%] NU † **21:7** επεκαθισεν rell ¦ επεκαθισαν [2%] some TRs ¦ εκαθισεν N,W [4%] ¦ εκαθισαν ℵ ¦ εκαθητο D ¦ two further variants ‡ **21:8** αυτων f^{35} D,W [30%] ¦ εαυτων ℵB,C,N [70%] RP,HF,OC,CP,TR,NU § **21:9** προαγοντες f^{35} N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 αυτον ℵB,C,D [2%] NU * **21:11** ιησους ο προφητης f^{35} C,N,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 231 ℵB,D [0.5%] NU ¦ 23 [1%] † **21:11** ναζαρετ f^{35} N,W [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ναζαρεθ ℵB,C,D [10%] NU ‡ **21:12** ο f^{35} D,N [92%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C,W [8%] NU § **21:12** του θεου f^{35} C,D,N,W (96.6%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ 2 (0.2%) ¦ — ℵB (3.2%) NU

μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται,› ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε* ‹σπήλαιον λῃστῶν.› » 14 Καὶ προσῆλθον αὐτῷ χωλοὶ καὶ τυφλοὶ† ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.
15 Ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησεν καὶ τοὺς παῖδας‡ κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ λέγοντας, «Ὡσαννὰ τῷ Υἱῷ Δαυίδ,» ἠγανάκτησαν 16 καὶ εἶπον§ αὐτῷ, «Ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν;» Ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· «Ναί. Οὐδέποτε ἀνέγνωτε ὅτι ‹Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον›;» 17 Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν καὶ ηὐλίσθη ἐκεῖ.

"If you have faith"—Monday, 04/01/30 AD

18 Πρωΐας* δέ, ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν, ἐπείνασεν. 19 Καὶ ἰδὼν συκῆν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἦλθεν ἐπ᾽ αὐτὴν καὶ οὐδὲν εὗρεν ἐν αὐτῇ εἰ μὴ φύλλα μόνον. Καὶ λέγει αὐτῇ, «Μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα.» Καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκῆ. 20 Καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν, λέγοντες, «Πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκῆ.» 21 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· «Ἀμὴν

---

* **21:13** εποιησατε f^{35} C,D(N)W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ποιειτε ℵB [0.5%] NU † **21:14** χωλοι και τυφλοι f^{35} C,N,W [96%] RP,HF,OC,CP ¦ 321 ℵB,D [4%] TR,NU ‡ **21:15** παιδας f^{35} C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 τους ℵB,D,N [1%] NU § **21:16** ειπον $\mathfrak{P}^{45}$ *rell* ¦ ειπαν ℵB,D [0.5%] NU * **21:18** πρωιας f^{35} C,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ πρωι ℵB,D [0.5%] NU

λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε,
οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ κἂν
τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε, ‹Ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς
τὴν θάλασσαν,› γενήσεται. 22 Καὶ πάντα ὅσα
ἐὰν† αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες
λήψεσθε.»‡

About John's baptism—Tuesday, 04/02/30 AD

23 Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ§ εἰς τὸ ἱερόν,
προσῆλθον αὐτῷ διδάσκοντι οἱ ἀρχιερεῖς
καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ, λέγοντες, «Ἐν
ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς;» καὶ «Τίς σοι
ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν ταύτην;» 24 Ἀποκριθεὶς
δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· «Ἐρωτήσω ὑμᾶς
κἀγὼ λόγον ἕνα, ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι, κἀγὼ
ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ·
25 Τὸ βάπτισμα* Ἰωάννου —πόθεν ἦν· ἐξ
οὐρανοῦ ἢ ἐξ ἀνθρώπων;» Οἱ δὲ διελογίζοντο
παρ'† ἑαυτοῖς, λέγοντες· «Ἐὰν εἴπωμεν,
‹Ἐξ οὐρανοῦ,› ἐρεῖ ἡμῖν, ‹Διὰ τί οὖν οὐκ
ἐπιστεύσατε αὐτῷ;› 26 Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ‹Ἐξ
ἀνθρώπων,› φοβούμεθα τὸν ὄχλον, πάντες
γὰρ ἔχουσιν τὸν Ἰωάννην ὡς προφήτην.»‡

---

† **21:22** εαν f^{35} C,W [70%] RP,HF,OC,CP ¦ αν ℵB [30%] TR,NU ¦ — D ‡ **21:22** ληψεσθε *rell* ¦ λημψεσθε ℵB,NU ¦ λημψεσθαι D,W [0.5%] ¦ ληψεσθαι [0.5%] § **21:23** ελθοντι αυτω f^{35} W [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ελθοντος αυτου ℵB,C,D [3%] NU ¦ εισελθοντι 2 [0.5%] * **21:25** βαπτισμα f^{35} D,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 το ℵB,C [0.5%] NU † **21:25** παρ f^{35} ℵC,D,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εν B [0.5%] NU ‡ **21:26** εχουσιν τον ιωαννην ως προφητην f^{35} D,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 45123 ℵB,C [1.5%] NU

27 Καὶ ἀποκριθέντες τῷ Ἰησοῦ εἶπον,§ «Οὐκ
οἴδαμεν.» Ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτός, «Οὐδὲ ἐγὼ
λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

Two parables against the Pharisees

28 »Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; Ἄνθρωπός τις* εἶχεν
τέκνα δύο· καὶ προσελθὼν τῷ πρώτῳ εἶπεν,
‹Τέκνον, ὕπαγε σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ
ἀμπελῶνί μου.›† 29 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ‹Οὐ
θέλω› (ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς ἀπῆλθεν).
30 Καὶ προσελθὼν‡ τῷ ἑτέρῳ§ εἶπεν ὡσαύτως.
Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ‹Ἐγώ, κύριε›· καὶ οὐκ
ἀπῆλθεν. 31 Τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησεν τὸ θέλημα
τοῦ πατρός;» Λέγουσιν αὐτῷ,* «Ὁ πρῶτος.»
Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς
εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. 32 Ἦλθεν γὰρ
πρὸς ὑμᾶς Ἰωάννης† ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ
οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ
πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ‡
μετεμελήθητε ὕστερον τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.

---

§ **21:27** ειπον *rell* ¦ ειπαν ℵD [0.5%] NU * **21:28** τις f^{35} C [50%] OC,CP ¦ — ℵB,D,W [50%] RP,HF,TR,NU † **21:28** μου f^{35} B,W [92%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵC,D [8%] NU ‡ **21:30** και προσελθων f^{35} C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 2 δε ℵB,D [3%] NU § **21:30** ετερω f^{35} ℵC,D,W [70%] HF,NU ¦ δευτερω B [30%] RP,OC,CP,TR * **21:31** αυτω f^{35} C,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [2%] NU † **21:32** προς υμας ιωαννης f^{35} D,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 312 ℵB,C [2%] NU ‡ **21:32** ου f^{35} ℵC,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ουδε B [3%] NU ¦ — D

33 »Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε· Ἄνθρωπός τις§ ἦν οἰκοδεσπότης ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκεν, καὶ ὤρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν καὶ ᾠκοδόμησεν πύργον. Καὶ ἐξέδοτο* αὐτὸν γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησεν. 34 Ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ. 35 Καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ —ὃν μὲν ἔδηραν,† ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν. 36 Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους, πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως. 37 Ὕστερον δὲ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, λέγων, ‹Ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου.› 38 Οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν εἶπον ἐν ἑαυτοῖς· ‹Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος. Δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν καὶ κατάσχωμεν‡ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ.› 39 Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἐξέβαλον§ ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος καὶ ἀπέκτειναν. 40 Ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις;» 41 Λέγουσιν αὐτῷ· «Κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν

§ **21:33** τις f^{35} [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C,D,W [10%] NU
* **21:33** εξεδοτο f^{35} D,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εξεδετο ℵC [0.5%] NU ¦ εξεδετε B † **21:35** εδηραν f^{35} [25%] ¦ εδειραν ℵB,C,D,W [75%] RP,HF,OC,CP,TR,NU ‡ **21:38** κατασχωμεν f^{35} C,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ σχωμεν ℵB,D [1.5%] NU § **21:39** αυτον εξεβαλον *rell* ¦ 21 CP

ἀμπελῶνα ἐκδώσεται* ἄλλοις γεωργοῖς,
οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς
ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.» 42 Λέγει αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς· «Οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς Γραφαῖς·
‹Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες,
οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ
Κυρίου ἐγένετο αὕτη καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν
ὀφθαλμοῖς ἡμῶν›; 43 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι
ἀρθήσεται ἀφ᾽ ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ
καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς
αὐτῆς. 44 Καί, ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον
συνθλασθήσεται· ἐφ᾽ ὃν δ᾽ ἂν πέσῃ, λικμήσει
αὐτόν.»†
45 Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
Φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ ἔγνωσαν ὅτι
περὶ αὐτῶν λέγει. 46 Καὶ ζητοῦντες αὐτὸν
κρατῆσαι, ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπειδὴ
ὡς‡ προφήτην αὐτὸν εἶχον.

22

Parable of the wedding feast

1 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἶπεν
αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς,* λέγων· 2 «Ὡμοιώθη
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ
ὅστις ἐποίησεν γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ. 3 Καὶ

---

* **21:41** εκδωσεται *rell* ¦ εκδοσεται [10%] TR ¦ εκδωσει C [0.5%] † **21:44** the whole verse f^{35} ℵB,C,W [99.9%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — D ‡ **21:46** επειδη ως f^{35} C,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ επει εις B [1%] NU ¦ επι εις ℵ ¦ επι 2 D ¦ one other variant * **22:1** αυτοις εν παραβολαις f^{35} C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 231 B,D [2%] NU ¦ 31 ℵ ¦ 23 [0.5%]

ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι
τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ
ἤθελον ἐλθεῖν. 4 Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους
δούλους, λέγων, ‹Εἴπατε τοῖς κεκλημένοις·
«Ἰδού, τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμασα·† οἱ ταῦροί
μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα
ἕτοιμα. Δεῦτε εἰς τοὺς γάμους.» › 5 Οἱ δὲ
ἀμελήσαντες ἀπῆλθον—ὁ‡ μὲν εἰς τὸν ἴδιον
ἀγρόν, ὁ § δὲ εἰς* τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ. 6 Οἱ
δὲ λοιποί, κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ
ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν. 7 Καὶ ἀκούσας ὁ
βασιλεὺς ἐκεῖνος† ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ
στρατεύματα αὐτοῦ ἀπώλεσεν τοὺς φονεῖς
ἐκείνους καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησεν.
8 »Τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ· ‹Ὁ μὲν
γάμος ἕτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ
ἦσαν ἄξιοι. 9 Πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους
τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἂν‡ εὕρητε καλέσατε εἰς
τοὺς γάμους.› 10 Καὶ ἐξελθόντες οἱ δοῦλοι
ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς συνήγαγον πάντας
ὅσους§ εὗρον, πονηρούς τε καὶ ἀγαθούς· καὶ
ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων. 11 Εἰσελθὼν

† **22:4** ητοιμασα f^{35} W [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ητοιμακα ℵB,C,D [4%] NU ‡ **22:5** ο f^{35} ℵC [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ος B,W [5%] NU ¦ οι D § **22:5** ο f^{35} [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ος ℵB,C,W [5%] NU ¦ οι D * **22:5** εις f^{35} W [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ επι ℵB,C,D [4%] NU † **22:7** και ακουσας ο βασιλευς εκεινος f^{35} C,W [95%] RP,HF,CP ¦ 5342 D ¦ 2 δε 345 [1%] OC ¦ 2 δε 34 TR ¦ 3 δε 42 [1%] ¦ 3 δε 4 ℵB [2%] NU ¦ 3 δε 425 [1%] ¦ one other variant ‡ **22:9** αν f^{35} D,W [60%] RP,HF,TR ¦ εαν ℵB,C [40%] OC,CP,NU ¦ — [0.5%] § **22:10** οσους f^{35} C,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ους ℵB,D [0.5%] NU

δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους,
εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα
γάμου. 12 Καὶ λέγει αὐτῷ, ‹Ἑταῖρε, πῶς
εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου;› Ὁ
δὲ ἐφιμώθη. 13 Τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς*
τοῖς διακόνοις, ‹Δήσαντες αὐτοῦ χεῖρας καὶ
πόδας,† ἄρατε αὐτὸν καὶ‡ ἐκβάλετε§ εἰς τὸ
σκότος τὸ ἐξώτερον.› Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. 14 Πολλοὶ γάρ
εἰσιν κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.»

Jesus bests the Herodians

15 Τότε πορευθέντες οἱ Φαρισαῖοι
συμβούλιον ἔλαβον ὅπως αὐτὸν
παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ. 16 Καὶ ἀποστέλλουσιν
αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν, μετὰ τῶν
Ἡρῳδιανῶν, λέγοντες· «Διδάσκαλε, οἴδαμεν
ὅτι ἀληθὴς εἶ καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ ἐν
ἀληθείᾳ διδάσκεις· καὶ οὐ μέλει* σοι περὶ
οὐδενός, οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον
ἀνθρώπων. 17 Εἰπὲ οὖν ἡμῖν τί σοι
δοκεῖ· ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον Καίσαρι, ἢ
οὔ;» 18 Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πονηρίαν
αὐτῶν εἶπεν· «Τί με πειράζετε, ὑποκριταί;
19 Ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου.» Οἱ

---

* **22:13** ειπεν ο βασιλευς f^{35} C,D,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 231 ℵB [2%] NU † **22:13** χειρας και ποδας f^{35} [60%] CP ¦ 321 ℵB,C,W [40%] RP,HF,OC,TR,NU ¦ ποδων 2 χειρων D ‡ **22:13** αρατε αυτον και f^{35} C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB [3%] NU ¦ 3 D § **22:13** εκβαλετε f^{35} C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 αυτον ℵB(D) [3%] NU * **22:16** μελει *rell* ¦ μελλει [10%]

δὲ προσήνεγκαν† αὐτῷ δηνάριον. 20 Καὶ λέγει
αὐτοῖς, «Τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή;»
21 Λέγουσιν αὐτῷ, «Καίσαρος.» Τότε λέγει
αὐτοῖς, «Ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι,
καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ.» 22 Καὶ ἀκούσαντες
ἐθαύμασαν, καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.‡

Jesus bests the Sadducees

23 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον
αὐτῷ Σαδδουκαῖοι, οἱ§ λέγοντες μὴ
εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν,
24 λέγοντες· «Διδάσκαλε, Μωσῆς* εἶπεν, ἐάν
τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει
ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ
ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. 25 Ἦσαν
δὲ παρ᾽ ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί. Καὶ ὁ πρῶτος
γαμήσας† ἐτελεύτησεν, καὶ μὴ ἔχων σπέρμα
ἀφῆκεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.
26 Ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρίτος, ἕως
τῶν ἑπτά. 27 Ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανεν
καὶ‡ ἡ γυνή. 28 Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει§ τίνος
τῶν ἑπτὰ ἔσται* γυνή; Πάντες γὰρ ἔσχον
αὐτήν.» 29 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
αὐτοῖς· «Πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς Γραφὰς

† **22:19** προσηνεγκαν *rell* ¦ προνηνεγκαν CP ‡ **22:22** απηλθον *rell* ¦ απηλθαν B,D,W [0.5%] NU § **22:23** οι f^{35} [65%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D,W [35%] NU * **22:24** μωσης f^{35} ℵ [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ μωυσης B,D,W [5%] NU † **22:25** γαμησας f^{35} D,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ γημας ℵB [3%] NU ‡ **22:27** και f^{35} D [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,W [3%] NU § **22:28** ουν αναστασει f^{35} W [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 ℵB,D [5%] NU * **22:28** εσται *rell* ¦ 1 η [1%] OC

μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ. 30 Ἐν γὰρ τῇ
ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν οὔτε ἐκγαμίζονται,†
ἀλλ᾽ ὡς ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ‡ ἐν§ οὐρανῷ εἰσιν.
31 Περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν,
οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ,
λέγοντος, 32 ‹Ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ
Θεὸς Ἰσαάκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ›; Οὐκ ἔστιν
ὁ Θεὸς* Θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων.» 33 Καὶ
ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ
διδαχῇ αὐτοῦ.

Jesus bests the Pharisees

34 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσεν
τοὺς Σαδδουκαίους, συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό.
35 Καὶ ἐπηρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν, νομικός,†
πειράζων αὐτόν, καὶ λέγων,‡ 36 «Διδάσκαλε,
ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ;» 37 Ὁ δὲ
Ἰησοῦς§ ἔφη* αὐτῷ· « ‹Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν
Θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ† καρδίᾳ σου, καὶ ἐν
ὅλῃ τῇ‡ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ

† **22:30** εκγαμιζονται f^{35} [93%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ γαμιζονται ℵB,D [5%] NU ¦ γαμισκονται W [1%] ¦ three other variants [1%] ‡ **22:30** του θεου f^{35} W [95%] RP,HF,CP,TR ¦ 2 א [4%] OC ¦ — B,D [1%] NU § **22:30** εν f^{35} D,W [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 τω ℵB [5%] NU * **22:32** ο θεος f^{35} [97.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 B [2%] [NU] ¦ — ℵD,W [0.5%] (An easy case of homoioteleuton, or -arcton, or both.) † **22:35** νομικος *rell* [NU] ¦ — [1%] ‡ **22:35** και λεγων f^{35} D,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB [0.5%] NU § **22:37** ιησους f^{35} (D)W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB [1%] NU * **22:37** εφη *rell* ¦ ειπεν W [5%] TR † **22:37** τη f^{35} D [40%] OC,TR,NU ¦ — ℵB,W [60%] RP,HF,CP ‡ **22:37** τη f^{35} ℵD [60%] OC,TR,NU ¦ — B,W [40%] RP,HF,CP

σου.› 38 Αὕτη ἐστὶν πρώτη καὶ μεγάλη§ ἐντολή.
39 Δευτέρα δὲ ὁμοία αὕτη,* ‹Ἀγαπήσεις τὸν
πλησίον σου ὡς σεαυτόν.› 40 Ἐν ταύταις ταῖς
δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ Νόμος καὶ οἱ Προφῆται
κρέμανται.»†

David's Son and Lord

41 Συνηγμένων δὲ τῶν Φαρισαίων,
ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, 42 λέγων,
«Τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ· τίνος υἱός
ἐστιν;» Λέγουσιν αὐτῷ, «Τοῦ Δαυίδ.» 43 Λέγει
αὐτοῖς· «Πῶς οὖν Δαυὶδ ἐν Πνεύματι Κύριον
αὐτὸν καλεῖ,‡ λέγων, 44 ‹Εἶπεν ὁ § Κύριος τῷ
Κυρίῳ μου, «Κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν
θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον* τῶν ποδῶν
σου» ›; 45 Εἰ οὖν Δαυὶδ καλεῖ αὐτὸν ‹Κύριον,›
πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν;» 46 Καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο†
ἀποκριθῆναι αὐτῷ‡ λόγον, οὐδὲ ἐτόλμησέν τις
ἀπ᾽ ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτῆσαι§ αὐτὸν
οὐκέτι.

---

§ **22:38** πρωτη και μεγαλη f^{35} [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 321 D ¦ η 321 ℵB [3.5%] NU ¦ η 123 [1%] ¦ η 12 η 3 W * **22:39** αὕτη f^{35} [50%] ¦ αὐτῇ [50%] RP,HF,OC,CP,TR,NU ¦ ταυτη D ¦ — B (some uncials can be ambiguous) † **22:40** και οι προφηται κρεμανται f^{35} W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ κρεμαται 123 ℵB,D [1%] NU ‡ **22:43** κυριον αυτον καλει f^{35} W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 321 D [0.5%] NU [3221 B] ¦ 312 ℵ [0.5%] ¦ two other variants § **22:44** ο f^{35} W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [0.5%] NU * **22:44** υποποδιον f^{35} W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ υποκατω ℵB,D [3%] NU † **22:46** εδυνατο *rell* ¦ ηδυνατο [5%] CP ‡ **22:46** αποκριθηναι αυτω f^{35} ℵB,D [30%] NU ¦ 21 W [69%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 [1%] § **22:46** επερωτησαι *rell* ¦ επερωταν CP

23

Jesus excoriates the scribes and Pharisees

1 Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν τοῖς ὄχλοις
καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, 2 λέγων· «Ἐπὶ τῆς
Μωσέως* καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς
καὶ οἱ Φαρισαῖοι· 3 πάντα οὖν ὅσα ἐὰν† εἴπωσιν ὑμῖν τηρεῖν,‡ τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε·§ κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε, λέγουσιν γὰρ καὶ οὐ ποιοῦσιν. 4 Δεσμεύουσιν γὰρ* φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα,† καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων· τῷ δὲ‡ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσιν κινῆσαι αὐτά.
5 »Πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσιν πρὸς
τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις. Πλατύνουσιν δὲ§ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν καὶ μεγαλύνουσιν τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν·* 6 φιλοῦσιν τε† τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις καὶ

---

* **23:2** μωσεως f^{35} [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ μωυσεως ℵB(D)W [5%] NU † **23:3** εαν f^{35} ℵW [90%] RP,HF,OC,CP,NU ¦ αν B,D [9%] TR ¦ — [1%] ‡ **23:3** τηρειν f^{35} W (97.4%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ ποιειν (1.2%) ¦ — ℵB,D (1.4%) NU § **23:3** τηρειτε και ποιειτε f^{35} W (96.3%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ ποιησατε 21 B (0.4%) NU ¦ ποιησατε ℵ ¦ 321 D (0.7%) ¦ 3 (0.7%) ¦ 1 (1.2%) ¦ 12 φυλασσετε (0.5%) ¦ one other variant * **23:4** γαρ f^{35} D,W [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ δε ℵB [9%] NU ¦ — [1%] † **23:4** και δυσβαστακτα f^{35} B(D)W [99%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — ℵ [1%] ‡ **23:4** τω δε f^{35} W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αυτοι 21 ℵB,D [1%] NU § **23:5** δε f^{35} W [95%] RP,HF,CP,TR ¦ γαρ ℵB,D [5%] OC,NU * **23:5** των ιματιων αυτων f^{35} W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [1.5%] NU † **23:6** τε f^{35} W [90%] RP,HF,CP,TR ¦ δε ℵB,D [10%] OC,NU ¦ — [0.5%] ¦ two other variants

τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς,
7 καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς
καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ‹Ῥαββί,
Ῥαββί.›‡

We have only one Teacher and one Father

8 »Ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ‹Ῥαββί›· εἷς γάρ ἐστιν
ὑμῶν§ ὁ διδάσκαλος,* ὁ Χριστός,† πάντες
δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. 9 Καὶ ‹πατέρα› μὴ
καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γάρ ἐστιν ὁ
Πατὴρ ὑμῶν,‡ ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.§ 10 Μηδὲ
κληθῆτε καθηγηταί· εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ
καθηγητής,* ὁ Χριστός. 11 Ὁ δὲ μείζων
ὑμῶν ἔστω† ὑμῶν διάκονος. 12 Ὅστις δὲ
ὑψώσει ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὅστις
ταπεινώσει ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

A series of 'Woes'

13 »Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι,
ὑποκριταί, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν
χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι.

---

‡ **23:7** ραββι f^{35} D,W [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB [5%] NU
§ **23:8** εστιν υμων *rell* ¦ 21 [2%] OC * **23:8** διδασκαλος f^{35} B [30%] OC,NU ¦ καθηγητης ℵD(W) [70%] RP,HF,CP,TR † **23:8** ο χριστος f^{35} [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D,W [4%] NU ‡ **23:9** ο πατηρ υμων f^{35} D,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 312 ℵB [1%] NU
§ **23:9** εν τοις ουρανοις f^{35} [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ουρανιος ℵB [2%] NU ¦ 13 D,W [2%] * **23:10** εις γαρ εστιν υμων ο καθηγητης f^{35} ℵ [30%] ¦ 12356 W [2%] ¦ 123564 [1%] ¦ 12456 [0.5%] ¦ 124356 [65%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ οτι 6431 B [0.5%] NU ¦ οτι 643 [0.5%] ¦ οτι 64 [0.5%] ¦ οτι 6413 D † **23:11** εστω f^{35} [25%] ¦ εσται (ℵ)B,D,W [75%] RP,HF,OC,CP,TR,NU

Διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσότερον κρῖμα.‡
14 Οὐαὶ§ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι,
ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν
οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς
γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους
ἀφίετε εἰσελθεῖν.* 15 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε
τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἕνα
προσήλυτον, καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν
υἱὸν Γεέννης διπλότερον ὑμῶν.
16 »Οὐαὶ ὑμῖν, ὁδηγοὶ τυφλοί, οἱ λέγοντες,
‹Ὃς ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ ναῷ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ᾽
ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀφείλει.›
17 Μωροὶ καὶ τυφλοί· τίς γὰρ μείζων ἐστίν,
ὁ χρυσὸς ἢ ὁ ναὸς ὁ ἁγιάζων† τὸν χρυσόν;
18 Καί, ‹Ὃς ἐὰν‡ ὀμόσῃ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ,
οὐδέν ἐστιν· ὃς δ᾽ ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ τῷ
ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει.› 19 Μωροὶ καὶ§ τυφλοί·
τί γὰρ μεῖζον, τὸ δῶρον ἢ τὸ θυσιαστήριον
τὸ ἁγιάζον τὸ δῶρον; 20 Ὁ οὖν ὀμόσας ἐν τῷ
θυσιαστηρίῳ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πᾶσιν
τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ. 21 Καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ

---

‡ **23:13** the whole verse f^{35} W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [2%] NU (An easy case of homoioarcton.) [NU calls this verse '14' (omitted) and prints our '14' as '13'.] ¦ reverse the order of verses 13 and 14 [1%] some TRs § **23:14** ουαι f^{35} ℵW [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 δε B,D [3%] NU * **23:14** Some TRs and [1%] invert the order of verses 13 and 14. † **23:17** αγιαζων f^{35} C,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αγιασας ℵB,D [0.5%] NU ‡ **23:18** εαν f^{35} W [90%] RP,HF,CP,TR ¦ αν ℵB,C,D [10%] OC,NU § **23:19** μωροι και f^{35} B,C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵD [1%] NU

ναῷ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ κατοικήσαντι* αὐτόν. 22 Καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ, ὀμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ.

23 »Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου· τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον† καὶ τὴν πίστιν. Ταῦτα‡ ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι. 24 Ὁδηγοὶ τυφλοί, οἱ διϋλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες.

25 »Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ ἀδικίας.§ 26 Φαρισαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος,* ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν† καθαρόν.

27 »Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. 28 Οὕτως καὶ ὑμεῖς

---

* **23:21** κατοικησαντι f^{35} C,D,W [90%] RP,HF,OC,CP ¦ κατοικουντι ℵB [10%] TR,NU † **23:23** τον ελεον f^{35} C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ το ελεος ℵB,D [2%] NU ¦ το 2 [1%] ‡ **23:23** ταυτα f^{35} ℵD [95%] RP,HF,CP,TR ¦ 1 δε B,C,W [5%] OC[NU] § **23:25** αδικιας f^{35} C [93%] RP,HF,OC,CP ¦ ακρασιας ℵB,D [5%] TR,NU ¦ ακαθαρσιας [1%] ¦ ακρασιας αδικειας W ¦ two other variants * **23:26** και της παροψιδος f^{35} ℵB,C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — D [1%] NU † **23:26** αυτων f^{35} ℵC,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αυτου B(D) [3%] NU

ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι,
ἔσωθεν δὲ μεστοί ἐστε‡ ὑποκρίσεως καὶ
ἀνομίας.
29 »Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι,
ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν
προφητῶν καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν
δικαίων· 30 καὶ λέγετε,§ ‹Εἰ ἤμεν* ἐν ταῖς
ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἦμεν
κοινωνοὶ αὐτῶν† ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν.›
31 Ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς ὅτι υἱοί ἐστε τῶν
φονευσάντων τοὺς προφήτας. 32 Καὶ ὑμεῖς
πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν.

Snakes!

33 »Ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς φύγητε
ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς Γεέννης; 34 Διὰ τοῦτο,
ἰδού· ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας
καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς· καὶ‡ ἐξ αὐτῶν
ἀποκτενεῖτε, καὶ σταυρώσετε· καὶ ἐξ αὐτῶν
μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν καὶ
διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν 35 —ὅπως ἔλθῃ
ἐφ᾽ ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυνόμενον§ ἐπὶ
τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ* τοῦ δικαίου
ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου,

‡ **23:28** μεστοι εστε f^{35} W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 ℵB,C,D [2%] NU § **23:30** λεγετε *rell* ¦ 1 οτι [1%] CP * **23:30** ημεν f^{35} W [90%] RP,HF,OC,TR ¦ ημεθα ℵB,C,D [10%] CP,NU (twice) † **23:30** κοινωνοι αυτων f^{35} ℵC,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 B,D [3%] NU ‡ **23:34** και f^{35} C,D [94%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,W [6%] NU § **23:35** εκχυνομενον f^{35} [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εκχυννομενον ℵB,C(D)W [5%] NU * **23:35** ἀβελ f^{35} [90%] RP,OC,CP,TR ¦ ἁβελ [10%] HF,NU

ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ
θυσιαστηρίου. 36 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι† ἥξει
πάντα ταῦτα‡ ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.

Jesus laments over Jerusalem

37 »Ἰερουσαλήμ, Ἰερουσαλήμ, ἡ
ἀποκτένουσα§ τοὺς προφήτας καὶ
λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς
αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ
τέκνα σου, ὃν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις* τὰ
νοσσία ἑαυτῆς† ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ
ἠθελήσατε. 38 Ἰδού, ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν
ἔρημος. 39 Λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μή με ἴδητε‡ ἀπ᾽
ἄρτι ἕως ἂν εἴπητε, ‹Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
ἐν ὀνόματι Κυρίου.› »

The Olivet Discourse

24

1 Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ
ἱεροῦ,* καὶ προσῆλθον αὐτῷ† οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
ἐπιδεῖξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ. 2 Ὁ

---

† **23:36** οτι f^{35} C,W [96%] RP,HF,OC,CP ¦ — ℵB,D [4%] TR,NU
‡ **23:36** παντα ταυτα f^{35} B,W [65%] RP,HF,CP ¦ 21 ℵC,D [35%] OC,TR,NU § **23:37** αποκτενουσα f^{35} (ℵ) [87%] RP,HF,CP ¦ αποκτεινουσα B,D,W [10%] TR,NU ¦ αποκτεννουσα C [2%] OC ¦ αποκτεινασα [1%] * **23:37** επισυναγει ορνις f^{35} C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 ℵB,D [3%] NU † **23:37** εαυτης f^{35} C [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αυτης ℵD,W [1.5%] NU ¦ — B ‡ **23:39** ιδητε *rell* ¦ ιδετε [1%] OC * **24:1** επορευετο απο του ιερου f^{35} C,W [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 2341 ℵ [5%] NU ¦ εκ 341 B [0.5%]
† **24:1** αυτω f^{35} [25%] ¦ — ℵB,C,D,W [75%] RP,HF,OC,CP,TR,NU

δὲ Ἰησοῦς‡ εἶπεν αὐτοῖς· «Οὐ βλέπετε πάντα ταῦτα;§ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ* καταλυθήσεται.»

"A beginning of birth pains"

3 Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ᾽ ἰδίαν, λέγοντες, «Εἰπὲ ἡμῖν,† πότε ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας καὶ τῆς‡ συντελείας τοῦ αἰῶνος.» 4 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· «Βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. 5 Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ‹Ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός,› καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. 6 Μελήσετε§ δὲ ἀκούειν πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων· ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ πάντα* γενέσθαι, ἀλλ᾽ οὔπω ἐστὶν τὸ τέλος. 7 Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν,

---

‡ **24:2** ιησους f^{35} C,W [96.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αποκριθεις ℵB,D [3%] NU ¦ three other variants § **24:2** παντα ταυτα f^{35} D,W [75%] RP,HF,TR ¦ 21 B,C [25%] OC,CP,NU ¦ 2 ℵ^{v} * **24:2** ου *rell* ¦ 1 μη [10%] TR † **24:3** ημιν *rell* ¦ υμιν CP ‡ **24:3** της f^{35} D,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C [3%] NU § **24:6** μελησετε f^{35} [25%] ¦ μελλησετε ℵC [72%] RP,HF,OC,CP,TR,NU ¦ μελλησεται B,W [1%] ¦ μελλετε D [0.5%] ¦ three other spellings [1%] [Is the verb μελλω or μελω? The latter is a good classical verb, and fits the context well.] * **24:6** παντα f^{35} C,W (94.2%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ ταυτα (2.2%) ¦ 1 ταυτα (1.6%) ¦ ταυτα 1 (0.7%) ¦ — ℵB,D (1%) NU ¦ two other variants (0.2%)

καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ λοιμοὶ† καὶ σεισμοὶ
κατὰ τόπους· 8 πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων.

The increase of lawlessness

9 »Τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλῖψιν καὶ
ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε μισούμενοι
ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου.
10 Καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοί, καὶ
ἀλλήλους παραδώσουσιν καὶ μισήσουσιν
ἀλλήλους. 11 Καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται
ἐγερθήσονται καὶ πλανήσουσιν πολλούς.
12 Καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν,
ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. 13 Ὁ
δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.
14 Καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς
βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον
πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος.

The Great Tribulation

15 »Ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς
ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ
προφήτου, ἑστὼς‡ ἐν τόπῳ ἁγίῳ» (ὁ
ἀναγινώσκων νοείτω), 16 «τότε οἱ ἐν τῇ
Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν ἐπὶ§ τὰ ὄρη· 17 ὁ ἐπὶ
τοῦ δώματος μὴ καταβαινέτω* ἆραι τὰ†
ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, 18 καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ

† **24:7** και λοιμοι f^{35} C,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — (א)B,D [0.5%] NU (easy homoioteleuton) ‡ **24:15** εστως f^{35} D [80%] RP,HF,OC ¦ εστος אB,W [20%] CP,TR,NU § **24:16** επι f^{35} אW [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εις B,D [5%] NU * **24:17** καταβαινετω f^{35} W [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ καταβατω אB,D [4%] NU † **24:17** τα *rell* ¦ τι D [5%] TR ¦ το א

μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ἆραι τὸ ἱμάτιον‡
αὐτοῦ. 19 Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ
ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
20 Προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ
ὑμῶν χειμῶνος μηδὲ§ σαββάτῳ. 21 Ἔσται
γὰρ τότε θλῖψις μεγάλη οἵα οὐ γέγονεν
ἀπ᾽ ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδ᾽ οὐ
μὴ γένηται. 22 Καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ
ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ·
διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ
ἡμέραι ἐκεῖναι. 23 Τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ,
‹Ἰδού, ὧδε ὁ Χριστός,› ἢ ‹Ὧδε,› μὴ πιστεύσητε.
24 Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ
ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσιν σημεῖα μεγάλα
καὶ τέρατα ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ
τοὺς ἐκλεκτούς. 25 Ἰδού, προείρηκα ὑμῖν.
26 Ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν, ‹Ἰδού, ἐν τῇ ἐρήμῳ
ἐστίν,› μὴ ἐξέλθητε· ‹Ἰδού, ἐν τοῖς ταμείοις,›
μὴ πιστεύσητε. 27 Ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ
ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται ἕως
δυσμῶν, οὕτως ἔσται καὶ* ἡ παρουσία τοῦ
Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου· 28 ὅπου γὰρ† ἐὰν ᾖ τὸ
πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἀετοί.

The King's return to earth

29 »Εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλῖψιν τῶν ἡμερῶν
ἐκείνων, ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη

---

‡ **24:18** το ιματιον f^{35} ℵB,D [30%] CP,NU ¦ τα ιματια W [70%] RP,HF,OC,TR § **24:20** μηδε *rell* ¦ 1 εν [10%] TR * **24:27** και f^{35} W [50%] RP,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [50%] HF,NU † **24:28** γαρ f^{35} W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — (ℵ)B,D [3%] NU

οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες
πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις
τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται. 30 Καὶ τότε
φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου
ἐν τῷ‡ οὐρανῷ, καὶ τότε κόψονται πᾶσαι
αἱ φυλαὶ τῆς γῆς καὶ ὄψονται τὸν Υἱὸν
τοῦ Ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν
τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης
πολλῆς. 31 Καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους
αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος§ φωνῆς* μεγάλης καὶ
ἐπισυνάξουσιν τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν
τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ᾽ ἄκρων οὐρανῶν ἕως†
ἄκρων αὐτῶν.

Learn from the fig tree

32 »Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν·
ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς γένηται ἁπαλὸς
καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ, γινώσκεται‡ ὅτι ἐγγὺς
τὸ θέρος. 33 Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε
ταῦτα πάντα,§ γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν, ἐπὶ
θύραις. 34 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,* οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ
γενεὰ αὕτη ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται. 35 Ὁ

---

‡ **24:30** τω f^{35} W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB(D) [0.5%] NU § **24:31** σαλπιγγος *rell* ¦ 1 και D [5%] CP * **24:31** φωνης f^{35} B,D [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵW [3%] NU † **24:31** εως f^{35} ℵD,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 των B [3%] [NU] ‡ **24:32** γινωσκεται f^{35} D,W [25%] ¦ γινωσκετε ℵB [75%] RP,HF,OC,CP,TR,NU § **24:33** ταυτα παντα f^{35} ℵD,W [65%] RP,HF,OC,CP ¦ 21 B [35%] TR,NU * **24:34** υμιν f^{35} ℵW [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 οτι B,D [5%] NU

οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται,† οἱ δὲ λόγοι
μου οὐ μὴ παρέλθωσιν.

The Rapture

36 »Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ‡ ὥρας
οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν,§
εἰ μὴ ὁ Πατήρ μου* μόνος. 37 Ὥσπερ δὲ† αἱ
ἡμέραι τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ‡ ἡ παρουσία
τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου. 38 Ὥσπερ§ γὰρ ἦσαν
ἐν ταῖς ἡμέραις* ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ
τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ
ἐκγαμίζοντες,† ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε
εἰς τὴν κιβωτόν, 39 καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕως
ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ ἦρεν ἅπαντας,
οὕτως ἔσται καὶ‡ ἡ παρουσία τοῦ Υἱοῦ
τοῦ Ἀνθρώπου. 40 Τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ
ἀγρῷ· ὁ § εἷς παραλαμβάνεται καὶ ὁ εἷς
ἀφίεται. 41 Δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μυλῶνι·*

† **24:35** παρελευσονται f^{35} W [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ παρελευσεται B,D [10%] NU ¦ א omits verse ‡ **24:36** και *rell* ¦ 1 της [5%] TR § **24:36** ουρανων f^{35} W (94.2%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 ουδε ο υιος אB,D (5.8%) NU * **24:36** μου f^{35} W [92%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — אB,D [8%] NU † **24:37** δε f^{35} אW [99.7%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ γαρ B,D [0.3%] NU ‡ **24:37** και f^{35} D,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — אB [1%] NU § **24:38** ωσπερ f^{35} D,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ως אB [0.5%] NU * **24:38** ημεραις f^{35} אW [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 εκειναις B,D [0.5%] [NU] † **24:38** εκγαμιζοντες f^{35} [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εγγαμιζοντες [2%] ¦ γαμιζοντες אD [0.5%] NU ¦ γαμισκοντες B ¦ εκγαμισκοντες W ‡ **24:39** και f^{35} אW [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — B,D [0.5%] § **24:40** ο f^{35} W [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — אB,D [4%] NU (twice) * **24:41** μυλωνι f^{35} D [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ μυλω אB,W [10%] NU

μία παραλαμβάνεται καὶ μία ἀφίεται. 42 Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ† ὁ
Κύριος ὑμῶν ἔρχεται. 43 Ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε,
ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ φυλακῇ ὁ
κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἂν καὶ οὐκ ἂν
εἴασεν διορυγῆναι‡ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. 44 Διὰ
τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ
δοκεῖτε§ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἔρχεται.

45 »Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ
φρόνιμος ὃν κατέστησεν ὁ κύριος αὐτοῦ* ἐπὶ
τῆς θεραπείας† αὐτοῦ τοῦ διδόναι‡ αὐτοῖς
τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ; 46 Μακάριος ὁ δοῦλος
ἐκεῖνος ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει
ποιοῦντα οὕτως.§ 47 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει
αὐτόν. 48 Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος
ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ‹Χρονίζει ὁ κύριός
μου* ἐλθεῖν,›† 49 καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς

---

† **24:42** ωρα f^{35} [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ημερα ℵB,D,W [5%] NU ‡ **24:43** διορυγηναι f^{35} B,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ διορυχθηναι ℵD [1.5%] NU § **24:44** ωρα ου δοκειτε f^{35} W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 231 ℵB,D [1%] NU * **24:45** αυτου f^{35} W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [1.5%] NU † **24:45** θεραπειας f^{35} D [94.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ οικετειας B,W [4%] NU ¦ οικιας ℵ [1.5%] ‡ **24:45** διδοναι f^{35} W [92%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ δουναι ℵB,C(D) [8%] NU § **24:46** ποιουντα ουτως f^{35} W [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 ℵB,C,D [4%] NU * **24:48** ο κυριος μου f^{35} W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 312 ℵB,C,D [3%] NU † **24:48** ελθειν f^{35} C,D,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB [0.5%] NU ¦ ερχεσθαι [1%]

συνδούλους,‡ ἐσθίειν§ τε* καὶ πίνειν† μετὰ
τῶν μεθυόντων, 50 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου
ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ
οὐ γινώσκει, 51 καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ
μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει. Ἐκεῖ
ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

25

Parable of the ten virgins

1 »Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν
οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι
τὰς λαμπάδας αὐτῶν* ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν†
τοῦ νυμφίου. 2 Πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν‡
φρόνιμοι καὶ αἱ πέντε μωραί.§ 3 Αἵτινες*
μωραί, λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν,† οὐκ
ἔλαβον μεθ᾽ ἑαυτῶν ἔλαιον· 4 αἱ δὲ φρόνιμοι
ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν‡ μετὰ

---

‡ **24:49** συνδουλους f^{35} W [90%] RP,HF,CP,TR ¦ 1 αυτου (εαυτου א) (א)B,C,D [10%] OC,NU § **24:49** εσθιειν f^{35} W [90%] RP,HF,CP,TR ¦ εσθιη אB,C,D [10%] OC,NU * **24:49** τε f^{35} C,W [30%] ¦ δε אB,D [70%] RP,HF,OC,CP,TR,NU † **24:49** πινειν f^{35} W [90%] RP,HF,CP,TR ¦ πινη אB,C,D [10%] OC,NU * **25:1** αυτων f^{35} אC,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εαυτων B,D [0.5%] NU † **25:1** απαντησιν f^{35} D,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ υπαντησιν אB,C [1%] NU ‡ **25:2** ησαν εξ αυτων f^{35} W [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 231 אB,C,D [5%] NU § **25:2** φρονιμοι και αι πεντε μωραι f^{35} [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1245 W [8%] ¦ 5241 אB,C,D [2%] NU * **25:3** αιτινες f^{35} W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αι γαρ אB,C [0.5%] NU ¦ δε αι [1%] ¦ οι ουν D ¦ two other variants † **25:3** αυτων f^{35} B,C,D,W [95%] RP,HF,CP,NU ¦ εαυτων [5%] OC,TR ¦ — א [0.5%] ‡ **25:4** αυτων f^{35} C,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — אB,D [2%] NU

τῶν λαμπάδων αὐτῶν.§ 5 Χρονίζοντος δὲ
τοῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον·
6 μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν· ‹Ἰδού, ὁ
νυμφίος ἔρχεται,* ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν
αὐτοῦ.›† 7 Τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι
ἐκεῖναι καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν.‡
8 Αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπον,§ ‹Δότε
ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες
ἡμῶν σβέννυνται.› 9 Ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ
φρόνιμοι, λέγουσαι, ‹Μήποτε οὐκ* ἀρκέσῃ†
ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε δὲ‡ μᾶλλον πρὸς
τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς.›
10 Ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν
ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ᾽
αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους —καὶ ἐκλείσθη ἡ
θύρα. 11 Ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ
παρθένοι, λέγουσαι, ‹Κύριε, κύριε, ἄνοιξον
ἡμῖν.› 12 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ‹Ἀμὴν λέγω
ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.› 13 Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι
οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν ἐν ᾗ ὁ
Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἔρχεται.§

---

§ **25:4** αυτων f^{35} D,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εαυτων אB [0.5%] NU ¦ — C [1%] * **25:6** ερχεται f^{35} W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — אB,C [1%] NU ¦ εξερχεται D † **25:6** αυτου f^{35} A,D,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ αυτω C ¦ — אB [0.5%] ‡ **25:7** αυτων f^{35} C,D,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εαυτων אA,B [1%] NU § **25:8** ειπον *rell* ¦ ειπαν B,C [0.5%] NU * **25:9** ουκ f^{35} אA [85%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ου μη B,C,D,W [15%] NU † **25:9** αρκεση *rell* ¦ αρκεσει D [5%] OC,CP ‡ **25:9** δε f^{35} C,W [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — אA,B,D [10%] NU § **25:13** εν η ο υιος του ανθρωπου ερχεται f^{35} (89.3%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{35}$אA,B,C,D,W (10.7%) NU

Parable of the talents

14 »Ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν
ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους καὶ παρέδωκεν
αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. 15 Καὶ ᾧ μὲν
ἔδωκεν πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ
ἕν, ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ
ἀπεδήμησεν εὐθέως. 16 Πορευθεὶς δὲ* ὁ
τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν εἰργάσατο† ἐν
αὐτοῖς, καὶ ἐποίησεν‡ ἄλλα πέντε τάλαντα.§
17 Ὡσαύτως καὶ* ὁ τὰ δύο ἐκέρδησεν καὶ
αὐτὸς† ἄλλα δύο. 18 Ὁ δὲ τὸ ἓν λαβὼν ἀπελθὼν
ὤρυξεν ἐν τῇ γῇ‡ καὶ ἀπέκρυψεν§ τὸ ἀργύριον
τοῦ κυρίου αὐτοῦ.

19 »Μετὰ δὲ χρόνον πολύν,* ἔρχεται ὁ κύριος
τῶν δούλων ἐκείνων καὶ συναίρει μετ᾽ αὐτῶν
λόγον.† 20 Καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα
λαβὼν προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα,
λέγων, ‹Κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας·
ἴδε, ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ᾽

---

* **25:16** δε f^{35} A,C,D,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB [0.5%] NU † **25:16** ειργασατο f^{35} A,C [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ηργασατο ℵB,D,W [1.5%] NU ‡ **25:16** εποιησεν f^{35} ℵA,W [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εκερδησεν B,C,D [5%] NU § **25:16** ταλαντα f^{35} ℵA,C,D,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — B [1%] NU * **25:17** και f^{35} B(D)W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ δε 1 A [1%] ¦ — ℵC [1%] NU † **25:17** και αυτος f^{35} A(D)W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C [1%] NU ‡ **25:18** εν τη γη f^{35} A,D,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ την γην C ¦ γην ℵB [0.5%] NU § **25:18** απεκρυψεν f^{35} W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εκρυψεν ℵA,B,C,D [1.5%] NU * **25:19** χρονον πολυν f^{35} A [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 ℵB,C,D [4%] NU ¦ 1 τινα W † **25:19** μετ αυτων λογον f^{35} A,W [90%] RP,HF,OC,TR ¦ 312 ℵB,C,D [10%] CP,NU

αὐτοῖς.›‡ 21 Ἔφη δὲ§ αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· ‹Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. Εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.› 22 Προσελθὼν δὲ* καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν† εἶπεν, ‹Κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε, ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ᾽ αὐτοῖς.›‡ 23 Ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· ‹Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. Εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.›

24 »Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον εἰληφὼς εἶπεν· ‹Κύριε, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας. 25 Καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ· ἴδε, ἔχεις τὸ σόν.› 26 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· ‹Πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρέ, ᾔδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα. 27 Ἔδει οὖν σε§ βαλεῖν τὸ ἀργύριόν* μου τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν

---

‡ **25:20** επ αυτοις f^{35} A,C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εν 2 [2%] ¦ — $\mathfrak{P}^{35}$ℵB(D) [1%] NU § **25:21** δε f^{35} A,W [93%] RP,HF,CP,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{35}$ℵB,C,D [7%] OC,NU * **25:22** δε f^{35} A,C,D,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{35v}$ℵB [0.5%] † **25:22** λαβων f^{35} ℵD [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{35}$A,B,C,W [5%] NU ¦ one other variant ‡ **25:22** επ αυτοις f^{35} A,C,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εν 2 [1%] ¦ — $\mathfrak{P}^{35}$ℵB,D [1%] NU § **25:27** ουν σε f^{35} A,D,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 ℵB,C [1%] NU * **25:27** το αργυριον f^{35} A,C,D [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ τα αργυρια ℵB,W [0.5%] NU

τόκῳ. 28 Ἄρατε οὖν ἀπ᾽ αὐτοῦ τὸ τάλαντον
καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα. 29 Τῷ γὰρ
ἔχοντι παντὶ δοθήσεται, καὶ περισσευθήσεται·
ἀπὸ δὲ τοῦ† μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν‡
ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ. 30 Καὶ τὸν ἀχρεῖον
δοῦλον ἐκβάλετε§ εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον.›
Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν
ὀδόντων.

Judgment in preparation for the Millennium

31 »Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐν
τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι* ἄγγελοι
μετ᾽ αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης
αὐτοῦ. 32 Καὶ συναχθήσονται† ἔμπροσθεν
αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφοριεῖ‡ αὐτοὺς
ἀπ᾽ ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ
πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων. 33 Καὶ στήσει τὰ
μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια
ἐξ εὐωνύμων. 34 Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς
ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· ‹Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι
τοῦ Πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν
ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς
κόσμου. 35 Ἐπείνασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι
φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος

† **25:29** απο δε του f^{35} A,C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 32 ℵB,D [1%] NU ‡ **25:29** δοκει εχειν f^{35} [30%] CP ¦ εχει ℵA,B,C,D,W [70%] RP,HF,TR,OC,NU § **25:30** εκβαλετε f^{35} ℵA,B,W [88%] RP,HF,OC,CP,NU ¦ εκβαλλετε [10%] TR ¦ εκβαλεται C [1%] ¦ βαλεται εξω D ¦ four other variants * **25:31** αγιοι f^{35} A,W [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [4%] NU † **25:32** συναχθησονται f^{35} ℵB,D [25%] CP,NU ¦ συναχθησεται f^{35pt} A,W [75%] RP,HF,OC,TR ‡ **25:32** αφοριει f^{35} A,B,D [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ αφορισει ℵW [2%] NU

ἤμην καὶ συνηγάγετέ με, 36 γυμνὸς καὶ
περιεβάλετέ με, ἠσθένησα καὶ ἐπεσκέψασθέ
με, ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ ἤλθετε§ πρός με.›
37 Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι,
λέγοντες· ‹Κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα*
καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν;
38 Πότε δέ σε εἴδομεν ξένον καὶ συνηγάγομεν,
ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν; 39 Πότε δέ σε
εἴδομεν ἀσθενῆ† ἢ ἐν φυλακῇ καὶ ἤλθομεν
πρός σε;› 40 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ
αὐτοῖς, ‹Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ᾽ ὅσον ἐποιήσατε
ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων,
ἐμοὶ ἐποιήσατε.›
41 »Τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων·
‹Πορεύεσθε ἀπ᾽ ἐμοῦ, οἱ‡ κατηραμένοι, εἰς τὸ
πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ
καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. 42 Ἐπείνασα γὰρ
καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ οὐκ
ἐποτίσατέ με, 43 ξένος ἤμην καὶ οὐ συνηγάγετέ
με, γυμνὸς καὶ οὐ περιεβάλετέ με, ἀσθενὴς
καὶ ἐν φυλακῇ καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με.›
44 Τότε ἀποκριθήσονται§ καὶ αὐτοί, λέγοντες,
‹Κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα ἢ διψῶντα
ἢ ξένον ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ καὶ
οὐ διηκονήσαμέν σοι;› 45 Τότε ἀποκριθήσεται
αὐτοῖς, λέγων, ‹Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ᾽ ὅσον οὐκ

§ **25:36** ηλθετε f^{35} [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ηλθατε ℵA,B,D,W [5%] NU * **25:37** πεινωντα *rell* ¦ πινωντα CP † **25:39** ασθενη f^{35} ℵA,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ασθενουντα B,D [0.5%] NU ‡ **25:41** οι f^{35} A,D,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — ℵB [0.5%] § **25:44** αποκριθησονται f^{35} A,B,D,W [95%] RP,HF,CP,NU ¦ 1 αυτω (ℵ) [5%] OC,TR

ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε.› 46 Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.»

26

1 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς* τοὺς λόγους τούτους, εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, 2 «Οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ Πάσχα γίνεται, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι.»

The Sanhedrin conspires—04/03/30

3 Τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς† καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ λεγομένου Καϊάφα, 4 καὶ συνεβουλεύσαντο ἵνα τὸν Ἰησοῦν δόλῳ κρατήσωσιν‡ καὶ ἀποκτείνωσιν. 5 Ἔλεγον δέ, «Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.»

Someone anoints Jesus' head

6 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, 7 προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα§ βαρυτίμου καὶ κατέχεεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν*

---

* **26:1** ιησους f^{35} [25%] ¦ 1 παντας ℵA,B,D,W [75%] RP,HF,OC,CP,TR,NU † **26:3** και οι γραμματεις f^{35} (W) [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵA,B,D [5%] NU ‡ **26:4** δολω κρατησωσιν *rell* ¦ 21 [5%] TR § **26:7** αλαβαστρον μυρου εχουσα f^{35} A,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 312 ℵB,D [2%] NU * **26:7** την κεφαλην f^{35} A,W [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ της κεφαλης ℵB,D [5%] NU

αὐτοῦ ἀνακειμένου. 8 Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ† ἠγανάκτησαν λέγοντες· «Εἰς τί ἡ
ἀπώλεια αὕτη; 9 Ἠδύνατο‡ γὰρ τοῦτο τὸ
μύρον§ πραθῆναι πολλοῦ καὶ δοθῆναι τοῖς*
πτωχοῖς.» 10 Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς·
«Τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; Ἔργον γὰρ
καλὸν εἰργάσατο† εἰς ἐμέ. 11 Πάντοτε γὰρ
τοὺς πτωχοὺς‡ ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ
οὐ πάντοτε ἔχετε. 12 Βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ
μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ
ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν. 13 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν
ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν
αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.»

Judas offers to betray Jesus

14 Τότε πορευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα, ὁ
λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς
ἀρχιερεῖς, εἶπεν, 15 «Τί θέλετέ μοι δοῦναι καὶ
ἐγὼ§ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;» Οἱ δὲ ἔστησαν
αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια. 16 Καὶ ἀπὸ τότε
ἐζήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτὸν παραδῷ.

---

† **26:8** αυτου f^{35} A,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{45v}$ℵB,D [1.5%] NU ‡ **26:9** ηδυνατο f^{35} A,D [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εδυνατο $\mathfrak{P}^{45v}$ℵB,W [4%] NU § **26:9** το μυρον f^{35} [93%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵA,B,D,W [7%] NU * **26:9** τοις f^{35} A,D,W [40%] OC,CP ¦ — ℵB [60%] RP,HF,TR,NU (OC is in small print) † **26:10** ειργασατο f^{35} A [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ηργασατο ℵB,D,W [1.5%] NU ‡ **26:11** παντοτε γαρ τους πτωχους f^{35} ℵA,B,D,W [40%] RP,CP,TR,NU ¦ 3421 [60%] HF,OC § **26:15** και εγω f^{35} ℵD,W [40%] OC,CP ¦ καγω A,B [60%] RP,HF,TR,NU

The last night—begins Thursday evening, 04/04/30, and ends the next morning

17 Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων προσῆλθον οἱ
μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ, λέγοντες αὐτῷ,* «Ποῦ
θέλεις ἑτοιμάσομέν† σοι φαγεῖν τὸ Πάσχα;»
18 Ὁ δὲ εἶπεν, «Ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν
δεῖνα καὶ εἴπατε αὐτῷ, ‹Ὁ διδάσκαλος λέγει,
«Ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστιν· πρός σὲ ποιῶ
τὸ Πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου.»›» 19 Καὶ
ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ Πάσχα.

The traitor identified

20 Ὀψίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο μετὰ τῶν
δώδεκα. 21 Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν εἶπεν, «Ἀμὴν
λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.»
22 Καὶ λυπούμενοι σφόδρα ἤρξαντο λέγειν
αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν,‡ «Μήτι ἐγώ εἰμι, Κύριε;»
23 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· «Ὁ ἐμβάψας μετ᾽
ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα,§ οὗτός με
παραδώσει. 24 Ὁ μὲν Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου
ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ, οὐαὶ
δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι᾽ οὗ ὁ Υἱὸς τοῦ

---

* **26:17** αυτω f^{35} A [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D(W) [10%] NU

† **26:17** ετοιμασομεν f^{35} D [85%] RP,HF ¦ ετοιμασωμεν ℵA,B,W [15%] OC,CP,TR,NU

‡ **26:22** εκαστος αυτων f^{35} $\mathfrak{P}^{37v}$A,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εις 12 $\mathfrak{P}^{45v}$D [2%] ¦ εις 1 ℵB,C [1%] NU ¦ one other variant

§ **26:23** μετ εμου εν τω τρυβλιω την χειρα f^{35} C,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 6712345 $\mathfrak{P}^{37,45v}$(D) [0.5%] ¦ 1267345 ℵA,B [1.5%] NU

Ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ
ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.» 25 Ἀποκριθεὶς
δὲ Ἰούδας, ὁ παραδιδοὺς αὐτόν, εἶπεν, «Μήτι
ἐγώ εἰμι, Ῥαββί;» Λέγει αὐτῷ, «Σὺ εἶπας.»

Jesus institutes the Lord's Supper

26 Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς
τὸν* ἄρτον καὶ εὐλογήσας,† ἔκλασεν καὶ
ἐδίδου‡ τοῖς μαθηταῖς καὶ§ εἶπεν, «Λάβετε,
φάγετε· τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου.» 27 Καὶ
λαβὼν τὸ* ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας,
ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων· «Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες·
28 τοῦτο γάρ ἐστιν τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς καινῆς†
διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον‡ εἰς
ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. 29 Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι§ οὐ μὴ
πίω ἀπ᾽ ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γενήματος* τῆς
ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ
πίνω μεθ᾽ ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ
Πατρός μου.» 30 Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς
τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.

---

* **26:26** τον f^{35} A,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C,D [3%] NU † **26:26** ευλογησας f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$ℵB,C,D [30%] CP,TR,NU ¦ ευχαριστησας A,W [70%] RP,HF,OC ‡ **26:26** εδιδου f^{35} ℵA,C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ δους $\mathfrak{P}^{37}$B,D [3%] NU § **26:26** και f^{35} A,C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{37}$ℵB,D [3%] NU * **26:27** το f^{35} A,C,D [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,W [4%] NU † **26:28** το της καινης f^{35} A,C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 2 $\mathfrak{P}^{37}$ℵB [1%] NU ¦ 23 D ‡ **26:28** εκχυνομενον f^{35} $\mathfrak{P}^{37}$W [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εκχυννομενον ℵA,B,C,D [10%] NU § **26:29** οτι f^{35} A,C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [3%] NU * **26:29** γενηματος f^{35} ℵA,B,C,D [30%] OC,NU ¦ γεννηματος f^{35pt} $\mathfrak{P}^{37}$W [70%] RP,HF,CP,TR

Jesus predicts Peter's denials

31 Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Πάντες
ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ
ταύτῃ, γέγραπται γάρ· ‹Πατάξω τὸν Ποιμένα,
καὶ διασκορπισθήσεται† τὰ πρόβατα τῆς
ποίμνης.› 32 Μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω
ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν.» 33 Ἀποκριθεὶς
δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ, «Εἰ καὶ‡ πάντες
σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ§ οὐδέποτε
σκανδαλισθήσομαι.» 34 Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,
«Ἀμὴν λέγω σοι ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτί,
πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με.»
35 Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος, «Κἂν δέῃ με σὺν σοὶ
ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσωμαι.»* Ὁμοίως
δὲ† καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον.

Gethsemane—Jesus almost dies!

36 Τότε ἔρχεται μετ᾽ αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς
χωρίον λεγόμενον Γεθσημανῆ,‡ καὶ λέγει τοῖς
μαθηταῖς, «Καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὗ§ ἀπελθὼν

† **26:31** διασκορπισθησεται f^{35} $\mathfrak{P}^{37}$D,W [90%] RP,HF,CP,TR ¦ διασκορπισθησονται $\mathfrak{P}^{53}$ℵA,B,C [10%] OC,NU ¦ one other variant ‡ **26:33** ει και f^{35} W [30%] CP,TR ¦ 1 $\mathfrak{P}^{37,53}$A,B,C,D [70%] RP,HF,OC,NU ¦ — ℵ § **26:33** εγω f^{35} $\mathfrak{P}^{37,53}$ℵA,B,C,D,W [40%] CP,TR,NU ¦ 1 δε [60%] RP,HF,OC * **26:35** απαρνησωμαι f^{35} A [85%] RP,HF,CP ¦ απαρνησομαι $\mathfrak{P}^{37}$ℵB,C,D,W [15%] OC,TR,NU † **26:35** δε f^{35} A,W [95%] RP,HF,OC,CP ¦ — ℵB,C,D [5%] TR,NU ‡ **26:36** γεθσημανη f^{35} [85%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ γεθσημανει $\mathfrak{P}^{37}$A,B,C [5%] ¦ γεθσημανι ℵ [5%] NU ¦ γεθσαμανει D ¦ γεδσημανι W ¦ at least eight further spellings [5%] § **26:36** ου f^{35} B [94%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ αν D,W [5%] ¦ 1 αν $\mathfrak{P}^{53}$A ¦ — ℵC [1%]

προσεύξωμαι ἐκεῖ.»* 37 Καὶ παραλαβὼν τὸν
Πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου ἤρξατο
λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. 38 Τότε λέγει αὐτοῖς
ὁ Ἰησοῦς·† «Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου, ἕως
θανάτου. Μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ᾽
ἐμοῦ.» 39 Καὶ προελθὼν‡ μικρὸν ἔπεσεν ἐπὶ
πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος καὶ λέγων,
«Πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστιν, παρελθέτω§
ἀπ᾽ ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλὴν οὐχ* ὡς
ἐγὼ θέλω, ἀλλ᾽ ὡς σύ.» 40 Καὶ ἔρχεται
πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς
καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· «Οὕτως,
οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ᾽
ἐμοῦ; 41 Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ
εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. Τὸ μὲν πνεῦμα
πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.» 42 Πάλιν
ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν προσηύξατο λέγων,
«Πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον†
παρελθεῖν ἀπ᾽ ἐμοῦ‡ ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω,
γενηθήτω τὸ θέλημά σου.» 43 Καὶ ἐλθὼν εὗρεν
αὐτοὺς πάλιν§ καθεύδοντας, ἦσαν γὰρ αὐτῶν

---

* **26:36** προσευξωμαι εκει $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,W [86%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ προσευξομαι 2 [10%] ¦ 21 $\mathfrak{P}^{37,53v}$ℵB(D) [4%] NU † **26:38** ο ιησους $\mathfrak{f}^{35}$ [90%] RP,HF,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{37,53}$ℵA,B,C,D,W [10%] CP,TR,NU ‡ **26:39** προελθων $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{37}$B [35%] OC,CP,TR,NU ¦ προσελθων $\mathfrak{P}^{53}$ℵA,C,D,W [65%] RP,HF § **26:39** παρελθετω $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{53}$B,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ παρελθατω ℵA,C,D [2%] NU

* **26:39** ουχ *rell* ¦ ουκ CP † **26:42** το ποτηριον $\mathfrak{f}^{35}$ (D) [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{37}$ℵA,B,C,W [3%] NU ‡ **26:42** απ εμου $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{37v}$ℵB,D [2%] NU § **26:43** ευρεν αυτους παλιν $\mathfrak{f}^{35}$ A,W [30%] ¦ ευρισκει 23 [66%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 312 $\mathfrak{P}^{37}$ℵB,C,D [4%] NU

οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι. 44 Καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς
ἀπελθὼν πάλιν προσηύξατο* ἐκ τρίτου, τὸν
αὐτὸν λόγον εἰπών.† 45 Τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς
μαθητὰς αὐτοῦ‡ καὶ λέγει αὐτοῖς· «Καθεύδετε
τὸ§ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε. Ἰδού, ἤγγικεν ἡ
ὥρα καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου παραδίδοται
εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν. 46 Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν·
ἰδού,* ὁ παραδιδούς με.»

Jesus is betrayed

47 Καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδού, Ἰούδας,
εἷς τῶν δώδεκα, ἦλθεν, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ
ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων,
ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ
λαοῦ. 48 (Ὁ δὲ παραδιδοὺς† αὐτὸν ἔδωκεν
αὐτοῖς σημεῖον λέγων, «Ὃν ἐὰν‡ φιλήσω,
αὐτός ἐστιν· κρατήσατε αὐτόν.») 49 Καὶ
εὐθέως προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ εἶπεν, «Χαῖρε,
Ῥαββί,» καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. 50 Ὁ δὲ
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, «Ἑταῖρε, ἐφ᾽ ᾧ § πάρει;»
Τότε προσελθόντες ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ
τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. 51 Καὶ

---

* **26:44** απελθων παλιν προσηυξατο f^{35} [94%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 213 ℵB,C,D [2%] NU ¦ 132 A,W [3%] ¦ 13 $\mathfrak{P}^{37v}$ [1%] † **26:44** ειπων f^{35} A,C,D,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 παλιν $\mathfrak{P}^{37}$ℵB [0.5%] NU ‡ **26:45** αυτου f^{35} D,W [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{37v}$ℵA,B,C [10%] NU § **26:45** το f^{35} $\mathfrak{P}^{37}$ℵA,D [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — B,C,W [1.5%] * **26:46** ιδου f^{35} [20%] ¦ 1 ηγγικεν ℵA,B,C,D,W [80%] RP,HF,OC,CP,TR,NU † **26:48** παραδιδους *rell* ¦ παραδους CP ‡ **26:48** εαν f^{35} $\mathfrak{P}^{37}$ℵA,W [40%] ¦ αν B,C,D [60%] RP,HF,OC,CP,TR,NU § **26:50** ω f^{35} [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ο $\mathfrak{P}^{37}$ℵA,B,C,D,W [10%] NU

ἰδού, εἷς τῶν μετὰ Ἰησοῦ, ἐκτείνας τὴν
χεῖρα, ἀπέσπασεν τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, καὶ
πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως ἀφεῖλεν
αὐτοῦ τὸ ὠτίον. 52 Τότε λέγει αὐτῷ ὁ
Ἰησοῦς· «Ἀπόστρεψόν σου τὴν μάχαιραν* εἰς
τὸν τόπον αὐτῆς, πάντες γὰρ οἱ λαβόντες
μάχαιραν ἐν μαχαίρᾳ† ἀποθανοῦνται.‡ 53 Ἢ
δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν
Πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι§ πλείους*
ἢ † δώδεκα λεγεῶνας‡ ἀγγέλων; 54 Πῶς
οὖν πληρωθῶσιν αἱ Γραφαὶ ὅτι οὕτως δεῖ
γενέσθαι;» 55 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς
τοῖς ὄχλοις· «Ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε§ μετὰ
μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με; Καθ᾽
ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκαθεζόμην ἐν τῷ ἱερῷ
διδάσκων,* καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με. 56 Τοῦτο

---

* **26:52** σου την μαχαιραν f^{35} A,C,W [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 231 ℵB,D [2%] NU ¦ 23 [3%] † **26:52** μαχαιρα f^{35} D,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ μαχαιρη $\mathfrak{P}^{37}$ℵA,B,C [1.5%] NU ‡ **26:52** αποθανουνται f^{35} W [90%] RP,HF,OC,CP ¦ απολουνται $\mathfrak{P}^{37}$ℵA,B,C,D [10%] TR,NU § **26:53** αρτι παρακαλεσαι τον πατερα μου και παραστησει μοι f^{35} A,C,D,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 12345678 ωδε [1%] ¦ 23456781 B [0.5%] NU ¦ 2345678 ωδε 1 ℵ ¦ 2345678 [1%] ¦ two other variants * **26:53** πλειους f^{35} A,C,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ πλειω ℵB,D [0.5%] NU † **26:53** η f^{35} A,C,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [0.5%] NU ‡ **26:53** λεγεωνας f^{35} W [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ λεγιωνας B,NU ¦ λεγιωνων ℵ ¦ λεγεωνων C [3%] ¦ λεγεονων A ¦ λεγειονης D § **26:55** εξηλθετε f^{35} [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εξηλθατε ℵA,B,C,W [4%] NU ¦ ηλθατε D * **26:55** προς υμας εκαθεζομην εν τω ιερω διδασκων f^{35} C(D) [30%] ¦ 1237456 W [69%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 3127456 A ¦ 45637 ℵB [0.5%] NU ¦ one other variant

δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῶσιν αἱ Γραφαὶ
τῶν προφητῶν.» Τότε οἱ μαθηταὶ πάντες
ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.
57 Οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον
πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ
γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχθησαν.
58 Ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν,
ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως. Καὶ εἰσελθὼν
ἔσω ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, ἰδεῖν τὸ
τέλος.

Jesus tried by the Council

59 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι,† καὶ
τὸ συνέδριον ὅλον, ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν
κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ὅπως θανατώσωσιν
αὐτόν,‡ 60 καὶ οὐχ εὗρον. Καὶ§ πολλῶν
ψευδομαρτύρων προσελθόντων,* οὐχ
εὗρον.† Ὕστερον δὲ προσελθόντες δύο
ψευδομάρτυρες‡ 61 εἶπον,§ «Οὗτος ἔφη,
‹Δύναμαι καταλῦσαι τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ
καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆσαι

† **26:59** και οι πρεσβυτεροι f^{35} A,C,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [1%] NU ‡ **26:59** θανατωσωσιν αυτον f^{35} [90%] RP,HF,OC,CP ¦ θανατωσουσιν 2 A,W [5%] ¦ 21 ℵB [3%] TR,NU ¦ 2 θανατωσουσιν C,D,N [2%] § **26:60** και f^{35} A(D)W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C,N [1%] NU * **26:60** ψευδομαρτυρων προσελθοντων f^{35} C,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 ℵA,B [1%] NU ¦ προσηλθον ψευδομαρτυρες D † **26:60** ουχ ευρον f^{35} A(D)W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C,N [1%] NU ‡ **26:60** ψευδομαρτυρες f^{35} (A)C,D [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB [1%] NU ¦ τινες 1 N,W [1%] § **26:61** ειπον *rell* ¦ ειπαν ℵ [0.3%] NU (also in verse 66)

αὐτόν.› »* 62 Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς
εἶπεν αὐτῷ· «Οὐδὲν ἀποκρίνῃ; Τί οὗτοί σου
καταμαρτυροῦσιν;» 63 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα.
Καὶ ἀποκριθεὶς† ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ,
«Ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος
ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς
τοῦ‡ Θεοῦ.» 64 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· «Σὺ
εἶπας. Πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ᾽ ἄρτι ὄψεσθε τὸν
Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς
Δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν
τοῦ οὐρανοῦ.» 65 Τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξεν
τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, λέγων ὅτι§ «Ἐβλασφήμησεν·
τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; Ἴδε, νῦν
ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ.* 66 Τί ὑμῖν
δοκεῖ;» Οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, «Ἔνοχος
θανάτου ἐστίν.» 67 Τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ
πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν· οἱ δὲ
ἐρράπισαν† 68 λέγοντες· «Προφήτευσον ἡμῖν,
Χριστέ. Τίς ἐστιν ὁ παίσας σε;»

Peter denies Jesus

69 Ὁ δὲ Πέτρος ἔξω ἐκάθητο‡ ἐν τῇ αὐλῇ. Καὶ

---

* **26:61** οικοδομησαι αυτον f^{35} A,D,N,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 ℵC [0.5%] ¦ 1 B [1%] NU † **26:63** αποκριθεις f^{35} A,C,N,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — B [3%] NU ¦ 1 ουν D ¦ one other variant ¦ ℵ has a long omission ‡ **26:63** του *rell* ¦ — CP § **26:65** λεγων οτι f^{35} A,C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 B,D [1%] NU ¦ και λεγει ιδε ℵ * **26:65** αυτου f^{35} A,C,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [0.5%] NU † **26:67** ερραπισαν f^{35} [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εραπισαν ℵA,B,C(D)(W) [5%] NU ‡ **26:69** εξω εκαθητο f^{35} A,C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 21 ℵB,D [2.5%] NU ¦ 2 εξωθεν [0.5%]

προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη λέγουσα, «Καὶ σὺ ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Γαλιλαίου.» 70 Ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν αὐτῶν§ πάντων* λέγων, «Οὐκ οἶδα τί λέγεις.» 71 Ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν† εἰς τὸν πυλῶνα, εἶδεν αὐτὸν ἄλλη καὶ λέγει αὐτοῖς‡ ἐκεῖ, «Καὶ§ οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου.» 72 Καὶ πάλιν ἠρνήσατο, μεθ'* ὅρκου, ὅτι «Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον.» 73 Μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἑστῶτες εἶπον τῷ Πέτρῳ, «Ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ, καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ.» 74 Τότε ἤρξατο καταθεματίζειν† καὶ ὀμνύειν ὅτι «Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον.» Καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν. 75 Καὶ ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος‡ Ἰησοῦ εἰρηκότος αὐτῷ§ ὅτι «Πρὶν ἀλέκτορα* φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με.» Καὶ ἐξελθὼν ἔξω ἔκλαυσεν πικρῶς.

Crucifixion Day—Friday, 04/05/30

§ **26:70** αυτων f^{35} A,C,W [90%] RP,HF,OC,CP ¦ — ℵB,D [10%] TR,NU * **26:70** παντων *rell* ¦ απαντων CP ¦ — [2%] † **26:71** αυτον f^{35} A,C,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB [1.5%] NU ¦ αυτου D ‡ **26:71** αυτοις f^{35} A,C [90%] RP,HF,OC,CP ¦ τοις ℵB,D,W [10%] TR,NU § **26:71** και f^{35} A,C,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [0.5%] NU * **26:72** μεθ f^{35} D [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ μετα ℵA,B,C,W [3%] NU † **26:74** καταθεματιζειν *rell* ¦ καταναθεματιζειν [5%] TR ‡ **26:75** ρηματος f^{35} ℵA,B,C,D [35%] OC,CP,NU ¦ 1 του W [65%] RP,HF,TR § **26:75** αυτω f^{35} A,C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [1%] NU * **26:75** αλεκτορα *rell* ¦ αλεκτωρα [2%] CP ¦ αλεκτωρ [0.5%] ¦ αλεκτοροφωνιας [0.5%]

27

1 Πρωΐας δὲ γενομένης, συμβούλιον ἔλαβον
πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι* κατὰ
τοῦ Ἰησοῦ, ὥστε θανατῶσαι αὐτόν.† 2 Καὶ
δήσαντες αὐτὸν ἀπήγαγον καὶ παρέδωκαν
αὐτὸν‡ Ποντίῳ§ Πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι.

The end of Judas—parenthetical

3 (Τότε ἰδὼν Ἰούδας, ὁ παραδιδοὺς αὐτόν,
ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς ἀπέστρεψεν* τὰ
τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ τοῖς†
πρεσβυτέροις 4 λέγων, «Ἥμαρτον, παραδοὺς
αἷμα ἀθῷον.» Οἱ δὲ εἶπον·‡ «Τί πρὸς ἡμᾶς;
Σὺ ὄψει.»§ 5 Καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ
ναῷ* ἀνεχώρησεν, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγξατο.
6 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια εἶπον,
«Οὐκ ἔξεστιν βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν,
ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστιν.» 7 Συμβούλιον δὲ
λαβόντες ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ
κεραμέως, εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις. 8 Διὸ
ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος Ἀγρὸς Αἵματος ἕως

---

* **27:1** πρεσβυτεροι f^{35} [20%] ¦ 1 του λαου ℵA,B,C,D,W [80%] RP,HF,OC,CP,TR,NU † **27:1** ωστε θανατωσαι αυτον *rell* ¦ οπως 3 θανατωσωσιν CP ‡ **27:2** αυτον f^{35} A,W [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C [5%] NU § **27:2** ποντιω f^{35} A,C,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB [0.5%] NU * **27:3** απεστρεψεν f^{35} A,C,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εστρεψεν ℵB [0.5%] NU † **27:3** τοις f^{35} A,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,C [2%] NU ‡ **27:4** ειπον *rell* ¦ ειπαν [0.5%] NU (also in verse 6 & 21) § **27:4** οψει f^{35} [90%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ οψη ℵA,B,C,W [10%] NU * **27:5** εν τω ναω f^{35} A,C,W (98.3%) RP,HF,OC,CP,TR ¦ εις τον ναον ℵB (1.3%) NU ¦ — (0.2%) ¦ two other variants

τῆς σήμερον. 9 Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν
διὰ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος· «Καὶ
ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν
τοῦ τετιμημένου,† ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν
Ἰσραήλ, 10 καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ
κεραμέως, καθὰ συνέταξέν μοι Κύριος.»)

Jesus before Pilate

11 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔστη‡ ἔμπροσθεν τοῦ
ἡγεμόνος. Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν
λέγων, «Σὺ εἶ ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;» Ὁ
δὲ Ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ,§ «Σὺ λέγεις.» 12 Καὶ ἐν
τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων
καὶ* πρεσβυτέρων, οὐδὲν ἀπεκρίνατο. 13 Τότε
λέγει αὐτῷ ὁ Πιλᾶτος, «Οὐκ ἀκούεις πόσα
σου καταμαρτυροῦσιν;» 14 Καὶ οὐκ ἀπεκρίθη
αὐτῷ, πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆμα, ὥστε θαυμάζειν τὸν
ἡγεμόνα λίαν.

"We want Barabbas!"

15 Κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν
ἕνα τῷ ὄχλῳ† δέσμιον, ὃν ἤθελον. 16 Εἶχον δὲ
τότε δέσμιον ἐπίσημον λεγόμενον‡ Βαραββᾶν.
17 Συνηγμένων οὖν αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς
ὁ Πιλᾶτος, «Τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν,§

† **27:9** τετιμημενου *rell* ¦ τετιμημημενου OC ‡ **27:11** εστη f^{35} A,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εσταθη ℵB,C [1%] NU § **27:11** αυτω f^{35} A,B,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵ [1%] NU * **27:12** και f^{35} ℵB [30%] NU ¦ 1 των A,W [70%] RP,HF,OC,CP,TR † **27:15** ενα τω οχλω *rell* ¦ 231 [5%] CP ‡ **27:16** λεγομενον f^{35} ℵA,B,D,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 ιησουν [0.5%] [NU] [This one is really pitiful.] § **27:17** υμιν f^{35} ℵA,D,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 τον B ¦ 1 ιησουν τον [0.5%] [NU]

Βαραββᾶν* ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν;»
18 Ἤδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν.
19 Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος,
ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα,
«Μηδέν σοι καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ, πολλὰ γὰρ
ἔπαθον σήμερον κατ᾽ ὄναρ δι᾽ αὐτόν.»
20 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι
ἔπεισαν τοὺς ὄχλους ἵνα αἰτήσωνται τὸν
Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσωσιν.
21 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν εἶπεν αὐτοῖς,
«Τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν;»
Οἱ δὲ εἶπον,† «Βαραββᾶν.» 22 Λέγει‡ αὐτοῖς
ὁ Πιλᾶτος, «Τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν
λεγόμενον Χριστόν;» Λέγουσιν αὐτῷ§ πάντες,
«Σταυρωθήτω.» 23 Ὁ δὲ ἡγεμὼν* ἔφη, «Τί γὰρ
κακὸν ἐποίησεν;» Οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον
λέγοντες, «Σταυρωθήτω.» 24 Ἰδὼν δὲ ὁ
Πιλᾶτος ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ ἀλλὰ μᾶλλον
θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς
χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου λέγων· «Ἀθῷός
εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου.†
Ὑμεῖς ὄψεσθε.» 25 Καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς
εἶπεν, «Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ᾽ ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ
τέκνα ἡμῶν.» 26 Τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν

---

* **27:17** βαραββαν *rell* ¦ βαραβαν CP † **27:21** ειπον f^{35} A,D,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 τον ℵB [2%] NU ‡ **27:22** λεγει *rell* ¦ 1 ουν CP § **27:22** αυτω f^{35} [92%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵA,B,D,W [8%] NU * **27:23** ηγεμων f^{35} A(D)W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB [0.5%] NU † **27:24** του δικαιου τουτου f^{35} ℵW [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 312 A [0.5%] ¦ 3 B,D [0.5%] NU

Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν, φραγελλώσας,
παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῇ.

Soldiers make fun of Jesus

27 Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος,
παραλαβόντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον,
συνήγαγον ἐπ᾽ αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν. 28 Καὶ
ἐκδύσαντες αὐτὸν περιέθηκαν αὐτῷ χλαμύδα
κοκκίνην.‡ 29 Καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ
ἀκανθῶν ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν§ αὐτοῦ,
καὶ κάλαμον ἐπὶ τὴν δεξιὰν* αὐτοῦ· καὶ
γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐνέπαιζον†
αὐτῷ λέγοντες, «Χαῖρε, ὁ Βασιλεὺς‡ τῶν
Ἰουδαίων.» 30 Καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν
ἔλαβον τὸν κάλαμον καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν
κεφαλὴν αὐτοῦ. 31 Καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ,
ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα καὶ ἐνέδυσαν
αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ· καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν
εἰς τὸ σταυρῶσαι.

The Crucifixion

32 Ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον
Κυρηναῖον, ὀνόματι Σίμωνα· τοῦτον
ἠγγάρευσαν ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.
33 Καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον

---

‡ **27:28** περιεθηκαν αυτω χλαμυδα κοκκινην f^{35} A,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 3412 ℵB(D) [1%] NU § **27:29** την κεφαλην f^{35} A,D,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ της κεφαλης ℵB [1%] NU ¦ one other variant * **27:29** επι την δεξιαν f^{35} W [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εν τη δεξια ℵA,B,D,N [5%] NU † **27:29** ενεπαιζον f^{35} A,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ενεπαιξαν ℵB,D [1%] NU ‡ **27:29** ο βασιλευς f^{35} ℵA,N,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ βασιλευ B,D [3%] NU

Γολγοθᾶ, ὅ § ἐστιν λεγόμενον Κρανίου
Τόπος,* 34 ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν ὄξος† μετὰ
χολῆς μεμιγμένον· καὶ γευσάμενος οὐκ
ἤθελεν‡ πιεῖν. 35 Σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν
διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ βαλόντες§
κλῆρον.* 36 Καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν
ἐκεῖ. 37 Καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς
αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην·
ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ ΙΗΣΟΥΣ Ὁ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ
ΙΟΥΔΑΙΩΝ.
38 Τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λῃσταί,
εἷς ἐκ δεξιῶν καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων. 39 Οἱ
δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτόν,
κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν 40 καὶ λέγοντες·
«Ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις
οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ
Θεοῦ,† κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.» 41 Ὁμοίως
δὲ καὶ‡ οἱ ἀρχιερεῖς, ἐμπαίζοντες μετὰ
τῶν γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων καὶ

---

§ **27:33** ο f^{35} ℵB,D,N,W [95%] RP,HF,OC,CP,NU ¦ ος A [5%] TR

* **27:33** λεγομενον κρανιου τοπος f^{35} N,W [30%] ¦ λεγομενος 23 A [67%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 23 λεγομενος ℵB [2%] NU ¦ 23 D [1%] † **27:34** οξος f^{35} A,N,W [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ οινον ℵB,D [4%] NU ‡ **27:34** ηθελεν f^{35} A,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ηθελησεν ℵB,D [3%] NU § **27:35** βαλοντες f^{35} ℵA,D [25%] OC,CP ¦ βαλλοντες f^{35pt} B,W [75%] RP,HF,TR,NU * **27:35** κληρον *rell* ¦ 1 ινα πληρωθη το ρηθεν υπο του προφητου διεμερισαντο τα ιματια μου εαυτοις και επι τον ιματισμον μου εβαλον κληρον [5%] TR † **27:40** θεου f^{35} B,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 και ℵA,D [0.5%] [NU] ‡ **27:41** δε και f^{35} D [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 2 B [3%] NU ¦ — ℵA,W [2%]

Φαρισαίων,§ ἔλεγον· 42 «Ἄλλους ἔσωσεν·
ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι. Εἰ* βασιλεὺς
Ἰσραήλ ἐστιν, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ
καὶ πιστεύσομεν† ἐπ᾽ αὐτῷ.‡ 43 Πέποιθεν ἐπὶ
τὸν Θεόν· ῥυσάσθω νῦν αὐτόν,§ εἰ θέλει
αὐτόν· εἶπεν γὰρ ὅτι ‹Θεοῦ εἰμι Υἱός.› » 44 Τὸ
δ᾽ αὐτὸ καὶ οἱ λῃσταὶ οἱ συσταυρωθέντες
αὐτῷ* ὠνείδιζον αὐτόν.†

Jesus takes the 'wages' for our sin

45 Ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ
πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης.‡ 46 Περὶ δὲ
τὴν ἐνάτην ὥραν ἀνεβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ
μεγάλῃ λέγων, «Ἠλί, Ἠλί, λιμὰ§ σαβαχθανί;»
τοῦτ᾽ ἔστιν, «Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με
ἐγκατέλιπες;» 47 Τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἑστώτων*
ἀκούσαντες ἔλεγον ὅτι «Ἠλίαν φωνεῖ οὗτος.»
48 Καὶ εὐθέως δραμὼν εἷς ἐξ αὐτῶν καὶ
λαβὼν σπόγγον, πλήσας τε ὄξους καὶ περιθεὶς
καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτόν· 49 οἱ δὲ λοιποὶ

§ **27:41** και φαρισαιων f^{35} (D)(W) [90%] RP,HF,OC,CP ¦ — (א)A,B [10%] TR,NU * **27:42** ει f^{35} A,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — אB,D [0.5%] NU † **27:42** πιστευσομεν *rell* ¦ πιστευσωμεν אW [10%] OC ¦ πιστευομεν A [0.5%] ‡ **27:42** επ αυτω f^{35} W [90%] RP,HF,OC,CP ¦ 2 A,D [8%] TR ¦ 1 αυτον אB [1.5%] NU ¦ εις αυτον [0.5%] § **27:43** αυτον f^{35} A,D,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — אB [0.5%] NU * **27:44** αυτω f^{35} A,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ συν 1 אB,D [0.5%] NU † **27:44** αυτον *rell* ¦ αυτω [5%] TR ‡ **27:45** ενατης *rell* ¦ εννατης [10%] TR (twice) § **27:46** λιμὰ f^{35} A [90%] RP,HF [λιμά CP, λιμᾶ OC] ¦ λειμα [8%] ¦ λεμα אB [0.5%] NU ¦ λαμα D [1.5%] TR ¦ μα W * **27:47** εστωτων f^{35} A,D [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εστηκοτων אB,C(W) [1%] NU

ἔλεγον, «Ἄφες, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἠλίας σώσων αὐτόν.»

The shout of ***victory***

50 Ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν κράξας φωνῇ
μεγάλῃ ἀφῆκεν τὸ πνεῦμα. 51 Καὶ ἰδού,
τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς
δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω,† καὶ ἡ γῆ
ἐσείσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, 52 καὶ
τὰ μνημεῖα ἀνεῴχθησαν. (Καὶ πολλὰ σώματα,
τῶν κεκοιμημένων ἁγίων, ἠγέρθη·‡ 53 καὶ
ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν
ἔγερσιν αὐτοῦ, εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν
πόλιν καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς.) 54 Ὁ
δὲ ἑκατόνταρχος καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ τηροῦντες
τὸν Ἰησοῦν, ἰδόντες τὸν σεισμὸν καὶ τὰ
γενόμενα, ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες,
«Ἀληθῶς Θεοῦ Υἱὸς ἦν οὗτος.»

55 Ἦσαν δὲ ἐκεῖ καὶ§ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ
μακρόθεν θεωροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν
τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, διακονοῦσαι
αὐτῷ· 56 ἐν αἷς ἦν Μαρία ἡ Μαγδαληνή, καὶ
Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ μήτηρ, καὶ ἡ
μήτηρ* τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου.

---

† **27:51** εις δυο απο ανωθεν εως κατω f^{35} A(D)W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 12456 א [1%] ¦ απ 45612 B,C [1%] NU ‡ **27:52** ηγερθη f^{35} A,C,W [96%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ηγερθησαν אB,D [4%] NU § **27:55** εκει και f^{35} [35%] OC ¦ κακει א ¦ 1 A,B,C,W [65%] RP,HF,CP,TR,NU ¦ 2 D ¦ two other variants * **27:56** ιωση μητηρ και η μητηρ f^{35} A,B,C [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ιωσηφ 2345 D,W [0.5%] NU ¦ η μαρια η ιωσηφ και η μαρια η א

The burial

57 Ὀψίας δὲ γενομένης, ἦλθεν ἄνθρωπος
πλούσιος ἀπὸ Ἀριμαθαίας, τοὔνομα Ἰωσήφ, ὃς
καὶ αὐτὸς ἐμαθήτευσεν† τῷ Ἰησοῦ. 58 Οὗτος
προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ ᾐτήσατο τὸ σῶμα
τοῦ Ἰησοῦ. Τότε ὁ Πιλᾶτος ἐκέλευσεν
ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα.‡ 59 Καὶ λαβὼν τὸ σῶμα
ὁ Ἰωσὴφ ἐνετύλιξεν αὐτὸ§ σινδόνι καθαρᾷ
60 καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ
ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ. Καὶ προσκυλίσας
λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου ἀπῆλθεν.
61 Ἦν δὲ ἐκεῖ Μαρία* ἡ Μαγδαληνή, καὶ ἡ ἄλλη
Μαρία, καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου.

The tomb is guarded

62 Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἥτις ἐστὶν μετὰ τὴν
Παρασκευήν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
Φαρισαῖοι πρὸς Πιλᾶτον 63 λέγοντες· «Κύριε,
ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν,
ἔτι ζῶν, ‹Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι.›
64 Κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον
ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς κλέψωσιν αὐτὸν†
καὶ εἴπωσιν τῷ λαῷ ὅτι,‡ ‹Ἠγέρθη ἀπὸ τῶν

---

† **27:57** εμαθητευσεν f^{35} A,B,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εμαθητευθη ℵC,D [1.5%] NU ¦ two other variants ‡ **27:58** το σωμα f^{35} A,C,D,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB [1.5%] NU § **27:59** αυτο f^{35} ℵA,C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 εν B,D [1%] NU * **27:61** μαρια f^{35} A,D,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ μαριαμ ℵB,C [1.5%] NU † **27:64** νυκτος κλεψωσιν αυτον f^{35} [87%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 231 [3%] ¦ 23 (ℵ)A,B,C,D,W [10%] NU ‡ **27:64** οτι f^{35} [25%] ¦ — ℵA,B,C,D,W [75%] RP,HF,OC,CP,TR,NU

νεκρῶν,› καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης.» 65 Ἔφη δὲ§ αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος, «Ἔχετε κουστωδίαν· ὑπάγετε ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε.» 66 Οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον, μετὰ τῆς κουστωδίας.

Resurrection Day—Sunday, 04/07/30

28

1 Ὀψὲ δὲ σαββάτων, τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων, ἦλθεν Μαρία* ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία θεωρῆσαι τὸν τάφον. 2 Καὶ ἰδού, σεισμὸς ἐγένετο μέγας, ἄγγελος γὰρ Κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ,† προσελθὼν ἀπεκύλισεν τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας,‡ καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ. 3 Ἦν δὲ ἡ ἰδέα§ αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ* χιών. 4 Ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες, καὶ ἐγένοντο† ὡσεὶ‡ νεκροί.

The angel does his duty

---

§ **27:65** δε f^{35} ℵA,C,D,W [65%] RP,HF,CP,TR ¦ — B [35%] OC,NU
* **28:1** μαρια f^{35} A,B,D,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ μαριαμ ℵC [0.5%] NU † **28:2** ουρανου f^{35} A,D [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 και ℵB,C,W [2%] NU ‡ **28:2** απο της θυρας f^{35} A,C,W [94%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 123 του μνημειου [5%] ¦ — ℵB,D [0.5%] NU
§ **28:3** ιδεα f^{35} W [92%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ειδεα A(B)C,D [8%] NU ¦ — (ℵ) * **28:3** ωσει f^{35} A,C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ως ℵB,D [3%] NU † **28:4** εγενοντο f^{35} A,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ εγενηθησαν ℵB,C,D [0.5%] NU ‡ **28:4** ωσει f^{35} C [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ ως ℵA,B,D,W [2%] NU

5 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπεν ταῖς
γυναιξίν· «Μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι
Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε. 6 Οὐκ
ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη γάρ, καθὼς εἶπεν. Δεῦτε,
ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ Κύριος.§
7 Καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἴπατε τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ ὅτι ‹Ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν· καὶ ἰδού,
προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν
ὄψεσθε.› Ἰδού, εἶπον ὑμῖν.» 8 Καὶ ἐξελθοῦσαι*
ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς
μεγάλης, ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ.

Jesus' second appearance

9 Ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ,† καὶ ἰδού,‡ Ἰησοῦς
ἀπήντησεν§ αὐταῖς λέγων, «Χαίρετε.» Αἱ δὲ
προσελθοῦσαι, ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας
καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. 10 Τότε λέγει αὐταῖς
ὁ Ἰησοῦς· «Μὴ φοβεῖσθε· ὑπάγετε ἀπαγγείλατε
τοῖς ἀδελφοῖς μου ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν
Γαλιλαίαν, καὶ ἐκεῖ* με ὄψονται.»

---

§ **28:6** ο κυριος f^{35} A,C,D,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB [0.5%] NU * **28:8** εξελθουσαι f^{35} A,D,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ απελθουσαι ℵB,C [2%] NU † **28:9** ως δε επορευοντο απαγγειλαι τοις μαθηταις αυτου f^{35} A,C (88%—with minor variations) RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D,W (11.8%) NU ¦ two other variants (0.2%) (Here is as crass a case of homoioteleuton as anyone could wish—the last four words are identical!) ‡ **28:9** ιδου *rell* ¦ 1 ο D,W [10%] TR § **28:9** απηντησεν f^{35} A,D,W [95%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ υπηντησεν ℵB,C [5%] NU * **28:10** και εκει f^{35} ℵA,C,W [90%] RP,HF,CP ¦ κακει B,D [10%] OC,TR,NU ¦ εκει [0.5%]

Guards are bribed

11 Πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδού, τινὲς
τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν
ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ
γενόμενα. 12 Καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν
πρεσβυτέρων, συμβούλιόν τε λαβόντες,
ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις
λέγοντες· 13 «Εἴπατε ὅτι ‹Οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
νυκτὸς ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν
κοιμωμένων.› 14 Καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ
τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν† καὶ ὑμᾶς
ἀμερίμνους ποιήσομεν.» 15 Οἱ δὲ λαβόντες
τὰ ἀργύρια ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. Καὶ
διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις
μέχρι τῆς σήμερον.‡

The Great Commission

16 Οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν
Γαλιλαίαν εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς. 17 Καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν
αὐτῷ,§ οἱ δὲ ἐδίστασαν. 18 Καὶ προσελθὼν
ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων· «Ἐδόθη
μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ* γῆς.
19 Πορευθέντες† μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη·
βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός,
καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος·

---

† **28:14** αυτον f^{35} A,C,D,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] ¦ — ℵB [0.5%] ‡ **28:15** σημερον f^{35} ℵA,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 ημερας B,D [0.5%] [NU] § **28:17** αυτω f^{35} A,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵB,D [0.5%] NU ¦ αυτον [2.5%] * **28:18** επι f^{35} ℵA,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ 1 της B,D [0.5%] [NU] † **28:19** πορευθεντες f^{35} ℵA [95%] RP,HF,OC,CP ¦ 1 ουν B,W [5%] TR,NU ¦ νυν D

20 διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα
ἐνετειλάμην ὑμῖν· καὶ ἰδού, ἐγὼ μεθ᾽ ὑμῶν
εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας

τοῦ αἰῶνος.» Ἀμήν.‡,§,*

‡ **28:20** αμην f^{35} [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR ¦ — ℵA,B,D,W [1.5%] NU § **28:20** In the colophons, f^{35} [50%] have, "published eight years after the ascension of Christ", to which all but f^{35} add, "in Jerusalem". For 50% of the MSS to have this information probably means that the tradition is ancient; and of course, I have demonstrated, to my own satisfaction at least, that f^{35} goes back at least to the 3rd century. If this information is correct, then Matthew was 'published' in 38/39 AD. The same sources have Mark published two years later (40/41) and Luke another five years later (45/46), while John was 'published' thirty-two years after the ascension, or 61/62 AD. Not only were the authors eyewitnesses of the events, but many others were still alive when the Gospels appeared. They could attest to the veracity of the accounts, but could also be the source of textual variants, adding tidbits here and there, or 'correcting' something that they remembered differently. * **28:20** The citation of f^{35} is based on the following fifty-one MSS—18, 35, 55, 128, 204, 246, 363, 386, 402, 479, 510, 547, 553, 586, 685, 757, 789, 824, 867, 897, 928, 1062, 1072, 1075, 1111, 1117, 1145, 1189, 1339, 1435, 1461, 1496, 1503, 1551, 1560, 1572, 1637, 1652, 1667, 1694, 1713, 2122, 2175, 2253, 2352, 2382, 2466, 2503, 2554, 2765 and I.2110—all of which I collated myself. I also took account of two collated by Scrivener (201, 480), but did not re-collate them. 2554 is a 'perfect' representative of f^{35} in Matthew, as it stands, while the exemplars of 1072, 1117, 1461, 1496, 1713 and I.2110 presumably were as well. Others come very close. The uniformity is impressive. Since these MSS come from all over the Mediterranean world (Sinai, Jerusalem, Patmos, Bucharest, Moscow, Constantinople, Lesbos, Leukosia, Aegean, Meteora, Kalavrita, Tirana, Mt. Athos [ten different monasteries], Athens, Corinth?, Bologna, Grottaferrata, Vatican, etc.) they are certainly representative of the family, giving us the precise family profile—it is reflected in the Text without exception.I have included six published editions in the apparatus—RP,HF,OC,CP,TR,NU. RP = Robinson-Pierpont (2005), HF = Hodges-Farstad, OC = the Greek Text of the Greek Orthodox Church (also used by other Orthodox Churches), CP = Complutensian Polyglot, TR = *Textus Receptus*, NU = N-A26/UBS3 (N-A27/UBS4 offer changes in the critical apparatus, NOT in the text; the text is still that of N-A26/UBS3)

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ

1 Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, Υἱοῦ
τοῦ Θεοῦ.*

John the Baptizer

2 Ὡς† γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις‡—«Ἰδού,
ἐγὼ§ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ
προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν
σου ἔμπροσθέν σου.»* 3 «Φωνὴ βοῶντος·
‹Ἐν τῇ ἐρήμῳ ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου,
εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.› »—
4 Ἐγένετο Ἰωάννης† βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ
κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν
ἁμαρτιῶν. 5 Καὶ ἐξεπορεύετο‡ πρὸς αὐτὸν
πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα καὶ οἱ Ἱεροσολυμῖται,
καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες§ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ

---

* **1:1** υιου του θεου f^{35} A (98.4%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ υιου θεου B,D,W (0.4%) [NU] ¦ — ℵ (0.8%) ¦ two other variants (0.4%) † **1:2** ως f^{35} A,D,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ καθως ℵB [3%] NU ‡ **1:2** τοις προφηταις f^{35} A,W (96.7%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ τω ησαια τω προφητη ℵB (1.3%) NU ¦ ησαια τω προφητη D (1.8%) ¦ one other variant (0.2%) [The first quote is from Malachi; only the second is from Isaiah.] § **1:2** εγω f^{35} ℵA,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — B,D [1%] NU * **1:2** εμπροσθεν σου f^{35} A (96.7%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,D,W (3.3%) NU † **1:4** ιωαννης f^{35} A(D)W (99.4%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 ο ℵB (0.6%) [NU] ‡ **1:5** εξεπορευετο f^{35} ℵA,B,D,W [70%] HF,RP,CP,TR,OC,NU ¦

εξεπορευοντο [30%]

§ **1:5** και εβαπτιζοντο παντες **f**^{35} A,W [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 132 [2%] ¦ 312 B,D [1%] NU ¦ 32 א ¦ 12 [1%]

ποταμῷ ὑπ᾽ αὐτοῦ,* ἐξομολογούμενοι τὰς
ἁμαρτίας αὐτῶν.
6 Ἦν δὲ ὁ † Ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας
καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν
ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων ἀκρίδας καὶ μέλι
ἄγριον. 7 Καὶ ἐκήρυσσεν λέγων· «Ἔρχεται
ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ
εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν
ὑποδημάτων αὐτοῦ. 8 Ἐγὼ μὲν‡ ἐβάπτισα
ὑμᾶς ἐν§ ὕδατι, αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν
Πνεύματι Ἁγίῳ.»

Jesus is baptized

9 Καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ἦλθεν
ὁ * Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζαρὲτ† τῆς Γαλιλαίας καὶ
ἐβαπτίσθη ὑπὸ Ἰωάννου εἰς τὸν Ἰορδάνην.‡
10 Καὶ εὐθέως§ ἀναβαίνων ἀπὸ* τοῦ ὕδατος

---

* **1:5** εν τω ιορδανη ποταμω υπ αυτου f^{35} A [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 561234 ℵB [1%] NU ¦ 12356 W [1%] ¦ 1356 D
† **1:6** ην δε ο f^{35} [94%] HF,RP,CP,OC ¦ 12 A,D,W [5%] TR ¦ και
13 ℵB [1%] NU ¦ two other variants ‡ **1:8** μεν f^{35} A(D)W [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB [2%] NU
§ **1:8** εν f^{35} A(D)W (95.5%)
HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB (4%) NU ¦ four other variants (0.5%)
* **1:9** ο f^{35} D [45%] CP,OC ¦ — ℵA,B,W [55%] HF,RP,TR,NU † **1:9** ναζαρετ f^{35} ℵB [70%] HF,RP,CP,TR,OC,NU ¦ ναζαρεθ D,W [29%]
¦ ναζαρατ A [1%] ‡ **1:9** υπο ιωαννου εις τον ιορδανην f^{35} A,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 34512 ℵ(B,D) [3%] NU §
1:10
ευθεως f^{35} A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευθυς ℵB [1%] NU ¦ — D

(In Hellenistic Greek ευθεως is the normal adverbial form for the adjective ευθυς. People with a bias toward classical Greek, both in ancient Alexandria and in more modern times, have preferred ευθυς as the adverbial form as well.) * **1:10** απο $\mathbf{f}^{35}$ A [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εκ אB,D,W [3%] NU

εἶδεν σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸ
Πνεῦμα, ὡσεὶ† περιστεράν, καταβαῖνον ἐπ'‡
αὐτόν. 11 Καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν·
«Σὺ εἶ ὁ Υἱός μου, ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ § εὐδόκησα.»*

Jesus is tested

12 Καὶ εὐθέως† τὸ Πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς
τὴν ἔρημον. 13 Καὶ ἦν ἐκεῖ‡ ἐν τῇ ἐρήμῳ
ἡμέρας τεσσαράκοντα§ πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ
Σατανᾶ, καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων· καὶ οἱ
ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ.

Jesus ministers in Galilee

14 Μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι τὸν* Ἰωάννην,
ἦλθεν ὁ † Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν κηρύσσων
τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας‡ τοῦ Θεοῦ 15 καὶ§
λέγων ὅτι «Πεπλήρωται ὁ καιρὸς καὶ ἤγγικεν

---

† **1:10** ωσει f^{35} (W) [70%] HF,RP,CP,TR ¦ ως ℵA,B,D [30%] OC,NU ‡ **1:10** επ f^{35} ℵA,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εις B,D [2%] NU § **1:11** ω f^{35} A,W [90%] HF,RP,CP,TR ¦ σοι ℵB,D [10%] OC,NU * **1:11** ευδοκησα *rell* ¦ ηυδοκησα W [10%] OC † **1:12** ευθεως f^{35} A,D [40%] OC ¦ ευθυς ℵB,W [60%] HF,RP,CP,TR,NU (Were one to follow the majority variant here, the idea would presumably be 'straight into the wilderness', which makes good sense.) ‡ **1:13** εκει f^{35} W [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵA,B,D [2%] NU § **1:13** ημερας τεσσαρακοντα f^{35} [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 τεσσερακοντα A [1%] ¦ 21 [0.5%] ¦ τεσσερακοντα 1 B [0.5%] NU ¦ 1 μ D ¦ μ 1 ℵW * **1:14** τον f^{35} ℵB,D,W [75%] HF,RP,CP,TR,NU ¦ — A [25%] OC † **1:14** ο f^{35} ℵB,D [60%] HF,RP,CP,TR,OC,NU ¦ — A,W [40%] ‡ **1:14** της

βασιλειας f^{35} A,D,W (97.9%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB (2.1%) NU § **1:15** και f^{35} B,W (79.4%) HF,RP,CP,TR,OC,NU ¦ — (ℵ)A,D (19.9%) ¦ long omission (0.6%)

ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Μετανοεῖτε καὶ
πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.»

Peter, Andrew, James, John

16 Περιπατῶν δὲ* παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς
Γαλιλαίας εἶδεν Σίμωνα καὶ Ἀνδρέαν τὸν
ἀδελφὸν αὐτοῦ, τοῦ Σίμωνος,† βάλλοντας
ἀμφίβληστρον‡ ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἦσαν γὰρ
ἁλιεῖς. 17 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Δεῦτε
ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἁλιεῖς
ἀνθρώπων.» 18 Καὶ εὐθέως§ ἀφέντες τὰ
δίκτυα αὐτῶν* ἠκολούθησαν αὐτῷ. 19 Καὶ
προβὰς ἐκεῖθεν† ὀλίγον εἶδεν‡ Ἰάκωβον, τὸν
τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν
αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας

---

* **1:16** περιπατων δε **f**^{35} A,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ και παραγων ℵB,D [2%] NU ¦ παραγων 2 [1%] † **1:16** αυτου του σιμωνος **f**^{35} [90%] HF,RP,CP,OC ¦ 1 D,W [5%] TR ¦ 23 A [4%] ¦ 3 ℵB [1%] NU (Is the reading of the majority a conflation of D and A? It seems more likely that all the shorter readings are simplifications of the long one, especially if it seemed to be difficult, but why should Simon not be named after his father, in the event?) ‡ **1:16** βαλλοντας αμφιβληστρον **f**^{35} (83.1%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 21 (3%) ¦ βαλλοντος 2 (0.4%) ¦ 1 αμφιβληστρα (0.4%) ¦ αμφιβληστρα 1 (1.2%) ¦ αμφιβαλλοντας 2 (A)W (10.7%) ¦ αμφιβαλλοντας τα δικτυα D (0.9%) ¦ αμφιβαλλοντας ℵB (0.3%) NU (The reading of A,W could be a conflation. The reading of B was probably a stylistic retouching of that of **f**^{35}, that went on to contaminate A and D, etc.) § **1:18** ευθεως **f**^{35} A,B,C,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευθυς ℵ [1%] NU * **1:18** τα δικτυα αυτων **f**^{35} A [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 12 ℵB,C,W [3%] NU

¦ παντα D † **1:19** εκειθεν f^{35} (א)A,C [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦
— B,D,W [3%] NU ‡ **1:19** ειδεν *rell* ¦ ιδεν אA,C [10%]

τὰ δίκτυα.§ 20 Καὶ εὐθέως* ἐκάλεσεν αὐτούς,
καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαῖον ἐν
τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν ἀπῆλθον ὀπίσω
αὐτοῦ.

A demonized man

21 Καὶ εἰσπορεύονται εἰς Καπερναούμ.† Καὶ
εὐθέως‡ τοῖς σάββασιν εἰσελθὼν εἰς τὴν§
συναγωγὴν ἐδίδασκεν. 22 Καὶ ἐξεπλήσσοντο
ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς
ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.
23 Καὶ* ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος
ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ· καὶ ἀνέκραξεν
24 λέγων· «Ἔα,† τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ
Ναζαρηνέ; Ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; Οἶδά σε
τίς εἶ—ὁ Ἅγιος τοῦ Θεοῦ.» 25 Καὶ ἐπετίμησεν
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς λέγων· «Φιμώθητι καὶ ἔξελθε
ἐξ αὐτοῦ.»‡ 26 Καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα
τὸ ἀκάθαρτον, καὶ κράξαν§ φωνῇ μεγάλῃ
ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ. 27 Καὶ ἐθαμβήθησαν

---

§ **1:19** δικτυα *rell* ¦ 1 αυτων [15%] * **1:20** ευθεως f^{35} A,C,D(W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευθυς ℵB [1%] NU † **1:21** καπερναουμ f^{35} A,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ καφαρναουμ ℵB,D,W [2%] NU ‡ **1:21** ευθεως f^{35} A,B,C,D,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευθυς ℵ [2%] NU § **1:21** την *rell* ¦ — [20%] some TRs * **1:23** και f^{35} A,C,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 ευθυς ℵB [1%] NU † **1:24** εα f^{35} A,C [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,D,W [1%] NU ‡ **1:25** εξ αυτου f^{35} ℵA,B,C (88.7%) HF,RP,CP,TR,OC,NU ¦ απ 2 (10.9%) ¦ εκ του ανθρωπου πνευμα ακαθαρτον D,W ¦ εκ του ανθρωπου το πνευμα το ακαθαρτον (0.2%) § **1:26** κραξαν f^{35} A,C [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ κραξας

(D) ¦ ανεκραγεν (W) ¦ φωνησαν ℵB [1%] NU

πάντες,* ὥστε συζητεῖν πρὸς ἑαυτούς,† λέγοντας·‡ «Τί ἐστιν τοῦτο; Τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη; Ὅτι§ κατ᾽ ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασιν τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ.» 28 Ἐξῆλθεν δὲ* ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς† εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς Γαλιλαίας.

Peter's mother-in-law

29 Καὶ εὐθέως‡ ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξελθόντες ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος καὶ Ἀνδρέου, μετὰ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. 30 Ἡ δὲ πενθερὰ τοῦ§ Σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα, καὶ εὐθέως* λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς. 31 Καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτήν, κρατήσας τῆς

---

* **1:27** παντες f^{35} A,C,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ απαντες ℵB [1%] NU † **1:27** εαυτους f^{35} A,C,D,W (95%) HF,RP,CP,OC,NU ¦ αυτους (ℵB) (3%) TR ¦ αλληλους (1.7%) ¦ five other variants (0.3%) ‡ **1:27** λεγοντας f^{35} ℵB,D (79.8%) HF,RP,CP,TR,OC,NU ¦ λεγοντες A,C,W (20%) ¦ — (0.2%) § **1:27** τις η διδαχη η καινη αυτη οτι f^{35} C [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 123456 W ¦ 123 εκεινη 456 η εξουσια 7 D ¦ 125637 A [1%] ¦ 35 ℵB [0.5%] NU (A, D and W are closer to the majority reading than to B, and presumably derive from it; B looks like typical Alexandrian editing.) * **1:28** εξηλθεν δε f^{35} A [97%] HF,RP,CP,TR ¦ και 1 ℵB,C,D,W [3%] OC,NU † **1:28** ευθυς f^{35} A,D [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευθυς πανταχου B,C [1%] NU ¦ πανταχου W ¦ — ℵ [3%] (Observe the contrast with the next footnote. Here ευθυς is more like an adjective; not an adverb of time as in the following case.) ‡ **1:29** ευθεως f^{35} A,C [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευθυς ℵB [3%] NU ¦ — D,W § **1:30** του f^{35} [30%]

CP ¦ — ℵA,B,C(D,W) [70%] HF,RP,TR,OC,NU *
1:30 ευθεως **f**^{35} A,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC
¦ ευθυς ℵB,D [2%] NU ¦ — W

χειρὸς αὐτῆς,† καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετὸς
εὐθέως‡ καὶ διηκόνει αὐτοῖς.

Many healings

32 Ὀψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυ ὁ ἥλιος,
ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς
ἔχοντας καὶ τοὺς δαιμονιζομένους. 33 Καὶ
ἡ πόλις ὅλη ἐπισυνηγμένη ἦν§ πρὸς τὴν
θύραν, 34 καὶ ἐθεράπευσεν πολλοὺς κακῶς
ἔχοντας ποικίλαις νόσοις καὶ δαιμόνια πολλὰ
ἐξέβαλεν· καὶ οὐκ ἤφιεν λαλεῖν τὰ δαιμόνια,
ὅτι ᾔδεισαν αὐτὸν Χριστὸν εἶναι.*

Alone to pray

35 Καὶ πρωῒ ἔννυχον† λίαν ἀναστάς,
ἐξῆλθεν καὶ ἀπῆλθεν‡ εἰς ἔρημον τόπον,
κἀκεῖ προσηύχετο. 36 Καὶ κατεδίωξαν§
αὐτὸν ὁ * Σίμων καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ, 37 καὶ

---

† **1:31** αυτης f^{35} A,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB(D,W) [0.5%] NU ‡ **1:31** ευθεως f^{35} A(D) [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵBC,W [3%] NU § **1:33** η πολις ολη επισυνηγμενη ην f^{35} A(W) [97%] HF,RP,CP,TR ¦ 53124 B,C,D [2%] NU ¦ 12354 [1%] ¦ 51234 OC ¦ — ℵ ¦ four other variants * **1:34** χριστον ειναι f^{35} B,W (28%) OC ¦ τον 12 (C) (11.6%) ¦ 2 τον 1 (1.2%) ¦ — ℵA(D) (58.9%) HF,RP,CP,TR,NU ¦ five other variants (0.4%) † **1:35** εννυχον f^{35} A [98%] HF,RP,CP,TR ¦ εννυχα ℵB,C,D(W) [2%] OC,NU ‡ **1:35** απηλθεν f^{35} ℵA,C,D (71.7%) HF,RP,TR,OC,NU ¦ 1 ο ιησους (26.5%) CP ¦ ο ιησους (0.3%) ¦ — B,W (1.3%) ¦ three other variants (0.2%) § **1:36** κατεδιωξαν f^{35} A,C,D,W [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ κατεδιωξεν ℵB

[5%] NU * **1:36** ο f^{35} A,C [89%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 τε [10%] ¦ το D ¦ — ℵB,W [1%] NU

εὑρόντες† αὐτὸν‡ λέγουσιν αὐτῷ ὅτι «Πάντες
σε ζητοῦσιν.»§ 38 Καὶ λέγει αὐτοῖς· «Ἄγωμεν*
εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, ἵνα καὶ ἐκεῖ†
κηρύξω· εἰς τοῦτο γὰρ ἐλήλυθα.»‡
39 Καὶ ἦν§ κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς*
αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν, καὶ τὰ
δαιμόνια ἐκβάλλων.

The hinge—proof, evaluation, **rejection, blasphemy**

A leper—the proof

40 Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς παρακαλῶν
αὐτὸν καὶ γονυπετῶν αὐτὸν† καὶ λέγων αὐτῷ
ὅτι «Ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.»
41 Ὁ δὲ Ἰησοῦς‡ σπλαγχνισθείς, ἐκτείνας
τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ§ καὶ λέγει αὐτῷ,

† **1:37** ευροντες f^{35} A,C [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευρον ℵB(D) [1%] NU ¦ — (W) ‡ **1:37** αυτον f^{35} A,C,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 και ℵB [1%] NU ¦ — (W) § **1:37** σε ζητουσιν f^{35} A [90%] HF,RP,CP,OC ¦ 21 ℵB,C,D(W) [10%] TR,NU * **1:38** αγωμεν f^{35} A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 αλλαχου ℵB,C [1%] NU † **1:38** και εκει f^{35} A,B,C [85%] HF,RP,CP,OC,NU ¦ κακει ℵD [14%] TR ¦ 2 [1%] ¦ — W ‡ **1:38** εληλυθα f^{35} W [40%] ¦ εξεληλυθα A,D [59%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εξηλθον ℵB,C [1%] NU § **1:39** ην f^{35} A,C,D,W (99.5%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ ηλθεν ℵB (0.5%) NU

* **1:39** εν ταις συναγωγαις f^{35} [90%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εις τας συναγωγας ℵA,B,C,D,W [10%] NU † **1:40** και γονυπετων αυτον f^{35} A,C (86.2%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 12 αυτω (3.7%) ¦ 12 ℵ (6%) [NU] ¦ — B,D,W (4.1%) ‡ **1:41** ο δε Ιησους f^{35} A,C,W

[99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ και ℵB,D [0.5%] NU §
1:41 ηψατο αυτου **f**^{35} A,C,W [99%]
HF,RP,CP,TR,OC ¦ 21 ℵB [1%] NU ¦ 212 D

«Θέλω· καθαρίσθητι.» 42 Καὶ εἰπόντος αὐτοῦ,* εὐθέως† ἀπῆλθεν ἀπ᾽ αὐτοῦ ἡ λέπρα,‡ καὶ ἐκαθαρίσθη. 43 Καὶ ἐμβριμησάμενος αὐτῷ, εὐθέως§ ἐξέβαλεν αὐτόν, 44 καὶ λέγει αὐτῷ· «Ὅρα μηδενὶ μηδὲν εἴπῃς· ἀλλ᾽* ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ καὶ προσένεγκαι† περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ἃ προσέταξεν Μωσῆς,‡ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.» 45 Ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν, ἀλλ᾽ ἔξω ἐν§ ἐρήμοις τόποις ἦν· καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πανταχόθεν.*

2

A paralytic—the evaluation

1 Καὶ εἰσῆλθεν πάλιν* εἰς Καπερναοὺμ† δι᾽

---

* **1:42** ειποντος αυτου f^{35} A,C (96%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 αυτω (0.4%) ¦ — ℵB,D,W (2.3%) NU ¦ long omission (1.2%) † **1:42** ευθεως f^{35} A,C,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευθυς ℵB [1%] NU ‡ **1:42** απ αυτου η λεπρα *rell* ¦ 3412 A(C) [10%] § **1:43** ευθεως f^{35} (A)C [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευθυς ℵB,D [2%] NU

¦ W omits verse 43 * **1:44** αλλ f^{35} [85%] HF,RP,TR,OC ¦ αλλα ℵA,B,C,D,W [15%] CP,NU † **1:44** προσενεγκαι f^{35} C [25%] ¦ προσενεγκε ℵA,B,D,W [75%] HF,RP,CP,TR,OC,NU ‡ **1:44** μωσης f^{35} A,C [85%] HF,RP,CP,TR ¦ μωυσης ℵB,D,W [15%] OC,NU § **1:45** εν f^{35} A,C,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ επ ℵB,W [1%]

NU * **1:45** πανταχοθεν f^{35} [90%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ παντοθεν ℵA,B,C,D,W [10%] NU * **2:1** εισηλθεν παλιν f^{35} A,C [92%] HF,RP,CP,OC ¦ εισηλθων 2 ℵB,D [2%] NU ¦ 21

[5%] TR ¦
2 ερχεται W ¦ 1 [1%] † **2:1** καπερναουμ
$\mathbf{f}^{35}$ A,C [98%]
HF,RP,CP,TR,OC ¦ καφαρναουμ ℵB,D,W [2%] NU

ἡμερῶν, καὶ‡ ἠκούσθη ὅτι εἰς οἶκόν§ ἐστιν.
2 Καὶ εὐθέως* συνήχθησαν πολλοὶ ὥστε
μηκέτι χωρεῖν, μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν, καὶ
ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον. 3 Καὶ ἔρχονται πρὸς
αὐτὸν παραλυτικὸν φέροντες,† αἰρόμενον ὑπὸ
τεσσάρων. 4 Καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγγίσαι‡
αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην
ὅπου ἦν· καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσιν τὸν
κράββατον§ ἐφ᾽ ᾧ * ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο.
5 Ἰδὼν δὲ† ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν λέγει
τῷ παραλυτικῷ, «Τέκνον, ἀφέωνταί‡ σοι αἱ
ἁμαρτίαι σου.»§

6 Ἦσαν δέ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ
καθήμενοι, καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς
καρδίαις αὐτῶν· 7 «Τί οὗτος οὕτως λαλεῖ

---

‡ **2:1** και **f**^{35} A,C,D,W [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB [5%] NU

§ **2:1** εις οικον **f**^{35} A,C (98.7%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ εν οικω **𝔓**^{88}ℵB,D,W (1%) NU ¦ one other variant (0.2%) * **2:2** ευθεως **f**^{35} A,C,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{88v}ℵB,W [1%] NU † **2:3** προς αυτον παραλυτικον φεροντες **f**^{35} A [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1243 C,D(W) [3%] ¦ 4123 **𝔓**^{88}ℵB [1%] NU ‡ **2:4** προσεγγισαι **f**^{35} A,C(D) [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ προσενεγκαι ℵB [1%] NU ¦ προσελθειν W § **2:4** κραββατον **f**^{35} [65%] HF,RP,CP,TR ¦ κραβαττον A,C,D,W [33%] OC,NU ¦ κραβακτον ℵ ¦ κραβατον B [1%] ¦ κραβατγον [1%] (A similar statement obtains in verses 9, 11, 12.) * **2:4** εφ ω **f**^{35} A,C [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εφ ου [1%] ¦ εφ ο [1%] ¦ οπου ℵB(D) [1%] NU ¦ εις ον W

† **2:5** ιδων δε $\mathfrak{f}^{35}$ A,D,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ και ιδων $\mathfrak{P}^{88}$אB,C [2%] NU ‡ **2:5** αφεωνται $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{88}$אA,C,D,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ αφεονται [1%] ¦ αφιενται B [1%] NU § **2:5** σοι αι αμαρτιαι σου $\mathfrak{f}^{35}$ (A) [92%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 123 C [1%] ¦ 4234 [4%] ¦ 423 $\mathfrak{P}^{88v}$אB,D,W [3%] NU

βλασφημίας;* Τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας
εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός;» 8 Καὶ εὐθέως† ἐπιγνοὺς
ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ ὅτι οὕτως
αὐτοὶ‡ διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς εἶπεν§
αὐτοῖς· «Τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς
καρδίαις ὑμῶν; 9 Τί ἐστιν εὐκοπώτερον·
εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ, ‹Ἀφέωνταί* σου†
αἱ ἁμαρτίαι,› ἢ εἰπεῖν, ‹Ἔγειραι‡ καὶ ἆρον
τὸν κράββατόν σου§ καὶ περιπάτει›; 10 Ἵνα δὲ
εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου
ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας»*—λέγει τῷ
παραλυτικῷ· 11 «Σοὶ λέγω, ἔγειραι† καὶ‡ ἆρον
τὸν κράββατόν σου καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν

---

* **2:7** βλασφημιας f^{35} A,C,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ βλασφημει $\mathfrak{P}^{88}$אB,D [0.5%] NU † **2:8** ευθεως f^{35} A,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευθυς $\mathfrak{P}^{88v}$אB [1%] NU ¦ — D,W [1%] ‡ **2:8** αυτοι f^{35} A,C [90%] HF,RP,CP,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{88v}$אB,D,W [10%] TR,NU § **2:8** ειπεν f^{35} A,C,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ λεγει אB(W) [1%] NU * **2:9** αφεωνται f^{35} A,C(D)W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ αφιενται אB [1%] NU ¦ three other variants † **2:9** σου f^{35} $\mathfrak{P}^{88}$אB,W [90%] HF,RP,CP,OC,NU ¦ σοι A,C(D) [10%] TR ‡ **2:9** εγειραι f^{35} [65%] HF,RP,CP,TR ¦ εγειρε אA,C(D)W [34%] OC,NU ¦ εγειρου B [1%] § **2:9** τον κραββατον σου f^{35} $\mathfrak{P}^{88}$אA,B,C(D) [40%] CP,OC,NU ¦ 312 [59%] HF,RP,TR ¦ — W [1%] * **2:10** επι της γης αφιεναι αμαρτιας f^{35} $\mathfrak{P}^{88}$אC,D (47.7%) ¦ 41235 A (46.6%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 45123 B (3.2%) NU ¦ 45 W

(1.5%) ¦ long omissions (0.9%) ¦ one other variant † **2:11** σοι λεγω εγειραι $\mathfrak{f}^{35}$ [45%] HF,RP,CP,TR ¦ 12 εγειρε A,B,C,D [54%] OC,NU ¦ εγειρε 12 $\mathfrak{P}^{88v}$א ¦ εγειρε W [1%] ¦ two other variants ‡ **2:11** και $\mathfrak{f}^{35}$ A,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{88}$אB,C,D [2%] NU

σου.» 12 Καὶ ἠγέρθη εὐθέως καὶ§ ἄρας τὸν
κράββατον ἐξῆλθεν ἐναντίον* πάντων· ὥστε
ἐξίστασθαι πάντας καὶ δοξάζειν τὸν Θεόν,
λέγοντας ὅτι «Οὐδέποτε οὕτως† εἴδομεν.»

Matthew called

13 Καὶ ἐξῆλθεν πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν·
καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ
ἐδίδασκεν αὐτούς. 14 Καὶ παράγων,‡ εἶδεν§
Λευὶν* τὸν τοῦ Ἀλφαίου καθήμενον ἐπὶ τὸ
τελώνιον, καὶ λέγει αὐτῷ, «Ἀκολούθει μοι.»
Καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

15 Καὶ ἐγένετο,† ἐν τῷ‡ κατακεῖσθαι αὐτὸν
ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τελῶναι
καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἦσαν γὰρ πολλοὶ καὶ
ἠκολούθησαν§ αὐτῷ. 16 Καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ

---

§ **2:12** ευθεως και $\mathfrak{f}^{35}$ A(D) [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 21 C [1%] ¦
2 ευθυς $\mathfrak{P}^{88}$אB [1%] NU ¦ 2 W [1%] * **2:12** εναντιον $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,D [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ενωπιον [1%] ¦ εμπροσθεν $\mathfrak{P}^{88}$אB(W) [1%] NU † **2:12** ουδεποτε ουτως $\mathfrak{f}^{35}$ A,C [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 21 $\mathfrak{P}^{88}$אB,D,W [1%] NU ‡ **2:14** παραγων *rell* ¦ 1 ο ιησους [15%]
§ **2:14** ειδεν *rell* ¦ ιδεν A,C [10%] * **2:14** λευιν $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{88}$C [70%] HF,CP,TR,OC,NU ¦ λευι A [26.5%] RP ¦ λευειν B,W [2%] ¦
λευει א ¦ six further variations based on Levi [0.6%] ¦ ιακωβον D (0.9%) (*TuT* has garbled the evidence here.)
† **2:15** εγενετο $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ γινεται $\mathfrak{P}^{88}$א(B,W) [1%] NU
‡ **2:15** εν τω $\mathfrak{f}^{35}$ A,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{88}$אB(D,W) [2%]

NU § **2:15** ηκολουθησαν **f**^{35} A,C,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦
ηκολουθουν ℵB [1%] NU

οἱ Φαρισαῖοι,* ἰδόντες αὐτὸν ἐσθίοντα† μετὰ
τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν,‡ ἔλεγον τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ, «Τί ὅτι§ μετὰ τῶν τελωνῶν
καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει;»* 17 Καὶ
ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς·† «Οὐ χρείαν
ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ᾽ οἱ κακῶς
ἔχοντες. Οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ
ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.»‡

Fasting

18 Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ
τῶν Φαρισαίων§ νηστεύοντες· καὶ ἔρχονται
καὶ λέγουσιν αὐτῷ, «Διὰ τί οἱ μαθηταὶ
Ἰωάννου καὶ οἱ* τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν,
οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσιν;» 19 Καὶ

---

* **2:16** και οι φαρισαιοι f^{35} A,C(D) (99%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ των φαρισαιων και $\mathfrak{P}^{88v}$א (0.5%) ¦ των φαρισαιων B,W (0.2%) NU
† **2:16** αυτον εσθιοντα f^{35} (A)C (97.7%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ οτι εσθιει B (0.3%) NU ¦ οτι ησθιεν $\mathfrak{P}^{88}$א(D) (0.4%) ¦ 1 (1.2%) ¦ five other variants W (0.4%) ‡ **2:16** τελωνων και αμαρτωλων f^{35} א(A)C (98.3%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 321 ($\mathfrak{P}^{88}$)B(D) (0.6%) NU ¦ 1 (0.7%) ¦ four other variants W (0.4%) § **2:16** τι οτι f^{35} A (96%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 2 B,C (1.8%) NU ¦ δια 1 אD,W (0.4%) ¦ 1 (0.2%) ¦ long omission (1.4%) ¦ three other variants (0.2%) * **2:16** εσθιει και πινει f^{35} $\mathfrak{P}^{88}$A (93.3%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ εσθιετε 2 πινετε (0.9%) ¦ 123 ο διδασκολος υμων (C) (4.9%) ¦ 1 B,D,W (0.7%) NU ¦ 1 ο διδασκολος υμων א (0.2%) † **2:17** αυτοις f^{35} אA,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 οτι B [1%] NU ¦ — D,W [1%] ¦ οτι $\mathfrak{P}^{88}$ ‡ **2:17** εις μετανοιαν f^{35} C [90%]

HF,RP,CP,TR,OC
¦ — 𝔓88אA,B,D,W [10%] NU § **2:18** των φαρισαιων f35
(W) (93.4%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ φαρισαιοι
𝔓88אA,B,C,D (6.4%) NU

* **2:18** οι f35 D [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 μαθηται 𝔓88אB,C [1%] NU ¦ — A,W [0.5%]

εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ
τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ᾽ αὐτῶν
ἐστιν, νηστεύειν; Ὅσον χρόνον μεθ᾽ ἑαυτῶν
ἔχουσιν τὸν νυμφίον† οὐ δύνανται νηστεύειν.
20 Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ᾽
αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν, ἐν
ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.‡

Cloth and wineskins

21 »Καὶ§ οὐδεὶς ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου
ἐπιῤῥάπτει* ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ,† εἰ δὲ
μή,‡ αἴρει τὸ πλήρωμα αὐτοῦ§ τὸ καινὸν
τοῦ παλαιοῦ, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.
22 Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς
παλαιούς, εἰ δὲ μή, ῥήσσει* ὁ οἶνος ὁ νέος†
τοὺς ἀσκούς, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται καὶ οἱ ἀσκοὶ

---

† **2:19** μεθ εαυτων εχουσιν τον νυμφιον f^{35} A (91.4%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ μετ αυτων 345 (1.7%) ¦ 31245 (1.2%) ¦ 3 μετ αυτων 45 (0.5%) ¦ 34512 $\mathfrak{P}^{88}$ (0.3%) ¦ 345 μετ αυτων ℵB,C (0.7%) NU ¦ 12 εστιν 45 (0.2%) ¦ μετ αυτων 45 (0.3%) ¦ — D,W (3.4%) ¦ three further variants (0.3%)
‡ **2:20** εκαιναις ταις ημεραις f^{35} [85%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εκεινη τη ημερα ℵA,B,C,D,W [15%] NU § **2:21** και f^{35} [75%] HF,RP,CP,TR ¦ — ℵA,B,C,W [23%] OC,NU ¦ δε D [2%] * **2:21** επιρραπτει f^{35} [80%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ επιραπτει ℵA,B,C [20%] NU ¦ επισυνραπει D(W) † **2:21** ιματιω παλαιω f^{35} A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ιματιον παλαιον $\mathfrak{P}^{88}$ℵB,C,D [1%] NU ‡ **2:21** μη *rell* ¦ μηγε [5%] OC § **2:21** το πληρωμα αυτου f^{35} C [93%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 12 απ 3 [3%] NU ¦ απ 312 A,W

[3%] ¦ 12 D
[1%] ¦ 2 απ 3 א ¦ 12 αφ εαυτου B * **2:22** ρησσει **f**^{35} A [98%]
HF,RP,CP,TR,OC ¦ ρηξει **𝔓**^{88}אB,C,D [2%] NU ¦ διαρρησσονται W
† **2:22** ο νεος **f**^{35} A [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{88}אB,C,D(W) [4%] NU

ἀπολοῦνται·‡ ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον.»§

Jesus is Lord of the Sabbath

23 Καὶ ἐγένετο παραπορεύεσθαι αὐτόν, ἐν τοῖς σάββασιν,* διὰ τῶν σπορίμων, καὶ ἤρξαντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ† ὁδὸν ποιεῖν, τίλλοντες τοὺς στάχυας. 24 Καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ, «Ἴδε, τί ποιοῦσιν ἐν‡ τοῖς σάββασιν ὃ οὐκ ἔξεστιν;» 25 Καὶ αὐτὸς ἔλεγεν§ αὐτοῖς· «Οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυίδ, ὅτε χρείαν ἔσχεν καὶ ἐπείνασεν, αὐτὸς καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ; 26 Πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ (ἐπὶ Ἀβιάθαρ* ἀρχιερέως) καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστιν φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσιν,† καὶ ἔδωκεν καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσιν;»

---

‡ **2:22** εκχειται και οι ασκοι απολουνται f^{35} ℵA,C(W) [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 2345 D ¦ απολλυται 234 $\mathfrak{P}^{88}$B [0.5%] NU § **2:22** βλητεον f^{35} $\mathfrak{P}^{88}$A,C (99.4%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB (0.3%) NU ¦ βαλλουσιν W ¦ long omission D (0.2%)

* **2:23** παραπορευεσθαι αυτον εν τοις σαββασιν f^{35} A [90%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1245 [6%] ¦ 23451 (διαπορευεσθαι B,D πορευεσθαι W) $\mathfrak{P}^{88}$ℵ(B,D,W) [3%] NU ¦ 45 διαπορευεσθαι 2 C [1%] ¦ at least four further variations † **2:23** ηρξαντο οι μαθηται αυτου f^{35} A [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 2341 $\mathfrak{P}^{88}$ℵB,C(D)W [3%] NU ‡ **2:24** εν f^{35} [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵ(A)B,C,D,W [5%] NU § **2:25** αυτος ελεγεν f^{35} A [96.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 λεγει [0.5%] ¦ 2 $\mathfrak{P}^{88}$B [0.5%] ¦ λεγει ℵC,W [2%] NU ¦ αποκριθεις ειπεν D [0.5%] * **2:26** αβιαθαρ f^{35} $\mathfrak{P}^{88}$ℵB (83.7%) HF,RP,OC,NU ¦ 1 του A,C (15.8%) CP,TR ¦ — D,W

(0.4%) † **2:26** τοις ιερευσιν **f**^{35} A,C,(D,W) [97%] HF,RP,CP,TR,OC
¦ 12 μονοις [2%] ¦ 1 αρχιερευσιν [0.5%] ¦ τους ιερεις ℵB [0.5%] NU

27 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· «Τὸ σάββατον διὰ τὸν
ἄνθρωπον ἐγένετο,‡ οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ
σάββατον. 28 Ὥστε Κύριός ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ
Ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.»

3

A Sabbath healing—the rejection

1 Καὶ εἰσῆλθεν πάλιν εἰς τὴν συναγωγήν,
καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην ἔχων
τὴν χεῖρα. 2 Καὶ παρετήρουν αὐτόν, εἰ
τοῖς σάββασιν θεραπεύσει αὐτόν, ἵνα
κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. 3 Καὶ λέγει τῷ
ἀνθρώπῳ τῷ ἐξηραμμένην ἔχοντι τὴν χεῖρα,*
«Ἔγειραι† εἰς τὸ μέσον.» 4 Καὶ λέγει αὐτοῖς·
«Ἔξεστιν τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι‡ ἢ
κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀποκτεῖναι;»§
Οἱ δὲ ἐσιώπων. 5 Καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς
μετ᾽ ὀργῆς, συλλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει
τῆς καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ,
«Ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου.»* Καὶ ἐξέτεινεν,

---

‡ **2:27** εγενετο f^{35} A (98.6%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 και ℵB,C (0.9%) NU ¦ εκτισθη W (0.5%) ¦ — D * **3:3** εξηραμμενην εχοντι την χειρα f^{35} A (94.4%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 εχων 34 (3.1%) ¦ 1 εχοντα 34 (0.5%) ¦ 2341 D (0.3%) ¦ 3421 (0.2%) ¦ 342 ξηραν B (0.4%) ¦ 3 ξηραν 42 ℵC (0.3%) NU ¦ ξηραν 234 (0.3%) ¦ two other variations W (0.2%) ¦ long omission (0.2%) † **3:3** εγειραι f^{35} [60%] HF,RP,CP,TR ¦ εγειρε ℵA,B,C,D,W [40%] OC,NU

‡ **3:4** αγαθοποιησαι f^{35} A,B,C [99.5%]

HF,RP,CP,TR,OC ¦ αγαθον ποιησαι א(D)W,NU §
3:4 αποκτειναι *rell* ¦ απολεσαι W [10%]
* **3:5** σου f^{35} אA,C,D,W [85%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — B [15%] NU

καὶ ἀποκατεστάθη† ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.‡ 6 Καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρισαῖοι εὐθέως§ μετὰ τῶν Ἡρῳδιανῶν συμβούλιον ἐποίουν* κατ᾽ αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.

Healings by the Sea

7 Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ† πρὸς τὴν θάλασσαν· καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἠκολούθησεν‡ αὐτῷ§—καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας 8 καὶ ἀπὸ Ἰεροσολύμων καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, καὶ οἱ* περὶ Τύρον καὶ Σιδῶνα. Πλῆθος πολύ, ἀκούσαντες† ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν. 9 Καὶ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ αὐτῷ, διὰ τὸν ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν. 10 Πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν

---

† **3:5** αποκατεσταθη f^{35} D [65%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ απεκατεσταθη ℵA,B(C)W [35%] NU ‡ **3:5** υγιης ως η αλλη f^{35} [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵA,B,C(D)W [5%] NU

§ **3:6** ευθεως f^{35} A [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευθυς ℵB,C [1%] NU ¦ — D,W [1%] * **3:6** εποιουν f^{35} A (92.7%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ εποιησαν ℵC (5.1%) ¦ ποιουντες D (0.1%) ¦ εποιουντο W (0.6%) ¦ εδιδουν B (1.3%) NU ¦ two other variants (0.2%)

† **3:7** ανεχωρησεν μετα των μαθητων αυτου f^{35} A,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 23451 ℵB,C,D [3%] NU ‡ **3:7** ηκολουθησεν f^{35} A,B (46.1%) CP[NU] ¦ ηκολουθησαν (ℵC) (52.5%) HF,RP,TR,OC ¦ ηκολουθουν (0.5%) ¦ — D,W (0.5%) ¦ ηκολουθη (0.2%) ¦ long omission (0.2%) § **3:7** αυτω f^{35} A (98.6%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C(D,W) (1%) NU ¦

two other variants (0.2%) ¦ long omission (0.2%) * **3:8** οι **f**^{35} A,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — (א)B,C,W [1%] NU † **3:8** ακουσαντες **f**^{35} A,C,D [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦
ακουοντες אB(W) [3%] NU

αὐτῷ ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται, ὅσοι εἶχον
μάστιγας. 11 Καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα
—ὅταν αὐτὸν ἐθεώρει,‡ προσέπιπτεν§ αὐτῷ
καὶ ἔκραζεν,* λέγοντα† ὅτι «Σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ
Θεοῦ.» 12 Καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς ἵνα μὴ
φανερὸν αὐτὸν‡ ποιήσωσιν.

The Twelve Chosen

13 Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος καὶ
προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός, καὶ ἀπῆλθον
πρὸς αὐτόν. 14 Καὶ ἐποίησεν δώδεκα,§ ἵνα
ὦσιν μετ᾽ αὐτοῦ καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς
κηρύσσειν 15 —καὶ ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν
τὰς νόσους καὶ* ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια.
16 Καὶ† ἐπέθηκεν τῷ Σίμωνι ὄνομα‡ Πέτρον,
17 καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην
τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου (καὶ ἐπέθηκεν

---

‡ **3:11** εθεωρει f^{35} A [95%] HF,RP,CP,TR ¦ εθεωρουν ℵB,C,D [5%] OC,NU ¦ ιδον W § **3:11** προσεπιπτεν f^{35} [70%] HF,RP,CP,TR ¦ προσεπιπτον ℵA,C,D,W [30%] OC,NU ¦ προσεπιπταν B * **3:11** εκραζεν f^{35} [70%] HF,RP,CP,TR ¦ εκραζον ℵA,B,C,D,W [29%] OC,NU ¦ three other variants [1%] † **3:11** λεγοντα f^{35} A,B,C [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ λεγοντες ℵD,W [1%] NU ‡ **3:12** φανερον αυτον f^{35} A [96%] HF,RP,CP,OC ¦ ℵB,C,D,W [4%] 21 TR,NU § **3:14** δωδεκα f^{35} A(D) (98%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 ους και αποστολους ωνομασεν ℵB(C)(W) (1.8%) [NU] ¦ long omissions (0.2%) * **3:15** θεραπευειν τας νοσους και f^{35} A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C [1%] NU † **3:16** και f^{35} A,D (98.8%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 εποιησεν τους δωδεκα 1 ℵB,C (0.5%) [NU] ¦ πρωτον σιμωνα (0.5%) ¦ W is wild ‡ **3:16** τω σιμωνι ονομα f^{35} A(D) [98.5%]

HF,RP,CP,TR ¦ 312 ℵB,C(W) [1%] OC,NU
¦ ονοματα τω σιμωνι [0.5%]

αὐτοῖς ὀνόματα§ ‹Βοανεργές,›* ὅ ἐστιν ‹Υἱοὶ βροντῆς›)· 18 καὶ Ἀνδρέαν καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον καὶ Ματθαῖον† καὶ Θωμᾶν καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖον καὶ Σίμωνα τὸν Κανανίτην‡ 19 καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώτην,§ ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν.

20 Καὶ ἔρχονται* εἰς οἶκον· καὶ συνέρχεται πάλιν† ὄχλος, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μηδὲ‡ ἄρτον φαγεῖν. 21 Καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ᾽ αὐτοῦ ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν, ἔλεγον γὰρ ὅτι «Ἐξέστη.»

Scribes blaspheme the Holy Spirit

22 Καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβάντες ἔλεγον ὅτι «Βεελζεβοὺλ ἔχει,» καὶ ὅτι «Ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.» 23 Καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς· «Πῶς δύναται Σατανᾶς Σατανᾶν ἐκβάλλειν; 24 Καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ᾽ ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη. 25 Καὶ ἐὰν οἰκία

---

§ **3:17** ονοματα f^{35} ℵA,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] ¦ ονομα B,D [0.5%] ¦ W is wild * **3:17** βοανεργες f^{35} [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ βοανηργες ℵA,B,C [5%] NU ¦ βοανεργης D ¦ βοανανηργε W † **3:18** ματθαιον f^{35} ℵA,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ μαθθαιον B,D,NU ¦ μαθθεος W ‡ **3:18** κανανιτην f^{35} (A) [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ καναναιον ℵB,C,D [1%] NU ¦ κανανεος W § **3:19** ισκαριωτην f^{35} A(W) (98.8%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ ισκαριωθ ℵB,C (0.9%) NU ¦ σκαριωθ D ¦ — (0.2%) * **3:20** ερχονται f^{35} A,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ερχεται ℵB,W [0.5%] NU ¦ εισερχονται D † **3:20** παλιν f^{35} ℵC,W (92.4%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 ο A,B,D (7.5%) [NU] ‡ **3:20**

Mark 3:26 xx Mark 3:29

μηδε f^{35} A,B,W [30%] OC,NU ¦ μητε ℵC,D [70%] HF,RP,CP,TR

ἐφ᾽ ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται§ σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκείνη.* 26 Καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς ἀνέστη ἐφ᾽ ἑαυτὸν καὶ μεμέρισται,† οὐ δύναται σταθῆναι,‡ ἀλλὰ τέλος ἔχει. 27 Οὐδεὶς δύναται§ τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ, εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν* αὐτοῦ, διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δήσῃ—καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσῃ.†

28 »Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτήματα τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων,‡ καὶ§ βλασφημίαι ὅσας* ἂν† βλασφημήσωσιν· 29 ὃς δ᾽ ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ᾽‡ ἔνοχός ἐστιν

---

§ **3:25** δυναται f^{35} A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ δυνησεται ℵB,C [1%] NU * **3:25** σταθηναι η οικια εκεινη f^{35} A [96.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ στηναι 234 [2%] ¦ 1 W ¦ 2341 ℵ,C [0.5%] NU ¦ 234 στηναι B [1%] ¦ 234 εσταναι D † **3:26** και μεμερισται f^{35} A [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 2 D ¦ 1 εμερισθη B [0.5%] NU ¦ εμερισθη 1 ℵ,C ¦ εμερισθη W ‡ **3:26** σταθηναι f^{35} A [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 η βασιλεα αυτου D,W [0.5%] ¦ στηναι ℵ,B,C [1%] NU § **3:27** ουδεις δυναται f^{35} A,D,W [97%] HF,RP,CP,OC ¦ αλλ 12 [2%] ¦ αλλ ου 21 ℵB,C [0.5%] NU ¦ ου 21 TR ¦ two other variants * **3:27** τα σκευη του ισχυρου εισελθων εις την οικιαν f^{35} A,D(W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 67834512 B,C [1%] NU ¦ 56783412 ℵ † **3:27** διαρπαση f^{35} A,W [60%] HF,RP,CP ¦ διαρπασει ℵB,C [40%] TR,OC,NU ¦ διαρπαζει D ‡ **3:28** τα αμαρτηματα τοις υιοις των ανθρωπων f^{35} (W) [96%] HF,RP,CP,TR ¦ 345612 ℵA,B,C,D [3%] OC,NU ¦ three other variants [1%] § **3:28** και f^{35} D [90%]

HF,RP,CP,TR ¦

1 αι ℵA,B,C,W [10%] OC,NU * **3:28** οσας f^{35} A,C [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ οσα ℵB,D [5%] NU ¦ — W † **3:28** αν f^{35} ℵA,D [97%] HF,RP,CP,TR ¦ εαν B,C [3%] OC,NU ¦ — W ‡ **3:29**
αλλ *rell* ¦ αλλα ℵA,D,W [1%] NU

αἰωνίου κρίσεως»§ 30 —ὅτι ἔλεγον, «Πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει.»

Jesus goes on the offensive

New relationships

31 Ἔρχονται οὖν* οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ,† καὶ ἔξω ἑστῶτες‡ ἀπέστειλαν πρὸς αὐτόν, φωνοῦντες§ αὐτόν. 32 Καὶ ἐκάθητο ὄχλος περὶ αὐτόν·* εἶπον δὲ† αὐτῷ, «Ἰδού, ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου καὶ αἱ ἀδελφαί σου‡ ἔξω ζητοῦσίν σε.» 33 Καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς λέγων,§ «Τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου ἢ * οἱ ἀδελφοί

---

§ **3:29** κρισεως **f**35 A (97.3%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ αμαρτηματος ℵB (0.7%) NU ¦ αμαρτιας C^{v}D,W (0.6%) ¦ κολασεως (1%) ¦ three other variants (0.4%) * **3:31** ερχονται ουν **f**35 A [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ερχεται και ℵD,W [1.5%] NU ¦ και 1 B,C [1.5%] ¦ two other variants † **3:31** οι αδελφοι και η μητηρ αυτου **f**35 (81.4%) HF,RP,CP,TR ¦ 1263456 A (13.5%) ¦ 456312 (1.5%) ¦ 453126 (0.7%) ¦ 4563126 ℵB,C,D(W) (2.8%) OC,NU ¦ three other variants (0.2%) ‡ **3:31** εστωτες **f**35 A,D,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ στηκοντες B,C [0.5%] NU ¦ εστηκοτες [1%] ¦ σταντες ℵ § **3:31** φωνουντες **f**35 D (96.9%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ καλουντες ℵB,C,W (1.7%) NU ¦ ζητουντες A ¦ — (1.4%) * **3:32** οχλος περι αυτον **f**35 [85%] HF,RP,CP,TR ¦ 231 A,B,C,W [15%] OC,NU ¦ προς 31 ℵ ¦ προς τον οχλον D † **3:32** ειπον δε **f**35 A [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ειποντων 2 [1%] ¦ και λεγουσιν ℵB,C,D,W [2%] NU ‡ **3:32** και αι αδελφαι σου **f**35 A,D (70.9%) HF,RP,CP[NU] ¦ — ℵB,C,W (28.9%) TR,OC ¦ long omissions (0.1%) (A not very difficult case of homoioteleuton.) § **3:33** απεκριθη αυτοις λεγων **f**35

A,D [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 12 και λεγει [2%] ¦ αποκριθεις 2 λεγει ℵB(C) [1%] NU ¦ αποκριθεις και ειπεν 2 W

* **3:33** η f^{35} A(D) [60%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ και ℵB,C(W) [40%] NU

μου;»† 34 Καὶ περιβλεψάμενος κύκλῳ τοὺς περὶ
αὐτὸν‡ καθημένους λέγει· «Ἰδοὺ§ ἡ μήτηρ μου
καὶ οἱ ἀδελφοί μου. 35 Ὃς γὰρ* ἂν ποιήσῃ
τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου καὶ
ἀδελφή μου† καὶ μήτηρ μού ‡ ἐστιν.»

4

Many parables

1 Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν
θάλασσαν. Καὶ συνήχθη* πρὸς αὐτὸν ὄχλος
πολύς,† ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς τὸ πλοῖον‡
καθῆσθαι, ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος
πρὸς τὴν θάλασσαν, ἐπὶ τῆς γῆς, ἦν.§ 2 Καὶ
ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλά, καὶ
ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ·

Parable of the soils

---

† **3:33** μου f^{35} ℵA,C,W [99.8%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] ¦ — B,D

‡ **3:34** κυκλω τους περι αυτον f^{35} A [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 2134 [2%] ¦ 2341 ℵB,C [1%] NU ¦ 21 D ¦ 1 αυτου 2 (W)

§ **3:34** ιδου f^{35} A,D [50%] ¦ ιδε B,C [50%] HF,RP,CP,TR,OC,NU ¦ ειδε ℵW * **3:35** ος γαρ f^{35} ℵA,C,D (99.4%) HF,RP,CP,TR,OC[NU] ¦ 1 B (0.3%) ¦ και 1 W ¦ four other variants (0.2%) † **3:35** μου f^{35} C [90%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵA,B,D,W [10%] NU ‡ **3:35** μου f^{35} [35%] ¦ — ℵA,B,C,D,W [65%] HF,RP,CP,TR,OC,NU * **4:1** συνηχθη f^{35} D,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ συναγεται ℵB,C [1.5%] NU ¦ συνηχθησαν A [1%] ¦ three other variants [0.5%] † **4:1** πολυς f^{35} A,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ πλειστος

אB,C,W [1%] NU

‡ **4:1** εμβαντα εις το πλοιον $\mathbf{f}^{35}$ A [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 2341 D,W [0.5%] ¦ 124 [2.5%] ¦ 241 אB,C [1%] NU § **4:1** ην $\mathbf{f}^{35}$ A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR ¦ ησαν אB,C [1%] OC,NU

3 «Ἀκούετε· ἰδού, ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ* σπεῖραι. 4 Καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ σπείρειν, ὃ μὲν
ἔπεσεν παρὰ† τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθεν‡ τὰ πετεινὰ§
καὶ κατέφαγεν αὐτό. 5 Ἄλλο δὲ* ἔπεσεν ἐπὶ
τὸ πετρῶδες ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν, καὶ
εὐθέως† ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος
γῆς. 6 Ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος‡ ἐκαυματίσθη,
καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν ἐξηράνθη. 7 Καὶ
ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ
ἄκανθαι καὶ συνέπνιξαν αὐτό, καὶ καρπὸν οὐκ
ἔδωκεν. 8 Καὶ ἄλλο§ ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν
καλήν, καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ
αὐξάνοντα*—καὶ ἔφερεν ἓν† τριάκοντα καὶ
ἓν‡ ἑξήκοντα καὶ ἓν§ ἑκατόν.» 9 Καὶ ἔλεγεν,*
«Ὁ ἔχων† ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.»

---

* **4:3** του f^{35} A,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB(D)W [0.5%] NU
† **4:4** παρα *rell* ¦ επι [1%] OC ‡ **4:4** ηλθεν *rell* ¦ ηλθον [3%] OC
§ **4:4** πετεινα f^{35} ℵA,B,C [95%] HF,RP,CP,OC,NU ¦ 1 του ουρανου
D [5%] TR * **4:5** αλλο δε f^{35} A [97.5%] HF,RP,CP,TR ¦ και 1
ℵB,C [1%] OC,NU ¦ και αλλα D [0.5%] ¦ αλλα 1 W [1%] † **4:5**
ευθεως f^{35} A,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευθυς ℵB,C,D [0.5%]
NU ‡ **4:6** ηλιου δε ανατειλαντος f^{35} A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC
¦ και οτε ανετειλεν ο ηλιος ℵB,C,D [1%] NU § **4:8** αλλο
f^{35} A,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ αλλα ℵB,C,W [1%] NU * **4:8**
αυξανοντα f^{35} C [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦

αυξανομενα ℵB [0.5%] NU ¦ αυξανομενον A,D,W [1%] † **4:8** ἐν **f**^{35} [97%] RP,OC ¦ ἐν [2%] HF,CP,TR,NU ¦ εις ℵB,C^{v} [0.5%] ¦ το εν W (uncials without breathing are ambiguous) ‡ **4:8** εν **f**^{35} [97%] RP,OC ¦ ἐν [2%] HF,CP,TR,NU ¦ εις ℵC^{v} [0.5%] ¦ το εν W § **4:8** *Ibid.* * **4:9** ελεγεν **f**^{35} ℵA,B,C,D,W [95%] HF,RP,CP,NU ¦ 1 αυτοις [5%] TR,OC
† **4:9** ο εχων **f**^{35} A,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ος εχει ℵB,C,D
[0.5%] NU

The why of parables

10 Ὅτε δὲ‡ ἐγένετο κατὰ μόνας, ἠρώτησαν§ αὐτὸν οἱ περὶ αὐτόν, σὺν τοῖς δώδεκα, τὴν παραβολήν.* 11 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· «Ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὸ μυστήριον† τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ· ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται, 12 ἵνα·
‹Βλέποντες βλέπωσιν, καὶ μὴ ἴδωσιν· καὶ ἀκούοντες ἀκούωσιν, καὶ μὴ συνιῶσιν· μήποτε ἐπιστρέψωσιν καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ ἁμαρτήματα.› »‡

'The soils' explained

13 Καὶ λέγει αὐτοῖς· «Οὐκ οἴδατε τὴν παραβολὴν ταύτην; Καὶ πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε; 14 Ὁ σπείρων τὸν λόγον σπείρει. 15 Οὗτοι δέ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν ὅπου σπείρεται ὁ λόγος· καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθέως§ ἔρχεται ὁ Σατανᾶς καὶ αἴρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν

---

‡ **4:10** οτε δε f^{35} A [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ και οτε ℵB,C,D,W [2%] NU § **4:10** ηρωτησαν f^{35} [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ηρωτων A,B [1%] NU ¦ ηρωτουν ℵC [0.5%] ¦ επηρωτων D [0.5%] ¦ επηρωτησαν W [2%] * **4:10** την παραβολην f^{35} A [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ τας παραβολας ℵB,C [1%] NU ¦ τις η παραβολη αυτη D,W [2%] † **4:11** δεδοται γνωναι το μυστηριον f^{35} D [92%] HF,RP,CP,TR ¦ 12 τα μυστηρια [3.5%] OC ¦ 341 ℵB,C^{v} [0.5%] NU ¦ 134 A,W [4%] ‡ **4:12** τα αμαρτηματα f^{35} A,D [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C,W [2%] NU § **4:15** ευθεως f^{35} A,D [98%] HF,RP,CP,TR ¦ ευθυς ℵB,C,W [1%] OC,NU ¦ — [1%]

ταῖς καρδίαις αὐτῶν.* 16 Καὶ οὗτοι εἰσιν
ὁμοίως† οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπειρόμενοι· οἵ,
ὅταν ἀκούσωσιν τὸν λόγον, εὐθέως‡ μετὰ
χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν, 17 καὶ οὐκ ἔχουσιν
ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν —
εἶτα γενομένης θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν
λόγον, εὐθέως§ σκανδαλίζονται. 18 Καὶ οὗτοί*
εἰσιν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι· † οἱ τὸν
λόγον ἀκούοντες,‡ 19 καὶ αἱ μέριμναι τοῦ
αἰῶνος τούτου§ καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου καὶ
αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπορευόμεναι
συμπνίγουσιν τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος
γίνεται. 20 Καὶ οὗτοί* εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν
τὴν καλὴν σπαρέντες· οἵτινες ἀκούουσιν τὸν
λόγον καὶ παραδέχονται καὶ καρποφοροῦσιν

---

* **4:15** εν ταις καρδιαις αυτων f^{35} D [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εις αυτους B,W [2%] NU ¦ 1 αυτοις ℵC [1%] ¦ απο της καρδιας 4 A

† **4:16** εισιν ομοιως f^{35} A,B (95.8%) HF,RP,CP,TR ¦ 21 ℵC (1.8%) OC ¦ 1 D,W (2.1%) NU ¦ one other variant (0.1%) ¦ long omissions (0.2%) ‡ **4:16** ευθεως f^{35} A,W [96%] HF,RP,CP,TR ¦ ευθυς ℵB,C [2%] OC,NU ¦ — D [2%] § **4:17** ευθεως f^{35} A,D [97%] HF,RP,TR ¦ ευθυς ℵB,C(W) [2%] CP,OC,NU ¦ — [1%] * **4:18** ουτοι f^{35} A [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ αλλοι ℵB,C,D [0.5%] NU ¦ — W [2%] † **4:18** σπειρομενοι f^{35} A [90%] HF,RP,CP,OC ¦ 1 ουτοι εισιν ℵB,C,D,W [10%] TR,NU ‡ **4:18** τον λογον ακουοντες f^{35} A,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 12 ακουσαντες B,C,D [3%] NU ¦ ακουσαντες 12 ℵ § **4:19** αιωνος τουτου f^{35} A [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ αιωνος ℵB,C [2%] NU ¦ βιου D,W [2%]

* **4:20** ουτοι f^{35} A,D(W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εκεινοι ℵB,C [0.5%] NU ¦ — [0.5%]

—ἐν† τριάκοντα καὶ ἐν‡ ἑξήκοντα καὶ ἐν§ ἑκατόν.»

The candlestick

21 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· «Μήτι ὁ λύχνος ἔρχεται* ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; Οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν ἐπιτεθῇ;† 22 Οὐ γάρ ἐστιν‡ κρυπτὸν ὃ ἐὰν§ μὴ* φανερωθῇ, οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον ἀλλ᾽ ἵνα εἰς φανερὸν ἔλθῃ.† 23 Εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.» 24 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· «Βλέπετε τί ἀκούετε. Ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται‡ ὑμῖν· καὶ προστεθήσεται ὑμῖν§ τοῖς ἀκούουσιν.* 25 Ὃς

---

† **4:20** εν f^{35} [99%] RP,OC ¦ ἐν [0.5%] HF,CP,TR,NU ¦ το εν W
(uncials without breathing are ambiguous) ‡ **4:20** εν f^{35} [99%] RP,OC ¦ ἐν [0.5%] HF,CP,TR,NU ¦ το εν W ¦ — B,C^{v} § **4:20** εν f^{35} [99%] RP,OC ¦ ἐν [0.5%] HF,CP,TR,NU ¦ το εν W ¦ — B
* **4:21** ο λυχνος ερχεται f^{35} A [97%] HF,RP,CP,TR ¦ 312 ℵB,C
[2%] OC,NU ¦ ο λυχνος καιεται W [1%] ¦ απτεται ο λυχνος D
† **4:21** επιτεθη f^{35} A [80%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ τεθη ℵB,C,D,W [20%] NU ‡ **4:22** εστιν f^{35} B,D,W [50%] OC,NU ¦ 1 τι ℵA,C
[50%] HF,RP,CP,TR § **4:22** ο εαν f^{35} [93%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 2
ℵA,B,C [1%] NU ¦ 1 ου [1%] ¦ ει [2%] ¦ αλλ D,W ¦ — [3%] ¦ two other variants * **4:22** μη f^{35} A,C [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 ινα ℵB [3%] NU ¦ ινα D,W † **4:22** εις φανερον ελθη f^{35} A,W [99%] HF,RP,CP,TR ¦ 312 ℵC,D [1%] OC,NU ¦ φανερωθη B
‡ **4:24** αντιμετρηθησεται f^{35} [30%] ¦ μετρηθησεται ℵA,B,C,D,W [69%]
HF,RP,CP,TR,OC,NU ¦ — [1%] § **4:24** και

προστεθησεται υμιν
f^{35} א A,B,C (91.9%) HF,RP,CP,TR,OC,NU ¦ 12 (0.8%) ¦ — D,W (7.1%) ¦ long omissions (0.2%) (five variations on the verb garner 0.9%) * **4:24** τοις ακουουσιν **f**^{35} A (98.3%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ — אB,C,D,W (1.2%) NU ¦ αυτοις (0.3%) ¦ long omissions (0.2%)

γὰρ ἂν ἔχῃ,† δοθήσεται αὐτῷ, καὶ ὃς οὐκ ἔχει,
καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ.»

Spontaneous growth

26 Καὶ ἔλεγεν· «Οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ
Θεοῦ ὡς ἐὰν‡ ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ
τῆς γῆς 27 καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρηται§ νύκτα
καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ* καὶ
μηκύνηται, ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. 28 Αὐτομάτη
γὰρ† ἡ γῆ καρποφορεῖ· πρῶτον χόρτον, εἶτα
στάχυν, εἶτα πλήρη σῖτον‡ ἐν τῷ στάχυϊ.
29 Ὅταν δὲ παραδῷ§ ὁ καρπός, εὐθέως*
ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ
θερισμός.»

The mustard seed

---

† **4:25** αν εχη f^{35} A [90%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εαν 2 [4%] ¦ 1 εχει
D [4%] ¦ εχει ℵB,C,W [2%] NU ‡ **4:26** εαν f^{35} A [96.5%]
HF,RP,CP,TR ¦ αν C,OC ¦ — ℵB,D(W) [2%] NU ¦ ωσπερ [1%] ¦
οταν [0.5%] § **4:27** εγειρηται *rell* ¦ εγειρεται ℵW [20%] ¦ εγερθη D * **4:27** βλαστανη f^{35} ℵA [90%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ βλαστανει [9%] ¦ βλαστα B,C,D,W [1%] NU † **4:28** γαρ f^{35} W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵA,B,C [1%] NU ¦ οτι (D) [0.5%]
‡ **4:28** πληρη σιτον f^{35} ℵA [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ πληρης
σιτον [0.5%] [NU] ¦ πληρες σιτον C ¦ 1 τον 2 [0.5%] ¦ πληρης ο σειτος D,W ¦ πληρες σειτος B § **4:29** παραδω f^{35} A,C,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ παραδοι ℵB,D [1%] NU * **4:29** ευθεως f^{35} A,D

[99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευθυς ℵB,C [0.5%] NU ¦ τοτε [0.5%]
¦ — W

30 Καὶ ἔλεγεν· «Τίνι† ὁμοιώσομεν‡ τὴν
βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἢ ἐν ποίᾳ§ παραβολῇ
παραβάλωμεν αὐτήν;* 31 Ὡς κόκκον†
σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς,
μικρότερος‡ πάντων§ τῶν σπερμάτων ἐστὶν*
τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, 32 καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει
καὶ γίνεται πάντων τῶν λαχάνων μείζων†
καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι
ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
κατασκηνοῦν.»
33 Καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς
ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἐδύναντο‡
ἀκούειν. 34 Χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει
αὐτοῖς,§ κατ᾽ ἰδίαν δὲ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ*
ἐπέλυεν πάντα.

---

† **4:30** τινι **f**35 A,D [98%] HF,RP,CP,TR ¦ πως ℵB,C,W [2%] OC,NU

‡ **4:30** ομοιωσομεν **f**35 C [55%] HF ¦ ομοιωσωμεν ℵA,B,D,W [43%] RP,CP,TR,OC,NU ¦ ομοιωσω [2%] § **4:30** ποια **f**35 A,D [97%] HF,RP,CP,TR ¦ τινι ℵB,C,W [3%] OC,NU * **4:30** παραβολη παραβαλωμεν αυτην **f**35 A,D [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 31 θωμεν ℵB,C [3%] NU ¦ την παραβοληην δωμεν W † **4:31** κοκκον **f**35 A,C,W [90%] HF,RP,CP,OC ¦ κοκκω ℵB,D [10%] TR,NU ‡ **4:31** μικροτερος **f**35 A,C [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ μικροτερον B,D,W [5%] NU ¦ ο μικροτερον ℵ § **4:31** παντων **f**35 A,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ον 1 ℵB [1%] NU ¦ ων 1 W ¦ εστιν 1 D [1%]

* **4:31** εστιν **f**35 (A)C [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,W [1%] NU

¦ α εισιν D† **4:32** παντων των λαχανων μειζων **f**35 [90%] HF,RP,CP,TR ¦ 4123 D [5%] OC ¦ μειζον 123 ℵB,C,W

[1%] NU ¦
123 μειζον A [4%] ‡ **4:33** εδυναντο **f**^{35} A,D,W [80%] HF,RP,CP
¦ ηδυναντο ℵB,C [20%] TR,OC,NU § **4:34** αυτοις *rell* ¦ 1 τον λογον [1%] OC * **4:34** μαθηταις αυτου **f**^{35} A,D,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ιδιοις 1 ℵB,C [1%] NU ¦ 1 [0.5%]

A supernatural tempest

35 Καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὀψίας
γενομένης, «Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν.» 36 Καὶ
ἀφέντες τὸν ὄχλον, παραλαμβάνουσιν αὐτόν,
ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ (καὶ ἄλλα δὲ† πλοιάρια‡
ἦν μετ᾽ αὐτοῦ). 37 Καὶ γίνεται λαῖλαψ
ἀνέμου μεγάλη,§ τὰ δὲ* κύματα ἐπέβαλεν†
εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε αὐτὸ ἤδη γεμίζεσθαι.‡
38 Καὶ ἦν αὐτὸς§ ἐπὶ* τῇ πρύμνῃ, ἐπὶ τὸ
προσκεφάλαιον καθεύδων· καὶ διεγείρουσιν†
αὐτὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ, «Διδάσκαλε, οὐ
μέλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα;» 39 Καὶ διεγερθείς,
ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ εἶπεν τῇ θαλάσσῃ,
«Σιώπα· πεφίμωσο.» Καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος,
καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. 40 Καὶ εἶπεν

† **4:36** δε f^{35} A,D [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ —
ℵB,C(W) [1%] NU ¦
τα οντα [1%] ‡ **4:36** πλοιαρια f^{35} [80%]
HF,RP,CP,TR ¦ πλοια ℵA,B,C [20%] OC,NU ¦
πλοιαι D ¦ πολλοι W § **4:37** ανεμου μεγαλη f^{35} A
[96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 21 $\mathfrak{P}^{45vid}$B,D [3%] NU ¦
1 μεγαλου C [1%] ¦ μεγας 1 ℵ ¦ μεγαλου 1 W
* **4:37**
τα δε f^{35} A [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ και 1 ℵB,C,D,W
[4%] NU
† **4:37** επεβαλεν f^{35} ℵ [70%] HF,CP ¦ επεβαλλεν
A,B,C [28%] RP,TR,OC,NU ¦ εβαλεν D ¦
εισεβαλλεν W ¦ επεβαλλον [1%] ¦ three other
variants ‡ **4:37** αυτο ηδη γεμιζεσθαι f^{35} A,W
[97%] HF,RP,CP,TR ¦ 23 το πλοιον $\mathfrak{P}^{45vid}$B,C,D [1%]
NU ¦ 12 βυθιζεσθαι [1%] ¦ 21 βυθιζεσθαι OC ¦ —
ℵ ¦ four other variants [1%]
§ **4:38** ην αυτος f^{35} A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦
21 ℵB,C
[1%] NU * **4:38** επι f^{35} [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εν

ℵA,B,C,D,W

[4%] NU † **4:38** διεγειρουσιν $\mathbf{f}^{35}$ A [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εγειρουσιν ℵB,C [1%] NU ¦ διεγειραντες D,W [1%] ¦ εγειραντες [1%]

αὐτοῖς· «Τί δειλοί ἐστε οὕτως;‡ Πῶς οὐκ§ ἔχετε πίστιν;» 41 Καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, «Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;»*

5

The 'legion'

1 Καὶ ἦλθον* εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης, εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν.† 2 Καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ‡ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως§ ἀπήντησεν* αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ 3 —ὃς τὴν οἴκησιν† εἶχεν ἐν τοῖς μνήμασιν.‡ Καὶ οὔτε§ ἁλύσεσιν*

---

‡ **4:40** ουτως f^{35} ($\mathfrak{P}^{45v}$)A,C,W (98.7%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,D (1.3%) NU § **4:40** πως ουκ f^{35} A,C (97.4%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 2 (0.5%) ¦ 1 (0.1%) ¦ ουπω $\mathfrak{P}^{45v}$ℵB,D (1.9%) NU ¦ — W * **4:41** υπακουουσιν αυτω f^{35} A,W (97.1%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 αυτου (1.3%) ¦ 1 D ¦ 2 υπακουει ℵC (1.3%) ¦ υπακουει 2 B (0.3%) NU * **5:1** ηλθον *rell* ¦ ηλθεν C [10%] ¦ ηλθαν W † **5:1** γαδαρηνων f^{35} A,C (95.5%) HF,RP,CP,TR ¦ γεργεσηνων (4.1%) OC ¦ γερασηνων ℵB,D (0.3%) NU ¦ γεργυστηνων W ‡ **5:2** εξελθοντι αυτω f^{35} A [96%] HF,RP,CP,TR ¦ εξελθοντος αυτου ℵB,C [4%] OC,NU ¦ εξελθοντων αυτων D,W § **5:2** ευθεως f^{35} A [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευθυς ℵC [1%] NU ¦ — B,W * **5:2** απηντησεν f^{35} A,W [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ υπηντησεν ℵB,C,D [5%] NU † **5:3** οικησιν f^{35} [30%] ¦ κατοικησιν ℵA,B,C(D,W) [70%] HF,RP,CP,TR,OC,NU ‡ **5:3** μνημασιν *rell* ¦ μνημειοις D,W [5%] TR § **5:3**

ουτε $\mathbf{f}^{35}$ A [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ουδε ℵB,C,D,W [2%] NU * **5:3** **αλυσεσιν** $\mathbf{f}^{35}$ A [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 ουκετι ℵD [2%] ¦ αλυσει ουκετι B,C(W) [1%] NU

οὐδεὶς ἠδύνατο† αὐτὸν δῆσαι, 4 διὰ τὸ αὐτὸν
πολλάκις πέδαις καὶ ἁλύσεσιν δεδέσθαι, καὶ
διεσπάσθαι ὑπ᾽ αὐτοῦ τὰς ἁλύσεις, καὶ
τὰς πέδας συντετρῖφθαι, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν
ἴσχυσεν‡ δαμάσαι. 5 Καὶ διὰ παντός, νυκτὸς
καὶ ἡμέρας, ἐν τοῖς μνήμασιν καὶ ἐν τοῖς
ὄρεσιν,§ ἦν κράζων καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν
λίθοις. 6 Ἰδὼν δὲ* τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν,
ἔδραμεν καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ,† 7 καὶ
κράξας φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν·‡ «Τί ἐμοὶ καὶ σοί,
Ἰησοῦ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου; Ὁρκίζω
σε τὸν Θεόν, μή με βασανίσῃς.» 8 Ἔλεγεν
γὰρ αὐτῷ, «Ἔξελθε, τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον,
ἐκ τοῦ ἀνθρώπου.» 9 Καὶ ἐπηρώτα αὐτόν,
«Τί σοι ὄνομά;»§ Καὶ ἀπεκρίθη, λέγων,*
«Λεγεὼν† ὄνομά μοι, ὅτι πολλοί ἐσμεν.»
10 Καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ ἵνα μὴ αὐτοὺς

---

† **5:3** ηδυνατο f^{35} [40%] TR,OC ¦ εδυνατο ℵA,B,C(D) [60%] HF,RP,CP,NU ¦ εδυναντο W (Attic or Koine?) ‡ **5:4** αυτον ισχυσεν f^{35} [25%] ¦ 1 ισχυεν [71%] HF,RP,CP,TR ¦ ισχυεν 1 A,B,C(W) [3%] OC,NU ¦ 21 ℵ [1%] ¦ 1 ισχυν D § **5:5** μνημασιν και εν τοις ορεσιν f^{35} ℵA,B,C [40%] CP,OC,NU ¦ 52341 [57%] HF,RP,TR ¦ 5234 μνημειοις D,W [1%] ¦ μνημειοις 2345 [2%]

* **5:6** ιδων δε f^{35} A,D,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ και 1 ℵB,C [3%] NU † **5:6** αυτω *rell* ¦ ουτον A,B,C [2%] OC ‡ **5:7** ειπεν f^{35} D [90%] HF,RP,CP,TR ¦ λεγει ℵA,B,C,W [10%] OC,NU § **5:9** σοι ονομα f^{35} (D) [90%] HF,RP,CP,TR ¦ 21 ℵA,B,C,W [10%] OC,NU

* **5:9** απεκριθη λεγων f^{35} [90%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ λεγει αυτω ℵA,B,C,W [10%] NU ¦ 1 D † **5:9** λεγεων f^{35} A(C)W [99%]

HF,RP,CP,TR,OC ¦ λεγιων ℵB(D) [1%] NU

ἀποστείλῃ‡ ἔξω τῆς χώρας. 11 Ἦν δὲ
ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη χοίρων μεγάλη
βοσκομένη.§ 12 Καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν
πάντες οἱ δαίμονες,* λέγοντες, «Πέμψον ἡμᾶς
εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν.»
13 Καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς εὐθέως ὁ Ἰησοῦς·†
καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα
εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους, καὶ ὥρμησεν ἡ
ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν
(ἦσαν δὲ‡ ὡς δισχίλιοι), καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ
θαλάσσῃ.

14 Οἱ δὲ§ βόσκοντες τοὺς χοίρους* ἔφυγον,
καὶ ἀνήγγειλαν† εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς
ἀγρούς. Καὶ ἐξῆλθον‡ ἰδεῖν τί ἐστιν τὸ
γεγονός. 15 Καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ
θεωροῦσιν τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον

---

‡ **5:10** αυτους αποστειλη f^{35} D [90%] HF,RP,CP,TR ¦ 21 A [5%]
OC ¦ αυτα 2 B,C [0.5%] NU ¦ αυτον 2 א [0.5%] ¦ 2 αυτον W [4%] ¦ one other variant § **5:11** προς τω ορει αγελη χοιρων μεγαλη βοσκομενη f^{35} B,C [88%] HF,RP,CP,NU ¦ 456 βοσκομενων 123 A ¦ 124567 א ¦ 1 τα ορη 4567 [3%] TR ¦ 1 το 34567 [2%] ¦ 4561237 W [1%] ¦ 123457 D [1%] ¦ 4567 [0.5%] ¦ 4567123 [3%] OC ¦ at least three further variants * **5:12** παντες οι δαιμονες f^{35} A [92%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — אB,C(W) [5%] NU ¦ τα δαιμονια D ¦ 23 [2%] ¦ παντα τα δαιμονια [0.5%] † **5:13** ευθεως ο ιησους f^{35} A(D) [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — אB,C,W [2%] NU ¦ 23 [1%] ‡ **5:13** ησαν δε f^{35} A [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — אB,C,D,W [2%] NU § **5:14** οι δε f^{35} D [95%] HF,RP,CP,TR ¦

και οι אA,B,C,W [5%] OC,NU * **5:14** τους χοιρους f^{35} A [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ αυτους אB,C [3%] NU ¦ αυτος D † **5:14** ανηγγειλαν f^{35} W [85%] HF,RP,CP,TR ¦ απηγγειλαν (א)A,B,C,D [15%] OC,NU ‡ **5:14** εξηλθον f^{35} אC,D,W [90%] HF,RP,CP,TR,OC
¦ ηλθον A,B [10%] NU

καὶ§ ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα, τὸν ἐσχηκότα τὸν Λεγεῶνα·* καὶ ἐφοβήθησαν. 16 Διηγήσαντο δὲ† αὐτοῖς οἱ ἰδόντες πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ, καὶ περὶ τῶν χοίρων. 17 Καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

18 Καὶ ἐμβάντος‡ αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, παρεκάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς ἵνα ᾖ μετ᾽ αὐτοῦ.§ 19 Ὁ δὲ Ἰησοῦς* οὐκ ἀφῆκεν αὐτόν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ, «Ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σοὺς καὶ ἀνάγγειλον† αὐτοῖς ὅσα σοι ὁ Κύριος πεποίηκεν·‡ καὶ ἠλέησέν σε.» 20 Καὶ ἀπῆλθεν καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ Δεκαπόλει ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· καὶ πάντες ἐθαύμαζον.

21 Καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ§ πάλιν εἰς τὸ πέραν, συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ᾽ αὐτόν· καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν.

---

§ **5:15** και f^{35} A,C [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,D(W) [5%] NU

* **5:15** λεγεωνα f^{35} A,B,C,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ λεγιωνα ℵ [1%] NU ¦ — D † **5:16** διηγησαντο δε f^{35} D [85%] HF,RP,CP ¦ και 1 $\mathfrak{P}^{45v}$ℵA,B,C,W [15%] TR,OC,NU ‡ **5:18** εμβαντος f^{35} [95%] HF,RP,CP,TR ¦ εμβαινοντος ℵA,B,C(D,W) [5%] OC,NU

§ **5:18** η μετ αυτου f^{35} D [85%] HF,RP,CP,TR ¦ 231 ℵA,C,W [15%] OC,NU ¦ 23 ην B *

5:19 ο δε ιησους f^{35} D [90%] HF,RP,CP,TR ¦ και ℵA,B,C,W [9%] OC,NU ¦ και 13 [1%] †

5:19 αναγγειλον f^{35} A [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ απαγγειλον ℵB,C [2%] NU ¦ διαγγειλον $\mathfrak{P}^{45v}$D,W

[2%] ‡ **5:19** σοι ο κυριος πεποιηκεν
f^{35} A,W [90%] HF,RP,CP,OC ¦ 2314 B,C [0.5%] NU ¦ 2341 א ¦ 123
εποιησεν [9%] TR ¦ 12 θεος εποιησεν D § **5:21** εν τω πλοιω
f^{35} אA,C,N(W) (96.9%) HF,RP,CP,TR,OC[NU] ¦ 13 B (0.7%) ¦ — D
(2.2%) ¦ εις το πλοιον (0.2%)

A hemorrhage and a dead girl

22 Καὶ ἰδού,* ἔρχεται εἷς τῶν
ἀρχισυναγώγων, ὀνόματι Ἰάειρος, καὶ ἰδὼν
αὐτὸν πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ 23 καὶ
παρεκάλει† αὐτὸν πολλά, λέγων ὅτι «Τὸ
θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἔχει· ἵνα ἐλθὼν
ἐπιθῇς αὐτῇ τὰς χεῖρας‡ ὅπως§ σωθῇ, καὶ
ζήσεται.»* 24 Καὶ ἀπῆλθεν μετ᾽ αὐτοῦ. Καὶ
ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς, καὶ συνέθλιβον
αὐτόν.

The hemorrhage

25 Καὶ γυνή τις† οὖσα—ἐν ῥύσει αἵματος ἔτη
δώδεκα,‡ 26 καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν
ἰατρῶν, καὶ δαπανήσασα τὰ παρ᾽ αὐτῆς§
πάντα, καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα ἀλλὰ μᾶλλον
εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα — 27 ἀκούσασα περὶ
τοῦ Ἰησοῦ, ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὄπισθεν
ἥψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. 28 (Ἔλεγεν

---

* **5:22** ιδου f^{35} $\mathfrak{P}^{45v}$A,C,N,W [99%] HF,RP,CP,TR ¦ — ℵB,D [1%] OC,NU † **5:23** παρεκαλει f^{35} B,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ παρακαλει ℵA,C [2%] NU ¦ παρακαλων D ‡ **5:23** αυτη τας χειρας f^{35} N [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 231 ℵB,C,W [1%] NU ¦ αυτω 23 $\mathfrak{P}^{45v}$A [2%] ¦ χειρα 1 [1%] ¦ αυτης εκ των χειρων σου D ¦ at lest three further variants § **5:23** οπως f^{35} A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ινα ℵB,C,D,W [3%] NU * **5:23** ζησεται f^{35} A,N,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ζηση ℵB,C,D [3%] NU † **5:25** τις f^{35} D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵA,B,C,W [2%] NU ‡ **5:25** ετη δωδεκα f^{35} A,D,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 21 ℵB,C,W [3%] NU § **5:26** αυτης f^{35} A,B [90%] HF,RP,CP,NU ¦ εαυτης ℵC,D,N,W

[10%] TR,OC

γὰρ* ὅτι «Κἂν τῶν ἱματίων αὐτοῦ ἅψωμαι,† σωθήσομαι.») 29 Καὶ εὐθέως‡ ἐξηράνθη ἡ
πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῷ σώματι
ὅτι ἴαται ἀπὸ τῆς μάστιγος. 30 Καὶ εὐθέως§
ὁ Ἰησοῦς, ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ
δύναμιν ἐξελθοῦσαν, ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ
ἔλεγεν, «Τίς μου ἥψατο τῶν ἱματίων;» 31 Καὶ
ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, «Βλέπεις τὸν
ὄχλον συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις, ‹Τίς μου
ἥψατο;› » 32 Καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο
ποιήσασαν. 33 Ἡ δὲ γυνή, φοβηθεῖσα καὶ
τρέμουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν ἐπ᾽* αὐτῇ, ἦλθεν
καὶ προσέπεσεν αὐτῷ καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν
τὴν ἀλήθειαν. 34 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· «Θύγατερ,†
ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. Ὕπαγε εἰς εἰρήνην
καὶ ἴσθι ὑγιὴς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου.»

The dead girl

35 Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχονται ἀπὸ τοῦ
ἀρχισυναγώγου, λέγοντες ὅτι «Ἡ θυγάτηρ σου
ἀπέθανεν. Τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσκαλον;»
36 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εὐθέως ἀκούσας‡ τὸν λόγον
λαλούμενον λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ, «Μὴ

---

* **5:28** γαρ *rell* ¦ 1 εν εαυτη (D) [10%] OC † **5:28** καν των ιματιων αυτου αψωμαι (54 W) f^{35} A,N(W) [99%] HF,RP,CP,TR ¦ εαν 51 (−κ. B) 23 (του ιματιου א) 4 (אB)C [1%] OC,NU ¦ 1 του ιματιου εαυτου D ‡ **5:29** ευθεως f^{35} A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευθυς אB,C [1%] NU § **5:30** *Ibid.*

* **5:33** επ f^{35} A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — אB,C,D [1%] NU

† **5:34** θυγατερ f^{35} אA,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ θυγατηρ B,D,W [1%] NU (C illegible) ‡ **5:36** ευθεως ακουσας f^{35} A,C [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 21 N [1%] ¦ 2 [2%] ¦ παρακουσας (א)B,W [1%]

NU ¦ 2 τουτον D

φοβοῦ· μόνον πίστευε.» 37 Καὶ οὐκ ἀφῆκεν
οὐδένα αὐτῷ§ συνακολουθῆσαι, εἰ μὴ* Πέτρον
καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, τὸν ἀδελφὸν
Ἰακώβου. 38 Καὶ ἔρχεται† εἰς τὸν οἶκον
τοῦ ἀρχισυναγώγου καὶ θεωρεῖ θόρυβον‡—
κλαίοντας καὶ ἀλαλάζοντας πολλά. 39 Καὶ
εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς· «Τί θορυβεῖσθε καὶ
κλαίετε; Τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ
καθεύδει.» 40 Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. Ὁ § δὲ
ἐκβαλὼν πάντας,* παραλαμβάνει τὸν πατέρα
τοῦ παιδίου καὶ τὴν μητέρα, καὶ τοὺς μετ᾽
αὐτοῦ, καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον
ἀνακείμενον.† 41 Καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς
τοῦ παιδίου λέγει αὐτῇ, «Ταλιθά, κοῦμι,»‡ ὅ
ἐστιν μεθερμηνευόμενον, «Τὸ κοράσιον, σοὶ
λέγω, ἔγειραι.»§ 42 Καὶ εὐθέως* ἀνέστη
τὸ κοράσιον καὶ περιεπάτει (ἦν γὰρ ἐτῶν

§ **5:37 ουδενα αυτω** f^{35} A(D)N [98%] HF,RP,CP,TR ¦ 21 W [1%] OC ¦ 1 μετ αυτου ℵB,C [1%] NU ¦ 1 αυτων [1%]
* **5:37** μη f^{35} A,D,N [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 τον ℵB,C [0.5%] NU ¦ 1 μονον W † **5:38 ερχεται** f^{35} N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ερχονται ℵA,B,C,D [2%] NU ‡ **5:38 θορυβον** f^{35} D [90%] HF,RP,CP,TR ¦ 1 και ℵA,B,C,N,W [10%] OC,NU (OC is in small print) § **5:40 ο** f^{35} A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC
¦ αυτος ℵB,C,D [2%] NU * **5:40 παντας** f^{35} ℵA,B,C,N,W [95%] HF,RP,CP,OC,NU ¦ απαντας [5%] TR ¦ D is wild † **5:40 ανακειμενον** f^{35} A,C,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ κατακειμενον W [1%] ¦ κατακεκλιμενον [1%] ¦ — ℵB,D [1%] NU ¦ two other variants ‡ **5:41 κουμι** f^{35} (A)(D)N (82.4%) HF,RP,TR,OC ¦ κουμ ℵB,C (17.4%) CP,NU ¦ — W ¦ long omissions (0.1%) § **5:41 εγειραι** f^{35} [70%]

HF,RP,CP,TR ¦ εγειρε ℵA,B,C,D,N,W [30%]
OC,NU * **5:42** ευθεως f^{35} A,C,D,N,W [99%]
HF,RP,CP,TR,OC ¦
ευθυς ℵB [1%] NU

δώδεκα). Καὶ ἐξέστησαν† ἐκστάσει μεγάλῃ.
43 Καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολλὰ ἵνα μηδεὶς
γνῷ‡ τοῦτο, καὶ εἶπεν δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.

6

A visit to Natsareth

1 Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἦλθεν* εἰς τὴν
πατρίδα αὐτοῦ,† καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ. 2 Καὶ γενομένου σαββάτου,
ἤρξατο ἐν τῇ συναγωγῇ διδάσκειν.‡ Καὶ
πολλοὶ ἀκούοντες ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες·
«Πόθεν τούτῳ ταῦτα;» καί, «Τίς ἡ σοφία ἡ
δοθεῖσα αὐτῷ;»§ καί,* «Δυνάμεις τοιαῦται διὰ
τῶν χειρῶν αὐτοῦ γίνονται.† 3 Οὐχ οὗτός
ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς‡ Μαρίας, ἀδελφὸς δὲ§

---

† **5:42** εξεστησαν f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$A,N,W (96.3%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 οι γονεις (1.2%) ¦ 1 οι γονεις αυτης (1.3%) ¦ 1 ευθυς ℵB,C (0.5%) [NU] ¦ 1 παντες D (0.1%) ¦ long omissions (0.5%)

‡ **5:43** γνω f^{35} ℵC,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ γνοι $\mathfrak{P}^{45}$A,B,D,W [1%] NU

* **6:1** ηλθεν f^{35} A(D)N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ερχεται ℵB,C [1%] NU ¦ — W [1%] † **6:1** αυτου *rell* ¦ εαυτου OC ‡ **6:2** εν τη συναγωγη διδασκειν f^{35} $\mathfrak{P}^{45v}$A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 4123 ℵB,C,D [1%] NU § **6:2** αυτω f^{35} A,N,W [84%] HF,RP,CP,OC ¦ 1 οτι [5%] TR ¦ τουτω ℵB [1%] NU ¦ τουτω ινα C ¦ 1 ινα D [10%]

* **6:2** και f^{35} A,C,D,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 αι ℵB,N [1%] NU ¦ — [1%] † **6:2** γινονται f^{35} (A)(C)N(W) [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ γινομεναι ℵ(B) [1%] NU ¦ γινωνται (D) [3%]

‡ **6:3** υιος f^{35} A,D,N [98%] HF,RP,CP,TR ¦ 1 της

א B,C,W [2%] OC,NU § **6:3 αδελφος δε f**^{35} A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ και 1 B,C [1%] NU ¦ και ο 1 א D [0.5%] ¦ two other variants

Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ* καὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος;
Καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς
ἡμᾶς;» Καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. 4 Ἔλεγεν
δὲ† αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι «Οὐκ ἔστιν προφήτης
ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν
τοῖς συγγενέσιν‡ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.»
5 Καὶ οὐκ ἠδύνατο§ ἐκεῖ οὐδεμίαν δύναμιν
ποιῆσαι,* εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεὶς τὰς
χεῖρας ἐθεράπευσεν. 6 Καὶ ἐθαύμαζεν διὰ τὴν
ἀπιστίαν αὐτῶν. Καὶ περιῆγεν τὰς κώμας
κύκλῳ, διδάσκων.

The Twelve commissioned and sent

7 Καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα καὶ
ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ
ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν
ἀκαθάρτων. 8 Καὶ παρήγγειλεν† αὐτοῖς ἵνα
μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδόν, εἰ μὴ ῥάβδον μόνον
—μὴ πήραν, μὴ ἄρτον,‡ μὴ εἰς τὴν ζώνην
χαλκόν— 9 ἀλλ᾽ ὑποδεδεμένους σανδάλια,

---

* **6:3** ιωση f^{35} A,C,N,W (97.7%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ ιωσηφ א (0.9%) ¦ ιωσητος B,D (1.2%) NU ¦ three other variants (0.2%) † **6:4** ελεγεν δε f^{35} A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ και 1 אB,C,D [2%] NU ‡ **6:4** και εν τοις συγγενεσιν f^{35} A,D,W [93%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 123 συγγενευσιν [4%] ¦ 1234 αυτου C [1%] ¦ 123 συγγενευσιν αυτου B(N) [2%] NU ¦ — א § **6:5** ηδυνατο f^{35} אD,N [94%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εδυνατο A,B,C,W [6%] NU * **6:5** ουδεμιαν δυναμιν ποιησαι f^{35} A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 312 אB,C [2%] NU ¦ 132 D [1%] ¦ 32 W † **6:8** παρηγγειλεν *rell* ¦ παρηγγελεν [2%] CP ¦ παρηγγελλεν W [10%] ‡ **6:8** πηραν μη αρτον f^{35} A(D)N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 321 אB,C [1%]

NU

καὶ μὴ ἐνδύσησθε§ δύο χιτῶνας. 10 Καὶ ἔλεγεν
αὐτοῖς· «Ὅπου ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ
μένετε ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν. 11 Καὶ ὅσοι*
ἐὰν† μὴ‡ δέξωνται§ ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσωσιν
ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν, ἐκτινάξατε
τὸν χοῦν τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν
εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἀνεκτότερον ἔσται Σοδόμοις ἢ Γομόρροις
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.»* 12 Καὶ
ἐξελθόντες ἐκήρυσσον† ἵνα μετανοήσωσιν,‡
13 καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλλον,§ καὶ
ἤλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀρρώστους καὶ
ἐθεράπευον.

Herod had executed John the Baptizer

14 Καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς Ἡρῴδης, φανερὸν
γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν* ὅτι

---

§ **6:9** ενδυσησθε f^{35} ℵC [91%] HF,RP,CP,TR,NU ¦ ενδυσασθε B [0.5%] ¦ ενδυσησθαι A,D,W [1%] ¦ ενδυσασθαι [5%] some TRs ¦ ενδεδυσθαι N [2%] OC * **6:11** οσοι f^{35} A,D,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ος ℵB,C,W [4%] NU † **6:11** εαν f^{35} A,D,N [50%] CP,OC ¦ αν ℵB,C,W [50%] HF,RP,TR,NU ‡ **6:11** μη f^{35} A,C,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ τοπος 1 ℵB,W [2%] NU § **6:11** δεξωνται f^{35} A,D,N [93%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ δεξονται [4%] ¦ δεξηται ℵB,C,W [3%] NU * **6:11** αμην λεγω υμιν ανεκτοτερον εσται σοδομοις η γομορροις εν ημερα κρισεως η τη πολει εκεινη f^{35} A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C,D,W [2%] NU † **6:12** εκηρυσσον f^{35} A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εκηρυξαν (ℵ)B,C,D [1%] NU ‡ **6:12** μετανοησωσιν f^{35} ℵA,C [99%]

HF,RP,CP,TR,OC ¦ μετανοωσιν B,D,W [0.5%] NU ¦ μετανοησουσιν N § **6:13** **εξεβαλλον** *rell* ¦ εξεβαλον C,D [10%] CP ¦ εξεπεμπον W * **6:14** **ελεγεν** **f**^{35} **א**A,C,N (99%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ ελεγον B,W (0.7%) NU ¦ ελεγοσαν D (0.1%) ¦ ειπεν (0.1%)

«Ἰωάννης ὁ βαπτίζων† ἐκ νεκρῶν ἠγέρθη,‡ καὶ
διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ.»
15 Ἄλλοι§ ἔλεγον ὅτι «Ἠλίας ἐστίν.» Ἄλλοι
δὲ ἔλεγον ὅτι «Προφήτης ἐστὶν ὡς* εἷς τῶν
προφητῶν.» 16 Ἀκούσας δὲ ὁ † Ἡρῴδης εἶπεν‡
ὅτι§ «Ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰωάννην, οὗτός
ἐστιν· αὐτὸς* ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν.»†
17 Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρῴδης ἀποστείλας
ἐκράτησεν τὸν Ἰωάννην, καὶ ἔδησεν αὐτὸν
ἐν φυλακῇ,‡ διὰ Ἡρῳδιάδα, τὴν γυναῖκα
Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ· ὅτι αὐτὴν
ἐγάμησεν 18 —ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ
Ἡρῴδῃ ὅτι «Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν τὴν
γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου.» 19 Ἡ δὲ Ἡρῳδιὰς
ἐνεῖχεν αὐτῷ καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι·

---

† **6:14** βαπτιζων **f**35 ℵA,B,C,N (91.9%) HF,RP,CP,TR,OC,NU ¦ βαπτιστης D,W (8.1%) ‡ **6:14** εκ νεκρων ηγερθη **f**35 N,W (91.5%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 312 C (0.6%) ¦ 3 απο των 2 (1.3%) ¦ 12 ανεστη A (5.7%) ¦ εγηγερται 12 ℵB,D (0.7%) NU ¦ three other variants (0.2%) § **6:15** αλλοι **f**35 [70%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 δε ℵA,B,C,D,N,W [29%] NU ¦ — [1%] * **6:15** εστιν ως **f**35 A,N [94%] HF,RP,CP,OC ¦ 2 ℵB,C,W [2%] NU ¦ 1 η 2 [2%] TR ¦ η 2 [2%] ¦ — D † **6:16** ο **f**35 ℵA,B,N,W [50%] TR,OC,NU ¦ — C,D [50%] HF,RP,CP ‡ **6:16** ειπεν **f**35 A,D,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ελεγεν 𝔓45vℵB,C [2%] NU § **6:16** οτι **f**35 𝔓45A,C,N,W [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,D [4%] NU * **6:16** εστιν αυτος **f**35 A,C,N (98%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ —

(א)B(D)W (1%) NU ¦ 1 (0.4%) ¦
three other variants (0.2%) ¦ long omission (0.3%)

† **6:16**

εκ νεκρων f^{35} A(D) [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ απο των 2 C,N [3%] ¦
— אB,W [1%] NU ‡ **6:17** εν φυλακη f^{35} א(A)B,C,N (93.3%)
HF,RP,CP,OC,NU ¦ εις φυλακην (0.5%) ¦ 1 τη 2 W (5.1%) TR ¦ και εβαλεν εις φυλακην D (0.9%) ¦ two other variants (0.1%)

καὶ οὐκ ἠδύνατο, 20 ὁ γὰρ Ἡρῴδης ἐφοβεῖτο
τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον
καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτόν. Καὶ ἀκούων§
αὐτοῦ πολλὰ ἐποίει,* καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουεν.
21 Καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου ὅτε
Ἡρῴδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον
ἐποίει† τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ καὶ τοῖς
χιλιάρχοις καὶ τοῖς πρώτοις τῆς Γαλιλαίας.
22 Καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς‡
Ἡρῳδιάδος καὶ ὀρχησαμένης, καὶ ἀρεσάσης§
τῷ Ἡρῴδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις, εἶπεν
ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ, «Αἴτησόν με ὃ ἐὰν
θέλῃς, καὶ δώσω σοί.» 23 Καὶ ὤμοσεν αὐτῇ* ὅτι
«Ὃ† ἐάν με‡ αἰτήσῃς δώσω σοί, ἕως ἡμίσους
τῆς βασιλείας μου.»
24 Ἡ δὲ§ ἐξελθοῦσα εἶπεν τῇ μητρὶ
αὐτῆς, «Τί αἰτήσομαι;»* Ἡ δὲ εἶπεν, «Τὴν

---

§ **6:20** ακουων f^{35} [20%] ¦ ακουσας ℵA,B,C,D,N,W [80%] HF,RP,CP,TR,OC,NU * **6:20** εποιει f^{35} A,C,D,N (98.4%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ α 1 (1%) ¦ ηπορει ℵB (0.4%) NU ¦ ηπορειτο W ¦ — (0.2%) † **6:21** εποιει f^{35} A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εποιησεν ℵB,C,D,W [3%] NU ‡ **6:22** αυτης της f^{35} A,C,N (96.5%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 2 (1.3%) ¦ αυτου 2 (0.9%) ¦ αυτου ℵB,D (0.4%) NU ¦ 1 W (0.7%) ¦ two other variants (0.2%) § **6:22** και αρεσασης f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ηρεσεν ℵB,C [1%] NU * **6:23** αυτη f^{35} ℵA,B,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 πολλα D [1%] [NU] ¦ πολλα $\mathfrak{P}^{45}$ ¦ long omission W [1%] † **6:23** ο f^{35} ℵA,C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45}$B(D)

[1%] NU ¦ long
omission W [1%] ‡ **6:23** με *rell* ¦ — ℵN [2%] CP ¦
long omission W [1%] § **6:24** η δε **f**^{35} A,C,D,N,W
[99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦
και ℵB [0.5%] NU * **6:24** αιτησομαι **f**^{35} [96%]
HF,RP,CP,TR,OC
¦ αιτησωμαι ℵA,B,C,D,N,W [4%] NU

κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.»† 25 Καὶ
εἰσελθοῦσα εὐθέως‡ μετὰ σπουδῆς πρὸς
τὸν βασιλέα ἠτήσατο, λέγουσα, «Θέλω
ἵνα μοι δῷς ἐξαυτῆς§ ἐπὶ πίνακι τὴν
κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.» 26 Καὶ
περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεύς, διὰ τοὺς
ὅρκους, καὶ τοὺς συνανακειμένους,* οὐκ
ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθετῆσαι.† 27 Καὶ εὐθέως‡
ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτωρα§
ἐπέταξεν ἐνεχθῆναι* τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.
Ὁ δὲ† ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ
φυλακῇ 28 καὶ ἤνεγκεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ
πίνακι, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ· καὶ
τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς.
29 Καὶ ἀκούσαντες, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦλθον
καὶ ἦραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν‡
μνημείῳ.

---

† **6:24** βαπτιστου **f**^{35} A,C,D,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ βαπτιζοντος ℵB [0.5%] NU ‡ **6:25** ευθεως **f**^{35} A [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευθυς 𝔓^{45}ℵB,C,N,W [2%] NU ¦ — D [1%] § **6:25** μοι δως εξαυτης **f**^{35} A [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 321 ℵB,C [1%] NU ¦ 213 N ¦ δος 1 D ¦ 1 δωσης W ¦ μη δος 3 [1%] * **6:26** συνανακειμενους **f**^{35} ℵA,D,N [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ανακειμενους B,C,W [0.5%] NU † **6:26** αυτην αθετησαι **f**^{35} A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 21 ℵB,C,N [1%] NU ‡ **6:27** ευθεως **f**^{35} A(D)N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευθυς ℵB,C [0.5%] NU § **6:27** σπεκουλατωρα **f**^{35} [50%] CP,TR,OC ¦ σπεκουλατορα ℵA,B,C(D)N,W [50%] HF,RP,NU * **6:27** ενεχθηναι **f**^{35} A,D,N,W

(98.7%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ ανεχθηναι (0.5%) ¦ εχθηναι (0.1%) ¦ ενεγκαι ℵB,C (0.4%) NU ¦ long omis- sion (0.2%) † **6:27** ο δε f^{35} A,D,N (97.6%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ και B,C,W (1.1%) NU ¦ — ℵ (1.3%) omit a whole line [homoioteleuton]

‡ **6:29** εν *rell* ¦ 1 τω D [10%] TR

The Twelve return

30 Καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν
Ἰησοῦν, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα, καὶ§ ὅσα
ἐποίησαν καὶ ὅσα ἐδίδαξαν. 31 Καὶ εἶπεν* αὐτοῖς, «Δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ᾽ ἰδίαν εἰς
ἔρημον τόπον καὶ ἀναπαύεσθε† ὀλίγον» · ἦσαν
γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ
οὐδὲ φαγεῖν εὐκαίρουν.‡

*Bread for **5,000** men*

32 Καὶ ἀπῆλθον§ εἰς ἔρημον τόπον τῷ πλοίῳ*
κατ᾽ ἰδίαν. 33 Καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας†
καὶ ἐπέγνωσαν αὐτοὺς‡ πολλοί, καὶ πεζῇ
ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ καὶ
προῆλθον αὐτοὺς καὶ συνῆλθον πρὸς αὐτόν.§
34 Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν ὁ Ἰησοῦς* πολὺν ὄχλον,
καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ᾽ αὐτοῖς,† ὅτι ἦσαν

---

§ **6:30** και **f**^{35} A,W [85%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C,D,N [15%] NU * **6:31** ειπεν **f**^{35} A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ λεγει ℵB,C [1%] NU † **6:31** αναπαυεσθε **f**^{35} ℵD,N,W [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ αναπαυσασθε A,B,C [5%] NU ‡ **6:31** ευκαιρουν **f**^{35} ℵA,B,N [60%] HF,RP,CP,OC,NU ¦ ηυκαιρουν C,W [40%] TR ¦ ευκαιρος ειχον D § **6:32** απηλθον *rell* ¦ απηλθεν [15%] * **6:32** εις ερημον τοπον τω πλοιω **f**^{35} A,W [97%] HF,RP,CP,TR ¦ εν 4 (−τ. ℵ) 5123 (ℵ)B [1%] NU ¦ 1 το πλοιον 123 D ¦ 123 εν 45 N [1%] ¦ 123 εν 5 [1%] OC (C vacant) † **6:33** υπαγοντας *rell* ¦ 1 οι οχλοι W [5%] TR ‡ **6:33** αυτους **f**^{35} ℵA,N [50%] OC ¦ αυτον [48%] HF,RP,CP,TR ¦ — B,D,W [2%] NU

§ **6:33** και συνηλθον (ηλθον CP, συνεδραμον A) προς αυτον

f^{35} (A)N [96%] HF,RP(CP)TR,OC ¦ — אB(D)W [4%] NU * **6:34**
ειδεν ο ιησους **f**^{35} (D) [80%] HF,RP,CP,TR ¦ 231 A,N [17%] OC ¦ 1 (א)B,W [3%] NU † **6:34** αυτοις **f**^{35} A,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC
¦ αυτους אB,D,W [1%] NU

ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα, καὶ ἤρξατο
διδάσκειν αὐτοὺς πολλά.
35 Καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς γενομένης,
προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
λέγουσιν‡ ὅτι «Ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ
ἤδη ὥρα πολλή. 36 Ἀπόλυσον αὐτούς, ἵνα
ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας
ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς ἄρτους· τί γὰρ φάγωσιν
οὐκ ἔχουσιν.»§ 37 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
αὐτοῖς, «Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.» Καὶ
λέγουσιν αὐτῷ, «Ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν
δηναρίων διακοσίων* ἄρτους καὶ δῶμεν†
αὐτοῖς φαγεῖν;» 38 Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· «Πόσους
ἄρτους ἔχετε; Ὑπάγετε καὶ‡ ἴδετε.» Καὶ
γνόντες λέγουσιν, «Πέντε, καὶ δύο ἰχθύας.»
39 Καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλῖναι§ πάντας
συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ.
40 Καὶ ἀνέπεσον* πρασιαὶ πρασιαὶ ἀνὰ†
ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πεντήκοντα. 41 Καὶ λαβὼν
τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας,

---

‡ **6:35** λεγουσιν **f**^{35} A,D,W [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ελεγον ℵB [1%] NU ¦ 1 αυτω [4%] ¦ λεγοντες N § **6:36** αρτους τι γαρ φαγωσιν ουκ εχουσιν **f**^{35} A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 23456 [1%] ¦ 24 **𝔓**^{45}B,W [1%] NU ¦ βρωματα 24 ℵ ¦ 2 φαγειν D
* **6:37** δηναριων διακοσιων *rell* ¦ 21 D,N [15%] TR † **6:37** δωμεν **f**^{35} W [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ δωσομεν **𝔓**^{45}A,B [1%] NU ¦ δωσωμεν ℵN,D [2%] ‡ **6:38** και **f**^{35} A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,D,W [3%] NU § **6:39** ανακλιναι **f**^{35} A,D,N,W (89.2%) HF,RP,CP,TR,OC,NU ¦ ανακλιθηναι ℵB (10.8%) * **6:40** ανεπεσον

f^{35} A,D [85%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ανεπεσαν ℵ(B)N,W [15%] NU
† **6:40** ανα **f**^{35} A,N(W) [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ κατα ℵB,D
[0.5%] NU (twice) (𝔓^{45} omits last five words of verse)

ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν καὶ
κατέκλασεν τοὺς ἄρτους καὶ ἐδίδου τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ,‡ ἵνα παραθῶσιν§ αὐτοῖς· καὶ
τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισεν πᾶσιν. 42 Καὶ
ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν. 43 Καὶ ἦραν
κλασμάτων* δώδεκα κοφίνους πλήρεις,† καὶ
ἀπὸ τῶν ἰχθύων. 44 Καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς
ἄρτους‡ πεντακισχίλιοι ἄνδρες.

Jesus retires to pray

45 Καὶ εὐθέως§ ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν
εἰς τὸ πέραν, πρὸς Βηθσαϊδάν, ἕως αὐτὸς
ἀπολύσει* τὸν ὄχλον. 46 Καὶ ἀποταξάμενος
αὐτοῖς ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.

A walk on water

47 Καὶ ὀψίας γενομένης, ἦν τὸ πλοῖον ἐν
μέσῳ τῆς θαλάσσης· καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς
γῆς. 48 Καὶ εἶδεν† αὐτοὺς βασανιζομένους
ἐν τῷ ἐλαύνειν, ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος

---

‡ **6:41** αυτου f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR[NU] ¦ — ℵB [1%] OC § **6:41** παραθωσιν f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$A,D,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ παρατιθωσιν ℵB,W [3%] NU * **6:43** κλασματων f^{35} ℵA,D,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ κλασματα $\mathfrak{P}^{45}$B [0.5%] NU ¦ — [1%] † **6:43** κοφινους πληρεις f^{35} A,D,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ κοφινων πληρωματα $\mathfrak{P}^{45}$ℵB [2%] NU ¦ 1 πληρωματα W [1%] ‡ **6:44** τους αρτους f^{35} A,B,N [92%] HF,RP,CP,OC[NU] ¦ 12 ωσει [5%] TR ¦ ως ℵ [0.5%] ¦ ωσει [1%] ¦ — $\mathfrak{P}^{45}$D,W (1.8%) § **6:45** ευθεως f^{35} A,D,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευθυς ℵB,W [1%] NU * **6:45** απολυσει f^{35}

[40%] CP ¦
απολυει ℵB,D [1%] NU ¦ απολυση 𝔓^{45}A,N,W [59%] HF,RP,TR,OC
† **6:48** ειδεν f^{35} 𝔓^{45v}A,N [99%] HF,RP,CP,TR ¦ ιδων ℵB,D,W [1%] OC,NU

αὐτοῖς. Καὶ‡ περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς
νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ
τῆς θαλάσσης, καὶ ἤθελεν παρελθεῖν αὐτούς·
49 οἱ δέ, ἰδόντες αὐτὸν περιπατοῦντα ἐπὶ
τῆς θαλάσσης,§ ἔδοξαν φάντασμα εἶναι,*
καὶ ἀνέκραξαν· 50 πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον†
καὶ ἐταράχθησαν. Καὶ εὐθέως‡ ἐλάλησεν
μετ᾽ αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς· «Θαρσεῖτε,
ἐγώ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε.» 51 Καὶ ἀνέβη πρὸς
αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον,§ καὶ ἐκόπασεν ὁ
ἄνεμος. Καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ* ἐν ἑαυτοῖς
ἐξίσταντο, καὶ ἐθαύμαζον.† 52 Οὐ γὰρ συνῆκαν
ἐπὶ τοῖς ἄρτοις —ἦν γὰρ‡ αὐτῶν ἡ καρδία§
πεπωρωμένη.

In Genesaret

53 Καὶ διαπεράσαντες, ἦλθον* ἐπὶ τὴν γῆν†

---

‡ **6:48** και **f**35 A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB [1%] NU

§ **6:49** περιπατουντα επι της θαλασσης **f**35 A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 2341 ℵB [1%] NU * **6:49** φαντασμα ειναι **f**35 A,D,N(W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ οτι 1 εστιν ℵB [1%] NU † **6:50** ειδον *rell* ¦ ειδαν ℵB,NU ¦ — D ‡ **6:50** και ευθεως **f**35 A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ο δε ευθυς ℵB [0.5%] NU ¦ 1 D ¦ ο δε [0.5%] § **6:51** προς αυτους εις το πλοιον *rell* ¦ 34512 D [1%] OC * **6:51** λιαν εκ περισσου **f**35 A,N (96.9%) HF,RP,CP,TR,OC[NU] ¦ 12 περι σου (1.7%) ¦ 23 W (0.5%) ¦ 1 ℵB (0.7%) ¦ περισσως D (0.2%) † **6:51** και εθαυμαζον **f**35 A,D,N,W (98.7%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB (1.2%) NU ¦ two other variants (0.1%) ‡ **6:52** ην γαρ **f**35 A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR ¦

αλλ
1 ℵB [1%] OC,NU § **6:52** αυτων η καρδια **f**^{35} ℵA,B,N,W
[85%] HF,RP,CP,OC,NU ¦ 231 D [15%] TR * **6:53** ηλθον *rell*
¦ απηλθον [1%] OC † **6:53** ηλθον επι την γην **f**^{35} A,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1234 εις (W) [0.5%] ¦ 2341 εις ℵB [0.5%] NU ¦
1 εις 34 [1%]

Γενησαρὲτ‡ καὶ προσωρμίσθησαν. 54 Καὶ
ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως§
ἐπιγνόντες αὐτόν, 55 περιδραμόντες* ὅλην
τὴν περίχωρον† ἐκείνην‡ ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς
κραββάτοις§ τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν
ὅπου ἤκουον ὅτι ἐκεῖ* ἐστιν. 56 Καὶ ὅπου ἂν
εἰσεπορεύετο—εἰς κώμας ἢ † πόλεις ἢ ‡ ἀγρούς
—ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθουν§ τοὺς ἀσθενοῦντας,
καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου
τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅψωνται· καὶ ὅσοι ἂν
ἥπτοντο* αὐτοῦ ἐσῴζοντο.

7

Jesus rebuts scribes and Pharisees

1 Καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι
καί τινες τῶν γραμματέων, ἐλθόντες ἀπὸ

---

‡ **6:53** γενησαρετ f^{35} [30%] TR ¦ γεννησαρετ ℵA,W [53%] HF,RP,CP,OC,NU ¦ γεννησαρεθ B [15%] ¦ γενησαρεθ N [2%] ¦ γεννησαρ D § **6:54** ευθεως f^{35} A,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευθυς ℵB,W [2%] NU * **6:55** περιδραμοντες f^{35} A,D,N [97%] HF,RP,CP,TR ¦ περιεδραμον ℵB,W [3%] OC,NU † **6:55** περιχωρον f^{35} A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ χωραν ℵB [1%] NU ‡ **6:55** εκεινην f^{35} A,D,N [97%] HF,RP,CP,TR ¦ 1 και ℵB,W [3%] OC,NU § **6:55** κραββατοις f^{35} [70%] HF,RP,CP,TR ¦ κραβαττοις A,B,N(W) [29%] OC,NU ¦ κραβακτοις ℵ ¦ γραβαττοις (D) ¦ κρεβαντοις [1%] ¦ two other variants

* **6:55** εκει f^{35} A,C,N(W) (98.1%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB (1.5%) NU ¦ wild D (0.2%) ¦ long omission (0.2%) † **6:56** η f^{35} A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 εις ℵB,D,N

[1%] NU ‡ **6:56** η **f**^{35} A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 εις ℵB,D [1%] NU § **6:56** ετιθουν **f**^{35} A(D)N,W [99%] HF,RP,CP,TR ¦ ετιθεσαν ℵB [1%] OC,NU * **6:56** ηπτοντο **f**^{35} A,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ηψαντο ℵB,D,W [4%] NU

Ἱεροσολύμων. 2 Καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ* κοιναῖς χερσίν—τοῦτ᾽ ἔστιν,
ἀνίπτοις —ἐσθίοντας† ἄρτους,‡ ἐμέμψαντο.§
3 (Οἱ γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες οἱ Ἰουδαῖοι,
ἐὰν μὴ πυγμῇ νίψωνται τὰς χεῖρας, οὐκ
ἐσθίουσιν, κρατοῦντες τὴν παράδοσιν τῶν
πρεσβυτέρων. 4 Καὶ ἀπὸ* ἀγορᾶς, ἐὰν
μὴ βαπτίσωνται,† οὐκ ἐσθίουσιν. Καὶ
ἄλλα πολλά ἐστιν ἃ παρέλαβον κρατεῖν
—βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ ξεστῶν καὶ
χαλκείων‡ καὶ κλινῶν.)§
5 Ἔπειτα* ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι
καὶ οἱ γραμματεῖς, «Διὰ τί οἱ μαθηταί σου
οὐ περιπατοῦσιν† κατὰ τὴν παράδοσιν
τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ‡ ἀνίπτοις§ χερσὶν

---

* **7:2** αυτου f^{35} A,D,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 οτι ℵB [1%] NU ¦ 1 τινας W † **7:2** εσθιοντας f^{35} A,D,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εσθιουσιν ℵB [0.5%] NU ‡ **7:2** αρτους f^{35} A [94%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ τους 1 B,D,N,W [4%] NU ¦ αρτον ℵ [2%] § **7:2** εμεμψαντο f^{35} N,W [85%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵA,B [15%] NU ¦ κατεγνωσαν D * **7:4** απο f^{35} ℵN [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ απ A,B,D,W [2%] NU † **7:4** βαπτισωνται f^{35} A,D (78.7%) HF,RP,CP,TR,OC,NU ¦ βαπτισονται (15.9%) ¦ ραντισωνται ℵB (3.6%) ¦ νιψονται (0.2%) ¦ long omissions (1.5%) ‡ **7:4** χαλκειων f^{35} A [30%] ¦ χαλκιων ℵB,D,W [70%] HF,RP,CP,TR,OC,NU (N vacant) § **7:4** και κλινων f^{35} A,D,W (99.3%) HF,RP,CP,TR,OC[NU] ¦ — ℵB (0.5%) ¦ long omission (0.2%)

* **7:5** επειτα f^{35} A,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ και ℵB,D [2%] NU † **7:5** οι μαθηται σου ου περιπατουσιν f^{35}

𝔓45A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR ¦ 45123 אB [1%] OC,NU ‡ **7:5** αλλα *rell* ¦ αλλ OC § **7:5** ανιπτοις **f**35 A [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ κοιναις
𝔓45א(B)(D,W) [4%] NU

ἐσθίουσιν τὸν ἄρτον;» 6 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς* εἶπεν αὐτοῖς ὅτι† «Καλῶς προεφήτευσεν‡ Ἡσαΐας§ περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς γέγραπται·* ‹Οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χείλεσίν με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ᾽ ἐμοῦ. 7 Μάτην δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων.› 8 Ἀφέντες γὰρ† τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων —βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρίων, καὶ ἄλλα παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.»‡ 9 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· «Καλῶς ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν τηρήσητε.§ 10 Μωσῆς* γὰρ εἶπεν, ‹Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου› καί, ‹Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα θανάτῳ τελευτάτω.› 11 Ὑμεῖς δὲ λέγετε ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί, ‹Κορβᾶν› (ὅ ἐστιν, δῶρον) ‹ὃ ἐὰν ἐξ

---

* 7:6 αποκριθεις f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB [1%] NU † 7:6 οτι f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB [1%] NU ‡ **7:6** προεφητευσεν f^{35} A,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ επροφητευσεν ℵB,D [3%] NU § **7:6** ησαιας f^{35} TR,OC ¦ ησαιας HF,RP,NU ¦ ισαιας CP * **7:6** γεγραπται f^{35} A,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 οτι ℵB [0.5%] [NU] ¦ ειπεν D [1%] † **7:8** γαρ f^{35} A [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45}$ℵB,D,W [1%] NU ‡ **7:8** βαπτισμους ξεστων και ποτηριων και αλλα παρομοια τοιαυτα πολλα ποιειτε f^{35} (A,D) (98.3%) HF,RP,CP, TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45}$ℵB,W (1.7%) NU § **7:9** τηρησητε f^{35} ℵA (98%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ τηρητε B (0.5%) ¦ στησητε D,W (0.7%) NU ¦ ποιησητε (0.1%) ¦ κρατησητε (0.2%) ¦ long omission

(0.4%) * **7:10** μωσης $\mathbf{f}^{35}$ A [90%] HF,RP,CP,TR ¦ μωυσης אB,D,W [10%] OC,NU

ἐμοῦ ὠφεληθῇς,› 12 καὶ† οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν
οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ‡ ἢ τῇ μητρὶ
αὐτοῦ,§ 13 ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ
τῇ παραδόσει* ὑμῶν ᾗ παρεδώκατε. Καὶ
παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.»

That which really defiles

14 Καὶ προσκαλεσάμενος πάντα† τὸν ὄχλον
ἔλεγεν αὐτοῖς· «Ἀκούετέ‡ μου πάντες, καὶ
συνίετε·§ 15 Οὐδέν ἐστιν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου
εἰσπορευόμενον εἰς αὐτὸν ὃ δύναται αὐτὸν
κοινῶσαι·* ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα ἀπ᾽ αὐτοῦ,
ἐκεῖνά† ἐστιν τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον.
16 Εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.»‡

17 Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ τοῦ
ὄχλου, ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
περὶ τῆς παραβολῆς.§ 18 Καὶ λέγει αὐτοῖς·

---

† **7:12** και f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$A,W [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,D [4%] NU
‡ **7:12** αυτου f^{35} A [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,D,W [3%] NU
§ **7:12** αυτου f^{35} A [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,D,W [3%]
NU * **7:13** παραδοσει *rell* ¦ παραδωσει [2%] CP † **7:14** παντα f^{35} A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ παλιν ℵB,D [0.5%] NU
¦ — [0.5%] ‡ **7:14** ακουετε f^{35} ℵA,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC
¦ ακουσατε B,D [1%] NU § **7:14** συνιετε f^{35} ℵA,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ συνετε B [1%] NU ¦ συνιτε D * **7:15** αυτον κοινωσαι f^{35} $\mathfrak{P}^{45v}$A,D,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 21 ℵ [0.5%]
NU ¦ κοινουν 1 B † **7:15** εκπορευομενα απ αυτου εκεινα f^{35} A [99%] HF,RP,CP,TR ¦ 1 OC ¦ εκ του ανθρωπου 1 ℵB [0.5%] NU ¦ εκ του

ανθρωπου 14 D,W [0.5%] ‡ **7:16 ει τις εχει ωτα ακουειν ακουετω** $\mathbf{f}^{35}$ A,D,W (98.8%) HF,RP,CP,TR ¦ — ℵB (1.1%) OC,NU ¦ two other variants (0.1%) § **7:17 περι της παραβολης** $\mathbf{f}^{35}$ A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ **την παραβολην** ℵB,D [1%] NU

«Οὕτως καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; Οὐ* νοεῖτε
ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν
ἄνθρωπον οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι,
19 ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν
καρδίαν, ἀλλ᾽ εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν
ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται, καθαρίζον† πάντα
τὰ βρώματα;» 20 Ἔλεγεν δὲ ὅτι «Τὸ ἐκ τοῦ
ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν
ἄνθρωπον. 21 Ἔσωθεν γάρ, ἐκ τῆς καρδίας
τῶν ἀνθρώπων, οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ
ἐκπορεύονται —μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι,
22 κλοπαί,‡ πλεονεξίαι, πονηρίαι· δόλος,
ἀσέλγεια,§ ὀφθαλμὸς πονηρός, βλασφημία,
ὑπερηφανία, ἀφροσύνη— 23 πάντα ταῦτα τὰ
πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται καὶ κοινοῖ τὸν
ἄνθρωπον.»

Unusual faith

24 Καὶ ἐκεῖθεν* ἀναστὰς ἀπῆλθεν εἰς τὰ
μεθόρια† Τύρου καὶ Σιδῶνος.‡ Καὶ εἰσελθὼν
εἰς§ οἰκίαν οὐδένα ἤθελεν γνῶναι, καὶ οὐκ

---

* **7:18** ου *rell* ¦ ουπω א [2%] OC † **7:19** καθαριζον f^{35} [90%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ καθαριζων אA,B,W [10%] NU ¦ καθαριζει D ‡ **7:22** μοιχειαι πορνειαι φονοι κλοπαι f^{35} A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 2431 אB [1%] NU ¦ 1243 W [1%] ¦ 2 κλεμματα 13 (D) § **7:22** ασελγεια *rell* ¦ ασελγειαι [1%] CP ¦ ασελγιαι [2%] ¦ ασελγια אA [1%] * **7:24** και εκειθεν f^{35} A(D)N [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 W ¦ 2 δε א(B) [1%] NU † **7:24** μεθορια f^{35} A,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ορια אB,D,W [4%] NU ‡ **7:24** και σιδωνος f^{35} אA,B,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — D,W [1%] NU § **7:24** εις *rell* ¦ 1 την D,W [10%] TR

ἠδυνήθη λαθεῖν. 25 Ἀκούσασα γὰρ* γυνὴ περὶ
αὐτοῦ, ἧς εἶχεν τὸ θυγάτριον αὐτῆς† πνεῦμα
ἀκάθαρτον, ἐλθοῦσα προσέπεσεν πρὸς τοὺς
πόδας αὐτοῦ. 26 Ἦν δὲ ἡ γυνὴ‡ Ἑλληνίς, Συρα-
Φοινίκισσα§ τῷ γένει, καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα
τὸ δαιμόνιον ἐκβάλῃ* ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς.
27 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν† αὐτῇ, «Ἄφες πρῶτον
χορτασθῆναι τὰ τέκνα· οὐ γὰρ καλόν ἐστιν‡
λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς
κυναρίοις.»§ 28 Ἡ δὲ ἀπεκρίθη καὶ λέγει αὐτῷ,
«Ναί,* Κύριε, καὶ γὰρ† τὰ κυνάρια ὑποκάτω
τῆς τραπέζης ἐσθίει‡ ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν
παιδίων.» 29 Καὶ εἶπεν αὐτῇ, «Διὰ τοῦτον τὸν
λόγον ὕπαγε· ἐξελήλυθεν τὸ δαιμόνιον ἐκ τῆς

---

* **7:25** ακουσασα γαρ f^{35} A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ αλλ ευθυς 1 (א)B [1%] NU ¦ δε ευθεως ως 1 D † **7:25** αυτης *rell* ¦ — $\mathfrak{P}^{45}$אD,W [5%] CP ‡ **7:26** ην δε η γυνη f^{35} A,N [96%] HF,RP,CP,TR ¦ 3241 $\mathfrak{P}^{45}$אB,D,W [4%] OC,NU § **7:26** συρα-φοινικισσα f^{35} [50%] ¦ συραφοινικισσα B,N [38%] HF,RP,CP ¦ συραφοινισσα W [1%] ¦ συροφοινικισσα $\mathfrak{P}^{45}$אA [10%] OC,NU ¦ συροφοινισσα TR ¦ φυνισσα D ¦ at least five further spellings * **7:26** εκβαλη f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$אA,B,D,N,W [67%] HF,RP,CP,OC,NU ¦ εκβαλει [2%] ¦ εκβαλλη [30%] TR ¦ εκβαλλει [1%] † **7:27** ο δε ιησους ειπεν f^{35} A,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ και ελεγεν אB [1%] NU ¦ και λεγει D [0.5%] ‡ **7:27** καλον εστιν f^{35} A,N,W [97%] HF,RP,CP,TR ¦ 21 אB,D [3%] OC,NU § **7:27** βαλειν τοις κυναριοις f^{35} A,D,N,W [98%] HF,RP,CP,TR ¦ 231 $\mathfrak{P}^{45v}$אB [2%] OC,NU * **7:28** ναι f^{35} אA,B,N [99%]

HF,RP,CP,TR,OC ¦ — 𝔓45D,W [1%] NU † **7:28**
γαρ f35 A,N [98%] HF,RP,CP,TR ¦ — 𝔓45אB(D)W [2%] OC,NU ‡ **7:28**
υποκατω της τραπεζης εσθιει f35 A,N [95%] HF,RP,CP,TR ¦ 123
εσθιουσιν B,D,W [5%] OC,NU ¦ εσθιουσιν 123 א

θυγατρός σου.»§ 30 Καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν
οἶκον αὐτῆς εὗρεν τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθὸς
καὶ τὴν θυγατέρα βεβλημένην ἐπὶ τῆς κλίνης.*

Jesus heals a deaf mute

31 Καὶ πάλιν, ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς† ἐκ τῶν
ὁρίων Τύρου καὶ Σιδῶνος, ἦλθεν‡ πρὸς§
τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας ἀνὰ μέσον
τῶν ὁρίων Δεκαπόλεως. 32 Καὶ φέρουσιν
αὐτῷ κωφὸν* μογγιλάλον† καὶ παρακαλοῦσιν
αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα. 33 Καὶ
ἀπολαβόμενος‡ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ᾽
ἰδίαν, ἔβαλεν τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ
ὦτα αὐτοῦ· καὶ πτύσας ἥψατο τῆς γλώσσης
αὐτοῦ. 34 Καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν
ἐστέναξεν, καὶ λέγει αὐτῷ, «Ἐφφαθά,»

---

§ **7:29** το δαιμονιον εκ της θυγατρος σου **f**^{35} **𝔓**^{45}A,D,N,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 345612 ℵB [1%] NU ¦ 12 απο 456 [2%] * **7:30** το δαιμονιον εξεληλυθος και την θυγατερα βεβλημενην επι της κλινης **f**^{35} **𝔓**^{45}A,N,W [97%] HF,RP,CP,TR ¦ 5 θυγατεραν 78 την κλινην 4123 D [1%] ¦ το παιδον βεβλημενον επι την κλινην 4123 ℵB [2%] OC,NU † **7:31** ο ιησους **f**^{35} [50%] ¦ — **𝔓**^{45}ℵA,B,D,N,W [50%] HF,RP,CP,TR,OC,NU ‡ **7:31** και σιδωνος ηλθεν **f**^{35} **𝔓**^{45}A,N,W (98.9%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 3 δια 2 ℵB,D (0.7%) NU ¦ three other variants (0.2%) ¦ long omission (0.2%) § **7:31** προς **f**^{35} A,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εις ℵB,D,W [3.5%] NU ¦ παρα [0.5%] * **7:32** κωφον **f**^{35} **𝔓**^{45}A,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 και ℵB,D,W [1%] NU † **7:32** μογγιλαλον

f^{35} N,W [70%] HF,RP,CP ¦ μογιλαλον **𝔓**^{45}א A,B,D [30%] TR,OC,NU
(Since the following context indicates that there was indeed a problem with the tongue, the change to the single consonant was predictable; the reverse change seems highly unlikely.) ‡ **7:33** απολαβομενος *rell* ¦ επιλαβομενος [5%] CP ¦ προσλαβομενος W

ὅ ἐστιν, «Διανοίχθητι.» 35 Καὶ εὐθέως§ διηνοίχθησαν* αὐτοῦ αἱ ἀκοαί, καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς. 36 Καὶ διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν·† ὅσον δὲ αὐτὸς‡ αὐτοῖς διεστέλλετο,§ μᾶλλον περισσότερον ἐκήρυσσον. 37 Καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες· «Καλῶς πάντα πεποίηκεν. Καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν καὶ τοὺς* ἀλάλους λαλεῖν.»

8

Food for 4,000 men

1 Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, παμπόλλου* ὄχλου ὄντος καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσιν, προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς† τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ‡ λέγει αὐτοῖς· 2 «Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς§ προσμένουσίν

---

§ **7:35** ευθεως f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] ¦ — ℵB,D [1%] * **7:35** διηνοιχθησαν f^{35} A,N [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ηνοιγησαν B [1%] NU ¦ ηνυγησαν ℵD ¦ διηνυγησαν W ¦ three other variants [1%] † **7:36** ειπωσιν f^{35} A,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ λεγωσιν $\mathfrak{P}^{45v}$ℵB,W [2%] NU ‡ **7:36** αυτος f^{35} $\mathfrak{P}^{45v}$N [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵA,B(D)W [5%] NU § **7:36** διεστελλετο f^{35} A,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 αυτοι ℵB(D)N [2%] NU * **7:37** τους f^{35} A,D,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] ¦ — ℵB(W) [1%] * **8:1** παμπολλου f^{35} A [90.7%] HF,RP,CP,TR ¦ παμπολου [5%] ¦ παλιν πολλου ℵB,D,N,W (3.3%) OC,NU ¦ πολλου (0.5%) ¦ two other variants (0.3%) ¦ long omissions (0.2%) † **8:1** ο ιησους f^{35} [90%] HF,RP,CP,TR,OC

¦ — ℵA,B,D,N,W [10%] NU ‡ **8:1** αυτου f^{35} A,B,W [98%]
HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵD,N [2%] NU § **8:2** ημερας τρεις f^{35} [50%] CP,TR ¦ ημεραι 2 ℵA(D)N,W [50%] HF,RP,OC,NU ¦ ημεραις τρισιν B

μοι καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν. 3 Καὶ ἐὰν
ἀπολύσω αὐτοὺς νήστις* εἰς οἶκον αὐτῶν,
ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ, τινὲς γὰρ† αὐτῶν‡
μακρόθεν ἥκουσιν.»§ 4 Καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,* «Πόθεν τούτους δυνήσεταί
τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ᾽ ἐρημίας;» 5 Καὶ
ἐπηρώτα† αὐτούς, «Πόσους ἔχετε ἄρτους;»
Οἱ δὲ εἶπον,‡ «Ἑπτά.» 6 Καὶ παρήγγειλεν§
τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ λαβὼν
τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ* εὐχαριστήσας,
ἔκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
ἵνα παραθῶσιν,† καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ.
7 Καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα· καὶ εὐλογήσας‡

---

* **8:3** νηστις f^{35} ℵW [30%] CP ¦ νηστεις A,B,D,N [70%] HF,RP,TR,OC,NU † **8:3** τινες γαρ f^{35} A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ και 1 ℵB(D)W [3%] NU ‡ **8:3** αυτων f^{35} A,N [95%] HF,RP,CP,TR ¦ 1 απο ℵB,D,W [5%] OC,NU § **8:3** ηκουσιν f^{35} [85%] HF,RP ¦ ηκασιν ℵA,D,N,W [15%] CP,TR,OC,NU ¦ εισιν B [0.5%] (Since the present tense of ἥκω has the force of the perfect, the majority reading is correct.) * **8:4** αυτου f^{35} A,D,N(W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 οτι B [0.5%] NU ¦ 1 και ειπαν ℵ † **8:5** επηρωτα f^{35} A,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ηρωτα ℵB [1%] NU ¦ ηρωτησεν W ¦ two other variants ‡ **8:5** ειπον *rell* ¦ ειπαν ℵB,N,W [1%] NU § **8:6** παρηγγειλεν f^{35} A,C,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ παραγγελλει ℵB,D [1%] NU ¦ two other variants * **8:6** και f^{35} C,D [40%] ¦ — ℵA,B,N,W [60%] HF,RP,CP,TR,OC,NU † **8:6** παραθωσιν f^{35} A,D,N,W [96%]

HF,RP,CP,TR ¦ παρατιθωσιν ℵB,C [4%] OC,NU ‡ **8:7** ευλογησας
f^{35} (80%) HF,RP,CP,TR ¦ ταυτα 1 A (9.1%) ¦ αυτα 1 N,W (7.8%)
OC ¦ 1 αυτα ℵB,C (2.2%) NU ¦ ευχαριστησας D (0.5%) ¦ long omissions (0.4%)

εἶπεν παραθεῖναι καὶ αὐτά.§ 8 Ἔφαγον δὲ* καὶ ἐχορτάσθησαν· καὶ ἦραν περισσεύματα κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας. 9 Ἦσαν δὲ οἱ φαγόντες† ὡς τετρακισχίλιοι· καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς. 10 Καὶ εὐθέως ἐμβὰς‡ εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά.

Bad leaven

11 Καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ᾽ αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν. 12 Καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ λέγει· «Τί ἡ γενεὰ αὕτη σημεῖον ἐπιζητεῖ;§ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον.» 13 Καὶ ἀφεὶς αὐτούς, ἐμβὰς πάλιν* εἰς πλοῖον† ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.‡

---

§ **8:7** παραθειναι και αυτα f^{35} [80%] HF,RP,CP,TR ¦ παραθηναι 23 [15%] ¦ παρατεθηναι 23 A ¦ παρατιθηναι 23 OC ¦ 2 ταυτα παρατιθεναι B [0.5%] NU ¦ 2 ταυτα παραθετε C ¦ παρεθηκεν א ¦ παραθεναι W ¦ 1 [1%] ¦ 1 αυτοις N ¦ at least seven further variants D [1%] * **8:8** εφαγον δε f^{35} A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ και 1 (א)B,C,D,W [3%] NU † **8:9** οι φαγοντες f^{35} A,C,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR ¦ — (א)B [1%] OC,NU ‡ **8:10** ευθεως εμβας f^{35} [90%] HF,RP,CP,TR ¦ 21 A,N [7%] ¦ ευθυς 2 אB,C [1%] NU ¦ 2 ευθυς W [2%] OC ¦ 1 ενεβη [0.5%] ¦ αυτος ανεβη D § **8:12** σημειον επιζητει f^{35} A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 αιτει $\mathfrak{P}^{45}$ ¦ ζητει 1 אB,C,D [2%] NU * **8:13** εμβας παλιν f^{35}

A,N [97%] HF,RP,CP,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{45}$אB,C,D,W [3%] NU ¦ — OC † **8:13** εις πλοιον f^{35} A (62.1%) HF,RP,CP ¦ 1 το 2 $\mathfrak{P}^{45}$D,N,W (37.5%) TR,OC ¦ — אB,C (0.4%) NU ‡ **8:13** εις το περαν *rell* ¦ παλιν OC

14 (Καὶ ἐπελάθοντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ§ λαβεῖν ἄρτους· καὶ εἰ μὴ ἕνα ἄρτον οὐκ εἶχον
μεθ᾽ ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ.) 15 Καὶ διεστέλλετο
αὐτοῖς, λέγων, «Ὁρᾶτε· βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης
τῶν Φαρισαίων καὶ τῆς ζύμης Ἡρῴδου.»
16 Καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες*
ὅτι «Ἄρτους οὐκ ἔχομεν.»† 17 Καὶ γνοὺς ὁ
Ἰησοῦς‡ λέγει αὐτοῖς· «Τί διαλογίζεσθε ὅτι
ἄρτους οὐκ ἔχετε; Οὔπω νοεῖτε οὐδὲ συνίετε;
Ἔτι§ πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν;
18 Ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε, καὶ ὦτα
ἔχοντες οὐκ ἀκούετε, καὶ οὐ μνημονεύετε;
19 Ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα εἰς
τοὺς πεντακισχιλίους,* πόσους κοφίνους
πλήρεις κλασμάτων† ἤρατε;» Λέγουσιν
αὐτῷ, «Δώδεκα.» 20 «Ὅτε δὲ‡ τοὺς ἑπτὰ
εἰς τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σπυρίδων
πληρώματα κλασμάτων ἤρατε;» Οἱ δὲ εἶπον,§

---

§ **8:14** οι μαθηται αυτου f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$W [35%] ¦ 12 D [1%] ¦ — אA,B,C,N [64%] HF,RP,CP,TR,OC, NU * **8:16** λεγοντες f^{35} A,C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45}$אB,D,W [2%] NU † **8:16** εχομεν f^{35} אA,C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εχουσιν $\mathfrak{P}^{45}$B,W [2%] NU ¦ ειχαν D ‡ **8:17** ο ιησους f^{35} אA,C,D,N,W (99.6%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ — B (0.3%) NU ¦ long omission (0.1%) § **8:17** ετι f^{35} A [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45}$אB,C,D,N,W [5%] NU * **8:19** πεντακισχιλιους *rell* ¦ 1 και אC,D [5%] OC † **8:19** πληρεις κλασματων f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$(A)N,W [90%] HF,RP,TR ¦ 21 אB,C(D) [9%] CP,OC,NU ¦ 2 [1%] ‡ **8:20** οτε δε f^{35} A,D,W (95.9%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 B (1.3%) NU ¦ 12 και C,N (0.7%) ¦ 1 και א (0.4%) ¦ και 1 (0.4%) ¦ long omissions (1.3%)

§ **8:20** οι δε ειπον $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{45}$A,D,N,W (98.2%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 123 αυτω (0.4%) ¦ και λεγουσιν αυτω B,C (1.1%) [NU] ¦ λεγουσιν א (0.2%) ¦ — (0.1%)

«Ἑπτά.» 21 Καὶ λέγει* αὐτοῖς, «Πῶς οὔπω† συνίετε;»

A blind man

22 Καὶ ἔρχεται‡ εἰς Βηθσαϊδάν·§ καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλὸν καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα αὐτοῦ ἅψηται. 23 Καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ ἐξήγαγεν* αὐτὸν ἔξω τῆς κώμης, καὶ πτύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα αὐτὸν εἴ τι βλέπει.† 24 Καὶ ἀναβλέψας ἔλεγεν, «Βλέπω τοὺς ἀνθρώπους ὅτι‡ ὡς δένδρα ὁρῶ,§ περιπατοῦντας.» 25 Εἶτα πάλιν ἐπέθηκεν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἀναβλέψαι·* καὶ

---

* **8:21** λεγει f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$D,W [50%] ¦ ελεγεν ℵA,B,C(N) [49%] HF,RP,CP,TR,OC,NU ¦ ειπεν [1%]
† **8:21** πως ουπω f^{35} A,D,N,W [40%] ¦ 1 ου B [55%] HF,RP,CP,TR ¦ 2 ℵC [4%] OC,NU ¦ 1 ουν 2 [1%] ‡ **8:22** ερχεται f^{35} ℵA,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC
¦ ερχονται $\mathfrak{P}^{45v}$B,C,D,W [3%] NU § **8:22** βηθσαιδαν f^{35}
$\mathfrak{P}^{45}$ℵA,B(W) (73.6%) HF,RP,TR,NU ¦ βηθσαιδα C,N (26.1%) CP,OC
¦ βηθανιαν D (0.3%) ¦ one other variant * **8:23** εξηγαγεν
f^{35} A,D,N,W (98.8%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ εξηνεγκεν ℵB,C (1%) NU ¦
three other variants (0.2%) † **8:23** βλεπει f^{35} ℵA,N(W) (98.9%)
HF,RP,CP,TR,OC ¦ βλεπεις B,C,D (0.7%) NU ¦ βλεπειν (0.2%) ¦ two other variants (0.2%) ‡ **8:24** οτι f^{35} ℵA,B,C,N [95%] HF,RP,TR,NU ¦ — D,W

[5%] CP,OC § **8:24** ορω **f**^{35} אA,B,C,N [95%] HF,RP,TR,NU ¦ — D,W [5%] CP,OC * **8:25** εποιησεν αυτον αναβλεψαι **f**^{35} A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ διεβλεψεν אB,C,W [2%] NU ¦ ηρξατο 3 D

ἀποκατεστάθη† καὶ ἐνέβλεψεν‡ τηλαυγῶς ἅπαντας.§ 26 Καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν* οἶκον αὐτοῦ, λέγων, «Μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς μηδὲ εἴπῃς τινὶ ἐν τῇ κώμῃ.»†

Jesus declares His death, and ministers on that basis

Peter is inspired

27 Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας Καισαρείας τῆς Φιλίππου· καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων αὐτοῖς, «Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι;» 28 Οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν,‡ «Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν, καὶ ἄλλοι Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ ἕνα§ τῶν προφητῶν.» 29 Καὶ αὐτὸς λέγει αὐτοῖς,* «Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;» Ἀποκριθεὶς

† **8:25** αποκατεσταθη f^{35} D [75%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ απεκατεσταθη A,N,W [24%] ¦ απεκατεστη ℵC [1%] NU ¦ αποκατεστη B ‡ **8:25** ενεβλεψεν f^{35} A,C,N [53%] RP,TR,OC ¦ ανεβλεψεν [45%] HF,CP ¦ ενεβλεπεν B [1%] NU ¦ εβλεψεν ℵ [0.5%] ¦ ανεβλεπεν W [0.5%] ¦ αναβλεψαι D § **8:25** απαντας f^{35} A,N [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ απαντα ℵB,C [5%] NU ¦ παντα D(W) * **8:26** τον f^{35} W [70%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — (ℵ)A,B,C,D,N [30%] NU † **8:26** μηδε ειπης τινι εν τη κωμη f^{35} A,C,N (97.3%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ μηδενι 21456 (1.8%) ¦ — ℵB,W (0.5%) NU ¦ μηδενι 2 εις 56 D ¦ four other variants (0.3%) ‡ **8:28** απεκριθησαν f^{35} A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ειπαν αυτω λεγοντες οτι ℵB[NU] ¦ ειπαν αυτω λεγοντες οι μεν C [1.5%] ¦ 1 αυτω λεγοντες D [0.5%] ¦ 1 λεγοντες οι μεν W ¦

four other variants § **8:28** ενα **f**^{35} A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ οτι εις ℵB,C [0.5%] NU ¦ ως 1 D * **8:29** λεγει αυτοις **f**^{35} A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ επηρωτα αυτους ℵB,C,D [1%] NU

δὲ† ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ, «Σὺ εἶ ὁ Χριστός.»
30 Καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσιν
περὶ αὐτοῦ.
31 Καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς ὅτι δεῖ
τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ
ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ‡ τῶν πρεσβυτέρων
καὶ τῶν§ ἀρχιερέων καὶ τῶν* γραμματέων,
καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας
ἀναστῆναι. 32 Καὶ παρρησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει.
Καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος† ἤρξατο
ἐπιτιμᾶν αὐτῷ. 33 Ὁ δέ, ἐπιστραφεὶς καὶ
ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπετίμησεν τῷ‡
Πέτρῳ, λέγων·§ «Ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ·
ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν
ἀνθρώπων.»

The cost of discipleship

34 Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον, σὺν
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· «Ὅστις*
θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν,† ἀπαρνησάσθω
ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ

---

† **8:29** αποκριθεις δε f^{35} ℵC,D,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ και 1 A,N [1%] ¦ 1 B [0.5%] NU ‡ **8:31** απο f^{35} A [90%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ υπο ℵB,C,D,N,W [10%] NU § **8:31** των f^{35} ℵB,C,D,W [70%] HF,RP,CP,OC,NU ¦ — A,N [30%] TR * **8:31** των f^{35} ℵB,C,D,W [80%] HF,RP,CP,OC,NU ¦ — A,N [20%] TR † **8:32** αυτον ο πετρος f^{35} ℵA,C,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 231 B [0.5%] NU ¦ 23 D (N absent) ‡ **8:33** τω f^{35} A,C,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,D [0.5%] NU § **8:33** λεγων f^{35} A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ και λεγει ℵB,C [1%] NU * **8:34** οστις f^{35} A [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ει τις ℵB,C(D,W) [5%] NU † **8:34** ακολυθειν

f35 𝔓45C,D,W
[65%] HF,RP,CP,OC,NU ¦ ελθειν ℵA,B [35%] TR

ἀκολουθείτω μοι. 35 Ὃς γὰρ ἂν‡ θέλῃ τὴν
ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ᾽ ἂν
ἀπολέσῃ§ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ* ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ
τοῦ εὐαγγελίου, οὗτος† σώσει αὐτήν. 36 Τί γὰρ
ὠφελήσει‡ ἄνθρωπον ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον
ὅλον,§ καὶ ζημιωθῇ* τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; 37 Ἢ
τί δώσει† ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς
αὐτοῦ; 38 Ὃς γὰρ ἐὰν‡ ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς
ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι
καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου
ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸν ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ
τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν
ἁγίων.»

9

A miniature of the Kingdom

---

‡ **8:35** αν f^{35} A,D,W [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εαν ℵB,C [5%]
NU § **8:35** απολεση f^{35} A,W [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ απολεσει ℵB,C [5%] NU ¦ — D
* **8:35** ψυχην αυτου f^{35} $\mathfrak{P}^{45v}$ℵA,B,C [45%] TR,NU ¦ εαυτου 1 W [55%] HF,RP,CP,OC ¦ — D † **8:35** ουτος f^{35} [90%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45}$ℵA,B,C,D,W [10%] NU
‡ **8:36** ωφελησει f^{35} A,C,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ωφελει W
[0.5%] NU ¦ ωφελι ℵB ¦ one other variant § **8:36** εαν κερδηση τον κοσμον ολον f^{35} $\mathfrak{P}^{45v}$A,D,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC
¦ 13452 C [0.5%] ¦ κερδησαι 345 ℵB [0.5%] NU ¦ three other variants * **8:36** ζημιωθη f^{35} A,C,D,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC
¦ ζημιωθηναι ℵB [0.5%] NU † **8:37** η τι δωσει f^{35} A,C [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 2 γαρ 3 $\mathfrak{P}^{45}$W [1%] ¦

2 γαρ δοι אB,NU ¦ 12 γαρ 3 D ‡ **8:38** εαν **f**35 **𝔓**45אB,C [58%] HF,RP,OC,NU ¦ αν (D)W [40%] TR ¦ — A [2%] CP

1 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
εἰσίν τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων* οἵτινες οὐ
μὴ γεύσωνταί† θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν
βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.»
2 Καὶ μεθ'‡ ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ
Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ τὸν§ Ἰάκωβον καὶ
τὸν* Ἰωάννην καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος
ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους. Καὶ μετεμορφώθη
ἔμπροσθεν αὐτῶν· 3 καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ
ἐγένετο† στίλβοντα, λευκὰ λίαν, ὡς χιών,‡ οἷα
κναφεὺς§ ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται* λευκᾶναι.
4 Καὶ ὤφθη αὐτοῖς Ἠλίας, σὺν Μωϋσῇ,†
καὶ ἦσαν συλλαλοῦντες τῷ Ἰησοῦ. 5 Καὶ
ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ, «Ῥαββί,
καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν

---

* **9:1** των ωδε εστηκοτων f^{35} A,C,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 213 B(D)NU ¦ 12 εστωτων א [0.5%] ¦ 132 $\mathfrak{P}^{45v}$ [0.5%] † **9:1** γευσωνται *rell* ¦ γευσονται N [10%] ‡ **9:2** μεθ f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ μετα אB,C,D [1%] NU § **9:2** τον *rell* ¦ — [20%] (OC is in small print) * **9:2** τον f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$אC,D,W [60%] TR,OC,NU ¦ — A,B,N [40%] HF,RP,CP (OC is in small print) † **9:3** εγενετο f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$אB,C,W [55%] CP,TR,OC,NU ¦ εγενοντο A(D)N [45%] HF,RP ‡ **9:3** ως χιων f^{35} A(D)N (73.3%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ ωσει 2 (25.6%) ¦ — $\mathfrak{P}^{45v}$אB,C(W) (1%) NU ¦ one other variant § **9:3** κναφευς f^{35} [25%] ¦ γναφευς $\mathfrak{P}^{45}$אA,B,C,N,W [75%] HF,RP,CP,TR,OC,NU ¦ — D * **9:3** δυναται f^{35} ($\mathfrak{P}^{45}$)A(D)W [95%] HF,RP,CP,TR ¦ 1 ουτως אB,C(N) [5%] OC,NU † **9:4** μωυση f^{35}

א B,W [45%] ¦ μωυσει D,N [5%] OC,NU ¦ μωσει A [48%] CP,TR ¦
μωση 𝔓^{45}C [2%] HF,RP

σκηνὰς τρεῖς·‡ σοὶ μίαν καὶ Μωσεῖ§ μίαν καὶ
Ἠλίᾳ μίαν.» 6 (Οὐ γὰρ ᾔδει τί λαλήσει,*
ἦσαν γὰρ ἔκφοβοι.)† 7 Καὶ ἐγένετο νεφέλη
ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς, καὶ ἦλθεν‡ Φωνὴ ἐκ
τῆς νεφέλης·§ «Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου, ὁ
ἀγαπητός. Αὐτοῦ ἀκούετε.»* 8 Καὶ ἐξάπινα
περιβλεψάμενοι, οὐκέτι οὐδένα εἶδον ἀλλὰ†
τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ᾽ ἑαυτῶν.

9 Καταβαινόντων δὲ‡ αὐτῶν ἀπὸ§ τοῦ ὄρους,
διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ διηγήσωνται ἃ
εἶδον,* εἰ μὴ ὅταν ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐκ
νεκρῶν ἀναστῇ. 10 Καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν
πρὸς ἑαυτούς, συζητοῦντες τί ἐστιν τὸ ἐκ
νεκρῶν ἀναστῆναι. 11 Καὶ ἐπηρώτων αὐτόν,
λέγοντες, «Ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι

‡ **9:5** σκηνας τρεις **f**^{35} A,D,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 21 𝔓^{45}אB,C [2%] NU § **9:5** μωσει **f**^{35} A [65%] CP,TR ¦ μωση C [2%] HF,RP ¦ μωυσει אB,D,N [5%] OC,NU ¦ μωυση W [28%] * **9:6** λαλησει **f**^{35} A,D,N [87%] HF,RP,CP ¦ λαληση [10%] TR,OC ¦ λαλει 𝔓^{45}W ¦ αποκριθη B,C [3%] NU ¦ απεκριθη א ¦ two other variants † **9:6** ησαν γαρ εκφοβοι (εμφοβοι CP) **f**^{35} 𝔓^{45v}A,N,W [98%] (CP)HF,RP,TR,OC ¦ 32 εγενοντο אB,C,D [2%] NU ‡ **9:7** ηλθεν **f**^{35} A,D,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εγενετο אB,C [2%] NU ¦ — W [1%] § **9:7** νεφελης **f**^{35} (א)B,C,N [70%] HF,RP,CP,NU ¦ 1 λεγουσα A,D,W [30%] TR,OC * **9:7** αυτου ακουετε **f**^{35} A,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 21 אB,C,D,W [4%] NU † **9:8** αλλα **f**^{35} A,C,W (95.6%)

HF,RP,TR,OC,NU ¦ ει μη ℵ(B)D,N (4.4%)
CP ‡ **9:9** καταβαινοντων δε **f**^{35} A,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC
¦ και 1 ℵB,C,D,N [2%] NU § **9:9** απο **f**^{35} ℵA,C,N,W [99.5%]
HF,RP,CP,TR,OC ¦ εκ B,D [0.5%] NU * **9:9** διηγησωνται α ειδον
f^{35} A [92%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ διηγησονται 23 N [5%] ¦ 231 ℵB,C
[2%] NU ¦ 23 εξηγησονται W [1%] ¦ 2 ειδωσαν 1 D

Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;» 12 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν† αὐτοῖς· «Ἠλίας μὲν ἐλθὼν πρῶτον
ἀποκαθιστᾷ‡ πάντα· καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ
τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ
ἐξουδενωθῇ.§ 13 Ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι καὶ
‹Ἠλίας› ἐλήλυθεν, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα
ἠθέλησαν»* (καθὼς γέγραπται ἐπ᾽ αὐτόν).

The nine couldn't do it

14 Καὶ ἐλθὼν† πρὸς τοὺς μαθητάς, εἶδεν‡
ὄχλον πολὺν περὶ αὐτούς, καὶ γραμματεῖς
συζητοῦντας αὐτοῖς.§ 15 Καὶ εὐθέως* πᾶς
ὁ ὄχλος ἰδὼν† αὐτὸν ἐξεθαμβήθη,‡ καὶ
προστρέχοντες ἠσπάζοντο αὐτόν. 16 Καὶ
ἐπηρώτησεν τοὺς γραμματεῖς,§ «Τί συζητεῖτε

† **9:12** αποκριθεις ειπεν f^{35} A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εφη ℵB,C [1%] NU ‡ **9:12** αποκαθιστα f^{35} N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ αποκαθιστανει A,W [2%] NU ¦ αποκατιστανει B ¦ αποκαταστανει (ℵ)D ¦ αποκαταστησει C [0.5%] § **9:12** εξουδενωθη f^{35} A,C [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εξουθενωθη ℵ [0.5%] ¦ εξουδενηθη B,D [0.5%] NU ¦ εξουθενηθη N,W [1.5%]
* **9:13** ηθελησαν f^{35} A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ηθελον ℵB,C,D [1%] NU † **9:14** ελθων f^{35} A,C,D,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ελθοντες ℵB,W [1%] NU ‡ **9:14** ειδεν f^{35} A,C,D,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ειδον ℵW [1%] NU ¦ ειδαν B § **9:14** αυτοις f^{35} A,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ προς αυτους B,C,W [2%] NU ¦ προς εαυτους ℵ * **9:15** ευθεως f^{35} A,D,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευθυς ℵB,C,W [3%] NU † **9:15** ιδων f^{35} A,N [96%]

HF,RP,CP,TR
¦ ιδοντες ℵB,C(D)W [4%] OC,NU ‡ **9:15** εξεθαμβηθη f^{35} A,N [96%] HF,RP,CP,TR ¦ εξεθαμβηθησαν ℵB,C,W [4%] OC,NU
¦ εθαμβησαν D § **9:16** τους γραμματεις f^{35} A,C,N [97%]
HF,RP,CP,TR,OC ¦ αυτους ℵB,D,W [3%] NU

πρὸς αὐτούς;»* 17 Καὶ ἀποκριθεὶς† εἷς ἐκ τοῦ
ὄχλου εἶπεν·‡ «Διδάσκαλε, ἤνεγκα τὸν υἱόν
μου πρός σε, ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον. 18 Καὶ
ὅπου ἂν§ αὐτὸν καταλάβῃ ῥήσσει αὐτόν,
καὶ ἀφρίζει καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ,*
καὶ ξηραίνεται. Καὶ εἶπον† τοῖς μαθηταῖς
σου ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσιν, καὶ οὐκ ἴσχυσαν.»
19 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ‡ λέγει·§ «Ὦ γενεὰ
ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι, ἕως
πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; Φέρετε αὐτὸν πρός με.»
20 Καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. Καὶ ἰδὸν*
αὐτόν, εὐθέως τὸ πνεῦμα ἐσπάραξεν† αὐτόν,
καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυλίετο, ἀφρίζων.
21 Καὶ ἐπηρώτησεν τὸν πατέρα αὐτοῦ, «Πόσος
χρόνος ἐστὶν ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ;» Ὁ δὲ
εἶπεν·‡ «Παιδιόθεν. 22 Καὶ πολλάκις αὐτὸν καὶ

---

* **9:16** αυτους f^{35} B,C,N [97%] HF,RP,TR,NU (some minuscules have aspiration) ¦ εαυτους ℵA,W [2.5%] CP,OC ¦ αλληλους [0.5%] ¦ υμειν D ¦ two other variants † **9:17** αποκριθεις f^{35} A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 αυτω C(W) [2%] ¦ απεκριθη αυτω ℵB,D [1%] NU ‡ **9:17** ειπεν f^{35} A,C,N(W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,D [1%] NU § **9:18** αν f^{35} C,D,N,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εαν A,B [2%] NU ¦ — ℵ [1%] * **9:18** αυτου f^{35} A,N [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C,D,W [5%] NU † **9:18** ειπον *rell* ¦ ειπα ℵB,W [3%] NU ‡ **9:19** αυτω f^{35} (N) [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ αυτοις ($\mathfrak{P}^{45}$)ℵA,B,D(W) [4%] NU ¦ — C [1%] § **9:19** λεγει *rell* ¦ ειπεν $\mathfrak{P}^{45}$ [0.5%] CP * **9:20** ιδον f^{35} [30%] ¦ ιδων *rell* (It was the demon that saw Him, so the gender is neuter.) † **9:20** ευθεως το πνευμα εσπαραξεν f^{35}

𝔓45A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 23 ευθυς συνεσπαραξεν ℵB,C [1%] NU ¦ 23 εταραξεν D ¦ three other variants ‡ **9:21** ειπεν f35 A [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 εκ ℵB,C,D,N,W [5%] NU

εἰς πῦρ§ ἔβαλεν καὶ εἰς ὕδατα* ἵνα ἀπολέσῃ
αὐτόν. Ἀλλ᾽ εἴ τι δύνασαι,† βοήθησον ἡμῖν
σπλαγχνισθεὶς ἐφ᾽ ἡμᾶς.» 23 Ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτῷ, «Τὸ εἰ δύνασαι‡ πιστεῦσαι·§
πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι.» 24 Καὶ εὐθέως*
κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου, μετὰ δακρύων,†
ἔλεγεν, «Πιστεύω, Κύριε·‡ βοήθει μου τῇ
ἀπιστίᾳ.»

25 Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐπισυντρέχει ὁ §
ὄχλος, ἐπετίμησεν τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ,
λέγων αὐτῷ, «Τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ
κωφόν,* ἐγώ σοι ἐπιτάσσω,† ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ
καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν.» 26 Καὶ κράξαν‡

---

§ **9:22** αυτον και εις πυρ **f**^{35} N [47%] TR,OC ¦ 123 το 4 A [50%]
HF,RP,CP ¦ 2341 ℵB,C [1%] NU ¦ 134 **𝔓**^{45}W [1%] ¦ 1342 D ¦
three other variants * **9:22** υδατα *rell* ¦ το υδωρ CP † **9:22** δυνασαι **f**^{35} A,C,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ δυνη **𝔓**^{45}ℵB,D,W [3%] NU ‡ **9:23** δυνασαι **f**^{35} A,C [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ δυνη **𝔓**^{45}ℵB,D,N,W [3%] NU § **9:23** πιστευσαι **f**^{35} A,D [97%]
HF,RP,CP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{45}ℵB,C,N,W [3%] NU * **9:24** και ευθεως
f^{35} **𝔓**^{45v}A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 ℵC ¦ ευθυς B [0.5%]
NU ¦ ευθυς δε [0.5%] † **9:24** μετα δακρυων **f**^{35} (D)N (98.9%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ — (**𝔓**^{45})ℵA,B,C (1%) NU ¦ W is wild ¦ one other variant ‡ **9:24** κυριε **f**^{35} N [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵA,B,C,D,W [1%] NU § **9:25** ο **f**^{35} ℵA,W [60%] ¦ — B,C,D,N [40%] HF,RP,CP,TR,OC,NU * **9:25** το πνευμα το αλαλον και

κωφον **f**^{35} A,N [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 34562 **𝔓**^{45}א B,C,D,W [5%] NU † **9:25** σοι επιτασσω **f**^{35} A,D,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 21 א B,C,W [1%] NU ‡ **9:26** κραξαν **f**^{35} A,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ κραξας א B,C,D,W [1.5%] NU

καὶ πολλὰ σπαράξαν§ αὐτὸν* ἐξῆλθεν. Καὶ
ἐγένετο ὡσεὶ νεκρός· ὥστε† πολλοὺς λέγειν
ὅτι ἀπέθανεν. 27 Ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας
αὐτὸν τῆς χειρὸς‡ ἤγειρεν αὐτόν, καὶ ἀνέστη.
28 Καὶ εἰσελθόντα αὐτὸν§ εἰς οἶκον, οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ ἐπηρώτων αὐτὸν κατ᾽ ἰδίαν,* «Ὅτι
ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;» 29 Καὶ
εἶπεν αὐτοῖς, «Τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ
δύναται ἐξελθεῖν εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ
νηστείᾳ.»†

Jesus predicts His death again

30 Καὶ ἐκεῖθεν‡ ἐξελθόντες παρεπορεύοντο
διὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα
τις γνῷ·§ 31 ἐδίδασκεν γὰρ τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι, «Ὁ Υἱὸς τοῦ
Ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων,
καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν· καὶ ἀποκτανθεὶς τῇ

---

§ **9:26** σπαραξαν f^{35} $\mathfrak{P}^{45v}$A,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ σπαραξας ℵB,C,D,W [1.5%] NU * **9:26** αυτον f^{35} ℵA,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45v}$B,C,D,W [1.5%] NU † **9:26** ωστε f^{35} C,D,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 τους ℵA,B [1.5%] NU ‡ **9:27** αυτον της χειρος f^{35} A,N [95%] HF,RP,TR,OC ¦ 23 αυτου $\mathfrak{P}^{45v}$ℵB,D [5%] CP,NU ¦ 123 αυτου C ¦ 23 W § **9:28** εισελθοντα αυτον f^{35} A,N [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εισελθοντος αυτου ℵB,C,D,W [5%] NU ¦ εισελθοντι αυτω $\mathfrak{P}^{45}$ * **9:28** επηρωτων αυτον κατ ιδιαν f^{35} A,N [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 3412 ℵ(B,C) [3%] NU ¦ 34 ηρωτων 2 D [1%] ¦ 34 και επηρωτησαν 2 W [1%] ¦ και ηρωτησαν 2 $\mathfrak{P}^{45}$ † **9:29** και νηστεια f^{35} A,C,D,N,W (1,651 mss) HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB (4 mss) NU ‡ **9:30**

και εκειθεν f^{35} A,C,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ κακειθεν ℵB,D [1.5%] NU § **9:30** γνω f^{35} A,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ γνοι ℵB,C,D [1.5%] NU

τρίτῃ ἡμέρᾳ* ἀναστήσεται.» 32 Οἱ δὲ ἠγνόουν
τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

About humility

33 Καὶ ἦλθεν† εἰς Καπερναούμ·‡ καὶ ἐν τῇ
οἰκίᾳ γενόμενος ἐπηρώτα αὐτούς, «Τί ἐν τῇ
ὁδῷ πρὸς ἑαυτοὺς§ διελογίζεσθε;» 34 Οἱ δὲ
ἐσιώπων, πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν
ἐν τῇ ὁδῷ τίς μείζων. 35 Καὶ καθίσας
ἐφώνησεν τοὺς δώδεκα καὶ λέγει αὐτοῖς,
«Εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται* πάντων
ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος.» 36 Καὶ λαβὼν
παιδίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ
ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ εἶπεν αὐτοῖς, 37 «Ὃς
ἐὰν† ἓν τῶν τοιούτων παιδίων‡ δέξηται ἐπὶ
τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν§
ἐμὲ δέξηται,* οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν
ἀποστείλαντά με.»

Either for, or against

---

* **9:31** τη τριτη ημερα f^{35} A,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ μετα τρεις ημερας ℵB,C,D [1%] NU † **9:33** ηλθεν f^{35} A,C,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ηλθον ℵB,W [2%] NU ¦ εισηλθεν [1%] ¦ ηλθοσαν D ‡ **9:33** καπερναουμ f^{35} A,C,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ καφαρναουμ ℵB,D,W [1%] NU § **9:33** προς εαυτους f^{35} A,N(W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C,D [1%] NU * **9:35** εσται f^{35} ℵA,B,C,N (80.6%) HF,RP,CP,TR,OC,NU ¦ εστω (19.2%) ¦ εστε W (0.2%) ¦ — D † **9:37** εαν f^{35} N [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ αν ℵA,B,C,D,W [5%] NU ‡ **9:37** τοιουτων παιδιων *rell* ¦ 21 (ℵC) [1%] CP § **9:37** εαν f^{35} A,C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ αν

B,D,W [2%] NU ¦ — א * **9:37** δεξηται f^{35}
A,C,D,N,W [99%]
HF,RP,CP,TR,OC ¦ δεχηται B [0.5%] NU ¦ δεχετε א

38 Ἀπεκρίθη δὲ† αὐτῷ ὁ ‡ Ἰωάννης, λέγων,§
«Διδάσκαλε, εἴδομέν τινα* τῷ ὀνόματί σου
ἐκβάλλοντα δαιμόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν·†
καὶ ἐκωλύσαμεν‡ αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ§
ἡμῖν.»* 39 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· «Μὴ κωλύετε
αὐτόν, οὐδεὶς γάρ ἐστιν ὃς ποιήσει δύναμιν
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου καὶ δυνήσεται ταχὺ
κακολογῆσαί με. 40 Ὃς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ᾽
ὑμῶν,† ὑπὲρ ὑμῶν‡ ἐστιν. 41 Ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ
ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν§ ὀνόματί μου,* ὅτι
Χριστοῦ ἐστέ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν,† οὐ μὴ ἀπολέσῃ
τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

About offenses

---

† **9:38** απεκριθη δε f^{35} A,N [97%] HF,RP,CP,TR ¦ εφη ℵB [1%] NU ¦ και αποκριθεις W [1%] ¦ 1 D [1%] OC ¦ αποκριθεις 2 εφη C ‡ **9:38** ο f^{35} ℵB,C,W [45%] CP,TR,OC,NU ¦ — A,D,N [55%] HF,RP § **9:38** λεγων f^{35} A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ειπεν D,W [1%] ¦ λεγει [1%] ¦ — ℵB,C [1%] NU * **9:38** τινα f^{35} A [89%] HF,RP,CP,TR ¦ 1 εν ℵB,C,D,N,W [10%] OC,NU ¦ 1 επι [1%] † **9:38** ος ουκ ακολουθει ημιν f^{35} A(D)N,W (98.4%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C (1.5%) NU ¦ long omission (0.1%) ‡ **9:38** εκωλυσαμεν f^{35} A,C,N,W (90%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ εκωλυομεν ℵB,D (1.7%) NU ¦ — (8.3%) part of a larger omission § **9:38** ακολουθει f^{35} A,C,N (85.4%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ ηκολουθει ℵB,D (1.7%) NU ¦ omit four words D,W (4.6%) ¦ — (8.3%) part of a larger omission

* **9:38** και εκωλυσαμεν αυτον οτι ουκ ακολουθει ημιν *rell* ¦ — (8.3%) [Obvious homoioteleuton] † **9:40** υμων

f^{35} A,D,N [90%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ημων אB,C,W [10%] NU,some TRs ‡ **9:40** υμων **f**^{35} A,D,N [88%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ημων אB,C,W [12%] NU,some TRs § **9:41** εν **f**^{35} אA,B,C,N,W (81.8%) HF,RP,CP,NU
¦ 1 τω D (18%) TR,OC ¦ — (0.2%) * **9:41** μου **f**^{35} אD,W (95.1%)
HF,RP,CP,TR,OC ¦ — A,B,C,N (4.9%) NU † **9:41** υμιν **f**^{35} A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 οτι אB,C,D,W [2%] NU

42 »Καὶ ὃς ἐὰν‡ σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν§
τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ,* καλόν ἐστιν αὐτῷ
μᾶλλον εἰ περίκειται λίθος μυλικὸς† περὶ
τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ βέβληται εἰς τὴν
θάλασσαν. 43 Καὶ ἐὰν σκανδαλίζῃ σε ἡ
χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν· καλόν σοί ἐστιν‡
κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν§ ἢ τὰς δύο
χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν Γέενναν, εἰς
τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον 44 —ὅπου ‹ὁ σκώληξ
αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.›*
45 Καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε,
ἀπόκοψον αὐτόν· καλόν ἐστίν σοι† εἰσελθεῖν
εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα
βληθῆναι εἰς τὴν Γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ
ἄσβεστον 46 —ὅπου ‹ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ
τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.›‡ 47 Καὶ ἐὰν
ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν·
καλόν σοί § ἐστιν μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς

---

‡ **9:42** εαν **f**^{35} A,C [90%] HF,RP,CP ¦ αν ℵB,D,N,W [10%] TR,OC,NU § **9:42** μικρων **f**^{35} [85%] HF,RP,TR ¦ 1 τουτων ℵA,B,C,D,N [15%] CP,OC,NU ¦ 1 μου W * **9:42** εις εμε **f**^{35} A,B,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] ¦ — ℵC,D [0.5%] † **9:42** λιθος μυλικος **f**^{35} A,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ μυλος ονικος ℵB,C,D [3%] NU ¦ μυλωνικος 1 [1%] ¦ μυλον ονικον W ‡ **9:43** σοι εστιν **f**^{35} A,N,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 2 σε ℵB,C [3%] NU ¦ 21 D § **9:43** εις την ζωην εισελθειν **f**^{35} N(W) [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 4123 ℵA,B,C,D [2%] NU * **9:44** verse 44 **f**^{35} A,D,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C,W [4%] NU † **9:45** εστιν σοι **f**^{35} N [70%] HF,RP,CP,TR ¦ 1 σε ℵA,B,C

[28%] NU ¦ 21 D,W [2%] OC ‡ **9:46** εις το πυρ το ασβεστον οπου ο σκωληξ αυτων ου τελευτα και το πυρ ου σβεννυται **f**^{35} A,D,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C,W [4%] NU § **9:47** σοι **f**^{35} A,C,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ σε ℵB [1%] NU ¦ — W [1%]

τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἢ * δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι† εἰς τὴν Γέενναν τοῦ πυρός‡
48 —ὅπου ‹ὁ σκώληξ§ οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.›
49 »Πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται, καὶ πᾶσα θυσία ἁλὶ ἁλισθήσεται.* 50 Καλὸν τὸ ἅλας, ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; Ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας,† καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.»

10

Down with divorce!

1 Κἀκεῖθεν* ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας, διὰ τοῦ† πέραν τοῦ Ἰορδάνου. Καὶ συμπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτόν, καὶ ὡς εἰώθει πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς.
2 Καὶ προσελθόντες‡ Φαρισαῖοι ἐπηρώτησαν§

---

* **9:47** η *rell* ¦ 1 τους D [1%] OC † **9:47** βληθηναι *rell* ¦ απελθειν D [1%] OC ‡ **9:47** του πυρος f^{35} A,C,N (97.3%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,D,W (1.5%) NU ¦ εις το πυρ (0.5%) ¦ long omissions (0.7%) § **9:48** σκωληξ f^{35} [30%] ¦ 1 αυτων ℵA,B,C,D,N,W [70%] HF,RP,CP,TR,OC,NU * **9:49** και πασα θυσια αλι αλισθησεται f^{35} A,C(D)N (88.5%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1235 (4.4%) ¦ — (ℵ)B(W) (7%) NU ¦ one other variant † **9:50** αλας f^{35} C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ αλα ℵA,B,D,W [2%] NU
* **10:1** κακειθεν f^{35} A,N [95%] HF,RP,TR ¦ και εκειθεν ℵB,C,D,W [5%] CP,OC,NU † **10:1** δια του f^{35} A,N (84.7%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 το (1%) ¦ και ℵB,C (0.7%) NU ¦ εις το (0.5%) ¦ — D,W (12.8%)

¦ three other variants (0.2%) ‡ **10:2** προσελθοντες **f**^{35} A,B
(56.4%) HF,RP,CP,NU ¦ 1 οι ℵC,N(W) (43.5%) TR,OC ¦
— D (0.1%)
§ **10:2** επηρωτησαν **f**^{35} A,N,W [97%] HF,RP,TR ¦
επηρωτων
ℵB,D [3%] CP,OC,NU ¦ επηρουν C ¦ one other variant

αὐτόν, «Εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι;» πειράζοντες αὐτόν. 3 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν αὐτοῖς, «Τί ὑμῖν ἐνετείλατο Μωσῆς;»*
4 Οἱ δὲ εἶπον, «Μωσῆς ἐπέτρεψεν† βιβλίον
ἀποστασίου γράψαι καὶ ἀπολῦσαι.» 5 Καὶ
ἀποκριθεὶς ὁ ‡ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· «Πρὸς
τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν
ἐντολὴν ταύτην. 6 Ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως,
ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ Θεός.§,*
7 ‹Ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος
τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ
προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ,†
καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.› 8 Ὥστε
οὐκέτι εἰσὶν δύο ἀλλὰ σὰρξ μία.‡ 9 Ὃ οὖν ὁ
Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.»

10 Καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ§ πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ*

---

* **10:3** μωσης f^{35} A,C [80%] HF,RP,CP,TR ¦ μωυσης ℵB,D,N,W [20%] OC,NU (twice) † **10:4** μωσης επετρεψεν f^{35} A,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR ¦ 21 ℵB,C,D [1.5%] OC,NU ‡ **10:5** και αποκριθεις ο f^{35} A,D,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ο δε ℵB,C [1.5%] NU § **10:6** ο θεος f^{35} A,N(D,W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C [1%] NU * **10:6** θεος *rell* ¦ 1 και ειπεν D,N,W [5%] CP † **10:7** και προσκολληθησεται προς την γυναικα αυτου f^{35} D,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] ¦ 12 τη γυναικι 6 A,N [1.5%] ¦ 12 γυγυναικι 6 C ¦ — ℵB [0.5%] ‡ **10:8** σαρξ μια f^{35} ℵA,C,W [35%] ¦ 21 B,D,N [65%] HF,RP,CP,TR,OC,NU § **10:10** εν τη οικια

f^{35} A,C,N,W [99%] HF,RP,CP,TR ¦ εις την οικιαν ℵB,D [1%] OC,NU

* **10:10** αυτου **f**^{35} A,D,N(W) [98%] HF,RP,CP,TR ¦ — ℵB,C [2%] OC,NU

περὶ τοῦ αὐτοῦ† ἐπηρώτησαν‡ αὐτόν. 11 Καὶ
λέγει αὐτοῖς, «Ὃς ἐὰν§ ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ καὶ γαμήσῃ ἄλλην μοιχᾶται ἐπ᾽ αὐτήν·
12 καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ* τὸν ἄνδρα αὐτῆς†
καὶ γαμηθῇ ἄλλῳ,‡ μοιχᾶται.»

Jesus blesses little children

13 Καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία, ἵνα
ἅψηται αὐτῶν·§ οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων
τοῖς προσφέρουσιν.* 14 Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς
ἠγανάκτησεν καὶ εἶπεν αὐτοῖς· «Ἄφετε τὰ
παιδία ἔρχεσθαι πρός με·† μὴ κωλύετε αὐτά,
τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.
15 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν‡ μὴ δέξηται τὴν
βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὡς παιδίον οὐ μὴ εἰσέλθῃ

---

† **10:10** του αυτου f^{35} (D) [80%] HF,RP,CP,TR ¦ τουτου A,B,C,N [18%] OC,NU ¦ 2 [1%] ¦ τουτων ℵ ¦ — W [1%] ‡ **10:10** επηρωτησαν f^{35} A,D,N(W) [98%] HF,RP,CP,TR ¦ επηρωτων ℵB [2%] OC,NU ¦ επηρωτουν C § **10:11** εαν f^{35} A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR ¦ αν ℵB,C,D [2%] OC,NU * **10:12** γυνη απολυση f^{35} A,N(W) (96.3%) HF,RP,CP,TR ¦ 1 απολυσασα (1.8%) OC ¦ 1 εξελθη D (0.9%) ¦ αυτη απολυσασα ℵB,C (0.6%) NU ¦ two other variants (0.2%) ¦ long omissions (0.2%) † **10:12** αυτης *rell* ¦ — OC ‡ **10:12** και γαμηθη αλλω f^{35} A,N (95.9%) HF,RP,CP,TR ¦ γαμηση αλλον ℵB(D) (0.4%) NU ¦ 23 (1%) OC ¦ 12 (0.3%) ¦ 1 γαμηση 3 (0.5%) ¦ 1 γαμηση αλλον (D)W (1.5%) ¦ γαμησῃ 3 C (0.1%) ¦ 1 κοιμηθη 3 (0.3%) ¦ long omissions (0.2%) § **10:13** αψηται αυτων f^{35} A,D,N,W (93.3%) HF,RP,CP,TR ¦ 21 ℵB,C (6.7%) OC,NU * **10:13** επετιμων τοις

προσφερουσιν **f**^{35} A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ επετιμησαν αυτοις ℵB,C [1%] NU † **10:14** με **f**^{35} B(N,W) [75%] HF,RP,CP,NU ¦ 1 και ℵA,C,D [25%] TR,OC ‡ **10:15** εαν **f**^{35} A,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ αν ℵB,C,D,W [4%] NU

εἰς αὐτήν.» 16 Καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτά,
τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ᾽ αὐτά, εὐλόγει αὐτά.§

A rich young man

17 Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδόν,* προσδραμών τις† καὶ γονυπετήσας αὐτὸν
ἐπηρώτα αὐτόν, «Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσω
ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;» 18 Ὁ δὲ
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· «Τί με λέγεις ἀγαθόν;
Οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός. 19 Τὰς
ἐντολὰς οἶδας· Μὴ μοιχεύσῃς, Μὴ φονεύσῃς,‡
Μὴ κλέψῃς, Μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, Μὴ
ἀποστερήσῃς,§ Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ
τὴν μητέρα.»* 20 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν† αὐτῷ,
«Διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ
νεότητός μου.»‡ 21 Ὁ δὲ Ἰησοῦς, ἐμβλέψας
αὐτῷ, ἠγάπησεν αὐτόν, καὶ εἶπεν αὐτῷ·§ «Ἕν

---

§ **10:16** τιθεις τας χειρας επ αυτα ευλογει αυτα **f**35 A(D,W) [88.5%] HF,RP ¦ 12345 ηυλογει 7 (N) [10%] CP,TR ¦ κατευλογει 12345 ℵB,C [1.5%] NU ¦ κατηυλογει 12345 OC (each verb has at least five variants) * **10:17** οδον *rell* ¦ 1 ιδου τις πλουσιος A,W [10%] † **10:17** τις **f**35 [20%] CP ¦ εις ℵB,C,D,N [70%] HF,RP,TR,OC,NU ¦ — A,W [10%] ‡ **10:19** μοιχευσης μη φονευσης **f**35 A,N,W (93.4%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 321 B,C (4%) NU ¦ 1 (1.8%) ¦ 3 ℵ (0.3%) ¦ 12 πορνευσης D (0.4%) ¦ 12 πορνευσης 23 (0.2%) § **10:19** μη αποστερησης **f**35 ℵA,C,D,N (83.9%) HF,RP,CP,TR,OC,NU ¦ — B,W (16.1%) * **10:19** μητερα **f**35 A,B,D (87.9%) HF,RP,CP,TR,OC,NU ¦ 1 σου ℵC,N,W (12.1%) † **10:20** αποκριθεις ειπεν **f**35 A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 εφη C ¦ εφη ℵB [1%] NU ‡ **10:20** μου *rell* ¦ 1 τι ετι υστερω

N(W) [10%]

§ **10:21** αυτω *rell* ¦ 1 ει θελεις τελειος ειναι N,W [10%] OC

σοι* ὑστερεῖ·† ὕπαγε, ὅσα ἔχεις πώλησον
καὶ δὸς‡ πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν
οὐρανῷ· καὶ δεῦρο, ἀκολούθει μοι, ἄρας τὸν
σταυρόν.»§ 22 Ὁ δὲ στυγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ
ἀπῆλθεν λυπούμενος, ἦν γὰρ ἔχων κτήματα
πολλά.
23 Καὶ περιβλεψάμενος ὁ Ἰησοῦς λέγει
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, «Πῶς δυσκόλως οἱ
τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
Θεοῦ εἰσελεύσονται.» 24 Οἱ δὲ μαθηταὶ
ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. Ὁ δὲ
Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς·
«Τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστιν τοὺς πεποιθότας
ἐπὶ χρήμασιν* εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ
εἰσελθεῖν. 25 Εὐκοπώτερόν γὰρ† ἐστιν
κάμηλον διὰ‡ τρυμαλιᾶς τῆς§ ῥαφίδος
εἰσελθεῖν* ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν
τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν.» 26 Οἱ δὲ περισσῶς

---

* **10:21** σοι f^{35} A,D,N [98%] HF,RP,CP,TR ¦ σε ℵB,C,W [2%] OC,NU † **10:21** υστερει *rell* ¦ 1 ει θελεις τελειος ειναι [1%] OC ‡ **10:21** δος f^{35} A,B,N,W [80%] HF,RP,CP,OC ¦ 1 τοις ℵC,D [20%] TR[NU] § **10:21** αρας τον σταυρον f^{35} A,N (96.1%) HF,RP,CP,TR ¦ 123 σου (W) (2.5%) OC ¦ — ℵB,C,D (1.4%) NU * **10:24** τους πεποιθοτας επι χρημασιν f^{35} A,C,N (92.1%) HF,RP,CP,OC ¦ 234 (1.5%) ¦ 123 χρηματα (0.9%) ¦ 123 τοις 4 D (4%) TR ¦ τοις πεποιθωσιν 3 τοις 4 (0.7%) ¦ οι τα χρηματα εχοντες (0.4%) ¦ πλουσιον W ¦ — ℵB (5 mss) NU ¦ long omission (0.1%) (Is the omission not obviously inferior?) † **10:25** γαρ f^{35} [20%] CP ¦ δε A ¦ —

אB,C(D)N,W [80%] HF,RP,TR,OC,NU ‡ **10:25** δια **f**^{35} אA,C,D,N,W [45%] OC ¦ 1 της B [55%] HF,RP,CP,TR[NU] § **10:25** της **f**^{35} B [80%] HF,RP,CP,TR[NU] ¦ — אA,C,D,N,W [20%] OC
* **10:25** εισελθειν **f**^{35} אA,N,W [90%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ διελθειν
B,C [10%] NU ¦ διελευσεται D

ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες πρὸς ἑαυτούς, «Καὶ
τίς δύναται σωθῆναι;» 27 Ἐμβλέψας δὲ† αὐτοῖς
ὁ Ἰησοῦς λέγει, «Παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον,
ἀλλ᾽ οὐ παρὰ‡ Θεῷ· πάντα γὰρ δυνατά ἐστιν§
παρὰ τῷ Θεῷ.»

It pays to serve Jesus

28 Ἤρξατο δὲ* ὁ Πέτρος λέγειν αὐτῷ,† «Ἰδού,
ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν‡
σοι.» 29 Ἀποκριθεὶς δὲ§ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν·* «Ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν
οἰκίαν ἢ ἀδελφοὺς ἢ ἀδελφὰς ἢ πατέρα ἢ
μητέρα† ἢ γυναῖκα‡ ἢ τέκνα ἢ ἀγρούς, ἕνεκεν
ἐμοῦ καὶ ἕνεκεν§ τοῦ εὐαγγελίου, 30 ἐὰν μὴ
λάβῃ ἑκατονταπλασίονα, νῦν ἐν τῷ καιρῷ
τούτῳ—οἰκίας καὶ ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὰς καὶ

---

† **10:27** δε f^{35} A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR ¦ — ℵB,C [1%] OC,NU
‡ **10:27** παρα f^{35} ℵB,C,N [90%] HF,RP,CP,OC,NU ¦ 1 τω A,D,W [10%] TR § **10:27** εστιν f^{35} A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C(D)W [2%] NU * **10:28** δε f^{35} N [50%] CP ¦ — ℵA,B,C,W [30%] HF,RP,OC,NU ¦ και D [20%] TR ¦ ουν [0.5%]
† **10:28** ο πετρος λεγειν αυτω f^{35} A(D)N [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 3124 ℵB,C [1%] NU ¦ 4312 W [1%] ¦ 3412 [0.5%]
‡ **10:28** ηκολουθησαμεν f^{35} ℵA,N [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ηκολουθηκαμεν B,C,D,W [0.5%] NU § **10:29** αποκριθεις δε f^{35} D [50%] HF,CP,TR,OC ¦ 1 A,W [20%] RP ¦ και 1 C,N [29%] ¦ — ℵB [1%] NU * **10:29** ο ιησους ειπεν f^{35} A,C,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εφη 12 B [0.5%] NU ¦ εφη αυτω

12 א ¦ 12 D ¦ one other variant † **10:29** πατερα η μητερα **f**^{35} אA,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 321 B,C,W [1%] NU ¦ 3 D ‡ **10:29** η γυναικα **f**^{35} A,C,N (98.1%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ — אB,D,W (1.8%) NU ¦ two other variants (0.1%) § **10:29** ενεκεν **f**^{35} C,N,W [90%]
HF,RP,CP,OC,NU ¦ — אA,B [10%] TR ¦ ενεκα D [0.5%]

πατέρα καὶ μητέρα* καὶ τέκνα καὶ ἀγρούς
(μετὰ διωγμῶν)—καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ
ζωὴν αἰώνιον. 31 Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι
ἔσχατοι καὶ† ἔσχατοι πρῶτοι.»

Jesus predicts His death a third time

32 Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς
Ἰεροσόλυμα, καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς‡ ὁ
Ἰησοῦς· καὶ ἐθαμβοῦντο, καὶ§ ἀκολουθοῦντες
ἐφοβοῦντο. Καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς
δώδεκα ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα
αὐτῷ συμβαίνειν, 33 ὅτι «Ἰδού, ἀναβαίνομεν
εἰς Ἰεροσόλυμα, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου
παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ τοῖς
γραμματεῦσιν·* καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν
θανάτῳ καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς
ἔθνεσιν· 34 καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ, καὶ
μαστιγώσουσιν αὐτόν, καὶ ἐμπτύσουσιν
αὐτῷ,† καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν.‡ Καὶ τῇ
τρίτῃ ἡμέρᾳ§ ἀναστήσεται.»

---

* **10:30** πατερα και μητερα f^{35} [40%] OC ¦ πατερας 2 μητερας N [2%] ¦ μητερας B [55%] HF,RP,CP,TR,NU ¦ 3 A,C,D,W [3%] ¦ long omission א † **10:31** και f^{35} אA,D,W [70%] HF,RP,CP,OC ¦ 1 οι B,C,N [30%] TR[NU] ‡ **10:32** αυτους *rell* ¦ αυτων CP ¦ αυτοις [2%] § **10:32** και f^{35} A,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ οι δε אB,C [2%] NU ¦ — D,W [2%] * **10:33** και τοις γραμματευσιν f^{35} A,B [40%] TR,NU ¦ 13 C,D,N,W [60%] HF,RP,CP,OC ¦ — א [0.5%]
† **10:34** μαστιγωσουσιν αυτον και εμπτυσουσιν αυτω f^{35} A,W [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 45312 (א)B,C [2%] NU ¦ 12 [1%] ¦ 1345

N ¦ ενπτυξουσιν 5 D [0.5%] ‡ **10:34** αυτον **f**^{35} A,C,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — אB(D) [2%] NU § **10:34** τη τριτη ημερα **f**^{35} A,N,W (99%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ μετα τρεις ημερας אB,C,D (0.7%) NU ¦ long omission (0.3%)

Selfish ambition rebuked

35 Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ Ἰάκωβος
καὶ Ἰωάννης, οἱ* υἱοὶ Ζεβεδαίου, λέγοντες,†
«Διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμεν‡
ποιήσῃς ἡμῖν.» 36 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, «Τί
θέλετε ποιῆσαί με§ ὑμῖν;» 37 Οἱ δὲ εἶπον*
αὐτῷ, «Δὸς ἡμῖν ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου†
καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου‡ καθίσωμεν ἐν
τῇ δόξῃ σου.» 38 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς·
«Οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. Δύνασθε πιεῖν τὸ
ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, καὶ§ τὸ βάπτισμα
ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι;» 39 Οἱ δὲ
εἶπον* αὐτῷ, «Δυνάμεθα.» Ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς· «Τὸ μὲν† ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω
πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι
βαπτισθήσεσθε· 40 τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν

---

* **10:35** οι f^{35} ℵD,W (67.3%) HF,RP,CP,TR,NU ¦ — A,N (32.4%) OC ¦ 1 δυο B,C (0.3%) † **10:35** λεγοντες f^{35} A,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 αυτω ℵB,C(D) [1.5%] NU ‡ **10:35** αιτησωμεν f^{35} [93%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 σε (A)B,C [1%] NU ¦ σε 1 N [5%] ¦ σε ερωτησωμεν D [0.5%] ¦ σε αιτησωμεθα W ¦ long omission ℵ § **10:36** ποιησαι με f^{35} A,N (90.7%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 21 (0.9%) ¦ 1 W (2.5%) ¦ ποιησω C(D) (2.7%) ¦ ποιησω 2 (0.1%) ¦ 2 ποιησω B (0.3%) [NU] ¦ ινα ποιησω (2.1%) ¦ long omissions ℵ (0.6%) * **10:37** ειπον *rell* ¦ ειπαν B,C,D [0.5%] NU ¦ long omission ℵ † **10:37** εκ δεξιων σου f^{35} A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 312 ℵB,C [1%] NU ‡ **10:37** εξ ευωνυμων σου f^{35} A,C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 12 D,W [1%] ¦ 312 ℵ ¦ 1 αριστερων B [0.5%] NU § **10:38** και f^{35} A [95%]

HF,RP,CP,TR,OC ¦ η א B,C,D,N,W [5%] NU * **10:39** ειπον *rell* ¦ ειπαν א B,D,W [1%] NU ¦ λεγουσιν [0.5%] † **10:39** μεν f^{35} A,D,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — א B,C [0.5%] NU

μου καὶ‡ ἐξ εὐωνύμων μου§ οὐκ ἔστιν ἐμὸν
δοῦναι, ἀλλ᾽ οἷς ἡτοίμασται.»
41 Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο
ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. 42 Ὁ
δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς* λέγει
αὐτοῖς· «Οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν
τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ
μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.
43 Οὐχ οὕτως δὲ ἔσται† ἐν ὑμῖν, ἀλλ᾽ ὃς ἐὰν‡
θέλῃ γενέσθαι μέγας§ ἐν ὑμῖν, ἔσται ὑμῶν
διάκονος,* 44 καὶ ὃς ἐὰν† θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι‡
πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος. 45 Καὶ γὰρ ὁ
Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι,
ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
λύτρον ἀντὶ πολλῶν.»

Blind Bartimaeus

46 Καὶ ἔρχονται εἰς Ἰεριχώ.§ Καὶ
ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ Ἰεριχώ, καὶ τῶν

---

‡ **10:40** και **f**^{35} A,C,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ η ℵB,D,W [1.5%] NU § **10:40** μου **f**^{35} [35%] TR ¦ — ℵA,B,C,D,N,W [65%] HF,RP,CP,OC,NU * **10:42** ο δε ιησους προσκαλεσαμενος αυτους **f**^{35} A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ και 4513 (ℵ)B,C,D [1.5%] NU ¦ 1234 [0.5%] ¦ 124 W † **10:43** εσται **f**^{35} A,N (97.5%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ εστιν ℵB,C(D,W) (1.6%) [NU] ¦ εστε (0.8%) ¦ two other variants ‡ **10:43** εαν **f**^{35} A,C [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ αν ℵB,D(W) [3%] NU (N vacant) § **10:43** γενεσθαι μεγας **f**^{35} A [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 21 ℵB,C(W) [5%] NU ¦ 2 ειναι D
* **10:43** υμων διακονος **f**^{35} ℵA,B,C,D,W [98%] HF,RP,CP,OC,NU

¦ 21 [2%] TR † **10:44** εαν **f**^{35} A,C [85%] HF,RP,CP,OC ¦ αν
ℵB,D,W [15%] TR,NU ‡ **10:44** υμων γενεσθαι **f**^{35} A [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εν υμιν ειναι ℵB,C [2%] NU ¦ 21 [2%] ¦ 1 ειναι D,W [1%] § **10:46** ἰεριχω **f**^{35} OC ¦ ιεριχω HF,RP,CP,TR,NU (twice)

μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ὄχλου ἱκανοῦ,* υἱὸς
Τιμαίου, Βαρτιμαῖος ὁ † τυφλός, ἐκάθητο
παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν.‡ 47 Καὶ ἀκούσας
ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖός ἐστιν,§ ἤρξατο
κράζειν καὶ λέγειν, «Ὁ υἱὸς* Δαυίδ, Ἰησοῦ,
ἐλέησόν με.» 48 Καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ
ἵνα σιωπήσῃ, ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν,
«Υἱὲ Δαυίδ, ἐλέησόν με.» 49 Καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆναι.† Καὶ φωνοῦσιν τὸν
τυφλόν, λέγοντες αὐτῷ, «Θάρσει, ἔγειραι,‡
φωνεῖ σε.» 50 Ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον
αὐτοῦ, ἀναστὰς§ ἦλθεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν.
51 Καὶ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,*
«Τί θέλεις ποιήσω σοί;»† Ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν

---

* **10:46** ικανου f^{35} A [90%] HF,RP,CP,TR ¦ 1 ο ℵB,C,D,W [10%] OC,NU † **10:46** ο f^{35} A,C [98%] HF,RP,CP,TR ¦ — ℵB,D,W [2%] OC,NU ‡ **10:46** εκαθητο παρα την οδον προσαιτων f^{35} A,W (99%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1234 C (0.2%) ¦ (+και ℵ) προσαιτης 1234 (ℵ)B (0.5%) NU ¦ 1234 επαιτων D (0.2%) ¦ two other variants § **10:47** ο ναζωραιος εστιν f^{35} ℵA,C (98.5%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 ναζωρηνος 3 (0.4%) ¦ 1 ναζαρηνος 3 (D)W (1.1%) NU ¦ 31 ναζαρηνος B ¦ one other variant * **10:47** ο υιος f^{35} A,W [97%] HF,RP,CP,TR ¦ 2 D [1.5%] ¦ υιε ℵB,C [1.5%] OC,NU † **10:49** αυτον φωνηθηναι f^{35} A,D,W [96.5%] HF,RP,CP,TR ¦ αυτω 2 [1%] ¦ 21 [1%] ¦ φωνησατε 1 ℵB,C [1.5%] OC,NU ‡ **10:49** εγειραι f^{35} [70%] HF,RP,CP,TR ¦ εγειρε ℵA,B,C,D,W [28%] OC,NU ¦ εγειρου

[2%] § **10:50** αναστας $\mathbf{f}^{35}$ A,C,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ αναπηδησας ℵB,D [1.5%] NU * **10:51** λεγει αυτω ο ιησους $\mathbf{f}^{35}$ A,W [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 234 ειπεν ℵB,C,D [1.5%] NU ¦ 3412 [3%] ¦ two other variants [0.5%] † **10:51** θελεις ποιησω σοι $\mathbf{f}^{35}$ A,D,W [96%] HF,RP,CP,TR ¦ 312 ℵB,C [4%] OC,NU

αὐτῷ, «Ῥαβουνί,‡ ἵνα ἀναβλέψω.» 52 Ὁ δὲ§ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, «Ὕπαγε· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.» Καὶ εὐθέως* ἀνέβλεψεν, καὶ ἠκολούθησεν† τῷ Ἰησοῦ‡ ἐν τῇ ὁδῷ.

The last week

11

The 'triumphal' entry—Sunday, 03/31/30 AD

1 Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς Ἰερουσαλήμ,* εἰς Βηθσφαγῆ† καὶ Βηθανίαν, πρὸς τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ 2 καὶ λέγει αὐτοῖς· «Ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν· καὶ εὐθέως‡ εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων§ κεκάθικεν. Λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε.* 3 Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ‹Τί

---

‡ **10:51** ραβουνι f^{35} [35%] CP ¦ ραββουνι ℵA,W [59%] HF,RP,OC,NU ¦ ραββονι [5%] TR ¦ ραββουνει B,C [0.5%] ¦ κυριε ραββει D ¦ two other variants [0.5%] § **10:52** ο δε f^{35} ℵA,C,D(W) [99%] HF,RP,CP,TR ¦ και 1 B [1%] OC,NU * **10:52** ευθεως f^{35} A,C,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευθυς ℵB [1%] NU † **10:52** ηκολουθησεν f^{35} [30%] CP ¦ ηκολουθει ℵA,B,C,D,W [69%] HF,RP,TR,OC,NU ¦ ηκολουθη [1%] ‡ **10:52** τω ιησου f^{35} [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ αυτω ℵA,B,C,D,W [5%] NU * **11:1** ιερουσαλημ f^{35} A [90%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ιεροσαλυμα ℵB,C,D,W [10%] NU † **11:1** βηθσφαγη f^{35} [70%] HF,RP,CP,OC ¦ βηθφαγη ℵA,C,W [30%] TR,NU ¦ βηδφαγη B ¦ — D ‡ **11:2** ευθεως f^{35} A,C,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευθυς ℵB [1%] NU § **11:2**

ανθρωπων f^{35} D [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 ουπω ℵC [1%] ¦ ουπω

1 B(W) [3%] NU ¦ πωποτε 1 A [0.5%] * **11:2** κεκαθικεν (-ηκεν 2%) λυσαντες αυτον αγαγετε f^{35} A(D)(W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εκαθισεν λυσατε αυτον και φερετε ℵB,C [1%] NU

ποιεῖτε τοῦτο;› εἴπατε ὅτι† ‹Ὁ Κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει,› καὶ εὐθέως‡ αὐτὸν ἀποστέλλει§ ὧδε.»

4 Ἀπῆλθον δὲ* καὶ εὗρον τὸν† πῶλον δεδεμένον πρὸς τὴν‡ θύραν, ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου, καὶ λύουσιν αὐτόν. 5 Καί τινες τῶν ἐκεῖ ἑστώτων§ ἔλεγον αὐτοῖς, «Τί ποιεῖτε, λύοντες τὸν πῶλον;» 6 Οἱ δὲ εἶπον* αὐτοῖς καθὼς ἐνετείλατο† ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀφῆκαν αὐτούς. 7 Καὶ ἤγαγον‡ τὸν πῶλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπέβαλον§ αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐπ᾽ αὐτῷ.* 8 Πολλοὶ δὲ† τὰ ἱμάτια αὐτῶν

† **11:3** οτι f^{35} ℵA,C,D,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — B [0.5%] NU

‡ **11:3** ευθεως f^{35} A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευθυς ℵB,C,D [1%] NU § **11:3** αυτον αποστελλει f^{35} A [83%] HF,RP,CP ¦ 21 [1%] ¦ 1 αποστελει W [15%] TR ¦ 12 παλιν ℵD [0.5%] OC,NU ¦ 2 παλιν 1 B ¦ παλιν 12 C * **11:4** απηλθον δε f^{35} A,C,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 ουν [2%] ¦ και 1 ℵB [0.5%] NU ¦ και απελθοντες D [0.5%] † **11:4** τον f^{35} ℵC [65%] TR,OC ¦ — A,B,D,W [35%] HF,RP,CP,NU ‡ **11:4** την f^{35} ℵA,C,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — B,W [1%] NU § **11:5** εστωτων f^{35} W [30%] CP ¦ εστηκοτων ℵA,B,C,D [70%] HF,RP,TR,OC,NU

* **11:6** ειπον *rell* ¦ ειπαν A [1%] NU † **11:6** ενετειλατο f^{35} A [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ειπεν ℵB,C,W [4%] NU ¦ ειρηκει D

‡ **11:7** ηγαγον f^{35} A,D [96.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ αγουσιν ℵC,W [3%] ¦ φερουσιν B [0.5%] NU § **11:7** επεβαλον f^{35} A [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ επιβαλλουσιν ℵB,C,D,W [4%] NU * **11:7** αυτω

f^{35} A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ αυτον ℵB,C,D [2%] NU

† **11:8** πολλοι δε **f**^{35} A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ και 1 ℵB,C [1%] NU

ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν, ἄλλοι δὲ στοιβάδας‡ ἔκοπτον§ ἐκ τῶν δένδρων* καὶ ἐστρώννυον
εἰς τὴν ὁδόν.† 9 Καὶ οἱ προάγοντες καὶ
οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες·‡
«Ὡσαννά.» «Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν
ὀνόματι Κυρίου.» 10 «Εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη
βασιλεία ἐν ὀνόματι Κυρίου§ τοῦ πατρὸς
ἡμῶν Δαυίδ.» «Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.»
11 Καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἰεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς,
καὶ* εἰς τὸ ἱερόν. Καὶ περιβλεψάμενος
πάντα, ὀψίας ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς
Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.

A barren fig tree

12 Καὶ τῇ ἐπαύριον, ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ
Βηθανίας, ἐπείνασεν. 13 Καὶ ἰδὼν συκῆν†
μακρόθεν ἔχουσαν φύλλα, ἦλθεν εἰ ἄρα
εὑρήσει τι‡ ἐν αὐτῇ. Καὶ ἐλθὼν ἐπ᾽ αὐτὴν

---

‡ **11:8** στοιβαδας **f**^{35} A,C [70%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ στιβαδας ℵB(D) [28%] NU ¦ στυβαδας N [1%] ¦ one other variant ¦ long omission W § **11:8** εκοπτον **f**^{35} A,C,D,N (97.4%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ κοψαντες ℵB (0.5%) NU ¦ long omissions W (2.1%) * **11:8** δενδρων **f**^{35} A,D,N (97.2%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ αγρων ℵB,C (0.6%) NU ¦ long omissions W (2.2%) † **11:8** και εστρωννυον εις την οδον **f**^{35} A(D) (79.8%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 12 εν τη 5 N (17.5%) ¦ — ℵB,C (0.6%) NU ¦ long omissions W (2.1%) ‡ **11:9** λεγοντες **f**^{35} A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C [1%] NU § **11:10** εν ονοματι κυριου **f**^{35} A,N [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C,D,W [5%] NU * **11:11** ο ιησους και **f**^{35} A,N [96%] HF,RP,TR,OC ¦ 12

[2%] CP ¦ — אB,C,W [1%] NU ¦ 3 D [1%] † **11:13** συκην f^{35}
[86%] HF,RP,CP,TR ¦ 1 απο A,B,C,N(D,W) [10%] OC,NU ¦ 1 μιαν απο
א [2%] ¦ 1 μιαν [2%] ‡ **11:13** ευρησει τι f^{35} [90%] HF,RP,CP,TR
¦ 21 אA,B,C,N(W) [9%] OC,NU ¦ ευρησων 2 [0.5%] ¦ D is wild

οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα, οὐ γὰρ ἦν καιρὸς§ σύκων. 14 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς* εἶπεν αὐτῇ, «Μηκέτι ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα† μηδεὶς καρπὸν φάγῃ.»‡ Καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Jesus 'purifies' the temple (2nd time)—Monday, 04/01/30 AD

15 Καὶ ἔρχονται§ εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ εἰσελθὼν ὁ Ἰησοῦς* εἰς τὸ ἱερὸν ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ† ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς κατέστρεψεν. 16 Καὶ οὐκ ἤφιεν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ. 17 Καὶ ἐδίδασκεν λέγων‡ αὐτοῖς· «Οὐ γέγραπται ὅτι ‹Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν›; Ὑμεῖς δὲ ἐποιήσατε αὐτὸν§ σπήλαιον λῃστῶν.»

---

§ **11:13** ου γαρ ην καιρος f^{35} A [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 124 N ¦ ο 24 ουκ 3 ℵB,C [1%] NU ¦ 123 ο 4 D,W [0.5%] * **11:14** ο ιησους f^{35} (W) [90%] HF,RP,CP,TR ¦ — ℵA,B,C,D,N [10%] OC,NU † **11:14** εκ σου εις τον αιωνα f^{35} A,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 34512 ℵB,C(D)W [4%] NU ‡ **11:14** φαγη f^{35} D,W [35%] CP ¦ φαγοι ℵA,B,C,N [65%] HF,RP,TR,OC,NU ¦ φαγει [0.5%] § **11:15** ερχονται *rell* ¦ 1 παλιν N [1%] OC * **11:15** ο ιησους f^{35} A,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C(D)W [4%] NU † **11:15** και f^{35} D [97%] HF,RP,CP,TR ¦ 1 τους ℵA,B,C,N [3%] OC,NU ¦ — W

‡ **11:17**
λεγων **f**^{35} A,D,N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ και ελεγεν אB,C [2%]
NU § **11:17** εποιησατε αυτον **f**^{35} אC(D)N,W [94%] HF,RP,CP,TR
¦ 21 A [5%] OC ¦ πεποιηκατε 2 B [1%] NU

18 Καὶ ἤκουσαν οἱ γραμματεῖς καὶ
οἱ ἀρχιερεῖς,* καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν
ἀπολέσουσιν·† ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτόν, ὅτι πᾶς‡
ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.
19 Καὶ ὅτε§ ὀψὲ ἐγένετο, ἐξεπορεύετο* ἔξω τῆς
πόλεως.

How to drown a mountain

20 Καὶ πρωῒ παραπορευόμενοι,† εἶδον
τὴν συκῆν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν. 21 Καὶ
ἀναμνησθεὶς ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ· «Ῥαββί,
ἴδε, ἡ συκῆ ἣν κατηράσω ἐξήρανται.» 22 Καὶ
ἀποκριθεὶς ὁ ‡ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· «Ἔχετε
πίστιν Θεοῦ. 23 Ἀμὴν γὰρ§ λέγω ὑμῖν ὅτι ὃς
ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ, ‹Ἄρθητι καὶ βλήθητι
εἰς τὴν θάλασσαν,› καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ
καρδίᾳ αὐτοῦ ἀλλὰ πιστεύσῃ* ὅτι ἃ λέγει†

---

* **11:18** γραμματεις και οι αρχιερεις f^{35} N [94%] HF,RP,CP,TR ¦ 4231 ℵA,B,C,D,W [6%] NU ¦ 123 φαρισαιοι 234 OC ¦ one other variant [0.5%] † **11:18** απολεσουσιν f^{35} [35%] TR ¦ απολεσωσιν ℵA,B,C,D,N,W [65%] HF,RP,CP,OC,NU ‡ **11:18** οτι πας f^{35} A,D,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 2 γαρ ℵB,C,W [3%] NU § **11:19** οτε f^{35} A,D,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ οταν ℵB,C,W [4%] NU * **11:19** εξεπορευετο f^{35} ℵC,D,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εξεπορευοντο A,B(W) [3%] NU † **11:20** πρωι παραπορευομενοι f^{35} A,N [97%] HF,RP,CP,TR ¦ 21 B,C(D)W [3%] OC,NU ¦ παρεπορευετο 1 ℵ ‡ **11:22** ο *rell* ¦ — [5%] TR § **11:23** γαρ f^{35} A,C,W [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,D,N [4%] NU * **11:23** πιστευση f^{35} A,C,D,N,W [93.4%] HF,RP,TR ¦ πιστευσει [5%] OC ¦ πιστευη ℵB (0.7%) NU ¦

πιστευει (0.7%) CP
¦ four other variants (0.2%) † **11:23** α λεγει f^{35} A,C,W (98%)
HF,RP,CP,TR,OC ¦ ο 2 (0.2%) ¦ 1 λαλει (0.3%) ¦ 1 ειπη (0.1%) ¦ ο λαλει ℵB,N (1.1%) NU ¦ — D (0.3%)

γίνεται, ἔσται αὐτῷ ὃ ἐὰν εἴπῃ.‡ 24 Διὰ τοῦτο
λέγω ὑμῖν, πάντα ὅσα ἂν§ προσευχόμενοι*
αἰτῆσθε,† πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε,‡ καὶ ἔσται
ὑμῖν.
25 »Καὶ ὅταν στήκητε§ προσευχόμενοι,
ἀφίετε, εἴ τι ἔχετε κατά τινος, ἵνα καὶ ὁ
Πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀφῇ ὑμῖν τὰ
παραπτώματα ὑμῶν. 26 Εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε,
οὐδὲ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς* ἀφήσει
τὰ παραπτώματα ὑμῶν.»†

Jesus' authority questioned—Tuesday, 04/02/30 AD

27 Καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς Ἰεροσόλυμα. Καὶ
ἐν τῷ ἱερῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ, ἔρχονται
πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ
οἱ πρεσβύτεροι. 28 Καὶ λέγουσιν‡ αὐτῷ, «Ἐν

---

‡ **11:23** ο εαν ειπη f^{35} A(D)N (98%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ οσα 23 (0.6%) ¦ οτι 23 (0.2%) ¦ — ℵB,C,W (1.2%) NU § **11:24** αν f^{35} A [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εαν N [1.5%] ¦ — ℵB,C,D,W [1.5%] NU * **11:24** προσευχομενοι f^{35} A,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ προσευχεσθε και ℵB,C,D [1.5%] NU † **11:24** αιτησθε f^{35} [50%] HF,RP,CP ¦ αιτεισθε ℵA,B,C,D,N,W [48%] TR,OC,NU ¦ αιτησησθε [0.5%] ¦ αιτησητε [0.5%] ¦ three other readings ‡ **11:24** λαμβανετε f^{35} A,N (98.1%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ ελαβετε ℵB,C,W (0.7%) NU ¦ ληψεσθε (0.5%) ¦ λημψεσθε D (0.2%) ¦ long omissions (0.5%) § **11:25** στηκητε f^{35} B,N,W [90%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ στηκετε A,C,D [10%] NU ¦ στητε ℵ * **11:26** ο εν τοις ουρανοις *rell* ¦ — [1%] OC † **11:26** whole verse 26 f^{35} A(C)(D)(N) [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,W [4%] NU (an easy

case of homoioteleuton) ‡ **11:28** λεγουσιν **f**^{35} A,D,N [98%]
HF,RP,CP,TR,OC ¦ ελεγον **𝔓**^{45v}א B,C,W [2%] NU

ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς;» καὶ§ «Τίς σοι τὴν
ἐξουσίαν ταύτην ἔδωκεν* ἵνα ταῦτα ποιῇς;»
29 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς† εἶπεν αὐτοῖς·
«Ἐπερωτήσω ὑμᾶς καὶ ἐγὼ‡ ἕνα λόγον· καὶ
ἀποκρίθητέ μοι, καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ
ταῦτα ποιῶ. 30 Τὸ βάπτισμα§ Ἰωάννου·
ἐξ οὐρανοῦ ἦν ἢ ἐξ ἀνθρώπων;»* 31 Καὶ
ἐλογίζοντο† πρὸς ἑαυτούς, λέγοντες· «Ἐὰν
εἴπωμεν, ‹Ἐξ οὐρανοῦ,› ἐρεῖ, ‹Διὰ τί οὖν‡ οὐκ
ἐπιστεύσατε αὐτῷ;› 32 Ἀλλ᾽§ εἴπωμεν, ‹Ἐξ
ἀνθρώπων› »—ἐφοβοῦντο τὸν λαόν,* ἅπαντες
γὰρ εἶχον τὸν Ἰωάννην ὅτι ὄντως† προφήτης

---

§ **11:28** και f^{35} A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR ¦ η ℵB [1.5%] OC,NU ¦ — C(D) [0.5%]* **11:28** την εξουσιαν ταυτην εδωκεν f^{35} A,N [93%] HF,RP,CP,TR ¦ 123 δεδωκεν 𝔓^{45v} [2%] ¦ 4123 ℵB,C [4%] OC,NU ¦ 4312 [1%] ¦ 3124 W ¦ — D † **11:29** αποκριθεις f^{35} A,D,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C [1.5%] NU ‡ **11:29** υμας και εγω f^{35} [60%] HF,RP,CP ¦ 1 καγω ℵD,N,W [38%] TR,OC ¦ καγω 1 A [1%] ¦ 1 B,C [1%] NU § **11:30** βαπτισμα f^{35} N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 το ℵA,B,C,D [1%] NU * **11:30** ανθρωπων f^{35} [20%] ¦ 1 αποκριθητε μοι 𝔓^{45}ℵA,B,C,D,N,W [80%] HF,RP,CP,TR,OC,NU † **11:31** ελογιζοντο f^{35} A(N) [94%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ διελογιζοντο B,C,D,W [6%] NU ¦ προσελογιζοντο ℵ ‡ **11:31** ουν f^{35} ℵB,D,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] ¦ — A,C,W [3%] § **11:32**

αλλ f^{35} N [80%] HF,RP,CP ¦ αλλα אA,B,C [1%] OC,NU ¦ 1 εαν W [18%]
TR ¦ εαν D [1%] ¦ one other variant * **11:32** λαον f^{35} A,D,W
(95.1%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ οχλον אB,C,N (4.6%)
NU ¦ four other variants (0.2%) † **11:32** οτι οντως f^{35} A,W (93.8%) HF,RP,CP,TR
¦ 1 א (3.2%) OC ¦ 21 B,C (0.9%) NU ¦ 2 (0.1%) ¦ ως N (1%) ¦ six
combinations with ως (0.7%) ¦ 1 αληθως D ¦ — (0.1%)

ἦν. 33 Καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν τῷ Ἰησοῦ,‡
«Οὐκ οἴδαμεν.» Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς§
λέγει αὐτοῖς, «Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ
ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.»

12

Parable of wicked tenants

1 Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λέγειν·*
«Ἀμπελῶνα ἐφύτευσεν ἄνθρωπος†—καὶ
περιέθηκεν φραγμὸν καὶ ὤρυξεν ὑπολήνιον
καὶ ᾠκοδόμησεν πύργον—καὶ ἐξέδοτο‡ αὐτὸν
γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησεν. 2 Καὶ ἀπέστειλεν
πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δοῦλον, ἵνα
παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ§
τοῦ ἀμπελῶνος. 3 Οἱ δὲ* λαβόντες αὐτόν,
ἔδηραν† καὶ ἀπέστειλαν κενόν. 4 Καὶ πάλιν
ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον,

---

‡ **11:33** λεγουσιν τω ιησου f^{35} A,D [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 231 ℵB,C,N,W [3%] NU § **11:33** ο ιησους αποκριθεις f^{35} W [94%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 312 A,D [4%] ¦ 12 ℵB,C,N [2%] NU * **12:1** λεγειν f^{35} A,C,D(N) [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ λαλειν ℵB,W [4%] NU ¦ one other variant † **12:1** εφυτευσεν ανθρωπος f^{35} A,D [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 21 ℵB,C(N)(W) [4%] NU ‡ **12:1** εξεδοτο f^{35} D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εξεδετο ℵA,B,C [1%] NU § **12:2** του καρπου f^{35} A,D,W [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ των καρπων ℵB,C,N [2%] NU ¦ two other variants [0.5%]
* **12:3** οι δε f^{35} A,C,N,W [98%] HF,RP,CP,TR ¦ και ℵB,D [2%]

OC,NU † **12:3** εδηραν $\mathbf{f}^{35}$ [30%] ¦ εδειραν ℵA,B,C,D(W) [70%]
HF,RP,CP,TR,OC,NU ¦ εδιραν N

κἀκεῖνον λιθοβολήσαντες‡ ἐκεφαλαίωσαν,§ καὶ ἀπέστειλαν ἠτιμωμένον.* 5 Καὶ πάλιν† ἄλλον ἀπέστειλεν, κἀκεῖνον ἀπέκτειναν· καὶ πολλοὺς ἄλλους, τοὺς‡ μὲν δαίροντες,§ τοὺς* δὲ ἀποκτένοντες.† 6 Ἔτι οὖν‡ ἕνα υἱὸν ἔχων,§ ἀγαπητὸν αὐτοῦ,* ἀπέστειλεν καὶ† αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔσχατον,‡ λέγων ὅτι ‹Ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου.› 7 Ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ§ εἶπον πρὸς ἑαυτοὺς* ὅτι ‹Οὗτός

---

‡ **12:4** λιθοβολησαντες f^{35} A,C,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ λιθοβολισαντες [1%] ¦ — ℵB,D,W [3%] NU § **12:4** εκεφαλαιωσαν f^{35} A,C,D,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εκεφαλιωσαν ℵB [0.5%] NU ¦ κεφαλαιωσαντες (W) [1%]
* **12:4** απεστειλαν ητιμωμενον f^{35} A,C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ητιμασαν ℵB,D [1%] NU ¦ 1 ητιμασμενον W [1%] † **12:5** παλιν f^{35} A,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C,D [1.5%] NU ‡ **12:5** τους f^{35} A,C,N,W [97%] HF,RP,CP,TR ¦ ους ℵB,D [3%] OC,NU § **12:5** δαιροντες f^{35} [30%] CP ¦ δεροντες ℵA,B,C,D,N,W [70%] HF,RP,TR,OC,NU * **12:5** τους f^{35} A,C,N,W [97%] HF,RP,CP,TR ¦ ους ℵB [3%] OC,NU ¦ αλλους D † **12:5** αποκτενοντες f^{35} N [80%] HF,RP,CP ¦ αποκτεννοντες ℵA,C,D [15%] OC,NU ¦ αποκτεινοντες [4%] TR ¦ αποκτεννυντες B ¦ αποκτινοντες W ¦ four other spellings ‡ **12:6** ετι ουν f^{35} A,C,D,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 ℵB [1.5%] NU ¦ υστερον δε W [1.5%] § **12:6** υιον εχων f^{35} N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 21 A,C,D [1%] ¦ ειχεν 1 ℵB [1%] NU ¦ 12 τον [1%] ¦ αυτον 2 τον W * **12:6** αυτου f^{35} $\mathfrak{P}^{45v}$A,N,W

[98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C,D [1.5%] NU †
12:6 και f^{35} A,C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC
¦ — ℵB(D)W [2%] NU ‡ **12:6** προς αυτους εσχατον f^{35}
A,N,W (89.3%) HF,RP,CP,TR ¦ 12 (1.6%) ¦ 312 ℵB,C (8.5%)
OC,NU ¦ 1 αυτον 3 (0.4%) ¦ 3 D (0.2%) ¦ one other variant
§ **12:7** γεωργοι *rell* ¦ 1 θεασαμενοι αυτον ερχομενον [2%] OC
* **12:7** ειπον προς εαυτους f^{35} A,N [96%] HF,RP(CP)TR ¦ 231 [1%] OC ¦ 23 ειπαν ℵB,C,W [1%] NU ¦ 1 [1%] ¦ ειπαν 23 D

ἐστιν ὁ κληρονόμος. Δεῦτε, ἀποκτείνωμεν
αὐτόν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία.› 8 Καὶ
λαβόντες αὐτὸν ἀπέκτειναν,† καὶ ἐξέβαλον‡
ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος.

9 »Τί οὖν§ ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος;
Ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργούς,*
καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. 10 Οὐδὲ
τὴν Γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε· ‹Λίθον ὃν
ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος
ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· 11 παρὰ Κυρίου
ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν
ὀφθαλμοῖς ἡμῶν›;» 12 Καὶ ἐζήτουν αὐτὸν
κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον,
ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν
εἶπεν. Καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

Render to Caesar

13 Καὶ ἀποστέλλουσιν πρὸς αὐτόν τινας
τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν† Ἡρῳδιανῶν, ἵνα
αὐτὸν ἀγρεύσωσιν λόγῳ. 14 Οἱ δὲ‡ ἐλθόντες
λέγουσιν αὐτῷ· «Διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι
ἀληθὴς εἶ —καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός,
οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων,
ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ

---

† **12:8** αυτον απεκτειναν f^{35} A,D,N,W [98%] HF,RP,CP,TR ¦ 21 ℵB,C [1%] OC,NU ¦ a different transposition [1%] ‡ **12:8** εξεβαλον f^{35} ℵW [95%] HF,RP,CP,TR ¦ 1 αυτον A,B,C,D,N [5%] OC,NU § **12:9** ουν f^{35} ℵA,C,D,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] ¦ — B [0.5%] * **12:9** γεωργους *rell* ¦ 1 τουτους [1%] OC † **12:13** των *rell* ¦ — CP ‡ **12:14** οι δε f^{35} A,N,W (98.8%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ και ℵB,C(D) (1.1%) NU ¦ — (0.1%)

διδάσκεις§—ἔξεστιν κῆνσον Καίσαρι δοῦναι,* ἢ οὔ; 15 Δῶμεν, ἢ μὴ δῶμεν;» Ὁ δὲ εἰδὼς
αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν, εἶπεν αὐτοῖς· «Τί με
πειράζετε; Φέρετέ μοι δηνάριον ἵνα ἴδω.»
16 Οἱ δὲ ἤνεγκαν, καὶ λέγει αὐτοῖς, «Τίνος
ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή;» Οἱ δὲ εἶπον†
αὐτῷ,‡ «Καίσαρος.» 17 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ §
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, «Ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος*
Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ.» Καὶ
ἐθαύμασαν† ἐπ᾽ αὐτῷ.

A hypothetical situation

18 Καὶ ἔρχονται Σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτόν
—οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι—καὶ
ἐπηρώτησαν‡ αὐτόν, λέγοντες· 19 «Διδάσκαλε,
Μωσῆς§ ἔγραψεν ἡμῖν ὅτι ἐάν τινος ἀδελφὸς
ἀποθάνῃ καὶ καταλίπῃ γυναῖκα καὶ τέκνα

---

§ **12:14** διδασκεις *rell* ¦ 1 ειπον ουν ημιν (C,D)N,W [3%] OC
* **12:14** κηνσον καισαρι δουναι **f**^{35} A,N (91.3%) HF,RP,CP,TR ¦ 312 ℵB,C (4.8%) OC,NU ¦ 132 (1.6%) ¦ 213 (1.3%) ¦ 231 (0.2%) ¦ 3 επικεφαλαιον 2 D (0.3%) ¦ omit one of the three W (0.4%)
† **12:16** ειπον 𝔓^{45} *rell* ¦ ειπαν ℵB,C(D)W [1%] NU ¦ λεγουσιν A [0.5%] ‡ **12:16** αυτω *rell* ¦ — 𝔓^{45v}W [2%] OC § **12:17** και αποκριθεις ο **f**^{35} A,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 3 δε ℵB,C [1%] NU ¦ 2 δε 3 D [0.5%] ¦ 12 W * **12:17** αποδοτε τα καισαρος **f**^{35} A(D)N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 231 ℵB,C,W [1.5%] NU † **12:17** εθαυμασαν **f**^{35} A,C,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εξεθαυμαζον ℵB [0.5%] NU ¦ εθαυμαζον [0.5%] ¦ εθαυμαζοντο D ‡ **12:18** επηρωτησαν **f**^{35} A,N,W [98%] HF,RP,CP,TR ¦ επηρωτων ℵB,D [2%] OC,NU ¦ επηρωτουν C § **12:19** μωσης **f**^{35} A,C [90%]

HF,RP,CP,TR ¦ μωυσης ℵB,D,N,W [10%] OC,NU

μὴ ἀφῇ,* ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ† καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. 20 Ἑπτὰ‡ ἀδελφοὶ ἦσαν. Καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβεν γυναῖκα, καὶ ἀποθνῄσκων οὐκ ἀφῆκεν σπέρμα. 21 Καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτήν, καὶ ἀπέθανεν· καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀφῆκεν§ σπέρμα. Καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως. 22 Καὶ ἔλαβον αὐτὴν οἱ ἑπτά, καὶ* οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα. Ἐσχάτη† πάντων ἀπέθανεν καὶ ἡ γυνή.‡ 23 Ἐν τῇ§ ἀναστάσει, ὅταν ἀναστῶσιν,* τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή;—οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.»

24 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς·† «Οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς Γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ; 25 Ὅταν

---

* **12:19** τεκνα μη αφη f^{35} A,D [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 231 ℵC [0.5%] ¦ τεκνον 23 W [1%] ¦ 23 τεκνον B [0.5%] NU (N vacant) † **12:19** αυτου f^{35} A,D [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C,W [3%] NU ‡ **12:20** επτα *rell* ¦ 1 ουν (D) [5%] OC, some TRs § **12:21** και ουδε αυτος αφηκεν f^{35} A,W (94.1%) HF,RP,CP,TR ¦ 123 ουκ 4 D,OC ¦ 12 ουτος 4 (2.6%) ¦ μη καταλιπων ℵB,C (0.8%) NU ¦ 1 ουκ 4 (0.6%) ¦ long omissions (1.9%) (OC has small print) * **12:22** και (−κ. D) ελαβον αυτην (+ωσαυτως και A 1%) οι επτα και f^{35} (A)(D) [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 145 ℵB,C [1%] NU ¦ 456 W ¦ 1456 [1%] † **12:22** εσχατη f^{35} A [90%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εσχατον ℵB,C,W [10%] NU ¦ — D ‡ **12:22** απεθανεν και η γυνη f^{35} A [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 2341 ℵB,C,D(W) [5%] NU § **12:23** τη f^{35} ℵB,C (62.4%)

HF,RP,CP,NU ¦ 1 ουν A (33.6%) TR,OC ¦ ουν D,W (2.9%) ¦ γουν (0.3%) ¦ long omission (0.7%) * **12:23** οταν αναστωσιν **f**^{35} A (97.2%) HF,RP,CP,TR,OC[NU] ¦ — ℵB,C,D,W (2.1%) ¦ long omission (0.7%) † **12:24** και αποκριθεις ο ιησους ειπεν αυτοις **f**^{35} A [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 2 δε 3456 D,W [3%] ¦ εφη 634 ℵB,C [1%] NU

γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν
οὔτε γαμίσκονται,‡ ἀλλ᾽ εἰσὶν ὡς ἄγγελοι§
ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 26 Περὶ δὲ τῶν νεκρῶν,
ὅτι ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ
Μωϋσέος,* ἐπὶ τοῦ† βάτου, ὡς‡ εἶπεν αὐτῷ ὁ
Θεός, λέγων, ‹Ἐγὼ ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ §
Θεὸς Ἰσαάκ, καὶ ὁ * Θεὸς Ἰακώβ›; 27 Οὐκ ἔστιν
ὁ † Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ Θεὸς‡ ζώντων. Ὑμεῖς
οὖν§ πολὺ* πλανᾶσθε.»

The greatest commandment

28 Καὶ προσελθὼν εἷς τῶν γραμματέων,
ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, εἰδὼς† ὅτι
καλῶς αὐτοῖς ἀπεκρίθη,‡ ἐπηρώτησεν αὐτόν,

---

‡ **12:25** γαμισκονται f^{35} W [94%] HF,RP,TR ¦ εκγαμισκονται A [2%] CP ¦ γαμιζονται ℵB,C [3%] OC,NU ¦ γαμιζουσιν D ¦ two other variants § **12:25** αγγελοι f^{35} ℵC,D [60%] NU ¦ 1 οι $ℵ^{c}$A [35%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ οι 1 W (0.2%) ¦ οι 1 οι B (1%) ¦ 1 θεου
(3.1%) ¦ 1 θεου οι (0.6%) ¦ two other variants (0.2%) (OC is in small print) * **12:26** μωυσεος f^{35} [20%] ¦ μωυσεως ℵB,D,W [30%] OC,NU ¦ μωσεως A,C [50%] HF,RP,CP,TR † **12:26** του f^{35} ℵA,B,C [70%] HF,RP,CP,OC,NU ¦ της D,W [30%] TR ‡ **12:26** ως f^{35} A,D,W [97%] HF,RP,CP,TR ¦ πως ℵB,C [2%] OC,NU ¦ — [1%]
§ **12:26** ο f^{35} ℵA,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] ¦ — B,D,W [0.5%]
* **12:26** ο f^{35} $𝔓^{45}$ℵA,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] ¦ — B,D,W [0.5%] † **12:27** ο f^{35} ℵA,C [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — B,D,W [3%] NU ‡ **12:27** νεκρων αλλα θεος f^{35} [75%] HF,RP,TR ¦ 12
ℵA,B,C,D,W [25%] OC,NU ¦ 312 CP § **12:27** υμεις ουν f^{35} A,D (98%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 δε (1%) ¦ 1

(0.2%) ¦ — אB,C,W (0.8%) NU * **12:27** πολυ f^{35} אA,B,C,D,W (89.6%) HF,RP,CP,TR,OC,NU ¦ πολλοι (6.7%) ¦ πολλα (0.8%) ¦ — (2.9%) † **12:28** ειδως f^{35} A,B [96%] HF,RP,CP,TR ¦ ιδων אC,W [4%] OC,NU ¦ και ειδων D ‡ **12:28** αυτοις απεκριθη f^{35} A,D [95%] HF,RP,TR,OC ¦ 21 אB,C,W [4%] NU ¦ 2 [1%] CP

«Ποία ἐστὶν πρώτη πασῶν ἐντολή;»§ 29 Ὁ δὲ
Ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ* ὅτι «Πρώτη πασῶν
τῶν ἐντολῶν·† ‹Ἄκουε, Ἰσραήλ, Κύριος ὁ Θεὸς
ὑμῶν,‡ Κύριος εἷς ἐστιν· 30 καὶ ἀγαπήσεις
Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας
σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης
τῆς διανοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος
σου.› Αὕτη πρώτη ἐντολή.§ 31 Καὶ* δευτέρα
ὁμοία† αὕτη·‡ ‹Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς
σεαυτόν.›§ Μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ
ἔστιν.»
32 Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεύς· «Καλῶς,
διδάσκαλε· ἐπ᾽ ἀληθείας εἶπας ὅτι εἷς ἐστιν,*
καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ. 33 Καὶ τὸ
ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας καὶ ἐξ

---

§ **12:28** πρωτη πασων εντολη f^{35} [25%] CP,TR ¦ 1 παντων 3 A [70%] HF,RP,OC ¦ 31 παντων ℵB,C [2%] NU ¦ 13 W [2%] ¦ 31 D [0.5%] * **12:29** ο δε ιησους απεκριθη αυτω f^{35} A,C [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 123 ειπεν 5 [1%] ¦ 12 ειπεν 5 W [1%] ¦ 413 ℵB [1%] NU ¦ αποκριθεις 213 ειπεν 5 D † **12:29** πασων των εντολων f^{35} [25%] CP,TR ¦ παντων 23 [50%] HF,RP ¦ παντων 3 [2%] ¦ παντων εντολη A [20%] OC ¦ παντων (D,W) [1.5%] ¦ εστιν ℵB [1%] NU ¦ παντων εντολη εστιν αυτη C ‡ **12:29** υμων f^{35} [25%] ¦ ημων ℵA,B,C,D,W [74%] HF,RP,CP,TR,OC,NU ¦ σου [1%]
§ **12:30** αυτη πρωτη εντολη f^{35} A,D (85.3%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 εστιν 23 (0.4%) ¦ 12 παντων 3 (12.3%) ¦ 12 πασων 3 (0.4%) ¦ 12 W (0.2%) ¦ — ℵB (1.1%) NU ¦ long omissions (0.3%) * **12:31** και *rell* ¦ δε D [1%] ¦ — ℵB [1%] NU

† **12:31** ομοια f^{35} A,D(W) [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — (א)B [0.5%] NU ‡ **12:31** αὐτη f^{35} RP,CP,TR,OC,NU ¦ αὐτη HF § **12:31** σεαυτον *rell* ¦ εαυτον [25%] OC * **12:32** εστιν f^{35} אA,B [95%] HF,RP,CP,OC,NU ¦ 1 θεος (W) [2%] TR ¦ 1 ο θεος D [3%]

ὅλης τῆς συνέσεως καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς† καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν, πλεῖόν‡ ἐστιν πάντων τῶν ὁλοκαυτωμάτων καὶ§ θυσιῶν.» 34 Καὶ ὁ Ἰησοῦς, ἰδὼν αὐτὸν* ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ, «Οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.» Καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

Is the Christ David's son?

35 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἔλεγεν, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ· «Πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι ὁ Χριστὸς υἱός ἐστιν Δαυίδ;† 36 Αὐτὸς γὰρ‡ Δαυὶδ εἶπεν ἐν§ Πνεύματι* Ἁγίῳ· ‹Λέγει† ὁ ‡ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, «Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον§ τῶν ποδῶν σου.» › 37 Αὐτὸς οὖν* Δαυὶδ λέγει αὐτὸν ‹Κύριον›· καὶ πόθεν υἱὸς

---

† **12:33** και εξ ολης της ψυχης f^{35} A(D) [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,W [2%] NU ‡ **12:33** πλειον f^{35} A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ περισσοτερον ℵB [1%] NU § **12:33** και f^{35} A,B,D,W [90%] HF,RP,CP,OC,NU ¦ 1 των ℵ [10%] TR * **12:34** αυτον f^{35} A,B [97%] HF,RP,CP,TR[NU] ¦ — ℵD,W [3%] OC † **12:35** εστιν δαυιδ f^{35} A,W [95%] HF,RP,CP,TR ¦ 21 ℵB,D [5%] OC,NU ‡ **12:36** γαρ f^{35} A [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,W [1%] NU ¦ και (D) § **12:36** εν f^{35} A,W [90%] HF,RP,CP,OC ¦ 1 τω ℵD [10%] TR,NU ¦ τω B * **12:36** πνευματι f^{35} A,W [90%] HF,RP,CP,OC ¦ 1 τω ℵB,D [10%] TR,NU † **12:36** λεγει f^{35} A,D [80%] HF,RP,CP,OC ¦ ειπεν ℵB,W [20%] TR,NU ‡ **12:36** ο f^{35} ℵA,W [99.5%]

HF,RP,CP,TR,OC ¦ — B,D [0.5%] NU § **12:36** υποποδιον **f**^{35} אA [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ υποκατω B,D,W [0.5%] NU * **12:37** ουν **f**^{35} A [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — אB,D,W [2%] NU

αὐτοῦ ἐστιν;»† Καὶ ὁ ‡ πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως.

Down with hypocrisy!

38 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ·§
«Βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων, τῶν θελόντων
ἐν στολαῖς περιπατεῖν καὶ ἀσπασμοὺς ἐν
ταῖς ἀγοραῖς, 39 καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν
ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας* ἐν τοῖς
δείπνοις· 40 οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν
χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι.
Οὗτοι λήψονται† περισσότερον κρῖμα.»

A widow's offering

41 Καὶ καθίσας ὁ Ἰησοῦς‡ κατέναντι§ τοῦ
γαζοφυλακίου ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλλει
χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον. Καὶ πολλοὶ
πλούσιοι ἔβαλον* πολλά. 42 Καὶ ἐλθοῦσα
μία χήρα πτωχὴ ἔβαλεν λεπτὰ δύο, ὅ ἐστιν
κοδράντης. 43 Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς
μαθητὰς αὐτοῦ λέγει† αὐτοῖς· «Ἀμὴν λέγω

---

† **12:37** υιος αυτου εστιν f^{35} ℵA,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 231 B [0.5%] NU ¦ 312 D ¦ two other variants ‡ **12:37** ο f^{35} A,B [99%] HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — ℵD,W [1%] CP § **12:38** ελεγεν αυτοις εν τη διδαχη αυτου f^{35} A [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 13456 W [1%] ¦ 345612 [0.5%] ¦ 34561 ℵB [1%] NU ¦ διδασκων 12 (D) [0.5%] * **12:39** πρωτοκλισιας *rell* ¦ πρωτοκλησιας A [10%] CP † **12:40** ληψονται *rell* ¦ λημψονται ℵA,D,W [1%] NU ‡ **12:41** ο ιησους f^{35} A(D)W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB [1%] NU § **12:41** κατεναντι *rell* ¦ απεναντι B (10.9%) ¦ κατενωπιον (0.3%) * **12:41** εβαλον f^{35} [35%] CP ¦ εβαλλον A,B(D)W [65%] HF,RP,TR,OC,NU ¦

εξεβαλλον א † **12:43** λεγει f^{35} W [85%] HF,RP,TR ¦ ειπεν אA,B,D [15%] CP,OC,NU

ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ‡ πλεῖον πάντων βέβληκεν§ τῶν βαλλόντων* εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· 44 πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον, αὕτη δέ, ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς, πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.»

13

The temple will be destroyed

1 Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, λέγει αὐτῷ εἷς* τῶν μαθητῶν αὐτοῦ· «Διδάσκαλε, ἴδε, ποταποὶ λίθοι καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί.» 2 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς† εἶπεν αὐτῷ· «Βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς; Οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε‡ λίθος ἐπὶ λίθῳ,§ ὃς οὐ μὴ καταλυθῇ.»

The Olivet Discourse

The end of the age

3 Καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν κατέναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτων* αὐτὸν κατ᾽ ἰδίαν Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ

---

‡ **12:43** αυτη η πτωχη *rell* ¦ 231 D [1%] OC § **12:43** βεβληκεν f^{35} (89.7%) HF,RP,CP,TR ¦ εβαλεν A,B,D (10.3%) OC,NU ¦ εβαλλεν ℵ * **12:43** βαλλοντων f^{35} ℵA,B,D [60%] HF,RP,CP,OC,NU ¦ βαλοντων [39%] TR ¦ — W [1%] * **13:1** εις *rell* ¦ 1 εκ A,D [5%] CP † **13:2** αποκριθεις ο ιησους f^{35} A(D) [30%] CP ¦ 231 [68%] HF,RP,TR,OC ¦ 23 ℵB [1%] NU ¦ 1 W [0.5%] ‡ **13:2** ωδε f^{35} ℵB,D,W (21.1%) OC,NU ¦ — A (78.9%) HF,RP,CP,TR § **13:2** λιθω f^{35} A,D [90%] HF,RP,CP,TR ¦ λιθον ℵB,W [10%] OC,NU * **13:3**

επηρωτων f^{35} D [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ επερωτων A [2%] ¦
επηρωτα ℵB,W [2%] NU

Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας· 4 «Εἰπὲ† ἡμῖν, πότε
ταῦτα ἔσται; Καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ
πάντα ταῦτα συντελεῖσθαι;»‡ 5 Ὁ δὲ Ἰησοῦς
ἀποκριθεὶς§ αὐτοῖς ἤρξατο λέγειν·* «Βλέπετε
μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. 6 Πολλοὶ γὰρ†
ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες ὅτι
‹Ἐγώ εἰμι,› καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. 7 Ὅταν
δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων,
μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ‡ γενέσθαι, ἀλλ᾽ οὔπω τὸ
τέλος. 8 Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ§ ἔθνος,
καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν· καὶ* ἔσονται
σεισμοὶ κατὰ τόπους, καὶ† ἔσονται λιμοὶ καὶ
ταραχαί.‡ Ἀρχαὶ§ ὠδίνων ταῦτα.

9 »Βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς, παραδώσουσιν

---

† **13:4** ειπε f^{35} A [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ειπον ℵB,D,W [4%] NU ‡ **13:4** παντα ταυτα συντελεισθαι f^{35} D [88%] HF,RP,TR,OC ¦ 213 A [10%] CP ¦ 231 ℵB [0.5%] NU ¦ 23 W [1%] § **13:5** αποκριθεις f^{35} A(D,W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB [1%] NU

* **13:5** αυτοις ηρξατο λεγειν f^{35} A(W) [95%] HF,RP,CP,TR ¦ 231 ℵB [2%] OC,NU ¦ 213 [1%] ¦ 23 [1%] ¦ ειπεν 1 D [1%] † **13:6** γαρ f^{35} A,D [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,W [0.5%] NU ‡ **13:7** γαρ f^{35} A,D [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,W [0.5%] NU § **13:8** επι f^{35} A,D,W [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ επ ℵB [5%] NU ¦ two other variants * **13:8** και f^{35} A [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,D,W [1%] NU † **13:8** και f^{35} A(D) [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — B(W) [1%] NU ¦ ℵ omits five words [homoioteleuton]

‡ **13:8**

λιμοι και ταραχαι **f**^{35} (96.8%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ λοιμοι 23 (1.5%) ¦ 12 λοιμοι (0.4%) ¦ 12 λοιμοι 23 (0.5%) ¦ 12 W (0.1%) ¦ 321 (0.1%) ¦ 1 καταραχαι A ¦ 1 B(D) (0.5%) NU ¦ three other variants (0.2%) ¦ long omission א § **13:8** αρχαι **f**^{35} A [90%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ αρχη אB,D [10%] NU ¦ — W

γὰρ* ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ εἰς συναγωγὰς† δαρήσεσθε, καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων ἀχθήσεσθε‡ ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. 10 Καί, εἰς πάντα τὰ ἔθνη δεῖ πρῶτον§ κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον. 11 Ὅταν δὲ* ἄγωσιν† ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε‡ τί λαλήσετε§ μηδὲ μελετᾶτε.* Ἀλλ᾽ ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε, οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς† οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον.

12 »Παραδώσει δὲ‡ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. 13 Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

The Great Tribulation

---

* **13:9** γαρ f^{35} ℵA [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — B [0.5%] NU ¦ και W [0.5%] ¦ ειτα D [0.5%] † **13:9** εις συναγωγας *rell* ¦ εν ταις συναγωγαις αυτων OC ‡ **13:9** αχθησεσθε f^{35} [30%] some TRs ¦ σταθησεσθε ℵA,B,D,W [70%] HF,RP,CP,TR,OC,NU § **13:10** δει πρωτον f^{35} A [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 21 B,D [1%] NU ¦ προς τον λαον 1 ℵ ¦ 2 δε 1 W [0.5%] * **13:11** οταν δε f^{35} A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ και 1 ℵB,D [1%] NU † **13:11** αγωσιν f^{35} ℵA,B,D,W [35%] NU ¦ αγαγωσιν [65%] HF,RP,CP,TR,OC ‡ **13:11** προμεριμνατε f^{35} ℵA,B,D,W [70%] HF,RP,CP,TR,OC,NU ¦ μεριμνατε [29%] ¦ three other variants [1%] § **13:11** λαλησετε f^{35} [35%] ¦ λαλησητε ℵA,B,D,W

[65%] HF,RP,CP,TR,OC,NU * **13:11** μηδε μελετατε **f**^{35} A [97%]
HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,D,W [3%] NU † **13:11** εστε υμεις
rell ¦ 21 [2%] OC ‡ **13:12** παραδωσει δε **f**^{35} A,W [99%]
HF,RP,CP,TR,OC ¦ και 1 ℵB,D [0.5%] NU ¦ 1 [0.5%]

14 »Ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς
ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Δανιὴλ τοῦ
προφήτου,§ ἑστὼς* ὅπου οὐ δεῖ»—ὁ
ἀναγινώσκων νοείτω—«τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ
φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη. 15 Ὁ δὲ† ἐπὶ τοῦ
δώματος μὴ καταβάτω εἰς τὴν οἰκίαν,‡ μηδὲ
εἰσελθέτω§ ἆραί τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ. 16 Καὶ
ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν ὢν* μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ
ὀπίσω ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. 17 Οὐαὶ δὲ ταῖς
ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν
ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. 18 Προσεύχεσθε δὲ ἵνα
μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν† χειμῶνος· 19 ἔσονται
γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι θλῖψις οἵα οὐ γέγονεν
τοιαύτη ἀπ᾽ ἀρχῆς κτίσεως ἧς‡ ἔκτισεν ὁ
Θεὸς ἕως τοῦ νῦν, καὶ οὐ μὴ γένηται. 20 Καὶ
εἰ μὴ Κύριος ἐκολόβωσεν§ τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν
ἐσώθη πᾶσα σάρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτούς,
οὓς ἐξελέξατο, ἐκολόβωσεν τὰς ἡμέρας.

---

§ **13:14** το ρηθεν υπο δανιηλ του προφητου f^{35} A [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 12 δια 456 [1%] ¦ — ℵB,D,W [1%] NU * **13:14** εστως f^{35} [80%] HF,RP,OC ¦ εστος A [17.5%] CP,TR ¦ εστηκοτα ℵB [0.5%] NU ¦ εστηκος D [0.5%] ¦ στηκον W [1.5%] † **13:15** δε f^{35} ℵA,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] ¦ — B [0.5%] ¦ και D [0.5%] ‡ **13:15** εις την οικιαν f^{35} A,D,W (96.3%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ επι 23 (0.2%) ¦ 13 (0.4%) ¦ 123 αυτου (0.6%) ¦ — ℵB (2.6%) NU § **13:15** εισελθετω *rell* ¦ εισελθατω ℵA,D [1.5%] NU * **13:16** ων f^{35} A,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,D [3%] NU † **13:18** η φυγη υμων f^{35} A [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB(D)W [0.5%] NU ¦ ταυτη [0.5%] ‡ **13:19** ης f^{35} A,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ην ℵB,C

[1%] NU ¦ — D [0.5%] § **13:20** κυριος εκολοβωσεν **f**^{35} A,C,D
[98%] HF,RP,CP,TR ¦ 21 ℵB [0.5%] OC,NU ¦ 2 W [0.5%] ¦ ο θεος
2 [1%]

21 »Τότε* ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ‹Ἰδού,† ὧδε
ὁ Χριστός,›‡ ‹Ἰδού,§ ἐκεῖ,› μὴ πιστεύσητε.*
22 Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ
ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσιν σημεῖα καὶ
τέρατα πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν, εἰ δυνατόν, καὶ†
τοὺς ἐκλεκτούς. 23 Ὑμεῖς δὲ βλέπετε· ἰδού,‡
προείρηκα ὑμῖν πάντα.§

The return of Christ

24 »Ἀλλ'* ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, μετὰ
τὴν θλῖψιν ἐκείνην, ‹ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται,
καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς·
25 καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται
ἐκπίπτοντες,† καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς
οὐρανοῖς σαλευθήσονται.› 26 Καὶ τότε
ὄψονται τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν
νεφέλαις μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης.
27 Καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ‡

---

* **13:21** τοτε f^{35} [30%] RP ¦ και 1 ℵA,B,C,D,W [70%] HF,CP,TR,OC,NU† **13:21** ιδου f^{35} A,C,D,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ιδε (ℵ)B [0.5%] NU ‡ **13:21** χριστος f^{35} ℵ(W) [40%] OC,NU ¦ 1 η A,C,D [60%] HF,RP,CP,TR ¦ 1 και B § **13:21** ιδου f^{35} A(W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ιδε (ℵ)B(D) [1%] NU ¦ — C * **13:21** πιστευσητε f^{35} [90%] TR ¦ πιστευετε ℵA,B,C,D,W [10%] HF,RP,CP,OC,NU † **13:22** και f^{35} A,C,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,D [0.5%] NU ‡ **13:23** ιδου f^{35} ℵA,C,D [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — B,W [0.5%] NU § **13:23** παντα *rell* ¦ απαντα A [5%] OC * **13:24** αλλ *rell* ¦ αλλα ℵB,C,D,W [1%] NU † **13:25** του ουρανου εσονται εκπιπτοντες f^{35} [97%] HF,RP,CP,TR ¦ εκ 1234 [1%] ¦ εκ 123 πειπτοντες D ¦ 3 εκ 124 A [0.5%] ¦ 3 εκ 12

πιπτοντες אB,C [1%] OC,NU ¦ three other variations W [0.5%] ‡ **13:27** αυτου f^{35} אA,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — B,D,W [0.5%] NU

καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ§ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ᾽ ἄκρου* γῆς ἕως ἄκρου† οὐρανοῦ.

Parable of the fig tree

28 »Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς‡ ἁπαλὸς γένηται§ καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκεται* ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν. 29 Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ταῦτα ἴδητε† γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν —ἐπὶ θύραις. 30 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη μέχρις οὗ πάντα ταῦτα‡ γένηται. 31 Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται,§ οἱ δὲ λόγοι μου* οὐ μὴ παρέλθωσιν.†

Watch!

---

§ **13:27** αυτου f^{35} ℵA,B,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] ¦ — D,W [2%] * **13:27** ακρου *rell* ¦ 1 της W [5%] OC † **13:27** ακρου *rell* ¦ 1 του [5%] OC ‡ **13:28** ηδη ο κλαδος αυτης f^{35} ℵA,B,C,D (29%) (CP)NU ¦ 4123 (50.2%) HF,RP,TR ¦ 4231 (5%) OC ¦ 1423 (2.7%) ¦ 2341 (1.2%) ¦ 423 W (8.4%) ¦ 234 (2.6%) ¦ 123 (0.6%) ¦ four other variants (0.2%) § **13:28** απαλος γενηται *rell* ¦ 21 [2%] OC * **13:28** γινωσκεται f^{35} (D)W [25%] ¦ γινωσκετε ℵ(A,B)C [75%] HF,RP,CP,TR,OC,NU † **13:29** ταυτα ιδητε f^{35} (W) [95%] HF,RP,CP,TR ¦ 21 ℵA,B(C)(D) [5%] OC,NU ‡ **13:30** παντα ταυτα f^{35} A,D,W [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 21 ℵB,C [5%] NU § **13:31** παρελευσεται f^{35} A,C,W [60%] HF,RP ¦ παρελευσονται ℵB,D [40%] CP,TR,OC,NU * **13:31** λογοι μου *rell* ¦ εμοι 1 OC † **13:31**

παρελθωσιν $\mathbf{f}^{35}$ A,C(D)W [99.5%] HF,RP,CP,TR ¦
παρελευσονται א(B) [0.5%] OC,NU

32 »Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἢ ‡ ὥρας
οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι οἱ§ ἐν τῷ*
οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ Υἱός, εἰ μὴ ὁ Πατήρ. 33 Βλέπετε,
ἀγρυπνεῖτε, προσεύχεσθε.† Οὐκ οἴδατε γὰρ
πότε ὁ καιρός ἐστιν. 34 Ὡς ἄνθρωπος
ἀπόδημος, ἀφεὶς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ δοὺς
τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, καὶ‡ ἑκάστῳ
τὸ ἔργον αὐτοῦ· καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο
ἵνα γρηγορῇ. 35 Γρηγορεῖτε οὖν, οὐκ οἴδατε
γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται§—ὀψὲ
ἢ μεσονυκτίου* ἢ ἀλεκτοροφωνίας ἢ πρωΐ—
36 μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας.
37 Ἃ† δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσιν λέγω· Γρηγορεῖτε.»

14

The Sanhedrin make plans

1 Ἦν δὲ τὸ Πάσχα καὶ τὰ Ἄζυμα μετὰ δύο
ἡμέρας. Καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
γραμματεῖς πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες

---

‡ **13:32** η f^{35} A [75%] HF,RP,CP ¦ 1 της B,C [15%] OC,NU ¦ και
της ℵD,W [8%] TR ¦ και [2%] § **13:32** οι αγγελοι οι f^{35} A,C,W [95%] HF,RP,CP,TR ¦ 12 ℵD [5%] OC,NU ¦ αγγελος B * **13:32** τω f^{35} D [55%] CP ¦ — ℵA,B,C [40%] HF,RP,TR,OC,NU ¦ των [5%]
† **13:33** προσευχεσθε f^{35} [20%] ¦ και 1 ℵ [77%] HF,RP,CP,TR,OC
¦ και προσευχεσθαι A,C,W (2.3%) ¦ προσευχεσθαι (0.2%) ¦ —
B,D (0.6%) NU ‡ **13:34** και f^{35} A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC
¦ — ℵB,C,D [1%] NU § **13:35** ερχεται f^{35} A,D,W [99%]
HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 η ℵB,C [1%] NU * **13:35**

μεσονυκτιου **f**^{35} A,D [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ μεσονυκτιον ℵC [1%] NU ¦ μεσανυκτιον B,W ¦ μεσονυκτιω [0.5%] † **13:37** α **f**^{35} A,W [96.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ο ℵB,C [3%] NU ¦ εγω D [0.5%]

ἀποκτείνωσιν. 2 Ἔλεγον δέ,* «Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ,
μήποτε θόρυβος ἔσται† τοῦ λαοῦ.»

An anointing in Simon's house

3 Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ ἐν τῇ οἰκίᾳ
Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ,
ἦλθεν γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου νάρδου
πιστικῆς πολυτελοῦς. Καὶ‡ συντρίψασα τὸ§
ἀλάβαστρον, κατέχεεν αὐτοῦ κατὰ* τῆς
κεφαλῆς. 4 Ἦσαν δέ τινες ἀγανακτοῦντες
πρὸς ἑαυτοὺς καὶ λέγοντες·† «Εἰς τί ἡ
ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν; 5 Ἠδύνατο
γὰρ τοῦτο‡ πραθῆναι ἐπάνω τριακοσίων
δηναρίων§ καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς.» Καὶ
ἐνεβριμῶντο αὐτῇ. 6 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· «Ἄφετε
αὐτήν· τί αὐτῇ κόπους παρέχετε; Καλὸν
ἔργον εἰργάσατο* ἐν ἐμοί.† 7 Πάντοτε γὰρ
τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ᾽ ἑαυτῶν, καὶ ὅταν

---

* **14:2** δε f^{35} A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ γαρ ℵB,C(D) [1%] NU † **14:2** θορυβος εσται f^{35} A,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 21 ℵB,C,D [1%] NU ¦ 1 γενηται [2%] ¦ one other variant ‡ **14:3** και f^{35} A,C(D)W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB [0.5%] NU § **14:3** το f^{35} W [75%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ τον ℵA,D [24%] ¦ την B,C [1%] NU * **14:3** κατα f^{35} A [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C,W [1.5%] NU ¦ επι D † **14:4** και λεγοντες f^{35} A,W [98.5%] HF,RP,CP,TR ¦ 2 [0.5%] OC ¦ — (ℵ)B,C [1%] NU ¦ 1 ελεγον D ‡ **14:5** τουτο f^{35} [93%] HF,RP,CP,TR ¦ 1 το μυρον A,B,C [5%] OC,NU ¦ το μυρον 1 (D) [1.5%] ¦ το μυρον ℵ(W) § **14:5** τριακοσιων δηναριων f^{35} A,B [99%]

HF,RP,CP,TR,OC

¦ 21 ℵC,D,W [1%] NU * **14:6** ειργασατο f^{35} A,C [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ηργασατο ℵB,D,W [1%] NU † **14:6** εν εμοι *rell* ¦ εις εμε [5%] TR

θέλητε δύνασθε αὐτοὺς‡ εὖ ποιῆσαι· ἐμὲ δὲ οὐ
πάντοτε ἔχετε. 8 Ὃ ἔσχεν§ αὕτη* ἐποίησεν.
Προέλαβεν μυρίσαι μου τὸ σῶμα† εἰς τὸν
ἐνταφιασμόν. 9 Ἀμὴν‡ λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν§
κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο* εἰς ὅλον τὸν
κόσμον, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη λαληθήσεται εἰς
μνημόσυνον αὐτῆς.»

Judas is hired

10 Καὶ† Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης,‡ εἷς τῶν
δώδεκα, ἀπῆλθεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς ἵνα
παραδῷ αὐτὸν§ αὐτοῖς. 11 Οἱ δὲ ἀκούσαντες
ἐχάρησαν καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύρια*
δοῦναι. Καὶ ἐζήτει πῶς εὐκαίρως αὐτὸν†
παραδῷ.‡

The upper room is made ready

---

‡ **14:7** αυτους f^{35} A [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ αυτοις B,C,D,W [4%] NU ¦ — א § **14:8** εσχεν *rell* ¦ ειχεν W [10%] TR * **14:8** αυτη f^{35} A,D [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ αιτη C ¦ — אB,W [3%] NU † **14:8** μου το σωμα f^{35} A,C,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 231 אB,D [3%] NU ‡ **14:9** αμην f^{35} A,C,W [70%] RP,TR,OC ¦ 1 δε אB,D [30%] HF,CP,NU ¦ 1 γαρ [0.5%] § **14:9** εαν *rell* ¦ αν D,W [10%] TR * **14:9** τουτο f^{35} A,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — אB,D,W [2%] NU † **14:10** και f^{35} אA,B,C,D [50%] OC,NU ¦ 1 ο W [50%] HF,RP,CP,TR ‡ **14:10** ο ισκαριωτης f^{35} A,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ισκαριωθ 1 B,C [0.5%] NU ¦ 2 (D) [1%] ¦ ισκαριωθ א ¦ at least three further variants § **14:10** παραδω

αυτον f^{35} A [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 21 א [2%] ¦ 2 παραδοι B,C,NU ¦ παραδοι 2 (D)W [0.5%] * **14:11** αργυρια f^{35} A [40%] OC ¦ αργυριον אB,C,D,W [60%] HF,RP,CP,TR,NU † **14:11** ευκαιρως αυτον f^{35} D [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 21 אA,B,C,W [2%] NU ‡ **14:11** παραδω f^{35} אA [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ παραδοι B,C,D,W [0.5%] NU

12 Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε
τὸ Πάσχα ἔθυον, λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ, «Ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἑτοιμάσομεν,§
ἵνα φάγῃς τὸ Πάσχα;» 13 Καὶ ἀποστέλλει
δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτοῖς·
«Ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσει
ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων·
ἀκολουθήσατε αὐτῷ. 14 Καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ,
εἴπατε τῷ οἰκοδεσπότῃ ὅτι ‹Ὁ διδάσκαλος
λέγει, «Ποῦ ἐστιν τὸ κατάλυμα* ὅπου τὸ
Πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;» › 15 Καὶ
αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνώγεων† μέγα ἐστρωμένον
ἕτοιμον· ἐκεῖ‡ ἑτοιμάσατε ἡμῖν.» 16 Καὶ
ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ§ καὶ ἦλθον εἰς
τὴν πόλιν καὶ εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς· καὶ
ἡτοίμασαν τὸ Πάσχα.

The last night—begins Thursday evening, 04/04/30 AD, and ends the next morning

17 Καὶ ὀψίας γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν
δώδεκα.

The traitor identified

---

§ **14:12** ετοιμασομεν f^{35} [65%] HF,CP ¦ ετοιμασωμεν ℵA,B,C,D,W [35%] RP,TR,OC,NU * **14:14** καταλυμα f^{35} A [97%] HF,RP,CP,TR ¦ 1 μου ℵB,C,D,W [3%] OC,NU † **14:15** ανωγεων f^{35} [30%] ¦ ανωγεον [39%] HF,RP,TR ¦ ανωγαιον [25%] CP,OC ¦ αναγαιον ℵA,B,C(D) [5%] NU ¦ αναγιον W ¦ at least three other variants ‡ **14:15** εκει f^{35} A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ και 1 B,C [1%] NU ¦ κακει ℵD § **14:16** αυτου f^{35} A,C,D,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB [2%] NU

18 Καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων,
εἶπεν ὁ Ἰησοῦς,* «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ
ὑμῶν παραδώσει με, ὁ ἐσθίων μετ᾽ ἐμοῦ.»
19 Οἱ δὲ† ἤρξαντο λυπεῖσθαι καὶ λέγειν αὐτῷ
εἷς καθ᾽ εἷς,‡ «Μήτι ἐγώ;» Καὶ ἄλλος, «Μήτι
ἐγώ;»§ 20 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς* εἶπεν αὐτοῖς· «Εἷς
ἐκ† τῶν δώδεκα, ὁ ἐμβαπτόμενος μετ᾽ ἐμοῦ
εἰς τὸ τρυβλίον.‡ 21 Ὁ μὲν Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου
ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ, οὐαὶ
δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι᾽ οὗ ὁ Υἱὸς τοῦ
Ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν§ αὐτῷ εἰ
οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.»

Jesus institutes the Lord's Supper

22 Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς*
ἄρτον καὶ† εὐλογήσας, ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν
αὐτοῖς καὶ εἶπεν, «Λάβετε, φάγετε·‡ τοῦτό

---

* **14:18** ειπεν ο ιησους f^{35} A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 231 ℵB,C [0.5%] NU ¦ λεγει 23 D [0.5%] † **14:19** οι δε f^{35} A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB [0.5%] NU ¦ και C ‡ **14:19** καθ εις f^{35} A,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ κατα 1 ℵB [1%] NU ¦ εκαστος C § **14:19** και αλλος μητι εγω f^{35} D (88.1%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ ειμι 1234 (2%) ¦ ειμι κυριε 1234 (A) (0.6%) ¦ ειμι 1234 ειμι (0.4%) ¦ 34 (0.3%) ¦ — ℵB,C,W (8.3%) NU ¦ six other variants (0.4%) * **14:20** αποκριθεις f^{35} A,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C,D [1%] NU † **14:20** εκ f^{35} A,D [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C,W [1.5%] NU ‡ **14:20** τρυβλιον f^{35} A,C,D,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 οτι ℵB [0.5%] NU ¦ 1 και [0.5%] § **14:21** ην f^{35} ℵA,C,D [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦

— B,W [0.5%] NU * **14:22** ο ιησους f^{35} אA,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — B,D,W [0.5%] NU
† **14:22** και f^{35} [25%] CP ¦ — אA,B,C,D,W [75%] HF,RP,TR,OC,NU
‡ **14:22** φαγετε f^{35} [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — אA,B,C,D,W [5%]
NU (OC is in small print)

ἐστιν τὸ σῶμά μου.» 23 Καὶ λαβὼν τὸ§
ποτήριον, εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ
ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες. 24 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς·
«Τοῦτό ἐστιν τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς καινῆς*
διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον.†
25 Ἀμὴν‡ λέγω ὑμῖν ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πίω ἐκ
τοῦ γενήματος§ τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας
ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ
τοῦ Θεοῦ.» 26 Καὶ ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ
Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.

Peter will deny Him

27 Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι «Πάντες
σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ,*
ὅτι γέγραπται· ‹Πατάξω τὸν Ποιμένα, καὶ
διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα.›† 28 Μετὰ
δὲ‡ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω ὑμᾶς§ εἰς τὴν
Γαλιλαίαν.» 29 Ὁ δὲ Πέτρος ἔφη αὐτῷ, «Καὶ

---

§ **14:23** το f^{35} A,W [93%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C,D [7%] NU (OC is in small print) * **14:24** το της καινης f^{35} A (85.5%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 23 (13.7%) ¦ 2 ℵB,C (0.4%) NU ¦ 12 D,W (0.2%) ¦ one other variant † **14:24** περι πολλων εκχυνομενον f^{35} [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 12 εκχυννομενον A [1%] ¦ υπερ 2 εκχυννομενον (D)W [0.5%] ¦ υπερ 23 [1%] ¦ εκχυννομενον υπερ 2 ℵB,C [1%] NU ‡ **14:25** αμην *rell* ¦ 1 δε [30%] § **14:25** γενηματος f^{35} ℵA,B,C,W [75%] HF,RP,CP,OC,NU ¦ γεννηματος D,N^{V} [25%] TR * **14:27** εν εμοι εν τη νυκτι ταυτη f^{35} A,N,W [70%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 12 [0.5%] ¦ 3456 [0.5%] ¦ —

ℵB,C,D [29%] NU † **14:27** διασκορπισθησεται τα προβατα
f35 [95%] HF,RP,CP,TR ¦ διασκορπισθησονται 23 A,N [3%] OC
¦ 23 διασκορπισθησονται ℵB,C,D [1%] NU ¦ 231 (W) [1%]
‡ **14:28** μετα δε **f**35 [20%] ¦ αλλα 1 ℵA,B,D,N,W [79%]
HF,RP,CP,TR,OC,NU ¦ και 1 C ¦ αλλα και 1 [1%] § **14:28** υμας
rell ¦ υμων CP

εἰ* πάντες σκανδαλισθήσονται, ἀλλ'† οὐκ ἐγώ.» 30 Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, «Ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι σύ,‡ σήμερον, ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ,§ πρὶν ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με.»* 31 Ὁ δὲ† ἐκ περισσοῦ‡ ἔλεγεν§ μᾶλλον,* «Ἐάν με δέῃ† συναποθανεῖν σοι, οὐ μή σε ἀπαρνήσωμαι.»‡ Ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλεγον.

The agony in Gethsemane

32 Καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα Γεθσημανῆ·§ καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, «Καθίσατε ὧδε ἕως προσεύξομαι.»* 33 Καὶ

---

* **14:29** και ει f^{35} A,N [94%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 21 ℵB,C,W [5%] NU ¦ 2 εαν D ¦ καν [0.5%] † **14:29** αλλ *rell* ¦ εν σοι 1 [3%] CP
‡ **14:30** συ f^{35} A,B,N,W [90%] HF,RP,CP,OC,NU ¦ — ℵC,D [10%] TR
§ **14:30** εν τη νυκτι ταυτη f^{35} A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 423 ℵB,C,D [1.5%] NU ¦ 234 W [1.5%] * **14:30** απαρνηση με f^{35} A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 21 B,C,D [2%] NU ¦ 2 απαρνησει ℵ ¦ 2 αρνηση W ¦ 1 [0.5%] † **14:31** δε *rell* ¦ 1 πετρος A,C,N(W) [5%] OC ‡ **14:31** εκ περισσου f^{35} A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ εκπερισσως ℵB,C,D [1%] NU ¦ περισσως W [1%] § **14:31** ελεγεν f^{35} A,C,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ελαλει ℵB,D [1%] NU
* **14:31** μαλλον f^{35} A,N(W) [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C,D [2%] NU † **14:31** με δεη f^{35} C,D,W [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 η

א ¦ 21 A,B,N [5%] NU ‡ **14:31** απαρνησωμαι f^{35} (א) [80%]
HF,RP,CP ¦ απαρνησομαι A,B,C,D,N,W [20%]
TR,OC,NU § **14:32**
γεθσημανη f^{35} [88%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ γεθσημανει אA,C [5%]
¦ γεσσημανει N [5%] ¦ γεθσημανι [2%] NU ¦ γετσημανει B ¦
γησαμανει D ¦ γεσσημανιν W ¦ at least six further spellings
* **14:32** προσευξομαι f^{35} D [35%] CP ¦ προσευξωμαι אA,B,C,W [65%] HF,RP,TR,OC,NU ¦ προσευχωμαι N

παραλαμβάνει τὸν Πέτρον καὶ† Ἰάκωβον καὶ‡ Ἰωάννην μεθ᾽ ἑαυτοῦ,§ καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. 34 Καὶ λέγει* αὐτοῖς· «Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου, ἕως θανάτου. Μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε.»† 35 Καὶ προελθὼν‡ μικρόν, ἔπεσεν§ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ προσηύχετο ἵνα, εἰ δυνατόν ἐστιν, παρέλθῃ ἀπ᾽ αὐτοῦ ἡ ὥρα. 36 Καὶ ἔλεγεν· «Ἀββᾶ, ὁ Πατήρ, πάντα δυνατά σοι. Παρένεγκαι* τὸ ποτήριον ἀπ᾽ ἐμοῦ τοῦτο·† ἀλλ᾽ οὐ τί ἐγὼ θέλω, ἀλλὰ‡ τί σύ.» 37 Καὶ ἔρχεται καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· «Σίμων, καθεύδεις; Οὐκ ἴσχυσας§ μίαν ὥραν γρηγορῆσαι; 38 Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε* εἰς πειρασμόν. Τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.» 39 Καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο, τὸν αὐτὸν λόγον

---

† **14:33** και f^{35} ℵC,D,N [85%] HF,RP,CP,OC ¦ 1 τον A,B,W [15%] TR[NU] ‡ **14:33** και f^{35} ℵC,D,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 τον A,B,W [4%] [NU] § **14:33** μεθ εαυτου f^{35} A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ μετ αυτου ℵB,C,D,W [3%] NU * **14:34** λεγει *rell* ¦ λεγειν [1%] OC † **14:34** γρηγορειτε *rell* ¦ 1 μετ εμου [2%] CP ‡ **14:35** προελθων f^{35} ℵB,N,W [50%] CP,TR,OC,NU ¦ προσελθων A,C,D [50%] HF,RP § **14:35** επεσεν f^{35} A,C,D,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR ¦ επιπτεν ℵB [0.5%] NU ¦ 1 επι προσωπον OC

* **14:36** παρενεγκαι f^{35} ℵA,C [30%] ¦ παρενεγκε B,D,N,W [70%] HF,RP,CP,TR,OC,NU ¦ παρενεγκειν [0.5%] † **14:36** το ποτηριον απ εμου τουτο f^{35} [92%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 12534 ℵA,B,C,W [5%] NU ¦

34125 [2%] ¦ 51234 D,N [1%] ‡ **14:36** αλλα *rell* ¦ αλλ ει C [2%] OC § **14:37** ισχυσας *rell* ¦ ισχυσατε D [2%] OC * **14:38** εισελθητε f^{35} A,C,D,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ελθητε ℵB [0.5%] NU

εἰπών. 40 Καὶ ὑποστρέψας εὗρεν αὐτοὺς
πάλιν† καθεύδοντας, ἦσαν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ
αὐτῶν‡ καταβαρυνόμενοι§ καὶ οὐκ ἤδεισαν
τί αὐτῷ ἀποκριθῶσιν.* 41 Καὶ ἔρχεται τὸ
τρίτον καὶ λέγει αὐτοῖς· «Καθεύδετε† λοιπὸν
καὶ ἀναπαύεσθε. Ἀπέχει· ἦλθεν ἡ ὥρα·
ἰδού, παραδίδοται ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου εἰς
τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν. 42 Ἐγείρεσθε,
ἄγωμεν. Ἰδού, ὁ παραδιδούς με ἤγγικεν.»

The betrayal and arrest

43 Καὶ εὐθέως,‡ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος,
παραγίνεται Ἰούδας,§ εἷς ὢν* τῶν δώδεκα,
καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ὄχλος πολὺς† μετὰ μαχαιρῶν
καὶ ξύλων,‡ παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ
τῶν§ γραμματέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων.

---

† **14:40** υποστρεψας ευρεν αυτους παλιν f^{35} A,C(N)W (94.9%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1423 (2%) ¦ 1243 (0.4%) ¦ 123 (1.3%) ¦ 1 ευρισκει 3 (0.6%) ¦ 4 ελθων 23 ℵB (0.5%) NU ¦ ελθων ευρισκει 3 (D) (0.2%) ¦ one other variant ‡ **14:40** οι οφθαλμοι αυτων f^{35} A,D,N,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 312 ℵB,C [3%] NU § **14:40** καταβαρυνομενοι f^{35} A,B,N [35%] OC,NU ¦ καταβαρουμενοι D,W [0.5%] ¦ βαρυνομενοι [0.5%] ¦ καταβεβαρημενοι ℵ ¦ βεβαρημενοι C [64%] HF,RP,CP,TR * **14:40** αυτω αποκριθωσιν f^{35} N,W [96%] HF,RP,CP,TR ¦ 21 ℵA,B,C,D [3%] OC,NU ¦ 2 [1%]
† **14:41** καθευδετε f^{35} A,C,D,W [75%] HF,RP,OC ¦ 1 το ℵB,N [25%] CP,TR,NU ‡ **14:43** ευθεως f^{35} A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευθυς ℵB,C [1%] NU ¦ — D,W [2%] § **14:43** ιουδας *rell* ¦ 1 ο ισκαριωτης A(D) [5%] OC *

14:43 ων f^{35} [90%] HF,RP,CP,TR ¦ — אA,B,C,D,N,W [10%] OC,NU ¦ εκ [0.5%] † **14:43** πολυς f^{35} A,C,D,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — אB [1.5%] NU ‡ **14:43** ξυλων *rell* ¦ 1 απεσταλμενοι [1%] OC § **14:43** των *rell* ¦ — A,C,N,W [8%] OC

44 Δεδώκει δὲ ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν σύσσημον
αὐτοῖς, λέγων, «Ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστιν·
κρατήσατε αὐτὸν καὶ ἀπαγάγετε* ἀσφαλῶς.»
45 Καὶ ἐλθών, εὐθέως† προσελθὼν αὐτῷ λέγει
αὐτῷ, «Ῥαββί, ῥαββί»· ‡ καὶ κατεφίλησεν
αὐτόν. 46 Οἱ δὲ ἐπέβαλον ἐπ᾽ αὐτὸν τὰς
χεῖρας αὐτῶν§ καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. 47 Εἷς
δέ τις* τῶν παρεστηκότων σπασάμενος
τὴν μάχαιραν ἔπαισεν τὸν δοῦλον τοῦ
ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον.†
48 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς·
«Ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν
καὶ ξύλων συλλαβεῖν με. 49 Καθ᾽ ἡμέραν
ἤμην πρὸς ὑμᾶς‡ ἐν τῷ ἱερῷ, διδάσκων, καὶ
οὐκ ἐκρατήσατέ με. Ἀλλ᾽ ἵνα πληρωθῶσιν
αἱ Γραφαί.» 50 Καὶ ἀφέντες αὐτὸν πάντες
ἔφυγον.§

A curious case

---

* **14:44** απαγαγετε f^{35} A,C(N) [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ αγαγετε W [1%] ¦ απαγετε ℵB(D) [1%] NU † **14:45** ευθεως f^{35} A,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευθυς ℵB,C [1%] NU ¦ — D [0.5%]

‡ **14:45** αυτω ραββι ραββι f^{35} [84%] HF,RP ¦ 12 (D)(N) [1%] ¦ 23 A [10%] TR ¦ 2 ℵB,C [1%] NU ¦ χαιρε 23 [1%] CP ¦ χαιρε 2 W [3%] OC ¦ at least three further variants (ℵA,B,C,D,W and perhaps [20%] have ραββει for ραββι.) § **14:46** επ αυτον τας χειρας αυτων f^{35} [91%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 34512 A [2%] ¦ 345 ℵC,W [0.5%] ¦ 34 αυτω B,D [4%] NU ¦ 1234 [2%] ¦ αυτω 345 N ¦ two other variants * **14:47** τις f^{35} B,C(D)N(W) [98%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] ¦ — ℵA [2%] † **14:47** ωτιον f^{35} A,C,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ωταριον ℵB,D [1.5%] NU ‡

14:49

ημην προς υμας *rell* ¦ 231 OC A,D,W [97%] HF,RP,CP,TR ¦ 21 ℵB,C [2%] OC,NU ¦ 2 N [1%]

§ **14:50** παντες εφυγον $\mathbf{f}^{35}$

51 Καὶ εἷς τις νεανίσκος* ἠκολούθησεν† αὐτῷ, περιβεβλημένος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ. Καὶ κρατοῦσιν αὐτὸν οἱ νεανίσκοι,‡ 52 ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδόνα γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ᾽ αὐτῶν.§

At Caiaphas' house

53 Καὶ ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα· καὶ συνέρχονται αὐτῷ* πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ γραμματεῖς. 54 Καὶ ὁ Πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ, ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως· καὶ ἦν συγκαθήμενος μετὰ τῶν ὑπηρετῶν καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς.

A farcical trial

55 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτόν, καὶ οὐχ εὕρισκον.† 56 Πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν. 57 Καί τινες ἀναστάντες ἐψευδομαρτύρουν κατ᾽

---

* **14:51** εις τις νεανισκος f^{35} A,N,W (99%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 32 ℵB,C(D) (0.6%) NU ¦ four other variants (0.4%) † **14:51** ηκολουθησεν f^{35} A,N [96%] HF,RP,CP,OC ¦ συνηκολουθει ℵB,C [1%] NU ¦ ηκολουθει D,W [2%] TR ¦ συνηκολουθησεν [0.5%]
‡ **14:51** οι νεανισκοι f^{35} A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 δε 2 (W) [2%] ¦ — ℵB,C,D [1%] NU § **14:52** απ αυτων f^{35} A,D,N,W (98.9%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ επ 2 (0.4%) ¦ — ℵB,C (0.5%) NU ¦ three other variants (0.2%) * **14:53** αυτω f^{35} A,B [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ αυτου [0.5%] ¦ αυτων N ¦ προς αυτον C ¦ — ℵD(W) [2%] NU † **14:55** ευρισκον f^{35} ℵA,C,N [98%]

HF,RP,CP,TR,OC ¦ ηυρισκον B,D,W [2%] NU

αὐτοῦ, λέγοντες 58 ὅτι «Ἡμεῖς ἠκούσαμεν
αὐτοῦ λέγοντος ὅτι ‹Ἐγὼ καταλύσω τὸν
ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον, καὶ διὰ τριῶν
ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω.› »
59 Καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν.
60 Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς‡
μέσον ἐπηρώτησεν§ τὸν Ἰησοῦν, λέγων·
«Οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; Τί οὗτοί σου
καταμαρτυροῦσιν;» 61 Ὁ δὲ ἐσιώπα καὶ οὐδὲν
ἀπεκρίνατο.* Πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα
αὐτὸν καὶ λέγει αὐτῷ, «Σὺ εἶ ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς
τοῦ Εὐλογητοῦ;» 62 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· «Ἐγώ
εἰμι, καὶ ὄψεσθε τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου
ἐκ δεξιῶν καθήμενον† τῆς Δυνάμεως, καὶ
ἐρχόμενον μετὰ‡ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.»
63 Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρρήξας τοὺς χιτῶνας
αὐτοῦ λέγει· «Τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων;
64 Ἠκούσατε§ τῆς βλασφημίας. Τί ὑμῖν
φαίνεται;» Οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν
εἶναι ἔνοχον* θανάτου. 65 Καὶ ἤρξαντό
τινες ἐμπτύειν αὐτῷ καὶ περικαλύπτειν τὸ
πρόσωπον αὐτοῦ† καὶ κολαφίζειν αὐτὸν

---

‡ **14:60** εις *rell* ¦ 1 το D [10%] TR,OC § **14:60** επηρωτησεν *rell* ¦ επηρωτα [1%] OC * **14:61** ουδεν απεκρινατο f^{35} A,N,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ουκ 21 ℵB,C [1.5%] NU ¦ 1 απεκριθη D † **14:62** εκ δεξιων καθημενον f^{35} ℵB,C,D,N,W [90%] HF,RP,CP,OC,NU ¦ 312 A [10%] TR ‡ **14:62** μετα *rell* ¦ επι [2%] OC § **14:64** ηκουσατε *rell* ¦ 1 παντως OC ¦ 1 παντες N,W [2%] * **14:64** ειναι ενοχον f^{35} A,N,W [98.5%] HF,RP,TR,OC ¦ 21 ℵB,C [1.5%] CP,NU ¦ 2 D † **14:65** το προσωπον αυτου

f35 A(D)N,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 312 ℵB,C [2%] NU

καὶ λέγειν αὐτῷ, «Προφήτευσον.»‡ Καὶ οἱ
ὑπηρέται ῥαπίσμασιν αὐτὸν ἔβαλλον.§

Peter's denials

66 Καὶ ὄντος τοῦ Πέτρου ἐν τῇ αὐλῇ κάτω,*
ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως.
67 Καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον θερμαινόμενον,
ἐμβλέψασα αὐτῷ λέγει, «Καὶ σὺ μετὰ τοῦ
Ναζαρηνοῦ Ἰησοῦ ἦσθα.»† 68 Ὁ δὲ ἠρνήσατο,
λέγων, «Οὐκ‡ οἶδα οὔτε§ ἐπίσταμαι τί σὺ*
λέγεις.» Καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύλιον,
καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.† 69 Καὶ ἡ παιδίσκη
ἰδοῦσα αὐτὸν πάλιν ἤρξατο λέγειν‡ τοῖς
παρεστηκόσιν§ ὅτι «Οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστιν.»
70 Ὁ δὲ πάλιν ἠρνεῖτο. Καὶ μετὰ μικρόν, πάλιν
οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ Πέτρῳ, «Ἀληθῶς ἐξ

‡ **14:65** προφητευσον *rell* ¦ 1 ημιν τις εστιν ο παισας σε OC ¦ 1 ημιν χριστε τις εστιν ο παισας σε N(W) [3%]
§ **14:65** εβαλλον f^{35} (54.8%) HF,RP,CP,TR ¦ εβαλον (37.4%) OC ¦ ελαβον ℵA,B,C,N (5.8%) NU ¦ ελαμβανον D,W (1.7%) ¦ six other variants (0.4%)
* **14:66** εν τη αυλη κατω f^{35} A,N,W [97%] HF,RP,CP,TR ¦ 4123 ℵB,C [2%] OC,NU ¦ 123 D [1%]
† **14:67** ναζαρηνου ιησου ησθα f^{35} A,N [97%] HF,RP,CP,TR ¦ 12 ης W [0.5%] ¦ 23 [0.5%] ¦ 13 του 2 B,C [1%] NU ¦ 23 του 1 ℵ ¦ 2 του 13 D [0.5%] OC (at least six spellings for 'Nazarene')
‡ **14:68** ουκ f^{35} A,C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ουτε ℵB,D,W [2%] NU
§ **14:68** ουτε f^{35} ℵB,C,D,W [50%] HF,CP,NU ¦ ουδε A,N [50%] TR,OC,RP
* **14:68** τι συ f^{35} A [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 21 ℵB,C,N,W [4%] NU ¦ 1 D
† **14:68** και αλεκτωρ εφωνησεν f^{35} A,C,D,N (98.5%) HF,RP,CP,TR,OC[NU] ¦ 1 ευθεως 23 (0.9%) ¦ —

ℵB,W (0.6%)
(1,623 vs 9 mss.) ‡ **14:69** παλιν ηρξατο λεγειν $\mathbf{f}^{35}$ A,N [98%]
HF,RP,CP,TR,OC ¦ 213 ℵC [1%] NU ¦ 23 W [0.5%] ¦ ειπεν B ¦ D is
wild § **14:69** παρεστηκοσιν $\mathbf{f}^{35}$ A(D)N,W [95%]
HF,RP,CP,TR,OC
¦ παρεστωσιν ℵB,C [5%] NU

αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ, καὶ ἡ λαλιά
σου ὁμοιάζει.»* 71 Ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν
καὶ ὀμνύναι† ὅτι «Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον
τοῦτον ὃν λέγετε.» 72 Καὶ‡ ἐκ δευτέρου
ἀλέκτωρ ἐφώνησεν. Καὶ ἀνεμνήσθη ὁ Πέτρος
τὸ ῥῆμα§ ὃ * εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι «Πρὶν
ἀλέκτορα† φωνῆσαι δίς, ἀπαρνήσῃ με τρίς.»‡
Καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιεν.

Crucifixion Day—Friday, 04/05/30 AD

15

1 Καὶ εὐθέως* ἐπὶ τὸ† πρωΐ, συμβούλιον
ποιήσαντες, οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν
πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων, καὶ ὅλον τὸ
συνέδριον, δήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήνεγκαν
καὶ παρέδωκαν τῷ‡ Πιλάτῳ.

Jesus before Pilate

---

* **14:70** και η λαλια σου ομοιαζει f^{35} A [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C,D(W) [2.5%] NU ¦ 1234 δηλοι N † **14:71** ομνυναι f^{35} B [75%] HF,RP,CP,OC,NU ¦ ομνυειν ℵA,C,N,W [25%] TR ¦ λεγειν D ‡ **14:72** και f^{35} A,N (96.6%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 ευθεως C,D,W (1.9%) ¦ 1 ευθυς ℵB (0.8%) NU ¦ — (0.7%) § **14:72** το ρημα *rell* ¦ του ρηματος W [10%] * **14:72** ο f^{35} D,N [96%] HF,RP,CP,OC ¦ ως ℵA,B,C [2%] NU ¦ ου W [1%] TR ¦ του ιησου [1%] † **14:72** αλεκτορα *rell* ¦ αλεκτωρα N [2%] CP ‡ **14:72** απαρνηση με τρις f^{35} A,N [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 321 ℵB,C,W [1%] NU ¦ long omission D * **15:1** ευθεως f^{35} A,D,N,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ευθυς ℵB,C [1%] NU † **15:1** επι το f^{35} A,N,W (80%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1

τω (17.3%) ¦ 2 (0.7%) ¦ 1 (0.3%) ¦ τω (0.3%) ¦ — ℵB,C,D (1.1%) NU ¦ three other variants (0.2%)

‡ **15:1** τω f^{35} A,N,W [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C,D [3%] NU

2 Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ Πιλᾶτος,
«Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;» Ὁ δὲ
ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ,§ «Σὺ λέγεις.» 3 Καὶ
κατηγόρουν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλά.*
4 Ὁ δὲ Πιλᾶτος πάλιν ἐπηρώτησεν αὐτόν,†
λέγων· «Οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; Ἴδε πόσα σου
καταμαρτυροῦσιν.»‡ 5 Ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκέτι
οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν Πιλᾶτον.

Barabbas

6 Κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα
δέσμιον, ὅνπερ ᾐτοῦντο.§ 7 Ἦν δὲ ὁ λεγόμενος
Βαραββᾶς, μετὰ τῶν συστασιαστῶν*
δεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον
πεποιήκεισαν. 8 Καὶ ἀναβοήσας† ὁ ὄχλος
ἤρξατο αἰτεῖσθαι καθὼς ἀεὶ‡ ἐποίει αὐτοῖς.
9 Ὁ δὲ Πιλᾶτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων,
«Θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν
Ἰουδαίων;» 10 (Ἐγίνωσκεν γὰρ ὅτι διὰ φθόνον

---

§ **15:2** ειπεν αυτω f^{35} A,N [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ λεγει 2 [1%] ¦ 2 λεγει ℵB,C,D [1%] NU ¦ 1 W * **15:3** πολλα f^{35} ℵA,B,C,D [90%] HF,RP,TR,NU ¦ 1 αυτος δε ουδεν απεκρινατο N,W [10%] CP,OC † **15:4** παλιν επηρωτησεν αυτον f^{35} ℵA [98%] HF,RP,CP,TR ¦ 231 C,D ¦ 1 επηρωτα 3 B,W [1%] OC,NU ¦ επηρωτα 3 [1%] ‡ **15:4** καταμαρτυρουσιν f^{35} A,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ κατηγορουσιν ℵB,C,D,W [2%] NU § **15:6** ονπερ ητουντο f^{35} C,N [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ον 2 W [1%] ¦ ον παρητουντο ℵA,B [0.5%] NU ¦ ον αν 2 D [1%] * **15:7** συστασιαστων f^{35} (A) [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ στασιαστων ℵB,C,D,N,W [4%] NU

† **15:8** αναβοησας f^{35} A,C,N,W [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ αναβας ℵB [0.5%] NU ¦ αναβας ολος D ‡ **15:8** αει f^{35} A,C,D,N [98.5%]

HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,W [1%] NU ¦ one other variant [0.5%]

παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς.) 11 Οἱ
δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον, ἵνα
μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς.
12 Ὁ δὲ Πιλᾶτος ἀποκριθεὶς πάλιν εἶπεν§
αὐτοῖς, «Τί οὖν θέλετε* ποιήσω ὃν λέγετε†
βασιλέα‡ τῶν Ἰουδαίων;» 13 Οἱ δὲ πάλιν
ἔκραξαν, «Σταύρωσον αὐτόν.» 14 Ὁ δὲ Πιλᾶτος
ἔλεγεν αὐτοῖς, «Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν;»§
Οἱ δὲ περισσοτέρως* ἔκραξαν, «Σταύρωσον
αὐτόν.» 15 Ὁ δὲ Πιλᾶτος, βουλόμενος τῷ
ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι, ἀπέλυσεν αὐτοῖς
τὸν Βαραββᾶν, καὶ παρέδωκεν τὸν Ἰησοῦν,
φραγελλώσας, ἵνα σταυρωθῇ.

Soldiers have a little 'fun'

16 Οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν
ἔσω τῆς αὐλῆς, ὅ ἐστιν Πραιτώριον, καὶ
συγκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν. 17 Καὶ
ἐνδύουσιν† αὐτὸν πορφύραν καὶ περιτιθέασιν
αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον, 18 καὶ

---

§ **15:12** αποκριθεις παλιν ειπεν f^{35} A,N [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 213 [0.5%] ¦ 21 ελεγεν ℵB,C [1%] NU ¦ 13 D,W [1.5%] ¦ one other variant * **15:12** θελετε f^{35} A,D,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] ¦ — ℵB,C,W [1.5%] † **15:12** ον (−ον B) λεγετε f^{35} ℵ(B)C,N (98.3%) HF,RP,CP,TR,OC[NU] ¦ — A,D,W (1.5%) ¦ long omissions (0.2%) ‡ **15:12** βασιλεα f^{35} (D)N [95%] HF,RP,CP,TR ¦ τον 1 ℵA,B,C,W [5%] OC,NU § **15:14** κακον εποιησεν f^{35} ℵA,D,N [98.5%] HF,RP,CP,TR ¦ 21 B,C [1.5%] OC,NU (W vacant) * **15:14** περισσοτερως f^{35} N [90%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ περισσως ℵA,B,C,D [10%] NU † **15:17** ενδυουσιν

f^{35} A,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦
ενδιδυσκουσιν ℵB,C(D) [4%] NU

ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτὸν καὶ λέγειν,‡
«Χαῖρε, ὁ βασιλεὺς§ τῶν Ἰουδαίων.» 19 Καὶ
ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ καὶ
ἐνέπτυον αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ γόνατα
προσεκύνουν αὐτῷ. 20 Καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν
αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν καὶ
ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια.* Καὶ
ἐξάγουσιν αὐτὸν ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν.

The Crucifixion

21 Καὶ ἀγγαρεύουσιν παράγοντά τινα,
Σίμωνα Κυρηναῖον, ἐρχόμενον ἀπ᾽ ἀγροῦ (τὸν
πατέρα Ἀλεξάνδρου καὶ Ῥούφου), ἵνα ἄρῃ τὸν
σταυρὸν αὐτοῦ. 22 Καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ†
Γολγοθᾶ‡ τόπον, ὅ ἐστιν μεθερμηνευόμενον,
‹Κρανίου Τόπος.› 23 Καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν§
ἐσμυρνισμένον οἶνον, ὁ * δὲ οὐκ ἔλαβεν.
24 Καὶ σταυρώσαντες† αὐτόν,‡ διαμερίζονται§

---

‡ **15:18** και λεγειν f^{35} ℵN [30%] CP ¦ λεγοντες [2%] ¦ — A,B,C,D [68%] HF,RP,TR,OC,NU § **15:18** ο βασιλευς f^{35} A,N [80%] HF,RP,CP,OC ¦ βασιλευ ℵB,D [20%] TR,NU * **15:20** ιματια τα ιδια f^{35} A,N (96.3%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 αυτου 23 (1.9%) ¦ 31 αυτου ℵ (0.3%) ¦ 1 αυτου B,C (0.8%) NU ¦ 31 (0.4%) ¦ 1 D (0.2%) ¦ two other variants (0.1%) † **15:22** επι f^{35} A,C(D) [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 τον ℵB,N [5%] NU ‡ **15:22** γολγοθα f^{35} A,C,D [90%] HF,RP,TR,OC ¦ γολγοθαν ℵB,N [10%] CP,NU § **15:23** πιειν f^{35} A(D) [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C [1%] NU * **15:23** ο f^{35} A,C [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ος ℵB [1%] NU ¦ και D [1%] † **15:24** σταυρωσαντες f^{35} ℵA,C,D

[99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ σταυρουσιν B [0.5%] NU
‡ **15:24**
αυτον f^{35} אA,C,D [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 και B [0.5%] NU
§ **15:24** διαμεριζονται f^{35} אA,B,C,D [95%] HF,RP,CP,OC,NU ¦
διεμεριζοντο [3%] ¦ διεμεριζον [2%] TR ¦ three other variants

τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον ἐπ᾽ αὐτά,
τίς τί ἄρῃ. 25 Ἦν δὲ ὥρα τρίτη καὶ ἐσταύρωσαν
αὐτόν. 26 Καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ
ἐπιγεγραμμένη·
Ὁ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ
27 Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσιν δύο λῃστάς,
ἕνα ἐκ δεξιῶν καὶ ἕνα ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ.
28 Καὶ ἐπληρώθη ἡ Γραφὴ ἡ λέγουσα, «Καὶ μετὰ
ἀνόμων ἐλογίσθη.»*
29 Καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν
αὐτόν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ
λέγοντες, «Οὐά, ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν
τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν,† 30 σῶσον σεαυτὸν
καὶ κατάβα‡ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.» 31 Ὁμοίως§ καὶ
οἱ ἀρχιερεῖς, ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ
τῶν γραμματέων, ἔλεγον· «Ἄλλους ἔσωσεν·
ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι. 32 Ὁ Χριστός, ὁ
βασιλεὺς τοῦ* Ἰσραήλ, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ
σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν αὐτῷ.»†
Καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι αὐτῷ‡ ὠνείδιζον
αὐτόν.

---

* **15:28** verse 28 entire f^{35} (88.7%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵA,B,C,D (11.1%) NU ¦ two other variants (0.1%) (OC is in small print) † **15:29** εν τρισιν ημεραις οικοδομουν f^{35} ℵC [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 4123 B(D) [1%] NU ¦ 234 A [2%] ‡ **15:30** και καταβα f^{35} A,C [96.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ καταβας ℵB [1.5%] NU ¦ 1 καταβηθι [2%] § **15:31** ομοιως f^{35} ℵA,B,C [90%] HF,RP,CP,NU ¦ 1 δε [10%] TR,OC ¦ — D * **15:32** του f^{35} A,C [95%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,D [5%] NU † **15:32** αυτω f^{35} D [80%] HF,RP,CP,OC ¦ — ℵA,B,C [20%] TR,NU ‡ **15:32** αυτω f^{35} A,C (96.7%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ συν 1 ℵB

(1.2%) NU ¦ — D (1.9%) ¦
long omissions (0.2%)

33 Γενομένης δὲ§ ὥρας ἕκτης, σκότος
ἐγένετο ἐφ᾽ ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης.*
34 Καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐνάτῃ† ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς
φωνῇ μεγάλῃ, λέγων,‡ «Ἐλωΐ, Ἐλωΐ, λιμᾶ§
σαβαχθανί;» ὅ ἐστιν μεθερμηνευόμενον, «Ὁ
Θεός,* ὁ Θεός μου, εἰς τί με ἐγκατέλιπες;»†
35 Καί τινες τῶν παρεστηκότων ἀκούσαντες
ἔλεγον, «Ἰδού,‡ Ἠλίαν φωνεῖ.» 36 Δραμὼν δὲ
εἷς§ καὶ* γεμίσας σπόγγον ὄξους, περιθείς
τε† καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτόν, λέγων, «Ἄφετε,
‹ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἠλίας καθελεῖν αὐτόν.› »
37 Ὁ δὲ Ἰησοῦς, ἀφεὶς φωνὴν μεγάλην,
ἐξέπνευσεν· 38 καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ
ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ‡ ἄνωθεν ἕως
κάτω. 39 Ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων, ὁ παρεστηκὼς

---

§ **15:33** γενομενης δε f^{35} A,C [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ και 1 ℵB,D [4%] NU * **15:33** ενατης f^{35} ℵA,B,C,D,N [80%] HF,RP,CP,OC,NU ¦ εννατης [20%] TR (Also in the next verse.) † **15:34** ωρα τη ενατη f^{35} A,C,N [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 31 ℵB,D [4%] NU ‡ **15:34** λεγων f^{35} A,C,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,D [1.5%] NU § **15:34** λιμα f^{35} A [85%] HF,RP,CP,OC ¦ λειμα [10%] ¦ λεμα ℵC [1%] NU ¦ λαμμα [2%] TR ¦ λαμα B,D,N [1.5%] * **15:34** ο θεος f^{35} A [45%] ¦ 12 μου ℵC,D,N [55%] HF,RP,CP,TR,OC,NU ¦ — B † **15:34** με εγκατελιπες f^{35} (A)C [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 21 (ℵ)B [1.5%] NU ¦ ωνιδισας 1 D ‡ **15:35** ιδου f^{35} A,N [90%] HF,RP,CP,TR ¦ ιδε ℵB [4%] OC,NU ¦ οτι C [0.5%] ¦ οτι 1 [5%] ¦ — D [0.5%] §

15:36 εις f^{35} A,C,D,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ τις ℵB [1%] NU ¦ — [1%] * **15:36** και f^{35} ℵA,C,D,N [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] ¦ — B [1.5%] † **15:36** τε f^{35} A,C [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB(D)N [1.5%] NU ¦ και [1.5%]

‡ **15:38** απο f^{35} ℵA,C,N [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ απ B,D,W [2%] NU

ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ, ὅτι οὕτως κράξας§
ἐξέπνευσεν, εἶπεν, «Ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος
Υἱὸς ἦν Θεοῦ.»*
40 Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν
θεωροῦσαι, ἐν αἷς ἦν† Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ
καὶ Μαρία ἡ τοῦ‡ Ἰακώβου τοῦ μικροῦ καὶ
Ἰωσῆ§ μήτηρ καὶ Σαλώμη— 41 αἳ καὶ* ὅτε ἦν ἐν
τῇ Γαλιλαίᾳ ἠκολούθουν αὐτῷ καὶ διηκόνουν
αὐτῷ —καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι
αὐτῷ εἰς Ἰεροσόλυμα.

The burial

42 Καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ Παρασκευὴ
ἦν,† ὅ ἐστιν προσάββατον,‡ 43 ἐλθὼν§ Ἰωσὴφ
ὁ * ἀπὸ Ἀριμαθαίας, εὐσχήμων βουλευτής, ὃς
καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν

---

§ **15:39** κραξας f^{35} A,C,N,W (98.6%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ κραξαντα D ¦ — ℵB (0.4%) NU ¦ longer omissions (0.9%) * **15:39** ο ανθρωπος ουτος υιος ην θεου f^{35} A,C,N,W [97.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 312465 ℵB [2%] NU ¦ 312645 D ¦ two other variants † **15:40** ην f^{35} D,W [55%] CP ¦ 1 και A,C,N [45%] HF,RP,TR,OC ¦ και ℵB [0.5%] NU ‡ **15:40** του f^{35} A [90%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB,C(D)N,W [10%] NU § **15:40** ιωση f^{35} ℵA,C,N(W) [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ιωσητος (B)D [2%] NU
* **15:41** αι και f^{35} D (88.8%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 2 A,C,N,W (7.4%) ¦ 1 ℵB (3.7%) NU ¦ 1 δε (0.1%) † **15:42** παρασκευη ην f^{35} [25%] ¦ 21 ℵA,B,C,D,W [75%] HF,RP,CP,TR,OC,NU ‡ **15:42** προσαββατον f^{35} ℵB,C,W [70%] HF,RP,CP,TR,OC,NU ¦ προσσαββατον A [30%]

¦ πρινσαββατον D § **15:43** ελθων f^{35} אA,B,C,W [35%] OC,NU

¦ ηλθεν D [65%] HF,RP,CP,TR* **15:43** ο f^{35} אA,C,W [98.5%] HF,RP,CP,TR,OC[NU] ¦ — B,D [1.5%]

τοῦ Θεοῦ,† τολμήσας εἰσῆλθεν πρὸς‡ Πιλᾶτον
καὶ ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. 44 Ὁ
δὲ Πιλᾶτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκεν·
καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα
ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανεν. 45 Καὶ
γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος, ἐδωρήσατο τὸ
σῶμα§ τῷ Ἰωσήφ. 46 Καὶ ἀγοράσας* σινδόνα
καὶ† καθελὼν αὐτόν, ἐνείλησεν‡ τῇ σινδόνι
καὶ κατέθηκεν§ αὐτὸν ἐν μνημείῳ, ὃ ἦν
λελατομημένον ἐκ πέτρας· καὶ προσεκύλισεν
λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. 47 Ἡ
δὲ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία* Ἰωσῆ†
ἐθεώρουν ποῦ τίθεται.‡

16

1 Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου, Μαρία ἡ
Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία* Ἰακώβου καὶ Σαλώμη
ἠγόρασαν† ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν

---

† **15:43** θεου *rell* ¦ 1 και [2%] CP ‡ **15:43** προς **f**^{35} A,C,D [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 τον ℵB,W [1%] NU § **15:45** σωμα **f**^{35} A,C,W [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ πτωμα ℵB,D [1%] NU * **15:46** αγορασας *rell* ¦ αγωρασας CP † **15:46** και **f**^{35} A,C(W) [99%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ — ℵB(D) [1%] NU ‡ **15:46** ενειλησεν
rell ¦ ενειλισε [5%] CP § **15:46** κατεθηκεν **f**^{35} C (94.1%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ εθηκεν ℵB,D,W (4.6%) NU ¦ τεθηκεν (0.7%) ¦ καθηκεν A (0.3%) ¦ long omission (0.2%) ¦ one other variant
* **15:47** μαρια **f**^{35} D [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 η A,B,C,W [3%]
NU ¦ ℵ has a long omission [homoioteleuton] † **15:47** ιωση **f**^{35} C(W) [96%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ ιωσηφ A [0.5%] ¦ ιωσητος B [3%] NU ¦ ιακωβου D [0.5%] ¦ — ℵ ‡ **15:47** τιθεται **f**^{35} W [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ τεθειται A,B,C,D [3%] NU ¦ — ℵ

* **16:1** μαρια f^{35} [88%] HF,RP,CP ¦ 1 η του A,B [2%] TR,OC[NU] ¦ 1 η
אC,W [10%] ¦ D has a long omission † **16:1** ηγορασαν *rell* ¦
ηγωρασαν CP

τὸν Ἰησοῦν.‡

Resurrection Day—Sunday, 04/07/30 AD

Women go to sepulcher

2 Καὶ λίαν πρωῒ τῆς μιᾶς§ σαββάτων, ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου. 3 Καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς, «Τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου;» 4 Καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος (ἦν γὰρ μέγας σφόδρα). 5 Καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς περιβεβλημένον στολὴν λευκήν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν. 6 Ὁ δὲ λέγει αὐταῖς· «Μὴ ἐκθαμβεῖσθε. Ἰησοῦν ζητεῖτε, τὸν Ναζαρηνόν, τὸν ἐσταυρωμένον. Ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε· ἴδε, ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν. 7 Ἀλλ'* ὑπάγετε, εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ τῷ Πέτρῳ, ὅτι ‹Προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν.› » 8 Καὶ ἐξελθοῦσαι† ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου, εἶχεν δὲ‡ αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις· καὶ οὐδενὶ

---

‡ **16:1** τον ιησουν f^{35} [30%] CP ¦ αυτον ℵA,B,C(D)W [70%] HF,RP,TR,OC,NU § **16:2** της μιας f^{35} A,C [97%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 2 D ¦ 12 των [1%] ¦ τη μια των ℵ [1.5%] NU ¦ μια των B,W ¦ μια [0.5%] * **16:7** αλλ *rell* ¦ αλλα ℵA,B,C,D,W [2%] NU † **16:8** εξελθουσαι *rell* ¦ 1 ταχυ [5%] TR ‡ **16:8** δε f^{35} A,C [99.5%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ γαρ ℵBD(W) [0.5%] NU

οὐδὲν εἶπον, ἐφοβοῦντο γάρ.§

Jesus appears to the Magdalene, first

9 Ἀναστὰς δὲ ὁ Ἰησοῦς* πρωῒ πρώτῃ σαββάτου, ἐφάνη πρῶτον Μαρίᾳ τῇ Μαγδαληνῇ, ἀφ᾽† ἧς‡ ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια. 10 Ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλεν τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ γενομένοις, πενθοῦσιν καὶ κλαίουσιν. 11 Κἀκεῖνοι, ἀκούσαντες ὅτι ζῇ καὶ ἐθεάθη ὑπ᾽ αὐτῆς, ἠπίστησαν.

Emmaus§

12 Μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερώθη, ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, πορευομένοις εἰς ἀγρόν. 13 Κἀκεῖνοι ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς· οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν.

Jesus appears to the 'Eleven', fifth

14 Ὕστερον* ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἕνδεκα ἐφανερώθη· καὶ ὠνείδισεν τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν, ὅτι

---

§ **16:8** have verses 9-20 *rell* [[NU]] ¦ — ℵB (For a full discussion of this variant, please see Appendix E in my, *The Identity of the New Testament Text IV*.) * **16:9** ο ιησους f^{35} [30%] CP ¦ — A,C,D,W [70%] HF,RP,TR,OC,NU (ℵB omit verses 9-20 and NU puts them in double brackets.) † **16:9** αφ f^{35} A [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ παρ C,D,W [2%] NU ‡ **16:9** ης *rell* ¦ 1 και CP § **16:11** [This was either the third or the fourth appearance; the 2nd was to the women; Jesus also appeared to Peter, but the Text does not permit us to know for sure if it was before or after Emmaus.]

* **16:14** υστερον f^{35} C,W [98%] HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 δε A,D [2%]
[NU]

τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγηγερμένον† οὐκ ἐπίστευσαν. 15 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· «Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει. 16 Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται· ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται. 17 Σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασιν ταῦτα παρακολουθήσει· ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσιν· γλώσσαις λαλήσουσιν καιναῖς·‡ 18 ὄφεις ἀροῦσιν·§ κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψῃ·* ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσιν, καὶ καλῶς ἕξουσιν.»

The Ascension

19 Ὁ μὲν οὖν Κύριος,† μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ. 20 Ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ Κυρίου συνεργοῦντος καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ

---

† **16:14** εγηγερμενον *rell* ¦ 1 εκ νεκρων A,C (10.7%) ‡ **16:17** καιναις f^{35} A,W (97.8%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ και εν ταις χερσιν 1 C (2.2%) [NU] § **16:18** οφεις αρουσιν f^{35} A,W (97.4%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ και εν ταις χερσιν 12 C (2.2%) [NU] ¦ — (0.2%) ¦ omit verses 9-20 א^{c}B * **16:18** βλαψη f^{35} A,C,W [95%] HF,RP,CP,NU ¦ βλαψει [5%] TR,OC † **16:19** κυριος f^{35} A (94.5%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ 1 ιησους C(W) (5.2%) NU ¦ ιησους (0.2%) ¦ one other variant

τῶν ἐπακολουθούντων σημείων. Ἀμήν.‡,§,*,†

‡ **16:20** αμην **f**35 C,W (97.9%) HF,RP,CP,TR,OC ¦ — A (2.1%) NU

§ **16:20** have verses 9-20 *rell* [[NU]] ¦ — ℵB (For a full discussion of this variant, please see Appendix E in my, *The Identity of the New Testament Text IV*.) * **16:20** In the colophons, **f**35 [50%] have, "published ten years after the ascension of Christ". For 50% of the MSS to have this information probably means that the tradition is ancient; and of course, I have demonstrated, to my own satisfaction at least, that **f**35 goes back at least to the 3rd century. If this information is correct, then Mark was 'published' in 40/41 AD. The same sources have Matthew published two years earlier (38/39) and Luke five years later (45/46), while John was 'published' thirty-two years after the ascension, or 61/62 AD. Not only were the authors eyewitnesses of the events, but many others were still alive when the Gospels appeared. They could attest to the veracity of the accounts, but could also be the source of textual variants, adding tidbits here and there, or 'correcting' something that they remembered differently.

† **16:20** The citation of **f**35 is based on the following fifty-three MSS—18, 35, 128, 141, 204, 510, 547, 553, 586, 645, 689, 789, 824, 928, 1023, 1040, 1072, 1075, 1111, 1117, 1133, 1145, 1147, 1199, 1251, 1339, 1384, 1435, 1461, 1496, 1503, 1572, 1628, 1637, 1652, 1667, 1705, 1713, 2122, 2221, 2253, 2261, 2323, 2352, 2382, 2466, 2503, 2554, 2765, 2875, 2876, Iviron 2110 and Leukosia 65 [the last two do not yet have a GA number, so far as I know]—all of which I collated myself. None of them is a 'perfect' representative of **f**35 in Mark, as it stands [an unreasonable expectation, presumably, for a book this size, besides being a Gospel]. But 586 is only off by one letter, and its exemplar, and that of 35 and 2382, probably were perfect! And several other exemplars come close—that of 1628 was off by one variant,

those of 510 and 2253 were off by two variants, those of 824, 1435, 1503
and 1637 were off by three, several by four, and so on. [This
refers to the MSS I have collated—there may be even better ones out there! In fact, since I have collated perhaps 20% of the family representatives for this book, there probably are better ones out there.] The uniformity is impressive. Since these MSS come from all over the Mediterranean world (Sinai, Jerusalem, Cyprus, Patmos, [nine different monasteries], Corinth, Athens, Athos
Constantinople, Bucharest, Aegean Islands, Mt.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ

Dedicatory

1 Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν
ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν
πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων,
2 καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ᾽ ἀρχῆς
αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου,
3 ἔδοξεν κἀμοί, παρηκολουθηκότι Ἄνωθεν
πᾶσιν, ἀκριβῶς καθεξῆς σοι γράψαι, κράτιστε
Θεόφιλε, 4 ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης
λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

The birth of John the baptizer foretold

5 Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρῴδου, τοῦ* βασιλέως τῆς Ἰουδαίας, ἱερεύς τις ὀνόματι Ζαχαρίας, ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά· καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ† ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἐλισάβετ. 6 Ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐνώπιον‡ τοῦ Θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασιν τοῦ Κυρίου ἄμεμπτοι. 7 Καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον,

---

* **1:5** του f^{35} A,C,D [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,W [1%] NU † **1:5** η γυνη αυτου f^{35} A [98.6%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2 αυτω ℵB,C,D,W [1.4%] NU ‡ **1:6** ενωπιον f^{35} A,D,W [99.4%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εναντιον ℵB,C [0.6%] NU

καθότι ἡ Ἐλισάβετ ἦν§ στεῖρα· καὶ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.

The setting

8 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἔναντι* τοῦ Θεοῦ, 9 κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας, ἔλαχεν τοῦ θυμιᾶσαι εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου· 10 καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἦν† προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος. 11 Ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου ἑστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος· 12 καὶ ἐταράχθη Ζαχαρίας ἰδών, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ᾽ αὐτόν.

Gabriel delivers

13 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος· «Μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνή σου Ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην. 14 Καὶ ἔσται χαρά σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γεννήσει‡ αὐτοῦ χαρήσονται· 15 ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον τοῦ§ Κυρίου· καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ· καὶ Πνεύματος

---

§ **1:7** η ελισαβετ ην f^{35} A,C [92.9%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 312 ℵD [2.3%] NU ¦ 23 [4.4%] ¦ 32 B,W [0.4%] * **1:8** εναντι f^{35} B,D,W [80%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ εναντιον ℵA,C [20%]

† **1:10** του λαου ην f^{35} A,C,D [45%] CP,TR ¦ 312 ℵB,W [55%] HF,RP,OC,NU (The verb works with the participle in a periphrastic construction; the reading of A,C,D is the more natural, by far.)

‡ **1:14** γεννησει f^{35} [70%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ γενεσει ℵA,B,C,D,W [30%] NU § **1:15** του f^{35} B,D,W [80%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — ℵA,C [20%]

Ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς
αὐτοῦ. 16 Καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ
ἐπιστρέψει ἐπὶ Κύριον τὸν Θεὸν αὐτῶν·
17 καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον Αὐτοῦ
ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἠλιού, ἐπιστρέψαι
καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς
ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι Κυρίῳ λαὸν
κατεσκευασμένον.»

Zacharias doubts

18 Καὶ εἶπεν Ζαχαρίας πρὸς τὸν
ἄγγελον· «Κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; Ἐγὼ
γάρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή μου
προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς.» 19 Καὶ
ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ· «Ἐγώ
εἰμι Γαβριήλ, ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ
Θεοῦ· καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρός σε καὶ
εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα. 20 Καὶ ἰδού,
ἔσῃ σιωπῶν καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι
ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ᾽ ὧν
οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες
πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν.»

Zacharias punished

21 Καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν Ζαχαρίαν,
καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν ἐν τῷ
ναῷ.* 22 Ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἠδύνατο† λαλῆσαι
αὐτοῖς, καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν
ἐν τῷ ναῷ—καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς,

---

* **1:21** αυτον εν τω ναω f^{35} ℵA,C,D [96.6%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2341 B,W [1%] NU ¦ 1 [2.4%] † **1:22** ηδυνατο f^{35} C,D,W [93%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εδυνατο ℵA,B [7%] NU (Attic or Koine?)

καὶ διέμενεν κωφός. 23 Καὶ ἐγένετο, ὡς
ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ,
ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.
24 Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν
Ἐλισάβετ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ περιέκρυβεν
ἑαυτὴν μῆνας πέντε· λέγουσα 25 ὅτι «Οὕτως
μοι πεποίηκεν ὁ ‡ Κύριος ἐν ἡμέραις
αἷς ἐπεῖδεν ἀφελεῖν τὸ§ ὄνειδός μου ἐν
ἀνθρώποις.»

The birth of Jesus foretold—5 BC

26 Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ
ἄγγελος Γαβριὴλ ὑπὸ* τοῦ Θεοῦ εἰς πόλιν
τῆς Γαλιλαίας ᾗ ὄνομα Ναζαρέτ,† 27 πρὸς
παρθένον μεμνηστευμένην‡ ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα
Ἰωσήφ, ἐξ οἴκου§ Δαυίδ· καὶ τὸ ὄνομα τῆς
παρθένου Μαριάμ. 28 Καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος
πρὸς αὐτὴν* εἶπεν, «Χαῖρε, κεχαριτωμένη,
ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· εὐλογημένη σὺ ἐν
γυναιξίν.»† 29 Ἡ δὲ ἰδοῦσα‡ διεταράχθη ἐπὶ τῷ

---

‡ **1:25** ο f^{35} A,B [99.3%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵC,D,W [0.7%] NU

§ **1:25** το f^{35} A,C [98.8%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,D,W [1.2%] NU * **1:26** υπο f^{35} A,C,D [98.4%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ απο ℵB,W [1.6%] NU † **1:26** ναζαρετ f^{35} ℵB,D,W [69%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ναζαρεθ (C) [29.5%] NU ¦ ναζαραθ A [1.5%] ‡ **1:27** μεμνηστευμενην f^{35} C [99.6%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εμνηστευμενην ℵA,B,W [0.3%] NU ¦ μεμνησμενην D [alone] § **1:27** οικου f^{35} A,B,D,W [88%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ 1 και πατριας ℵC [12%] * **1:28** ο αγγελος προς αυτην f^{35} A,C,D [97.8%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 34 B,W [1.2%] NU ¦ 3412 ℵ [1%] † **1:28** ευλογημενη συ εν γυναιξιν f^{35} A,C,D [98.6%]

CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,W [1.4%] NU ‡ **1:29** ιδουσα **f**^{35} A,C [97.6%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,D,W [2.4%] NU

λόγῳ§ αὐτοῦ,* καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἴη ὁ
ἀσπασμὸς οὗτος.

Gabriel delivers

30 Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ· «Μὴ φοβοῦ,
Μαριάμ, εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ. 31 Καὶ
ἰδού, συλλήψῃ† ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ Υἱόν, καὶ
καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. 32 Οὗτος
ἔσται μέγας, καὶ Υἱὸς Ὑψίστου κληθήσεται·
καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ Θεὸς τὸν θρόνον
Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· 33 καὶ βασιλεύσει ἐπὶ
τὸν οἶκον Ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας· καί, τῆς
βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος.»

Mary agrees

34 Εἶπεν δὲ Μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγγελον,
«Πῶς ἔσται‡ τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;»
35 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ·
«Πνεῦμα Ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ
δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ
τὸ γεννώμενον Ἅγιον κληθήσεται Υἱὸς Θεοῦ.
36 Καὶ ἰδού, Ἐλισάβετ ἡ συγγενής§ σου, καὶ

---

§ **1:29** διεταραχθη επι τω λογω f^{35} A [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2341 ℵB(D)W [3%] NU ¦ 1 C [alone] * **1:29** αυτου f^{35} A [96.3%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,C,D,W [3.7%] NU † **1:31** συλληψη f^{35} [99.4%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ συλλημψη ℵA,B,C(D,W) [0.6%] NU
‡ **1:34** εσται f^{35} ℵA,B,C,D,W [78%] CP,HF,RP,TR,NU ¦ 1 μοι [22%]
OC § **1:36** συγγενης f^{35} C [90%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ συγγενις
ℵA,B(D) [10%] NU ¦ συνγενεις W [alone]

αὕτη* συνειληφυῖα† υἱὸν ἐν γήρει‡ αὐτῆς, καὶ
οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ
στείρᾳ· 37 ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ Θεῷ§
πᾶν ῥῆμα.» 38 Εἶπεν δὲ Μαριάμ· «Ἰδοὺ ἡ δούλη
Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου.» Καὶ
ἀπῆλθεν ἀπ᾽ αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

Mary visits Elizabeth

39 Ἀναστᾶσα δὲ* Μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις
ταύταις ἐπορεύθη εἰς τὴν ὀρεινήν, μετὰ
σπουδῆς, εἰς πόλιν Ἰούδα, 40 καὶ εἰσῆλθεν
εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου καὶ ἠσπάσατο τὴν
Ἐλισάβετ. 41 Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν
ἡ Ἐλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας†
ἐσκίρτησεν τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς, καὶ
ἐπλήσθη Πνεύματος Ἁγίου ἡ Ἐλισάβετ.

Elizabeth prophesies

42 Καὶ ἀνεφώνησεν‡ φωνῇ§ μεγάλῃ καὶ εἶπεν·
«Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν, καὶ εὐλογημένος
ὁ Καρπὸς τῆς κοιλίας σου. 43 Καὶ πόθεν
μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου

---

* **1:36** αὐτη f^{35} ¦ αὐτη CP,HF,RP,TR,OC,NU † **1:36** συνειληφυια f^{35} A,C,D [98.8%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ συνειληφεν ℵB,W [1.2%] NU
‡ **1:36** γηρει f^{35} ℵA,B,C,D,W [90%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ γηρα [10%] TR § **1:37** τω θεω f^{35} A,C [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ του θεου ℵB,D,W [1%] NU * **1:39** αναστασα δε f^{35} ℵB,C,D,W [90.6%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ και 1 A [9.4%] † **1:41** η ελισαβετ τον ασπασμον της μαριας f^{35} A,W [98.3%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 345612 ℵB,C,D [1.7%] NU
‡ **1:42** ανεφωνησεν f^{35} A,B,D,W

[89%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ ανεβοησεν ℵC [11%] §
1:42 φωνη
f^{35} ℵA,C,D [99.2%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ κραυγη B,W [0.8%] NU

πρός με;* 44 Ἰδοὺ γάρ, ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ
ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου ἐσκίρτησεν τὸ
βρέφος ἐν ἀγαλλιάσει† ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. 45 Καὶ
μακαρία ἡ πιστεύσασα, ὅτι ἔσται τελείωσις
τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ Κυρίου.»

Mary worships

46 Καὶ εἶπεν Μαριάμ· «Μεγαλύνει ἡ ψυχή
μου τὸν Κύριον, 47 καὶ ἠγαλλίασεν τὸ
πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ Σωτῆρί μου·
48 ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς
δούλης αὐτοῦ. Ἰδοὺ γάρ, ἀπὸ τοῦ νῦν
μακαριοῦσίν με πᾶσαι αἱ γενεαί, 49 ὅτι
ἐποίησέν μοι μεγαλεῖα‡ ὁ Δυνατός, καὶ
Ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ. 50 Καὶ τὸ ἔλεος
αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν§ τοῖς φοβουμένοις
αὐτόν. 51 Ἐποίησεν κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ·
διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας
αὐτῶν· 52 καθεῖλεν δυνάστας ἀπὸ θρόνων καὶ
ὕψωσεν ταπεινούς· 53 πεινῶντας ἐνέπλησεν
ἀγαθῶν καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλεν
κενούς. 54 Ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ,
μνησθῆναι ἐλέους, 55 καθὼς ἐλάλησεν πρὸς

---

* **1:43** με f^{35} A,C,D,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εμε ℵB [0.3%] NU

† **1:44** το βρεφος εν αγαλλιασει f^{35} A [97.5%] CP,HF,RP,OC ¦ 3412 ℵB,C,D,W [2.5%] TR,NU ‡ **1:49** μεγαλεια f^{35} A,C [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ μεγαλα ℵB,D,W [0.3%] NU § **1:50** γενεας γενεων f^{35} A [69%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 και 2 [2.8%] ¦ γενεαν 2 D [0.6%] ¦ γενεαν και γενεαν ℵ [25.3%] ¦ 1 και 1 B,C,W [0.8%] NU ¦ three other variants [1.5%]

τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραὰμ καὶ τῷ
σπέρματι αὐτοῦ ἕως αἰῶνος.»*
56 Ἔμεινεν δὲ Μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ† μῆνας
τρεῖς, καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

The birth of John

57 Τῇ δὲ Ἐλισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ
τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν. 58 Καὶ
ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς
ὅτι ἐμεγάλυνεν Κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ'
αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ.

John is named

59 Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ‡ ἦλθον
περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ
τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Ζαχαρίαν.
60 Καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν,
«Οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης.» 61 Καὶ
εἶπον§ πρὸς αὐτὴν ὅτι «Οὐδείς ἐστιν ἐν
τῇ συγγενείᾳ* σου ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι
τούτῳ.» 62 Ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὸ
τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν.† 63 Καὶ αἰτήσας

---

* **1:55** εως αιωνος f^{35} C [35%] CP ¦ 1 αιωνας [1%] ¦ εις τον αιωνα ℵA,B,D,W [64%] HF,RP,TR,OC,NU [Render "while there is an age"—I take the point to be that the things mentioned are pertinent to this world, not the next.] † **1:56** ωσει f^{35} A,C [97.8%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ως ℵB,W [2%] NU ¦ — D [0.2%] ‡ **1:59** ογδοη ημερα f^{35} A [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2 τη 1 ℵB,C,D,W [2.5%] NU § **1:61** ειπον f^{35} A,B,C [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ειπαν ℵD,W [1%] NU * **1:61** εν τη συγγενεια f^{35} D [88%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εκ της συγγενειας ℵA,B,C,W [12%] NU † **1:62** αυτον f^{35} A,C,W

[92%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αυτο 𝔓^{4}אB,D [8%] NU

πινακίδιον ἔγραψεν λέγων, «Ἰωάννης ἔσται‡ τὸ§ ὄνομα αὐτοῦ.» Καὶ ἐθαύμασαν πάντες. 64 Ἀνεῴχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν Θεόν. 65 (Καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοικοῦντας αὐτούς· καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὀρεινῇ τῆς Ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα. 66 Καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν λέγοντες, «Τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται;» Καὶ* χεὶρ Κυρίου ἦν μετ᾽ αὐτοῦ.)

Zacharias prophesies

67 Καὶ Ζαχαρίας, ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἐπλήσθη Πνεύματος Ἁγίου καὶ προεφήτευσεν† λέγων· 68 «Εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησεν λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ, 69 καὶ ἤγειρεν κέρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ‡ οἴκῳ Δαυὶδ τοῦ§ παιδὸς αὐτοῦ— 70 καθὼς ἐλάλησεν διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν* ἀπ᾽ αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ — 71 σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς· 72 ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας

---

‡ **1:63** εσται f^{35} C [26%] CP ¦ εστιν אA,B,D,W [74%] HF,RP,TR,OC,NU § **1:63** το f^{35} אA,C,D,W [99.4%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{4}$B [0.6%] NU * **1:66** και f^{35} A [98.6%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 γαρ $\mathfrak{P}^{4}$אB,C,D,W [1.4%] NU † **1:67** προεφητευσεν f^{35} (D) [94%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ επροφητευσεν $\mathfrak{P}^{4}$אA,B,C,W [3.8%] NU ¦ επροεφητευσεν [2.2%] ‡ **1:69** τω f^{35} A [93%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — אB,C,D,W [7%] NU § **1:69** του f^{35} A,C [99.3%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{4}$אB,D,W [0.7%] NU
* **1:70** των f^{35} A,C,D [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ —

𝔓4אB,W [2%]
NU

αὐτοῦ, 73 ὅρκον ὃν ὤμοσεν πρὸς Ἀβραὰμ τὸν
πατέρα ἡμῶν· 74 τοῦ δοῦναι ἡμῖν ἀφόβως
(ἐκ χειρὸς τῶν† ἐχθρῶν ἡμῶν‡ ῥυσθέντας)
λατρεύειν αὐτῷ, 75 ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ
ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας§ τῆς ζωῆς*
ἡμῶν.
76 »Καὶ σύ,† παιδίον, προφήτης Ὑψίστου
κληθήσῃ, προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου‡
Κυρίου ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ, 77 τοῦ δοῦναι
γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν ἀφέσει
ἁμαρτιῶν αὐτῶν,§ 78 διὰ σπλάγχνα ἐλέους
Θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπεσκέψατο* ἡμᾶς ἀνατολὴ
ἐξ ὕψους· 79 ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ
θανάτου καθημένοις, τοῦ κατευθῦναι τοὺς
πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.»
80 Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανεν καὶ ἐκραταιοῦτο
πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας
ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.

The birth of Jesus—4 BC

---

† **1:74** των f^{35} A,C [98.4%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — אB,D,W [1.6%] NU ‡ **1:74** ημων f^{35} A,C,D [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — אB,W [1.5%] NU § **1:75** πασας τας ημερας f^{35} אA,C,D [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ πασαις ταις ημεραις $\mathfrak{P}^4$B,W [0.5%] NU * **1:75** της ζωης f^{35} [77%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^4$אA,B,C,D,W [23%] NU
† **1:76** συ f^{35} A [99.3%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 δε $\mathfrak{P}^4$אB,C,D,W [0.7%] NU ‡ **1:76** προ προσωπου f^{35} A,C,D [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ενωπιον ($\mathfrak{P}^4$)אB,W [0.3%] NU § **1:77** αυτων f^{35} $\mathfrak{P}^4$אB,D [85%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ ημων A,C [13%] ¦ αυτου

W [1%] ¦ —
[1%] * **1:78** επεσκεψατο **f**^{35} A,C,D [99.6%]
CP,HF,RP,TR,OC ¦
επισκεψεται **𝔓**^{4}א B,W [0.4%] NU

2

1 Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις
ἐξῆλθεν δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου
ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. 2 Αὕτη
ἡ * ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος
τῆς Συρίας Κυρηνίου. 3 Καὶ ἐπορεύοντο
πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν†
πόλιν.

At night, in Bethlehem, the Savior is born

4 Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας,
ἐκ πόλεως Ναζαρέτ,‡ εἰς τὴν Ἰουδαίαν,
εἰς πόλιν Δαυὶδ ἥτις καλεῖται Βηθλέεμ,
διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς
Δαυίδ, 5 ἀπογράψασθαι σὺν Μαριάμ, τῇ
μεμνηστευμένῃ§ αὐτῷ γυναικί,* οὔσῃ ἐγκύῳ.
6 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ
ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν· 7 καὶ
ἔτεκεν τὸν Υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ
ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν
τῇ† φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ
καταλύματι.

Angels and shepherds

---

* **2:2** η f^{35} ℵA,C,W [99.4%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — B,D [0.6%] NU † **2:3** ιδιαν f^{35} A,C [99.3%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εαυτου B,D,W [0.7%] NU ¦ εαυτων ℵ ‡ **2:4** ναζαρετ f^{35} B,W [73%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ναζαρεθ ℵD [26.5%] NU ¦ ναζαραθ A,C [0.5%] § **2:5** μεμνηστευμενη f^{35} [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εμνηστευμενη ℵA,B,C,D [0.6%] NU ¦ εμεμνηστευμενη C ¦ two other variants [0.4%] * **2:5** γυναικι f^{35} A [98.4%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,C^{v}D,W [1.6%] NU † **2:7** τη f^{35} [95.3%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵA,B,D,W [4.7%] NU

8 Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ,
ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς
τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν. 9 Καὶ
ἰδού,‡ ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ δόξα
Κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς, καὶ ἐφοβήθησαν
φόβον μέγαν. 10 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος·
«Μὴ φοβεῖσθε, ἰδοὺ γάρ, εὐαγγελίζομαι ὑμῖν
χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ·
11 ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον Σωτήρ, ὅς ἐστιν
Χριστὸς Κύριος, ἐν πόλει Δαυίδ. 12 Καὶ
τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· εὑρήσετε§ Βρέφος
ἐσπαργανωμένον, κείμενον* ἐν† φάτνῃ.»
13 Καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ
πλῆθος στρατιᾶς οὐρανίου αἰνούντων τὸν
Θεὸν καὶ λεγόντων, 14 «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ
καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.»‡

Shepherds go and report

15 Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ᾽ αὐτῶν εἰς
τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι,§ οἱ
ποιμένες, εἶπον* πρὸς ἀλλήλους, «Διέλθωμεν
δὴ ἕως Βηθλέεμ καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο

‡ **2:9** ιδου f^{35} A,D [99.2%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,W [0.8%] NU

§ **2:12** ευρησετε f^{35} B,D [87%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ ευρησεται ℵA,W [13%] * **2:12** κειμενον f^{35} A [94%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ και 1 B,W [3.5%] NU ¦ — ℵD [2.5%] † **2:12** εν f^{35} ℵA,B,D,W [90%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ 1 τη [10%] TR ‡ **2:14** ευδοκια f^{35} (99.4%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ ευδοκιας ℵA,B,D,W (0.4%) NU ¦ two other readings (0.2%) [1627 MSS x 6 MSS, according to *Text und Textwert*] § **2:15** και οι ανθρωποι f^{35} A,D (97.7%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ και (1.1%) ¦ — (ℵ)B,W (1.1%) NU ¦ one other variant (1%) * **2:15** ειπον f^{35}

A,D [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ελαλουν ℵB,W [0.5%] NU ¦ ειπαν [0.5%]

τὸ γεγονός, ὃ ὁ Κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν.»
16 Καὶ ἦλθον† σπεύσαντες καὶ ἀνεῦρον‡
τήν τε Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσήφ, καὶ τὸ
Βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ. 17 Ἰδόντες
δὲ διεγνώρισαν§ περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ
λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου.
18 Καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ
τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς
αὐτούς. 19 Ἡ δὲ Μαριὰμ πάντα συνετήρει τὰ
ῥήματα ταῦτα, συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ
αὐτῆς. 20 Καὶ ὑπέστρεψαν* οἱ ποιμένες
δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν Θεὸν ἐπὶ πᾶσιν
οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς
αὐτούς.

Jesus is named

21 Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν† ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ
περιτεμεῖν αὐτόν,‡ καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ
Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ
συλληφθῆναι§ αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.

Jesus is presented to God

---

† **2:16** ηλθον f^{35} ℵD,W [98.2%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ηλθαν B [0.2%] NU ¦ απηλθον [1.6%] ‡ **2:16** ανευρον f^{35} ℵA [92.2%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ανευραν B,NU ¦ ευρον D,W [6%] ¦ ηυραν [0.7%] ¦ ευραν [0.1%] § **2:17** διεγνωρισαν f^{35} A [97.8%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εγνωρισαν ℵB,D,W [2.2%] NU

* **2:20** υπεστρεψαν f^{35} ℵA,B,D,W [97.4%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ επεστρεψαν [2.6%] TR † **2:21** επλησθησαν f^{35} ℵA,B,W [82%] CP,HF,RP,TR,NU ¦ 1 αι D [18%] OC ‡ **2:21** αυτον f^{35} ℵA,B,W [65%] CP,HF,RP,NU ¦ το παιδον D [32%] TR,OC ¦

αυτο [3%] § **2:21** συλληφθηναι f^{35} [99.1%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ συλλημφθηναι ℵA,B [0.8%] NU ¦ συνλημφθηναι D,W

22 Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ
καθαρισμοῦ αὐτῶν* κατὰ τὸν νόμον
Μωσέως,† ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς Ἰεροσόλυμα
παραστῆσαι τῷ Κυρίῳ 23 (καθὼς γέγραπται
ἐν νόμῳ Κυρίου ὅτι «Πᾶν ἄρσεν διανοῖγον‡
μήτραν ἅγιον τῷ Κυρίῳ κληθήσεται»), 24 καὶ
τοῦ δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν§
νόμῳ Κυρίου, «ζεῦγος τρυγόνων ἢ δύο
νεοσσοὺς* περιστερῶν.»

Simeon

25 Καὶ ἰδού, ἦν ἄνθρωπος† ἐν Ἰερουσαλὴμ‡ ᾧ
ὄνομα Συμεών, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος
καὶ εὐλαβής, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ
Ἰσραήλ, καὶ Πνεῦμα ἦν Ἅγιον§ ἐπ᾽ αὐτόν.
26 (Καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ
Πνεύματος τοῦ Ἁγίου μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν
ἢ * ἴδῃ τὸν Χριστὸν Κυρίου.) 27 Καὶ ἦλθεν
ἐν τῷ Πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ
εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν,
τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ

---

* **2:22** αυτων f^{35} ℵA,B,W [90%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ αυτου D [10%] † **2:22** μωσεως f^{35} A [62%] CP,HF,RP,TR ¦ μωυσεως ℵB,D,W [35%] OC,NU ¦ μωυσεος [3%] ‡ **2:23** διανοιγον f^{35} A,B,D,W [88%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ διανοιγων ℵN [12%] § **2:24** εν f^{35} A,N [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 τω ℵB,D,W [1%] NU * **2:24** νεοσσους f^{35} A,D,N [85%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ νοσσους ℵB,W [15%] NU † **2:25** ην ανθρωπος f^{35} A,D,N [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 ℵB,W [1%] NU ‡ **2:25** ιερουσαλημ *rell* ¦ ιεροσολυμοις OC § **2:25** ην αγιον f^{35} ℵA,B,W [83%]

CP,HF,RP,OC,NU ¦ 21 D,N [17%] TR * **2:26** πριν η $\mathbf{f}^{35}$ A,D,N [91%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 12 αν [0.5%] [NU] ¦ 1 αν B [0.5%] ¦ 1 W [8%] ¦ εως αν א

νόμου περὶ αὐτοῦ, 28 καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ† εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ‡ καὶ εὐλόγησεν τὸν Θεὸν καὶ εἶπεν· 29 «Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου, ἐν εἰρήνῃ, 30 ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, 31 ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν· 32 φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ.» 33 Καὶ ἦν Ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ§ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ.

34 Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς Συμεών, καὶ εἶπεν πρὸς Μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ· «Ἰδού, οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον 35 (καὶ σοῦ δὲ* αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία), ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.»

Anna

36 Καὶ ἦν Ἄννα προφῆτις, θυγάτηρ Φανουήλ, ἐκ φυλῆς Ἀσήρ—αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἑπτὰ† ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς 37 καὶ αὐτὴ χήρα ὡς‡

---

† **2:28** αυτο f^{35} ℵA,B,D,N,W [70%] CP,HF,RP,TR,NU ¦ αυτον [30%] OC ‡ **2:28** αυτου f^{35} A,D,N [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,W [4%] NU § **2:33** (ο A,N 2.2%) ιωσηφ και η μητηρ αυτου (−α. N 0.5%) f^{35} (A)(N) (98.8%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ ο πατηρ 5 (−α. 0.3%) 234 (+αυτου ℵ 0.4%) (ℵ)B,D,W (0.9%) NU ¦ three other variants (0.3%) * **2:35** δε f^{35} ℵA,D,N [99.6%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — B,W [0.4%] † **2:36** ετη μετα ανδρος επτα f^{35} [88%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2314

א B,N,W [5.2%] NU ¦ 1423 A,D [6.8%] ‡ **2:37** ως **f**^{35} W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εως א A,B,N [1.1%] NU ¦ — D [0.4%]

ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων—ἢ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ§ τοῦ ἱεροῦ, νηστείαις καὶ δεήσεσιν λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν. 38 Καὶ αὕτη, αὐτῇ* τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα, ἀνθωμολογεῖτο τῷ Κυρίῳ,† καὶ ἐλάλει περὶ Αὐτοῦ πᾶσιν τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν ἐν‡ Ἰερουσαλήμ.

Back to Natsareth

39 Καὶ ὡς ἐτέλεσαν ἅπαντα§ τὰ* κατὰ τὸν νόμον Κυρίου, ὑπέστρεψαν† εἰς τὴν Γαλιλαίαν, εἰς τὴν‡ πόλιν ἑαυτῶν,§ Ναζαρέτ.* 40 Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανεν καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι,† πληρούμενον σοφίας·‡ καί, χάρις Θεοῦ ἦν ἐπ᾽ αὐτῷ.§

A twelve-year-old Boy

---

§ **2:37** απο **f**^{35} A,N [98.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — B,D,W [1.3%] NU ¦ εκ א * **2:38** αὐτη αὐτη **f**^{35} [93%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 A,B,W [4.5%] ¦ 2 אD,N [2.5%] NU † **2:38** κυριω **f**^{35} A [99.3%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ θεω אB,D,N,W [0.7%] NU ‡ **2:38** εν **f**^{35} A,D,N [94.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — אB,W [5.5%] NU § **2:39** απαντα **f**^{35} A,D [95.8%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ παντα אB,N,W [4.2%] NU * **2:39** τα **f**^{35} A,B,W [87%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ — אD,N [13%] † **2:39** υπεστρεψαν **f**^{35} A,D,N [99.6%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ επεστρεψαν (א)B,W [0.4%] NU ‡ **2:39** την **f**^{35} A,N [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — אB,D,W [2%] NU § **2:39** εαυτων **f**^{35} אA,B,D,N,W [65%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ αυτων [35%] TR * **2:39** ναζαρετ **f**^{35} אN,W [63%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ναζαρεθ B^{V}(D) [35.3%] NU ¦ ναζαρατ A [0.3%] ¦ ναζαραθ [1.4%] † **2:40** πνευματι **f**^{35} A,N [99.6%]

CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,D,W [0.4%] NU ‡ **2:40** σοφιας **f**^{35} ℵA,D,N [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ σοφια B,W [0.5%] NU § **2:40** αυτω **f**^{35} (D) [41%] ¦ αυτο ℵA,B,N,W [58%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ αυτον [1%] [The dative is better—the grace was resting on Him
all the time.]

41 Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ᾽ ἔτος
εἰς Ἰερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα· 42 καὶ
ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν*
εἰς Ἰεροσόλυμα† κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς.
43 Καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ
ὑποστρέφειν αὐτούς, ὑπέμεινεν Ἰησοῦς ὁ
Παῖς ἐν Ἰερουσαλήμ· καὶ οὐκ ἔγνω‡ Ἰωσὴφ
καὶ ἡ μήτηρ§ αὐτοῦ. 44 Νομίσαντες δὲ αὐτὸν
ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι,* ἦλθον ἡμέρας ὁδόν, καὶ
ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσιν† καὶ ἐν
τοῖς γνωστοῖς.‡ 45 Καὶ μὴ εὑρόντες αὐτόν,§
ὑπέστρεψαν εἰς Ἰερουσαλὴμ ζητοῦντες*
αὐτόν. 46 Καὶ ἐγένετο μεθ᾽† ἡμέρας τρεῖς
εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, καθεζόμενον ἐν
μέσῳ τῶν διδασκάλων, καὶ ἀκούοντα αὐτῶν
καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς. 47 (Ἐξίσταντο δὲ
πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει

---

* **2:42** αναβαντων αυτων **f**^{35} N [90%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αναβαινοντων 2 (א)A,B,W [9.6%] NU ¦ ανεβησαν (D) [0.4%]
† **2:42** εις ιεροσολυμα **f**^{35} A,C^{V}D(N) [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — אB,W [0.5%] NU ‡ **2:43** εγνω **f**^{35} A,C,N [96.4%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εγνωσαν אB,D,W [3.6%] NU § **2:43** ιωσηφ και η μητηρ **f**^{35} A,C,N [97.1%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ οι γονεις אB,D,W [2.9%] NU
* **2:44** εν τη συνοδια ειναι **f**^{35} A,C(N) [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 4123 אB,D,W [1%] NU † **2:44** συγγενεσιν **f**^{35} אA,C(D) [86%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ συγγενευσιν B,N,W [14%] NU ‡ **2:44** και εν τοις γνωστοις **f**^{35} D [85%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 134

A,B,C,N,W [14.9%] NU ¦ — א [0.1%] § **2:45** αυτον **f**^{35} A,N [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — אB,C(D)W [1.5%] NU * **2:45** ζητουντες **f**^{35} אA,N [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αναζητουντες B,C,D,W [4.3%] NU ¦ επιζητουντες [0.7%] † **2:46** μεθ **f**^{35} A,C,D,N [95.8%]
CP,HF,RP,TR,OC ¦ μετα אB,W [4.2%] NU

καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ.)
48 Καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν, καὶ πρὸς
αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν·‡ «Τέκνον, τί
ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; Ἰδού, ὁ πατήρ σου κἀγὼ
ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε.» 49 Καὶ εἶπεν πρὸς
αὐτούς· «Τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; Οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν
τοῖς τοῦ Πατρός μου δεῖ εἶναί με;» 50 Καὶ αὐτοὶ
οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς.
51 Καὶ κατέβη μετ᾽ αὐτῶν καὶ ἦλθεν εἰς
Ναζαρέτ,§ καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. Καὶ
ἡ * μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα
ταῦτα† ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. 52 Καὶ Ἰησοῦς
προέκοπτεν‡ σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ, καὶ χάριτι
παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις.

Enter John the baptizer—26 AD

3

1 Ἐν ἔτει δὲ* πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας
Τιβερίου Καίσαρος, ἡγεμονεύοντος Ποντίου
Πιλάτου τῆς Ἰουδαίας καὶ τετραρχοῦντος†
τῆς Γαλιλαίας Ἡρῴδου, Φιλίππου δὲ τοῦ

---

‡ **2:48** προς αυτον η μητηρ αυτου ειπεν f^{35} A,N [98.6%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 612345 ℵB,C,D,W [1.4%] NU § **2:51** ναζαρετ f^{35} ℵC,W [60%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ναζαρεθ B,D [38.5%] NU ¦ ναζαρατ A,N [0.3%] ¦ ναζαραθ [1.2%] * **2:51** και η f^{35} ℵA,B,C,N,W [83.5%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ 2 δε D [16.5%] † **2:51** ταυτα f^{35} A,C,N [98.4%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,D,W [1.6%] NU

‡ **2:52** προεκοπτεν f^{35} A,C,D,N [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 εν τη ℵ [0.1%] [NU] ¦ 1 τη B,W [0.2%] * **3:1** δε *rell* ¦ — [12%]

† **3:1** τετραρχουντος **f**^{35} B,D,N,W [99.8%]
CP,HF,RP,TR,OC ¦
τετραραρχουντος ℵA,C,NU

ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετραρχοῦντος‡ τῆς Ἰτουραίας
καὶ Τραχωνίτιδος χώρας, καὶ Λυσανίου τῆς
Ἀβιληνῆς τετραρχοῦντος,§ 2 ἐπὶ ἀρχιερέως*
Ἄννα (καὶ Καϊάφα), ἐγένετο ῥῆμα Θεοῦ ἐπὶ
Ἰωάννην τὸν† Ζαχαρίου υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ.
3 Καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν‡ περίχωρον τοῦ
Ἰορδάνου, κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς
ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· 4 ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ
λόγων Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος·§
«Φωνὴ βοῶντος· ‹Ἐν τῇ ἐρήμῳ ἑτοιμάσατε
τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους
αὐτοῦ. 5 Πᾶσα φάραγξ* πληρωθήσεται, καὶ
πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται· καὶ
ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖαν, καὶ αἱ τραχεῖαι
εἰς ὁδοὺς λείας· 6 καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ
σωτήριον τοῦ Θεοῦ.› »

"Brood of vipers!"

7 Ἔλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις
βαπτισθῆναι ὑπ᾽ αὐτοῦ· «Γεννήματα ἐχιδνῶν,
τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης
ὀργῆς; 8 Ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς

---

‡ **3:1** τετραρχουντος f^{35} A,B,D,N,W [99.9%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ τετρααρχουντος ℵC,NU § **3:1** τετραρχουντος f^{35} A,B,D,N,W [99.9%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ τετρααρχουντος ℵC,NU * **3:2** επι αρχιερεως f^{35} ℵA,B,C,D,N,W [96.5%] CP,HF,RP,NU ¦ επ 2 [0.4%] OC ¦ 1 αρχιερεων [2.8%] ¦ επ αρχιερεων [0.3%] TR † **3:2** τον f^{35} ℵA,B,C,D,N,W [82%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ 1 του [18%] TR
‡ **3:3** την f^{35} ℵC,D [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — A,B,N,W [0.5%] § **3:4** λεγοντος f^{35} A,C,N [98.2%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,D,W [1.8%] NU * **3:5** φαραγξ f^{35}

ℵB,C,D,N,W [75%]
CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ φαραξ A [25%]

μετανοίας, καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς,
‹Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ›· λέγω γὰρ ὑμῖν
ὅτι δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων
ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. 9 Ἤδη δὲ καὶ ἡ
ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται·
πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν
ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.»

"What shall we do?"

10 Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι λέγοντες,
«Τί οὖν ποιήσομεν;»† 11 Ἀποκριθεὶς δὲ λέγει‡
αὐτοῖς, «Ὁ ἔχων δύο χιτῶνας μεταδότω τῷ μὴ
ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχων βρώματα ὁμοίως ποιείτω.»
12 Ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι ὑπ᾽
αὐτοῦ§ καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν, «Διδάσκαλε,
τί ποιήσομεν;»* 13 Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς,
«Μηδὲν πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον
ὑμῖν πράσσετε.» 14 Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν
καὶ στρατευόμενοι λέγοντες, «Καὶ ἡμεῖς,
τί ποιήσομεν;»† Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς,‡

---

† **3:10** ποιησομεν $\mathfrak{f}^{35}$ [45%] CP,RP,TR,OC ¦ ποιησωμεν אA,B,C(D)N,W [55%] HF,NU (The indicative is correct; they are committing themselves to do what he says.) ‡ **3:11** λεγει $\mathfrak{f}^{35}$ A,D [97.8%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ελεγεν $\mathfrak{P}^{4}$אB,C,N [2.2%] NU ¦ ειπεν W § **3:12** ὑπ αυτου $\mathfrak{f}^{35}$ C [40%] CP ¦ — $\mathfrak{P}^{4}$אA,B,D,N,W [60%] HF,RP,TR,OC,NU * **3:12** ποιησομεν $\mathfrak{f}^{35}$ [43%] CP,RP,TR,OC ¦ ποιησωμεν $\mathfrak{P}^{4}$אA,B,C(D)N,W [57%] HF,NU (The indicative continues to be correct.) † **3:14** και ημεις τι ποιησομεν $\mathfrak{f}^{35}$ A [45%] CP,RP,TR,OC ¦ 123 ποιησωμεν N [53.4%] HF ¦ 3 ποιησωμεν 12 $\mathfrak{P}^{4vr}$אB,C,W [1.6%] NU ¦ 3 ποιησωμεν D (Still indicative.) ‡ **3:14** προς αυτους $\mathfrak{f}^{35}$ אA,N,W

[99.1%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αυτοις 𝔓^{4}B,C,D [0.9%] NU

«Μηδένα διασείσητε μηδὲ συκοφαντήσητε,§
καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν.»

"A greater One is coming"

15 Προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ
διαλογιζομένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις
αὐτῶν περὶ τοῦ Ἰωάννου, μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ
Χριστός, 16 ἀπεκρίνατο ὁ Ἰωάννης ἅπασιν*
λέγων·† «Ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς·
ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ
ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων
αὐτοῦ. Αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν Πνεύματι
Ἁγίῳ καὶ πυρί· 17 οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ
αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ‡ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ καὶ
συνάξει§ τὸν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ,
τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.»

John is imprisoned—historical aside

18 (Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν
εὐηγγελίζετο τῷ λαῷ.* 19 Ὁ δὲ Ἡρῴδης ὁ

---

§ **3:14** διασεισητε μηδε συκοφαντησητε *rell* ¦ 321 OC * **3:16** απασιν $\mathfrak{f}^{35}$ A,C [98.2%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ πασιν $\mathfrak{P}^{4}$א B,N,W [1.8%] NU ¦ — D † **3:16** ο ιωαννης απασιν λεγων $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,N [91.3%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 234 [5.7%] ¦ 34 [0.4%] ¦ 1243 [1.6%] ¦ 4312 $\mathfrak{P}^{4}$א B,W [0.3%] NU ¦ 3124 [0.6%] ¦ 3412 [0.1%] ¦ — D ‡ **3:17** και διακαθαριει $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,D,N,W [97.9%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ διακαθαραι $\mathfrak{P}^{4}$א B,NU ¦ 1 καθαριει [1.8%] ¦ one other reading § **3:17** συναξει $\mathfrak{f}^{35}$ A,C(D)N,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ συναγαγειν $\mathfrak{P}^{4}$א B,NU * **3:18** τω λαω $\mathfrak{f}^{35}$ [15%] ¦ τον λαον

rell [The verb ευαγγελιζω normally takes the dative, although the accusative does occur; evidently there is no difference in meaning.]

τετράρχης†—ἐλεγχόμενος ὑπ᾽ αὐτοῦ περὶ Ἡρῳδιάδος, τῆς γυναικὸς‡ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν πονηρῶν ὁ Ἡρῴδης — 20 προσέθηκεν καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσιν· καὶ§ κατέκλεισεν τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ* φυλακῇ.)

Jesus is baptized

21 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαόν, καὶ Ἰησοῦ, βαπτισθέντος καὶ προσευχομένου, ἀνεῳχθῆναι τὸν οὐρανὸν 22 καὶ καταβῆναι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον σωματικῷ εἴδει ὡσεὶ† περιστερὰν ἐπ᾽ αὐτόν, καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι λέγουσαν,‡ «Σὺ εἶ ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός· ἐν σοὶ εὐδόκησα.»§

Mary's genealogy

23 (Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ * Ἰησοῦς, ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος,† ὢν (ὡς ἐνομίζετο)

---

† **3:19** τετραρχης f^{35} A,B,D,N,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ τετρααρχης ℵC,NU ‡ **3:19** γυναικος f^{35} $\mathfrak{P}^{4,75v}$ℵB,D,N [75%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ 1 φιλιππου A,C,W [25%] TR § **3:20** και f^{35} $\mathfrak{P}^{75v}$A,C,N,W [98.2%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — ℵB,D [1.8%]
* **3:20** τη f^{35} A,C,N,W [86%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{4}$ℵB,D [14%]
NU † **3:22** ωσει f^{35} A,N [96.4%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ως $\mathfrak{P}^{4}$ℵB,D,W [3.6%] NU ‡ **3:22** λεγουσαν f^{35} A,N [99.2%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{4}$ℵB,D,W [0.8%] NU § **3:22** ευδοκησα f^{35} $\mathfrak{P}^{4}$ℵB,N [72%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ ηυδοκησα A,W

[28%] TR ¦ — D * **3:23** ο **f**^{35} A,N [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{4}א B,D,W [3%] NU † **3:23** ωσει
ετων τριακοντα αρχομενος **f**^{35} A(D)N [98.8%] CP,HF,RP,TR,OC ¦
4123 **𝔓**^{4}א B,W [1.2%] NU

υἱὸς‡ Ἰωσήφ, τοῦ Ἡλεί,§ 24 τοῦ Ματθάν,* τοῦ Λευΐ, τοῦ Μελχί,† τοῦ Ἰαννᾶ,‡ τοῦ Ἰωσήφ, 25 τοῦ Ματταθίου, τοῦ Ἀμώς, τοῦ Ναούμ, τοῦ Ἐσλί,§ τοῦ Ναγγαί, 26 τοῦ Μαάθ, τοῦ Ματταθίου, τοῦ Σεμεΐ,* τοῦ Ἰωσήφ,† τοῦ Ἰούδα,‡ 27 τοῦ Ἰωαννάν,§ τοῦ Ῥησᾶ, τοῦ Ζοροβάβελ, τοῦ

---

‡ **3:23** ως ενομιζετο υιος **f**^{35} A(D)N [98.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 312 **𝔓**^{4}אB,W [1.3%] NU § **3:23** ἡλει **f**^{35} אA,B [60%] ¦ ἡλι **𝔓**^{4}N [40%] CP,TR,NU (ἡλι HF,RP,OC) [Codex W omits the whole genealogy, while codex D replaces it with Matthew's.] * **3:24** ματθαν **f**^{35} N [45%] CP,OC ¦ ματθατ A,B [52%] HF,RP,TR ¦ μαθθαθ **𝔓**^{4}(א) [alone] ¦ ματθα [1.9%] ¦ ματταθ [0.9%] ¦ three other spellings [0.2%] ¦ μαθθατ [none!] NU (NU serves up a patchwork quilt.) † **3:24** μελχι **f**^{35} N [66%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ μελχει **𝔓**^{4}אA,B [33.4%] ¦ μελχη [0.6%] ‡ **3:24** ιαννα **f**^{35} A [87.9%] CP,HF,RP,TR ¦ ιανναι **𝔓**^{4v}אB [1.2%] NU ¦ ιωαννα N [4.8%] OC ¦ ιανναν [1.4%] ¦ αννα [1.1%] ¦ ιωαννε [0.9%] ¦ nine other spellings [2.7%] § **3:25** εσλι **f**^{35} [64%] CP,HF,RP,TR,NU ¦ εσλει אA,B [28.1%] ¦ εσλιμ N [3.5%] OC ¦ εσλειμ [2.5%] ¦ four other spellings **𝔓**^{4v} [1.9%] * **3:26** σεμει **f**^{35} [51%] CP,RP,TR ¦ σεμεει A,N [45.4%] HF ¦ σαιμει [2.2%] ¦ σεμεειν **𝔓**^{4}אB [0.5%] ¦ σεμεη [0.7%] ¦ σεμευ OC ¦ two other spellings [0.2%] ¦ σεμειν [none!] NU (NU serves up another patchwork quilt.) † **3:26** ιωσηφ **f**^{35} A,N [94.2%] CP,HF,RP,TR ¦ ιωσηχ **𝔓**^{4}אB [5.7%] OC,NU ¦ two other spellings [0.1%] ‡ **3:26** ιουδα **f**^{35} A,N [94.7%] CP,HF,RP,TR ¦ ιωδα **𝔓**^{4}אB [5%]

OC,NU ¦ four other spellings [0.3%] § **3:27** ιωανναν **f**^{35} [49%] CP,OC ¦ ιωαννα [13%] TR ¦ ιωαναν **𝔓**^{4}A,B [18%] HF,RP,NU ¦ ιωναν **א** [12%] ¦ ιωνναν [2%] ¦ ιαναν [3%] ¦ ιαννναν [1.6%] ¦ four other spellings [1.4%] ¦ — N (If we take
the letters one by one, we get: ι=100%, ω=a. 94%, α=a. 87%, ν=100%, ν=a. 69%, α=100%, ν=a. 72%; the plurality variant wins all around.)

Σαλαθιήλ, τοῦ Νηρί,* 28 τοῦ Μελχί,† τοῦ Ἀδδί,‡ τοῦ Κωσάμ, τοῦ Ἐλμωδάμ,§ τοῦ Ἤρ, 29 τοῦ Ἰωσῆ,* τοῦ Ἐλιέζερ, τοῦ Ἰωρείμ,† τοῦ Ματθάτ,‡ τοῦ Λευΐ,§ 30 τοῦ Συμεών, τοῦ Ἰούδα, τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ἰωνάμ,* τοῦ Ἐλιακείμ,† 31 τοῦ Μελεᾶ, τοῦ Μαϊνάν,‡ τοῦ Ματταθᾶ, τοῦ Νάθαν,§ τοῦ Δαυίδ, 32 τοῦ Ἰεσσαί, τοῦ Ὠβήδ,* τοῦ Βοόζ,† τοῦ Σαλμών,‡ τοῦ Ναασσών,

---

* **3:27** νηρι **f**^{35} N [65%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ νηρει **𝔓**^{4}**א**A,B [34%] ¦ six other spellings [1%] † **3:28** μελχι **f**^{35} N [65%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ μελχει **𝔓**^{4}**א**A,B [35%] ‡ **3:28** αδδι **f**^{35} N [67.5%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ αδδει **𝔓**^{4}**א**A,B [30%] ¦ seven other spellings [2.5%] § **3:28** ελμωδαμ **f**^{35} A [82%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ελμαδαμ **א**B,N [1%] NU ¦ ελμωδαν [7%] ¦ ελμώδαδ [5%] ¦ ελμασαμ **𝔓**^{4} ¦ twelve other spellings [5%] * **3:29** ιωση **f**^{35} A,N [95.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ιησου **𝔓**^{4}**א**B [1.5%] NU ¦ six other spellings [3%] † **3:29** ιωρειμ A,B [72%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ιωριμ **א**N [12%] NU ¦ ιωρημ [10%] ¦ eight further spellings [6%] ‡ **3:29** ματθατ **f**^{35} [76%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ μαθθατ **𝔓**^{4}B [0.5%] NU ¦ ματταθ A [11%] ¦ μαθθαθ **א** ¦ ματθαν N [6%] ¦ μαθατ [1.5%] ¦ eleven further spellings [5%] § **3:29** λευι **f**^{35} N [80%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ λευει **𝔓**^{4}**א**A,B [20%] * **3:30** ιωναμ **f**^{35} **א**B [25%] NU ¦ ιωναν [48%] CP,HF,RP,TR ¦ ιωνα OC ¦ ιωαναν A [7%] ¦ ιωανναν [12%] ¦ ιωανα N ¦ seven further spellings [8%] † **3:30** ελιακειμ *rell* ¦ ελιακιμ N [1%] NU ¦ ελειακειμ [1%] ¦ ελιακημ [1%] ¦ three other spellings ‡ **3:31** μαιναν **f**^{35} N [93.5%]

CP,HF,RP,TR,OC ¦ μεννα 𝔓^{4v}אB [1.5%] NU ¦ eight other spellings [5%] ¦ — A § **3:31** ναθαν **f**^{35} A,N [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ναθαμ 𝔓^{4}אB,NU * **3:32** ωβηδ **f**^{35} N [83%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ιωβηδ A [14%] NU ¦ ιωβηλ אB ¦ ωβηλ D ¦ ιωβητ 𝔓^{4} ¦ five other spellings [3%] † **3:32** βοοζ **f**^{35} [91%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ βοος A,B,D [8%] NU ¦ βαλλς א ¦ four other spellings [1%] ¦ — N ‡ **3:32** σαλμων **f**^{35} A,N [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ σαλα 𝔓^{4}אB,NU ¦ σαλμαν [1%] ¦ two other variants [0.5%]

33 τοῦ Ἀμιναδάβ,§ τοῦ Ἀράμ,* τοῦ Ἰωράμ,† τοῦ Ἐσρώμ, τοῦ Φαρές, τοῦ Ἰούδα, 34 τοῦ Ἰακώβ, τοῦ Ἰσαάκ, τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Θάρρα,‡ τοῦ Ναχώρ, 35 τοῦ Σερούχ,§ τοῦ Ῥαγάβ,* τοῦ Φάλεκ,† τοῦ Ἐβέρ,‡ τοῦ Σαλᾶ, 36 τοῦ Καϊνάν,§ τοῦ Ἀρφαξάδ, τοῦ Σήμ, τοῦ Νῶε, τοῦ Λάμεχ, 37 τοῦ Μαθουσάλα, τοῦ Ἐνώχ,* τοῦ Ἰάρεδ,† τοῦ Μαλελεήλ, τοῦ Καϊνάν,‡ 38 τοῦ Ἐνώς, τοῦ Σήθ, τοῦ Ἀδάμ, τοῦ Θεοῦ.)

Jesus tested by Satan

§ **3:33** αμιναδαβ f^{35} A(D) [76%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ αμιναδαμ [15%] ¦ αμηναδαβ [5%] ¦ αδαμ א ¦ five other readings [4%] ¦ — B * **3:33** αραμ f^{35} A,D [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 του αρνι N ¦ αδμειν του αρνει B ¦ αδμιν του αρνει א ¦ αδμιν του αρνι NU [There are at least four further variations. The available statements of evidence are confusing, but it appears that αδμιν has about 1%, and αδμειν may have up to 4%.] † **3:33** του ιωραμ f^{35} [80%] HF,OC ¦ — אA,B,N [20%] CP,RP,TR,NU (it^{b} gives us overt V century attestation for 'Joram', though I have demonstrated, to my own satisfaction at least, that f^{35} must hark back at least to the III.) ‡ **3:34** θαρρα f^{35} N [40%] CP,HF ¦ θαρα אA,B,D [60%] RP,TR,OC,NU § **3:35** σερουχ f^{35} אA,B(D)N [98%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ σαρουχ [2%] TR * **3:35** ραγαβ f^{35} [25%] ¦ ραγαυ אA,B,D,N [70%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ six other spellings [5%] † **3:35** φαλεκ f^{35} אA,B,D,N [50%] CP,HF,TR,OC,NU ¦ φαλεγ A [50%] RP ‡ **3:35** ἐβερ f^{35} CP[?],RP,some TRs ¦ ἐβερ HF,OC,some TRs,NU § **3:36** καιναν f^{35} A,N [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ καιναμ אB [0.5%] NU ¦

three other spellings [2%] ¦ — D * **3:37** ἐνωχ **f**^{35} CP,RP,TR,OC ¦ ἑνωχ HF,NU † **3:37** ιαρεδ **f**^{35} D,N [90%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ιαρετ **𝔓**^{75vid}אB,NU ¦ ιαρεθ A [9.5%] ‡ **3:37** καιναν **f**^{35} A,B,D,N [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ καιναμ א,NU

4

1 Ἰησοῦς δέ, πλήρης Πνεύματος Ἁγίου,* ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου καὶ ἤγετο
ἐν τῷ Πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον,† 2 ἡμέρας τεσσαράκοντα‡ πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ
διαβόλου. Καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν
ὕστερον§ ἐπείνασεν. 3 Καὶ εἶπεν* αὐτῷ ὁ διάβολος, «Εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ
τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος.» 4 Καὶ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν λέγων,† «Γέγραπται ὅτι
‹Οὐκ ἐπ᾽ ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται‡ ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ ἐπὶ παντὶ ῥήματι Θεοῦ.› »§

5 Καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλόν,* ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας
τῆς οἰκουμένης ἐν στιγμῇ χρόνου. 6 Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος· «Σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν

---

* **4:1** πληρης πνευματος αγιου **f**^{35} **𝔓**^{4,7,75v}א**B**,D,N,W [45%] CP,OC,NU ¦ 231 A [55%] HF,RP,TR † **4:1** εις την ερημον **f**^{35} A,N [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εν τη ερημω **𝔓**^{4,7}א**B**,D,W [1%] NU ‡ **4:2** τεσσαρακοντα **f**^{35} D [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ τεσσερακοντα **𝔓**^{7}A,B,N [1%] NU ¦ μ **𝔓**^{75}אW § **4:2** υστερον **f**^{35} A,N [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — א**B**,D,W [1%] NU * **4:3** και ειπεν **f**^{35} A,N [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2 δε א**B**,D,W [1%] NU † **4:4** ιησους προς αυτον λεγων **f**^{35} A [81%] CP,HF,RP,TR ¦ ο 1234 [16%] OC ¦ 23 ο 1 א**B**,W [1.5%] NU ¦ αυτω ο 1 [1%] ¦ ο 1 ειπεν D ¦ two other variants ‡ **4:4** ζησεται **f**^{35} [80%] CP,HF,RP,OC ¦ 1 ο א**A**,B,D,W [20%] TR,NU § **4:4** αλλ επι παντι ρηματι (+του 0.4%) θεου **f**^{35} A(D) (90.7%) CP,HF,RP,TR ¦ 1 εν 345 D (1.5%) ¦ 1234 εκπορευομενω διά στοματος 5 (7.3%) OC ¦ —

אB,W (0.4%)
NU ¦ one other reading (0.1%) * **4:5** ο διαβολος εις ορος υψηλον **f**^{35} A [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 345 (D) [0.5%] ¦ 34 W ¦ — אB [0.2%] NU

ταύτην ἅπασαν, καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, ὅτι ἐμοὶ
παραδέδοται, καὶ ᾧ ἐὰν θέλω δίδωμι αὐτήν.
7 Σὺ οὖν, ἐὰν προσκυνήσῃς† ἐνώπιον ἐμοῦ,‡
ἔσται σοι§ πᾶσα.»* 8 Καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ
εἶπεν ὁ Ἰησοῦς·† «Ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ·‡
γέγραπται,§ ‹Προσκυνήσεις Κύριον τὸν Θεόν
σου,* καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.› »
9 Καὶ ἤγαγεν† αὐτὸν εἰς Ἰερουσαλὴμ‡ καὶ
ἔστησεν αὐτὸν§ ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ
καὶ εἶπεν αὐτῷ· «Εἰ* Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, βάλε
σεαυτὸν ἐντεῦθεν† κάτω· 10 γέγραπται γὰρ ὅτι
‹Τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ τοῦ
διαφυλάξαι σε,› 11 καί,‡ ‹Ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσίν

† **4:7** προσκυνησης *rell* ¦ προσκυνησεις [15%] ‡ **4:7** εμου f^{35} ℵB,D,W [65%] CP,HF,RP,NU ¦ μου A [35%] TR,OC § **4:7** σοι f^{35} [25%] ¦ σου ℵA,B,D,W [75%] CP,HF,RP,TR,OC,NU * **4:7** πασα f^{35} ℵA,B,D [98%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ παντα W [2%] TR [It will be observed that this is the third variant set within the space of four words, and within these sets the attestation varies considerably. In the main, the copyists tried to reproduce faithfully what was in front of them.] † **4:8** αυτω ειπεν ο ιησους f^{35} [68%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 3421 ℵW [12%] NU ¦ 2134 A [13%] ¦ 1342 D [7%] ¦ 124 B ¦ two other variants ‡ **4:8** υπαγε οπισω μου σατανα f^{35} A [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,D,W [3.5%] NU § **4:8** γεγραπται f^{35} ℵA,B,D,W [80%] CP,HF,RP,NU ¦ 1 γαρ [20%] TR,OC * **4:8** προσκυνησεις κυριον τον θεον σου f^{35} A [80%] CP,HF,RP,TR ¦ 23451 ℵB,D,W [20%] OC,NU † **4:9** και ηγαγεν f^{35} A,D [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2 δε ℵB,W [3%] NU ‡ **4:9**

ιερουσαληµ *rell* ¦ ιεροσολυµα [3%] OC § **4:9** αυτον f^{35} A,D,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αυτω [1%] ¦ — ℵB [0.5%] NU * **4:9**
ει *rell* ¦ 1 ο [1%] TR † **4:9** εντευθεν *rell* ¦ ανωθεν [13%] ¦ ευθεν [1%] ¦ — [14%] ‡ **4:11** και f^{35} D [75%] CP,HF,RP ¦ 1 οτι ℵA,B,W [25%] TR,OC,NU

σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα
σου.› » 12 Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
ὅτι «Εἴρηται, ‹Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν
Θεόν σου.› »
13 Καὶ συντελέσας πάντα πειρασμόν, ὁ
διάβολος ἀπέστη ἀπ᾽ αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ.

Jesus begins His public ministry, in Galilee§

14 Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ * Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει
τοῦ Πνεύματος εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ φήμη
ἐξῆλθεν καθ᾽ ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ·
15 καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς
αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.

His home town rejects Him

16 Καὶ ἦλθεν εἰς τὴν† Ναζαρέτ,‡ οὗ ἦν
τεθραμμένος· καὶ εἰσῆλθεν, κατὰ τὸ εἰωθὸς
αὐτῷ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς
τὴν συναγωγήν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι.
17 Καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον Ἡσαΐου τοῦ
προφήτου· § καὶ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον εὗρεν
τὸν τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον· 18 «Πνεῦμα

---

§ **4:13** [A number of months elapsed between verses 13 and 14; John 1:15-4:42 records some of what transpired during that interval.] * **4:14** ο f^{35} ℵA,B,D,W [55%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ — [45%] † **4:16** την f^{35} A [90%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,D,W [10%] NU ‡ **4:16** ναζαρετ f^{35} [60%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ναζαρεθ W [40%] ¦ ναζαρα ℵB [0.3%] NU ¦ ναζαρατ A [0.2%] § **4:17** ησαιου του προφητου f^{35} A [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 231 ℵB,W [1.5%] NU ¦ ο προφητης ησαιας D ¦ one other variant

Κυρίου ἐπ᾽ ἐμέ, οὗ εἵνεκεν* ἔχρισέν με
εὐαγγελίσασθαι† πτωχοῖς. Ἀπέσταλκέν με
ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν,‡
κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν καὶ τυφλοῖς
ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν
ἀφέσει, 19 κηρύξαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτόν.»

"Today this Scripture is fulfilled"

20 Καὶ πτύξας τὸ βιβλίον, ἀποδοὺς τῷ
ὑπηρέτῃ, ἐκάθισεν.§ Καὶ πάντων ἐν τῇ
συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν* ἀτενίζοντες
αὐτῷ. 21 Ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτοὺς ὅτι
«Σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς
ὠσὶν ὑμῶν.» 22 (Καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ
καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος
τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ·
καὶ ἔλεγον, «Οὐχ† οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ;»)‡
23 Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· «Πάντως ἐρεῖτέ μοι
τὴν παραβολὴν ταύτην· ‹Ἰατρέ, θεράπευσον
σεαυτόν›—ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα ἐν τῇ§

---

* **4:18** ειν εκεν **f**[35] ℵA,B,D,W [94%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ ενεκεν [6%] TR † **4:18** ευαγγελισασθαι *rell* ¦ ευαγγελιζεσθαι [1%] TR ‡ **4:18** ιασασθαι τους συντετετριμμενους την καρδιαν **f**[35] A [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,D,W [1.5%] NU § **4:20** εκαθισεν *rell* ¦ εκαθησεν [11%] * **4:20** εν τη συναγωγη οι οφθαλμοι ησαν **f**[35] D,N [88%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 123645 A [6%] ¦ 451236 ℵB,W [6%] NU † **4:22** ουχ **f**[35] A [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ουχι ℵB,D,N,W [2.5%] NU ‡ **4:22** ουτος εστιν ο υιος ιωσηφ **f**[35] A [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 4251 ℵB,W [0.5%] NU ¦ 4521 D ¦ 4125 N ¦ two other variants § **4:23** εν τη **f**[35]

[80%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 A,N [19%] ¦ εις την
ℵB,W [0.3%] NU ¦ εις D [1%]

Καπερναοὺμ* ποίησον καὶ ὧδε† ἐν τῇ πατρίδι
σου.»

Jesus treads on their toes

24 Εἶπεν δέ· «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν‡ ὅτι οὐδεὶς
προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ.
25 Ἐπ᾽ ἀληθείας δὲ λέγω ὑμῖν,§ πολλαὶ χῆραι
ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἠλίου ἐν τῷ Ἰσραήλ,
ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ
μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν
τὴν γῆν· 26 καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη
Ἠλίας εἰ μὴ εἰς Σάρεπτα* τῆς Σιδῶνος,† πρὸς
γυναῖκα χήραν. 27 Καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν
ἐπὶ Ἐλισσαίου‡ τοῦ προφήτου ἐν τῷ Ἰσραήλ·§

---

* **4:23** καπερναυμ f^{35} A,N [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ καφαρναυμ ℵB,D,W [0.8%] NU † **4:23** ὧδε [60%] ¦ ὧδε f^{35} [40%] (I include this information for the record, and so as not to lose sight of it; since there is no contrast in meaning here, and I am not aware that the Autographs contained 'breathing' marks, I stay with the conventional spelling. However, it may be noted that the difference between ᾧ δε ('so to whom') and ὧδε ('here') would be indistinct in most MSS; the simple expedient reflected in f^{35} resolves the ambiguity.) ‡ **4:24** λεγω υμιν f^{35} ℵB,D,N,W [72%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ 21 A [28%] § **4:25** υμιν *rell* ¦ 1 οτι ℵW [25%] * **4:26** σαρεπτα *rell* ¦ σαρεφθα N [11%] ¦ σαραπτα W [3%] OC ¦ seven other spellings [3%] † **4:26** σιδωνος f^{35} [95%] CP,HF,RP,TR ¦ σιδωνιας ℵA,C [3%] OC,NU ¦ σειδωνιας B,W ¦ σιδονιας D [1%] ¦ two other variants [0.5%] ‡ **4:27** ελισσαιου f^{35} C [86%] CP,HF,RP,TR ¦ ελισαιου ℵA(B)D [13%] OC,NU ¦ ελεισεου W ¦ three other readings § **4:27** επι ελισσαιου του προφητου εν τω ισραηλ f^{35} A [95%]

CP,HF,RP,TR,OC ¦ 5671234 אB,C,D,W [5%] NU

καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθαρίσθη εἰ μὴ Νεεμὰν* ὁ Σύρος.»

Atypical mob action

28 Καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν
τῇ συναγωγῇ ἀκούοντες ταῦτα, 29 καὶ
ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως
καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως† ὀφρύος τοῦ ὄρους
ἐφ᾽ οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ᾠκοδόμητο,‡ εἰς τὸ§
κατακρημνίσαι αὐτόν. 30 Αὐτὸς δέ, διελθὼν
διὰ μέσου αὐτῶν, ἐπορεύετο.

Capernaum becomes His base of operations—27 AD

31 Καὶ κατῆλθεν* εἰς Καπερναούμ,† πόλιν τῆς
Γαλιλαίας· καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς
σάββασιν. 32 Καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ
αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.

A demonized man

33 Καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων
πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου· καὶ ἀνέκραξεν
φωνῇ μεγάλῃ 34 λέγων·‡ «Ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοί,
Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; Ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; Οἶδά

---

* **4:27** νεεμαν **f**35 [77%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ναιμαν ℵA,B,C(D)W [8%] NU ¦ νεεμμαν [13%] ¦ six other spellings [2%] † **4:29** εως **f**35 ℵA,B,C [97.5%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ 1 της D [1.5%] TR ¦ 1 του [1%] ‡ **4:29** αυτων ωκοδομητο **f**35 A,C [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 𝔓4ℵB(D)W [1.5%] NU § **4:29** εις το **f**35 A,C [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ωστε 𝔓4vℵB,D,W [3%] NU ¦ two other variants [2%] * **4:31** κατηλθεν *rell* ¦ 1 ο ιησους [14%] † **4:31** καπερναυμ **f**35 A,C [99.4%] CP,HF,RP,TR,OC ¦

καφαρναυμ $\mathfrak{P}^{4}$אB,D,W [0.6%] NU ‡ **4:34** λεγων $\mathbf{f}^{35}$ A,C,D [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — אB,W [1%] NU

σε τίς εἶ, ὁ Ἅγιος τοῦ Θεοῦ.» 35 Καὶ ἐπετίμησεν
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς λέγων, «Φιμώθητι, καὶ ἔξελθε
ἐξ§ αὐτοῦ.» Καὶ ῥῖψαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον
εἰς* μέσον, ἐξῆλθεν ἀπ᾽ αὐτοῦ, μηδὲν βλάψαν
αὐτόν. 36 Καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάντας, καὶ
συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες· «Τίς
ὁ λόγος οὗτος, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει
ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασιν, καὶ
ἐξέρχονται.» 37 Καὶ ἐξεπορεύετο ἦχος περὶ
αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου.

Peter's mother-in-law

38 Ἀναστὰς δὲ ἐκ† τῆς συναγωγῆς‡ εἰσῆλθεν
εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος. Πενθερὰ δὲ§ τοῦ
Σίμωνος ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ, καὶ
ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς. 39 Καὶ ἐπιστὰς
ἐπάνω αὐτῆς ἐπετίμησεν τῷ πυρετῷ, καὶ
ἀφῆκεν αὐτήν. Παραχρῆμα δὲ ἀναστᾶσα
διηκόνει αὐτοῖς.

Healings at sunset

40 Δύνοντος* δὲ τοῦ ἡλίου, πάντες† ὅσοι
εἶχον ἀσθενοῦντας νόσοις ποικίλαις ἤγαγον
αὐτοὺς πρὸς αὐτόν· ὁ δὲ ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν

---

§ **4:35** εξ f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$A,C,Q [86%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ απ ℵB,D,W [14%] NU * **4:35** εις f^{35} D [80%] CP,HF,RP ¦ 1 το $\mathfrak{P}^{75}$ℵA,B,C,Q,W [20%] TR,OC,NU † **4:38** εκ f^{35} A [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ απο $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,C,D,N,Q,W [4%] NU ‡ **4:38** συναγωγης *rell* ¦ 1 ο ιησους [12%] § **4:38** πενθερα δε f^{35} ℵA,B,D,N,Q [83%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ η 21 C [5%] ¦ η 12 W [12%] TR * **4:40** δυνοντος *rell* ¦ δυναντος [17%] ¦ δυσαντος D † **4:40** παντες f^{35} ℵA,D,N,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ απαντες

B,C [1%] NU

τὰς χεῖρας ἐπιθεὶς‡ ἐθεράπευσεν§ αὐτούς.
41 Ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν,
κράζοντα* καὶ λέγοντα ὅτι «Σὺ εἶ ὁ Χριστός,†
ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.» Καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἴα αὐτὰ
λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν Χριστὸν αὐτὸν εἶναι.
42 Γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη
εἰς ἔρημον τόπον· καὶ οἱ ὄχλοι ἐζήτουν‡ αὐτὸν
καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον αὐτὸν
τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ᾽ αὐτῶν. 43 Ὁ δὲ
εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι «Καὶ ταῖς ἑτέραις
πόλεσιν εὐαγγελίσασθαί με δεῖ τὴν βασιλείαν
τοῦ Θεοῦ, ὅτι εἰς§ τοῦτο ἀπέσταλμαι.»*
44 Καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς† τῆς
Γαλιλαίας.‡

---

‡ **4:40** επιθεις f^{35} אA,C,N [94%] CP,HF,RP,TR ¦ επιτιθεις B,D,Q,W [6%] OC,NU § **4:40** εθεραπευσεν f^{35} אA,C,N,Q [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εθεραπευεν B,D,W [4%] NU * **4:41** κραζοντα f^{35} B,C,N,Q [66%] CP,HF,RP,TR ¦ κραυγαζοντα A,D,W [34%] OC[NU] ¦ κραζοντων א † **4:41** ο χριστος f^{35} A,N,Q [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB,C,D,W [1.5%] NU ‡ **4:42** εζητουν f^{35} [40%] CP,TR ¦ επεζητουν $\mathfrak{P}^{75vid}$אA,B,C,D,Q,W [60%] HF,RP,OC,NU § **4:43** εις f^{35} A,C(D)Q [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ επι $\mathfrak{P}^{75}$אB,W [1.5%] NU * **4:43** απεσταλμαι f^{35} A,Q [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ απεσταλην $\mathfrak{P}^{75}$אB,C,D,W [5%] NU † **4:44** εν ταις συναγωγαις f^{35} A,C (97.1%) CP,HF,RP,TR ¦ 23 (0.7%) ¦ 1 τη συναγωγη (0.2%) ¦ εις τας συναγωγας $\mathfrak{P}^{75}$אB,D,Q,W (1.8%) OC,NU ¦ long

omissions (0.1%) ‡ **4:44** της γαλιλαιας f^{35} A,D (94.7%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 ιουδαιας $\mathfrak{P}^{75}$אB,C,Q (4.1%) NU ¦ των ιουδαιων W (0.2%) ¦ αυτων (0.5%) ¦ conflations (0.2%) ¦
long omissions (0.1%) ¦ two other variants (0.1%) [Comparing this variant set with the prior one, there are a variety of 'conflations'—εις τας συναγωγας της ιουδαιας is read by only 0.8%, which number includes $\mathfrak{P}^{75}$אB,Q.]

5

By the sea

1 Ἐγένετο δέ, ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι
αὐτῷ τοῦ* ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ
αὐτὸς ἦν ἑστὼς περὶ† τὴν λίμνην Γενησαρέτ,‡
2 καὶ εἶδεν§ δύο πλοῖα ἑστῶτα παρὰ τὴν
λίμνην (οἱ δὲ ἁλιεῖς ἀποβάντες ἀπ᾽ αὐτῶν,*
ἀπέπλυναν† τὰ δίκτυα). 3 Ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν
τῶν πλοίων, ὃ ἦν τοῦ‡ Σίμωνος, ἠρώτησεν
αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον. Καὶ
καθίσας§ ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου* τοὺς
ὄχλους.

A miraculous catch

4 Ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπεν πρὸς
τὸν Σίμωνα, «Ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος
καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν.»

---

* **5:1** του $\mathfrak{f}^{35}$ C,D,Q [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ και $\mathfrak{P}^{75}$(א)A,B,W [2.5%] NU † **5:1** περι $\mathfrak{f}^{35}$ [18%] ¦ παρα $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,D,Q,W [82%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ‡ **5:1** γενησαρετ $\mathfrak{f}^{35}$ [29%] ¦ γεννησαρετ $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,C,Q,W [60%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ γεννησαρεθ [9%] ¦ γεννησαρεδ D ¦ two other spellings [2%] § **5:2** ειδεν *rell* ¦ ιδε A,C,D,Q [11%] ¦ four other variants [4%] * **5:2** αναβαντες απ αυτων $\mathfrak{f}^{35}$ A [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 231 $\mathfrak{P}^{75}$B,C,D,Q,W [1%] NU ¦ 31 א † **5:2** απεπλυναν $\mathfrak{f}^{35}$ A [90%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ επεπλυνον [7%] ¦ επλυναν אC,Q [2%] ¦ επλυνον B,D,W [1%] NU ‡ **5:3** του $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,Q [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB,D,W [1%] NU § **5:3** και καθισας $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,D [99.5%]

CP,HF,RP,TR,OC
Luke 3:15 xxi Luke 3:19
¦ 2 δε 𝔓75 אB,Q,W [0.5%] NU * **5:3** εδιδασκεν εκ του πλοιου
f35 A,C,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2341 𝔓75B [1%] NU ¦ εν
τω πλοιω 1 אD

5 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Σίμων εἶπεν αὐτῷ,† «Ἐπιστάτα, δι᾽ ὅλης τῆς‡ νυκτὸς κοπιάσαντες
οὐδὲν ἐλάβομεν, ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὸ δίκτυον.»§ 6 Καὶ τοῦτο
ποιήσαντες συνέκλεισαν πλῆθος ἰχθύων* πολύ, διερρήγνυτο† δὲ τὸ δίκτυον‡ αὐτῶν.
7 Καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις τοῖς§ ἐν τῷ ἑτέρῳ πλοίῳ τοῦ ἐλθόντας συλλαβέσθαι
αὐτοῖς· καὶ ἦλθον καὶ ἔπλησαν ἀμφότερα τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. 8 Ἰδὼν δὲ
Σίμων Πέτρος προσέπεσεν τοῖς γόνασιν* Ἰησοῦ λέγων, «Ἔξελθε ἀπ᾽ ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ
ἁμαρτωλός εἰμι, Κύριε.» 9 Θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ
ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων ἣ † συνέλαβον·
10 ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, υἱοὺς Ζεβεδαίου, οἳ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ Σίμωνι. Καὶ
εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα ὁ Ἰησοῦς, «Μὴ φοβοῦ·
ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν.» 11 Καὶ

---

† **5:5** ο σιμων ειπεν αυτω **f**^{35} A,C,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 23 **𝔓**^{75}B,NU ¦ 32 **א** ¦ four other variants D [1%] ‡ **5:5** της **f**^{35} C,D [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{75}**א**A,B,W [1%] NU § **5:5** το δικτυον **f**^{35} A,C [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ τα δικτυα **𝔓**^{75}**א**B,W [2%] NU ¦ D is wild * **5:6** πληθος ιχθυων *rell* ¦ 21 D [2.5%] TR
† **5:6** διερρηγνυτο **f**^{35} (A) [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ διερρησσετο **𝔓**^{75}**א**(B) [0.5%] NU ¦ διερρητο C ¦ διερρησοντο W ¦ ρησσεσθαι D ‡ **5:6** το δικτυον **f**^{35} A,C [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ τα δικτυα **𝔓**^{4,75}**א**B(D)W [1.5%] NU § **5:7** τοις **f**^{35} A,C [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{75}**א**B,D,W [1%] NU * **5:8** γονασιν **f**^{35}

𝔓4,75 אB(D)W [85%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ 1 του A,C [15%] TR † **5:9**
η **f**35 אA,C,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ων 𝔓75B,D [0.5%] NU

καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες ἅπαντα‡ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

The hinge: proof, evaluation, rejection

A leper—the proof

12 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδού, ἀνὴρ πλήρης λέπρας· καὶ ἰδὼν§ τὸν Ἰησοῦν, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον ἐδεήθη αὐτοῦ λέγων, «Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.» 13 Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ εἰπών,* «Θέλω· καθαρίσθητι.» Καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ᾽ αὐτοῦ. 14 Καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν, «Ἀλλὰ† ἀπελθὼν δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ καὶ προσένεγκαι‡ περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου καθὼς προσέταξεν Μωσῆς,§ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.»

15 Διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ, καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν καὶ θεραπεύεσθαι ὑπ᾽ αὐτοῦ* ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν†

---

‡ **5:11** απαντα f^{35} A,C,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ παντα ℵB(D) [4%] NU § **5:12** και ιδων f^{35} A,C,D,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2 δε ℵB [1%] NU * **5:13** ειπων f^{35} A,N [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ λεγων ℵB,C,D,W [2%] NU † **5:14** αλλα *rell* ¦ αλλ [17%] ‡ **5:14** προσενεγκαι f^{35} ℵ [30%] ¦ προσενεγκε A,B,C,D,N,W [70%] CP,HF,RP,TR,OC,NU § **5:14** μωσης f^{35} A [74%] CP,HF,RP,TR ¦ μωυσης ℵB,C(D)N,W [26%] OC,NU * **5:15** ὑπ (απ A) αυτου f^{35} (A)N [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,C,D,W [2.5%] NU † **5:15**

ασθενειων *rell* ¦ ασθενιων אN,W [14%]

αὐτῶν. 16 Αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς
ἐρήμοις καὶ προσευχόμενος.

An examining council—the evaluation

17 Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν καὶ αὐτὸς
ἦν‡ διδάσκων, καὶ ἦσαν καθήμενοι Φαρισαῖοι
καὶ νομοδιδάσκαλοι, οἳ ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ
πάσης κώμης τῆς Γαλιλαίας καὶ Ἰουδαίας καὶ
Ἰερουσαλήμ—καὶ δύναμις Κυρίου ἦν εἰς τὸ
ἰᾶσθαι αὐτούς.§

"Your sins are forgiven"

18 Καὶ ἰδού, ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης
ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ ἐζήτουν
αὐτὸν εἰσενεγκεῖν καὶ θεῖναι* ἐνώπιον αὐτοῦ.
19 Καὶ μὴ εὑρόντες πῶς† εἰσενέγκωσιν αὐτόν,
διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα διὰ τῶν
κεράμων καθῆκαν αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ εἰς
τὸ μέσον, ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ. 20 Καὶ ἰδὼν
τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν αὐτῷ,‡ «Ἄνθρωπε,
ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.»

A 'discussion' ensues

---

‡ **5:17** ην *rell* ¦ 1 ο ιησους [11%] § **5:17** αυτους f^{35} A,C,D,N (98.4%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ αυτον ℵB,W (0.9%) NU ¦ eight other variants (0.7%) (Why would the editors of NU choose such an inferior reading?) * **5:18** θειναι f^{35} ℵA,C,D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 αυτον B [1%] [NU] † **5:19** πως f^{35} [35%] ¦ ποιας ℵA,B,C,D,N,W [57%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ ποθεν [4%] ¦ δια ποιας [2%] TR ¦ ποιας οδου [2%] ‡ **5:20** αυτω f^{35} A,N,W [95.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ τω παραλυτικω C,D [3%] ¦ τω ανθρωπω [0.5%] ¦ — ℵB [1%] NU

21 Καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς
καὶ οἱ Φαρισαῖοι λέγοντες· «Τίς ἐστιν
οὗτος ὃς λαλεῖ βλασφημίας; Τίς δύναται
ἀφιέναι ἁμαρτίας§ εἰ μὴ μόνος ὁ Θεός;»
22 Ἐπιγνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς
αὐτῶν, ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς· «Τί
διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; 23 Τί
ἐστιν εὐκοπώτερον εἰπεῖν, ‹Ἀφέωνταί σοι
αἱ ἁμαρτίαι σου,› ἢ εἰπεῖν, ‹Ἔγειραι* καὶ
περιπάτει›; 24 Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει
ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου† ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι
ἁμαρτίας»—εἶπεν τῷ παραλελυμένῳ·‡ «Σοὶ
λέγω, ἔγειραι,§ καὶ ἆρας τὸ κλινίδιόν σου
πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου.»

God is glorified

25 Καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν,
ἆρας ἐφ᾽ ᾧ * κατέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον
αὐτοῦ δοξάζων τὸν Θεόν. 26 Καὶ ἔκστασις
ἔλαβεν ἅπαντας καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεόν· καὶ
ἐπλήσθησαν φόβου λέγοντες ὅτι «Εἴδομεν
παράδοξα σήμερον.»

Enter Levi (Matthew)

---

§ **5:21** αφιεναι αμαρτιας f^{35} ℵA,C,N(W) [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 [0.8%] ¦ 2 αφειναι B,D [0.2%] NU * **5:23** εγειραι f^{35} [55%] CP,HF,RP,TR ¦ εγειρε ℵA,B,C,D,N,W [45%] OC,NU † **5:24** εξουσιαν εχει ο υιος του ανθρωπου f^{35} ℵA,C,D,N [91%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 345612 B,W [9%] NU ‡ **5:24** παραλελυμενω *rell* ¦ παραλυτικω ℵC,D,N,W [11%] § **5:24** εγειραι f^{35} [55%]

CP,HF,RP,TR ¦ εγειρε ℵA,B,C,D,N,W [45%]
OC,NU * **5:25** ω
f35 [58%] CP,TR ¦ ο ℵA,B,C,N,W [42%]
HF,RP,OC,NU ¦ D is wild

27 Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν καὶ ἐθεάσατο
τελώνην ὀνόματι Λευὶν† καθήμενον ἐπὶ
τὸ τελώνιον, καὶ εἶπεν αὐτῷ, «Ἀκολούθει
μοι.» 28 Καὶ καταλιπὼν‡ ἅπανταS ἀναστὰς
ἠκολούθησεν* αὐτῷ. 29 Καὶ ἐποίησεν δοχὴν
μεγάλην† Λευὶς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· καὶ
ἦν ὄχλος τελωνῶν πολὺς‡ καὶ ἄλλων οἳ ἦσαν
μετ᾽ αὐτῶν κατακείμενοι.

The Pharisees have a problem

30 Καὶ ἐγόγγυζον οἱ γραμματεῖς αὐτῶν, καὶ
οἱ Φαρισαῖοι,§ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ
λέγοντες, «Διὰ τί μετὰ τῶν* τελωνῶν καὶ
ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε;» 31 Καὶ
ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτούς· «Οὐ
χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ᾽†
οἱ κακῶς ἔχοντες. 32 Οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι
δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλούς, εἰς μετάνοιαν.»

---

† **5:27** λευιν *rell* ¦ λευι [10%] ¦ λευειν ℵA,B,C,N,W [4%] ¦ λευει (D) [1%] ‡ **5:28** καταλιπων *rell* ¦ καταλειπων A [12%] § **5:28** απαντα f^{35} A [93%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ απαντας ℵ ¦ παντας C ¦ παντα B,D,N,W [2%] NU ¦ — [5%] * **5:28** ηκολουθησεν f^{35} ℵA,C,N [99.3%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ηκολουθει B,D,W [0.7%] NU † **5:29** μεγαλην *rell* ¦ 1 ο [1.5%] TR ‡ **5:29** τελωνων πολυς f^{35} A [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 ℵB,C,D,N,W [5%] NU § **5:30** γραμματεις αυτων και οι φαρισαιοι f^{35} A,N [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 53412 (B)C,W [1%] NU ¦ 1345 [1%] ¦ 5341 ℵ(D) (Render, “the scribes and Pharisees complained

about them to His disciples.”) * **5:30** των f^{35} אA,B,C,D,N,W [70%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ — [30%] TR † **5:31** αλλ *rell* ¦ αλλα A,B,W [0.4%] NU

33 Οἱ δὲ εἶπον‡ πρὸς αὐτόν, «Διὰ τί§
οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου νηστεύουσιν πυκνὰ
καὶ δεήσεις ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν
Φαρισαίων, οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσιν καὶ πίνουσιν;»
34 Ὁ δὲ* εἶπεν πρὸς αὐτούς· «Μὴ δύνασθε
τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος
μετ᾽ αὐτῶν ἐστιν ποιῆσαι νηστεύειν;†
35 Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι‡ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ᾽
αὐτῶν ὁ νυμφίος· τότε νηστεύσουσιν ἐν
ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.»

New wine vs. old wineskins

36 Ἔλεγεν δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς ὅτι
«Οὐδεὶς ἐπίβλημα§ ἱματίου καινοῦ* ἐπιβάλλει
ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μή γε, καὶ τὸ καινὸν
σχίζει† καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνεῖ‡ τὸ ἀπὸ
τοῦ καινοῦ. 37 Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον
εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μή γε, ῥήξει ὁ νέος
οἶνος§ τοὺς ἀσκούς, καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται

---

‡ **5:33** ειπον *rell* ¦ ειπαν **𝔓**^{4}B,C,D,N,W [0.7%] NU
§ **5:33** δια τι **f**^{35} א A,C,D,N [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{4}B,W [1%] NU * **5:34** δε **f**^{35} A [91%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 ιησους **𝔓**^{4} א B,C,D,W [9%] NU † **5:34** νηστευειν **f**^{35} א A,C,D,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ νηστευσαι B [1%] NU ‡ **5:35** ημεραι **f**^{35} א C [25%] ¦ 1 και **𝔓**^{4}A,B,D,W [75%] CP,HF,RP,TR,OC,NU § **5:36** επιβλημα **f**^{35} A,C [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 απο **𝔓**^{4} א B,D,W [3%] NU * **5:36** καινου **f**^{35} A,C [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 σχισας **𝔓**^{4} א B,D,W [2%] NU † **5:36** σχιζει **f**^{35} A [97%] CP,HF,RP,TR ¦ σχισει א B,C,D,W [2%] OC,NU ¦ σχιζεται [1%] ‡ **5:36** συμφωνει **f**^{35} [79%] CP,HF,RP ¦ 1 επιβλημα (D) [1%] TR ¦ 1 το επιβλημα

[18%] OC ¦
συμφωνησει το επιβλημα 𝔓^{4}אB,C,W [2%] NU ¦
συμφωνησει A
§ **5:37** ο νεος οινος **f**^{35} A [84%] CP,HF,RP,TR ¦ 1312
𝔓^{4}B,C,D,W [15%] OC,NU ¦ 13 א [1%]

καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται. 38 Ἀλλὰ* οἶνον νέον
εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον, καὶ ἀμφότεροι
συντηροῦνται.† 39 Καὶ‡ οὐδεὶς πιὼν παλαιὸν
εὐθέως§ θέλει νέον, λέγει γάρ, ‹Ὁ παλαιὸς
χρηστότερός* ἐστιν.› »

6

Jesus is Lord of the Sabbath

1 Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ*
διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ τῶν† σπορίμων· καὶ
ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς στάχυας καὶ
ἤσθιον,‡ ψώχοντες ταῖς χερσίν. 2 Τινὲς δὲ
τῶν Φαρισαίων εἶπον αὐτοῖς,§ «Τί ποιεῖτε
ὃ οὐκ ἔξεστιν ποιεῖν* ἐν† τοῖς σάββασιν;»

---

* **5:38** αλλα *rell* ¦ αλλ B,C [40%] † **5:38** και αμφοτεροι συντηρουνται f^{35} A,C(D) (98.6%—of which 1.7% have minor variations) CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^4$(א)B(W) (1.2%) NU ¦ long omissions (0.2%) ‡ **5:39** και f^{35} אA,C,W [99.6%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^4$B [0.4%] ¦ D omits verse 39 § **5:39** ευθεως f^{35} A [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ευθυς [2%] ¦ — $\mathfrak{P}^4$אB,C,W [1.5%] NU * **5:39** χρηστοτερος f^{35} A,C [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ χρηστος $\mathfrak{P}^4$אB,W [1%] NU * **6:1** δευτεροπρωτω f^{35} A,C,D (92.1%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ δευτερω πρωτω (6%) ¦ — $\mathfrak{P}^4$אB,W (1.6%) NU ¦ four other variants (0.2%) † **6:1** των f^{35} C,D [88%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^4$אA,B,W [12%] NU ‡ **6:1** τους σταχυας και ησθιον f^{35} A(D)W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 3412 $\mathfrak{P}^{4,75v}$B,C [2%] NU ¦ 234 א § **6:2** αυτοις f^{35} A [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αυτω D [1%] ¦ — $\mathfrak{P}^4$אB,C,W [1.5%] NU ¦ two other variants
* **6:2** ποιειν f^{35} אA,C,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ —

$\mathfrak{P}^{4}$B [0.5%]
NU ¦ D is wild ¦ three other variants † **6:2** εν $\mathfrak{f}^{35}$ A,C [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{4}$אB,W [5%] NU

3 Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς·‡
«Οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε, ὃ ἐποίησεν Δαυὶδ
ὁπότε§ ἐπείνασεν, αὐτὸς καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ
ὄντες·* 4 ὡς† εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ
καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔλαβεν καὶ‡
ἔφαγεν, καὶ ἔδωκεν καὶ§ τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ—οὓς
οὐκ ἔξεστιν φαγεῖν εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς;»
5 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι* «Κύριός ἐστιν ὁ Υἱὸς
τοῦ Ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.»†

He heals on the Sabbath

6 Ἐγένετο δὲ καὶ‡ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ
εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ
διδάσκειν. Καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος,§ καὶ ἡ χεὶρ
αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά. 7 Παρετήρουν* δὲ† οἱ

---

‡ **6:3** προς αυτους ειπεν ο ιησους f^{35} $\mathfrak{P}^{75vC}$ [80%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ 45312 A [12%] ¦ 45123 ℵW [4%] ¦ 31245 [1%] ¦ 1235 $\mathfrak{P}^{4}$B ¦ 453 αυτους [0.5%] ¦ 45 ελεγεν 12 D ¦ 453 [2%] § **6:3** οποτε f^{35} A [89%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ οτε $\mathfrak{P}^{4}$ℵB,C,D,W [11%] NU * **6:3** οντες f^{35} A,C [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ παντες [1%] ¦ — $\mathfrak{P}^{4}$ℵB,D,W [2.5%] † **6:4** ως f^{35} ℵA,C [93%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ πως [7%] ¦ — $\mathfrak{P}^{4}$B,D ‡ **6:4** ελαβεν και f^{35} A [85%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ λαβων B,C [0.5%] NU ¦ — ℵD,W [14.5%] § **6:4** και f^{35} ℵA,D [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{4}$B,W [2.5%] NU * **6:5** οτι f^{35} A(D) [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{4}$ℵB,W [2%] NU † **6:5** ο υιος του ανθρωπου και του σαββατου f^{35} A(D) [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 671234 ℵB,W [0.3%] NU ‡ **6:6** και f^{35} A [86%] HF,RP,TR,OC ¦

— $\mathfrak{P}^{4}$אB,W [14%] CP,NU ¦ D is wild § **6:6** εκει ανθρωπος
$\mathbf{f}^{35}$ A [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 $\mathfrak{P}^{4}$אB,W [3%] NU ¦ 2 D
* **6:7** παρετηρουν $\mathbf{f}^{35}$ א [89%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ παρετηρουντο $\mathfrak{P}^{4}$A,B,D [11%] NU † **6:7** δε $\mathbf{f}^{35}$ A [93%] CP,HF,RP,OC ¦ 1 αυτον $\mathfrak{P}^{4}$אB,D,W [7%] TR,NU

γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, εἰ‡ τῷ σαββάτῳ θεραπεύσει,§ ἵνα εὕρωσιν κατηγορίαν* αὐτοῦ.† 8 Αὐτὸς δὲ ᾔδει τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν καὶ εἶπεν‡ τῷ ἀνθρώπῳ§ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα, «Ἔγειραι* καὶ στῆθι εἰς τὸ μέσον.» Ὁ δὲ† ἀναστὰς ἔστη. 9 Εἶπεν οὖν‡ ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτούς· «Ἐπερωτήσω§ ὑμᾶς τι·* Ἔξεστιν τοῖς σάββασιν† ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀποκτεῖναι;»‡,§ 10 Καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐτοὺς* εἶπεν αὐτῷ,† «Ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου.» Ὁ δὲ

---

‡ **6:7** ει f^{35} D [25%] ¦ 1 εν $\mathfrak{P}^4$א A,B,D,W [75%] CP,HF,RP,TR,OC,NU

§ **6:7** θεραπευσει f^{35} $\mathfrak{P}^4$B [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ θεραπευει אA,D,W [3%] NU * **6:7** κατηγοριαν f^{35} A,W [93%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ κατηγορειν $\mathfrak{P}^4$אB [7%] NU ¦ κατηγορησαι D

† **6:7** αυτου *rell* ¦ κατ 1 W [15%] ‡ **6:8** και ειπεν f^{35} A [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦2 δε $\mathfrak{P}^4$אB,W [3%] NU ¦ 2 [0.5%] ¦ λεγει D § **6:8** ανθρωπω f^{35} A,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ανδρι $\mathfrak{P}^4$אB [3%] NU ¦ — D * **6:8** εγειραι f^{35} [55%] CP,HF,RP,TR ¦ εγειρε $\mathfrak{P}^4$אA,B,W [45%] OC,NU ¦ εγειρου D † **6:8** ο δε f^{35} A [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ και $\mathfrak{P}^4$אB,D,W [4%] NU ‡ **6:9** ουν f^{35} A [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ δε $\mathfrak{P}^4$אB,D,W [2.5%] NU § **6:9** επερωτησω f^{35} A,D [99.2%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ επερωτω $\mathfrak{P}^4$אB,W [0.4%] NU ¦ ερωτησω [0.4%] * **6:9** τι f^{35} A [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ει $\mathfrak{P}^4$אB,D,W [1%] NU † **6:9** τοις σαββασιν f^{35} A [99%] CP,HF,RP,TR,OC

¦ τω σαββατω 𝔓^{4}אB,D,W [1%] NU ‡ **6:9** αποκτειναι f^{35} A [90%] CP,HF,RP,OC ¦ απολεσαι 𝔓^{4}אB,D,W [10%] TR,NU § **6:9** αποκτειναι *rell* ¦ 1 οι δε εσιωπων D [15%] * **6:10** αυτους *rell* ¦ 1 εν οργη D [10%] ¦ 1 μετ οργης [1%] † **6:10** αυτω f^{35} 𝔓^{4}A,B [90%] CP,HF,RP,OC,NU
¦ τω ανθρωπω אD,W [10%] TR

ἐποίησεν οὕτως‡ καὶ ἀποκατεστάθη§ ἡ χεὶρ
αὐτοῦ, ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.*

The rejection

11 Αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας, καὶ
διελάλουν† πρὸς ἀλλήλους τί ἂν ποιήσειαν‡
τῷ Ἰησοῦ.

Choosing the Twelve

12 Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις
ἐξῆλθεν§ εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, καὶ ἦν
διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Θεοῦ.
13 Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα προσεφώνησεν τοὺς
μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ᾽ αὐτῶν
δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν·*
14 Σίμωνα (ὃν καὶ ὠνόμασεν Πέτρον) καὶ
Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,† Ἰάκωβον καὶ
Ἰωάννην,‡ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον,§

---

‡ **6:10** εποιησεν ουτως $\mathfrak{f}^{35}$ [42%] CP,TR ¦ 1 $\mathfrak{P}^{4}$A,B [54.5%] HF,RP,OC,NU ¦ εξετεινεν ℵD,W [3.5%] § **6:10** αποκατεσταθη $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{4}$B [55%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ απεκατεσταθη A,D,W [44%] NU ¦ απεκατεστη ℵ [1%] * **6:10** υγιης ως η αλλη $\mathfrak{f}^{35}$ [80%] CP,HF,RP,TR ¦ 234 A,D,Q [18%] OC ¦ 12 και 34 D [1.5%] ¦ 1 W ¦ — $\mathfrak{P}^{4,75v}$ℵB [0.5%] NU † **6:11** διελαλουν *rell* ¦ ελαλουν $\mathfrak{P}^{4}$ [15%] ¦ διαλογιζοντο D ¦ one other variant ‡ **6:11** ποιησειαν $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{4}$ [91%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ποιησαιεν $\mathfrak{P}^{75}$B [6%] NU ¦ ποιησειεν A,W [0.5%] ¦ ποιησιεν ℵ ¦ five other variants D [2%] § **6:12** εξηλθεν $\mathfrak{f}^{35}$ Q [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εξελθειν αυτον $\mathfrak{P}^{4,75}$ℵA,B,D,W [3%] NU * **6:13** ωνομασεν *rell* ¦ ονομασε [15%] ¦ εκαλεσε D † **6:14** αυτου $\mathfrak{f}^{35}$ A,Q [92%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 και $\mathfrak{P}^{4,75}$ℵB,D,W [8%] NU ‡ **6:14** ιωαννην $\mathfrak{f}^{35}$ A,Q [99%] CP,HF,RP,TR,OC

¦ 1 και 𝔓^{4}אB,D,W [1%] NU § **6:14**
βαρθολομαιον **f**^{35} A,Q [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 και
𝔓^{4}אB,D,W
[1%] NU

15 Ματθαῖον* καὶ Θωμᾶν,† Ἰάκωβον (τὸν
τοῦ‡ Ἀλφαίου) καὶ Σίμωνα (τὸν καλούμενον
Ζηλωτήν),§ 16 Ἰούδαν Ἰακώβου καὶ Ἰούδαν
Ἰσκαριώτην* (ὃς καὶ† ἐγένετο προδότης).

A sermon on a level place

17 Καὶ καταβὰς μετ᾽ αὐτῶν ἔστη ἐπὶ τόπου‡
πεδινοῦ, καὶ ὄχλος§ μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ
πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς
Ἰουδαίας καὶ Ἰερουσαλήμ, καὶ τῆς παραλίου
Τύρου καὶ Σιδῶνος, οἳ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ
καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν· 18 καὶ
οἱ ὀχλούμενοι* ὑπὸ† πνευμάτων ἀκαθάρτων
—καὶ‡ ἐθεραπεύοντο. 19 Καὶ πᾶς ὁ ὄχλος
ἐζήτει§ ἅπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ᾽
αὐτοῦ ἐξήρχετο καὶ ἰᾶτο πάντας.

Blessings

---

* **6:15** ματθαιον **f**^{35} A,Q [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ μαθθαιον **𝔓**^{4}א B,D [0.5%] NU ¦ μαθθεον W ¦ two other variants
† **6:15** θωμαν **f**^{35} A,B,Q,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 και **𝔓**^{4}א(D) [2%] NU
‡ **6:15** τον του **f**^{35} A,D,Q [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{4}א B,W [2%] NU ¦ 2 [3%] § **6:15** ζηλωτην **f**^{35} A [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 και **𝔓**^{4,75v}א B,D,Q,W [4%] NU * **6:16** ισκαριωτην **f**^{35} A,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ισκαριωθ **𝔓**^{4,75}א B [0.5%] NU ¦ σκαριωθ D ¦ four other variants † **6:16** και **f**^{35} A,D,Q [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — א B,W [0.5%] NU ‡ **6:17** τοπου *rell* ¦ του [15%] ¦ του 1 [1%] § **6:17** οχλος **f**^{35} A [99%]

CP,HF,RP,TR,OC ¦
1 πολυς 𝔓75אB,W [1%] NU * **6:18** οχλουμενοι **f**35 D,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ενοχλουμενοι 𝔓75אA,B,T [1%] NU † **6:18** υπο **f**35 [60%] CP,HF,RP,TR ¦ απο 𝔓75אA,B,D,Q,T,W [40%] OC,NU ‡ **6:18** και **f**35 [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — 𝔓75אA,B,D,Q,T,W [1.5%] NU § **6:19** εζητει **f**35 A,D,Q [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦
εζητουν 𝔓75אB,T,W [1%] NU

20 Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ
εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἔλεγεν·
«Μακάριοι οἱ πτωχοί,* ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία
τοῦ Θεοῦ. 21 Μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν,
ὅτι χορτασθήσεσθε. Μακάριοι οἱ κλαίοντες
νῦν, ὅτι γελάσετε. 22 Μακάριοί ἐστε ὅταν
μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν
ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίσωσιν καὶ
ἐκβάλωσιν τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρόν, ἕνεκα
τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου. 23 Χάρητε† ἐν ἐκείνῃ
τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε· ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς
ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ· κατὰ ταῦτα‡ γὰρ
ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

Woes

24 »Πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι
ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν. 25 Οὐαὶ ὑμῖν
οἱ ἐμπεπλησμένοι,§ ὅτι πεινάσετε. Οὐαὶ ὑμῖν*
οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε.
26 Οὐαὶ† ὅταν καλῶς εἴπωσιν ὑμᾶς‡ πάντες

---

* **6:20** πτωχοι *rell* ¦ 1 τω πνευματι Q [10%] † **6:23** χαρητε **f**^{35} א,A,B,D [95%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ χαιρετε [5%] TR ‡ **6:23** ταυτα **f**^{35} א,A [98.5%] CP,HF,RP,TR ¦ τα αυτα **𝔓**^{75},B,D,Q,W [1.5%] OC,NU § **6:25** εμπεπλησμενοι **f**^{35} A(D) [85%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 νυν **𝔓**^{75},א,B,Q,T(W) [15%] NU * **6:25** υμιν **f**^{35} **𝔓**^{75},A,D,Q [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — א,B,W [3%] NU † **6:26** ουαι **f**^{35} **𝔓**^{75},א,A,B,Q,T [96%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ 1 υμιν (D)W [4%] TR ‡ **6:26** καλως ειπωσιν υμας **f**^{35} א,A (22%) CP ¦ 132 D,Q,T,W (76.1%) HF,RP,TR,OC ¦ 312 **𝔓**^{75},B (0.2%) NU ¦ 12 (1.2%) ¦ long omissions (0.4%) ¦ two

other variants (0.1%)

οἱ ἄνθρωποι,§ κατὰ ταῦτα* γὰρ ἐποίουν τοῖς
ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

Instructions

27 »Ἀλλά,† ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν·
Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε
τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς· 28 εὐλογεῖτε τοὺς
καταρωμένους ὑμᾶς,‡ προσεύχεσθε ὑπὲρ§ τῶν
ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς. 29 Τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ
τὴν σιαγόνα, πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην· καὶ ἀπὸ
τοῦ αἴροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα
μὴ κωλύσῃς. 30 Παντὶ δὲ τῷ* αἰτοῦντί σε
δίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντος τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει.
31 Καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ
ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς† ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.
32 Καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς,
ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; Καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ
τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσιν. 33 Καὶ‡
ἐὰν ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς,
ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; Καὶ γὰρ§ οἱ ἁμαρτωλοὶ

---

§ **6:26** παντες οι ανθρωποι **f**35 **𝔓**75A,B,Q,T (38.3%) TR,OC,NU ¦ 231 א (0.2%) ¦ 23 D (60.5%) CP,HF,RP ¦ 13 W (0.6%) ¦ long omission (0.4%) * **6:26** ταυτα **f**35 אA,T [94%] CP,HF,RP,TR ¦ τα αυτα **𝔓**75B,D,W [6%] OC,NU † **6:27** αλλα **f**35 אA,B,D,W [73%] CP,OC ¦ αλλ [27%] HF,RP,TR,NU ‡ **6:28** υμας **f**35 אA,B,D [45%] NU ¦ υμιν **𝔓**75 [46%] CP,HF,RP,OC ¦ 1 και W [1%] ¦ υμιν και [8%] TR § **6:28** υπερ **f**35 A,D [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ περι **𝔓**75אB,W [1%] NU * **6:30** δε τω **f**35 A,D [93%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2 [6.5%] ¦ — אB,W [0.5%] NU† **6:31** και υμεις **f**35

אA,D,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2 [1.5%] ¦ — B [0.5%] NU ‡ **6:33** και f^{35} A,D,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 γαρ $\mathfrak{P}^{75}$אB,NU ¦ long omission [0.7%] § **6:33** γαρ f^{35} A,D [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — אB,W [2%] NU

τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν. 34 Καὶ ἐὰν δανείζητε* παρ᾽
ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν,† ποία ὑμῖν χάρις
ἐστίν;‡ Καὶ γὰρ§ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς*
δανείζουσιν, ἵνα ἀπολάβωσιν τὰ ἴσα.

Be compassionate

35 »Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν,
καὶ ἀγαθοποιεῖτε, καὶ δανείζετε,† μηδὲν
ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολύς,
καὶ ἔσεσθε υἱοὶ‡ Ὑψίστου· ὅτι αὐτὸς χρηστός
ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς.
36 Γίνεσθε οὖν§ οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ* ὁ
Πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστίν.

We get what we give

37 »Καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε.†
Μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε.
Ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε. 38 Δίδοτε, καὶ
δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλόν—πεπιεσμένον

---

* **6:34** δανειζητε f^{35} [64%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ δανειζετε [26%] ¦ δανιζετε A,D [9%] ¦ δανισητε B [0.2%] NU ¦ δανισηται ℵW ¦ four further variants † **6:34** απολαβειν f^{35} A,D [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ λαβειν $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,W [1%] NU ‡ **6:34** εστιν f^{35} ℵA,D(W) [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{45v,75}$B [0.3%] § **6:34** γαρ f^{35} A,D [73%] CP,HF,RP,OC ¦ 1 οι [25%] TR ¦ 1 και [1.5%] ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,W [0.5%] NU * **6:34** αμαρτωλοις *rell* ¦ αμαρτωλους [12%] † **6:35** δανειζετε f^{35} [90%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ δανιζετε A,B,D,W [9%] NU ¦ δανιζεται ℵ [1%] ‡ **6:35** υιοι f^{35} ℵA,B,D,W [94%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ 1 του [6%] TR § **6:36** ουν f^{35} A [96%]

CP,HF,RP,TR,OC ¦ — 𝔓45,75אB,D,W [4%] NU * **6:36** και **f**35 A,D [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — אB,W [3.5%] † **6:37** κριθητε **f**35 A,C,D [93%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 και 𝔓75אB,W [7%] NU

καὶ‡ σεσαλευμένον καὶ§ ὑπερεκχυνόμενον*—
δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν. Τῷ γὰρ αὐτῷ
μέτρῳ ᾧ † μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.»
39 Εἶπεν δὲ‡ παραβολὴν αὐτοῖς· «Μήτι
δύναται τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖν; Οὐχὶ
ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται;§ 40 Οὐκ
ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ,*
κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος
αὐτοῦ. 41 Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ† ἐν τῷ
ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν
ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς; 42 Ἢ πῶς‡
δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου, ‹Ἀδελφέ,
ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
σου,› αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ
βλέπων; Ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν
ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις
ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ
ἀδελφοῦ σου.§

---

‡ **6:38** και f^{35} A,C [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,D,W [1%] NU

§ **6:38** και f^{35} A,C [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45}$ℵB,D,W [1.5%]

NU * **6:38** υπερεκχυνομενον f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$ [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ υπερεκχυννομενον ℵA,B,C,D,W [4%] NU † **6:38** τω γαρ αυτω μετρω ω f^{35} A,C (91.4%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1245 (5.9%) ¦ 1345 $\mathfrak{P}^{45}$ (0.7%) ¦ 1235 (0.4%) ¦ 1234 (0.3%) ¦ 524 ℵB,D,W (1.1%)

NU ¦ four other variants (0.2%) ‡ **6:39** δε f^{35} $\mathfrak{P}^{45v}$A [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 και ℵB,C,D,W [5%] NU

§ **6:39** πεσουνται f^{35} ℵA,C [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εμπεσουνται B(D,W) [5%] NU

* **6:40** αυτου f^{35} A,C [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,D,W [5%]

NU † **6:41** το *rell* ¦ τω [23%] ‡ **6:42** η πως $\mathbf{f}^{35}$ A,C,D,W [99.2%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2 $\mathfrak{P}^{75}$B,NU ¦ 2 δε ℵ [0.2%] ¦ και 2 [0.4%]

§ **6:42** εκβαλειν το καρφος το εν τω οφθαλμω του αδελφου σου $\mathbf{f}^{35}$ ℵA,C(D) [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2-10,1 $\mathfrak{P}^{75}$B,W [2%] NU

A tree is known by its fruit

43 »Οὐ γάρ ἐστιν δένδρον καλὸν ποιοῦν
καρπὸν σαπρόν, οὐδὲ* δένδρον σαπρὸν ποιοῦν
καρπὸν καλόν 44 —ἕκαστον γὰρ δένδρον
ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται· οὐ γὰρ
ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσιν σῦκα, οὐδὲ ἐκ
βάτου τρυγῶσιν σταφυλήν.† 45 Ὁ ἀγαθὸς
ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς
καρδίας αὐτοῦ‡ προφέρει τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ
πονηρὸς ἄνθρωπος§ ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ
τῆς καρδίας αὐτοῦ* προφέρει τὸ πονηρόν· ἐκ
γὰρ τοῦ† περισσεύματος τῆς‡ καρδίας λαλεῖ τὸ
στόμα αὐτοῦ.

Two foundations

46 »Τί δέ με καλεῖτε, ‹Κύριε, Κύριε,› καὶ οὐ
ποιεῖτε ἃ λέγω; 47 Πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρός με
καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων καὶ ποιῶν αὐτούς
—ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος· 48 ὅμοιός
ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς§
ἔσκαψεν καὶ ἐβάθυνεν καὶ ἔθηκεν θεμέλιον

---

* **6:43** ουδε $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,D [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 παλιν $\mathfrak{P}^{75}$אB,W [2.5%] NU † **6:44** τρυγωσιν σταφυλην $\mathfrak{f}^{35}$ A [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 $\mathfrak{P}^{75}$אB,C,D,W [2.5%] NU ¦ σταφυλας 1 [1%] ¦ 2 [0.5%] ‡ **6:45** αυτου $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB,D [1%] NU § **6:45** ανθρωπος $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB,D [1%] NU * **6:45** θησαυρου της καρδιας αυτου $\mathfrak{f}^{35}$ A,C [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75v}$אB,D,W [1%] NU † **6:45** του $\mathfrak{f}^{35}$ C [65%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — אA,B,D,W [35%] NU ‡ **6:45** της $\mathfrak{f}^{35}$ C [86%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — אA,B,D,W

[14%] NU § **6:48** ος *rell* ¦ 1 και [0.5%] OC

ἐπὶ τὴν πέτραν. Πλημμύρας* δὲ γενομένης,
προσέρρηξεν† ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ
οὐκ ἴσχυσεν σαλεῦσαι αὐτήν, τεθεμελίωτο
γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.‡ 49 Ὁ δὲ ἀκούσας
καὶ μὴ ποιήσας ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ
οἰκοδομήσαντι τὴν§ οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς
θεμελίου, ᾗ προσέρρηξεν* ὁ ποταμός, καὶ
εὐθέως† ἔπεσεν·‡ καὶ ἐγένετο τὸ§ ῥῆγμα τῆς
οἰκίας ἐκείνης μέγα.»

7

The faith of a centurion

1 Ἐπεὶ δὲ* ἐπλήρωσεν πάντα τὰ ῥήματα
αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν†
εἰς Καπερναούμ.‡ 2 Ἑκατοντάρχου δέ τινος

---

* **6:48** πλημμυρας **f**^{35} A,C [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ πλημυρας D [1.5%] ¦ πλημυρης **𝔓**^{75}W ¦ πλημμυρης **א**B [0.5%] NU † **6:48** προσερρηξεν **f**^{35} **𝔓**^{75}A,C [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ προσερηξεν **א**B,D,W [1%] NU ‡ **6:48** τεθεμελιωτο γαρ επι την πετραν **f**^{35} A,C,D [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ δια το καλως οικοδομησθαι αυτην **א**B,W [1.5%] NU § **6:49** την **f**^{35} **𝔓**^{75} [30%] ¦ — **א**A,B,C,D,W [70%] CP,HF,RP,TR,OC,NU * **6:49** προσερρηξεν **f**^{35} **𝔓**^{75}**א**A,C(W) [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ προσερηξεν B [1%] NU ¦ συνερηξεν D † **6:49** ευθεως **f**^{35} A,W [91%] CP,HF,RP,TR ¦ ευθυς **𝔓**^{45,75}**א**B,C [9%] OC,NU ¦ — D ‡ **6:49** επεσεν **f**^{35} A,C,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ συνεπεσεν **𝔓**^{45,75}**א**B,D [4%] NU § **6:49** το *rell* ¦ — [16%] * **7:1** επει δε **f**^{35} **א** [94%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ επειδη A,B,C,W [3%] NU ¦

επειδη 2 [2.5%] ¦ οτε 2 [0.5%] ¦ D is wild † **7:1** εισηλθεν *rell* ¦ 1 ο ιησους [12%]
‡ **7:1** καπερναουμ **f**^{35} A [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ καφαρναουμ
𝔓^{75}א B,C,D,W [1%] NU

δοῦλος κακῶς ἔχων ἔμελλεν§ τελευτᾶν, ὃς
ἦν αὐτῷ ἔντιμος. 3 Ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ
Ἰησοῦ, ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους
τῶν Ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν
διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ. 4 Οἱ δὲ
παραγενόμενοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν παρεκάλουν
αὐτὸν σπουδαίως, λέγοντες* ὅτι ἄξιός ἐστιν
ᾧ παρέξει† τοῦτο, 5 «Ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν,
καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾠκοδόμησεν ἡμῖν.»
6 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς.

Ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς
οἰκίας, ἔπεμψεν πρὸς αὐτὸν‡ ὁ ἑκατόνταρχος
φίλους§ λέγων αὐτῷ· «Κύριε, μὴ σκύλλου, οὐ
γάρ εἰμι ἱκανὸς* ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην†
εἰσέλθῃς. 7 Διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἠξίωσα πρός
σε ἐλθεῖν. Ἀλλ'‡ εἰπὲ λόγῳ καὶ ἰαθήσεται§
ὁ παῖς μου· 8 καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι
ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν
στρατιώτας. Καὶ λέγω τούτῳ, ‹Πορεύθητι,›

---

§ **7:2** εμελλεν f^{35} [60%] CP,HF,RP ¦ ημελλεν $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,C,D,W [39.5%] TR,OC,NU ¦ two other variants [0.5%] * **7:4** λεγοντες *rell* ¦ 1 αυτω [16%] † **7:4** παρεξει f^{35} [90%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ παρεξη אA,B,C,D,W [5%] NU ¦ παρεξεις [5%] ‡ **7:6** προς (επ A) αυτον f^{35} (A)C,D(W) [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB [1%] NU § **7:6** ο εκατονταρχος φιλους f^{35} $\mathfrak{P}^{45v}$A,D [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 312 אC [2%] ¦ 31 εκατονταρχης $\mathfrak{P}^{75v}$B,W [0.5%] NU ¦ three other variants [1%] * **7:6** ειμι ικανος f^{35} A,C,D [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 (μι א) $\mathfrak{P}^{75v}$(א)B,W [0.3%] NU † **7:6** μου υπο την στεγην f^{35} אC,D,W [55%] CP,HF ¦ 2341 $\mathfrak{P}^{75v}$A,B [45%] RP,TR,OC,NU ‡ **7:7** αλλ f^{35}

א D [90%]
CP,HF,RP,OC ¦ αλλα 𝔓75 A,B(C)W [10%] TR,NU § **7:7**
ιαθησεται
f35 א A,C,D,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ιαθητω 𝔓75v B
[0.3%] NU

καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, ‹Ἔρχου,› καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, ‹Ποίησον τοῦτο,› καὶ ποιεῖ.»
9 Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν
αὐτόν, καὶ στραφεὶς τῷ ἀκολουθοῦντι
αὐτῷ ὄχλῳ εἶπεν, «Λέγω ὑμῖν, οὐδὲ* ἐν
τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον.» 10 Καὶ
ὑποστρέψαντες οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον†
εὗρον τὸν ἀσθενοῦντα‡ δοῦλον ὑγιαίνοντα.

A widow's son raised

11 Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ§ ἑξῆς, ἐπορεύετο*’† εἰς
πόλιν καλουμένην Ναΐν,‡ καὶ συνεπορεύοντο
αὐτῷ§ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοί,* καὶ ὄχλος
πολύς. 12 Ὡς δὲ ἤγγισεν τῇ πύλῃ τῆς
πόλεως, καὶ ἰδού, ἐξεκομίζετο τεθνηκώς, υἱὸς
μονογενὴς† τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὴ‡ χήρα·

---

* **7:9** ουδε f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$א A,B,C,W [55%] TR,OC,NU ¦ ουτε [45%] CP,HF,RP ¦ ουδεποτε D † **7:10** οι πεμφθεντες εις τον οικον f^{35} A,C [87%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 34512 $\mathfrak{P}^{75}$אB,W [10%] NU ¦ 3512 D ¦ two other variants [3%] ‡ **7:10** ασθενουντα f^{35} A,C(D) [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB,W [1.5%] NU § **7:11** τη f^{35} אC,D,W [50%] CP,TR ¦ τω $\mathfrak{P}^{75}$A,B [50%] HF,RP,OC,NU * **7:11** επορευετο f^{35} A,C,D [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ επορευθη $\mathfrak{P}^{75}$אB,W [1.5%] NU ¦ two other variants † **7:11** επορευετο *rell* ¦ 1 ο ιησους [10%] ‡ **7:11** ναιν *rell* ¦ ναειν [20%] ¦ five further spellings [2%] § **7:11** αυτω f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$אB,C,D,W [85%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ — A [15%] * **7:11** αυτου ικανοι f^{35} A,C (98.4%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 $\mathfrak{P}^{75}$אB,D,W (1%) NU ¦ 2 (0.5%) † **7:12** υιος

μονογενης $\mathbf{f}^{35}$
A,C,D [99.3%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 $\mathfrak{P}^{75v}$אB,W [0.7%]
NU ‡ **7:12**
αυτη $\mathbf{f}^{35}$ A,W [89%] CP,HF,RP,TR ¦ 1 ην $\mathfrak{P}^{75}$אB,C
[11%] OC,NU ¦
ουση D

καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς§ σὺν αὐτῇ.
13 Καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ Κύριος ἐσπλαγχνίσθη
ἐπ᾽ αὐτῇ* καὶ εἶπεν αὐτῇ, «Μὴ κλαῖε.»
14 Καὶ προσελθὼν ἥψατο τῆς σοροῦ, οἱ δὲ
βαστάζοντες ἔστησαν. Καὶ εἶπεν, «Νεανίσκε,
σοὶ λέγω, ἐγέρθητι.» 15 Καὶ ἀνεκάθισεν ὁ
νεκρὸς καὶ ἤρξατο λαλεῖν. Καὶ ἔδωκεν αὐτὸν
τῇ μητρὶ αὐτοῦ.
16 Ἔλαβεν δὲ φόβος πάντας† καὶ ἐδόξαζον
τὸν Θεόν, λέγοντες ὅτι «Προφήτης μέγας
ἐγήγερται‡ ἐν ἡμῖν,» καὶ ὅτι «Ἐπεσκέψατο ὁ
Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.»§ 17 Καὶ ἐξῆλθεν ὁ
λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ, καὶ
ἐν* πάσῃ τῇ περιχώρῳ.

Messengers from John

18 Καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
περὶ πάντων τούτων. 19 Καὶ προσκαλεσάμενος
δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ὁ Ἰωάννης
ἔπεμψεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν† λέγων, «Σὺ εἶ
ὁ Ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον‡ προσδοκῶμεν;»
20 Παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες

---

§ **7:12** ικανος f^{35} A,C [94%] CP,HF,RP,TR ¦ 1 ην $\mathfrak{P}^{75}$אB,W [6%] some TRs,OC,NU ¦ D is wild * **7:13** αυτη *rell* ¦ αυτην א [20%] † **7:16** παντας f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$B,D [86%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ απαντας אA,C,W [14%] TR ‡ **7:16** εγηγερται f^{35} W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ηγερθη $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,C [2%] NU ¦ εξηγερθη D

§ **7:16** αυτου *rell* ¦ 1 εις αγαθον [17%] * **7:17** εν f^{35} A,D [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB,W [2%] NU † **7:19** ιησουν f^{35} אA,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ κυριον B [1%] NU ¦ D is wild

‡ **7:19** αλλον *rell* ¦ ετερον ℵB,W [8.5%] OC

εἶπον§ «Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν* ἡμᾶς πρός σε λέγων, ‹Σὺ εἶ ὁ Ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον† προσδοκῶμεν;› » 21 Ἐν αὐτῇ δὲ‡ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσεν πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων καὶ πνευμάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο τὸ§ βλέπειν. 22 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς* εἶπεν αὐτοῖς· «Πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ εἴδετε† καὶ ἠκούσατε· ὅτι‡ τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν,§ χωλοὶ περιπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται,* κωφοὶ ἀκούουσιν, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται. 23 Καί, μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.»

Jesus praises John

24 Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων† Ἰωάννου, ἤρξατο λέγειν τοῖς ὄχλοις‡ περὶ Ἰωάννου· «Τί ἐξεληλύθατε§ εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι,

---

§ **7:20** ειπον *rell* ¦ ειπαν אB,D [0.5%] NU * **7:20** απεσταλκεν **f**35 A,D [92%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ απεστειλεν **𝔓**75vאB,W [8%] NU
† **7:20** αλλον *rell* ¦ ετερον אD,W [3%] OC ‡ **7:21** αυτη δε **f**35 A,D [94%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2 [2%] ¦ εκεινη **𝔓**75vאB,W [4%] NU § **7:21** το **f**35 W [55%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ του [3%] ¦ — **𝔓**75אA,B [42%] NU ¦ D is wild * **7:22** ο ιησους **f**35 A [99%]
CP,HF,RP,TR,OC ¦ — אB,D,W [1%] NU † **7:22** ειδετε *rell* ¦ ιδετε
[28%] ‡ **7:22** οτι **f**35 A(D) [95%] CP,HF,RP,TR ¦ — **𝔓**75vאB,W
[5%] OC,NU § **7:22** αναβλεπουσιν *rell* ¦ 1 και **𝔓**75W [8%] OC * **7:22** καθαριζονται **f**35 A [84%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 και
𝔓75אB,D,W [16%] NU † **7:24** αγγελων *rell* ¦

μαθητων [10%]
OC ‡ **7:24** τοις οχλοις $\mathbf{f}^{35}$ א(D) [78%] CP,HF,RP ¦ προς τους οχλους A,B,W [22%] TR,OC,NU ¦ προς του οχλου $\mathfrak{P}^{75}$ § **7:24** εξεληλυθατε $\mathbf{f}^{35}$ [88%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εξηλθατε $\mathfrak{P}^{75}$A,B,D,W [2.5%] NU ¦ εξηλθετε [9.5%] ¦ εξηλθαται א

κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; 25 Ἀλλὰ τί
ἐξεληλύθατε* ἰδεῖν, ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς
ἱματίοις ἠμφιεσμένον; Ἰδού, οἱ ἐν ἱματισμῷ
ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες ἐν τοῖς
βασιλείοις εἰσίν. 26 Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε†
ἰδεῖν, προφήτην; Ναί, λέγω ὑμῖν, καὶ
περισσότερον προφήτου. 27 Οὗτός‡ ἐστιν
περὶ οὗ γέγραπται· ‹Ἰδού, ἐγὼ§ ἀποστέλλω
τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς
κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν
σου.› 28 Λέγω γὰρ* ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς
γυναικῶν προφήτης† Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ‡
οὐδείς ἐστιν· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ
τοῦ Θεοῦ μείζων αὐτοῦ ἐστιν.»
29 (Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας, καὶ οἱ
τελῶναι, ἐδικαίωσαν τὸν Θεόν, βαπτισθέντες
τὸ βάπτισμα Ἰωάννου. 30 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ
οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ ἠθέτησαν εἰς
ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ᾽ αὐτοῦ.)

Inconsistency of the Pharisees

---

* **7:25** εξεληλυθατε $\mathfrak{f}^{35}$ [85%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εξηλθατε $\mathfrak{P}^{75vid}$A,B,D,W [4%] NU ¦ εξηλθετε [11%] ¦ εξηλθαται א † **7:26** εξεληλυθατε $\mathfrak{f}^{35}$ A,W [92%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εξηλθατε $\mathfrak{P}^{75}$B,D [3%] NU ¦ εξηλθετε [5%] ¦ εξηλθαται א ‡ **7:27** ουτος *rell* ¦ 1 γαρ [20%] § **7:27** εγω $\mathfrak{f}^{35}$ A [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — אB,D,W [1.5%] NU * **7:28** λεγω γαρ $\mathfrak{f}^{35}$ A [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 $\mathfrak{P}^{75}$B [2%] NU ¦ αμην 1 א [1%] ¦ 1 δε D,W [1%]

† **7:28**

προφητης **f**^{35} A(D) [86%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ —
𝔓^{75}אB,W [14%]
NU ‡ **7:28** του βαπτιστου **f**^{35} A(D) [98.5%]
CP,HF,RP,TR,OC ¦
— **𝔓**^{75}אB,W [1.5%] NU

31 «Τίνι§ οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς
γενεᾶς ταύτης, καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι; 32 Ὅμοιοί
εἰσιν παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις
καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις καὶ λέγουσιν,*
‹Ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε·
ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν,† καὶ οὐκ ἐκλαύσατε.›
33 Ἐλήλυθεν γὰρ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς μήτε‡
ἄρτον ἐσθίων§ μήτε οἶνον πίνων,* καὶ λέγετε,
‹Δαιμόνιον ἔχει.› 34 Ἐλήλυθεν ὁ Υἱὸς τοῦ
Ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε,
‹Ἰδού, ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος
τελωνῶν† καὶ ἁμαρτωλῶν.› 35 Καὶ ἐδικαιώθη
ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων.»‡

A lesson in forgiveness

36 Ἠρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων
ἵνα φάγῃ μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν
οἰκίαν§ τοῦ Φαρισαίου ἀνεκλίθη.* 37 Καὶ

---

§ **7:31** τινι *rell* ¦ ειπεν δε ο κυριος 1 [0.5%] TR * **7:32** και λεγουσιν **f**^{35} A [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ α λεγει ℵB [0.5%] NU ¦ λεγοντες D [1%] ¦ λεγοντα W † **7:32** υμιν **f**^{35} A [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,D,W [2%] NU ‡ **7:33** μητε **f**^{35} A,D [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ μη ℵB,W [0.5%] NU ¦ μηποτε [1%]
§ **7:33** αρτον εσθιων **f**^{35} A [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 ℵW [1%] NU ¦ εσθων 1 B ¦ 2 [2%] ¦ εσθων D * **7:33** οινον πινων **f**^{35} (A) [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 ℵ(B)W [1%] NU ¦ 2 (D) [2%]
† **7:34** φιλος τελωνων **f**^{35} ℵA,B,D,W [93%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ 21 [7%] TR ‡ **7:35** των τεκνων αυτης παντων **f**^{35} A [87%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 4123 B,W

[1.5%] NU ¦ 41 εργων 3 א ¦ 123 D [11%] § **7:36** την οικιαν $\mathbf{f}^{35}$ A [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ τον οικον אB,D,W [3.5%] NU * **7:36** ανεκλιθη $\mathbf{f}^{35}$ A,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ κατεκλιθη B,D [2%] NU ¦ κατεκειτο א

ἰδού, γυνὴ ἐν τῇ πόλει ἥτις ἦν† ἁμαρτωλός, καὶ‡ ἐπιγνοῦσα ὅτι ἀνάκειται§ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου, 38 καὶ στᾶσα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀπίσω* κλαίουσα, ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσιν† καὶ ταῖς θριξὶν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσεν· καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἤλειφεν τῷ μύρῳ.

39 Ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτόν, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ λέγων, «Οὗτος, εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ—ὅτι ἁμαρτωλός ἐστιν.» 40 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν, «Σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν.» Ὁ δέ φησίν, «Διδάσκαλε, εἰπέ.»‡ 41 «Δύο χρεωφειλέται§ ἦσαν δανειστῇ* τινι. Ὁ εἷς ὤφειλεν δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα. 42 Μὴ ἐχόντων δὲ† αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις

---

† **7:37** εν τη πολει ητις ην $\mathfrak{f}^{35}$ A [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 45123 א(B) [1%] NU ¦ 123 D ¦ τις 5123 W [1%] ‡ **7:37** και $\mathfrak{f}^{35}$ אA,B,W [55%] OC,NU ¦ — (D) [45%] CP,HF,RP,TR § **7:37** ανακειται $\mathfrak{f}^{35}$ [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ κατακειται אA,B(D)W [5%] NU * **7:38** παρα τους ποδας αυτου οπισω $\mathfrak{f}^{35}$ [81%] CP,HF,RP,TR ¦ 51234 $\mathfrak{P}\mathfrak{β}^{82v}$אB,D,W [5%] OC,NU ¦ 123 του ιησου 5 A [14%] ¦ two other variants † **7:38** ηρξατο βρεχειν τους ποδας αυτου τοις δακρυσιν $\mathfrak{f}^{35}$ A [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 6712345 אB,W [1%] NU ¦ three other variants D ‡ **7:40** φησιν διδασκαλε ειπε $\mathfrak{f}^{35}$ [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 231 אB [1%] NU ¦ εφη 23 A(D) ¦ 213 W § **7:41** χρεωφειλεται $\mathfrak{f}^{35}$ [90%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ χρεοφειλεται [6%] NU ¦ χρεοφιλεται אA,B,W

[4%] ¦ χρεοφιλετε D * **7:41** δανειστη **f**^{35} [90%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ δανιστη א A,B,D,W [10%] NU † **7:42** δε **f**^{35} א A,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — B,D [3%] NU

ἐχαρίσατο. Τίς οὖν αὐτῶν, εἰπέ,‡ πλεῖον αὐτὸν
ἀγαπήσει;»§ 43 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ * Σίμων εἶπεν,
«Ὑπολαμβάνω ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο.» Ὁ
δὲ εἶπεν αὐτῷ, «Ὀρθῶς ἔκρινας.»
44 Καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα τῷ Σίμωνι
ἔφη· «Βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; Εἰσῆλθόν
σου εἰς τὴν οἰκίαν· ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας
μου† οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν
ἔβρεξέν μου τοὺς πόδας καὶ ταῖς θριξὶν
τῆς κεφαλῆς‡ αὐτῆς ἐξέμαξεν. 45 Φίλημά
μοι οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ ἀφ᾽ ἧς εἰσῆλθον§
οὐ διέλιπεν* καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας.
46 Ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου οὐκ ἤλειψας, αὕτη
δὲ μύρῳ ἤλειψέν μου τοὺς πόδας.† 47 Οὗ
χάριν, λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς
αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησεν πολύ· ᾧ δὲ ὀλίγον
ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ.»
48 Εἶπεν δὲ αὐτῇ, «Ἀφέωνταί σου αἱ
ἁμαρτίαι.» 49 Καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι
λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, «Τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ

‡ **7:42** ειπε f^{35} [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — אBD,W [2.5%]
NU ¦ επι A § **7:42** πλειον αυτον αγαπησει f^{35} A [92%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 132 $\mathfrak{P}^{75vid}$אB(W) [1.5%] NU ¦ 213 (D) ¦ 13 [6.5%] * **7:43** δε ο f^{35} A [95.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 (W) [1%] ¦ 1 א [3%] ¦ 2 D ¦ — B [0.5%] NU † **7:44** επι τους ποδας μου f^{35} A [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 4123 א [0.3%] ¦ μοι 123 [0.5%] ¦ μοι 13 B,NU ¦ 13 μοι D ¦ υπο 3 μοι W ‡ **7:44** της κεφαλης f^{35} [78%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — אA,B,D,W [22%] NU

§ **7:45** εισηλθον *rell* ¦ εισηλθεν [7%] OC * **7:45** διελιπεν **f**^{35} B,D [66%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ διελειπεν אA,W [34%] † **7:46**
μου τους ποδας **f**^{35} א [60%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 231 A,B [40%] NU
¦ — D,W

ἁμαρτίας ἀφίησιν;» 50 Εἶπεν δὲ πρὸς τὴν
γυναῖκα, «Ἡ πίστις σου σέσωκέν σε· πορεύου
εἰς εἰρήνην.»

Jesus takes the offensive

8

Women provide for Jesus

1 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς καὶ αὐτὸς
διώδευεν κατὰ πόλιν καὶ κώμην κηρύσσων
καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ
Θεοῦ, καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ· 2 καὶ
γυναῖκές τινες αἳ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ*
πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν· Μαρία
(ἡ καλουμένη Μαγδαληνή)† ἀφ᾽ ἧς δαιμόνια
ἑπτὰ ἐξεληλύθει· 3 καὶ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ,
ἐπιτρόπου Ἡρῴδου· καὶ Σωσάννα,‡ καὶ ἕτεραι
πολλαί—αἵτινες διηκόνουν αὐτῷ§ ἀπὸ* τῶν
ὑπαρχόντων αὐταῖς.

Parable of the soils

4 Συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ, καὶ τῶν κατὰ
πόλιν ἐπιπορευομένων πρὸς αὐτόν, εἶπεν διὰ
παραβολῆς· 5 «Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι
τὸν σπόρον αὐτοῦ·† καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν

---

* **8:2** απο *rell* ¦ 1 νοσων και μαστιγων και [3%] OC † **8:2** μαγδαληνη *rell* ¦ μαγδαλινη [18%] ¦ four further spellings

‡ **8:3** σωσαννα f^{35} [35%] CP,HF ¦ σουσαννα ℵA,B,D,W [65%] RP,TR,OC,NU ¦ three other spellings § **8:3** αυτω f^{35} ℵA [50%] CP,TR,OC ¦ αυτοις B,D,W [50%] HF,RP,NU * **8:3** απο f^{35} [90%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εκ ℵA,B,D,W [10%] NU † **8:5** αυτου f^{35} ℵB,D,W [76%] HF,RP,TR,OC,NU ¦ εαυτου A [24%] CP

ὃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ κατεπατήθη,
καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό.
6 Καὶ ἕτερον ἔπεσεν‡ ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ φυὲν
ἐξηράνθη, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα. 7 Καὶ
ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ
συμφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό. 8 Καὶ
ἕτερον ἔπεσεν εἰς§ τὴν γῆν τὴν ἀγαθήν, καὶ
φυὲν ἐποίησεν καρπὸν ἑκατονταπλασίονα.»
Ταῦτα λέγων ἐφώνει, «Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν,
ἀκουέτω.»

The purpose of parables

9 Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
λέγοντες,* «Τίς εἴη ἡ παραβολὴ αὕτη;»† 10 Ὁ
δὲ εἶπεν· «Ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια
τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν
παραβολαῖς, ἵνα ‹βλέποντες μὴ βλέπωσιν, καὶ
ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν.›

The parable of the soils explained

11 »Ἔστιν δὲ αὕτη ἡ παραβολή· Ὁ σπόρος
ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. 12 Οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδόν
εἰσιν οἱ ἀκούοντες·‡ εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος
καὶ αἴρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν,
ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν. 13 Οἱ δὲ ἐπὶ

---

‡ **8:6** επεσεν $\mathfrak{f}^{35}$ ℵA,D,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ κατεπεσεν $\mathfrak{P}^{75}$B [0.5%] NU § **8:8** εις $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$ℵA,B [90%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ επι D,W [10%] TR * **8:9** λεγοντες $\mathfrak{f}^{35}$ A [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,W [1.5%] NU ¦ το D † **8:9** ειη η παραβολη αυτη $\mathfrak{f}^{35}$ A [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 4123 $\mathfrak{P}^{75}$ℵW [0.5%] NU ¦ 413 B ¦ ει 234 [0.5%] ¦ 1423 [1%] ‡ **8:12**

ακουοντες $\mathfrak{f}^{35}$
A,W [97.5%] CP,HF,RP,TR ¦ ακουσαντες $\mathfrak{P}^{75}$אB [2.5%] OC,NU ¦
ακολουθουντες D

τῆς πέτρας οἵ, ὅταν ἀκούσωσιν, μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον· καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν, οἳ πρὸς καιρὸν πιστεύουσιν καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται. 14 Τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν§ οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες,* καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συμπνίγονται, καὶ οὐ τελεσφοροῦσιν. 15 Τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ· οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον, κατέχουσιν καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ.»

All will be exposed

16 Ταῦτα λέγων ἐφώνει· «Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.† Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας, καλύπτει αὐτὸν σκεύει ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν, ἀλλ᾽ ἐπὶ λυχνίας‡ ἐπιτίθησιν,§ ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ φῶς. 17 Οὐ γάρ ἐστιν κρυπτὸν ὃ οὐ φανερὸν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον ὃ οὐ γνωσθήσεται* καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ. 18 Βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε· Ὃς γὰρ ἐὰν† ἔχῃ,‡ δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς

---

§ **8:14** πεσον *rell* ¦ πεσων [22%] ¦ εμπεσον [4.5%] ¦ εμπεσων [1.5%] * **8:14** ακουσαντες *rell* ¦ ακουοντες [20%] † **8:16** ταυτα λεγων εφωνει ο εχων ωτα ακουειν ακουετω f^{35} [55%] CP ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,D,W [45%] HF,RP,TR,OC,NU ‡ **8:16** λυχνιας *rell* ¦ την λυχνιαν אD [14%] ¦ λυχνιαν [5%] § **8:16** επιτιθησιν f^{35} A,W [86%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ τιθησιν $\mathfrak{P}^{75}$אB [14%] NU ¦ τιθι D * **8:17** γνωσθησεται f^{35} A,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ μη γνωσθη $\mathfrak{P}^{75}$אB(D) [1.5%] NU † **8:18** ος γαρ εαν f^{35} A [66%] CP,HF,RP,OC ¦ 12 αν D [34%] TR ¦ 1 αν 2 אB [0.5%]

NU ¦ 12 W ¦

οσον 2 $\mathfrak{P}^{75}$ ‡ **8:18** εχη *rell* ¦ εχει [24%]

ἐὰν§ μὴ ἔχῃ,* καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ.»

Relationships redefined

19 Παρεγένοντο† δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐδύναντο‡ συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον. 20 Καὶ ἀπηγγέλη§ αὐτῷ λεγόντων,* «Ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἑστήκασιν ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες.»† 21 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς, «Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν, οἱ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀκούοντες καὶ ποιοῦντες αὐτόν.»‡

Jesus stills a storm

22 Καὶ ἐγένετο§ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν καὶ αὐτὸς ἐνέβη* εἰς† πλοῖον καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, «Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν

---

§ **8:18** εαν $\mathfrak{f}^{35}$ W [80%] CP,HF,RP,OC ¦ αν $\mathfrak{P}^{75}$א A,B,D [20%] TR,NU * **8:18** εχη *rell* ¦ εχει [21%] † **8:19** παρεγενοντο $\mathfrak{f}^{35}$ א A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ παρεγενετο $\mathfrak{P}^{75}$B,D [1%] NU ‡ **8:19** εδυναντο $\mathfrak{f}^{35}$ [48%] CP ¦ ηδυναντο $\mathfrak{P}^{75}$א A,B,D,W [51%] HF,RP,TR,OC,NU ¦ four other variants [1%] § **8:20** και απηγγελη $\mathfrak{f}^{35}$ A [74%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 απηγγελλη [9%] ¦ 1 απηγγελλει [4%] ¦ 1 απηγγελει [9%] ¦ 1 απηγγελθη W ¦ 2 δε א B,D [2.5%] NU ¦ απηγγελλη δε $\mathfrak{P}^{75}$ [0.5%] ¦ five other variants [1%] * **8:20** λεγοντων $\mathfrak{f}^{35}$ A [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$B,W [0.5%] NU ¦ οτι אD [2.5%] ¦ 1 οτι [1%] † **8:20** σε θελοντες $\mathfrak{f}^{35}$ א A,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 $\mathfrak{P}^{75}$B,NU ¦ ζητουντες 1 D ‡ **8:21** αυτον $\mathfrak{f}^{35}$ [78%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$א A,B,D,W

[22%] NU § **8:22** και εγενετο $\mathfrak{f}^{35}$ [80%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2 δε

$\mathfrak{P}^{75}$ א A,B,D,W [20%] NU * **8:22** ενεβη *rell* ¦ ανεβη $\mathfrak{P}^{75}$ [21%] ¦ αναβηναι D † **8:22** εις *rell* ¦ 1 το W [11%]

τῆς λίμνης.» Καὶ ἀνήχθησαν. 23 Πλεόντων
δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσεν. Καὶ κατέβη λαῖλαψ
ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπληροῦντο καὶ
ἐκινδύνευον. 24 Καὶ προσελθόντες‡ διήγειραν
αὐτὸν λέγοντες, «Ἐπιστάτα, Ἐπιστάτα,§
ἀπολλύμεθα.» Ὁ δὲ ἐγερθεὶς* ἐπετίμησεν
τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος—καὶ
ἐπαύσαντο,† καὶ ἐγένετο γαλήνη.‡ 25 Εἶπεν
δὲ αὐτοῖς, «Ποῦ ἐστιν§ ἡ πίστις ὑμῶν;»
Φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς
ἀλλήλους· «Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν; ὅτι καὶ
τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ
ὑπακούουσιν αὐτῷ.»

Jesus handles demon infestation

26 Καὶ κατέπλευσαν* εἰς τὴν χώραν τῶν
Γαδαρηνῶν,† ἥτις ἐστὶν ἀντιπέραν‡ τῆς
Γαλιλαίας. 27 Ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν,
ὑπήντησεν αὐτῷ§ ἀνήρ τις ἐκ τῆς πόλεως,

---

‡ **8:24** και προσελθοντες $\mathfrak{f}^{35}$ [32%] CP ¦ 2 δε $\mathfrak{P}^{75vid}$א A,B,D,W [68%] HF,RP,TR,OC,NU § **8:24** επιστατα *rell* ¦ — W [10%] ¦ κυριε D * **8:24** εγερθεις $\mathfrak{f}^{35}$ A,D,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ διεγερθεις $\mathfrak{P}^{75}$אB [3%] NU † **8:24** επαυσαντο *rell* ¦ επαυσατο אW [25%] ‡ **8:24** γαληνη *rell* ¦ 1 μεγαλη [23%] § **8:25** εστιν $\mathfrak{f}^{35}$ D [93%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,W [7%] NU * **8:26** κατεπλευσαν *rell* ¦ κατεπλευσεν W [1%] OC ¦ καταπλευσαντες [1%] ¦ κατεπαυσαν א ¦ two other variants † **8:26** γαδαρηνων $\mathfrak{f}^{35}$ A,W [90%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ γερασηνων $\mathfrak{P}^{75}$B,D [0.3%] NU ¦ γεργεσηνων א [2%] ¦ γαδαρινων [7%] ‡ **8:26** αντιπεραν $\mathfrak{f}^{35}$ [33%] CP,HF,RP,TR ¦ αντιπερα

𝔓75א A,B,D,W [60%] OC,NU ¦ περαν [7%] § **8:27**
αυτω f35 A,D [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ —
𝔓75אB,W [3%] NU

ὃς εἶχεν* δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν—καὶ† ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο,‡ καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς μνήμασιν. 28 Ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν καὶ§ ἀνακράξας, προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν· «Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου; Δέομαί σου, μή με βασανίσῃς.» 29 Παρήγγειλεν* γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου (πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτόν, καὶ ἐδεσμεῖτο† ἁλύσεσιν καὶ πέδαις φυλασσόμενος· καὶ διαρρήσσων‡ τὰ δεσμὰ ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος§ εἰς τὰς ἐρήμους). 30 Ἐπηρώτησεν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγων,* «Τί σοί ἐστιν ὄνομα;»† Ὁ δὲ εἶπεν, «Λεγεών»‡ (ὅτι

---

* **8:27** ος ειχεν $\mathfrak{f}^{35}$ A,D,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εχων $\mathfrak{P}^{75}$אB [1%] NU † **8:27** εκ χρονων ικανων και $\mathfrak{f}^{35}$ A,W (98.6%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ 12 πολλων 4 (0.4%) ¦ 4 χρονω ικανω $\mathfrak{P}^{75}$אB (0.7%) NU ¦ 4 χρονω πολλω (0.2%) ¦ απο 23 ος D ‡ **8:27** ιματιον ουκ ενεδιδυσκετο $\mathfrak{f}^{35}$ A(D)W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2 ενεδυσατο 1 $\mathfrak{P}^{75}$אB [1%] NU § **8:28** και $\mathfrak{f}^{35}$ A [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB(D)W [2%] NU * **8:29** παρηγγειλεν $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$B [77%] HF,RP,TR,OC,NU ¦ παρηγγελλε אA,C,W [20%] CP ¦ παρηγγελεν [2.5%] ¦ ελεγεν D ¦ two other variants † **8:29** εδεσμειτο $\mathfrak{f}^{35}$ A,C(D)W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εδεσμευετο $\mathfrak{P}^{75v}$אB [1%] NU ‡ **8:29** διαρρησσων *rell* ¦ διαρησσων $\mathfrak{P}^{75}$B,C [12%] § **8:29** δαιμονος $\mathfrak{f}^{35}$ A,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ δαιμονιου $\mathfrak{P}^{75}$אB,C,D [1%] NU ¦ δαιμονων [3%] * **8:30**

λεγων f^{35} A,C,D,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB [1.5%] NU
† **8:30** σοι εστιν ονομα f^{35} A,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 132
$\mathfrak{P}^{75v}$אB,D [2%] NU ¦ 31 C ¦ two other variants ‡ **8:30** λεγεων
f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$A,C,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ λεγιων אD [0.3%] NU ¦
λεγειων B

δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθεν§ εἰς αὐτόν). 31 Καὶ παρεκάλει* αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν Ἄβυσσον ἀπελθεῖν.

32 Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν βοσκομένων† ἐν τῷ ὄρει· καὶ παρεκάλουν‡ αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν, καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. 33 Ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου εἰσῆλθον§ εἰς τοὺς χοίρους—καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν λίμνην καὶ ἀπεπνίγη.

34 Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γεγενημένον* ἔφυγον καὶ† ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. 35 Ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός, καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ εὗρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ᾽ οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει,‡ ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα, παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐφοβήθησαν.

---

§ **8:30** δαιμονια πολλα εισηλθεν f^{35} A,W [91.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 312 $\mathfrak{P}^{75}$אB [1%] NU ¦ 213 [5%] ¦ 12 εισηλθον C [2.5%] ¦ 2 γαρ ησαν 1 D * **8:31** παρεκαλει f^{35} A [86%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ παρεκαλουν $\mathfrak{P}^{75}$אB,C(D) [14%] NU ¦ — W † **8:32** βοσκομενων f^{35} A,C,W [82%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ βοσκομενη $\mathfrak{P}^{75}$אB,D [18%] NU ‡ **8:32** παρεκαλουν f^{35} אA(D)W [91.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ παρεκαλεσαν $\mathfrak{P}^{75}$B,C [1.5%] NU ¦ παρεκαλει [7%] § **8:33** εισηλθον f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,C [82%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ εισηλθεν W [18%] TR ¦ ωρμησαν D * **8:34** γεγενημενον f^{35} [82%] HF,RP,TR,OC ¦ γενομενον [3%] CP ¦ γεγονος $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,C,D [12%] NU ¦ γεγονως W [3%] †

8:34 και $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$א A,B,C,W [99%] HF,RP,OC,NU ¦ 1 απελθοντες [1%] CP,TR ‡ **8:35** εξεληλυθει $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εξηλθεν $\mathfrak{P}^{75}$אB [0.5%] NU ¦ D is wild

36 Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς καὶ§ οἱ ἰδόντες πῶς
ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς. 37 Καὶ ἠρώτησαν*
αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου τῶν
Γαδαρηνῶν† ἀπελθεῖν ἀπ᾽ αὐτῶν, ὅτι φόβῳ
μεγάλῳ συνείχοντο. Αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς τὸ‡
πλοῖον ὑπέστρεψεν.
38 Ἐδέετο§ δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ ἀφ᾽ οὗ
ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια εἶναι σὺν αὐτῷ.
Ἀπέλυσεν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς* λέγων,
39 «Ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου καὶ διηγοῦ
ὅσα ἐποίησέν σοι ὁ Θεός.»† Καὶ ἀπῆλθεν καθ᾽
ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ
ὁ Ἰησοῦς.

A desperate father

40 Ἐγένετο δὲ ἐν‡ τῷ ὑποστρέψαι§ τὸν
Ἰησοῦν, ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος, ἦσαν γὰρ
πάντες προσδοκῶντες αὐτόν. 41 Καὶ ἰδού,

---

§ **8:36** και f^{35} A,W [94%] CP,HF,RP,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB,C,D [6%] OC,NU * **8:37** ηρωτησαν f^{35} (D)W [76%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ηρωτησεν אA,B,C [23%] NU ¦ three other variants [1%]
† **8:37** γαδαρηνων f^{35} A,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ γερασηνων $\mathfrak{P}^{75}$B,C,D,NU ¦ γεργεσηνων א [3.5%] ‡ **8:37** το f^{35} A,W [92%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — אB,C(D) [8%] NU § **8:38** εδεετο f^{35} אC [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εδειτο B [1%] NU ¦ εδεειτο A [1%] ¦ εδετο $\mathfrak{P}^{75v}$ ¦ — (W) ¦ ηρωτα D * **8:38** ο ιησους f^{35} A,C,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — אB,D [1.5%] NU † **8:39** εποιησεν σοι ο θεος f^{35} A [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2134 $\mathfrak{P}^{75}$אB,W [3%] NU ¦ 2341 D ¦ 23 κυριος πεποιηκεν C ‡ **8:40** εγενετο δε εν f^{35}

א A,C,D,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 32 𝔓^{75}B [1.5%] NU § **8:40**
υποστρεψαι **f**^{35} A,C,D,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ υποστρεφειν
𝔓^{75}אB [1%] NU ¦ three other variants

ἦλθεν ἀνὴρ ᾧ ὄνομα Ἰάειρος,* καὶ αὐτὸς† ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχεν· καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ‡ Ἰησοῦ παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, 42 ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ, ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὕτη§ ἀπέθνησκεν.

A desperate woman

Ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτόν, οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν. 43 Καὶ γυνὴ —οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἥτις ἰατροῖς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον,* οὐκ ἴσχυσεν ὑπ᾽† οὐδενὸς θεραπευθῆναι— 44 προσελθοῦσα ὄπισθεν ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς. 45 Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, «Τίς ὁ ἁψάμενός μου;» Ἀρνουμένων δὲ πάντων, εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ·‡ «Ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσίν σε καὶ ἀποθλίβουσιν, καὶ λέγεις, ‹Τίς ὁ ἁψάμενός μου;› »§ 46 Ὁ δὲ

---

* **8:41** ιαειρος f^{35} $\mathfrak{P}^{75vid}$א A,B,W [93%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ιαιρος [2%] NU ¦ ιαηρος [4%] ¦ seven further spellings [1%] ¦ — C(D)

† **8:41** αυτος f^{35} א A,W [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ουτος $\mathfrak{P}^{75}$B,D [5%] NU ‡ **8:41** του f^{35} A,C,D,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — אB [1.5%] § **8:42** αὐτη f^{35} CP,HF,RP,TR,OC ¦ αὐτη NU ¦ — (D) * **8:43** ιατροις (εις εατρους TR) προσαναλωσασα ολον τον βιον f^{35} (א)A(C)W [99.7%] CP,HF,RP(TR)OC[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$B(D) † **8:43** ὑπ f^{35} א(C)W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ απ $\mathfrak{P}^{75}$A,B [0.3%] NU ¦ — (D) ‡ **8:45** και οι μετ

αυτου f^{35} [86%] CP,HF,RP,TR ¦ 12 συν αυτω
אA,C,D,W [9%] OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$B [5%] NU
§ **8:45** και λεγεις τις (τι C) ο αψαμενος μου f^{35}
A,(C)W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB [1.5%] NU
¦ 1236 ηψατο D [0.5%]

Ἰησοῦς εἶπεν, «Ἥψατό μού τις, ἐγὼ γὰρ ἔγνων
δύναμιν ἐξελθοῦσαν* ἀπ᾽ ἐμοῦ.» 47 Ἰδοῦσα
δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθεν, τρέμουσα ἦλθεν
καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ, δι᾽ ἣν αἰτίαν ἥψατο
αὐτοῦ ἀπήγγειλεν αὐτῷ† ἐνώπιον παντὸς
τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα. 48 Ὁ δὲ‡
εἶπεν αὐτῇ· «Θάρσει§ θύγατερ,* ἡ πίστις σου
σέσωκέν σε. Πορεύου εἰς εἰρήνην.»

Jesus raises a dead girl

49 Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχεταί τις
παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγων αὐτῷ†
ὅτι «Τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου· μὴ‡ σκύλλε
τὸν διδάσκαλον.» 50 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας
ἀπεκρίθη αὐτῷ λέγων,§ «Μὴ φοβοῦ· μόνον
πίστευε* καὶ σωθήσεται.» 51 Ἐλθὼν† δὲ εἰς
τὴν οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα‡

---

* **8:46** εξελθουσαν **f**^{35} A,C,D,W [99.3%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εξεληλυθυιαν **𝔓**^{75}א B [0.7%] NU † **8:47** αυτω **f**^{35} C [93%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{75}א A,B,D,W [7%] NU ‡ **8:48** δε *rell* ¦ 1 ιησους C [20%] § **8:48** θαρσει **f**^{35} A,C,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{75}א(B)D [1.5%] NU * **8:48** θυγατερ **f**^{35} א A,C,D [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ θυγατηρ B,W [1.5%] NU † **8:49** αυτω **f**^{35} A,C,D,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{75v}א B [3%] NU ‡ **8:49** μη **f**^{35} A,C,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ μηκετι **𝔓**^{75}א B,D [0.5%] NU § **8:50** λεγων **f**^{35} A,C,D,W [91%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{75}א B [9%] NU * **8:50** πιστευε **f**^{35} א A,C,D,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ πιστευσον B [0.3%] NU

† **8:51** ελθων $\mathbf{f}^{35}$ אA,B,C,W [98%] HF,RP,OC,NU ¦ εισελθων D [2%] CP,TR ‡ **8:51**
ουκ αφηκεν εισελθειν ουδενα $\mathbf{f}^{35}$ A,W [94.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦
1234 συν αυτω [2%] ¦ 123 τινα συν αυτω B,C [1%] NU ¦ 123 συν αυτω τινα D [0.5%] ¦ 42 συνεισελθειν αυτω א ¦ six other variants [2%]

εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον,§ καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μητέρα. 52 Ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν· ὁ δὲ εἶπεν, «Μὴ κλαίετε· οὐκ* ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.» 53 Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν. 54 Αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας, καὶ† κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησεν λέγων, «Ἡ παῖς, ἐγείρου.»‡ 55 Καὶ ἐπέστρεψεν τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα· καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. 56 Καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς· ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

9

Jesus sends out the Twelve

1 Συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα* ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ νόσους θεραπεύειν· 2 καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενοῦντας.†

---

§ **8:51** ιωαννην και ιακωβον f^{35} ($\mathfrak{P}^{75}$)(B)C(D,W) [82%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ 321 ℵA [18%] TR * **8:52** ουκ f^{35} A (88.6%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ ου γαρ ℵB,C,D,W (11.3%) NU ¦ ουδε γαρ (0.1%)
† **8:54** εκβαλων εξω παντας και f^{35} [78%] CP,HF,RP,TR,OC ¦
134 C [1%] ¦ 1324 A,W [19%] ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,D [1.5%] NU ¦ one
other reading ‡ **8:54** εγειρου f^{35} A,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC
¦ εγειρε ℵB,C,D [1.5%] NU ¦ εγειραι [1%] * **9:1** δωδεκα f^{35}
$\mathfrak{P}^{75}$A,B,D,W [74%] HF,RP,NU ¦ 1 μαθητας αυτου [15%] CP,TR,OC

¦ 1 αποστολους ℵC [11%] † **9:2 τους ασθενουντας** $\mathbf{f}^{35}$ C,W (97.6%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 ασθενεις ℵA,D (1.3%) [NU] ¦ παντας 12 (0.7%) ¦ four other readings (0.2%) ¦ — B (0.1%)

3 Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· «Μηδὲν αἴρετε εἰς
τὴν ὁδόν —μήτε ῥάβδους‡ μήτε πήραν μήτε
ἄρτον μήτε ἀργύριον, μήτε ἀνὰ§ δύο χιτῶνας
ἔχειν. 4 Καὶ εἰς ἣν* οἰκίαν εἰσέλθητε, ἐκεῖ
μένετε, καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε. 5 Καὶ ὅσοι
ἐὰν† μὴ δέξωνται‡ ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ
τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ§ τὸν κονιορτὸν
ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε* εἰς
μαρτύριον ἐπ᾽ αὐτούς.» 6 Ἐξερχόμενοι δὲ
διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας, εὐαγγελιζόμενοι
καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.

Herod is troubled

7 Ἤκουσεν δὲ Ἡρῴδης ὁ τετράρχης† τὰ
γινόμενα‡ ὑπ᾽ αὐτοῦ§ πάντα· καὶ διηπόρει,
διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπό τινων ὅτι Ἰωάννης
ἐγήγερται* ἐκ† νεκρῶν, 8 ὑπό τινων δὲ ὅτι

---

‡ **9:3** ραβδους $\mathbf{f}^{35}$ A [85%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ραβδον ℵB,C,D,W [15%] NU § **9:3** ανα $\mathbf{f}^{35}$ A,D,W (98.9%) CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — ℵB,C (1%) ¦ long omission (0.1%) * **9:4** ην $\mathbf{f}^{35}$ [15%] ¦ 1 αν ℵA,B,C,D,W [85%] CP,HF,RP,TR,OC,NU † **9:5** εαν $\mathbf{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$C [70%] CP,HF,RP,OC ¦ αν ℵA,B,D,W [30%] TR,NU ‡ **9:5** δεξωνται $\mathbf{f}^{35}$ D [66%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ δεξονται [20%] ¦ δεχωνται ℵA,B,C,W [15%] NU ¦ δεχονται [1%] § **9:5** και $\mathbf{f}^{35}$ A [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,C,D,W [2.5%] NU * **9:5** αποτιναξατε $\mathbf{f}^{35}$ A,C,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αποτινασσετε B [1%] NU ¦ αποτινασσεται ℵ [0.5%] ¦ εκτειναζατε (D) † **9:7** ο τετραρχης $\mathbf{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$A,B,D,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 τετραarχης C,NU ¦ — ℵ ‡ **9:7** γινομενα *rell* ¦ γενομενα A [14%] § **9:7** ὑπ

αυτου f^{35} A,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB,C(D) [1.5%] NU * **9:7** εγηγερται f^{35} A,N,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ηγερθη $\mathfrak{P}^{75}$אB,C [4%] NU ¦ ανεστη (D) † **9:7** εκ f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,C(D)N,W [95.5%] HF,RP,TR,NU ¦ 1 των [2.5%] OC ¦ απο των [2%] CP

Ἠλίας ἐφάνη, ἄλλων δὲ ὅτι προφήτης εἷς‡
τῶν ἀρχαίων ἀνέστη. 9 Καὶ εἶπεν§ Ἡρῴδης,*
«Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα· τίς δέ ἐστιν
οὗτος περὶ οὗ ἐγὼ† ἀκούω τοιαῦτα;» Καὶ
ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν.

Jesus feeds about 5,000 men

10 Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι
διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. Καὶ
παραλαβὼν αὐτοὺς ὑπεχώρησεν κατ᾽ ἰδίαν
εἰς τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης‡
Βηθσαϊδά.§ 11 Οἱ δὲ ὄχλοι, γνόντες,
ἠκολούθησαν αὐτῷ. Καὶ δεξάμενος* αὐτοὺς
ἐλάλει αὐτοῖς† περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ,
καὶ τοὺς χρείαν ἔχοντας θεραπείας ἰᾶτο.‡
12 Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν, προσελθόντες
δὲ οἱ δώδεκα εἶπον§ αὐτῷ, «Ἀπόλυσον τὸν
ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες* εἰς τὰς κύκλῳ κώμας

---

‡ **9:8** εις $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [92%] CP,HF,RP,TR ¦ τις ℵB,C [7%] OC,NU ¦
— D [1%] § **9:9** και ειπεν $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2 δε $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,C,D [4%] NU * **9:9** ηρωδης $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$ℵA,C,D,W [95%] CP,HF,RP,NU ¦ ο 1 B,N [5%] TR,OC † **9:9** εγω $\mathfrak{f}^{35}$ A,D,N,W [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,C [5%] NU ‡ **9:10** τοπον ερημον πολεως καλουμενης $\mathfrak{f}^{35}$ C,N,W [94%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2134 A [4%] ¦ 134 [0.5%] ¦ 12 ℵ [0.5%] ¦ πολιν καλουμενην $\mathfrak{P}^{75}$B [0.5%] NU ¦ κωμην λεγομενην D ¦ three other variants § **9:10** βηθσαιδα $\mathfrak{f}^{35}$ B,C [46%] CP,TR,OC,NU ¦ βηθσαιδαν A,W [52%] HF,RP ¦ βηδσαιδα $\mathfrak{P}^{75}$D,N [0.5%] ¦ five further spellings [1%] ¦

— א * **9:11** δεξαμενος $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,N(W) [93%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αποδεξαμενος $\mathfrak{P}\mathfrak{B}^{75}$אB,D [7%] NU † **9:11** αυτοις *rell* ¦ 1 τα N [19%] ‡ **9:11** ιατο *rell* ¦ ιασατο C [6%] OC § **9:12** ειπον *rell* ¦ ειπαν NU* **9:12** απελθοντες $\mathfrak{f}^{35}$ N,W [95%] CP,HF,RP,TR ¦ πορευθεντες $\mathfrak{P}\mathfrak{B}^{75}$אA,B,C,D [5%] OC,NU

καὶ τοὺς† ἀγρούς, καταλύσωσιν καὶ εὕρωσιν
ἐπισιτισμόν· ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν.»
13 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, «Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς
φαγεῖν.» Οἱ δὲ εἶπον,‡ «Οὐκ εἰσὶν ἡμῖν
πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι§ καὶ ἰχθύες δύο*—
εἰ μήτι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσομεν† εἰς
πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα» 14 (ἦσαν
γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πεντακισχίλιοι). Εἶπεν
δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, «Κατακλίνατε
αὐτοὺς κλισίας‡ ἀνὰ πεντήκοντα.» 15 Καὶ
ἐποίησαν οὕτως, καὶ ἀνέκλιναν§ ἅπαντας.
16 Λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς
δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν
εὐλόγησεν αὐτοὺς καὶ κατέκλασεν, καὶ ἐδίδου
τοῖς μαθηταῖς παρατιθέναι* τῷ ὄχλῳ. 17 Καὶ
ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες, καὶ ἤρθη
τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων κόφινοι
δώδεκα.

Jesus ministers on the basis of
His impending death

† **9:12** τους f^{35} A,C,D,N,W [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB [5%] NU ‡ **9:13** ειπον *rell* ¦ ειπαν אB,C,D [1%] NU § **9:13** πεντε αρτοι f^{35} A,D,N [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 אB [0.3%] NU ¦ επτα 2 C ¦ 1 αρτων W * **9:13** ιχθυες δυο f^{35} אA,B,C,W [94%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ 21 D,N [6%] TR † **9:13** αγορασομεν f^{35} [30%] CP,OC ¦ αγορασωμεν אA,B,C,D,N,W [70%] HF,RP,TR,NU ‡ **9:14** κλισιας f^{35} A,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 ωσει אB,C,D [1.5%] [NU] § **9:15** ανεκλιναν f^{35} (A)C,N(W) [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC

¦ κατεκλιναν א(B) [2.5%] NU ¦ — D * **9:16** παρατιθεναι **f**35 A,D,W [94%] CP,HF,RP,TR ¦ παραθειναι 𝔓75אB,C,N [3%] OC,NU ¦ παραθηναι [3%]

“You are the Christ”

18 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν
προσευχόμενον κατὰ μόνας, συνῆσαν αὐτῷ οἱ
μαθηταί,† καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς λέγων,
«Τίνα με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι;» 19 Οἱ
δὲ ἀποκριθέντες εἶπον,‡ «Ἰωάννην τὸν
Βαπτιστήν, ἄλλοι δὲ Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ
ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.»
20 Εἶπεν δὲ αὐτοῖς, «Ὑμεῖς δέ, τίνα με λέγετε
εἶναι;» Ἀποκριθεὶς δὲ Πέτρος§ εἶπεν, «Τὸν
Χριστὸν τοῦ Θεοῦ.» 21 Ὁ δὲ ἐπιτιμήσας
αὐτοῖς παρήγγειλεν μηδενὶ εἰπεῖν* τοῦτο,
22 εἰπὼν ὅτι «Δεῖ τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου
πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν
πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων,
καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
ἐγερθῆναι.»†

To gain is to lose, to lose is to gain

23 Ἔλεγεν δὲ πρὸς πάντας· «Εἴ τις θέλει
ὀπίσω μου ἐλθεῖν,‡ ἀπαρνησάσθω§ ἑαυτὸν καὶ

---

† **9:18** μαθηται *rell* ¦ 1 αυτου N,W [13%] ‡ **9:19** ειπον *rell* ¦ ειπαν $\mathfrak{P}^{75}$אB,D [0.3%] NU § **9:20** αποκριθεις δε πετρος
f^{35} W [71%] CP ¦ 12 ο 3 A,D [27%] HF,RP,TR,OC ¦ 321 $\mathfrak{P}^{75}$אB,C
[1%] NU ¦ 12 σιμων 3 N ¦ six further variants [1%]
* **9:21** ειπειν f^{35} [77%] CP,HF,RP,TR ¦ λεγειν ($\mathfrak{P}^{75}$)אA,B,C,D,W [23%] OC,NU † **9:22** εγερθηναι f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$אB,W [85%] CP,HF,TR,OC,NU ¦ αναστηναι A,C,D [15%] RP ‡ **9:23** ελθειν f^{35} [89%]
CP,HF,RP,TR ¦ ερχεσθαι $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,C,W [11%] OC,NU ¦ ερχεσθε
D § **9:23** απαρνησασθω f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$B,C,W [95.5%]

CP,HF,RP,TR,OC
¦ αρνησασθω אA,D [4.5%] NU

ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ,* καὶ ἀκολουθείτω
μοι. 24 Ὃς γὰρ ἐὰν† θέλῃ‡ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν, ὃς δ᾽ ἂν ἀπολέσῃ§ τὴν
ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν.
25 Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος κερδήσας
τὸν κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας ἢ
ζημιωθείς; 26 Ὃς γὰρ ἂν* ἐπαισχυνθῇ με
καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ Υἱὸς τοῦ
Ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ
δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων
ἀγγέλων. 27 Λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς·† εἰσίν τινες
τῶν ὧδε‡ ἑστώτων§ οἳ* οὐ μὴ γεύσωνται†
θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ
Θεοῦ.»

Peter, John and James see the "Kingdom"

28 Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους
ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτώ, καὶ‡ παραλαβὼν§ Πέτρον
καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον, ἀνέβη εἰς τὸ
ὄρος προσεύξασθαι. 29 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ

---

* **9:23** αυτου **f**^{35} C(D) [87%] CP,HF,RP ¦ 1 καθ ημεραν **𝔓**^{75}א A,B,W [13%] TR,OC,NU † **9:24** εαν **f**^{35} א C [75%] CP,HF,RP ¦ αν A,B,D,W [25%] TR,OC,NU ‡ **9:24** θελη *rell* ¦ θελει [19%] § **9:24** απολεση *rell* ¦ απολεσει W [18%] * **9:26** αν *rell* ¦ εαν C [12%] OC † **9:27** αληθως *rell* ¦ 1 οτι **𝔓**^{45} [19%] ‡ **9:27** ωδε **f**^{35} A,C,D,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αυτου **𝔓**^{75}א B [0.5%] NU § **9:27** εστωτων **f**^{35} A,C,D,W [80%] CP,HF,RP ¦ εστηκοτων א B [20%] TR,OC,NU * **9:27** οι *rell* ¦ οιτινες A [13%] † **9:27** γευσωνται **f**^{35} **𝔓**^{45}א A,B,C,D,W [60%] HF,RP,OC,NU ¦ γευσονται [40%] CP,TR ‡ **9:28** και **f**^{35} A,C,D,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — **𝔓**^{45,75v} א B [3%] § **9:28**

παραλαβων **f**35 **𝔓**45,75א A,B,C,D,N,W [95%] CP,HF,RP,NU ¦ 1 τον [5%] TR,OC

προσεύχεσθαι αὐτόν, τὸ εἶδος τοῦ προσώπου
αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς
ἐξαστράπτων. 30 Καὶ ἰδού, ἄνδρες δύο
συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μωσῆς*
καὶ Ἠλίας· 31 οἳ ὀφθέντες ἐν δόξῃ ἔλεγον
τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἣν ἔμελλεν† πληροῦν ἐν
Ἰερουσαλήμ.
32 Ὁ δὲ Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν
βεβαρημένοι ὕπνῳ· διαγρηγορήσαντες δὲ
εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς δύο ἄνδρας
τοὺς συνεστῶτας αὐτῷ. 33 Καὶ ἐγένετο, ἐν
τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ᾽ αὐτοῦ, εἶπεν
ὁ ‡ Πέτρος πρὸς τὸν Ἰησοῦν· «Ἐπιστάτα,
καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι» καὶ «Ποιήσωμεν
σκηνὰς τρεῖς· μίαν σοί, καὶ μίαν Μωσεῖ,§ καὶ
μίαν Ἠλίᾳ»—μὴ εἰδὼς ὃ λέγει. 34 Ταῦτα
δὲ αὐτοῦ λέγοντος ἐγένετο νεφέλη καὶ
ἐπεσκίασεν* αὐτούς· ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ
ἐκείνους εἰσελθεῖν† εἰς τὴν νεφέλην. 35 Καὶ
φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα·

---

* **9:30** μωσης **f**35 **𝔓**45A [75%] CP,HF,RP,TR ¦ μωυσης
אB,C,D,N,W [25%] OC,NU † **9:31** εμελλεν **f**35 B [97.5%]
CP,HF,RP,TR,OC ¦ ημελλεν **𝔓**75אA,C,N,W [2%] NU ¦ εμελλον **𝔓**45
¦ μελλει D ¦ two other variants ‡ **9:33** ο **f**35 **𝔓**45,75אB,C,D,N
[40%] CP,TR,OC,NU ¦ — A,W [60%] HF,RP § **9:33** μιαν μωσει
f35 A,C [66%] CP,HF ¦ 1 μωση **𝔓**45 [21%] RP ¦ 1 μωυσει B,D,N,W [6%] OC,NU ¦ 1 μωυση [4%] ¦ 21 א [2%] TR ¦ μωση 1 [1%] ¦ one other variant * **9:34** επεσκιασεν **f**35 **𝔓**45A,C,D,N,W [99%]

CP,HF,RP,TR,OC ¦ επεσκιαζεν $\mathfrak{P}^{75}$אB [1%] NU †
9:34 εκεινους εισελθειν f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$A,D,N,W [95%]
CP,HF,RP,TR ¦ 21 [4%] OC ¦
αυτους 2 C [0.3%] ¦ 2 αυτους אB [0.3%] NU ¦ 2 $\mathfrak{P}^{75}$ ¦
two other
variants

«Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου, ὁ ἀγαπητός.‡ Αὐτοῦ
ἀκούετε.» 36 Καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνήν,
εὑρέθη ὁ § Ἰησοῦς μόνος. (Καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν
καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς
ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑωράκασιν.)*

A violent demon

37 Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ,† κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς. 38 Καὶ ἰδού, ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀνεβόησεν‡ λέγων· «Διδάσκαλε, δέομαί σου, ἐπίβλεψον§ ἐπὶ τὸν υἱόν μου, ὅτι μονογενής ἐστίν μοι.* 39 Καὶ ἰδού, πνεῦμα λαμβάνει αὐτὸν καὶ ἐξαίφνης κράζει, καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ, καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ᾽ αὐτοῦ, συντρῖβον αὐτόν. 40 Καὶ ἐδεήθην τῶν μαθητῶν σου ἵνα ἐκβάλωσιν† αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν.» 41 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· «Ὦ γενεὰ

---

‡ **9:35** αγαπητος $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,N,W [89%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εκλελεγμενος $\mathfrak{P}^{45,75}$ℵB [0.5%] NU ¦ εκλεκτος [1%] ¦ 1 εν ω ευδοκησα (D) [9.5%] § **9:36** ο $\mathfrak{f}^{35}$ W [50%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$ℵA,B,C,D [50%] NU * **9:36** εωρακασιν $\mathfrak{f}^{35}$ ℵA [92%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εωρακαν B [3%] NU ¦ εορακεν $\mathfrak{P}^{45}$ ¦ εορακασιν C,W [4%] ¦ εθεασαν D ¦ two other variants

† **9:37** εν τη εξης ημερα $\mathfrak{f}^{35}$ A,C [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 234 ℵB,W [2.5%] NU ¦ της ημερας $\mathfrak{P}^{45}$ ¦ δια της ηερας D

‡ **9:38** ανεβοησεν $\mathfrak{f}^{35}$ A,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εβοησεν $\mathfrak{P}^{45,75}$ℵB,C,D [2.5%] NU § **9:38** επιβλεψον $\mathfrak{f}^{35}$

אD,W [55%] TR,OC ¦ επιβλεψαι 𝔓45A,B,C [45%] CP,HF,RP,NU * **9:38** εστιν μοι f35 W [85%] CP,HF,RP,TR ¦ 21 𝔓45vאA,B,C,D [15%] OC,NU † **9:40** εκβαλωσιν f35 אA,B,C,W [96%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ εκβαλλωσιν [4%] TR ¦ απαλλαξωσιν D

ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι
πρὸς ὑμᾶς καὶ‡ ἀνέξομαι ὑμῶν; Προσάγαγε
τὸν υἱόν σου ὧδε.» § 42 Ἔτι δὲ προσερχομένου
αὐτοῦ ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον καὶ
συνεσπάραξεν. Ἐπετίμησεν δὲ ὁ Ἰησοῦς
τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ καὶ ἰάσατο
τὸν παῖδα καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ
αὐτοῦ. 43 Ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ
μεγαλειότητι τοῦ Θεοῦ.

Jesus foretells His death, again

Πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς
ἐποίησεν* ὁ Ἰησοῦς,† εἶπεν πρὸς τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ, 44 «Θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς
λόγους τούτους, ὁ γὰρ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου
μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.»
45 Οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο· καὶ ἦν
παρακεκαλυμμένον ἀπ᾽ αὐτῶν, ἵνα μὴ
αἴσθωνται αὐτό· καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι
αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.

He who is least will be great

46 Εἰσῆλθεν δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τὸ
τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν. 47 Ὁ δὲ Ἰησοῦς,
ἰδὼν‡ τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν,

---

‡ **9:41** και *rell* ¦ εως ποτε [18%] § **9:41** τον υιον σου ωδε **f**^{35} A,C,W [97%] CP,HF,RP,OC ¦ 4123 **𝔓**^{75}**א**B [3%] TR,NU ¦ 123
D * **9:43** εποιησεν **f**^{35} W [89%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εποιει **𝔓**^{75}(**א**)A,B,C,D [11%] NU † **9:43** ο ιησους **f**^{35} A,C,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{75}(**א**)B,D [3%] NU ‡ **9:47** ιδων **f**^{35} A,C,D,W [84%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ειδως **𝔓**^{75v}**א**B [15%] NU ¦ γνους

[1%]

ἐπιλαβόμενος παιδίου§ ἔστησεν αὐτὸ παρ᾽
ἑαυτῷ, 48 καὶ εἶπεν αὐτοῖς· «Ὃς ἐὰν δέξηται
τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ἐμὲ
δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν* ἐμὲ δέξηται δέχεται τὸν
ἀποστείλαντά με. Ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν
ὑμῶν† ὑπάρχων, οὗτός ἔσται‡ μέγας.»
49 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ § Ἰωάννης εἶπεν,
«Ἐπιστάτα, εἴδομέν* τινα ἐπὶ† τῷ ὀνόματί
σου ἐκβάλλοντα‡ δαιμόνια, καὶ ἐκωλύσαμεν§
αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ᾽ ἡμῶν.» 50 Καὶ
εἶπεν* πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, «Μὴ κωλύετε,† ὃς
γὰρ οὐκ ἔστιν καθ᾽ ἡμῶν‡ ὑπὲρ ἡμῶν§ ἐστιν.»

A Samaritan village

---

§ **9:47** παιδιου **f**^{35} אA,W [97.5%] HF,RP,TR,OC ¦ παιδιον **𝔓**^{75}B,C,D [2.5%] CP,NU * **9:48** εαν **f**^{35} A,C,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αν **𝔓**^{45}B [3.5%] NU ¦ — א(D) ¦ δ αν **𝔓**^{75} † **9:48** υμων **f**^{35} [20%] ¦ υμιν **𝔓**^{75}אA,B,C [79%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ ημιν [1%] ‡ **9:48** εσται **f**^{35} A,W [95%] CP,HF,RP,TR ¦ εστιν **𝔓**^{75}אB,C [4.5%] OC,NU ¦ εστε D ¦ εστιν ο **𝔓**^{45} § **9:49** ο **f**^{35} אA [94.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{45,75}B(C)D,W [5.5%] NU * **9:49** ειδομεν *rell* ¦ ιδομεν [12%] ¦ ειδωμεν [4%] ¦ ιδωμεν [3%] ¦ two other variants† **9:49** επι **f**^{35} A,C,D,W [92.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εν **𝔓**^{45,75}אB [7.5%] NU ‡ **9:49** εκβαλλοντα *rell* ¦ 1 τα [2%] TR § **9:49** εκωλυσαμεν **f**^{35} A,C,D,W [99.3%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εκωλυομεν **𝔓**^{75}אB [0.7%] NU * **9:50** και ειπεν **f**^{35} A,W [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2 δε **𝔓**^{45,75}אB,C,D [3.5%] NU † **9:50**

κωλυετε *rell* ¦ 1 ου γαρ εστιν καθ υμων [2.5%] OC ‡
9:50 ημων
f^{35} [80%] CP,HF,RP,TR ¦ υμων **𝔓**$^{(45)75}$א,A,B,C,D,W [20%] OC,NU

§ **9:50** ημων **f**^{35} א,A [81%] CP,HF,RP,TR ¦ υμων **𝔓**^{45,75}B,C,D,W [19%] OC,NU

51 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι
τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως* αὐτοῦ, καὶ
αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ† ἐστήριξεν‡,§
τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἰερουσαλήμ, 52 καὶ
ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου ἑαυτοῦ.*
Καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς κώμην
Σαμαρειτῶν, ὥστε† ἑτοιμάσαι αὐτῷ. 53 Καὶ
οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ
ἦν πορευόμενον εἰς Ἰερουσαλήμ. 54 Ἰδόντες
δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,‡ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης,
εἶπον, «Κύριε, θέλεις εἴπωμεν§ πῦρ καταβῆναι
ἀπὸ τοῦ* οὐρανοῦ καὶ ἀναλῶσαι αὐτούς,
ὡς καὶ Ἠλίας ἐποίησεν;»† 55 Στραφεὶς δὲ
ἐπετίμησεν αὐτοῖς καὶ εἶπεν· «Οὐκ οἴδατε
οἵου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς.‡ 56 Ὁ γὰρ Υἱὸς
τοῦ Ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν ψυχὰς ἀνθρώπων

---

* **9:51** αναληψεως $\mathfrak{f}^{35}$ [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αναλημψεως $\mathfrak{P}^{45}$א(A)B,C,D,W [1%] NU † **9:51** αυτου $\mathfrak{f}^{35}$ אA,C,D(W) [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$B [2%] NU ‡ **9:51** εστηριξεν $\mathfrak{f}^{35}$ אA,D,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εστηρισεν $\mathfrak{P}^{45,75}$B,C [1.5%] NU § **9:51** το προσωπον αυτου εστηριξεν *rell* ¦ 4123 [3%] OC * **9:52** εαυτου $\mathfrak{f}^{35}$ A [40%] ¦ αυτου $\mathfrak{P}^{75}$אB,C,D,W [60%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ — $\mathfrak{P}^{45}$ † **9:52** ωστε $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,D,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ως $\mathfrak{P}^{45,75}$אB,NU ‡ **9:54** αυτου $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,D,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$אB [2%] NU § **9:54** ειπωμεν *rell* ¦ ειπομεν [17%] * **9:54** του *rell* ¦ — [1.5%] OC † **9:54** ως και ηλιας εποιησεν $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,D,W (97.3%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ 134 (1.8%) ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$אB (1%) NU ‡ **9:55** και ειπεν (λεγων 3.7%) ουκ οιδατε οιου (ποιου D 14.2% OC) πνευματος εστε υμεις

(−υ. D 13.3%) **f**^{35} (D) (73.2%) CP,HF,RP,TR(OC) ¦ —
𝔓^{45,75} א A,B,C,W (26.8%) NU

ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι.»§ Καὶ ἐπορεύθησαν
εἰς ἑτέραν κώμην.

The cost of discipleship

57 Ἐγένετο δὲ* πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ
ὁδῷ, εἶπέν τις πρὸς αὐτόν, «Ἀκολουθήσω σοι
ὅπου ἂν† ἀπέρχῃ, Κύριε.»‡ 58 Καὶ εἶπεν αὐτῷ
ὁ Ἰησοῦς, «Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ
τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ
Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν
κλίνῃ.»§

59 Εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον, «Ἀκολούθει μοι.»
Ὁ δὲ εἶπεν, «Κύριε,* ἐπίτρεψόν μοι ἀπελθόντι
πρῶτον θάψαι τὸν πατέρα μου.» 60 Εἶπεν
δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,† «Ἄφες τοὺς νεκροὺς
θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς, σὺ δὲ ἀπελθὼν
διάγγελλε‡ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.»

61 Εἶπεν δὲ καὶ ἕτερος, «Ἀκολουθήσω σοι,
Κύριε· πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι
τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου.» 62 Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς

---

§ **9:56** ο γαρ (−γ. 18.6% OC) υιος του ανθρωπου ουκ ηλθεν ψυχας ανθρωπων απολεσαι (αποκτειναι 9%) αλλα σωσαι $\mathfrak{f}^{35}$ (72.8%) CP,HF,RP,TR(OC) ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$א A,B,C,D,W (27.2%) NU

* **9:57** εγενετο δε $\mathfrak{f}^{35}$ A,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ και 1 D [1%] ¦ και $\mathfrak{P}^{45,75}$א B,C [2%] NU † **9:57** αν $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$א D,W [57%] CP,HF,RP,TR ¦ εαν $\mathfrak{P}^{45}$ A,B,C [43%] OC,NU ‡ **9:57** κυριε $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{(45)75}$א B(D) [1.5%] NU § **9:58** κλινη *rell* ¦ κλινει [32%] * **9:59** κυριε $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{45,75}$א A,C,N,W,0181 [99%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — B,D [1%] † **9:60** ο

ιησους $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC
— $\mathfrak{P}^{45,75}$א,B,D,0181 [1%] NU ‡ **9:60**
διαγγελλε $\mathfrak{f}^{35}$
$\mathfrak{P}^{45}$א,A,B,C,D,N,W [85%] HF,RP,TR,OC,NU
διαγγελε $\mathfrak{P}^{75}$ [15%] CP

πρὸς αὐτόν,§ «Οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα
αὐτοῦ ἐπ᾽ ἄροτρον,* καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω,†
εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν‡ τοῦ Θεοῦ.»

10

Jesus sends out the Seventy

1 Μετὰ δὲ ταῦτα, ἀνέδειξεν ὁ Κύριος καὶ* ἑτέρους ἑβδομήκοντα,† καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς
ἀνὰ δύο‡ πρὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς πᾶσαν
πόλιν καὶ τόπον οὗ ἔμελλεν§ αὐτὸς ἔρχεσθαι.
2 Ἔλεγεν οὖν* πρὸς αὐτούς· «Ὁ μὲν θερισμὸς
πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι· δεήθητε οὖν τοῦ
Κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας†
εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

---

§ **9:62** ο ιησους προς αυτον **f**^{35} A,C,N,W [95%] CP,HF,RP,OC ¦ 3412 א [3.5%] TR[NU] ¦ 34 [1%] ¦ 12 αυτω (D) ¦ 12 **𝔓**^{45,75}B,0181 [0.3%] * **9:62** αροτρον *rell* ¦ αρωτρον CP † **9:62** επιβαλων (επιβαλλων A,W) την χειρα αυτου επ αροτρον και βλεπων εις τα οπισω **f**^{35} א(A)C,N(W) [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 (επιβαλλων **𝔓**^{75}0181) 23,5-11 **𝔓**^{75}B,0181 [1%] NU ¦ 9-11,87 επιβαλλων 2-6 **𝔓**^{45v}D ‡ **9:62** εις την βασιλειαν **f**^{35} A,C,D,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ τη βασιλεια אB,0181 [1%] NU ¦ εν τη βασιλεια **𝔓**^{75} [0.3%] * **10:1** και **f**^{35} אA,C,D,W [99.4%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{75}B,0181 [0.6%] NU † **10:1** εβδομηκοντα **f**^{35} אA,C,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 δυο **𝔓**^{75}B,D,0181 [1%] [NU] ‡ **10:1** δυο **f**^{35} אA,C,D,N,W,0181 [88%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 11 B [12%] [NU] § **10:1** εμελλεν **f**^{35} D [55%] CP,HF,RP,TR ¦

ημελλεν **א**A,B,C,N,W,0181 [45%] OC,NU * **10:2** ουν **f**^{35} A,N,W,0181 [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ δε **א**B,C,D [5%] NU † **10:2** εκβαλη εργατας **f**^{35} **א**A,C,N,W [84%] CP,HF,RP,OC ¦ εκβαλλη 2 [14.6%]

TR ¦ εκβαλει 2 [1%] ¦ 21 (**𝔓**^{75})B,D,0181 [0.4%] [NU]

3 »Ὑπάγετε· ἰδού, ἐγὼ‡ ἀποστέλλω ὑμᾶς
ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων. 4 Μὴ βαστάζετε
βαλάντιον,§ μὴ πήραν, μὴ* ὑποδήματα· καὶ
μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε. 5 Εἰς
ἣν δ᾽ ἂν οἰκίαν εἰσέρχησθε,† πρῶτον λέγετε,
‹Εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ.› 6 Καὶ ἐὰν μὲν‡ ᾖ ἐκεῖ§
υἱὸς* εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται† ἐπ᾽ αὐτὸν ἡ
εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μή γε, ἐφ᾽ ὑμᾶς ἀνακάμψει.‡
7 Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἐσθίοντες καὶ
πίνοντες τὰ παρ᾽ αὐτῶν, ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης
τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστιν.§ Μὴ μεταβαίνετε ἐξ
οἰκίας εἰς οἰκίαν.
8 »Καὶ εἰς ἣν δ᾽ ἂν* πόλιν εἰσέρχησθε,
καὶ δέχωνται† ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα
ὑμῖν. 9 Καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς
καὶ λέγετε αὐτοῖς, ‹Ἤγγικεν ἐφ᾽ ὑμᾶς ἡ

‡ **10:3** εγω **f**^{35} C,D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{75}א A,B,0181 [1%] NU § **10:4** βαλαντιον **f**^{35} [70%] HF,RP,TR ¦ βαλλαντιον **𝔓**^{75}א A,B,C,D,N,W,0181 [30%] CP,OC,NU * **10:4** μη **f**^{35} **𝔓**^{75}א B,D,0181 [26%] NU ¦ μηδε A,C,W [74%] CP,HF,RP,TR,OC † **10:5** οικιαν εισερχησθε **f**^{35} A,W [94.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 εισερχεσθε [2.5%] ¦ εισελθητε 1 **𝔓**^{75}(א)B(D)0181 [0.5%] NU ¦ 1 εισελθητε C [1.5%] ¦ two other variants [1%] ‡ **10:6** μεν **f**^{35} 0181 [25%] TR ¦ — **𝔓**^{75}א A,B,C,D,W [75%] CP,HF,RP,OC,NU § **10:6** η εκει **f**^{35} א A,C,D,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 **𝔓**^{75}B [0.3%] NU * **10:6**

υιος f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$A,B,C,D,W [97%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ ο 1 א [3%] TR † **10:6** επαναπαυσεται f^{35} A,C(W) [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ επαναπαυσετε D [1%] ¦ επαναπαησεται $\mathfrak{P}^{75}$אB,0181,NU ¦ three other variants ‡ **10:6** ανακαμψει *rell* ¦ επανακαμψει OC § **10:7** εστιν f^{35} A,C,D,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB [2.5%] NU * **10:8** δαν f^{35} A [50%] CP,TR ¦ αν $\mathfrak{P}^{75}$אB,D,W [50%] HF,RP,OC,NU † **10:8** δεχωνται f^{35} אA,B,C,D [55%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ δεχονται W [45%]

βασιλεία τοῦ Θεοῦ.› 10 Εἰς ἣν δ᾽ ἂν
πόλιν εἰσέρχησθε,‡ καὶ μὴ δέχωνται§ ὑμᾶς,
ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας αὐτῆς εἴπατε·
11 ‹Καὶ τὸν κονιορτὸν τὸν* κολληθέντα ἡμῖν
ἐκ† τῆς πόλεως ὑμῶν‡ ἀπομασσόμεθα ὑμῖν.
Πλὴν τοῦτο γινώσκετε, ὅτι ἤγγικεν ἐφ᾽ ὑμᾶς§
ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.› 12 Λέγω* ὑμῖν ὅτι
Σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον
ἔσται ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

Jesus gives the example

13 »Οὐαί σοι, Χωραζίν,† οὐαί σοι, Βηθσαϊδά·‡
ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο§ αἱ
δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν
σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμεναι* μετενόησαν.
14 Πλὴν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται

---

‡ **10:10** εισερχησθε $\mathfrak{f}^{35}$ A,W,0181 [92.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εισερχεσθε [5%] ¦ εισελθητε $\mathfrak{P}^{45v,75}$א B,C,D [2.5%] NU
§ **10:10** δεχωνται $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$א A,B,C,D,W [60%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ δεχονται [40%] * **10:11** τον *rell* ¦ — CP † **10:11** εκ *rell* ¦ απο [1%] OC ‡ **10:11** υμων $\mathfrak{f}^{35}$ [79%] CP,HF,RP,TR ¦ 1 εις τους ποδας $\mathfrak{P}^{(45)75}$א B,D [1%] NU ¦ 1 εις τους ποδας ημων A,C(W) [20%] OC § **10:11** εφ υμας $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$א B,D,0181 [2%] NU * **10:12** λεγω $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{45,75}$A,B,C,W [80%] CP,HF,RP,NU ¦ 1 δε אD [20%] TR,OC † **10:13** χωραζιν $\mathfrak{f}^{35}$ N [35%] CP ¦ χωραζειν [15%] ¦ χοραζιν [29%] HF,RP,TR,OC,NU ¦ χοραζειν $\mathfrak{P}^{45,75}$א A,B,C [20%] ¦ χοραζαιν D ¦ χορεζειν W ¦ four other variants ‡ **10:13**

βηθσαιδα **f**^{35} C(N) [81%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ βηθσαιδαν **𝔓**^{45}א W [15%] ¦ βιθσαιδα [1.5%] ¦ βηδσαιδα **𝔓**^{75} A,B [0.3%] ¦ βεδσαιδα D ¦ nine other variants [2%] § **10:13** εγενοντο **f**^{35} A,C,N,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εγενηθησαν **𝔓**^{45}א B,D [2%] NU ¦ εγεννηθησαν **𝔓**^{75} * **10:13** καθημεναι **f**^{35} **𝔓**^{45} D [94%] CP,HF,RP,TR ¦ καθημενοι **𝔓**^{75}א A,B,C,N,W [6%] OC,NU

ἐν τῇ κρίσει ἢ ὑμῖν. 15 Καὶ σύ, Καπερναούμ,† ἡ ‡ ἕως τοῦ§ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα,* ἕως† Ἅδου‡ καταβιβασθήσῃ.§

16 »Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.»

The Seventy return and report

17 Ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἑβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς* λέγοντες, «Κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου.» 18 Εἶπεν δὲ αὐτοῖς· «Ἐθεώρουν τὸν Σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. 19 Ἰδού, δίδωμι† ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ.‡ 20 Πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ

---

† **10:15** καπερναουμ **f**^{35} A,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ καφαρναουμ **𝔓**^{45,75}**א**B,C,D [1%] NU ‡ **10:15** η **f**^{35} A,C,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ μη **𝔓**^{45,75}**א**B,D [1%] NU § **10:15** του **f**^{35} A,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{45,75}**א**B,C,D [1.5%] NU * **10:15** υψωθεισα **f**^{35} A,C,N,W [93.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ υψωθησα [5%] ¦ υψωθηση **𝔓**^{45,75}**א**B,D [1.5%] NU † **10:15** εως **f**^{35} **𝔓**^{45} A,C,D,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 του **𝔓**^{75}B [1.5%] NU ¦ 1 ο **א** ‡ **10:15** αδου *rell* ¦ αιδου HF § **10:15** καταβιβασθηση **f**^{35} **𝔓**^{45}**א**A,C,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ καταβηση **𝔓**^{75}B,D [0.5%] NU * **10:17** οι εβδομηκοντα μετα χαρας **f**^{35} **א**C,N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 3412 A [2%] ¦ 12 δυο 34 **𝔓**^{45,75}B,D [1%] [NU] † **10:19** διδωμι **f**^{35}

𝔓45A,D,N [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦
δεδωκα 𝔓75אB,C,W [2.5%] NU ‡ **10:19** αδικηση
rell ¦ αδικησει
אA,D,W [20%]

πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται· χαίρετε δὲ§ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη* ἐν τοῖς οὐρανοῖς.»

Jesus worships His Father

21 Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι
ὁ Ἰησοῦς† καὶ εἶπεν· «Ἐξομολογοῦμαί σοι,
Πάτερ, Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι
ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν,
καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. Ναί, ὁ Πατήρ,
ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία‡ ἔμπροσθέν σου.»
22 Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶπεν·§
«Πάντα μοι παρεδόθη* ὑπὸ τοῦ Πατρός μου·
καὶ οὐδεὶς γινώσκει† τίς ἐστιν ὁ Υἱὸς εἰ μὴ
ὁ Πατήρ, καὶ τίς ἐστιν ὁ Πατὴρ εἰ μὴ ὁ
Υἱός, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ Υἱὸς ἀποκαλύψαι.»
23 Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς κατ᾽ ἰδίαν
εἶπεν· «Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες
ἃ βλέπετε. 24 Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ

---

§ **10:20** δε *rell* ¦ 1 μαλλον [3%] TR * **10:20** εγραφη f^{35} $\mathfrak{P}^{45v}$A,C,D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εγγεγραπται $\mathfrak{P}^{75}$אB [1%] NU ¦ three other variants † **10:21** τω πνευματι ο ιησους f^{35} A,W (92.7%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ εν 1234 (0.2%) ¦ 34 εν 12 (N) (2.4%) ¦ 12 (0.6%) ¦ 34 (0.5%) ¦ εν 12 $\mathfrak{P}^{45v}$ (0.1%) ¦ 121 αγιω 34 C (2.8%) ¦ 121 αγιω $\mathfrak{P}^{75}$ B ¦ εν 121 αγιω אD (0.2%) [NU] ¦ three other readings (0.3%) ‡ **10:21** εγενετο ευδοκια f^{35} אA,D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 $\mathfrak{P}^{45v,75}$B,C [1%] NU § **10:22** και στραφεις προς τους μαθητας ειπεν f^{35} A,C,N,W (77.7%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ 12345 αυτου 6 (11.7%) ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$אB,D (9.4%) NU ¦ longer omissions (1.2%) (The TR underlying the AV and NKJV omits the clause.) * **10:22** μοι παρεδοθη f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,C,D,N,W [95%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ 21

[1%] TR ¦ 1 παρεδωθη [3%] ¦ 1 παραδεδοται [1%] † **10:22** γινωσκει *rell* ¦ επιγινωσκει C [8%] OC

προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς
βλέπετε καὶ οὐκ εἶδον,‡ καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε
καὶ οὐκ ἤκουσαν.»

How to inherit eternal life

25 Καὶ ἰδού, νομικός τις ἀνέστη, ἐκπειράζων
αὐτὸν καὶ§ λέγων, «Διδάσκαλε, τί ποιήσας
ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;» 26 Ὁ δὲ εἶπεν
πρὸς αὐτόν· «Ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; Πῶς
ἀναγινώσκεις;» 27 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν·
«Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης
τῆς* καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς† σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος‡ σου, καὶ ἐξ
ὅλης τῆς διανοίας§ σου, καί, τὸν πλησίον
σου ὡς σεαυτόν.»* 28 Εἶπεν δὲ αὐτῷ, «Ὀρθῶς
ἀπεκρίθης· τοῦτο ποίει καὶ ζήσῃ.» 29 Ὁ
δέ, θέλων δικαιοῦν† ἑαυτόν, εἶπεν πρὸς τὸν
Ἰησοῦν, «Καὶ τίς ἐστίν μου πλησίον;»

The good Samaritan

---

‡ **10:24** ειδον *rell* ¦ ειδαν B [0.2%] NU ¦ ιδαν $\mathfrak{P}^{75}$א C,N [0.5%] ¦ ιδον [6%] § **10:25** και f^{35} A,C,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$א B [0.5%] NU * **10:27** της f^{35} א A,C,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$B [1.5%] ¦ τη (D) † **10:27** εξ ολης της ψυχης f^{35} A,C,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εν ολη τη ψυχη $\mathfrak{P}^{45v,75}$א B,D [1%] NU ‡ **10:27** εξ ολης της ισχυος f^{35} A,C,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εν ολη τη ισχυι $\mathfrak{P}^{75}$א B,D [1%] NU § **10:27** εξ ολης της διανοιας f^{35} A,C,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εν ολη τη διανοια $\mathfrak{P}^{75}$א B [1%] NU ¦ — D

* **10:27** σεαυτον *rell* ¦ εαυτον A,N [20%] OC † **10:29** δικαιουν **f**^{35} A,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ δικαιωσαι **𝔓**^{45v,75}א B,C(D) [1.5%] NU

30 Ὑπολαβὼν δὲ‡ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· «Ἄνθρωπός
τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ εἰς Ἰεριχώ,
καὶ λῃσταῖς περιέπεσεν, οἳ καὶ ἐκδύσαντες§
αὐτὸν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον,
ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα.* 31 Κατὰ
συγκυρίαν δὲ ἱερεύς τις κατέβαινεν ἐν τῇ
ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρῆλθεν.
32 Ὁμοίως δὲ καὶ Λευΐτης, γενόμενος† κατὰ
τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν‡ ἀντιπαρῆλθεν.
33 Σαμαρείτης§ δέ τις, ὁδεύων, ἦλθεν κατ'
αὐτόν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν* ἐσπλαγχνίσθη· 34 καὶ
προσελθὼν κατέδησεν τὰ τραύματα αὐτοῦ,
ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον· ἐπιβιβάσας δὲ
αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν αὐτὸν† εἰς
πανδοχεῖον, καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ. 35 Καὶ
ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθών,‡ ἐκβαλὼν δύο
δηνάρια, ἔδωκεν§ τῷ πανδοχεῖ, καὶ εἶπεν
αὐτῷ,* ‹Ἐπιμελήθητι αὐτοῦ· καὶ ὅ τι ἂν

---

‡ **10:30** δε **f**^{35} A,D,N,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — 𝔓^{75}א B,C,NU § **10:30** εκδυσαντες *rell* ¦ εξεδυσαν [30%] * **10:30** τυγχανοντα **f**^{35} A(C)N,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — 𝔓^{45,75}א B,D [2.5%] NU † **10:32** γενομενος **f**^{35} 𝔓^{45}A,C,D,N,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — 𝔓^{75}B [2.5%] (Aleph omits the whole verse.) ‡ **10:32** ιδων *rell* ¦ 1 αυτον A,D [15%] § **10:33** σαμαρειτης *rell* ¦ σαμαριτης א C,D,W [3.5%] ¦ σαμαρειτις [13%] ¦ two other variants N [0.5%] * **10:33** αυτον **f**^{35} A,C,D,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — 𝔓^{45,75}א B [2%] NU † **10:34** αυτον *rell* ¦ — [6%] CP ‡ **10:35** εξελθων **f**^{35} A(C)W [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — 𝔓^{45,75}א B,D [3.5%] NU

§ **10:35** δυο δηναρια εδωκεν $\mathfrak{f}^{35}$ אA,C [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 312 $\mathfrak{P}^{45,75}$B,NU ¦ 213 D * **10:35** αυτω $\mathfrak{f}^{35}$ אA,C,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$B,D [3%] NU

προσδαπανήσῃς, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι.› 36 Τίς οὖν† τούτων τῶν τριῶν πλησίον, δοκεῖ σοι,‡ γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς;» 37 Ὁ δὲ εἶπεν, «Ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ᾽ αὐτοῦ.» Εἶπεν οὖν§ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, «Πορεύου καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.»

Martha and Mary

38 Ἐγένετο δὲ ἐν* τῷ πορεύεσθαι αὐτούς, καὶ† αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά. Γυνὴ δέ τις ὀνόματι Μάρθα ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.‡ 39 Καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη Μαρία,§ ἣ * καὶ παρακαθίσασα† παρὰ‡ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ§ ἤκουεν τῶν

---

† **10:36** ουν f^{35} A,C(D)W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$א B [1.5%] NU ‡ **10:36** πλησιον δοκει σοι f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$א A,B,C,W [94%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ 231 $\mathfrak{P}^{45}$D [6%] TR § **10:37** ουν f^{35} A,W [91%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ δε $\mathfrak{P}^{45,75}$א B,C,D [9%] NU * **10:38** εγενετο δε εν f^{35} A,C,D,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 32 $\mathfrak{P}^{45,75}$א B [1.5%] NU † **10:38** και f^{35} A,C,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{(45)75}$א B(D) [1%] NU ‡ **10:38** εις τον οικον αυτης f^{35} A,D,W (99.2%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 την οικιαν אC (0.4%) ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$B,NU ¦ three other variants (0.2%) § **10:39** μαρια f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$A,B,D [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ μαριαμ $\mathfrak{P}^{75}$א C,W [1.5%] NU * **10:39** η f^{35} A,B,C,D,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$א [0.5%] † **10:39** παρακαθισασα f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$D(W) [73%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ παρακαθησασα [26.5%] ¦ παρακαθεσθεισα

𝔓^{75}(א)A,B,C [0.5%] NU ‡ **10:39** παρα **f**^{35} **𝔓**^{45}A,D,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ προς **𝔓**^{75}אB,C [0.5%] NU § **10:39** ιησου **f**^{35} **𝔓**^{45,75}A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ κυριου אB,C,D [1%] NU

λόγων* αὐτοῦ. 40 Ἡ δὲ Μάρθα περιεσπᾶτο
περὶ πολλὴν διακονίαν· ἐπιστᾶσα δὲ εἶπεν·
«Κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με
κατέλιπεν† διακονεῖν; Εἰπὲ οὖν αὐτῇ ἵνα μοι
συναντιλάβηται.» 41 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτῇ·‡ «Μάρθα, Μάρθα, μεριμνᾷς καὶ
τυρβάζῃ§ περὶ πολλά, 42 ἑνὸς δέ ἐστιν χρεία.
Μαρία* δὲ† τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις
οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ'‡ αὐτῆς.»

11

A model prayer

1 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ
προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο εἶπέν τις τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, «Κύριε, δίδαξον
ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης
ἐδίδαξεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.» 2 Εἶπεν δὲ
αὐτοῖς· «Ὅταν προσεύχησθε* λέγετε· Πάτερ

---

* **10:39** των λογων $\mathfrak{f}^{35}$ [37%] CP ¦ τον λογον $\mathfrak{P}^{45,75}$א A,B,C(D)W [63%] HF,RP,TR,OC,NU † **10:40** κατελιπεν $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{45,75}$א(D) [70%] CP,TR,OC,NU ¦ κατελειπεν A,B,C [30%] HF,RP ¦ ενκατελιψεν W ‡ **10:41** ο ιησους ειπεν αυτη $\mathfrak{f}^{35}$ D [40%] CP ¦ 3412 AC,W [59%] HF,RP,TR,OC ¦ 341 κυριος $\mathfrak{P}^{75}$אB [1%] NU ¦ 1 κυριος 34 $\mathfrak{P}^{45}$ § **10:41** τυρβαζη $\mathfrak{f}^{35}$ A [89%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ τυρβαζει [10%] ¦ θορυβαζη $\mathfrak{P}^{45,75}$אB,C(D)W [1%] NU* **10:42** μαρια $\mathfrak{f}^{35}$ אA,C,D,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ μαριαμ $\mathfrak{P}^{75}$B [0.5%] NU † **10:42** δε $\mathfrak{f}^{35}$

A,C,W [94%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ γαρ 𝔓^{75}אB [6%]
NU ¦ — D ‡ **10:42** απ f^{35}
𝔓^{75}A,C,W [99.6%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — אB,D [0.4%]
NU * **11:2**
προσευχησθε *rell* ¦ προσευχεσθε 𝔓^{75}A [10%] ¦
προσευχεσθαι
C,W [5%]

ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς,† ἁγιασθήτω τὸ
ὄνομά σου. Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω
τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ‡ καὶ ἐπὶ τῆς
γῆς.§ 3 Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου
ἡμῖν τὸ καθ᾽ ἡμέραν· 4 καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς
ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν* παντὶ†
ὀφείλοντι ἡμῖν. Καί, μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς
εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ
πονηροῦ.»‡

A request at midnight

5 Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· «Τίς ἐξ ὑμῶν
ἕξει φίλον καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν
μεσονυκτίου καὶ εἴπῃ§ αὐτῷ, ‹Φίλε, χρῆσόν
μοι τρεῖς ἄρτους, 6 ἐπειδὴ φίλος* παρεγένετο
ἐξ ὁδοῦ πρός με, καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω
αὐτῷ›· 7 κἀκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς
εἴπῃ, ‹Μή μοι κόπους πάρεχε· ἤδη ἡ θύρα
κέκλεισται, καὶ τὰ παιδία μου μετ᾽ ἐμοῦ
εἰς τὴν κοίτην εἰσίν· οὐ δύναμαι ἀναστὰς
δοῦναί σοι›; 8 Λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει

---

† **11:2** ημων ο εν τοις ουρανοις **f**^{35} A,C,D,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{75}א B [1%] NU ‡ **11:2** γενηθητω το θελημα σου ως εν ουνανω **f**^{35} אA,C,D,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{75}B [1%] NU § **11:2** και επι της γης **f**^{35} [92%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 124 (א)A,C,D,W [7%] ¦ — **𝔓**^{75}B [1%] NU * **11:4** αφιεμεν **f**^{35} א [74%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αφιομεν **𝔓**^{75}A,C [21%] NU ¦ αφειομεν B,D,W [0.5%] ¦ αφιωμεν [4%] ¦ four other variants † **11:4** παντι *rell* ¦ 1 τω [8%] OC ‡ **11:4** αλλα ρυσαι ημας απο του πονηρου **f**^{35} A,C,D,W [99%]

CP,HF,RP,TR,OC ¦ — 𝔓75אB [1%]

NU § **11:5** ειπη *rell* ¦ ερει A,D,W [22%] OC * **11:6** φιλος f35 C [70%] CP,HF,RP ¦ 1 μου 𝔓75אA,B,W [30%] TR,OC,NU ¦ μοι D

αὐτῷ ἀναστὰς διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ φίλον,† διά γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσον‡ χρῄζει.

9 »Κἀγὼ ὑμῖν λέγω· αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται§ ὑμῖν. 10 Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται.* 11 Τίνα δὲ† ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσει ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει‡ αὐτῷ;§ Ἢ καὶ* ἰχθύν, μὴ† ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ;‡ 12 Ἢ καὶ ἐὰν§ αἰτήσῃ* ᾠόν, μὴ† ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον; 13 Εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὑπάρχοντες,‡,§ οἴδατε

† **11:8** αυτου φιλον f^{35} [92.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 $\mathfrak{P}^{45,75}$א B,C [2.5%] NU ¦ 1 φιλος W [1%] ¦ αυτον 2 A,D [4%] ‡ **11:8** οσον f^{35} (D) [87%] CP,HF,RP ¦ οσων $\mathfrak{P}^{45,75}$א A,B,C,W [13%] TR,OC,NU § **11:9** ανοιγησεται f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$א A,B,C [60%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ ανοιχθησεται D,W [40%] * **11:10** ανοιγησεται f^{35} C [50%] CP,HF,RP,TR[NU] [ανυγησεται (א)$\mathfrak{P}^{45}$] ¦ ανοιχθησεται A(W) [50%] OC ¦ ανοιγεται $\mathfrak{P}^{75}$B,D † **11:11** δε f^{35} [78%] CP,HF,RP,TR ¦ 1 εξ $\mathfrak{P}^{(45)75}$א A,B,C,D,W [22%] OC,NU ‡ **11:11** επιδωσει *rell* ¦ δωσει CP § **11:11** αρτον μη λιθον επιδωσει αυτω f^{35} א A,C(D)W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$B [0.2%] NU * **11:11** η και f^{35} A(C)D,W [88%] CP,HF,RP,OC ¦ ει 2 [10%] TR ¦ 1 א [2%] ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$B [0.2%] NU † **11:11** μη f^{35} א A,C,D,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ και $\mathfrak{P}^{45,75}$B,NU ‡ **11:11** επιδωσει αυτω f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$א A,C,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 $\mathfrak{P}^{75}$B,D [0.5%] NU § **11:12** εαν f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$(C)(D) [92.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αν A,W

[6%] ¦ — 𝔓75אB [1.5%] NU * **11:12** αιτηση f35 (𝔓45)W [90%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αιτησει 𝔓75אA,B(C)(D) [10%] NU † **11:12** μη f35 אA(C)(D)W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — 𝔓45,75B [1%] NU
‡ **11:13** υπαρχοντες *rell* ¦ οντες אD [15%] § **11:13** πονηροι υπαρχοντες *rell* ¦ 21 OC

δόματα ἀγαθὰ* διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν,
πόσῳ μᾶλλον ὁ Πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ† δώσει
Πνεῦμα Ἅγιον‡ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.»

A divided house

14 Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ
ἦν§ κωφόν. Ἐγένετο δέ, τοῦ δαιμονίου
ἐξελθόντος, ἐλάλησεν ὁ κωφός· καὶ
ἐθαύμασαν* οἱ ὄχλοι. 15 Τινὲς δὲ ἐξ
αὐτῶν εἶπον, «Ἐν Βεελζεβούλ,† ἄρχοντι τῶν
δαιμονίων, ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.»‡ 16 Ἕτεροι
δὲ πειράζοντες, σημεῖον παρ᾽ αὐτοῦ ἐζήτουν
ἐξ οὐρανοῦ.§

17 Αὐτὸς δέ, εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα,*
εἶπεν αὐτοῖς· «Πᾶσα βασιλεία ἐφ᾽ ἑαυτὴν
διαμερισθεῖσα† ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ‡

---

* **11:13** δοματα αγαθα f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$א A,B,C,D,W [97%] HF,RP,OC,NU ¦ 21 $\mathfrak{P}^{45}$ [3%] CP,TR † **11:13** ο εξ ουρανου f^{35} A,B(C)D,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ 23 $\mathfrak{P}^{75}$א [2%] ¦ 1 ουρανιος $\mathfrak{P}^{45}$ ‡ **11:13** αγιον *rell* ¦ αγαθον $\mathfrak{P}^{45}$ [1.5%] OC § **11:14** και ουτο ην f^{35} C,W (93.9%) CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ 1 αυτω 3 (3.9%) ¦ 1 αυτον 3 (0.2%) ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$א A,B (1.6%) ¦ six other variants D (0.4%) * **11:14** εθαυμασαν *rell* ¦ εθαυμαζον [1%] OC † **11:15** βεελζεβουλ f^{35} D,N [82%] CP,HF,RP,TR ¦ 1 τω $\mathfrak{P}^{45,75}$א B,C,W [18%] OC,NU ¦ 1 των A ‡ **11:15** δαιμονια *rell* ¦ 1 ο δε (και 9%) αποκριθεις ειπεν (−1234 3%) πως δυναται σατανας σαταναν εκβαλλειν (εκβαλειν D 1%) A(D) [22%] § **11:16** παρ αυτου εζητουν (επεζητουν 4%) εξ ουρανου f^{35} N,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 45312

$\mathfrak{P}^{45,75}$א A,B,C,D [2.5%] NU ¦ at least eight further variants [1.5%] * **11:17** αυτων τα διανοηματα
f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$א B,C,D,N,W [92%] HF,RP,TR,OC,NU ¦ 231 $\mathfrak{P}^{45}$A [8%] CP
† **11:17** διαμερισθεισα **f**^{35} $\mathfrak{P}^{75}$(א A)B(D) [80%] HF,RP,TR,OC,NU
¦ μερισθεισα ($\mathfrak{P}^{45}$)C,N,W [20%] CP ‡ **11:17** επι *rell* ¦ επ C,D [17%]

οἶκον πίπτει. 18 Εἰ δὲ καὶ ὁ Σατανᾶς
ἐφ᾽ ἑαυτὸν διεμερίσθη,§ πῶς σταθήσεται ἡ
βασιλεία αὐτοῦ;—ὅτι λέγετε ἐν Βεελζεβοὺλ
ἐκβάλλειν με* τὰ δαιμόνια. 19 Εἰ δὲ ἐγὼ
ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ
ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν;† Διὰ τοῦτο κριταὶ
αὐτοὶ ὑμῶν ἔσονται.‡ 20 Εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ
Θεοῦ§ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ᾽
ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.
21 »Ὅταν ὁ ἰσχυρός, καθωπλισμένος,
φυλάσσῃ* τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ
ἐστὶν τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. 22 Ἐπὰν δὲ ὁ †
ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθών, νικήσῃ‡ αὐτόν,
τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἴρει ἐφ᾽ ᾗ ἐπεποίθει,
καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν.
23 »Ὁ μὴ ὢν μετ᾽ ἐμοῦ κατ᾽ ἐμοῦ ἐστιν, καὶ
ὁ μὴ συνάγων μετ᾽ ἐμοῦ σκορπίζει.

An empty house

24 »Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ
ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι᾽ ἀνύδρων

---

§ **11:18** διεμερισθη f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$A,B,D,N [81%] HF,RP,TR,OC,NU ¦ εμερισθη $\mathfrak{P}^{45}$אC,W [19%] CP
* **11:18** εκβαλλειν με *rell* ¦ 21 OC † **11:19** εκβαλλουσιν *rell* ¦ εκβαλουσιν N,W [17%] OC ¦ εκβαλλωσιν [3.5%] ‡ **11:19** κριται αυτοι υμων εσονται f^{35} [18%] ¦ 2134 A,C,W [30%] OC ¦ 1324 [52%] CP,HF,RP,TR ¦ 2314 $\mathfrak{P}^{75}$B,D,NU ¦ 2143 א ¦ 2341 N ¦ 2431 $\mathfrak{P}^{45}$ § **11:20** θεου f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$אA,W [94%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 εγω $\mathfrak{P}^{75}$B,C(D,N) [6%] [NU] * **11:21** φυλασση *rell* ¦ φυλασσει D [20%] † **11:22** ο f^{35} A,C,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$אB,D [1.5%] NU

‡ **11:22** νικηση *rell* ¦ νικησει W [18%]

τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν· καὶ μὴ εὑρίσκον§
λέγει, ‹Ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου
ὅθεν ἐξῆλθον.› 25 Καὶ ἐλθὸν* εὑρίσκει
σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. 26 Τότε
πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα
πνεύματα, πονηρότερα ἑαυτοῦ,† καὶ ἐλθόντα‡
κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ
ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων.»

True blessedness

27 Ἐγένετο δέ,§ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα,
ἐπάρασά τις γυνὴ φωνὴν* ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπεν
αὐτῷ, «Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε,
καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας.» 28 Αὐτὸς δὲ
εἶπεν, «Μενοῦν γε,† μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν
λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ φυλάσσοντες αὐτόν.»‡

Jonah is a sign

29 Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροιζομένων, ἤρξατο
λέγειν· «Ἡ γενεὰ αὕτη§ πονηρά ἐστιν. Σημεῖον

---

§ **11:24** ευρισκον **f**^{35} א A,C,D(W) [70%] HF,RP,TR,OC ¦ ευρισκων **𝔓**^{45} [27%] CP ¦ 1 τοτε **𝔓**^{75}B [3%] [NU] * **11:25** ελθον **f**^{35} **𝔓**^{75}א A,B,W [62%] HF,RP,TR,OC,NU ¦ ελθων **𝔓**^{45}C,D [38%] CP † **11:26** επτα ετερα πνευματα πονηροτερα εαυτου **f**^{35} A,C(D)W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 23451 **𝔓**^{75}א B [1.5%] NU ‡ **11:26** ελθοντα **f**^{35} [70%] HF,RP ¦ εισελθοντα **𝔓**^{75}א A,B,C,D,W [30%] CP,TR,OC,NU § **11:27** εγενετο δε *rell* ¦ και 1 CP * **11:27** γυνη φωνην **f**^{35} A,C(D)W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 **𝔓**^{75}א B [0.3%] NU † **11:28** γε **f**^{35} C,D [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{75}א A,B,W [5%] NU ‡ **11:28** αυτον **f**^{35} [82%]

CP,HF,RP,TR,OC
¦ — 𝔓75A,B,C,D,W [18%] NU ¦ τον λογον του θεου א § **11:29** αυτη f35 C,W [93.5%] CP,HF,RP,TR ¦ 1 γενεα 𝔓75אA,B,D [6.5%] OC,NU

ἐπιζητεῖ,* καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ
μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.† 30 Καθὼς
γὰρ ἐγένετο Ἰωνᾶς σημεῖον τοῖς Νινευΐταις,‡
οὕτως ἔσται καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ
ταύτῃ.§ 31 Βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται
ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς
ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτούς, ὅτι ἦλθεν ἐκ
τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν
Σολομῶνος,* καὶ ἰδού, πλεῖον Σολομῶνος†
ὧδε. 32 Ἄνδρες Νινευῖ‡ ἀναστήσονται ἐν
τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ
κατακρινοῦσιν αὐτήν, ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ
κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδού, πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε.

Light inside the body

33 »Οὐδεὶς δὲ§ λύχνον ἅψας, εἰς κρυπτὴν*

---

* **11:29** επιζητει **f**^{35} C,D,W [95%] CP,HF,RP,TR ¦ ζητει **𝔓**^{45v,75}א A,B [5%] OC,NU † **11:29** του προφητου **f**^{35} A,C,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{45,75}א B,D [1%] NU ‡ **11:30** σημειον τοις νινευιταις **f**^{35} (**𝔓**^{45v})A(D)(W) [86%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 12 νηνευιταις [12%] ¦ 231 C [1.5%] NU ¦ 2 νινευειταις 1 **𝔓**^{75}אB § **11:30** ταυτη *rell* ¦ 1 σημειον [1.5%] OC * **11:31** σολομωνος **f**^{35} **𝔓**^{45,75}אA,B,D [72%] CP,HF,RP,NU ¦ σολομονος [8%] ¦ σολομωντος C,W [19%] TR,OC ¦ five other spellings [1%] † **11:31** σολομωνος **f**^{35} **𝔓**^{45,75}אA,B,D,W [70%] CP,HF,RP,NU ¦ σολομονος [10%] ¦ σολομωντος C [20%] TR,OC ¦ three other spellings [0.5%] ‡ **11:32** νινευι **f**^{35} [32%] CP,RP,TR,OC ¦ νινευη [16%] HF ¦ νηνευι [2%] ¦ νινευιται A,C [35%] NU ¦ νηνευιται [6%] ¦ νινευηται [3.5%] ¦ νινευειται **𝔓**^{45,75}אB,W ¦ seven

other spellings [5%] (D omits verse) § **11:33** δε **f**^{35} A,W [88%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{45,75}א B,C,D [12%] NU * **11:33** κρυπτην **f**^{35} **𝔓**^{75}א A,B,C,D,W [85%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ κρυπτον **𝔓**^{45} [15%] TR

τίθησιν οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον,† ἀλλ᾽ ἐπὶ τὴν
λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος‡
βλέπωσιν. 34 Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν
ὁ ὀφθαλμός.§ Ὅταν οὖν* ὁ ὀφθαλμός σου
ἁπλοῦς ᾖ,† ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν‡
ἐστιν.§ Ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου
σκοτεινόν.* 35 Σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν
σοὶ σκότος ἐστίν. 36 Εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον
φωτεινόν, μὴ ἔχον τι μέρος† σκοτεινόν, ἔσται
φωτεινὸν ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ
φωτίζῃ σε.»

Jesus derides scribes and Pharisees

37 Ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι,‡ ἠρώτα§ αὐτὸν
Φαρισαῖός τις* ὅπως ἀριστήσῃ παρ᾽ αὐτῷ.
Εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν. 38 Ὁ δὲ Φαρισαῖος,
ἰδών, ἐθαύμασεν ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη

---

† **11:33** ουδε υπο τον μοδιον f^{35} א A,B,C,D,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$ [2.5%] ‡ **11:33** φεγγος f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$A,W [90%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ φως $\mathfrak{P}^{75}$אB,C,D [10%] NU § **11:34** οφθαλμος f^{35} [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 σου $\mathfrak{P}^{45,75}$אA,B,C,D,W [2%] NU * **11:34** ουν f^{35} A,C [94%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$אB,D,W [6%] NU † **11:34** η f^{35} C,D [35%] CP ¦ 1 και $\mathfrak{P}^{45,75}$אA,B,W [65%] HF,RP,TR,OC,NU ‡ **11:34** φωτεινον *rell* ¦ φωτινον $\mathfrak{P}^{75}$אA,C,D,W [18%] § **11:34** εστιν *rell* ¦ εσται $\mathfrak{P}^{45}$ [15%] * **11:34** σκοτεινον *rell* ¦ 1 εστιν D [4.5%] ¦ 1 εσται $\mathfrak{P}^{45}$ [24%] † **11:36** τι μερος f^{35} א [81%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 $\mathfrak{P}^{75}$A,B,W [17%] NU ¦ 2 C [1.5%] ¦ μελος 1 $\mathfrak{P}^{45}$ (D omits verse) ‡ **11:37** λαλησαι *rell* ¦ 1 αυτον ταυτα [6.5%] OC ¦ 1 αυτον A [1%] § **11:37** ηρωτα f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$C [93%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ερωτα

𝔓75אA,B,W [7%] NU ¦ — D * **11:37** τις f35 A,C(D)W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — 𝔓45,75אB [2%] NU

πρὸ τοῦ ἀρίστου. 39 Εἶπεν δὲ ὁ Κύριος πρὸς
αὐτόν· «Νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν
τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζετε, τὸ
δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἁρπαγῆς καὶ πονηρίας.
40 Ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν καὶ τὸ
ἔσωθεν ἐποίησεν; 41 Πλήν, τὰ ἐνόντα δότε
ἐλεημοσύνην· καὶ ἰδού, πάντα† καθαρὰ ὑμῖν
ἐστιν.‡

42 »Ἀλλ᾽§ οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι
ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ πήγανον
καὶ πᾶν λάχανον, καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν
καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Ταῦτα* ἔδει
ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.† 43 Οὐαὶ
ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν
πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ
τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς. 44 Οὐαὶ
ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί,‡
ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ
οἱ ἄνθρωποι§ περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ
οἴδασιν.»

Jesus derides lawyers

45 Ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν λέγει
αὐτῷ, «Διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς

---

† **11:41** παντα *rell* ¦ απαντα 𝔓75 [3%] OC ‡ **11:41** εστιν *rell* ¦ εσται 𝔓45 [7.5%] OC § **11:42** αλλ f35 A,C [65%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αλλα 𝔓45,75א B,D,W [35%] NU * **11:42** ταυτα f35 אA(D)W [85%] CP,HF,RP,TR ¦ 1 δε 𝔓45,75B,C [15%] OC,NU
† **11:42** αφιεναι f35 C,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αφειναι 𝔓45א [1.5%] ¦ παρειναι 𝔓75B [1%] NU ¦ παραφιεναι A ¦ — (D)
‡ **11:44** γραμματεις και φαρισαιοι υποκριται f35 A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — 𝔓45,75אB,C

[1%] NU ¦ 123 D §
11:44
ανθρωποι **f**^{35} **𝔓**^{75}A(D)W [95%] CP,HF,RP,OC ¦ 1 οι
ℵB,C [5%]
TR[NU]

ὑβρίζεις.» 46 Ὁ δὲ εἶπεν· «Καὶ ὑμῖν τοῖς
νομικοῖς οὐαί, ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους
φορτία δυσβάστακτα, καὶ αὐτοὶ ἑνὶ τῶν
δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψαύετε τοῖς φορτίοις.
47 Οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν
προφητῶν, οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν
αὐτούς. 48 Ἄρα μαρτυρεῖτε* καὶ συνευδοκεῖτε
τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν· ὅτι αὐτοὶ
μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε
αὐτῶν τὰ μνημεῖα.† 49 Διὰ τοῦτο καὶ
‹ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ› εἶπεν· ‹Ἀποστελῶ εἰς
αὐτοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐξ
αὐτῶν ἀποκτενοῦσιν καὶ ἐκδιώξουσιν,›‡ 50 ἵνα
ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν τὸ
ἐκχυνόμενον§ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀπὸ τῆς
γενεᾶς ταύτης, 51 ἀπὸ τοῦ* αἵματος Ἄβελ†
ἕως τοῦ‡ αἵματος Ζαχαρίου, τοῦ ἀπολομένου
μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου.
Ναί, λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς
γενεᾶς ταύτης. 52 Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς,
ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ

---

* **11:48** μαρτυρειτε **f**^{35} **𝔓**^{75}A,C,D,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ μαρτυρες εστε ℵB [0.5%] NU † **11:48** αυτων τα μνημεια **f**^{35} A,C,W (96.4%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ 12 μνηματα (0.3%) ¦ 231 (1%) ¦ 213 (0.3%) ¦ τους ταφους 1 (1.1%) ¦ — **𝔓**^{75}ℵB,D (0.6%) NU ¦ two other variants (0.2%) ‡ **11:49** εκδιωξουσιν **f**^{35} A,D,W [87%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ διωξουσιν **𝔓**^{75}ℵB,C [13%] NU § **11:50** εκχυνομενον **f**^{35} **𝔓**^{75} [94%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εκχυννομενον ℵA,C,D,W [5%] ¦ εκκεχυμενον **𝔓**^{45vid}B [1%] NU

* **11:51** του $\mathfrak{f}^{35}$ A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$אB,C,D [1%] NU † **11:51** αβελ *rell* ¦ 1 του δικαιου [22%] ‡ **11:51** του $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB,D [2.5%] NU

οὐκ εἰσήλθετε,§ καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε.»

53 Λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτούς,* ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς συνέχειν† καὶ ἀποστοματίζειν‡ αὐτὸν περὶ πλειόνων, 54 ἐνεδρεύοντες αὐτόν, ζητοῦντες§ θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.*

12

Beware of hypocrisy

1 Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε* καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον· «Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις.† 2 Οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ

§ **11:52** εισηλθετε $\mathfrak{f}^{35}$ [92%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εισηλθατε $\mathfrak{P}^{45,75}$א A,B,C,D,W [8%] NU * **11:53** λεγοντος δε αυτου ταυτα προς αυτους $\mathfrak{f}^{35}$ A(D)W [98%] CP,HF,RP,TR ¦ 123564 [1%] OC ¦ κακειθεν εξελθοντος (εξελθοντες $\mathfrak{P}^{75}$) αυτου $\mathfrak{P}^{45v(75)}$אB,C [1%] NU † **11:53** συνεχειν $\mathfrak{f}^{35}$ [26%] CP ¦ ενεχειν $\mathfrak{P}^{75}$א A,B,W [70%] HF,RP,TR,OC,NU ¦ εχειν $\mathfrak{P}^{45}$D [2.5%] ¦ επεχειν C ¦ — [1%] ‡ **11:53** αποστοματιζειν *rell* ¦ αποστομιζειν [15%] § **11:54** αυτον ζητουντες $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,W [90%] CP,HF,RP,OC ¦ αυτω 2 [3%] ¦ 1 και 2 [6%] TR ¦ 1 $\mathfrak{P}^{45,75}$B [1%] NU ¦ 2 (D) ¦ — א * **11:54** ινα κατηγορησωσιν αυτου $\mathfrak{f}^{35}$ C [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 κατηγορησουσιν 3

A,W [2%] ¦
1 ευρωσιν κατηγορησαι 3 D ¦ — 𝔓45,75אB [1.5%] NU * **12:1** ωστε *rell* ¦ ως [1%] OC † **12:1** των φαρισαιων ητις εστιν υποκρισις **f**35 𝔓45אA,C,D,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 34512 𝔓75B [0.3%] NU

γνωσθήσεται. 3 Ἀνθ᾽ ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ
εἴπατε ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται, καὶ ὃ
πρὸς τὸ οὖς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμείοις‡
κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωμάτων.

Don't fear assassins

4 »Λέγω δὲ ὑμῖν, τοῖς φίλοις μου· μὴ
φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων§ τὸ σῶμα
καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερόν* τι
ποιῆσαι. 5 Ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε
—φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἐξουσίαν
ἔχοντα† ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Γέενναν· ναί, λέγω
ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε. 6 Οὐχὶ πέντε στρουθία
πωλεῖται‡ ἀσσαρίων δύο; Καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν
οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.
7 Ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν
πᾶσαι ἠρίθμηνται. Μὴ οὖν§ φοβεῖσθε· πολλῶ*
στρουθίων διαφέρετε.†

You confess Christ, He'll confess you!

8 »Λέγω δὲ ὑμῖν, πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν
ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ

---

‡ **12:3** ταμειοις *rell* ¦ ταμιειοις [14%] CP ¦ ταμιοις ℵA,W [5%] § **12:4** αποκτενοντων f^{35} D,W [68%] CP,HF,RP ¦ αποκτεννοντων ℵA [23%] OC ¦ αποκτεινοντων $\mathfrak{P}^{45,75}$B [9%] TR,NU * **12:4** περισσοτερον *rell* ¦ περισσον A,D [10%] † **12:5** εξουσιαν εχοντα f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$ [83%] CP,HF,RP,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{75}$ℵA,B,D,W [17%] OC,NU ‡ **12:6** πωλειται f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$D,W [94.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ πωλειτε A [4%] ¦ πωλουνται $\mathfrak{P}^{75}$ℵB [1.5%] NU § **12:7** ουν f^{35} ℵA,D,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$B [1%] NU * **12:7** πολλω f^{35} [15%] CP ¦ πολλων

𝔓45,75אA,B(D)Q,W [85%] HF,RP,TR,OC,NU † **12:7** διαφερετε
f35 𝔓45,75אA,B,Q,W [84%] HF,RP,TR,OC,NU ¦ 1 υμεις D [16%] CP

Ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ‡ ἔμπροσθεν
τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ. 9 Ὁ δὲ ἀρνησάμενός
με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἀπαρνηθήσεται
ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ. 10 Καὶ πᾶς
ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου,
ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα
βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται. 11 Ὅταν δὲ
προσφέρωσιν§ ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ
τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε*
πῶς ἢ τί ἀπολογήσεσθε,† ἢ τί εἴπητε. 12 Τὸ γὰρ
Ἅγιον Πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ
δεῖ εἰπεῖν.»

Beware of materialism

13 Εἶπεν δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου,‡
«Διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι
μετ᾽ ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν.»§ 14 Ὁ δὲ εἶπεν
αὐτῷ, «Ἄνθρωπε, τίς με κατέστησεν δικαστὴν
ἢ μεριστὴν* ἐφ᾽ ὑμᾶς;» 15 Εἶπεν δὲ πρὸς

---

‡ **12:8** αυτω *rell* ¦ εαυτω CP § **12:11** προσφερωσιν **f**^{35} A,Q,W [92%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εισφερωσιν **𝔓**$^{45(75)}$א B [3.5%] NU ¦ προσφερουσιν [4.5%] ¦ φερωσιν D * **12:11** μεριμνατε **f**^{35} A,W [94%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ μεριμνησητε א B,Q [6%] NU ¦ προσμεριμνατε D ¦ μεριμνη μη μεριμνησητε **𝔓**^{75} † **12:11** απολογησεσθε **f**^{35} [35%] CP ¦ ἀπολογησησθε **𝔓**^{45v,75}א A,B,D,N,Q [63%] HF,RP,TR,OC,NU ¦ απολογησασθε [1.5%] ¦ απολογησεσθαι W ‡ **12:13** αυτω εκ του οχλου **f**^{35} A,D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2341 **𝔓**^{75}א B,Q [1%] NU § **12:13** μετ εμου την κληρονομιαν *rell* ¦ 3412 [2%] OC * **12:14** δικαστην η μεριστην **f**^{35} A,N,Q,W (93.7%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ 321 (1.5%) ¦ κριτην 23 **𝔓**^{75}א B (2.1%) NU ¦

αρχοντα και 3 (1%) ¦ αρχοντα και 1 (0.2%) ¦ αρχοντα και 123
(0.7%) ¦ 1 (0.7%) ¦ κριτην D ¦ four other variants (0.2%)

αὐτούς, «Ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ τῆς† πλεονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ‡ ἐστιν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ.»§

Parable of a rich fool

16 Εἶπεν δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς λέγων·
«Ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ
χώρα. 17 Καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ λέγων,
‹Τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς
καρπούς μου;› 18 Καὶ εἶπεν· ‹Τοῦτο ποιήσω·
καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας
οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ
γενήματά* μου† καὶ τὰ ἀγαθά μου. 19 Καὶ
ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου· Ψυχή, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ
κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε,
πίε, εὐφραίνου.› 20 Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Θεός·
‹Ἄφρον,‡ ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου
ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι
ἔσται;› 21 Οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ καὶ μὴ
εἰς Θεὸν πλουτῶν.»§

The mentality of the Kingdom

---

† **12:15** της **f**^{35} [78%] CP,HF,RP,TR ¦ πασης **𝔓**^{75}א A,B,D,N,Q,W [22%] OC,NU ‡ **12:15** αυτου **f**^{35} **𝔓**^{75}א A,B,Q [60%] CP,TR,OC,NU ¦ αυτω [40%] HF,RP ¦ αυτων W ¦ — D,N § **12:15** αυτου **f**^{35} א A,N [88%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αυτω **𝔓**^{75}B,D,Q [12%] NU ¦ αυτων W * **12:18** τα γενηματα **f**^{35} א A,D,N,Q,W [91%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 γεννηματα [7%] some TRs ¦ τον σιτον **𝔓**^{75}(B) [2%] NU
† **12:18** μου **f**^{35} **𝔓**^{75}א A,D,N,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — B [1%] NU ‡ **12:20** αφρον **f**^{35} [70%] CP,HF,RP,OC ¦ αφρων

𝔓75ℵA,B,D,N,Q,W [30%] TR,NU § **12:21** πλουτων *rell* ¦ 1 ταυτα λεγων εφωνει ο εχων ωτα ακουειν ακουετω [35%]

22 Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ·* «Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν,† μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν,‡ τί φάγητε· μηδὲ τῷ σώματι,§ τί ἐνδύσεσθε.* 23 Ἡ† ψυχὴ πλείων‡ ἐστιν τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος. 24 Κατανοήσατε τοὺς κόρακας· ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστιν ταμεῖον§ οὐδὲ ἀποθήκη, καὶ ὁ Θεὸς τρέφει αὐτούς. Πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν; 25 Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ* πῆχυν ἕνα;† 26 Εἰ οὖν οὔτε‡ ἐλάχιστον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε;

27 »Κατανοήσατε τὰ κρίνα, πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει· λέγω§ ὑμῖν,* οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο

---

* **12:22** αυτου f^{35} א A,D,Q,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$B [0.2%] † **12:22** λεγω υμιν f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$א B,D [28%] OC,NU ¦ 21 A,Q,W [72%] CP,HF,RP,TR ‡ **12:22** υμων f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$(B) [94.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$א A,Q,W [3.5%] NU ¦ ημων [2%] § **12:22** σωματι *rell* ¦ 1 υμων [8.5%] OC * **12:22** ενδυσεσθε f^{35} [25%] ¦ ενδυσησθε $\mathfrak{P}^{45,75}$א A,B,D,Q [74%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ ενδυσησθαι W [1%] † **12:23** η f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$A,W [76%] CP,HF,RP,TR ¦ 1 γαρ $\mathfrak{P}^{75}$א B,D,Q [17%] NU ¦ ουχι 1 [7%] OC ‡ **12:23** πλειων f^{35} [23%] ¦ πλειον $\mathfrak{P}^{45,75}$א A,B,Q,W [77%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ πλεον D § **12:24** ταμειον *rell* ¦ ταμιειον [25%] * **12:25** προσθειναι (προσθηναι 38%) επι την

ηλικιαν αυτου **f**^{35} **𝔓**^{45}א,A,D,Q,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 23451 **𝔓**^{75}B [0.2%] NU † **12:25** ενα **f**^{35} A,Q,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{45,75}א,B,D,NU ‡ **12:26** ουτε **f**^{35} A,W [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ουδε **𝔓**^{45,75}א,B,Q [3.5%] NU ¦ — (D)

§ **12:27** λεγω **f**^{35} **𝔓**^{45} [20%] ¦ 1 δε **𝔓**^{75}א,A,B,Q,W [80%] CP,HF,RP,TR,OC,NU * **12:27** υμιν *rell* ¦ 1 οτι א,A,D [19%]

ὡς ἓν τούτων. 28 Εἰ δὲ τὸν χόρτον ἐν τῷ
ἀγρῷ σήμερον ὄντα† καὶ αὔριον εἰς κλίβανον
βαλλόμενον ὁ Θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν,‡
πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι; 29 Καὶ ὑμεῖς
μὴ ζητεῖτε τί φάγητε ἢ § τί πίητε, καὶ μὴ
μετεωρίζεσθε. 30 Ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη
τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ,* ὑμῶν δὲ ὁ Πατὴρ
οἶδεν ὅτι χρῄζετε τούτων. 31 Πλὴν ζητεῖτε
τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ,† καὶ ταῦτα πάντα‡
προστεθήσεται ὑμῖν.
32 »Μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον, ὅτι
εὐδόκησεν ὁ Πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν
βασιλείαν. 33 Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν
καὶ δότε ἐλεημοσύνην. Ποιήσατε ἑαυτοῖς
βαλάντια§ μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν
ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτης
οὐκ ἐγγίζει, οὐδὲ σὴς διαφθείρει. 34 Ὅπου γάρ
ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία
ὑμῶν ἔσται.

---

† **12:28** τον χορτον εν τω αγρω σημερον οντα **f**35 [68%] CP,HF,RP,TR ¦ 126347 [11%] ¦ 126357 A,W [8%] ¦ 123576 [2%] ¦ 351276 **𝔓**75א B [0.5%] NU ¦ 356127 **𝔓**45 ¦ 12 του αγρου 67 D [10%] OC ¦ several other variants ‡ **12:28** αμφιεννυσιν **f**35 א A,Q,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αμφιεζει **𝔓**45,75 D [0.5%] NU ¦ αμφιαζει B § **12:29** η **f**35 **𝔓**75 A,D,W [95%] CP,HF,RP,TR ¦ και **𝔓**45א B,Q [5%] OC,NU * **12:30** επιζητει **f**35 **𝔓**45 A,N,Q [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ επιζητουσιν **𝔓**75א B(W) [1.5%] NU ¦ ζητει D † **12:31** του θεου **f**35 **𝔓**45 A,N,Q,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αυτου א B,D [0.5%] NU ¦ — **𝔓**75 ‡ **12:31** παντα **f**35 A,D,N [72%]

CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$אB,Q(W) [28%]
NU § **12:33** βαλαντια **f**^{35} [72%] CP,HF,RP,TR ¦ βαλλαντια
$\mathfrak{P}^{45,75}$אA,B,D,N,Q,W [28%] OC,NU

Watchfulness enjoined

35 »Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες* περιεζωσμέναι καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι, 36 καὶ
ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις
τὸν κύριον ἑαυτῶν,† πότε ἀναλύσει‡ ἐκ
τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος
εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ. 37 Μακάριοι
οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος
εὑρήσει γρηγοροῦντας. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν
ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτούς, καὶ
παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς. 38 Καὶ ἐὰν
ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ, καὶ§ ἐν τῇ τρίτῃ
φυλακῇ ἔλθῃ, καὶ εὕρῃ οὕτως, μακάριοί εἰσιν
οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι.* 39 Τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι
εἰ ᾔδει† ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέπτης
ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἂν, καὶ‡ οὐκ ἂν§ ἀφῆκεν
διορυγῆναι* τὸν οἶκον αὐτοῦ. 40 Καὶ ὑμεῖς
οὖν† γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε ὁ

---

* **12:35** υμων αι οσφυες *rell* ¦ 231 A,N,Q [16%] ¦ 1 η 3 D † **12:36** εαυτων *rell* ¦ αυτων D,W [10%] ‡ **12:36** αναλυσει $\mathfrak{f}^{35}$ [87%] CP,HF,TR,OC ¦ αναλυση $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,D,N,Q,W [13%] RP,NU § **12:38** και εαν ελθη εν τη δευτερα φυλακη και $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,Q [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1235 εσπερινη 78 D ¦ καν 456 καν $\mathfrak{P}^{75}$אB [1%] NU ¦ 12 W ¦ at least seven other variants * **12:38** οι δουλοι εκεινοι $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,Q,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 3 $\mathfrak{P}^{75}$B,D [0.3%] NU ¦ — א † **12:39** ηδει *rell* ¦ ηδη N [16%] ¦ two other variants ‡ **12:39** εγρηγορησεν αν και $\mathfrak{f}^{35}$ A,B,N,Q,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — [0.2%] $\mathfrak{P}^{75}$א(D)NU § **12:39** αν *rell* ¦ — B,W [19%] CP * **12:39** διορυγηναι $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ διορυχθηναι $\mathfrak{P}^{75}$אB [1%] NU ¦ —

(D) † **12:40**
ουν **f**^{35} A,N,W (97.9%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{75}א B,Q (1.6%) NU ¦
omit vs 40 (0.4%) ¦ δε D

Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἔρχεται.»
41 Εἶπεν δὲ αὐτῷ‡ ὁ Πέτρος, «Κύριε, πρὸς
ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις, ἢ
καὶ πρὸς πάντας;» 42 Εἶπεν δὲ§ ὁ Κύριος·
«Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος καὶ*
φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς
θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ
τὸ† σιτομέτριον; 43 Μακάριος ὁ δοῦλος
ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει
ποιοῦντα οὕτως.‡ 44 Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι
ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει
αὐτόν. 45 Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν
τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ‹Χρονίζει ὁ κύριός μου
ἔρχεσθαι,›§ καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς παῖδας
καὶ τὰς παιδίσκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ
μεθύσκεσθαι, 46 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου
ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ
ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτὸν καὶ τὸ
μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει.
47 »Ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα
τοῦ κυρίου αὐτοῦ,* καὶ μὴ ἑτοιμάσας μηδὲ†
ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, δαρήσεται

---

‡ **12:41** αυτω f^{35} אA,N,Q,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$B(D) [2%] NU § **12:42** ειπεν δε f^{35} A,N,Q,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ και 1 $\mathfrak{P}^{75}$אB,D [2.5%] NU * **12:42** και f^{35} אA [74%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ο $\mathfrak{P}^{75}$B,D,N,Q,W [22%] NU ¦ — [4%] † **12:42** το f^{35} אA,N,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$B,D [1%]
‡ **12:43** ποιουντα ουτως *rell* ¦ 21 $\mathfrak{P}^{45,75}$א [2.5%] OC § **12:45** ερχεσθαι *rell* ¦ ελθειν [16%] * **12:47** αυτου f^{35} $\mathfrak{P}^{45,75}$אB,D,W [47%] CP,NU ¦ εαυτου A,N [53%] HF,RP,TR,OC † **12:47** μηδε f^{35} A,N [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ η $\mathfrak{P}^{75}$אB [2.5%] NU ¦ —

(𝔓^{45}D)(W) [2.5%]

πολλάς. 48 Ὁ δὲ μὴ γνούς, ποιήσας δὲ ἄξια
πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας. Παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη
πολύ, πολὺ ζητηθήσεται παρ᾽ αὐτοῦ· καὶ ᾧ
παρέθεντο πολύ, περισσότερον αἰτήσουσιν
αὐτόν.

Christ causes division

49 »Πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς‡ τὴν γῆν, καὶ τί
θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθη; 50 Βάπτισμα δὲ ἔχω
βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως οὗ§
τελεσθῇ. 51 Δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην
δοῦναι ἐν τῇ γῇ; Οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ᾽ ἢ
διαμερισμόν. 52 Ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν
πέντε ἐν οἴκῳ ἑνὶ* διαμεμερισμένοι· τρεῖς ἐπὶ
δυσὶν καὶ δύο ἐπὶ τρισίν. 53 Διαμερισθήσεται†
πατὴρ ἐπὶ‡ υἱῷ καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί, μήτηρ ἐπὶ
θυγατρὶ§ καὶ θυγάτηρ ἐπὶ μητρί,* πενθερὰ ἐπὶ
τὴν νύμφην αὐτῆς καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν πενθερὰν
αὐτῆς.»†

Discern the time

---

‡ **12:49** εις f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$D [75%] CP,HF,RP,TR ¦ επι $\mathfrak{P}^{75}$א A,B,N,W [25%] OC,NU § **12:50** ου f^{35} [79%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ οτου $\mathfrak{P}^{45,75}$א A,B,D,N [21%] NU ¦ — W * **12:52** οικω ενι f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$A,N,W [98.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 $\mathfrak{P}^{75}$B,D [1.3%] NU ¦ — (א) † **12:53** διαμερισθησεται f^{35} A,N,W [97%] CP,HF,RP,TR ¦ διαμερισθησονται $\mathfrak{P}^{45,75}$א B,D [3%] OC,NU ‡ **12:53** επι *rell* ¦ εφ A,D [20%] TR § **12:53** θυγατρι f^{35} A,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ την θυγατερα $\mathfrak{P}^{45,75}$ [1.5%] NU ¦ θυγατερα אB,D

[0.5%] * **12:53** μητρι **f**^{35} A,N [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ την μητερα **𝔓**^{45,75}B,D [1.5%] NU ¦ μητερα **א** [0.5%] ¦ — (W) † **12:53** αυτης **f**^{35} A,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{45,75}**א**B,D [1%] NU

54 Ἔλεγεν δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις· «Ὅταν ἴδητε
τὴν‡ νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἀπὸ§ δυσμῶν,
εὐθέως λέγετε,* ‹Ὄμβρος ἔρχεται,› καὶ γίνεται
οὕτως. 55 Καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε ὅτι
‹Καύσων ἔσται,› καὶ γίνεται. 56 Ὑποκριταί, τὸ
πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς† οἴδατε
δοκιμάζειν, τὸν δὲ καιρὸν‡ τοῦτον πῶς οὐ
δοκιμάζετε;§ 57 Τί δέ, καὶ ἀφ᾽ ἑαυτῶν, οὐ
κρίνετε τὸ δίκαιον;

Pay your debts on time!

58 »Ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου
σου ἐπ᾽ ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν
ἀπηλλάχθαι ἀπ᾽ αὐτοῦ, μήποτε κατασύρῃ σε
πρὸς τὸν κριτήν, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ*
τῷ πράκτορι, καὶ ὁ πράκτωρ βάλῃ† σε‡ εἰς

---

‡ **12:54** την f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$ D,W [95.5%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$ℵA,B,N [4.5%] § **12:54** απο f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$A,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ επι $\mathfrak{P}^{75}$ℵB [0.5%] NU * **12:54** λεγετε f^{35} D [82%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 οτι $\mathfrak{P}^{45,75}$B [12%] NU ¦ λεγεται W [5%] ¦ λεγεται οτι ℵA,N [1%] † **12:56** του ουρανου και της γης f^{35} $\mathfrak{P}^{45,75}$D,N [40%] CP,OC ¦ 45312 ℵA,B,W [60%] HF,RP,TR,NU ‡ **12:56** τον δε καιρον f^{35} ℵA,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 132 $\mathfrak{P}^{75}$B [0.2%] NU ¦ πλην 13 $\mathfrak{P}^{45}$D [0.2%] ¦ one other variant § **12:56** ου δοκιμαζετε f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$A(D) (94.7%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 δοκιμαζεται N,W (3.9%) ¦ 2 (0.4%) ¦ ουκ οιδατε δοκιμαζειν $\mathfrak{P}^{75}$ℵB (0.8%) NU ¦ three other readings (0.2%) * **12:58** παραδω f^{35} N,W [98.5%]

CP,HF,RP,TR,OC ¦
παραδωσει (𝔓45)אA,B(D) [1.5%] NU ¦ παραδοσει
𝔓75 † **12:58**
βαλη **f**35 A,N,W [80%] CP,HF,RP ¦ βαλλη [5%]
TR ¦ βαλει
𝔓75אB,D [10%] OC,NU ¦ βαλλει [5%] ‡
12:58 βαλη σε **f**35 D [24%] CP ¦ 21 𝔓75אA,B,N,W
[76%] HF,RP,TR,OC,NU

φυλακήν. 59 Λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν
ἕως οὗ§ καὶ τὸ* ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς.»

13

Repent or perish

1 Παρῆσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ
ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων
ὧν τὸ αἷμα Πιλᾶτος ἔμιξεν μετὰ τῶν θυσιῶν
αὐτῶν. 2 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς* εἶπεν
αὐτοῖς· «Δοκεῖτε ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι οὗτοι
ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους
ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα† πεπόνθασιν; 3 Οὐχί,
λέγω ὑμῖν· ἀλλ᾽ ἐὰν μὴ μετανοῆτε‡ πάντες
ὡσαύτως§ ἀπολεῖσθε. 4 Ἢ ἐκεῖνοι οἱ
δέκα καὶ* ὀκτὼ ἐφ᾽ οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος
ἐν τῷ Σιλωὰμ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς·
δοκεῖτε ὅτι οὗτοι† ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ
πάντας‡ ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας ἐν§

---

§ **12:59** ου $\mathfrak{f}^{35}$ D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ του A ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB [1%] NU * **12:59** το $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$אB,N,W [60%] TR,OC,NU ¦ τον A(D) [40%] CP,HF,RP * **13:2** ο ιησους $\mathfrak{f}^{35}$ A,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB [0.5%] NU † **13:2** τοιαυτα $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$A,N,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ταυτα אB,D [2.5%] NU ‡ **13:3** μετανοητε $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$אB,N,W [63%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ μετανοησητε A,D [13%] ¦ μετανοειτε [22%] ¦ μετανοησετε [2%] § **13:3** ωσαυτως $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ομοιως $\mathfrak{P}^{75}$אB,D [5%] NU * **13:4** και $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB,D [1.5%] NU

† **13:4** ουτοι **f**^{35} N [81.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αυτοι **𝔓**^{75}א A,B,W [18%] NU ¦ — D [0.2%] ¦ one other variant ‡ **13:4** παντας **f**^{35} (N)W [90%] CP,HF,RP,TR ¦ 1 τους **𝔓**^{75}א A,B,D [10%] OC,NU § **13:4** εν **f**^{35} א A,N,W [92%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{75}B,D [8%] NU

Ἰερουσαλήμ; 5 Οὐχί, λέγω ὑμῖν· ἀλλ᾽ ἐὰν μὴ
μετανοῆτε* πάντες ὁμοίως† ἀπολεῖσθε.»

Parable of a barren fig tree

6 Ἔλεγεν δὲ ταύτην τὴν παραβολήν·
«Συκῆν εἶχέν τις‡ ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ
πεφυτευμένην,§ καὶ ἦλθεν ζητῶν καρπὸν*
ἐν αὐτῇ καὶ οὐχ εὗρεν. 7 Εἶπεν δὲ πρὸς
τὸν ἀμπελουργόν· ‹Ἰδού, τρία ἔτη† ἔρχομαι
ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ καὶ οὐχ
εὑρίσκω. Ἔκκοψον‡ αὐτήν· ἱνατί καὶ τὴν γῆν
καταργεῖ;›§ 8 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει* αὐτῷ,
‹Κύριε, ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως
ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν καὶ βάλω κόπρια,†
9 κἂν μὲν ποιήσῃ‡ καρπόν—εἰ δὲ μήγε, εἰς τὸ
μέλλον§ ἐκκόψεις* αὐτήν.› »

---

* **13:5** μετανοητε **f**^{35} **𝔓**^{75}B,N,W [62%] CP,HF,RP,TR,NU ¦ μετανοειτε W [16%] ¦ μετανοησητε ℵA,D [21%] OC ¦ μετανοησετε [1%] ¦ μετανοηται [0.5%] † **13:5** ομοιως **f**^{35} **𝔓**^{75}A,D,N,W [94%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ωσαυτως ℵB [6%] NU
‡ **13:6** ειχεν τις *rell* ¦ 21 D [13%] § **13:6** εν τω αμπελωνι αυτου πεφυτευμενην **f**^{35} A,N [94%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 51234 **𝔓**^{75}B,D,W [6%] NU ¦ 5134 ℵ * **13:6** ζητων καρπον *rell* ¦ 21 [0.5%] TR † **13:7** ετη **f**^{35} A,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 αφ ου **𝔓**^{75}ℵB,D [2%] NU ‡ **13:7** εκκοψον **f**^{35} ℵB,D,N,W [92%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 ουν **𝔓**^{75}A [8%] [NU] § **13:7** καταργει *rell* ¦ καταργη [25%] * **13:8** λεγει *rell* ¦ ειπεν [3%] OC † **13:8** κοπρια **f**^{35} **𝔓**^{75}ℵA,B,N,W [87%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ κοπριαν [12%] TR ¦ κοπρον [1%]

¦ κοφινον κοπριων D ‡ **13:9** ποιηση f^{35} $\mathfrak{P}^{45,75}$אA,B,D,N,W [80%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ ποιησει [20%]

§ **13:9** ει δε μηγε εις το μελλον f^{35} $\mathfrak{P}^{45v}$A,D,N,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 456123 $\mathfrak{P}^{75}$אB [2.5%] NU * **13:9** εκκοψεις

rell ¦ εκκοψης [14%]

Jesus heals a woman bound by Satan

10 Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν
ἐν τοῖς σάββασιν. 11 Καὶ ἰδού, γυνὴ ἦν† πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας‡ ἔτη δέκα καὶ§ ὀκτώ—καὶ ἦν συγκύπτουσα καὶ μὴ δυναμένη ἀνακῦψαι εἰς τὸ παντελές. 12 Ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησεν καὶ εἶπεν αὐτῇ, «Γύναι, ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας σου.» 13 Καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας, καὶ παραχρῆμα ἀνωρθώθη,* καὶ ἐδόξαζεν τὸν Θεόν.

14 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ† σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγεν τῷ ὄχλῳ,‡ «Ἓξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν ταύταις§ οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε, καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου.» 15 Ἀπεκρίθη οὖν* αὐτῷ ὁ Κύριος καὶ εἶπεν· «Ὑποκριταί,† ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει; 16 Ταύτην δέ, θυγατέρα Ἀβραὰμ οὖσαν, ἣν

---

† **13:11** ην $\mathfrak{f}^{35}$ A(D)(W) [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$אB,N [2%] NU ‡ **13:11** ασθενειας *rell* ¦ ασθενιας CP ¦ ασθενεια (D) § **13:11** και $\mathfrak{f}^{35}$ A,N [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — אB,D,W [2%] NU ¦ ιη $\mathfrak{P}^{45,75}$ * **13:13** ανωρθωθη $\mathfrak{f}^{35}$ אN,W [59%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ ανορθωθη $\mathfrak{P}^{75}$A,B,D [40%] ¦ ιαθη [1%]
† **13:14** τω *rell* ¦ το [15%] ‡ **13:14** οχλω $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{45}$A,D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 οτι $\mathfrak{P}^{75}$אB [1%] NU § **13:14** ταυταις $\mathfrak{f}^{35}$ D [93%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αυταις $\mathfrak{P}^{45,75}$אA,B,N,W

[7%] NU
* **13:15** ουν $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ δε $\mathfrak{P}^{45,75}$א B,D
[2.5%] NU ¦ — [1.5%] † **13:15** υποκριται $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$א A,B,N [75%] CP,HF,RP,NU ¦ υποκριτα $\mathfrak{P}^{45}$ D,W [25%] TR,OC

ἔδησεν ὁ Σατανᾶς, ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη,
οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ
ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;» 17 Καὶ ταῦτα λέγοντος
αὐτοῦ, κατῃσχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι
αὐτῷ· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσιν τοῖς
ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ᾽ αὐτοῦ.

Two parables

18 Ἔλεγεν δέ·‡ «Τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία
τοῦ Θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν; 19 Ὁμοία
ἐστὶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος
ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ,§ καὶ ηὔξησεν καὶ
ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα,* καὶ τὰ πετεινὰ
τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις
αὐτοῦ.»
20 Πάλιν† εἶπεν· «Τίνι ὁμοιώσω τὴν
βασιλείαν τοῦ Θεοῦ; 21 Ὁμοία ἐστὶν ζύμῃ,
ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν‡ εἰς ἀλεύρου σάτα
τρία ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.»

The narrow gate

22 Καὶ διεπορεύετο κατὰ πόλεις καὶ κώμας
διδάσκων, καὶ πορείαν ποιούμενος εἰς
Ἰερουσαλήμ.§ 23 Εἶπεν δέ τις αὐτῷ, «Κύριε, εἰ

---

‡ **13:18** δε $\mathfrak{f}^{35}$ A,D(N)W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ουν $\mathfrak{P}^{45,75}$אB [1.5%] NU § **13:19** εαυτου *rell* ¦ αυτου $\mathfrak{P}^{45}$אD [15%] * **13:19** μεγα $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{45}$A,N,W (97.1%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ μεγαν (2.1%) ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB(D) (0.8%) NU † **13:20** παλιν $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [95%] CP,HF,RP,OC ¦ και 1 $\mathfrak{P}^{45,75}$אB [5%] TR,NU ¦ D is wild ‡ **13:21** εκρυψεν $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{45}$B,N [60%] CP,OC ¦ ενεκρυψεν $\mathfrak{P}^{75}$אA,D,W [40%] HF,RP,TR[NU] § **13:22** ιερουσαλημ $\mathfrak{f}^{35}$ A,D,N,W [99.5%]

CP,HF,RP,TR,OC ¦ ιεροσολυμα 𝔓75א [0.5%] NU ¦ εροσολυμα B

ὀλίγοι οἱ σῳζόμενοι;» Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς·
24 «Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς
πύλης,* ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν
εἰσελθεῖν καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν. 25 Ἀφ᾽ οὗ ἂν
ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης καὶ ἀποκλείσῃ τὴν
θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω ἑστάναι καὶ κρούειν
τὴν θύραν λέγοντες, ‹Κύριε, Κύριε,† ἄνοιξον
ἡμῖν›· καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν, ‹Οὐκ οἶδα
ὑμᾶς· πόθεν ἐστέ;› 26 τότε ἄρξεσθε‡ λέγειν,
‹Ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν
ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας.› 27 Καὶ ἐρεῖ·
‹Λέγω§ ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς* πόθεν ἐστέ.
Ἀπόστητε ἀπ᾽ ἐμοῦ, πάντες οἱ† ἐργάται τῆς‡
ἀδικίας.›
28 »Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμός, καὶ ὁ βρυγμὸς
τῶν ὀδόντων, ὅταν ὄψεσθε§ Ἀβραὰμ
καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ καὶ πάντας τοὺς
προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, ὑμᾶς
δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. 29 Καὶ ἥξουσιν ἀπὸ
ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ* βορρᾶ καὶ νότου,

---

* **13:24** πυλης f^{35} A,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ θυρας $\mathfrak{P}^{(45)75}$אB,D [1%] NU † **13:25** κυριε f^{35} A,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB [0.5%] NU ‡ **13:26** αρξεσθε f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$B [70%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ αρξησθε אA,D,N,W [30%] § **13:27** λεγω f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$A,D,N,W (94.7%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ λεγων B (1.3%) NU ¦ — א (1.3%) ¦ omit 26-27a (2.7%) * **13:27** υμας f^{35} אA(D)N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$B [1%] † **13:27** οι f^{35} A [75%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB,D,N,W [25%] NU ‡ **13:27** της f^{35} A,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB(D)

[0.5%] NU § **13:28** **οψεσθε** **f**^{35} B,D [27%] CP,UBS ¦ οψησθε
𝔓^{75}A,N,W [73%] HF,RP,TR,OC,N-A ¦ ιδητε **א** * **13:29** **και** **f**^{35} **א**A,D,N,W [98%] CP,HF,RP ¦ 1 απο B [2%] TR,OC,NU ¦ απο **𝔓**^{75}

καὶ ἀνακλιθήσονται† ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ.
30 Καὶ ἰδού, εἰσὶν ἔσχατοι οἳ ἔσονται πρῶτοι,
καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἳ ἔσονται ἔσχατοι.»

A word for Herod

31 Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ‡ προσῆλθόν§ τινες
Φαρισαῖοι λέγοντες αὐτῷ, «Ἔξελθε καὶ
πορεύου ἐντεῦθεν, ὅτι Ἡρῴδης θέλει*
σε ἀποκτεῖναι.» 32 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς·
«Πορευθέντες εἴπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ·
‹Ἰδού, ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ ἰάσεις ἐπιτελῶ†
σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι.›
33 Πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ
τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται
προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω Ἰερουσαλήμ.

Jesus laments over Jerusalem

34 »Ἰερουσαλήμ, Ἰερουσαλήμ, ἡ
ἀποκτένουσα‡ τοὺς προφήτας καὶ
λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς
αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκνα
σου, ὃν τρόπον ὄρνις§ τὴν ἑαυτῆς νοσσιὰν*
ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε. 35 Ἰδού,

---

† **13:29** ανακλιθησονται *rell* ¦ ανακληθησονται N [30%]
‡ **13:31** ημερα $\mathfrak{f}^{35}$ N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ωρα $\mathfrak{P}^{75}$א A,B,D [3%] NU § **13:31** προσηλθον *rell* ¦ προσηλθαν $\mathfrak{P}^{75}$ B,D,NU
* **13:31** θελει *rell* ¦ θελη [15%] † **13:32** επιτελω $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αποτελω $\mathfrak{P}^{75}$אB [2%] NU ¦ αποτελουμαι D ¦ ποιουμαι και $\mathfrak{P}^{45}$ ¦ two other variants
‡ **13:34** αποκτενουσα $\mathfrak{f}^{35}$ (A) [48%] HF,RP ¦ αποκτεννουσα CP,OC ¦ αποκτεινουσα $\mathfrak{P}^{45,75}$אB,D [49%] TR,NU ¦ αποκτεινασα [3%] ¦ αποκτινουσα N,W § **13:34** ορνις *rell* ¦ 1 επισυναγει CP * **13:34** την εαυτης νοσσιαν *rell* ¦ τα 2 νοσσια

A(D) [12%]

ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος.† Λέγω δὲ‡ ὑμῖν ὅτι§ οὐ μή με ἴδητε* ἕως ἂν ἥξει ὅτε† εἴπητε, ‹Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.› »

14

Jesus heals a man with dropsy

1 Καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς
οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων τῶν* Φαρισαίων
σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν
παρατηρούμενοι αὐτόν. 2 Καὶ ἰδού, ἄνθρωπός
τις ἦν ὑδρωπικὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ. 3 Καὶ
ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς τοὺς νομικοὺς
καὶ Φαρισαίους λέγων, «Εἰ† ἔξεστιν τῷ
σαββάτῳ θεραπεύειν;»‡ 4 Οἱ δὲ ἡσύχασαν. Καὶ
ἐπιλαβόμενος ἰάσατο αὐτὸν καὶ ἀπέλυσεν.
5 Καὶ ἀποκριθεὶς§ πρὸς αὐτοὺς εἶπεν,* «Τίνος

---

† **13:35** ερημος $\mathfrak{f}^{35}$ D,N [55%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45v,75}$א A,B,W [45%] NU ‡ **13:35** λεγω δε $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$A,B,D,N,W [96.5%] CP,HF,RP,OC[NU] ¦ 21 [2%] ¦ αμην 21 [1%] TR ¦ 1 $\mathfrak{P}^{45}$א [0.4%] § **13:35** οτι $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45v,75}$א B,D [3%] NU * **13:35** με ιδητε $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{45,75}$D,N [85%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 אA,B,W [15%] NU † **13:35** αν ηξει οτε $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [45%] RP ¦ 1 ηξη 3 [47%] CP,HF,TR,OC ¦ 23 D [0.2%] [NU] ¦ 1 $\mathfrak{P}^{45}$א [6%] ¦ 3 [1.5%] ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$B [0.3%] * **14:1** των $\mathfrak{f}^{35}$ A,D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$אB [1%] † **14:3** ει $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{45}$A,N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦

𝔓75א B,D [3%] NU ‡ **14:3** θεραπευειν **f**35 A,N,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ θεραπευσαι 𝔓45 ¦ 1 η ου [1%] ¦ θεραπευσαι η ου 𝔓75א B,D [1.5%] NU § **14:5** αποκριθεις **f**35 (א)A,N(W) [80%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — 𝔓45,75 B,D [20%] NU * **14:5** προς αυτους ειπεν *rell* ¦ 312 A,D,W [13%]

ὑμῶν, υἱὸς† ἢ βοῦς εἰς φρέαρ ἐμπεσεῖται,‡ καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν τῇ§ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;» 6 Καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι αὐτῷ* πρὸς ταῦτα.

A lesson about humility

7 Ἔλεγεν δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολήν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς· 8 «Ὅταν κληθῇς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς† εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου ᾖ κεκλημένος ὑπ᾽ αὐτοῦ, 9 καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας ἐρεῖ, ‹Σύ,‡ δὸς τούτῳ τόπον›· καὶ τότε ἄρξῃ, μετ᾽§ αἰσχύνης, τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν. 10 Ἀλλ᾽ ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσε* εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκώς σε, εἴπῃ† σοι, ‹Φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον.› Τότε ἔσται σοι δόξα

---

† **14:5** υιος f^{35} $\mathfrak{P}^{45,75}$B,N,W [72.5%] HF,RP,OC,NU ¦ ο 1 A [1.5%] ¦ ονος א [26%] CP,TR ¦ προβατον D ‡ **14:5** εμπεσειται f^{35} (D,N) [90%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ πεσειται $\mathfrak{P}^{45,75}$אA,B,W [10%] NU § **14:5** τη f^{35} A(D)N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$אB [1%] NU * **14:6** αυτω f^{35} A,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$אB,D [1%] NU ¦ two other variants † **14:8** κατακλιθης *rell* ¦ κατακληθης [15%] ¦ κατακλιθεις [3%] ¦ κατακληθεις [5.5%] ¦ κατακλινου $\mathfrak{P}^{45}$ ¦ one other variant ‡ **14:9** συ f^{35} [20%] ¦ σοι $\mathfrak{P}^{45,75}$אA,B,D,N,W [80%] CP,HF,RP,TR,OC,NU § **14:9** μετ f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$ [70%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ μετα $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,D,N,W [30%] NU * **14:10** αναπεσε f^{35} $\mathfrak{P}^{45v,75}$אA,B,N,W [80%]

CP,HF,RP,OC,NU ¦ ανεπεσε [1%] ¦ αναπεσον [4%] TR ¦ αναπεσαι [15%] ¦ αναπειπτε D † **14:10** ειπη **f**^{35} A,D,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ερει **𝔓**^{75}א B,N [1%] NU

ἐνώπιον‡ τῶν συνανακειμένων σοι. 11 Ὅτι
πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ
ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.»
12 Ἔλεγεν δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν· «Ὅταν
ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς
φίλους σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μηδὲ
τοὺς συγγενεῖς σου, μηδὲ γείτονας πλουσίους,
μήποτε καὶ αὐτοί σε ἀντικαλέσωσιν,§ καὶ
γένηταί* σοι ἀνταπόδομα.† 13 Ἀλλ᾽ ὅταν ποιῇς
δοχήν,‡ κάλει πτωχούς, ἀναπήρους,§ χωλούς,
τυφλούς· 14 καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν
ἀνταποδοῦναί σοι—ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι
ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.»

An unusual banquet

15 Ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμένων
ταῦτα εἶπεν αὐτῷ, «Μακάριος ὃς* φάγεται
ἄριστον† ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ.» 16 Ὁ
δὲ εἶπεν αὐτῷ· «Ἄνθρωπός τις ἐποίησεν‡
δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσεν πολλούς· 17 καὶ

---

‡ **14:10** ενωπιον f^{35} D,W [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 παντων
$\mathfrak{P}^{75}$א A,B,N [5%] NU § **14:12** σε αντικαλεσωσιν f^{35} A,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 $\mathfrak{P}^{75}$אB,D [2%] NU ¦ αντικαλεσουσεν N
* **14:12** γενηται *rell* ¦ γενησεται [16%] OC ¦ one other variant
† **14:12** σοι ανταποδομα f^{35} A,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21
$\mathfrak{P}^{75}$אB,D [1%] NU ‡ **14:13** ποιης δοχην f^{35} A,D,N,W [84%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 B,NU ¦ 2 ποιησης $\mathfrak{P}^{75}$א ¦ ποιεις 2 [16%]
§ **14:13** αναπηρους f^{35} [90%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αναπειρους
$\mathfrak{P}^{75}$A,B,D,W [10%] NU ¦ αναπιρους אN * **14:15** ος f^{35} A,D,N,W [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ οστις

$\mathfrak{P}^{75}$B [3.5%] NU ¦ omit whole line א † **14:15** αριστον $\mathbf{f}^{35}$ A,W [80%] CP,HF,RP,OC ¦ αρτον $\mathfrak{P}^{75}$B,D,N [20%] TR,NU ‡ **14:16** εποιησεν $\mathbf{f}^{35}$ A,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εποιει $\mathfrak{P}^{75}$אB [0.5%] NU

ἀπέστειλεν τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις, ‹Ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἕτοιμά ἐστιν πάντα.›§ 18 Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι πάντες.* Ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ· ‹Ἀγρὸν ἠγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ† ἰδεῖν αὐτόν. Ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον.› 19 Καὶ ἕτερος εἶπεν· ‹Ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά. Ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον.› 20 Καὶ ἕτερος εἶπεν, ‹Γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν.› 21 Καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος‡ ἀπήγγειλεν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. Τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης εἶπεν τῷ δούλῳ αὐτοῦ, ‹Ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους§ καὶ τυφλοὺς καὶ χωλοὺς* εἰσάγαγε ὧδε.› 22 Καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος, ‹Κύριε, γέγονεν ὡς† ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστίν.› 23 Καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον· ‹Ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς καὶ

---

§ **14:17** παντα $\mathfrak{f}^{35}$ A(D)N,W (99.5%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45(75)}$(א)B (0.5%) NU* **14:18** παραιτεισθαι παντες $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 $\mathfrak{P}^{75}$אB,D [1%] NU

† **14:18** εξελθειν και $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εξελθων $\mathfrak{P}^{75}$אB,D [0.5%] NU ¦ three other variants ‡ **14:21** εκεινος $\mathfrak{f}^{35}$ N [89%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$אA,B,D,W [11%] NU

§ **14:21** αναπηρους $\mathbf{f}^{35}$ N [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αναπειρους $\mathfrak{P}^{75}$א A,B,D,W [3%] NU * **14:21** τυφλους και χωλους $\mathbf{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{45,75}$אB,D,W [42%] CP,NU ¦ 321 N [57%] HF,RP,TR,OC ¦ 1 A [1%] † **14:22** ως $\mathbf{f}^{35}$ A,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ o $\mathfrak{P}^{45v,75}$אB,D [1%] NU ¦ two other variants [1%]

ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκος μου.‡ 24 Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεταί μου τοῦ δείπνου.› »§

Jesus ministers (mainly) in Perea

Jesus defines discipleship

25 Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ στραφεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς· 26 «Εἴ τις ἔρχεται πρός με καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ* καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ† καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν,‡ οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.§ 27 Καὶ ὅστις* οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ,† καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναται εἶναί μου‡ μαθητής.

28 »Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, ὁ θέλων§ πύργον

---

‡ **14:23** ο οικος μου $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{45}$W [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 312 $\mathfrak{P}^{75}$א A,B,D,N [5%] NU § **14:24** δειπνου $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{45,75}$א A,B,D,N,W [55%] CP,HF,TR,OC,NU ¦ 1 πολλοι γαρ εισιν κλητοι ολιγοι δε εκλεκτοι [45%] RP * **14:26** αυτου $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{45}$א A,D,N,W [96%] CP,HF,RP ¦ εαυτου $\mathfrak{P}^{75}$B [4%] TR,OC,NU † **14:26** δε $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{45}$א A,D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ τε B [1%] NU ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$ ‡ **14:26** εαυτου ψυχην $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{45}$A,D,N,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 $\mathfrak{P}^{75}$א B,NU § **14:26** μου ειναι μαθητης $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{45,75}$N [36%] CP ¦ 132 A,D,W [60%] HF,RP,TR,OC ¦ 213 א B [4%] NU ¦ one other variant * **14:27** και οστις $\mathfrak{f}^{35}$ A(D)N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2 $\mathfrak{P}^{45,75}$א [0.5%] NU ¦ 2 ουν B ¦ two other variants

† **14:27** αυτου f^{35} $\mathfrak{P}^{45,75}$א D [92%] CP,HF,RP,TR ¦ εαυτου A,B,N,W [8%] OC,NU ‡ **14:27** ειναι μου f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$א B,N,W [75%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ 21 $\mathfrak{P}^{45}$A(D) [25%] TR § **14:28** ο θελων f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$W [70%] CP,HF,RP ¦ 2 א A,B,D,N [30%] TR,OC,NU ¦ θελει $\mathfrak{P}^{75}$

οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει
τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ* πρὸς† ἀπαρτισμόν;
29 Ἵνα μήποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον καὶ μὴ
ἰσχύοντος‡ ἐκτελέσαι, πάντες οἱ θεωροῦντες
ἄρξωνται§ ἐμπαίζειν αὐτῷ,* 30 λέγοντες ὅτι
‹Οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν καὶ οὐκ
ἴσχυσεν ἐκτελέσαι.›
31 »Ἢ τίς βασιλεύς, πορευόμενος συμβαλεῖν
ἑτέρῳ βασιλεῖ† εἰς πόλεμον, οὐχὶ καθίσας
πρῶτον‡ βουλεύεται§ εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα
χιλιάσιν ἀπαντῆσαι* τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων
ἐρχομένῳ ἐπ᾽ αὐτόν; 32 Εἰ δὲ μή γε, ἔτι πόρρω
αὐτοῦ† ὄντος, πρεσβείαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ
τὰ πρὸς εἰρήνην.
33 »Οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν ὃς οὐκ
ἀποτάσσεται πᾶσιν τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν,

---

* **14:28** τα $\mathfrak{f}^{35}$ אA,N [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{45,75}$B,D,W [1.5%] NU † **14:28** προς $\mathfrak{f}^{35}$ [45%] CP,TR,OC ¦ εις $\mathfrak{P}^{45,75}$אA,B,D,N,W [55%] HF,RP,NU ‡ **14:29** ισχυοντος *rell* ¦ ισχυσαντος [8%] OC ¦ three other spellings § **14:29** αρξωνται *rell* ¦ αρξονται N [18%] * **14:29** εμπαιζειν αυτω $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{45v}$ [86%] CP,HF,RP,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,N,W [13%] OC,NU ¦ — (D) ¦ two other variants [1%] † **14:31** συμβαλειν ετερω βασιλει $\mathfrak{f}^{35}$ W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 231 $\mathfrak{P}^{75}$(א)A,B,D,N [2%] NU ¦ two other variants ‡ **14:31** καθισας πρωτον *rell* ¦ 21 [1%] OC § **14:31** βουλευεται $\mathfrak{f}^{35}$ A,D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ βουλευσεται $\mathfrak{P}^{75}$אB [1%] NU * **14:31** απαντησαι $\mathfrak{f}^{35}$ N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦

υπαντησαι 𝔓45,75אA,B(D) [3%]
NU † **14;32** πορρω αυτου f35 A [95%]
CP,HF,RP,OC ¦ 21
𝔓75אB,D,N,W [5%] TR,NU

οὐ δύναται μου εἶναι‡ μαθητής. 34 Καλὸν§ τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ* τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται; 35 Οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς κοπρίαν εὔθετόν ἐστιν· ἔξω βάλλουσιν αὐτό. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.»

15

Parable of a lost sheep

1 Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ* πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ. 2 Καὶ διεγόγγυζον οἵ† Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες ὅτι «Οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς.» 3 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγων· 4 «Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν, ἔχων ἑκατὸν πρόβατα καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν,‡ οὐ καταλείπει τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς ἕως§ εὕρῃ αὐτό; 5 Καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ* χαίρων. 6 Καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον,

---

‡ **14:33** μου ειναι $\mathfrak{f}^{35}$ A(D)N,W [99%] CP,HF,RP,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{75}$אB [1%] OC,NU § **14:34** καλον $\mathfrak{f}^{35}$ A,D,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 ουν $\mathfrak{P}^{75}$אB [2%] NU * **14:34** δε $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$A,W [98.5%] CP,HF,RP,TR ¦ 1 και אB,D,N [1.5%] OC,NU * **15:1** εγγιζοντες αυτω $\mathfrak{f}^{35}$ D,N [82%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,W [18%] NU † **15:2** οι $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 τε $\mathfrak{P}^{75}$אB,D [0.5%] NU ‡ **15:4** εν εξ αυτων $\mathfrak{f}^{35}$ A,N [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 231 $\mathfrak{P}^{75}$אB(D)W [1.5%] NU § **15:4** εως $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$B,D,W [70%] CP,HF,RP,TR,NU ¦ 1 ου אA,N [30%] OC *

15:5 αυτου

f^{35} **𝔓**^{75}א B,D,N [45%] OC,NU ¦ εαυτου A,W [55%] CP,HF,RP,TR

συγκαλεῖ† τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας,
λέγων αὐτοῖς, ‹Συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ
πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός.› 7 Λέγω ὑμῖν
ὅτι οὕτως χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ‡ ἐπὶ
ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα
ἐννέα δικαίοις οἵτινες οὐ χρείαν ἔχουσιν
μετανοίας.

Parable of a lost coin

8 »Ἢ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν
ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον
καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς ἕως
ὅτου§ εὕρῃ; 9 Καὶ εὑροῦσα, συγκαλεῖται* τὰς
φίλας καὶ τὰς† γείτονας λέγουσα, ‹Συγχάρητέ
μοι, ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα.›
10 Οὕτως, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται‡ ἐνώπιον
τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ
μετανοοῦντι.»

Parable of a lost son

11 Εἶπεν δέ· «Ἄνθρωπός τις εἶχεν δύο υἱούς.
12 Καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί,
‹Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς

---

† **15:6** συγκαλει *rell* ¦ συγκαλειται D [16%] ¦ συγκαλειτε N ¦ one other variant ‡ **15:7** εσται εν τω ουρανω $\mathfrak{f}^{35}$ A,D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2341 $\mathfrak{P}^{75}$אB [1%] NU § **15:8** οτου $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [95.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ου $\mathfrak{P}^{75}$אB [3%] NU ¦ — D [1%]
¦ three other variants * **15:9** συγκαλειται $\mathfrak{f}^{35}$ (A)(D)W [86%]
CP,HF,RP,TR ¦ συγκαλει $\mathfrak{P}^{75}$(א)B,N [14%] OC,NU
† **15:9** τας $\mathfrak{f}^{35}$ A(D)N,W [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ τους [3%] ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB [0.5%] NU ‡ **15:10** χαρα γινεται $\mathfrak{f}^{35}$ (A)N(W) [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦

γεινεται 1 𝔓75אB [1%] NU ¦ 1 εσται D

οὐσίας.› Καὶ§ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον.
13 Καὶ μετ᾽ οὐ πολλὰς ἡμέρας, συναγαγὼν
ἅπαντα,* ὁ νεώτερος υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς
χώραν μακράν· καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισεν τὴν
οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως. 14 Δαπανήσαντος
δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς†
κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο‡
ὑστερεῖσθαι. 15 Καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἑνὶ
τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἔπεμψεν
αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους·
16 καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ
ἀπὸ§ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι,
καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. 17 Εἰς ἑαυτὸν δὲ
ἐλθὼν εἶπεν·* ‹Πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός
μου περισσεύουσιν† ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ‡
ἀπόλλυμαι· 18 ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν
πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῷ· Πάτερ, ἥμαρτον εἰς
τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, 19 καὶ§ οὐκέτι
εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. Ποίησόν με ὡς

---

§ **15:12** και f^{35} אD,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ο δε A,B [1%] NU ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$ * **15:13** απαντα f^{35} אA,N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ παντα $\mathfrak{P}^{75}$B,D [3%] NU † **15:14** ισχυρος f^{35} N,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ισχυρα $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,D [1%] NU ‡ **15:14** ηρξατο *rell* ¦ 1 του A [20%] § **15:16** γεμισαι την κοιλιαν αυτου απο f^{35} A,N,Q (96.4%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1234 εκ (0.9%) ¦ χορτασθηναι εκ $\mathfrak{P}^{75}$אB,D (2.2%) NU ¦ χορτασθηναι 5 (0.5%) ¦ 123 και χορτασθηναι 5 W * **15:17** ειπεν f^{35} A,D,N,Q,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εφη $\mathfrak{P}^{75}$אB [1.5%] NU † **15:17** περισσευουσιν f^{35} אD,N,Q,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ περισσευονται $\mathfrak{P}^{75}$A,B [2%]

NU ‡ **15:17** λιμω **f**^{35} (A)Q,W [91.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 ωδε (**𝔓**^{75}א B) [2.5%] NU ¦ ωδε 1 (D)N [6%] § **15:19** και **f**^{35} N [58%] CP,HF,RP,TR ¦ — **𝔓**^{75}א A,B,D,Q,W [42%] OC,NU

ἕνα τῶν μισθίων σου.›

20 »Καὶ ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς τὸν πατέρα
ἑαυτοῦ.* Ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος,
εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἐσπλαγχνίσθη·
καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν† ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ
καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. 21 Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ
υἱός,‡ ‹Πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ
ἐνώπιόν σου, καὶ§ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι
υἱός σου.›* 22 Εἶπεν δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς
δούλους αὐτοῦ·† ‹Ἐξενέγκατε τὴν‡ στολὴν
τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε
δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα
εἰς τοὺς πόδας.§ 23 Καὶ ἐνέγκαντες* τὸν
μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες
εὐφρανθῶμεν· 24 ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς

---

* **15:20** εαυτου f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$A,B,W [42%] TR,NU ¦ αυτου ℵD,N,Q [58%] CP,HF,RP,OC † **15:20** επεπεσεν *rell* ¦ επεσεν W [20%] ¦ ενεπεσεν D ‡ **15:21** αυτω ο υιος f^{35} ℵA,N,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 231 $\mathfrak{P}^{75}$B(D) [1%] NU § **15:21** και f^{35} N,Q,W [94%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$ℵA,B,D [6%] NU * **15:21** σου f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$A,N,Q,W (87.3%) CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ 1 ποιησον με ως ενα των μισθιων 1 ℵB,D (12.5%) ¦ long omissions (0.2%) † **15:22** αυτου f^{35} A,N,Q,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 ταχυ ($\mathfrak{P}^{75}$ℵ)B [1%] NU ¦ 1 ταχεως D [2%] ¦ one other variant ‡ **15:22** την f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$ [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵA,B,D,N,Q,W [5%]

NU § **15:22**

ποδας *rell* ¦ 1 αυτου D [12%] * **15:23** ενεγκαντες **f**^{35} A,Q,W [85%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ενεγκοντες N [13%] ¦ εξενεγκαντες [1%]

¦ ενεγκατε D [0.5%] ¦ φερετε **𝔓**^{75}אB [0.5%] NU

ἦν καὶ ἀνέζησεν, καὶ† ἀπολωλὼς ἦν‡ καὶ εὑρέθη.› § Καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι.

25 »Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισεν τῇ οἰκίᾳ ἤκουσεν συμφωνίας καὶ χορῶν· 26 καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα τῶν παίδων,* ἐπυνθάνετο τί† εἴη ταῦτα. 27 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ ὅτι ‹Ὁ ἀδελφός σου ἥκει, καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν.› 28 Ὠργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. Ὁ οὖν‡ πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. 29 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ πατρί· § ‹Ἰδού, τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρῆλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ. 30 Ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος ὁ καταφαγών σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν

---

† **15:24** και f^{35} N [84%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$א A,B,D,Q(W) [16%] NU ‡ **15:24** απολωλως ην f^{35} N [45.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ απολωλος 2 [50%] ¦ 21 A,B,NU ¦ 2 απολωλος א ¦ 2 απολολως $\mathfrak{P}^{75}$ ¦ 1 D,Q [1%] ¦ απολωλος [3%] [Though evidently a neuter participle in form, I suppose that απολωλος would be functioning as an adjective, parallel to νεκρος, should one choose that reading.] § **15:24** ευρεθη *rell* ¦ ηυρεθη A,N [25%]

* **15:26** παιδων *rell* ¦ 1 αυτου [2%] TR † **15:26** τι f^{35} אA(D)W [84%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 αν $\mathfrak{P}^{75}$B,N,Q [8%] NU ¦ τινα [8%]

‡ **15:28** ουν f^{35} N,Q,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ δε $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,D [2%] NU § **15:29** πατρι f^{35} אW [91%]

CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 αυτου
𝔓75A,B,D,N,Q [9%] NU

σιτευτόν.›* 31 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ‹Τέκνον, σὺ
πάντοτε μετ᾽ ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά
ἐστιν. 32 Εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι
ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησεν,† καὶ‡ ἀπολωλὼς§ ἦν* καὶ εὑρέθη.› »†

16

Parable of a stupid steward

1 Ἔλεγεν δὲ καὶ* πρὸς τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ·† «Ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος ὃς εἶχεν
οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ ὡς
διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. 2 Καὶ
φωνήσας αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ· ‹Τί τοῦτο ἀκούω
περὶ σοῦ; Ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας
σου, οὐ γὰρ δυνήσῃ ἔτι‡ οἰκονομεῖν.› 3 Εἶπεν
δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος· ‹Τί ποιήσω, ὅτι
ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν
ἀπ᾽ ἐμοῦ; Σκάπτειν οὐκ ἰσχύω· ἐπαιτεῖν
αἰσχύνομαι— 4 ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα ὅταν

---

* **15:30** μοσχον τον σιτευτον $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 31 $\mathfrak{P}^{75}$א(B)(D)Q [0.5%] NU † **15:32** ανεζησεν $\mathfrak{f}^{35}$ A,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εζησεν $\mathfrak{P}^{75}$אB [0.5%] NU ‡ **15:32** και *rell* ¦ — אD [13%] § **15:32** απολωλως $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,D,N,W [60%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ απολωλος [40%] * **15:32** ην $\mathfrak{f}^{35}$ אN [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$A,B,D(W) [5%] NU † **15:32** ευρεθη *rell* ¦ ηυρεθη A,N [15%] * **16:1** και *rell* ¦ — [14%] † **16:1** αυτου $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB,D [1%] NU ‡ **16:2** δυνηση ετι $\mathfrak{f}^{35}$ A,N [92%]

CP,HF,RP,TR ¦ δυνη 2

𝔓75B,D,W [8%] OC,NU ¦ 2 δυνη א

μεταστθῶ§ τῆς οἰκονομίας, δέξωνταί με εἰς
τοὺς οἴκους αὐτῶν.›* 5 Καὶ προσκαλεσάμενος
ἕνα ἕκαστον τῶν χρεωφειλετῶν† τοῦ κυρίου
ἑαυτοῦ,‡ ἔλεγεν τῷ πρώτῳ, ‹Πόσον ὀφείλεις§
τῷ κυρίῳ μου;› 6 Ὁ δὲ εἶπεν, ‹Ἑκατὸν
βάτους ἐλαίου.› Καὶ* εἶπεν αὐτῷ, ‹Δέξαι
σου τὸ γράμμα† καὶ καθίσας ταχέως γράψον
πεντήκοντα.› 7 Ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπεν, ‹Σὺ
δὲ πόσον ὀφείλεις;› Ὁ δὲ εἶπεν, ‹Ἑκατὸν
κόρους σίτου.› Καὶ λέγει‡ αὐτῷ, ‹Δέξαι σου
τὸ γράμμα§ καὶ γράψον ὀγδοήκοντα.› 8 Καὶ
ἐπῄνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας,
ὅτι φρονίμως ἐποίησεν. Ὅτι οἱ* υἱοὶ τοῦ
αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς
τοῦ φωτὸς εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσιν.

A bit of irony

---

§ **16:4** μεταστθω $\mathfrak{f}^{35}$ A,W [88.5%] HF,RP,TR ¦ μεταστω [3.5%] CP ¦ 1 εκ $\mathfrak{P}^{75}$אB,D,N [6%] OC,NU ¦ 1 απο [1%] ¦ five other variants [1%] * **16:4** αυτων *rell* ¦ εαυτων אB,N [2%] OC † **16:5** χρεωφειλετων $\mathfrak{f}^{35}$ [75%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ χρεοφειλετων $\mathfrak{P}^{75}$B [5%] NU ¦ χρεοφιλετων אA,D,N [20%] ¦ χρεωστων W ‡ **16:5** εαυτου $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$A,B,N,W [70%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ αυτου אD [30%] § **16:5** οφειλεις *rell* ¦ 1 συ [2%] OC * **16:6** και $\mathfrak{f}^{35}$ N,W [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ο δε $\mathfrak{P}^{75}$אA,B [3.5%] NU ¦ δε (D) † **16:6** το γραμμα $\mathfrak{f}^{35}$ A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ τα γραμματα $\mathfrak{P}^{75}$אB,D,N [1%] NU ‡ **16:7** και λεγει $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [93%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2 $\mathfrak{P}^{75}$B [6%] NU ¦ 2 δε א [1%] ¦ ο δε 2 D

§ **16:7** το γραμμα f^{35} A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ τα γραμματα
$\mathfrak{P}^{75}$ℵB,D,N [1%] NU * **16:8** οι *rell* ¦ — [13%]

9 »Κἀγὼ† ὑμῖν λέγω, ποιήσατε ἑαυτοῖς‡ φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλείπητε,§ δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. 10 Ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστιν, καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστιν. 11 Εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει; 12 Καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς ὑμῖν δώσει; 13 Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.»

The Law will not fail

14 Ἤκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ* οἱ Φαρισαῖοι, φιλάργυροι ὑπάρχοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν. 15 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· «Ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ Θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν. Ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν

---

† **16:9** καγω f^{35} A,D,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ και εγω
$\mathfrak{P}^{75}$אB [1.5%] NU ‡ **16:9** ποιησατε εαυτοις f^{35} A,D,N,W [88%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 εαυτους [11.5%] ¦ 21 $\mathfrak{P}^{75}$אB [0.5%] NU
§ **16:9** εκλειπητε f^{35} [65%] CP,HF ¦ εκλιπητε [30%] RP,TR,OC
¦ εκλιπη $\mathfrak{P}^{75}$אB,D,N [2.5%] NU ¦ εκλειπη A [2%] ¦ εκλειπηται W ¦ one other variant * **16:14** ταυτα παντα και f^{35} A,N,W (82.8%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ 213 (3%) ¦ 12 $\mathfrak{P}^{75}$(א)B (3.2%) NU ¦ 13 (6.2%) ¦ 23 (1.7%) ¦ 21 (0.4%) ¦ 1 D (0.5%) ¦ 2 (0.2%) ¦ 1 παντες

3 (0.4%) ¦ παντες 3 (0.5%) ¦ παντες (1.3%)

βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.† 16 Ὁ νόμος
καὶ οἱ προφῆται ἕως‡ Ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ
βασιλεία τοῦ Θεοῦ εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς
αὐτὴν βιάζεται. 17 Εὐκοπώτερον δέ ἐστιν τὸν
οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν, ἢ τοῦ νόμου
μίαν κεραίαν πεσεῖν.
18 »Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
καὶ γαμῶν ἑτέραν μοιχεύει,§ καὶ πᾶς ὁ *
ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν μοιχεύει.

A rich man and beggar Lazarus

19 »Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ
ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον,
εὐφραινόμενος καθ᾽ ἡμέραν λαμπρῶς.
20 Πτωχὸς δέ τις ἦν† ὀνόματι Λάζαρος,
ὃς‡ ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ,
ἡλκωμένος,§ 21 καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι
ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων* ἀπὸ
τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου —ἀλλὰ καὶ οἱ

---

† **16:15** του θεου f^{35} 𝔓^{75}אA,D,N,W [62%] HF,RP,OC,NU ¦ 12 εστιν [38%] TR ¦ 12 ην CP ¦ κυριου B ‡ **16:16** εως f^{35} A,D,N,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ μεχρι 𝔓^{75}אB [2.5%] NU § **16:18** μοιχευει *rell* ¦ μοιχαται [16%] * **16:18** πας ο f^{35} אA,N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ο B,D [3%] NU ¦ — 𝔓^{75} † **16:20** ην f^{35} A,N,W (95.3%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ — 𝔓^{75}אB,D (4.7%) NU ‡ **16:20** ος f^{35} A,N,W (98.6%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ — 𝔓^{75}אB,D (1.4%) NU
[Note that in the space of four words in the Text the same
four early uncials are ‘followed’ by a rather different array of other attestation; we have independent lines of transmission.]
§ **16:20** ηλκωμενος f^{35} [84%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ειλκωμενος

𝔓75אA,B,D,N,W [16%] NU * **16:21** των ψιχιων των πιπτοντων
f35 A(D)N,W (98.7%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ 342 (0.4%) ¦ 34 𝔓75אB (0.3%) NU ¦ 12 (0.1%) ¦ — (0.4%) ¦ three other variants (0.2%)

κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειχον† τὰ ἕλκη αὐτοῦ.
22 Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ
ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν
κόλπον τοῦ‡ Ἀβραάμ.
»Ἀπέθανεν δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη.
23 Καὶ ἐν τῷ Ἅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς
αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν§
Ἀβραὰμ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς
κόλποις αὐτοῦ. 24 Καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπεν,
‹Πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με καὶ πέμψον
Λάζαρον, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου
αὐτοῦ ὕδατος καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν
μου· ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ.›
25 Εἶπεν δὲ Ἀβραάμ· ‹Τέκνον, μνήσθητι ὅτι
ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθά σου* ἐν τῇ ζωῇ σου,
καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὅδε†
παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. 26 Καὶ ἐπὶ‡
πᾶσι τούτοις, μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα
μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι
ἔνθεν§ πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ*

† **16:21** απελειχον **f**^{35} N(W) [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ επελειχον ℵA,B [1%] NU ¦ ελειχον D [0.5%] ‡ **16:22** του **f**^{35} W [26%] CP,TR ¦ — **𝔓**^{75}ℵA,B(D)N [74%] HF,RP,OC,NU § **16:23** τον **f**^{35} A,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{75}ℵB,D [0.5%] NU * **16:25** συ τα αγαθα σου **f**^{35} W [87%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2341 A ¦ 234 **𝔓**^{75}ℵB,D,N [13%] NU † **16:25** οδε **f**^{35} [30%] CP,TR ¦ ωδε **𝔓**^{75}ℵA,B,D,N,W [70%] HF,RP,OC,NU [the emphatic pronoun is better—‘HE’ VS ‘here’—Abraham is contrasting the situation of the two men] ‡ **16:26** επι **f**^{35} A,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εν **𝔓**^{75}ℵB [0.5%] NU § **16:26** ενθεν **f**^{35}

𝔓75א A,B,N [89%]
CP,HF,RP,OC,NU ¦ εντευθεν [11%] TR ¦ — D,W *
16:26 οι f35 A,N,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ —
𝔓75אB,D,NU

ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν.› 27 Εἶπεν δέ,
‹Ἐρωτῶ οὖν σε,† πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς
τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, 28 ἔχω γὰρ πέντε
ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ
καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς
βασάνου.› 29 Λέγει‡ αὐτῷ§ Ἀβραάμ, ‹Ἔχουσι
Μωσέα* καὶ τοὺς προφήτας· ἀκουσάτωσαν
αὐτῶν.› 30 Ὁ δὲ εἶπεν, ‹Οὐχί, πάτερ
Ἀβραάμ—ἀλλ᾽ ἐάν τις ἀπὸ† νεκρῶν πορευθῇ
πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν.›‡ 31 Εἶπεν δὲ
αὐτῷ, ‹Εἰ Μωσέως§ καὶ τῶν προφητῶν οὐκ
ἀκούουσιν, οὐδὲ* ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ
πεισθήσονται.› »

17

Don’t offend, forgive

1 Εἶπεν δὲ* πρὸς τοὺς μαθητάς·† «Ἀνένδεκτόν ἐστιν τοῦ μὴ ἐλθεῖν τὰ

---

† **16:27** ουν σε f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$אN [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 A,B,D [2%] NU ¦ 2 W ‡ **16:29** λεγει f^{35} [67%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 δε $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,N,W [33%] NU ¦ ειπεν δε D § **16:29** αυτω f^{35} A,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB [0.5%] NU * **16:29** μωσεα f^{35} אA,W [91%] CP,HF,RP,TR ¦ μωυσεα $\mathfrak{P}^{75}$B,D,N [9%] OC,NU ¦ one other variant † **16:30** απο *rell* ¦ 1 των [14%] ¦ εκ D [3%] ‡ **16:30** μετανοησουσιν *rell* ¦ μετανοησωσιν [23%] § **16:31** μωσεως f^{35} אA,B [91%] CP,HF,RP,TR ¦ μωυσεως $\mathfrak{P}^{75}$D,N,W [8%] OC,NU ¦ three other variants [1%] * **16:31** ουδε *rell* ¦ ουδ NU * **17:1** ειπεν δε *rell* ¦

ελεγεν 2 και OC † **17:1** μαθητας $\mathbf{f}^{35}$ N,W [84%] CP,HF,RP,TR ¦ 1 αυτου $\mathfrak{P}^{75}$א A,B,D [16%] OC,NU

σκάνδαλα,‡ οὐαὶ δὲ§ δι᾽ οὗ ἔρχεται.
2 Λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ μύλος ὀνικὸς* περίκειται
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ ἔρριπται εἰς
τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν
μικρῶν τούτων.† 3 Προσέχετε ἑαυτοῖς· ἐὰν δὲ‡
ἁμάρτῃ εἰς σὲ§ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον
αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ,* ἄφες αὐτῷ. 4 Καὶ
ἐὰν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμάρτῃ† εἰς σέ, καὶ
ἑπτάκις τῆς ἡμέρας‡ ἐπιστρέψῃ,§ λέγων,
‹Μετανοῶ,› ἀφήσεις αὐτῷ.»

Faith like a mustard seed has

5 Καὶ εἶπον* οἱ ἀπόστολοι τῷ Κυρίῳ,
«Πρόσθες ἡμῖν πίστιν.» 6 Εἶπεν δὲ ὁ Κύριος·
«Εἰ εἴχετε† πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως,
ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ,‡ ‹Ἐκριζώθητι,

---

‡ **17:1** μη ελθειν τα σκανδαλα f^{35} A,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 3412 $\mathfrak{P}^{75}$א B [0.5%] NU § **17:1** ουαι δε f^{35} A,N(W) [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ πλην 1 $\mathfrak{P}^{75}$א B,D [2.5%] NU * **17:2** μυλος ονικος f^{35} A,N [94%] CP,HF,RP,TR ¦ λιθος μυλικος $\mathfrak{P}^{75}$א B,D [6%] OC,NU ¦ λιθος 2 W † **17:2** ενα των μικρων τουτων f^{35} A(D)N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2341 א(B) [0.5%] NU ‡ **17:3** δε f^{35} A,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — א B,D,N [3%] NU § **17:3** εις σε f^{35} D,N [95.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — א A,B,W [4.5%] NU * **17:3** μετανοηση *rell* ¦ μετανοησει [11%] † **17:4** αμαρτη f^{35} א [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αμαρτηση A,B,D,N,W [4%] NU ‡ **17:4** της ημερας f^{35} A,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — א B,D [2%] NU § **17:4** επιστρεψη f^{35} N,W [92%] CP,HF,RP ¦ 1 επι σε [3%] TR ¦ 1 προς σε א A,B,D [4%] OC,NU ¦ 1 εις σε [1%] ¦ one other

variant (15% have επιστρεφει scattered among the variants) * **17:5** ειπον *rell* ¦ ειπαν אB,D [1%] NU † **17:6** ειχετε **f**^{35} D [50%] CP,TR ¦ εχετε **𝔓**^{75}אA,B [50%] HF,RP,OC,NU ¦ εχεται N,W ‡ **17:6** ταυτη **f**^{35} A,B,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — **𝔓**^{75}א(D) [0.5%]

καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ,› καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν.

The thanks that a slave gets

7 »Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν, δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ, ἐρεῖ§ εὐθέως, ‹Παρελθὼν ἀνάπεσε›;* 8 Ἀλλ᾽ οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ, ‹Ἑτοίμασον τί δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι ἕως† φάγω καὶ πίω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ›; 9 Μὴ χάριν ἔχει‡ τῷ δούλῳ ἐκείνῳ§ ὅτι ἐποίησεν τὰ διαταχθέντα; Οὐ δοκῶ.* 10 Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε ὅτι ‹Δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὅτι† ὃ ὠφείλομεν‡ ποιῆσαι πεποιήκαμεν.› »

Jesus cleanses ten lepers

---

§ **17:7** ερει $\mathfrak{f}^{35}$ A,W [93.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 αυτω $\mathfrak{P}^{75}$א B,D,N [6.5%] NU * **17:7** αναπεσε $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$א B,D,W [80%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ αναπεσαι A,N [18%] TR ¦ αναπεσον [2%] ¦ three other variants † **17:8** εως *rell* ¦ 1 αν A,N [19%] ‡ **17:9** χαριν εχει $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 $\mathfrak{P}^{75}$א B,D [1%] NU § **17:9** τω δουλω εκεινω $\mathfrak{f}^{35}$ N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 12 $\mathfrak{P}^{75}$A,B,D [1%] NU ¦ — א * **17:9** ου δοκω $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W (93.8%) CP,HF,RP,OC ¦ αυτω 12 D (2.8%) TR ¦ αυτω (0.2%) ¦ παντα … αυτω 12 (0.6%) ¦ παντα … 12 (0.3%) ¦ two other readings (0.1%) ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$B (1.5%) NU ¦ long omissions א (0.6%) † **17:10** οτι $\mathfrak{f}^{35}$ N,W [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ —

$\mathfrak{P}^{75}$אA,B,D [5%]
NU ‡ **17:10** ωφειλομεν $\mathbf{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$A,B,D [55%] HF,TR,OC,NU ¦ ωφειλαμεν א [0.5%] ¦ οφειλομεν W [45%] CP,RP ¦ οφιλομεν N

11 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν§
εἰς Ἰερουσαλήμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ
μέσου* Σαμαρείας καὶ Γαλιλαίας. 12 Καὶ
εἰσερχομένου αὐτοῦ εἴς τινα κώμην,
ἀπήντησαν αὐτῷ† δέκα λεπροὶ ἄνδρες,
οἳ ἔστησαν πόρρωθεν. 13 Καὶ αὐτοὶ
ἦραν φωνὴν λέγοντες, «Ἰησοῦ, Ἐπιστάτα,
ἐλέησον ἡμᾶς.» 14 Καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς,
«Πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς
ἱερεῦσιν.» Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν
αὐτοὺς ἐκαθαρίσθησαν. 15 Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν,
ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψεν μετὰ φωνῆς
μεγάλης δοξάζων τὸν Θεόν· 16 καὶ ἔπεσεν
ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ,
εὐχαριστῶν αὐτῷ—καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρείτης.‡
17 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· «Οὐχὶ οἱ δέκα
ἐκαθαρίσθησαν; Οἱ δὲ ἐννέα§ ποῦ; 18 Οὐχ
εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν
τῷ Θεῷ εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος.» 19 Καὶ
εἶπεν αὐτῷ, «Ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου
σέσωκέν σε.»

The coming of the Kingdom

20 Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων πότε
ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς

---

§ **17:11** αυτον **f**^{35} A,D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{75}א B [1%] NU
* **17:11** μεσου **f**^{35} A,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ μεσον **𝔓**^{75}א B(D) [0.5%] NU ¦ ανα μεσον [1.5%]
† **17:12** αυτω **f**^{35} א A,N,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — **𝔓**^{75} B(D) [0.3%]
‡ **17:16** σαμαρειτης *rell* ¦ σαμαριτης א D,N,W [3.5%] NU ¦

σαμαρειτις [4%] ¦ one other variant § **17:17** εννεα *rell* ¦ εννε CP

καὶ εἶπεν· «Οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ
μετὰ παρατηρήσεως· 21 οὐδὲ ἐροῦσιν, ‹Ἰδοὺ
ὧδε,› ἤ,* ‹Ἰδοὺ† ἐκεῖ›· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ
Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν.»
22 Εἶπεν δὲ‡ πρὸς τοὺς μαθητάς·
«Ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε§ μίαν
τῶν ἡμερῶν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ
οὐκ ὄψεσθε. 23 Καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν, ‹Ἰδοὺ ὧδε,›
ἤ, ‹Ἰδοὺ ἐκεῖ.›* Μὴ ἀπέλθητε μηδὲ διώξητε.
24 Ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἡ † ἀστράπτουσα ἐκ
τῆς ὑπ᾽‡ οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ᾽ οὐρανὸν λάμπει,
οὕτως ἔσται§ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐν τῇ
ἡμέρᾳ αὐτοῦ.* 25 Πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ
παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς
ταύτης. 26 Καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις†
Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Υἱοῦ
τοῦ Ἀνθρώπου. 27 Ἤσθιον, ἔπινον, ἐγάμουν,

---

* **17:21** η *rell* ¦ — [13%] CP ¦ και W † **17:21** ιδου f^{35} A,D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB [1%] NU ‡ **17:22** δε *rell* ¦ 1 και CP ¦ 1 ουν D § **17:22** επιθυμησετε *rell* ¦ επιθυμησητε N [10%] ¦ επιθυμησεται אA,W [10%] ¦ επιθυμησηται B * **17:23** ωδε η ιδου εκει f^{35} A [52%] HF,RP,TR ¦ 134 D,W [15%] CP,OC ¦ 1 και 34 [5%] ¦ 1234 ο χριστος N [15%] ¦ 134 ο Χριστος [9%] ¦ 124 [4%] ¦ 4231 $\mathfrak{P}^{75}$B[NU] ¦ 4 και 31 א † **17:24** η f^{35} A,D [88%] CP,HF,RP,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB,N,W [12%] OC,NU ‡ **17:24** υπ f^{35} N [92%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ υπο τον $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,D,W [7%] NU (at least 1% have των ουρανων) § **17:24** εσται f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,W [92.5%] CP,HF,RP,NU ¦ 1 και D,N [7.5%] TR,OC *

17:24 εν
τη ημερα αυτου $\mathfrak{f}^{35}$ ℵA,N,W [99.7%]
CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ —
$\mathfrak{P}^{75}$B,D † **17:26** ημεραις *rell* ¦ 1 του [3%] TR

ἐξεγαμίζοντο,‡ ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε
εἰς τὴν κιβωτόν, καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς
καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας.§ 28 Ὁμοίως καὶ ὡς*
ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Λώτ· ἤσθιον, ἔπινον,
ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτευον, ᾠκοδόμουν—
29 ᾗ δὲ ἡμέρᾳ ἐξῆλθεν Λὼτ ἀπὸ Σοδόμων,
ἔβρεξεν πῦρ καὶ θεῖον ἀπ᾽ οὐρανοῦ καὶ
ἀπώλεσεν ἅπαντας.† 30 Κατὰ ταῦτα‡ ἔσται
ᾗ ἡμέρᾳ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται.
31 »Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὃς ἔσται ἐπὶ
τοῦ δώματος, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ
οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἆραι αὐτά· καὶ ὁ ἐν
τῷ§ ἀγρῷ ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ
ὀπίσω. 32 Μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λώτ.
33 Ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι*
ἀπολέσει† αὐτήν, καὶ ὃς ἐὰν‡ ἀπολέσῃ§ αὐτὴν*
ζωογονήσει αὐτήν. 34 Λέγω ὑμῖν· ταύτῃ τῇ

---

‡ **17:27 εξεγαμιζοντο f^{35}** A,N,W [82%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ **εγαμιζοντο $\mathfrak{P}^{75}$אB,D** [18%] NU § **17:27 απαντας f^{35}** אA,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ **παντας $\mathfrak{P}^{75}$B,D** [2%] NU * **17:28 και ως f^{35}** A,D,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ **καθως $\mathfrak{P}^{75}$אB** [1.5%] NU † **17:29 απαντας f^{35}** אA,N,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ **παντας B,D** [2.5%] NU ‡ **17:30 ταυτα f^{35}** אA,W [94%] CP,HF,RP,TR ¦ **τα αυτα B,D,N** [6%] OC,NU § **17:31 τω f^{35}** A,D,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **$\mathfrak{P}^{75}$אB** [1.5%] NU * **17:33 σωσαι f^{35}** אA,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ **περιποιησασθαι $\mathfrak{P}^{75}$B** [0.3%] NU ¦ **ζωογονησαι** (D) † **17:33 απολεσει** *rell* ¦ **απολεση W** [14%] ¦ one other variant ‡ **17:33 και ος εαν f^{35}** A,N,W [97.5%]

CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2 δαν $\mathfrak{P}^{75}$אB [1%] NU ¦ 12 αν D [1%] ¦ three other variants

§ **17:33** απολεση *rell* ¦ απολεσει A,N [16%] * **17:33** αυτην f^{35} A,N,W [92.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦

— $\mathfrak{P}^{75}$אB,D [1.5%] NU ¦ 1 ενεκεν εμου [5%] ¦ την ψυχην αυτου [1%]

νυκτὶ δύο ἔσονται† ἐπὶ κλίνης μιᾶς·‡ εἷς
παραληφθήσεται§ καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται.
35 Δύο ἔσονται* ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό·† μία
παραληφθήσεται‡ καὶ ἡ § ἑτέρα ἀφεθήσεται.»*
37 Καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ, «Ποῦ,
Κύριε;» Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, «Ὅπου τὸ σῶμα,†
ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί.»‡

18

Parable of a persistent widow

1 Ἔλεγεν δὲ καὶ* παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς
τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι† καὶ μὴ

---

† **17:34** δυο εσονται $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [48%] OC ¦ 21 $\mathfrak{P}^{75}$אB(D) [52%] CP,HF,RP,TR,NU ‡ **17:34** μιας $\mathfrak{f}^{35}$ A,D,N,W [97%] CP,HF,RP,OC ¦ 1 ο $\mathfrak{P}^{75}$אB [3%] TR,NU § **17:34** παραληφθησεται *rell* ¦ παραλημφθησεται $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,N,W [1.5%] NU ¦ παραλειφθησεται [4%] ¦ παραλαμβανεται [7%] ¦ παραλαμβανετε D * **17:35** δυο εσονται $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 $\mathfrak{P}^{75}$B,D,Q [1%] NU ¦ two other variants (א omits verse) † **17:35** αυτο $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [89%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 η $\mathfrak{P}^{75}$B,D,Q [11%] NU ‡ **17:35** παραληφθησεται *rell* ¦ παραλημφθησεται $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,N,Q,W [1%] NU ¦ παραλειφθησεται [3.5%] ¦ παραλαμβανεται [1.5%] § **17:35** και η $\mathfrak{f}^{35}$ A,D,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 δε $\mathfrak{P}^{75}$B,Q [1.5%] NU * **17:35** αφεθησεται $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,N,Q,W [80%] HF,RP,TR,NU ¦ αφεθησεται 36 δυο εσονται (−ε. OC) εν τω αγρω ο (−ο OC) εις παραληφθησεται και ο ετερος αφεθησεται (with variations) (D) [20%] CP, some TRs(OC) † **17:37** σωμα *rell* ¦ πτωμα [16%] ‡

17:37 συναχθησονται και οι αετοι f^{35} [29%] ¦ 134 A,D,N,W [68%] CP,HF,RP,TR ¦ 234 επισυναχθησονται ℵB [0.5%] NU ¦ 341 [1%] ¦ επισυναχθησονται 34 Q [1%] ¦ επισυναχθησονται 234 OC * **18:1** και f^{35} A,D,N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,Q [3%] NU † **18:1** προσευχεσθαι f^{35} D [57%] CP,HF,RP,TR ¦ 1 αυτους ℵA,B,N,Q,W [43%] OC,NU

ἐκκακεῖν,‡ 2 λέγων· «Κριτής τις ἦν ἔν τινι
πόλει τὸν Θεὸν μὴ φοβούμενος καὶ ἄνθρωπον
μὴ ἐντρεπόμενος. 3 Χήρα δὲ§ ἦν ἐν τῇ πόλει
ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτόν, λέγουσα,
‹Ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου.› 4 Καὶ
οὐκ ἤθελεν* ἐπὶ χρόνον· μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν
ἐν ἑαυτῷ, ‹Εἰ καὶ τὸν Θεὸν οὐ φοβοῦμαι
καὶ ἄνθρωπον οὐκ† ἐντρέπομαι, 5 διά γε τὸ
παρέχειν μοι κόπον‡ τὴν χήραν§ ταύτην,
ἐκδικήσω αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη
ὑπωπιάζῃ* με.› »

6 Εἶπεν δὲ ὁ Κύριος· «Ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς
τῆς ἀδικίας λέγει. 7 Ὁ δὲ Θεὸς οὐ μὴ
ποιήσῃ† τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ
τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν‡ ἡμέρας καὶ νυκτός,
καὶ μακροθυμῶν§ ἐπ᾽ αὐτοῖς; 8 Λέγω* ὑμῖν ὅτι
ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει. Πλὴν
ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐλθών, ἆρα εὑρήσει τὴν
πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;»

---

‡ **18:1** εκκακειν f^{35} W [88%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εγκακειν (ℵA,B,D,Q)N [12%] NU § **18:3** δε *rell* ¦ 1 τις N [16%] * **18:4** ηθελεν f^{35} ℵA,B,D,N,Q,W [47%] NU ¦ ηθελησεν [53%] CP,HF,RP,TR,OC † **18:4** και ανθρωπον ουκ f^{35} A,D,N,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ουδε 2 ℵB [1%] NU ‡ **18:5** κοπον *rell* ¦ κοπους ℵN [13%] § **18:5** χηραν *rell* ¦ χηρα [17%] * **18:5** υπωπιαζη f^{35} ℵA,B,D,Q [45%] TR,NU ¦ υποπιαζη (N) [42%] CP,HF,RP,OC ¦ υποπιεζη [6.5%] ¦ υποπιαζει [6%] ¦ υποπταζη W ¦ one other variant † **18:7** ποιηση f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,D,N,Q [63%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ ποιησει A,W [37%] TR ‡ **18:7** προς αυτον f^{35} A,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αυτω $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,Q

[1%] NU ¦
αυτων D § **18:7** μακροθυμων **f**^{35} N,W [94.5%] CP,HF,RP,TR,OC
¦ μακροθυμει ℵA,B(D)Q [5.5%] NU * **18:8** λεγω *rell* ¦ ναι 1 N [12%] CP

Parable of a Pharisee and a publican

9 Εἶπεν δὲ† πρός τινας τοὺς πεποιθότας ἐφ᾽
ἑαυτοῖς ὅτι εἰσὶν δίκαιοι καὶ ἐξουθενοῦντας
τοὺς λοιποὺς τὴν παραβολὴν ταύτην·
10 «Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν
προσεύξασθαι, ὁ εἷς Φαρισαῖος καὶ ὁ ἕτερος
τελώνης. 11 Ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν
ταῦτα προσηύχετο· ‹Ὁ Θεός, εὐχαριστῶ σοι
ὅτι οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων
—ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί—ἢ καὶ ὡς οὗτος
ὁ τελώνης. 12 Νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου·
ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι.› 13 Καὶ ὁ ‡
τελώνης, μακρόθεν ἑστώς, οὐκ ἤθελεν οὐδὲ
τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπᾶραι,§
ἀλλ᾽ ἔτυπτεν εἰς* τὸ στῆθος αὐτοῦ λέγων, ‹Ὁ
Θεός, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ.› 14 Λέγω
ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν
οἶκον αὐτοῦ ἢ γὰρ ἐκεῖνος·† ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν
ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν
ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.»

You enter the Kingdom like a child does

---

† **18:9** δε f^{35} A,W [86%] CP,HF,RP ¦ 1 και $\mathfrak{P}^{75}$אB,D,N,Q [14%] TR,OC,NU ‡ **18:13** και ο f^{35} A,D,N,Q,W [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2 δε $\mathfrak{P}^{75v}$אB,T [5%] NU § **18:13** εις τον ουρανον επαραι f^{35} A,D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 4123 אB,Q,T [1%] NU
* **18:13** εις f^{35} A,N,W [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — אB,D,Q,T [5%] NU † **18:14** η γαρ εκεινος f^{35} A,N,Q [98%] CP,HF,RP,OC ¦ 13

W [1%] TR ¦ παρ εκεινον אB,T [1%] NU ¦ D is wild

15 Προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη, ἵνα
αὐτῶν ἅπτηται· ἰδόντες δὲ‡ οἱ μαθηταί,§
ἐπετίμησαν* αὐτοῖς. 16 Ὁ δὲ Ἰησοῦς
προσκαλεσάμενος αὐτὰ εἶπεν·† «Ἄφετε τὰ
παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε
αὐτά, τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ
Θεοῦ. 17 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν‡ μὴ δέξηται
τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὡς παιδίον οὐ μὴ
εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.»

An upright, rich ruler

18 Καὶ ἐπηρώτησέν τις αὐτὸν ἄρχων λέγων,
«Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον
κληρονομήσω;» 19 Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·
«Τί με λέγεις ἀγαθόν; Οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ
μὴ εἷς, ὁ Θεός. 20 Τὰς ἐντολὰς οἶδας·
‹Μὴ μοιχεύσῃς, Μὴ φονεύσῃς, Μὴ κλέψῃς,
Μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, Τίμα τὸν πατέρα σου
καὶ τὴν μητέρα σου.›»§ 21 Ὁ δὲ εἶπεν,
«Ταῦτα πάντα* ἐφυλαξάμην† ἐκ νεότητός

---

‡ **18:15** ιδοντες δε *rell* ¦ και 1 [1.5%] OC § **18:15** μαθηται *rell* ¦ 1 αυτου [13%] * **18:15** επετιμησαν f^{35} (A)N,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ επετιμων ℵ(B)(D)T [4%] NU † **18:16** προσκαλεσαμενος αυτα ειπεν f^{35} A,N,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ προσεκαλεσατο 2 λεγων ℵ [0.5%] NU ¦ προσεκαλειτο 2 λεγων D [2%] ¦ προσεκαλεσατο λεγων B ‡ **18:17** εαν f^{35} A,N [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αν ℵB,D,W [3%] NU § **18:20** σου f^{35} ℵN [80%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — A,B,D,W [20%] NU * **18:21** ταυτα παντα *rell* ¦ 21 A,N [11%] † **18:21** εφυλαξαμην f^{35} D,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εφυλαξα ℵA,B [2%] NU

μου.»‡ 22 Ἀκούσας δὲ ταῦτα§ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
αὐτῷ, «Ἔτι ἕν σοι λείπει· πάντα ὅσα ἔχεις
πώλησον καὶ διάδος* πτωχοῖς, καὶ ἕξεις
θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ·† καὶ δεῦρο, ἀκολούθει
μοι.» 23 Ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα περίλυπος
ἐγένετο,‡ ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα.

Riches tend to keep people out of the Kingdom

24 Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς περίλυπον
γενόμενον§ εἶπεν· «Πῶς δυσκόλως οἱ τὰ
χρήματα ἔχοντες εἰσελεύσονται εἰς τὴν
βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.* 25 Εὐκοπώτερον γάρ
ἐστιν κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς ῥαφίδος†
εἰσελθεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
Θεοῦ εἰσελθεῖν.» 26 Εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες,
«Καὶ τίς δύναται σωθῆναι;» 27 Ὁ δὲ εἶπεν, «Τὰ
ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις δυνατὰ ἐστιν παρὰ
τῷ Θεῷ.»‡

---

‡ **18:21** μου f^{35} ℵA,N,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — B,D,NU

§ **18:22** ταυτα f^{35} A,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,D [1.5%] NU * **18:22** διαδος *rell* ¦ δος ℵA,D,N [1 1%] † **18:22** ουρανω f^{35} N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ουρανοις ℵA [1%] ¦ τοις ουρανοις B,D[NU] ¦ two other variants ‡ **18:23** εγενετο f^{35} A,D,N,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εγενηθη ℵB [0.3%] NU § **18:24** περιλυπον γενομενον f^{35} A(D)N,W (98.9%) CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ 1 (0.2%) ¦ — ℵ(B) (0.9%) * **18:24** εισελευσονται εις την βασιλειαν του θεου f^{35} A,N,W [88%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 234561 ℵD [1%] ¦ 23456 εισπορευονται B

[0.2%] NU ¦ 1234 των ουρανων [11%] † **18:25** τρυμαλιας ραφιδος **f**^{35} A,N,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 βελονης [1%] ¦ τρηματος βελονης ℵB,D,NU ¦ τρυπηματος βελονης [1%] ‡ **18:27** εστιν παρα τω θεω **f**^{35} A,N [92%] CP,HF,RP,TR ¦ 2341 ℵB [6%] OC,NU ¦ 124 [2%] ¦ 241 D,W

28 Εἶπεν δὲ§ Πέτρος, «Ἰδού, ἡμεῖς ἀφήκαμεν
πάντα καὶ* ἠκολουθήσαμέν σοι.» 29 Ὁ δὲ εἶπεν
αὐτοῖς, «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδείς ἐστιν ὃς
ἀφῆκεν οἰκίαν ἢ γονεῖς ἢ ἀδελφοὺς ἢ γυναῖκα†
ἢ τέκνα, ἕνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, 30 ὃς
οὐ‡ μὴ ἀπολάβῃ§ πολλαπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ
τούτῳ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν
αἰώνιον.»

Jesus declares His coming death and resurrection—third time

31 Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα εἶπεν
πρὸς αὐτούς· «Ἰδού, ἀναβαίνομεν εἰς
Ἰεροσόλυμα,* καὶ τελεσθήσεται† πάντα τὰ
γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν τῷ Υἱῷ
τοῦ Ἀνθρώπου· 32 Παραδοθήσεται γὰρ τοῖς
ἔθνεσιν, καὶ ἐμπαιχθήσεται καὶ ὑβρισθήσεται
καὶ ἐμπτυσθήσεται, 33 καὶ μαστιγώσαντες
ἀποκτενοῦσιν αὐτόν. Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ‡
ἀναστήσεται.» 34 Καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων

---

§ **18:28** δε f^{35} A,W [85%] CP,HF,RP ¦ 1 ο ℵB,D,N [15%] TR,OC,NU

* **18:28** αφηκαμεν παντα και f^{35} ℵA,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αφεντες τα ιδια B [0.2%] NU ¦ τα ιδια αφεντες D ¦ αφεντες 2 τα ιδια [1%] ¦ 2 τα ιδια αφεντες [0.5%] † **18:29** γονεις η αδελφους η γυναικα f^{35} A,N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 52341 ℵB [0.5%] NU ¦ 123 η αδελφας 45 D [2%] ¦ several other variants ‡ **18:30** ος ου f^{35} A,N,W [95.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 ουχι ℵB [1%] NU ¦ και 2 Q [1.5%] ¦ 1 [2%] ¦ εαν D § **18:30** απολαβη f^{35} ℵA,N,W [92%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ λαβη B,D [8%] * **18:31**

ιεροσολυμα **f**^{35} A,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ιερουσαλημ ℵB,D [1%] NU † **18:31** τελεσθησεται *rell* ¦ τελειωθησεται [3%] OC
‡ **18:33** ημερα τη τριτη *rell* ¦ 32 [20%]

συνῆκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κεκρυμμένον
ἀπ᾽ αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.

A blind man near Jericho

35 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν αὐτὸν
εἰς Ἰεριχώ, τυφλός τις ἐκάθητο παρὰ
τὴν ὁδὸν προσαιτῶν.§ 36 Ἀκούσας δὲ
ὄχλου διαπορευομένου, ἐπυνθάνετο τί* εἴη
τοῦτο.† 37 Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ ὅτι Ἰησοῦς
ὁ Ναζωραῖος παρέρχεται. 38 Καὶ ἐβόησεν
λέγων, «Ἰησοῦ, Υἱὲ Δαυίδ, ἐλέησόν με.» 39 Καὶ
οἱ προάγοντες ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα σιωπήσῃ·‡
αὐτὸς δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, «Υἱὲ Δαυίδ,
ἐλέησόν με.» 40 Σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν
αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν. Ἐγγίσαντος
δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτησεν αὐτὸν λέγων,§ 41 «Τί
σοι θέλεις ποιήσω;» Ὁ δὲ εἶπεν, «Κύριε, ἵνα
ἀναβλέψω.» 42 Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ·
«Ἀνάβλεψον· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.» 43 Καὶ
παραχρῆμα ἀνέβλεψεν, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ
δοξάζων τὸν Θεόν. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν
ἔδωκεν αἶνον τῷ Θεῷ.

19

Zacchaeus

---

§ **18:35** προσαιτων **f**^{35} A,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ επαιτων ℵB(D)Q,T [0.5%] NU * **18:36** τι **f**^{35} ℵA,B,T,W [70%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ 1 αν D,Q [30%] † **18:36** τουτο *rell* ¦ ταυτα [1%] OC ‡ **18:39** σιωπηση **f**^{35} ℵA,Q [95.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ σιωπησει [2%] ¦ σιγηση (B,D,W)T [2.5%] NU §

18:40 λεγων
f^{35} A,Q,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,D,T [1.5%] NU

1 Καὶ εἰσελθὼν* διήρχετο τὴν Ἰεριχώ. 2 Καὶ
ἰδού, ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος—
καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης, καὶ οὗτος ἦν†
πλούσιος. 3 Καὶ ἐζήτει ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν
τίς ἐστιν, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου,
ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν. 4 Καὶ προδραμὼν‡
ἔμπροσθεν§ ἀνέβη ἐπὶ συκομοραίαν,* ἵνα ἴδῃ
αὐτόν, ὅτι† ἐκείνης ἤμελλεν‡ διέρχεσθαι. 5 Καὶ
ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας ὁ Ἰησοῦς
εἶδεν αὐτόν, καὶ§ εἶπεν πρὸς αὐτόν, «Ζακχαῖε,
σπεύσας κατάβηθι, σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ
σου δεῖ με μεῖναι.» 6 Καὶ σπεύσας κατέβη,
καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων. 7 Καὶ ἰδόντες,
πάντες* διεγόγγυζον, λέγοντες ὅτι «Παρὰ
ἁμαρτωλῷ ἀνδρὶ εἰσῆλθεν καταλῦσαι.»

8 Σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπεν πρὸς τὸν

---

* **19:1** εισελθων *rell* ¦ 1 ο ιησους [13%] ¦ two other variants

† **19:2** ουτος ην f^{35} A(W)Q [92%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αυτος 2 [1%] ¦ αυτος B,T [6%] NU ¦ 2 א [1%] ¦ — D

‡ **19:4** προδραμων f^{35} אA,B,Q [67%] HF,RP,TR,OC,NU ¦ προσδραμων T,W [20%] CP ¦ δραμων [13%] ¦ προλαβων D

§ **19:4** εμπροσθεν f^{35} A,D,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εις το 1 אB,T [1%] NU

* **19:4** συκομοραιαν f^{35} [58%] ¦ συκομωραιαν T,W [33%] HF,RP,TR ¦ συκομωρεαν D,Q [7%] CP ¦ συκομορεαν אB [2%] OC,NU ¦ συκωμοραιαν A

† **19:4** οτι f^{35} אA,B(D)Q,T,W [75%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ 1 δι [25%] TR

‡ **19:4**

ημελλεν **f**^{35} אA,B,D,Q,T,W [60%] TR,OC,NU ¦ εμελλεν [40%] CP,HF,RP
§ **19:5** ειδεν αυτον και **f**^{35} A(D)Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — אB,T [1%] NU * **19:7** παντες **f**^{35} אA,B,D,Q,T,W [90%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ απαντες [10%] TR

Κύριον,† «Ἰδού, τὰ ἡμίση‡ τῶν ὑπαρχόντων
μου,§ Κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς,* καὶ εἴ τινός
τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν.»
9 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ὅτι «Σήμερον
σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ
αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ ἐστιν· 10 ἦλθεν γὰρ ὁ
Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ζητῆσαι† καὶ σῶσαι τὸ
ἀπολωλός.»

Parable of the despised king

11 Ἀκουόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, προσθεὶς
εἶπεν παραβολήν, διὰ τὸ ἐγγὺς αὐτὸν
εἶναι Ἰερουσαλὴμ‡ καὶ δοκεῖν αὐτοὺς ὅτι
παραχρῆμα μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ
ἀναφαίνεσθαι. 12 Εἶπεν οὖν· «Ἄνθρωπός
τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν
λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν καὶ ὑποστρέψαι.
13 Καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ, ἔδωκεν
αὐτοῖς δέκα μνᾶς, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς,
‹Πραγματεύσασθε§ ἕως* ἔρχομαι.› 14 Οἱ δὲ

---

† **19:8** κυριον *rell* ¦ ιησουν [21%] ‡ **19:8** ημιση f^{35} Q [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ημισια ℵB [2%] NU ¦ ημισεια [0.5%] ¦ ημισυ A(W) [1%] ¦ ημυσοι D § **19:8** των υπαρχοντων μου f^{35} A,Q,W [89%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 312 ℵB [1%] NU ¦ 12 μοι D [10%]
* **19:8** διδωμι τοις πτωχοις f^{35} A,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 231 ℵ,D,Q [1%] NU ¦ 13 [2%] ¦ 31 B † **19:10** ζητησαι *rell* ¦ ζητεισαι CP ‡ **19:11** αυτον ειναι ιερουσαλημ f^{35} A(D)W [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 213 Q [3%] ¦ 231 ℵB [0.5%] NU ¦ three other variants § **19:13** πραγματευσασσθε *rell* ¦ πραγματευσασθαι ℵA [1%] ¦ πραγματευεσθε [11%] ¦ πραγματευεσθαι D,W [1.5%]
* **19:13** εως f^{35} [91%] CP,HF,RP,TR ¦ εν ω ℵA,B,D,W

[9%] OC,NU

πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτόν, καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ λέγοντες, ‹Οὐ θέλομεν† τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ᾽ ἡμᾶς.› 15 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν αὐτόν, λαβόντα τὴν βασιλείαν,‡ εἶπεν φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους οἷς ἔδωκεν§ τὸ ἀργύριον, ἵνα γνῷ* τίς τί διεπραγματεύσατο.† 16 Παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος λέγων, ‹Κύριε, ἡ μνᾶ‡ σου προσειργάσατο δέκα§ μνᾶς.› 17 Καὶ εἶπεν αὐτῷ· ‹Εὖ,* ἀγαθὲ δοῦλε· ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα πόλεων.› 18 Καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος λέγων, ‹Κύριε, ἡ μνᾶ† σου‡ ἐποίησεν πέντε μνᾶς.› 19 Εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ, ‹Καὶ σὺ

---

† **19:14** θελομεν *rell* ¦ θελωμεν [18%] ‡ **19:15** βασιλειαν **f**35 [37%] CP ¦ 1 και ℵA,B,D,W [63%] HF,RP,TR,OC,NU § **19:15** εδωκεν **f**35 A,W [93%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ δεδωκει ℵB,D [3%] NU ¦ εδωθη [1%] ¦ δεδωκε [1.5%] ¦ εδεδωκει [1.5%] * **19:15** γνω **f**35 A,W [98%] CP,HF,RP,TR ¦ γνοι ℵB,D [0.5%] NU ¦ επιγνω [1.5%] OC † **19:15** τις τι διεπραγματευσατο **f**35 A (93.3%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ 12 επραγματευσατο W (5.3%) ¦ 2 διεπραγματευσαντο ℵB,D (0.7%) NU ¦ 12 διεπραξατο (0.7%) (There are a number of small variations, but all told only 0.8% omit τις and 0.7% omit τι, while there are at least eight further variations of the verb.) ‡ **19:16** μνα **f**35 ℵA,B,D,W [55%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ μνας [45%] § **19:16** προσειργασατο δεκα **f**35 W [94%]

CP,HF,RP,TR,OC ¦ προσηργασατο 2 A [2%] ¦ ειργασατο 2 [1.5%] ¦ εποιησε 2 [1.5%] ¦ 2 προσηργασατο
(א)B(D) [1%] NU * **19:17** ευ f^{35} אA,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ευγε B,D [0.2%] NU † **19:18** μνα f^{35} אA,B,D,W [55%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ μνας N [45%] ‡ **19:18** κυριε η μνα σου
f^{35} A,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2341 אB [0.3%] NU ¦ 2 μνας 41 [0.2%]

γίνου ἐπάνω§ πέντε πόλεων.› 20 Καὶ ἕτερος* ἦλθεν λέγων· ‹Κύριε, ἰδοὺ ἡ μνᾶ† σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ — 21 ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ· αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκας καὶ θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας.›‡ 22 Λέγει δὲ§ αὐτῷ· ‹Ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε. Ἤδεις ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρός εἰμι, αἴρων* ὃ οὐκ ἔθηκα καὶ θερίζων ὃ οὐκ ἔσπειρα.† 23 Καὶ διὰ τί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν μου‡ ἐπὶ τὴν τράπεζαν, § καὶ ἐγὼ* ἐλθὼν† σὺν τόκῳ ἂν ἔπραξα αὐτό;›‡ 24 Καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν, ‹Ἄρατε ἀπ᾽ αὐτοῦ τὴν μνᾶν καὶ δότε τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι.› 25 (Καὶ εἶπον§ αὐτῷ, ‹Κύριε, ἔχει δέκα μνᾶς.›) 26 ‹Λέγω γὰρ* ὑμῖν, ὅτι παντὶ τῷ

---

§ **19:19** γινου επανω f^{35} (A)(D)N(W) [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 (ℵB) [1%] NU * **19:20** ετερος f^{35} A,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ο 1 B,D [2%] NU ¦ οτερος ℵ † **19:20** μνα f^{35} ℵA,B,D,W [55%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ μνας N [45%] ‡ **19:21** εσπειρας *rell* ¦ 1 και συναγεις οθεν ου διεσκορπισας N [13%] OC § **19:22** δε f^{35} A,W [73%] CP,HF,RP,TR ¦ — ℵB,N [27%] OC,NU ¦ ο 1 ειπεν
D * **19:22** εγω ανθρωπος αυστηρος ειμι *rell* ¦ 2341 OC † **19:22** εσπειρα *rell* ¦ 1 και συναγων οθεν ου διεσκορπισα N [5%] OC (with variations [3%]) ‡ **19:23** το αργυριον μου f^{35} D,N [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 312 ℵA,B,W [1.5%] NU § **19:23** την τραπεζαν f^{35} [23%] TR,OC ¦ 2 ℵA,B,D,N,W [77%] HF,RP,NU
¦ της τραπεζιταις CP * **19:23** και εγω f^{35} A,N,W [99%]
(CP)HF,RP,TR,OC ¦ καγω ℵB,D [1%] NU † **19:23**

εγω ελθων

rell ¦ 21 [3%] CP ‡ **19:23** επραξα αυτο $\mathbf{f}^{35}$ D,N,W [89.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 אB [0.5%] NU ¦ 2 ανεπραξα A ¦ 1 αυτω

[10%] § **19:25** ειπον *rell* ¦ ειπαν אB [0.5%] NU ¦ — (D,W)

* **19:26** γαρ $\mathbf{f}^{35}$ A D,N,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — (א)B [4%] NU

ἔχοντι δοθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ.† 27 Πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου ἐκείνους,‡ τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ᾽ αὐτούς, ἀγάγετε ὧδε καὶ κατασφάξατε§ ἔμπροσθέν μου.› »

The last week

The 'Triumphal Entry'

28 Καὶ εἰπὼν ταῦτα ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, ἀναβαίνων εἰς Ἰεροσόλυμα. 29 Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθσφαγῆ* καὶ Βηθανίαν,† πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Ἐλαιῶν, ἀπέστειλεν δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ‡ 30 εἰπών·§ «Ὑπάγετε εἰς τὴν κατέναντι κώμην, ἐν ᾗ εἰσπορευόμενοι εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ᾽ ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἐκάθισεν.* Λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε. 31 Καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ,

---

† **19:26** απ αυτου f^{35} A,D,N,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB [0.2%] NU ‡ **19:27** εκεινους f^{35} A(D)N,W [91%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ τουτους ℵB [8%] NU ¦ — [1%] § **19:27** κατασφαξατε f^{35} A,D,W [96%] CP,HF,RP,TR ¦ 1 αυτους (ℵ)B,N [4%] OC,NU * **19:29** βηθσφαγη f^{35} B [53%] CP,HF,RP,OC ¦ βηθφαγη ℵA,D,N,W [43%] TR,NU ¦ βηθσφαγην [3%] ¦ βηθφαγην [1%] [Three consonants in a row are decidedly more difficult to pronounce than two—it is hard to imagine why anyone would add the *sigma*.] † **19:29** βηθανιαν f^{35} A,N,W [94%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ βιθανιαν [5.5%] ¦ βηθανια ℵB,D [0.5%] ‡ **19:29** αυτου f^{35} A,D,N,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB [0.3%] NU § **19:30** ειπων f^{35} A,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ λεγων ℵB,D

[1.5%] NU * **19:30** εκαθισεν **f**^{35} אA,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 και B [1%] NU
¦ long omission D

‹Διὰ τί λύετε;› οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ† ὅτι ‹Ὁ Κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει.› »

A steed for the King

32 Ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι εὗρον
καθὼς εἶπεν αὐτοῖς.‡ 33 Λυόντων δὲ αὐτῶν τὸν
πῶλον, εἶπον§ οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς,
«Τί λύετε τὸν πῶλον;» 34 Οἱ δὲ εἶπον,* «Ὁ
Κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει.» 35 Καὶ ἤγαγον
αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ ἐπιρρίψαντες†
ἑαυτῶν‡ τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον, ἐπεβίβασαν
τὸν Ἰησοῦν. 36 Πορευομένου δὲ αὐτοῦ,
ὑπεστρώννυον τὰ ἱμάτια αὐτῶν§ ἐν τῇ ὁδῷ.

Rejoicing and praising

37 Ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ
καταβάσει τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, ἤρξαντο*
ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίροντες
αἰνεῖν τὸν Θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν
εἶδον δυνάμεων, 38 λέγοντες· «Εὐλογημένος

† **19:31** αυτω **f**^{35} A,N,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αυτον [1%] ¦
— ℵB,D [1.5%] NU ‡ **19:32** αυτοις *rell* ¦ 1 εστωτα τον πωλον [4%] OC § **19:33** ειπον *rell* ¦ ειπαν ℵB [0.5%] NU ¦ one other variant (also in verse 34) * **19:34** ειπον **f**^{35} [72%] CP,HF,RP,TR ¦ 1 οτι ℵA,B,D,N,W [28%] OC,NU † **19:35** επιρριψαντες **f**^{35} [90%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ επιριψαντες ℵA,B,N,W [10%] NU ¦ επεριψαν D ‡ **19:35** εαυτων **f**^{35} A,N,W [92%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αυτων ℵB(D) [8%] NU § **19:36** αυτων *rell* ¦ εαυτων A,B,N,W [12%] * **19:37** ηρξαντο **f**^{35} ℵA,B,N [70%] CP,HF,RP,TR,NU ¦ ηρξατο D,W [30%] OC

ὁ ἐρχόμενος† Βασιλεὺς ἐν ὀνόματι Κυρίου·
εἰρήνη ἐν οὐρανῷ‡ καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.»

A sour note

39 Καί τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου
εἶπον§ πρὸς αὐτόν, «Διδάσκαλε, ἐπιτίμησον
τοῖς μαθηταῖς σου.» 40 Καὶ ἀποκριθεὶς
εἶπεν αὐτοῖς,* «Λέγω ὑμῖν ὅτι† ἐὰν οὗτοι
σιωπήσωσιν,‡ οἱ λίθοι κεκράξονται.»§

Jesus weeps over Jerusalem

41 Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν ἔκλαυσεν
ἐπ᾽ αὐτῇ,* 42 λέγων ὅτι «Εἰ ἔγνως καὶ σύ, καί
γε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ,† τὰ πρὸς εἰρήνην
σου·‡ νῦν δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. 43 Ὅτι
ἥξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σὲ καὶ περιβαλοῦσιν§ οἱ

---

† **19:38** ερχομενος **f**35 A,N(W) [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 o (א)B(D) [0.5%] NU ‡ **19:38** ειρηνη εν ουρανω **f**35 D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 231 B [0.5%] NU ¦ 12 ουρανοις A ¦ 232 ιρηνη א § **19:39** ειπον *rell* ¦ ειπαν אA,B,D [0.5%] NU * **19:40** αυτοις **f**35 A(D)(N)W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — אB [0.5%] NU † **19:40** οτι **f**35 אA,D,N [95.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — B,W [4.5%] NU ‡ **19:40** σιωπησωσιν **f**35 [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ σιωπησουσιν אA,B,N,W [2.5%] NU ¦ σειγησουσιν D § **19:40** κεκραξονται **f**35 A,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ κραξουσιν אB [0.2%] NU ¦ κραζονται D ¦ one other variant * **19:41** αυτη **f**35 N [78%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αυτην אA,B,D,W [22%] NU † **19:42** και συ (σοι 1.1%) και γε εν τη ημερα σου ταυτη **f**35 N,W (88.1%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ 12345679 A (9.3%) ¦

567912
ℵB (1%) NU ¦ 125679 D (0.2%) ¦ 12345 ταις ημεραις ταυταις (1.1%) ¦ three other readings (0.2%)
‡ **19:42** σου $\mathbf{f}^{35}$ (A)N,W [93%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ σοι D [7%] ¦ — ℵB [0.3%] NU § **19:43**
περιβαλουσιν $\mathbf{f}^{35}$ A,B,W [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ περιβαλλουσιν
[4%] ¦ παρεμβαλουσιν ℵC [1%] NU ¦ παραβαλουσιν N ¦
βαλουσιν (D) ¦ one other variant

ἐχθροί σου χάρακά σοι· καὶ περικυκλώσουσίν
σε καὶ συνέξουσίν σε πάντοθεν. 44 Καὶ
ἐδαφιοῦσίν σε, καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί—καὶ
οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λίθον ἐπὶ λίθῳ*—ἀνθ᾽
ὧν οὐκ ἔγνως τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου.»

Jesus cleanses the temple

45 Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν ἤρξατο
ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας ἐν αὐτῷ καὶ
ἀγοράζοντας,† 46 λέγων αὐτοῖς, «Γέγραπται·‡
‹Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς ἐστιν,›§ ὑμεῖς
δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.»

47 Καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ᾽ ἡμέραν ἐν
τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς
ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι, καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ
λαοῦ, 48 καὶ οὐχ εὕρισκον τὸ τί ποιήσουσιν,*
ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέματο αὐτοῦ ἀκούων.

20

Jesus' authority questioned

1 Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων,*
διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ

---

* **19:44** εν σοι λιθον επι λιθω f^{35} A,C,N,W [90%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 12343 [8%] ¦ 34312 ℵB [0.5%] NU ¦ 3431 ολη 2 D [0.5%] ¦ eight other variants [1%] † **19:45** εν αυτω και αγοραζοντας f^{35} A,D,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 34 N [2%] ¦ 3 τους 4 C ¦ — ℵB [1%] NU ‡ **19:46** γεγραπται f^{35} ℵ [82%] CP,HF,RP,TR ¦ 1 οτι A,C,D,N,W [15%] OC ¦ 1 και εσται B [2%] NU ¦ — [1%]
§ **19:46** εστιν f^{35} A,C,D,N,W [93%] CP,HF,RP,TR,OC

¦ κληθησεται [5%] ¦ — ℵB [2%] NU * **19:48** ποιησουσιν **f**^{35} W [44%] CP,OC ¦ ποιησωσιν ℵA,B,C,D,N,Q [56%] HF,RP,TR,NU * **20:1** εκεινων **f**^{35} A,C,N,W [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,D,Q [3.5%] NU

εὐαγγελιζομένου, ἐπέστησαν οἱ ἱερεῖς† καὶ
οἱ‡ γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις 2 καὶ
εἶπον§ πρὸς αὐτὸν λέγοντες,* «Εἰπὲ ἡμῖν† ἐν
ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς· ἢ τίς ἐστιν ὁ δούς
σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην;» 3 Ἀποκριθεὶς δὲ
εἶπεν πρὸς αὐτούς· «Ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ ἕνα
λόγον,‡ καὶ εἴπατέ μοι· 4 Τὸ βάπτισμα Ἰωάννου
—ἐξ οὐρανοῦ ἦν ἢ ἐξ ἀνθρώπων;» 5 Οἱ δὲ
συνελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες ὅτι
«Ἐὰν εἴπωμεν, ‹Ἐξ οὐρανοῦ,› ἐρεῖ, ‹Διὰ τί§
οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;› 6 Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ‹Ἐξ
ἀνθρώπων,› πᾶς ὁ λαὸς* καταλιθάσει ἡμᾶς,
πεπεισμένος γάρ ἐστιν Ἰωάννην προφήτην
εἶναι.» 7 Καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν.
8 Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, «Οὐδὲ ἐγὼ λέγω
ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.»

Parable of some perverse tenants

9 Ἤρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν
παραβολὴν ταύτην· «Ἄνθρωπος† ἐφύτευσεν

---

† **20:1** ιερεις f^{35} A,W [84%] HF,RP,OC ¦ αρχιερεις ℵB,C,D,N,Q [16%] CP,TR,NU ‡ **20:1** οι *rell* ¦ — A [15%] § **20:2** ειπον *rell* ¦ ειπαν ℵB [1%] NU * **20:2** προς αυτον λεγοντες f^{35} A,N,Q,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 12 C,D [1.5%] ¦ 312 ℵB [1%] NU † **20:2** ειπε ημιν f^{35} A,D,N,Q,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ειπον 2 B [1%] NU ¦ — ℵC [1.5%] ‡ **20:3** ενα λογον f^{35} C,D,N,Q [82%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 A [16%] ¦ 2 ℵB,W [2%] NU § **20:5** τι f^{35} ℵB,W [83%] CP,HF,RP,NU ¦ 1 ουν A,C,D,N,Q [17%] TR,OC * **20:6** πας ο λαος f^{35} A,C,N,Q,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 23 απας ℵB(D) [1.5%] NU † **20:9** ανθρωπος f^{35}

ℵB(C,D)N,Q
[87%] CP,HF,RP ¦ 1 τις A,W [13%] TR,OC[NU]

ἀμπελῶνα, καὶ ἐξέδοτο‡ αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν χρόνους ἱκανούς. 10 Καὶ ἐν§ καιρῷ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς γεωργοὺς δοῦλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δῶσιν* αὐτῷ. Οἱ δὲ γεωργοὶ δήραντες† αὐτὸν ἐξαπέστειλαν‡ κενόν. 11 Καὶ προσέθετο§ πέμψαι ἕτερον* δοῦλον· οἱ δὲ κἀκεῖνον δήραντες† καὶ ἀτιμάσαντες ἐξαπέστειλαν κενόν. 12 Καὶ προσέθετο πέμψαι τρίτον·‡ οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον. 13 Εἶπεν δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος· ‹Τί

---

‡ **20:9** εξεδοτο **f**^{35} D,N,Q,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC,UBS ¦ εξεδετο ℵA,B,C [0.5%] N-A (One of the rare places where UBS and N-A are not the same.) § **20:10** εν **f**^{35} A,W [93%] CP,HF,RP,TR ¦ 1 τω C,N,Q [6%] OC ¦ τω [0.5%] ¦ — ℵB(D) [0.5%] NU
* **20:10** δωσιν **f**^{35} C,D,N,W [93%] CP,HF,RP,TR ¦ δωσουσιν ℵA,B,Q [4%] OC,NU ¦ — [3%] ¦ one other variant † **20:10** δηραντες **f**^{35} [20%] ¦ δειραντες ℵA,B,C(D)N,Q,W [80%] CP,HF,RP,TR,OC,NU (Is the verb δαιρω or δερω? By far the more common, the literal meaning of δερω is to skin or flay a dead animal, to beat or whip being a derived meaning. Some have doubted the independent existence of δαιρω, but it occurs in Hermas, *sim*.6.2.6 [2nd cent.]. The meaning is presumably ‘to beat severely’. That many copyists might change an unfamiliar form to a closely related familiar one is not hard to imagine, but who would change a familiar one to an unfamiliar one?) ‡ **20:10** δηραντες αυτον εξαπεστειλαν **f**^{35} A,C(D)N,Q [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 321 ℵB [0.3%] NU ¦ 12 απεστειλαν [2.5%] ¦ 1232 W [0.5%] § **20:11**

προσεθετο *rell* ¦ 1 αυτοις Q [2%] OC * **20:11** πεμψαι ετερον **f**^{35} N,Q,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 אA,B [4%] NU ¦ επεμψεν 2 D ¦ 1 αυτοις 2 C † **20:11** δηραντες **f**^{35} [20%] ¦ δειραντες אA,B,C,D,N,Q,W [80%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ‡ **20:12** πεμψαι τριτον **f**^{35} A,C,N,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 אB [1%] NU ¦ 2 επεμψεν D

ποιήσω; Πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν· ἴσως τοῦτον ἰδόντες§ ἐντραπήσονται.› 14 Ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοί, διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς* λέγοντες· ‹Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος. Δεῦτε,† ἀποκτείνωμεν αὐτόν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία.› 15 Καὶ ἐκβαλόντες‡ ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, ἀπέκτειναν. Τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; 16 Ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.» Ἀκούσαντες δὲ εἶπον,§ «Μὴ γένοιτο.»

17 Ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπεν· «Τί οὖν ἐστιν τὸ γεγραμμένον τοῦτο· ‹Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας›; 18 Πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ᾽ ἐκεῖνον τὸν λίθον συνθλασθήσεται· ἐφ᾽ ὃν δ᾽ ἂν πέσῃ—λικμήσει αὐτόν.»

19 Καὶ ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς* ἐπιβαλεῖν ἐπ᾽ αὐτὸν τὰς χεῖρας

---

§ **20:13** ιδοντες f^{35} A,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,C,D,Q [1.5%] NU * **20:14** εαυτους f^{35} A,C,N,Q,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αλληλους ℵB,D [1.5%] NU ¦ two other variants [0.5%] † **20:14** δευτε f^{35} ℵC,D [90%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — A,B,N,Q,W [10%] NU ‡ **20:15** εκβαλοντες f^{35} [24%] ¦ 1 αυτον ℵA,B,D,N,Q,W [76%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ λαβοντες αυτον εξεβαλον C (some 7% have εκβαλλοντες) § **20:16** ειπον *rell* ¦ ειπαν ℵB,D,Q [1.5%] NU * **20:19** αρχιερεις και οι γραμματεις f^{35} ℵD,N [88%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 4231

A,B,W [12%]
NU ¦ 423 φαρισαιοι C ¦ three other variants

ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ· καὶ ἐφοβήθησαν†—ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην εἶπεν.‡

To Caesar, Caesar's; to God, God's

20 Καὶ παρατηρήσαντες ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους, ὑποκρινομένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται§ αὐτοῦ λόγου,* εἰς τὸ† παραδοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος. 21 Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες· «Διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ διδάσκεις, καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ διδάσκεις. 22 Ἔξεστιν ἡμῖν‡ Καίσαρι φόρον δοῦναι, ἢ οὔ;»

23 Κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν εἶπεν πρὸς αὐτούς· «Τί με πειράζετε;§ 24 Ἐπιδείξατέ* μοι δηνάριον†—τίνος ἔχει

---

† **20:19** εφοβηθησαν f^{35} [65%] CP,HF,RP ¦ 1 τον λαον ℵA,B,C(D) [35%] TR,OC,NU ¦ 1 τον οχλον N,W ‡ **20:19** την παραβολην ταυτην ειπεν f^{35} A,C,N,W [93%] CP,HF,RP,TR ¦ 4123 ℵB [3%] NU ¦ ειρηκεν 123 D ¦ 124 [3%] ¦ τας παραβολας ελεγεν [1%] OC ¦ two other variants § **20:20** επιλαβωνται *rell* ¦ επιλαβονται [21%]

* **20:20** λογου *rell* ¦ λογον C,N [18%] ¦ λογων D † **20:20** εις το f^{35} A,N,W [99%] (CP)HF,RP,TR,OC ¦ ωστε ℵB,C,D [1%] NU ‡ **20:22** ημιν f^{35} C(D)W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ημας ℵA,B [2.5%] NU ¦ — N ¦ one other variant § **20:23** τι με πειραζετε f^{35} A(C)D,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB [1.5%] NU * **20:24** επιδειξατε f^{35} C,N [85%] CP,HF,RP,TR ¦ δειξατε ℵA,B,D,W [15%] OC,NU

† **20:24** δηναριον *rell* ¦ 1 οι δε εδειξαν και ειπε (א)C,N [20%] (plus several minor variations)

εἰκόνα καὶ ἐπιγραφήν;» Ἀποκριθέντες‡ δὲ εἶπον,§ «Καίσαρος.» 25 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς,* «Ἀπόδοτε τοίνυν† τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ.» 26 Καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ· καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ, ἐσίγησαν.

Sadducees deny resurrection

27 Προσελθόντες δέ τινες τῶν Σαδδουκαίων, οἱ ἀντιλέγοντες‡ ἀνάστασιν μὴ εἶναι,§ ἐπηρώτησαν αὐτὸν 28 λέγοντες· «Διδάσκαλε, Μωσῆς* ἔγραψεν ἡμῖν, ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖκα καὶ οὗτος ἄτεκνος ἀποθάνῃ,† ἵνα ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ λάβῃ‡ τὴν γυναῖκα καὶ ἐξαναστήσῃ§ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. 29 Ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν· καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα ἀπέθανεν ἄτεκνος·

---

‡ **20:24** αποκριθεντες **f**35 A,C(D,W) [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ οι ℵB,N [3%] NU § **20:24** ειπον *rell* ¦ ειπαν ℵB,C [0.5%] NU * **20:25** αυτοις **f**35 A,C,D,N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ προς αυτους ℵB [3%] NU † **20:25** αποδοτε τοινυν **f**35 A,C,N,W [92%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 ℵB [2%] NU ¦ 1 D ¦ 1 ουν [6%] ‡ **20:27** αντιλεγοντες **f**35 A,W (94.3%) CP,HF,RP,TR[NU] ¦ λεγοντες ℵB,C,D,N (5.4%) OC ¦ three other variants (0.3%) § **20:27** αναστασιν μη ειναι *rell* ¦ 231 N [2.5%] OC * **20:28** μωσης **f**35 ℵA [60%] HF,RP,TR ¦ μωυσης B,D,N,W [40%] CP,OC,NU † **20:28** αποθανη **f**35 A,N,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ η B [4%] NU

¦ D is wild ¦ three other variants ¦ א omits whole line ‡
20:28 ο αδελφος αυτου λαβη $\mathbf{f}^{35}$ [20%] ¦ 4123 A,B,D,N,W [80%] CP,HF,RP,TR,OC,NU § **20:28** εξαναστηση $\mathbf{f}^{35}$ אB,D,N [67%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ εξαναστησει A,W [33%]

30 καὶ ἔλαβεν* ὁ δεύτερος τὴν γυναῖκα, καὶ
οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος·† 31 καὶ ὁ τρίτος
ἔλαβεν αὐτήν·‡ ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτά§—οὐ
κατέλιπον* τέκνα, καὶ ἀπέθανον. 32 Ὕστερον
δὲ πάντων,† ἀπέθανεν καὶ ἡ γυνή.‡ 33 Ἐν τῇ
οὖν§ ἀναστάσει,* τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή;
Οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.»
34 Καὶ ἀποκριθεὶς† εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·
«Οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσιν καὶ
ἐκγαμίσκονται·‡ 35 οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ
αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν, καὶ τῆς ἀναστάσεως
τῆς ἐκ νεκρῶν, οὔτε γαμοῦσιν οὔτε
ἐκγαμίζονται.§ 36 Οὔτε* γὰρ ἀποθανεῖν
ἔτι δύνανται, ἰσάγγελοι γάρ εἰσιν—καὶ υἱοί

---

* **20:30** ελαβεν f^{35} A,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,D [0.5%] NU † **20:30** την γυναικα και ουτος απεθανεν ατεκνος f^{35} A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,D [1%] NU ‡ **20:31** αυτην f^{35} ℵB(D)W [55%] CP,HF,TR,OC,NU ¦ 1 ωσαυτως A [45%] RP § **20:31** επτα f^{35} ℵA,B,D [73%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ 1 και W [27%] some TRs * **20:31** κατελιπον *rell* ¦ κατελειπον A [18%] ¦ αφηκαν D ¦ two other variants † **20:32** δε παντων f^{35} A,W [60%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2 [30%] ¦ 1 [9.5%] ¦ και ℵB,D [0.5%] NU ‡ **20:32** απεθανεν και η γυνη f^{35} A,W [98%] CP,HF,RP,TR ¦ 2341 ℵB,D [2%] OC,NU § **20:33** εν τη ουν f^{35} A,D,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 12 ℵ ¦ η γυνη 312 B [0.5%] NU * **20:33** ουν αναστασει *rell* ¦ 21 [0.5%] OC † **20:34** αποκριθεις f^{35} A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,D [1%] NU

‡ **20:34** εκγαμισκονται **f**^{35} Q [74%] CP,HF,RP,TR ¦ εκγαμιζονται A,W [23%] OC ¦ γαμισκονται ℵB [2%] NU ¦ γαμιζονται [1%] ¦ γαμουνται D ¦ two other variants § **20:35** εκγαμιζονται **f**^{35} A,W [84%] CP,HF,RP ¦ εκγαμισκονται [9%] TR ¦ γαμιζονται ℵD,Q [4%] OC,NU ¦ γαμισκονται B [3%] * **20:36** ουτε **f**^{35} ℵQ,W [94.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ουδε A,B,D [5.5%] NU

εἰσιν τοῦ† Θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες.
37 Ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροί, καὶ Μωϋσῆς‡
ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς λέγει· ‹Κύριον τὸν
Θεὸν Ἀβραὰμ καὶ τὸν§ Θεὸν Ἰσαὰκ καὶ τὸν*
Θεὸν Ἰακώβ.› 38 Θεὸς δὲ οὐκ ἔστιν νεκρῶν,
ἀλλὰ ζώντων —πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν.»
39 Ἀποκριθέντες δέ τινες τῶν γραμματέων
εἶπον,† «Διδάσκαλε, καλῶς εἶπας.» 40 Οὐκέτι
δὲ‡ ἐτόλμων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν.

Is the Christ David's Son?

41 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· «Πῶς λέγουσιν§
τὸν Χριστὸν Υἱὸν Δαυὶδ εἶναι;* 42 Καὶ αὐτὸς†
Δαυὶδ λέγει ἐν Βίβλῳ‡ Ψαλμῶν, ‹Εἶπεν ὁ §
Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου
43 ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον
τῶν ποδῶν σου.› 44 Δαυὶδ οὖν Κύριον αὐτὸν*
καλεῖ, καὶ πῶς Υἱὸς αὐτοῦ† ἐστιν;»

---

† **20:36** του f^{35} Q,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ τω D ¦ — ℵA,B [0.3%] NU ‡ **20:37** μωυσης f^{35} B,D,Q,W [55%] CP,OC,NU ¦ μωσης ℵA [45%] HF,RP,TR § **20:37** τον f^{35} A,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,D [1%] NU * **20:37** τον f^{35} A,Q [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,D [1%] NU ¦ W omits phrase † **20:39** ειπον *rell* ¦ ειπαν ℵB,D [0.5%] NU ‡ **20:40** δε f^{35} A,D,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ γαρ ℵB [1%] NU § **20:41** λεγουσιν *rell* ¦ 1 τινες A [17%] * **20:41** υιον δαυιδ ειναι f^{35} A,Q,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 321 ℵB [0.3%] NU ¦ 312 [1%] ¦ 12 D ¦ υιος 2 εστιν [1%] † **20:42** και αυτος f^{35} A,D,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2 γαρ ℵB [2%] NU ¦ 12 γαρ Q ‡ **20:42** βιβλω *rell* ¦ 1 των

D,W [8.5%] OC § **20:42** ο f^{35} ℵA,Q,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC

¦ — B(D)NU * **20:44** κυριον αυτον *rell* ¦ 21 A,B,Q [17%] OC

† **20:44** υιος αυτου f^{35} ℵD,Q,W [92%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 A,B [8%] NU

Jesus denounces the scribes

45 Ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ, εἶπεν
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ·‡ 46 «Προσέχετε ἀπὸ
τῶν γραμματέων, τῶν θελόντων περιπατεῖν
ἐν στολαῖς, καὶ φιλούντων ἀσπασμοὺς
ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν
ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς
δείπνοις· 47 οἱ κατεσθίουσιν τὰς οἰκίας τῶν
χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσεύχονται.
Οὗτοι λήψονται§ περισσότερον κρῖμα.»

21

A lesson in giving

1 Ἀναβλέψας δὲ εἶδεν τοὺς βάλλοντας
τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον*
πλουσίους. 2 Εἶδεν δέ τινα καὶ† χήραν
πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά.‡ 3 Καὶ
εἶπεν· «Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα ἡ πτωχὴ
αὕτη§ πλεῖον πάντων ἔβαλεν· 4 ἅπαντες*
γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς

---

‡ **20:45** αυτου f^{35} ℵA,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ αυτους (Q) ¦ εαυτου [1.5%] ¦ — B,D [0.3%] § **20:47** ληψονται *rell* ¦ λημψονται ℵA,B,D,W [1%] NU * **21:1** τα δωρα αυτων εις το γαζοφυλακιον f^{35} A,Q,W [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 456123 ℵB,D [3%] NU ¦ four other variants † **21:2** τινα και f^{35} (A)Q,W [84%] CP,HF,RP ¦ 21 D [11%] TR ¦ 1 ℵB [5%] OC,NU ‡ **21:2** δυο λεπτα f^{35} A(D)W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 ℵB,Q [1%] NU § **21:3** η πτωχη αυτη f^{35} A,Q,W [95%] HF,RP,TR,OC ¦ 312 ℵB(D) [5%] CP,NU * **21:4** απαντες f^{35} A,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦

παντες אB(D) [1%] NU

ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ,† αὕτη δέ, ἐκ
τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς, ἅπαντα‡ τὸν βίον ὃν
εἶχεν ἔβαλεν.»§

Jerusalem will be destroyed

5 Καί τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι
λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασιν κεκόσμηται,
εἶπεν, 6 «Ταῦτα ἃ θεωρεῖτε —ἐλεύσονται
ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθον*
ὃς οὐ καταλυθήσεται.»

The Olivet Discourse

7 Ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν λέγοντες·
«Διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται;» καὶ «Τί
τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ† ταῦτα γίνεσθαι;» 8 Ὁ
δὲ εἶπεν· «Βλέπετε μὴ πλανηθῆτε, πολλοὶ γὰρ
ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες ὅτι‡
‹Ἐγώ εἰμι› καὶ ‹Ὁ καιρὸς ἤγγικεν.› Μὴ οὖν§
πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. 9 Ὅταν δὲ ἀκούσητε
πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῆτε· δεῖ
γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ᾽ οὐκ εὐθέως
τὸ τέλος.»

---

† **21:4** του θεου **f**^{35} A,D,Q,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB [1.5%] NU ‡ **21:4** απαντα **f**^{35} A,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ παντα ℵB,D,Q [1.5%] NU § **21:4** εβαλεν *rell* ¦ 1 ταυτα λεγων εφωνει ο εχων ωτα ακουειν ακουετω [20%] (there are a few minor variations) * **21:6** λιθος επι λιθον **f**^{35} W (32.2%) CP ¦ 12 λιθω A,Q (65.1%) HF,RP,TR,OC,NU ¦ 12 λιθων (0.3%) ¦ 12 λιθω ωδε ℵB(D) (0.5%) ¦ 123 ωδε (0.4%) ¦ ωδε 12 λιθω (0.5%) ¦ ωδε 32 λιθω (0.5%) ¦ ωδε 123 (0.2%) ¦ two other variants (0.2%)
† **21:7** μελλη *rell* ¦ μελλει W [12%] ‡ **21:8** οτι **f**^{35} A,D,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB [1%] NU

§ **21:8** ουν **f**^{35} A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — (א)B,D [1%] NU

Things are going to get bad, really bad

10 Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς· «Ἐγερθήσεται ἔθνος
ἐπὶ* ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν.
11 Σεισμοί τε μεγάλοι κατὰ τόπους καὶ†
λιμοὶ καὶ λοιμοὶ ἔσονται, φόβητρά τε καὶ
σημεῖα ἀπ᾽ οὐρανοῦ μεγάλα ἔσται.‡ 12 Πρὸ δὲ
τούτων ἁπάντων,§ ἐπιβαλοῦσιν ἐφ᾽ ὑμᾶς τὰς
χεῖρας αὐτῶν καὶ διώξουσιν, παραδιδόντες
εἰς* συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀγομένους†
ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἕνεκεν τοῦ
ὀνόματός μου. 13 Ἀποβήσεται δὲ‡ ὑμῖν εἰς
μαρτύριον. 14 Θέσθε§ οὖν εἰς τὰς καρδίας*
ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι· 15 ἐγὼ
γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν ᾗ οὐ

---

* **21:10** επι f^{35} B,W [91%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ επ ℵA,D [9%] NU

† **21:11** κατα τοπους και f^{35} A,D,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 312 ℵB [0.5%] NU ‡ **21:11** και (−κ. 0.6%) σημεια (−σ. 0.4%) απ ουρανου (−α. ο. 0.3%) μεγαλα (−μ. A 0.3%) εσται (−ε. 0.2%) f^{35} (A)W (85.9%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ 125346 ℵ (5.8%) ¦ 512346 (1.6%) ¦ 123465 (0.4%) ¦ 125634 (0.2%) ¦ 341256 D (0.2%) ¦ 134256 B,NU ¦ 12345 εσωνται (4.3%) ¦ 12534 εσωνται (1%) ¦ five further variants (0.5%) § **21:12** απαντων f^{35} [34%] CP,TR ¦ παντων ℵA,B,D,W [66%] HF,RP,OC,NU * **21:12** εις f^{35} A,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 τας ℵB,D [0.5%] NU † **21:12** αγομενους f^{35} A,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ απαγομενους ℵB,D [1.5%] NU ‡ **21:13** δε f^{35} A,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB,D

[0.5%] NU
§ **21:14** θεσθε f^{35} [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ θετε ℵA,B,D,W [3%]
NU * **21:14** εις τας καρδιας f^{35} W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εν ταις καρδιαις ℵA,B,D [3%] NU

δυνήσονται ἀντειπεῖν ἢ ἀντιστῆναι† πάντες‡
οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν. 16 Παραδοθήσεσθε δὲ
καὶ ὑπὸ γονέων καὶ συγγενῶν καὶ φίλων καὶ
ἀδελφῶν,§ καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν. 17 Καὶ
ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά
μου.* 18 (Καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ
ἀπόληται— 19 ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε
τὰς ψυχὰς ὑμῶν.)

Jerusalem will be destroyed

20 »Ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ
στρατοπέδων τὴν† Ἰερουσαλήμ, τότε γνῶτε
ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. 21 Τότε
οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη,
καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρείτωσαν, καὶ
οἱ ἐν ταῖς χώραις μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς
αὐτήν. 22 Ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὗταί
εἰσιν, τοῦ πληρωθῆναι‡ πάντα τὰ γεγραμμένα.
23 Οὐαὶ δὲ§ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ
ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις·
ἔσται γὰρ* ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ

---

† **21:15** αντειπειν η αντιστηναι **f**^{35} A [30%] ¦ 321 ℵB [1.5%] NU ¦ 1 ουδε 3 W [68%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 3 D ¦ two other variants
‡ **21:15** παντες **f**^{35} ℵA,D,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ απαντες B [0.5%] NU § **21:16** συγγενων και φιλων και αδελφων **f**^{35} [75%] CP,HF,RP,OC ¦ 54123 ℵB(D) [23%] TR,NU ¦ 54 συγγενεων 23 A,W ¦ at least eight further variants [2%] * **21:17** υπο παντων δια το ονομα μου *rell* ¦ 345612 [20%] † **21:20** την **f**^{35} A [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — ℵB(D)W [0.5%] NU ‡ **21:22** πληρωθηναι **f**^{35} C [56%] CP,TR,OC ¦ πλησθηναι

ℵA,B,D,N,W [44%] HF,RP,NU § **21:23** δε f^{35}
ℵA,C,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC

¦ — B,D [1%] NU * **21:23** γαρ *rell* ¦ 1 τοτε [2.5%] OC

ὀργὴ ἐν† τῷ λαῷ τούτῳ. 24 Καὶ πεσοῦνται
στόματι μαχαίρας,‡ καὶ αἰχμαλωτισθήσονται
εἰς πάντα τὰ ἔθνη.§ Καὶ Ἰερουσαλὴμ ἔσται
πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι* πληρωθῶσιν
καιροὶ ἐθνῶν.

Christ will return to the earth

25 »Καὶ ἔσται† σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ
καὶ ἄστροις, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ ἐθνῶν,
ἐν ἀπορίᾳ, ἠχούσης‡ θαλάσσης καὶ σάλου·
26 ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου
καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων τῇ§
οἰκουμένῃ —αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν
σαλευθήσονται. 27 Καὶ τότε ὄψονται τὸν Υἱὸν
τοῦ Ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ
δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. 28 Ἀρχομένων δὲ
τούτων γίνεσθαι, ἀνακύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς
κεφαλὰς ὑμῶν, διότι ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρωσις
ὑμῶν.»

Parable of the fig tree

29 Καὶ εἶπεν παραβολὴν αὐτοῖς· «Ἴδετε
τὴν συκῆν καὶ πάντα τὰ δένδρα. 30 Ὅταν

---

† **21:23** εν f^{35} W [87%] CP,HF,RP,TR ¦ — ℵA,B,C,D,N [13%] OC,NU ‡ **21:24** μαχαιρας f^{35} ℵA,C,N [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ μαχαιρης B [0.5%] NU ¦ μαχαιραις W ¦ ρομφαιας D [0.5%]

§ **21:24** παντα τα εθνη f^{35} A,C,D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 231 ℵB [1%] NU * **21:24** αχρι f^{35} A,W [93%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 ου ℵB,N [1.5%] NU ¦ αχρις ου C,D [4%] ¦ 1 ουν [1%]

¦ two other variants † **21:25** εσται f^{35} A,C,N,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εσονται ℵB,D,NU ‡ **21:25** ηχουσης f^{35} D,W [93%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ηχους ℵA,B,C,N [7%] NU § **21:26** τη

rell ¦ εν 1 CP

προβάλλωσιν* ἤδη, βλέποντες ἀφ᾽ ἑαυτῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη† ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν. 31 Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. 32 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἂν πάντα γένηται. 33 Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται,‡ οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν.§

Watch and pray

34 »Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς, μήποτε βαρηθῶσιν* ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ αἰφνίδιος† ἐφ᾽ ὑμᾶς ἐπιστῇ‡ ἡ ἡμέρα ἐκείνη. 35 Ὡς παγὶς γὰρ ἐπελεύσεται§ ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. 36 Ἀγρυπνεῖτε οὖν* ἐν παντὶ καιρῷ, δεόμενοι

---

* **21:30** προβαλλωσιν **f**^{35} [28%] ¦ προβαλωσιν ℵA,B,C,W [66%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ προσβαλωσιν [5%] ¦ προβαλουσιν N ¦ προβασωσιν D ¦ three other variants † **21:30** ηδη *rell* ¦ — N [15%] ‡ **21:33** παρελευσεται **f**^{35} C,W [32%] ¦ παρελευσονται ℵA,B,D,N [68%] CP,HF,RP,TR,OC,NU § **21:33** παρελθωσιν **f**^{35} A,C,N [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ παρελευσονται ℵB,D,T,W [1%] NU * **21:34** βαρηθωσιν **f**^{35} ℵA,B,C,T,W [75%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ βαρυνθωσιν D [20%] TR ¦ βαρυθωσιν N [5%] † **21:34** αιφνιδιος *rell* ¦ αιφνιδιως [18%] ¦ εφνιδιος ℵ ¦ εφνειδιον N ¦ ενιφνιος D ¦ one other variant ‡ **21:34** αιφνιδιος εφ υμας επιστη **f**^{35} C,W [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 4231 (ℵ)B(D)T [1%] NU ¦ 1423 A,N [3%] ¦ four other variants [1%] § **21:35** γαρ

επελευσεται **f**^{35} A,C,N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC
¦ 1 ελευσεται [3%] ¦ επεισελευσεται 1 (ℵB,D)NU
* **21:36** ουν **f**^{35} A,C,N,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC
¦ δε ℵB,D,NU

ἵνα καταξιωθῆτε† ἐκφυγεῖν πάντα‡ τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου.»

His daily routine

37 Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων,
τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ηὐλίζετο εἰς τὸ
ὄρος τὸ καλούμενον Ἐλαιῶν. 38 Καὶ πᾶς ὁ
λαὸς ὤρθριζεν πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν
αὐτοῦ.

22

Judas joins the plot against Jesus

1 Ἤγγιζεν δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων, ἡ
λεγομένη Πάσχα. 2 Καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς
καὶ οἱ γραμματεῖς τὸ πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν,
ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν. 3 Εἰσῆλθεν δὲ ὁ
* Σατανᾶς εἰς Ἰούδαν (τὸν ἐπικαλούμενον†
Ἰσκαριώτην), ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν
δώδεκα. 4 Καὶ ἀπελθὼν συνελάλησεν τοῖς
ἀρχιερεῦσιν καὶ‡ στρατηγοῖς τὸ πῶς αὐτὸν
παραδῶ αὐτοῖς.§ 5 Καὶ ἐχάρησαν, καὶ

---

† **21:36** καταξιωθητε f^{35} A,C,D,N [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ κατισχυσητε אT(W) [1.5%] NU ¦ κατισχυσηται B [0.2%]

‡ **21:36** παντα f^{35} א [85%] CP,HF,RP,OC ¦ ταυτα 1 B,D [11%] TR,NU ¦ 1 ταυτα A,C,N,W [4%] ¦ two other variants * **22:3** ο f^{35} [47%] TR,OC ¦ — אA,B,C,D,N,W [53%] CP,HF,RP,NU † **22:3** επικαλουμενον f^{35} A,C,N [92%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ καλουμενον אB,D,W [3.5%] NU ¦ λεγομενον [4%] ¦ two other variants

‡ **22:4** και f^{35} אA,B(D) [75%] HF,RP,NU ¦ 1 τοις C,W [21%] CP,TR

¦ 1 γραμματευσιν 1 N [4%] OC § **22:4** αυτον παραδω αυτοις
f^{35} A,N,W [93%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 321 $\mathfrak{P}^{75vid}$אB,C [7%] NU ¦ 21
(D) ¦ one other variant

συνέθεντο αὐτῷ ἀργύρια* δοῦναι. 6 Καὶ
ἐξωμολόγησεν, καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν τοῦ
παραδοῦναι αὐτὸν αὐτοῖς ἄτερ ὄχλου.†

The last night

Preparation for the last Passover

7 Ἦλθεν δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν‡ ᾗ ἔδει
θύεσθαι τὸ Πάσχα. 8 Καὶ ἀπέστειλεν Πέτρον
καὶ Ἰωάννην εἰπών, «Πορευθέντες ἑτοιμάσατε
ἡμῖν τὸ Πάσχα, ἵνα φάγωμεν.» 9 Οἱ δὲ εἶπον§
αὐτῷ, «Ποῦ θέλεις ἑτοιμάσομεν;»* 10 Ὁ δὲ
εἶπεν αὐτοῖς· «Ἰδού, εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν
πόλιν συναντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον
ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς
τὴν οἰκίαν οὗ† εἰσπορεύεται. 11 Καὶ ἐρεῖτε
τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς οἰκίας, ‹Λέγει σοι ὁ
Διδάσκαλος· Ποῦ ἐστιν τὸ κατάλυμα ὅπου
τὸ Πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;›
12 Κἀκεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνάγαιον‡ μέγα,
ἐστρωμένον· ἐκεῖ ἑτοιμάσατε.» 13 Ἀπελθόντες

---

* **22:5** αργυρια **f**^{35} A,C [49%] OC ¦ αργυριον **𝔓**^{75}**א**B,D,N,W [51%] CP,HF,RP,TR,NU † **22:6** αυτοις ατερ οχλου **f**^{35} N,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 231 **𝔓**^{75}**א**A,B,C [1%] NU ¦ 23 D ¦ 1 [3%] ‡ **22:7** εν **f**^{35} **א**A,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — B,C,D [1%] § **22:9** ειπον *rell* ¦ ειπαν **𝔓**^{75}**א**B,C,D [1.5%] NU ¦ ειπων [1%] * **22:9** ετοιμασομεν **f**^{35} [60%] CP,HF,RP ¦ ετοιμασωμεν **𝔓**^{75}**א**A(B)C(D)N,W [40%] TR,OC,NU † **22:10** ου **f**^{35} D,W [86%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 εαν A,N [12%] ¦ εις ην **א**B,C [1.5%] NU ¦ three other variants [0.5%] ‡ **22:12**

αναγαιον f^{35} A,B(D)N [45%] NU ¦ ανωγαιον [27%] CP,OC ¦ ανωγεον [17%] HF,RP,TR ¦ ανωγεων [5%] ¦ ανογαιον [4%] ¦ αναγεον C,W [1%] ¦ ανωγαιαν ℵ ¦ three other variants [1%]

δὲ εὗρον καθὼς εἴρηκεν§ αὐτοῖς, καὶ
ἡτοίμασαν τὸ Πάσχα.

They eat the Passover

14 Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσεν, καὶ οἱ
δώδεκα* ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ. 15 Καὶ εἶπεν
πρὸς αὐτούς· «Ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τοῦτο
τὸ Πάσχα φαγεῖν μεθ᾽ ὑμῶν πρὸ τοῦ με
παθεῖν. 16 Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐκέτι† οὐ
μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ‡ ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν
τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ.» 17 Καὶ δεξάμενος§
ποτήριον εὐχαριστήσας εἶπεν· «Λάβετε τοῦτο
καὶ διαμερίσατε ἑαυτοῖς.* 18 Λέγω γὰρ ὑμῖν
ὅτι† οὐ μὴ πίω‡ ἀπὸ τοῦ γενήματος§ τῆς
ἀμπέλου ἕως ὅτου* ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἔλθῃ.»

Jesus institutes the Lord's Supper

---

§ **22:13** ειρηκεν $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [94%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ειρηκει $\mathfrak{P}^{75}$א B,C,D [1%] NU ¦ ειπεν [5%] * **22:14** δωδεκα $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$א B,D [0.5%] NU † **22:16** ουκετι $\mathfrak{f}^{35}$ (D)N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75v}$א A,C,B [3%] NU ¦ one other variant ‡ **22:16** εξ αυτου $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ απ 2 D [1%] ¦ αυτο א B,C [1%] NU ¦ one other variant § **22:17** δεξαμενος *rell* ¦ 1 το A,D,W [12%] OC ¦ 1 και [3%] * **22:17** εαυτοις $\mathfrak{f}^{35}$ A,D,N,W [93%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εις εαυτους B,C [6%] NU ¦ εις αυτους [1%] ¦ αλληλοις א ¦ two other variants † **22:18** οτι $\mathfrak{f}^{35}$ א A,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — B,C,D [2%] ‡ **22:18** ου μη πιω $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,N [92.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 123 απο του νυν $\mathfrak{P}^{75v}$ א B [6%] NU ¦ απο του νυν 123

D [1.5%] ¦ 123 νυν W § **22:18** γενηματος **f**^{35} **𝔓**^{75}א A,B,C,D,N,W [85%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ γεννηματος [15%] TR * **22:18** οτου **f**^{35} A,D,N [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ου אB,C [2%] NU ¦ του W

19 Καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαριστήσας, ἔκλασεν
καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων, «Τοῦτό ἐστιν τὸ
σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο
ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.» 20 Ὡσαύτως
καὶ τὸ ποτήριον,† μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων·
«Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ
αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.‡

The betrayer is present

21 »Πλὴν ἰδού, ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος
με μετ᾽ ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης. 22 Καὶ§ ὁ
μὲν Υἱὸς* τοῦ Ἀνθρώπου πορεύεται κατὰ τὸ
ὡρισμένον,† πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ
δι᾽ οὗ παραδίδοται.» 23 (Καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο
συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τὸ τίς ἄρα εἴη ἐξ αὐτῶν
ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.)

Wanting to be 'the greatest' is not a valid option

24 Ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς τὸ
τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων. 25 Ὁ δὲ εἶπεν
αὐτοῖς· «Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν‡
αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν εὐεργέται

---

† **22:20** ωσαυτως και το ποτηριον f^{35} A,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2341 $\mathfrak{P}^{75vid}$אB [0.5%] NU ¦ D has long omission

‡ **22:20** εκχυνομενον f^{35} N(W) [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εκχυννομενον אA,B,T [3.5%] NU § **22:22** και f^{35} A,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ οτι $\mathfrak{P}^{75}$אB,D,T [1%] NU * **22:22** μεν υιος f^{35} A(D)N,W [99.6%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2 א ¦ 21 $\mathfrak{P}^{75vid}$B,T [0.3%] NU † **22:22** πορευεται κατα το ωρισμενον f^{35} A,N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2341 $\mathfrak{P}^{75vid}$אB,D,T [3%] NU ‡ **22:25** κυριευουσιν *rell* ¦ κυριευσουσιν [3.5%] ¦

κατακυρευουσιν N [13%]

καλοῦνται. 26 Ὑμεῖς δὲ οὐχ§ οὕτως —ἀλλ᾽
ὁ μείζων ἐν ὑμῖν γενέσθω* ὡς ὁ νεώτερος,
καὶ ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ διακονῶν. 27 Τίς γὰρ
μείζων, ὁ ἀνακείμενος ἢ ὁ διακονῶν; Οὐχ† ὁ
ἀνακείμενος; Ἐγὼ δέ εἰμι ἐν μέσῳ ὑμῶν‡ ὡς ὁ
διακονῶν. 28 Ὑμεῖς δέ ἐστε οἱ διαμεμενηκότες
μετ᾽ ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου. 29 Κἀγὼ
διατίθεμαι ὑμῖν, καθὼς διέθετό μοι ὁ Πατήρ
μου, βασιλείαν, 30 ἵνα ἐσθίητε§ καὶ πίνητε ἐπὶ
τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ βασιλείᾳ μου·* καὶ
καθίσεσθε† ἐπὶ θρόνων κρίνοντες τὰς δώδεκα
φυλὰς‡ τοῦ Ἰσραήλ.»

Peter will deny Him

31 Εἶπεν δὲ ὁ Κύριος·§ «Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ
ὁ Σατανᾶς ἐξῃτήσατο ὑμᾶς τοῦ σινιάσαι* ὡς
τὸν σῖτον. 32 Ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ

---

§ **22:26** ουχ *rell* ¦ ουκ CP * **22:26** γενεσθω f^{35} A,N,W [96.5%] CP,HF,RP,TR ¦ γινεσθω (ℵB,D)T [3.5%] OC,NU † **22:27** ουχ f^{35} (D) [33%] ¦ ουχι $\mathfrak{P}^{75}$ℵA,T [67%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ ουχει B,N,W ‡ **22:27** ειμι εν μεσω υμων f^{35} (A)N,Q^{v},W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2341 ℵB,T [0.5%] NU ¦ D is wild

§ **22:30** εσθιητε f^{35} A [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εσθητε $\mathfrak{P}^{75}$B,D,T,NU ¦ εσθιηται ℵQ ¦ εσθειηται W ¦ εσθειεται N * **22:30** εν τη βασιλεια μου f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$ℵA,B,N,Q,T,W [60%] CP,HF,TR,OC,NU ¦ 123 D ¦ — [40%] RP [homoioteleuton] † **22:30** καθισεσθε f^{35} [64%] CP,HF,RP,OC ¦ καθησεσθε ℵN [23%] NU ¦ καθισησθε [12%] TR ¦ καθησθε B,T [0.5%] ¦ καθησεσθαι A,Q,W ¦ καθεζησθε D ¦ two other variants ‡ **22:30** κρινοντες τας δωδεκα φυλας f^{35}

א A,N,Q,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2341 𝔓75(B)T [0.3%] NU ¦
134 D § **22:31** ειπεν δε ο κυριος f35 א A,D,N,Q,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — 𝔓75B,T [0.5%] NU * **22:31** σινιασαι *rell* ¦ συνιασαι OC ¦ σεινιασαι 𝔓75vA,B,D,N,Q,T,W ¦ ζινιασαι א

ἐκλίπῃ† ἡ πίστις σου· καὶ σύ, ποτὲ ἐπιστρέψας,
στήριξον‡ τοὺς ἀδελφούς σου.» 33 Ὁ δὲ εἶπεν
αὐτῷ, «Κύριε, μετὰ σοῦ ἕτοιμός εἰμι καὶ εἰς
φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι.» 34 Ὁ
δὲ εἶπεν, «Λέγω σοι, Πέτρε, οὐ μὴ§ φωνήσῃ*
σήμερον ἀλέκτωρ πρὶν ἢ † τρὶς ἀπαρνήσῃ μὴ
εἰδέναι με.»‡

"Buy a sword"

35 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, «Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς
ἄτερ βαλαντίου§ καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων,
μή τινος ὑστερήσατε;»* Οἱ δὲ εἶπον,† «Οὐδενός.»‡ 36 Εἶπεν οὖν§ αὐτοῖς· «Ἀλλὰ νῦν,
ὁ ἔχων βαλάντιον* ἀράτω, ὁμοίως καὶ πήραν·

---

† **22:32** εκλιπη **f**35 ℵB,D,N,T [52%] HF,RP,OC,NU ¦ εκλειπη A,Q,W [48%] CP,TR ‡ **22:32** στηριξον **f**35 D,N,W [95.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ στηρισον ℵA,B,Q,T [4.5%] NU ¦ three other variants § **22:34** μη **f**35 A,D,N,W [95.5%] CP,HF,RP,TR ¦ — **𝔓**75vℵB,T [4.5%] OC,NU * **22:34** φωνηση **f**35 N,W [64%] CP,HF,RP ¦ φωνησει ℵA,B,D,T [36%] TR,OC,NU † **22:34** πριν η **f**35 A,N,W [90.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 Q [2%] ¦ εως ℵB,T [1.5%] NU ¦ εως ου [6%] ¦ εως οτου D ‡ **22:34** απαρνηση μη ειδεναι με **f**35 A(D)N,W [92%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 4123 [1%] ¦ 123 [1%] ¦ 134 [1.5%] ¦ 413 ℵB,T [0.5%] NU ¦ 143 Q [1%] ¦ απαρνησει 234 [3%] § **22:35** βαλαντιου **f**35 [63%] HF,RP,TR ¦ βαλλαντιου **𝔓**75vℵA,B,D,N,Q,T,W [37%] CP,OC,NU * **22:35**

υστερησατε *rell* ¦ υστερηθητε [2%] OC ¦ υστερησαται ℵN ¦ three other variants † **22:35** ειπον *rell* ¦ ειπαν B,D,T [0.5%] NU ¦ ειπεν A ‡ **22:35** ουδενος f^{35} ℵD [52%] CP,TR ¦ ουθενος $\mathfrak{P}^{75}$A,B,N,Q,T,W [48%] HF,RP,OC,NU § **22:36** ειπεν ουν f^{35} A,N,Q,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 δε $\mathfrak{P}^{75}$B,T [1.5%] NU ¦ ο δε 1 ℵD [0.2%] ¦ — [0.5%] * **22:36** βαλαντιον f^{35} [60%] HF,RP,TR ¦ βαλλαντιον ℵA,B,D,N,Q,T,W [40%] CP,OC,NU

καὶ ὁ μὴ ἔχων πωλήσει† τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ καὶ
ἀγοράσει‡ μάχαιραν. 37 Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἔτι§
τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι ἐν ἐμοί·
τὸ ‹Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη›· καὶ γὰρ τὰ*
περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει.» 38 Οἱ δὲ εἶπον,† «Κύριε,
ἰδοὺ μάχαιραι ὧδε δύο.» Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς,
«Ἱκανόν ἐστιν.»

Gethsemane

39 Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος
εἰς τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν· ἠκολούθησαν δὲ
αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.‡ 40 Γενόμενος δὲ
ἐπὶ τοῦ τόπου, εἶπεν αὐτοῖς, «Προσεύχεσθε,
μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν.» 41 Καὶ αὐτὸς
ἀπεσπάσθη ἀπ᾽ αὐτῶν ὡσεὶ λίθου βολήν, καὶ
θεὶς τὰ γόνατα προσηύχετο 42 λέγων, «Πάτερ,
εἰ βούλει παρενεγκεῖν§ τὸ ποτήριον τοῦτο*
ἀπ᾽ ἐμοῦ—πλήν, μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ
σόν, γενέσθω.»† 43 Ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ᾽

---

† **22:36** πωλησει $\mathfrak{f}^{35}$ N [64%] CP,HF,RP,OC ¦ πωλησατω $\mathfrak{P}^{75v}$א A,B,Q,T,W [28%] TR,NU ¦ πολησει [4%] ¦ πωληση [4.5%] ¦ πωλησαι D‡ **22:36** αγορασει $\mathfrak{f}^{35}$ D [77%] CP,HF,RP,OC ¦ αγορασατω $\mathfrak{P}^{75v}$א A,B,Q,T,W [21%] TR,NU ¦ αγοραση N [2%]

§ **22:37** ετι $\mathfrak{f}^{35}$ N [94%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — א A,B,D,Q,T,W [6%] NU * **22:37** τα $\mathfrak{f}^{35}$ A,N [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ το אB,D,Q(T)W [1%] NU † **22:38** ειπον *rell* ¦ ειπαν $\mathfrak{P}^{75}$אB,D,Q,T [1%] NU ¦ ειπων [1%] ‡ **22:39** αυτου $\mathfrak{f}^{35}$ N [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$א A,B,D,Q,T,W [3%] NU § **22:42**

παρενεγκειν **f**^{35} A,N,W [80%] CP,HF,RP,TR,OC ¦
παρενεγκε **𝔓**^{75}B(D)Q,T [13%] NU
¦ παρενεγκαι **א** [7%] * **22:42** το ποτηριον τουτο **f**^{35} A,N,W
[99%] CP,HF,RP,TR ¦ 312
𝔓^{75}B(D)Q,T [1%] OC,NU ¦ 3123 **א**
† **22:42** γενεσθω **f**^{35} **𝔓**^{69}(D)N [77%] CP,HF,RP,TR ¦
γινεσθω
(**𝔓**^{75}**א**A,B)Q,T,W [23%] OC,NU

οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν. 44 Καὶ γενόμενος
ἐν ἀγωνίᾳ ἐκτενέστερον προσηύχετο· ἐγένετο
δὲ‡ ὁ ἱδρὼς§ αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος,
καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν.* 45 Καὶ ἀναστὰς
ἀπὸ τῆς προσευχῆς, ἐλθὼν πρὸς τοὺς
μαθητὰς† εὗρεν αὐτοὺς κοιμωμένους‡ ἀπὸ
τῆς λύπης. 46 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· «Τί καθεύδετε;
Ἀναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε
εἰς πειρασμόν.»

Betrayal and arrest

47 Ἔτι δὲ§ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ὄχλος·
καὶ ὁ λεγόμενος Ἰούδας, εἷς τῶν δώδεκα,
προήρχετο* αὐτούς,† καὶ ἤγγισεν τῷ Ἰησοῦ
φιλῆσαι αὐτόν (τοῦτο γὰρ σημεῖον δεδώκει
αὐτοῖς, «Ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστιν»).‡ 48 Ὁ

---

‡ **22:44** εγενετο δε $\mathfrak{f}^{35}$ D,Q [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ και 1 א [3.5%] NU ¦ omit verses 43-44 $\mathfrak{P}^{69,75}$A,B,N,T,W (1.3%) (NU puts them in [[ ]]) § **22:44** ιδρως *rell* ¦ υδρως CP * **22:44** have verses 43-44 $\mathfrak{f}^{35}$ (א)D,Q (98.7%) CP,HF,RP,TR,OC[[NU]] ¦ omit verses 43-44 $\mathfrak{P}^{69,75}$A,B,N,T,W (0.9%) ¦ place them after Mt. 26:39 (C) (0.4%) † **22:45** μαθητας *rell* ¦ 1 αυτου [3%] TR ‡ **22:45** αυτους κοιμωμενους $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,Q,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 $\mathfrak{P}^{75}$א B,D,T,0171 [1.5%] NU § **22:47** δε $\mathfrak{f}^{35}$ D,0171 [83%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$א A,B,N,T,W [17%] NU

* **22:47** προηρχετο *rell* ¦ προηγεν D [8%] OC ¦ προσηρχετο $\mathfrak{P}^{75}$ [2%] † **22:47** αυτους $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{69,75}$א A,B,D,N,T [85%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ αυτων [15%] TR ¦ αυτου W ‡

22:47 τουτο γαρ σημειον δεδωκει αυτοις ον αν φιλησω αυτος εστιν $\mathbf{f}^{35}$ D [45%] (with minor variations) CP,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,N,T,W [55%] HF,RP,TR,NU

δὲ Ἰησοῦς§ εἶπεν αὐτῷ, «Ἰούδα, φιλήματι τὸν
Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου παραδίδως;»
49 Ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν τὸ ἐσόμενον
εἶπον* αὐτῷ,† «Κύριε, εἰ πατάξομεν‡ ἐν
μαχαίρᾳ;»§ 50 Καὶ ἐπάταξεν εἷς τις ἐξ αὐτῶν
τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως* καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ
τὸ οὖς† τὸ δεξιόν. 51 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν, «Ἐᾶτε ἕως τούτου»· καὶ ἁψάμενος τοῦ
ὠτίου αὐτοῦ‡ ἰάσατο αὐτόν.
52 Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς§ πρὸς τοὺς
παραγενομένους πρὸς* αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ
στρατηγοὺς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους· «Ὡς
ἐπὶ λῃστὴν ἐξεληλύθατε† μετὰ μαχαιρῶν καὶ
ξύλων; 53 Καθ᾽ ἡμέραν ὄντος μου μεθ᾽ ὑμῶν
ἐν τῷ ἱερῷ, οὐκ ἐξετείνατε τὰς χεῖρας ἐπ᾽ ἐμέ.

---

§ **22:48** ο δε ιησους **𝔣**^{35} A,D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 32 **𝔓**^{75}א B,T [1%] NU * **22:49** ειπον *rell* ¦ ειπαν **𝔓**^{75}א B,D,T [1%] NU † **22:49** αυτω **𝔣**^{35} A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{75}א B,T [1%] NU ¦ τω κυριω D ‡ **22:49** παταξομεν *rell* ¦ παταξωμεν [22%] § **22:49** μαχαιρα **𝔣**^{35} A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ μαχαιρη **𝔓**^{75}א B,D,T [1%] NU * **22:50** τον δουλον του αρχιερεως **𝔣**^{35} **𝔓**^{75}A,D,W,0171^{v} [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 3412 א B,T [1.5%] NU † **22:50** αυτου το ους **𝔣**^{35} A,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 231 **𝔓**^{75}א B,T,0171 [2%] NU ¦ 12 ωτιον D [2%] ‡ **22:51** αυτου **𝔣**^{35} A [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{75}א B,T,W [2.5%] NU ¦ D is wild § **22:52** ο

ιησους **f**^{35} W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2 **𝔓**^{75}א A,B,T [0.5%] NU ¦ — D [1%] * **22:52** προς **f**^{35} א [33%] CP ¦ επ **𝔓**^{75} A,B,D,T,W,0171 [67%] HF,RP,TR,OC,NU † **22:52** εξεληλυθατε **f**^{35} A,W [80%]
CP,HF,RP,TR,OC ¦ εξηλθατε **𝔓**^{75}א B,D,T [4%] NU ¦ εξηλθετε 0171
[16%]

Ἀλλὰ‡ αὕτη ὑμῶν ἐστιν§ ἡ ὥρα· καὶ ἡ ἐξουσία
τοῦ σκότους.»

Peter denies Jesus

54 Συλλαβόντες δὲ αὐτόν, ἤγαγον καὶ
εἰσήγαγον* εἰς τὸν οἶκον† τοῦ ἀρχιερέως· ὁ δὲ
Πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν. 55 Ἁψάντων‡ δὲ
πῦρ§ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς καὶ συγκαθισάντων
αὐτῶν,* ἐκάθητο ὁ Πέτρος ἐν μέσῳ† αὐτῶν.
56 Ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις καθήμενον
πρὸς τὸ φῶς καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ εἶπεν, «Καὶ
οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν.» 57 Ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτὸν‡
λέγων, «Γύναι, οὐκ οἶδα αὐτόν.»§
58 Καὶ μετὰ βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν ἔφη,
«Καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ.» Ὁ δὲ Πέτρος εἶπεν,*
«Ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί.» 59 Καὶ διαστάσης ὡσεὶ
ὥρας μιᾶς, ἄλλος τις διϊσχυρίζετο λέγων,

---

‡ **22:53** αλλα f^{35} D,T [46%] ¦ αλλ $\mathfrak{P}^{75}$א,A,B [54%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ αλλ η W § **22:53** υμων εστιν f^{35} A [80%] CP,HF,RP,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{75}$B,D,T,W [20%] OC,NU ¦ 2 א

* **22:54** εισηγαγον f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$א,A,B,T [37%] CP,NU ¦ 1 αυτον [55%] HF,RP,TR,OC ¦ συνηγαγον αυτον W ¦ — (D) [8%] † **22:54** τον οικον f^{35} A,D,W [93%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ την οικιαν $\mathfrak{P}^{75}$אB,T [7%] NU ‡ **22:55** αψαντων f^{35} A,D,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ περιαψαντων $\mathfrak{P}^{75}$אB,T [0.5%] NU § **22:55** πυρ *rell* ¦ πυραν [2.5%] OC * **22:55** αυτων f^{35} A,W [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB(D)T [5%] NU † **22:55** εν μεσω f^{35} א(A)W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ μεσος $\mathfrak{P}^{75}$B,T,0171^{v} [1%] NU ¦ μετ D ‡ **22:57** αυτον f^{35} A,D,N,W [68%] CP,HF,RP,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB,T [32%] OC,NU

§ **22:57** γυναι ουκ οιδα αυτον $\mathbf{f}^{35}$ A,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC
¦ 2341 $\mathfrak{P}^{75}$אB,T [1%] NU ¦ 234 D [0.5%] * **22:58** ειπεν $\mathbf{f}^{35}$
$\mathfrak{P}^{69}$A,D,N,W [90%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εφη $\mathfrak{P}^{75}$אB,T [10%] NU

«Ἐπ᾽ ἀληθείας καὶ οὗτος μετ᾽ αὐτοῦ ἦν, καὶ
γὰρ Γαλιλαῖός ἐστιν.» 60 Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος,
«Ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις.» Καὶ παραχρῆμα,
ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ,† ἐφώνησεν‡ ἀλέκτωρ.
61 Καὶ στραφεὶς ὁ Κύριος ἐνέβλεψεν τῷ
Πέτρῳ, καὶ ὑπεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ λόγου§
τοῦ Κυρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ ὅτι «Πρὶν ἀλέκτορα
φωνῆσαι,* ἀπαρνήσῃ με τρίς.» 62 Καὶ ἐξελθὼν
ἔξω† ἔκλαυσεν πικρῶς.

Guards mistreat Jesus

63 Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες τὸν
Ἰησοῦν‡ ἐνέπαιζον αὐτῷ, δαίροντες.§ 64 Καὶ
περικαλύψαντες αὐτόν, ἔτυπτον αὐτοῦ τὸ
πρόσωπον καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν* λέγοντες·
«Προφήτευσον. Τίς ἐστιν ὁ παίσας σε;»
65 Καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον
εἰς αὐτόν.

Crucifixion day

Jesus judged by the Council

---

† **22:60** αυτου *rell* ¦ του πετρου [15%] ‡ **22:60** εφωνησεν *rell* ¦ 1 ο [3%] TR § **22:61** λογου f^{35} A,D,N,W [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ρηματος $\mathfrak{P}^{69,75}$א B,T [3.5%] NU * **22:61** φωνησαι f^{35} A,D,N,W [87%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 σημερον $\mathfrak{P}^{75}$א B,T [12%] NU ¦ σημερον 1 [1%] † **22:62** εξω f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$א B,D,T [47%] NU ¦ 1 ο πετρος A,N,W [53%] CP,HF,RP,TR,OC ‡ **22:63** τον ιησουν f^{35} A,N,W [96.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αυτον $\mathfrak{P}^{75}$א B,D,T,0171^{v} [3.5%] NU § **22:63** δαιροντες f^{35} [35%] ¦ δεροντες $\mathfrak{P}^{75}$א A,B,N,T,W [65%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ — D,0171 * **22:64** αυτον ετυπτον

αυτου το προσωπον και επηρωτων αυτον **f**^{35} A,N,W [94%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2134578 [4%] ¦ 345216 D ¦ 87 **𝔓**^{75}B,T [2%] NU ¦ 78 **א**

66 Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ
πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ, ἀρχιερεῖς τε† καὶ
γραμματεῖς, καὶ ἀπήγαγον‡ αὐτὸν εἰς τὸ
συνέδριον αὐτῶν,§ λέγοντες, 67 «Εἰ σὺ εἶ ὁ
Χριστός, εἰπὲ* ἡμῖν.» Εἶπεν δὲ αὐτοῖς· «Ἐὰν
ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε. 68 Ἐὰν δὲ καὶ†
ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτέ μοι ἢ ἀπολύσητε.‡
69 Ἀπὸ τοῦ νῦν§ ἔσται ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου
καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ.»
70 Εἶπον* δὲ πάντες, «Σὺ οὖν εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ
Θεοῦ;» Ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη, «Ὑμεῖς λέγετε
ὅτι ΕΓΩ ΕΙΜΙ.» 71 Οἱ δὲ εἶπον·† «Τί ἔτι χρείαν
ἔχομεν μαρτυρίας;‡ Αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ
τοῦ στόματος αὐτοῦ.»

23

† **22:66** τε $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,N,T,W [50%] CP,TR,NU ¦ — (D) [50%] HF,RP,OC ‡ **22:66** απηγαγον $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$אB,D,T [24%] CP,NU ¦ ανηγαγον A,W [75%] HF,RP,TR,OC ¦ ηγαγον N [1%] § **22:66** αυτων $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$אB,D,T [74%] CP,HF,RP,NU ¦ εαυτων A,N,W [23%] TR,OC ¦ αυτον [2%] ¦ three other variants [1%] * **22:67** ειπε $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ειπον $\mathfrak{P}^{75}$אB,T [0.5%] NU ¦ — D † **22:68** και $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB(D)T [1.5%] NU ‡ **22:68** μοι η απολυσητε $\mathfrak{f}^{35}$ A,D,N,W (94.3%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ 12 (three variations of the verb) (0.5%) ¦ 23 με (0.3%) ¦ 23 (2.4%) ¦ 1 (1.6%) ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB,T (0.4%) NU ¦ four other variants (0.4%) § **22:69** νυν $\mathfrak{f}^{35}$ N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 δε $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,D,T [1.5%] NU * **22:70** ειπον

rell ¦ ειπαν 𝔓75אB,T [1%] NU ¦ one other reading † **22:71**
ειπον *rell* ¦ ειπαν 𝔓75אB,D,T [1%] NU ‡ **22:71**
χρειαν εχομεν μαρτυριας f35 אA,D,N,W [85%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 231 𝔓75B,T [0.5%] NU ¦ 1 εχωμεν 3 [12%] ¦ 12 μαρτυρων D [2.5%]

Jesus taken to Pontius Pilate

1 Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν
ἤγαγον* αὐτὸν ἐπὶ τὸν Πιλᾶτον. 2 Ἤρξαντο δὲ
κατηγορεῖν αὐτοῦ λέγοντες, «Τοῦτον εὕρομεν†
διαστρέφοντα τὸ ἔθνος,‡ καὶ κωλύοντα
Καίσαρι φόρους§ διδόναι,* λέγοντα ἑαυτὸν
Χριστὸν βασιλέα εἶναι.» 3 Ὁ δὲ Πιλᾶτος
ἐπηρώτησεν† αὐτὸν λέγων, «Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς
τῶν Ἰουδαίων;» Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη,
«Σὺ λέγεις.» 4 Ὁ δὲ Πιλᾶτος εἶπεν πρὸς
τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους,‡ «Οὐδὲν
εὑρίσκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ.» 5 Οἱ
δὲ ἐπίσχυον, λέγοντες ὅτι «Ἀνασείει τὸν
λαόν, διδάσκων καθ᾽ ὅλης τῆς Ἰουδαίας,§
ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἕως ὧδε.»

Jesus taken to Herod

6 Πιλᾶτος δὲ ἀκούσας ‹Γαλιλαίαν,›*
ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος Γαλιλαῖός
ἐστιν. 7 Καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας

---

* **23:1** ηγαγον *rell* ¦ ηγαγεν [1%] CP,TR † **23:2** ευρομεν *rell* ¦ ευραμεν B,T [1%] NU ¦ ευρον D ¦ ευρωμεν [1%] ¦ two other variants ‡ **23:2** εθνος $\mathfrak{f}^{35}$ A,W [70%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 ημων $\mathfrak{P}^{75}$אB,D,N,T [30%] NU § **23:2** καισαρι φορους $\mathfrak{f}^{35}$ (N)W [91%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 $\mathfrak{P}^{75}$אB(D)T [1%] NU ¦ 1 φορον A [8%] * **23:2** διδοναι $\mathfrak{f}^{35}$ A(D)N,W [96%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 και $\mathfrak{P}^{75}$אB,T [4%] NU † **23:3** επηρωτησεν $\mathfrak{f}^{35}$ A,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ηρωτησεν $\mathfrak{P}^{75}$אB,T [0.5%] NU ‡ **23:4** οχλους *rell* ¦ 1 οτι [1%] OC § **23:5** ιουδαιας $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$A(D)N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 και אB,T [0.5%] NU * **23:6** γαλιλαιαν $\mathfrak{f}^{35}$ A,D,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ —

𝔓75אB,T [0.5%] NU ¦ γαλιλαιας
N ¦ four other spellings

Ἡρῴδου ἐστίν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς
Ἡρῴδην, ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν Ἰεροσολύμοις
ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις. 8 Ὁ δὲ Ἡρῴδης
ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἐχάρη λίαν, ἦν γὰρ θέλων
ἐξ ἱκανοῦ† ἰδεῖν αὐτόν, διὰ τὸ ἀκούειν‡
πολλὰ§ περὶ αὐτοῦ· καὶ ἤλπιζέν τι* σημεῖον
ἰδεῖν ὑπ᾽ αὐτοῦ γινόμενον. 9 Ἐπηρώτα δὲ
αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς· αὐτὸς δὲ οὐδὲν
ἀπεκρίνατο αὐτῷ. 10 Εἱστήκεισαν δὲ οἱ
ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς,† εὐτόνως
κατηγοροῦντες αὐτοῦ. 11 Ἐξουθενήσας δὲ
αὐτὸν‡ ὁ Ἡρῴδης σὺν τοῖς στρατεύμασιν
αὐτοῦ, καὶ ἐμπαίξας, περιβαλὼν αὐτὸν§
ἐσθῆτα λαμπράν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ
Πιλάτῳ. 12 (Ἐγένοντο δὲ φίλοι ὅ τε Πιλᾶτος
καὶ ὁ Ἡρῴδης* ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ᾽ ἀλλήλων
—προϋπῆρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς
ἑαυτούς.)†

Pilate sentences Jesus

---

† **23:8** θελων εξ ικανου $\mathfrak{f}^{35}$ A [72%] CP,HF,RP,TR ¦ 231 [4%] OC ¦ 123 χρονου N,W [20%] ¦ 12 ικανων χρονων D ¦ 23 χρονου 1 [3.5%] ¦ 2 ικανων χρονων 1 $\mathfrak{P}^{75}$א B,T [0.5%] NU ¦ several other variants ‡ **23:8** ακουειν *rell* ¦ 1 αυτον [3%] OC § **23:8** πολλα $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$א B,D,T [5%] NU * **23:8** τι *rell* ¦ ετι CP † **23:10** αρχιερεις και οι γραμματεις *rell* ¦ 4231 OC ‡ **23:11** αυτον $\mathfrak{f}^{35}$ A,B,D(W) [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 και $\mathfrak{P}^{75}$N,T [2.5%] [NU] ¦ και א § **23:11** αυτον $\mathfrak{f}^{35}$ A(D)N,T,W [89%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αυτω [6%] ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$א B

[5%] NU ¦ one

other variant * **23:12** πιλατος και ο ηρωδης **f**^{35} A(D)N [74%] CP,HF,RP,TR ¦ 4231 𝔓^{75}אB,T [1.5%] OC,NU ¦ 124 W [24.5%]

† **23:12** εαυτους **f**^{35} A,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αυτους 𝔓^{75}אB,T [0.5%] NU ¦ D has long omission

13 Πιλᾶτος δὲ συγκαλεσάμενος τοὺς
ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαόν,
14 εἶπεν πρὸς αὐτούς· «Προσηνέγκατέ μοι
τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὡς ἀποστρέφοντα‡ τὸν
λαόν, καὶ ἰδού, ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας
οὐδὲν§ εὗρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον ὧν
κατηγορεῖτε κατ᾽ αὐτοῦ. 15 Ἀλλ᾽ οὐδὲ Ἡρῴδης
(ἀνέπεμψα γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτόν)·* καὶ ἰδού,
οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶν πεπραγμένον
αὐτῷ. 16 Παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.»
17 (Ἀνάγκην δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ
ἑορτὴν ἕνα.)†
18 Ἀνέκραξαν‡ δὲ παμπληθεὶ§ λέγοντες·
«Αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν* Βαραββᾶν»—
19 ὅστις ἦν διὰ στάσιν τινὰ γενομένην
ἐν τῇ πόλει, καὶ φόνον, βεβλημένος εἰς
φυλακήν.† 20 Πάλιν οὖν‡ ὁ Πιλᾶτος

---

‡ **23:14** αποστρεφοντα *rell* ¦ διαστρεφοντα [14%] § **23:14** ουδεν **f**^{35} A,D,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ουθεν **𝔓**^{75}א B,T [1%]
NU * **23:15** ανεπεμψα γαρ υμας προς αυτον **f**^{35} A,D,N,W [82%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ανεπεμψεν 2345 [2%] ¦ 12543 [2%] ¦ ανεπεμψεν 2543 [2%] ¦ ανεπεμψεν 254 ημας **𝔓**^{75}א B,T [12%]
NU † **23:17** have verse 17 (with a variety of minor variations)
f^{35} (א)(D)(N)W (97.9%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ omit verse 17 **𝔓**^{75}A,B,T
(1.9%) NU ¦ longer omissions (0.2%) ‡ **23:18** ανεκραξαν **f**^{35} A,D,N(W) [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ανεκραγον **𝔓**^{75}א B,T [1.5%]
NU § **23:18** παμπληθει *rell* ¦ παμπληθη CP * **23:18** ημιν

f^{35} A,D,W [88%] HF,RP,OC ¦ 1 τον 𝔓^{75}א B,N,T [12%] CP,TR,NU
† **23:19** βεβλημενος εις φυλακην **f**^{35} A,D,N [93.5%] CP,HF,RP,TR
¦ 12 την 3 W [6%] OC ¦ βληθεις εν τη φυλακη 𝔓^{75}B,T [0.5%] NU
¦ εν τη φυλακη א‡ **23:20** ουν **f**^{35} N,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC
¦ δε 𝔓^{75}א A,B,D,T [1.5%] NU ¦ one other variant

προσεφώνησεν,§ θέλων ἀπολῦσαι τὸν Ἰησοῦν.
21 Οἱ δὲ ἐπεφώνουν λέγοντες· «Σταύρωσον,
σταύρωσον* αὐτόν.» 22 Ὁ δὲ τρίτον εἶπεν
πρὸς αὐτούς· «Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος;
Οὐδὲν αἴτιον† θανάτου εὗρον ἐν αὐτῷ·
παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.» 23 Οἱ δὲ
ἐπέκειντο φωναῖς μεγάλαις, αἰτούμενοι
αὐτὸν σταυρωθῆναι· καὶ κατίσχυον αἱ
φωναὶ αὐτῶν, καὶ τῶν ἀρχιερέων.‡ 24 Ὁ δὲ§
Πιλᾶτος ἐπέκρινεν γενέσθαι τὸ αἴτημα αὐτῶν.
25 Ἀπέλυσεν δὲ* τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον
βεβλημένον εἰς τὴν† φυλακήν, ὃν ἠτοῦντο· τὸν
δὲ Ἰησοῦν παρέδωκεν τῷ θελήματι αὐτῶν.

Jesus is crucified

26 Καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι
Σίμωνός τινος Κυρηναίου (ἐρχομένου‡ ἀπ᾽
ἀγροῦ), ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν

---

§ **23:20** προσεφωνησεν **f**^{35} A,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 αυτοις **𝔓**^{75}א**B**,T [2%] NU ¦ 1 αυτους D * **23:21** σταυρωσον σταυρωσον **f**^{35} A,N [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ σταυρου σταυρου **𝔓**^{75}א**B**,D [0.3%] NU ¦ 1 W [5%] † **23:22** αιτιον *rell* ¦ αξιον [2%] OC ‡ **23:23** και των αρχιερεων **f**^{35} A(D)N,W (99%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{75}א**B** (0.5%) NU ¦ six other readings (0,4%)
§ **23:24** ο δε **f**^{35} A(D)N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ και **𝔓**^{75}א**B** [0.5%] NU * **23:25** δε **f**^{35} **𝔓**^{75}א**A**,B,D,N,W [70%] CP,HF,RP,NU ¦ 1 αυτοις [20%] TR ¦ 1 αυτοις τον βαραββαν [10%] OC
† **23:25** την **f**^{35} **𝔓**^{75}A,C,N [90%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — א**B**,D [10%] NU ¦ τη W ‡ **23:26** σιμωνος τινος κυρηναιου

ερχομενου
f^{35} (A)N,W [96%] CP,HF,RP,OC ¦ 123 του 4 [2%] TR ¦
σιμωνα
τινα κυρηναιον ερχομενον $\mathfrak{P}^{75}$אB [2%] NU ¦
τινα σιμωνα
κυρηναιον ερχομενον C,D

ὄπισθεν§ τοῦ Ἰησοῦ. 27 Ἠκολούθει δὲ αὐτῷ
πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ, καὶ γυναικῶν αἳ καὶ*
ἐκόπτοντο καὶ ἐθρήνουν αὐτόν. 28 Στραφεὶς
δὲ πρὸς αὐτὰς ὁ Ἰησοῦς† εἶπεν· «Θυγατέρες
Ἰερουσαλήμ, μὴ κλαίετε ἐπ᾽ ἐμέ· πλὴν ἐφ᾽
ἑαυτὰς κλαίετε καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν.
29 Ὅτι ἰδού, ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσιν,
‹Μακάριαι αἱ στεῖραι, καὶ‡ κοιλίαι αἳ οὐκ
ἐγέννησαν καὶ μαστοὶ οἳ οὐκ ἐθήλασαν.›§
30 Τότε ἄρξονται λέγειν τοῖς ὄρεσιν, ‹Πέσετε
ἐφ᾽ ἡμᾶς,› καὶ τοῖς βουνοῖς, ‹Καλύψατε ἡμᾶς.›
31 Ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν
τῷ ξηρῷ τί γένηται;»*

32 Ἤγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο, κακοῦργοι,†
σὺν αὐτῷ ἀναιρεθῆναι. 33 Καὶ ὅτε ἀπῆλθον‡
ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον Κρανίον, ἐκεῖ
ἐσταύρωσαν αὐτόν· καὶ τοὺς κακούργους, ὃν
μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν.

34 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγεν, «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς,

---

§ **23:26** οπισθεν *rell* ¦ οπισω [3%] OC * **23:27** αι και f^{35} W [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 $\mathfrak{P}^{75}$A,B,C(D)N [5%] NU ¦ — א † **23:28** προς αυτας ο ιησους f^{35} A,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ 3412 C(D) [1%] ¦ 124 $\mathfrak{P}^{75}$אB [0.3%] ¦ three other variants ‡ **23:29** και f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$A,D,W [90%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 αι אB,C,N [10%] NU § **23:29** εθηλασαν f^{35} A,N,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εθρεψαν $\mathfrak{P}^{75}$אB,C [1%] NU ¦ εξεθρεψαν D [1%] * **23:31** γενηται *rell* ¦ γινεται [9%] ¦ γενησεται [10%] † **23:32** δυο κακουργοι f^{35} A,C,D,N,Q,W [99.8%] CP,HF,RP,TR,OC ¦

𝔓^{75}אB,NU‡ **23:33** απηλθον f^{35} A,N,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC
¦ ηλθον 𝔓^{75}אB,C(D)Q [2.5%] NU ¦ three other variants

οὐ γὰρ οἴδασιν τί ποιοῦσιν» · § διαμεριζόμενοι
δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἔβαλον* κλῆρον.† 35 Καὶ
εἱστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν. Ἐξεμυκτήριζον
δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς‡ λέγοντες,
«Ἄλλους ἔσωσεν· σωσάτω ἑαυτόν, εἰ οὗτός
ἐστιν ὁ Χριστός, ὁ τοῦ Θεοῦ ἐκλεκτός.»§
36 Ἐνέπαιζον* δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται,
προσερχόμενοι καὶ† ὄξος προσφέροντες αὐτῷ,
37 καὶ λέγοντες, «Εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν
Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν.»
38 Ἦν δὲ καὶ‡ ἐπιγραφὴ γεγραμμένη ἐπ᾽
αὐτῷ,§ γράμμασιν Ἑλληνικοῖς καὶ Ῥωμαϊκοῖς
καὶ Ἑβραϊκοῖς·*

---

§ **23:34** ο δε ιησους ελεγεν πατερ αφες αυτοις ου γαρ οιδασιν τι ποιουσιν **f**^{35} א(A)C,N(Q) (99.2%—with a variety of minor variations) CP,HF,RP,TR,OC[[NU]] ¦ — **𝔓**^{75}B,D,W (0.8%)

* **23:34** εβαλον *rell* ¦ εβαλλον N [9%] OC † **23:34** κληρον **f**^{35} **𝔓**^{75}א,B,C,D,Q,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ κληρους A,N [3%] NU ‡ **23:35** συν αυτοις **f**^{35} A,N,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{75}א,B,C,Q [3%] NU ¦ D is wild § **23:35** ο του θεου εκλεκτος **f**^{35} A,N,Q [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1423 C [0.5%] ¦ 2314 B,W [1%] NU ¦ 12314 א ¦ 1 υιος 2314 **𝔓**^{75} [3%] ¦ D is wild

* **23:36** ενεπαιζον **f**^{35} A,N,Q [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ενεπαιξαν **𝔓**^{75}א,B [0.5%] NU ¦ ενεπαιξον C,D,W † **23:36** και **f**^{35} N,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{75}א,A,B,C [1%] NU ¦ τε D ‡ **23:38** και **f**^{35} **𝔓**^{75}א,A,B,N,Q,W [75%] HF,RP,TR,OC,NU ¦ 1 η C,D [22.5%] CP ¦ η [1.5%] ¦ — [1%] § **23:38** γεγραμμενη επ αυτω **f**^{35} N,W

[98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 231 C [1.5%] ¦ 23 𝔓75אB [0.5%] NU ¦
επιγεγραμμενη 23 A,D,Q * **23:38** γραμμασιν ελληνικοις και ρωμαικοις και εβραικοις f35 A,N,Q,W [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1246 אD [1%] ¦ — 𝔓75B,C [0.5%] NU ¦ several minor variations

ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ Ὁ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ†

39 Εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων
ἐβλασφήμει αὐτὸν λέγων, «Εἰ‡ σὺ εἶ ὁ Χριστός,
σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς.» 40 Ἀποκριθεὶς
δὲ ὁ ἕτερος ἐπετίμα§ αὐτῷ λέγων·* «Οὐδὲ
φοβῇ σὺ τὸν Θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι
εἶ; 41 Καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως, ἄξια γὰρ ὧν
ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδὲν
ἄτοπον ἔπραξεν.» 42 Καὶ ἔλεγεν τῷ† Ἰησοῦ,
«Μνήσθητί μου, Κύριε,‡ ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ
βασιλείᾳ§ σου.» 43 Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,*
«Ἀμὴν λέγω σοι,† σήμερον μετ᾽ ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ
Παραδείσῳ.»

Jesus dismisses His spirit

44 Ἦν δὲ‡ ὡσεὶ ὥρα ἕκτη, καὶ σκότος

---

† **23:38** ουτος εστιν ο βασιλευς των ιουδαιων $\mathfrak{f}^{35}$ A,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 12 ιησους 3456 N,Q [2%] ¦ 345612 D ¦ 34561 $\mathfrak{P}^{75}$א B [0.5%] NU ¦ 3456 C ‡ **23:39** ει $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,Q,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ουχι $\mathfrak{P}^{75}$א B,C [0.5%] NU ¦ D has long omission

§ **23:40** επετιμα $\mathfrak{f}^{35}$ A(D)N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ επετιμων $\mathfrak{P}^{75}$א B,C [1%] NU ¦ one other variant * **23:40** λεγων $\mathfrak{f}^{35}$ A(D)N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εφη $\mathfrak{P}^{75}$א B,C [1%] NU † **23:42** τω $\mathfrak{f}^{35}$ A,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$א B,C [0.3%] NU ¦ αυτω (D) ‡ **23:42** κυριε $\mathfrak{f}^{35}$ A,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$א B,C [3%] NU ¦ D is wild § **23:42** εν τη βασιλεια $\mathfrak{f}^{35}$ א A,C,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εις την βασιλειαν $\mathfrak{P}^{75}$B [0.3%] NU ¦ D is wild * **23:43** ο ιησους $\mathfrak{f}^{35}$ A,C(D)W [99.7%]

CP,HF,RP,TR,OC ¦ — 𝔓75אB [0.3%] NU † **23:43** λεγω σοι f35 אA,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 𝔓75B,C [0.5%] NU ¦ D is wild
‡ **23:44** ην δε f35 A,D,Q,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ και ι א ¦
και 1 ηδη 𝔓75B,C [0.5%] NU

ἐγένετο ἐφ᾽ ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης.§ 45 Καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος·* καὶ ἐσχίσθη† τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον. 46 Καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ, ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, «Πάτερ, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι‡ τὸ πνεῦμά μου.» Καὶ ταῦτα§ εἰπὼν ἐξέπνευσεν.

Various reactions

47 Ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατόνταρχος* τὸ γενόμενον, ἐδόξασεν† τὸν Θεὸν λέγων, «Ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν.» 48 Καὶ πάντες οἱ συμπαραγενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα,‡ τύπτοντες ἑαυτῶν§ τὰ στήθη ὑπέστρεφον. 49 Εἱστήκεισαν δὲ πάντες οἱ

---

§ **23:44** ενατης $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,C,D,Q,W [70%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ εννατης [30%] TR * **23:45** και εσκοτισθη ο ηλιος $\mathfrak{f}^{35}$ A,Q,W (96.8%) CP,HF,RP,TR ¦ 2 δε 34 D ¦ του ηλιου εκλειποντος B (0.4%) OC ¦ του ηλιου εκλιποντος $\mathfrak{P}^{75}$אC (0.4%) NU ¦ του ηλιου εσκοτισθεντος (0.7%) ¦ conflations (1.2%) ¦ two other variants (0.2%) ¦ — (0.4%) † **23:45** και εσχισθη $\mathfrak{f}^{35}$ A(D)W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2 δε $\mathfrak{P}^{75}$אB,C [1%] NU ‡ **23:46** παραθησομαι $\mathfrak{f}^{35}$ [77%] CP,HF,RP,TR ¦ παρατιθεμαι $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,C,Q,W [11%] OC,NU ¦ παρατιθημι (D) [12%] § **23:46** και ταυτα $\mathfrak{f}^{35}$ A [83%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ τουτο δε $\mathfrak{P}^{75}$אB,C(D)W [1.5%] NU ¦ 1 τουτο Q [15.5%] * **23:47** εκατονταρχος $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,D,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εκατονταρχης $\mathfrak{P}^{75}$אB [1%] NU † **23:47** εδοξασεν $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,Q,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εδοξαζεν $\mathfrak{P}^{75}$אB,D [1%] NU ‡ **23:48** θεωρουντες τα

γενομενα f^{35} Q,W [93%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 12 γινομενα [5%] ¦ θεωρησαντες 23 $\mathfrak{P}^{75}$אB,C,D [1.5%] NU ¦ — A [0.5%] § **23:48** εαυτων f^{35} Q [90%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αυτων W [8.5%] ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,C,D [1.5%] NU

γνωστοὶ αὐτοῦ* μακρόθεν,† καὶ γυναῖκες αἱ συνακολουθήσασαι‡ αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὁρῶσαι ταῦτα.

Jesus' body is buried

50 Καὶ ἰδού, ἀνὴρ ὀνόματι Ἰωσήφ, βουλευτὴς ὑπάρχων,§ ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος 51 (οὗτος οὐκ ἦν συγκατατεθειμένος τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν), ἀπὸ Ἀριμαθαίας,* πόλεως τῶν Ἰουδαίων, ὃς προσεδέχετο καὶ αὐτὸς† τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· 52 οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. 53 Καὶ καθελὼν αὐτὸ‡ ἐνετύλιξεν αὐτὸ§ σινδόνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ* ἐν μνήματι λαξευτῷ, οὗ οὐκ ἦν οὐδέπω οὐδεὶς† κείμενος. 54 Καὶ

---

* **23:49** αυτου f^{35} אC,D,W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αυτω $\mathfrak{P}^{75}$A,B [3%] NU † **23:49** μακροθεν f^{35} A,C,W [95.5%] CP,HF,RP,TR ¦ απο 1 $\mathfrak{P}^{75}$אB,D [4.5%] OC,NU ‡ **23:49** συνακολουθησασαι f^{35} A,D,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ συνακολουθουσαι $\mathfrak{P}^{75}$אB,C [1%] NU ¦ one other variant § **23:50** υπαρχων f^{35} A,B(D)W [98%] CP,HF,RP,TR ¦ 1 και $\mathfrak{P}^{75}$אC [2%] OC[NU] * **23:51** ἀριμαθαιας f^{35} CP,HF,RP,TR,OC ¦ ἀριμαθαιας NU † **23:51** ος προσδεχετο και αυτος f^{35} [32%] CP,OC ¦ 1 και 234 A,W [52%] HF,RP,TR ¦ 1 και 42 [13%] ¦ 12 $\mathfrak{P}^{75}$אB,C,D [1%] NU ¦ 1 και 2 [2%] ‡ **23:53** αυτο f^{35} A,W [95.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB,C,D [3%] NU ¦ αυτον [1.5%] § **23:53** αυτο *rell* ¦ — W [3.5%] OC * **23:53** αυτο f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$A,W [94%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αυτον אB,C,D [1%] NU ¦ αυτω [2%] ¦ — [3%] † **23:53** ουδεπω ουδεις

f^{35} [74%]
CP,HF,RP,TR ¦ 21 אC,W [20%] OC ¦
2 ουπω 𝔓^{75}A,B [1%] NU
¦ ουπω 2 D ¦ ουδεποτε 2 [5%]

ἡμέρα ἦν Παρασκευή·‡ σάββατον§ ἐπέφωσκεν.
55 Κατακολουθήσασαι δὲ* γυναῖκες, αἵτινες
ἦσαν συνεληλυθυῖαι αὐτῷ ἐκ τῆς Γαλιλαίας,†
ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον καὶ ὡς ἐτέθη τὸ
σῶμα αὐτοῦ. 56 Ὑποστρέψασαι δὲ ἡτοίμασαν
ἀρώματα καὶ μύρα. Καὶ τὸ μὲν σάββατον
ἡσύχασαν κατὰ τὴν ἐντολήν.

Resurrection Day

24

"He is not here, but is risen!"

1 Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων, ὄρθρου βαθέος,*
ἦλθον ἐπὶ τὸ μνῆμα† φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν
ἀρώματα, καί τινες σὺν αὐταῖς.‡ 2 Εὗρον
δὲ τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ
μνημείου· 3 καὶ εἰσελθοῦσαι§ οὐχ εὗρον τὸ
σῶμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. 4 Καὶ ἐγένετο, ἐν

---

‡ **23:54** παρασκευη **f**^{35} A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ παρασκευης **𝔓**^{75}א,B,C [1%] NU ¦ προσσαββατου D § **23:54** σαββατον **f**^{35} A,W [90%] CP,HF,RP,OC ¦ και 1 **𝔓**^{75}א,B,C [10%] TR,NU ¦ — D * **23:55** δε **f**^{35} א,A,C,W [90%] CP,HF,RP ¦ 1 και [2%] TR ¦ 1 αι **𝔓**^{75}B [7%] OC,NU ¦ 1 δυο D ¦ — [1%] † **23:55** αυτω εκ της γαλιλαιας **f**^{35} A,W [94%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2341 **𝔓**^{75}א(B) [0.5%] NU ¦ 234 C ¦ απο 34 (D) [5%] * **24:1** βαθεος **f**^{35} W [50%] RP,TR,OC ¦ βαθεως **𝔓**^{75}א,A,B,C,D [50%] CP,HF,NU † **24:1** ηλθον επι το μνημα **f**^{35} A,W [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2341 (B) [0.3%] NU ¦ 123 μνημειον C [2%] ¦23

μνημειον

1 $\mathfrak{P}^{75}$(א) ¦ ηρχοντο 234 D ‡ **24:1** και τινες συν αυταις **f**^{35} A(D)W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB,C [0.5%] NU

§ **24:3** και εισελθουσαι **f**^{35} A,W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 2 δε $\mathfrak{P}^{75}$אB,C,D [1.5%] NU

τῷ διαπορεῖσθαι* αὐτὰς περὶ τούτου, καὶ ἰδού,
ἄνδρες δύο† ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν
ἀστραπτούσαις.‡ 5 Ἐμφόβων δὲ γενομένων
αὐτῶν καὶ κλινουσῶν τὸ πρόσωπον§ εἰς τὴν
γῆν, εἶπον* πρὸς αὐτάς· «Τί ζητεῖτε τὸν
ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν; 6 Οὐκ ἔστιν ὧδε,
ἀλλ᾽† ἠγέρθη· μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν
ἔτι ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, 7 λέγων ὅτι ‹Δεῖ τὸν
Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου‡ παραδοθῆναι εἰς χεῖρας
ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν, καὶ σταυρωθῆναι,
καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι.› » 8 Καὶ
ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ.

The women report

9 Καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ μνημείου,
ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα§ τοῖς ἕνδεκα,
καὶ πᾶσιν τοῖς λοιποῖς. 10 Ἦσαν δὲ* ἡ
Μαγδαληνὴ† Μαρία καὶ Ἰωάννα καὶ Μαρία

---

* **24:4** διαπορεισθαι $\mathfrak{f}^{35}$ A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ απορεισθαι $\mathfrak{P}^{75}$א B,C,D [0.5%] NU ¦ διαπορειν [0.5%] † **24:4** ανδρες δυο $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$א A,B,C,W [98%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ 21 D [2%] TR ‡ **24:4** εσθησεσιν αστραπτουσαις $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εσθητι αστραπτουση $\mathfrak{P}^{75}$א B,D,NU § **24:5** το προσωπον $\mathfrak{f}^{35}$ A,W [92%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ τα προσωπα $\mathfrak{P}^{75}$א B,C,D [8%] NU * **24:5** ειπον *rell* ¦ ειπαν $\mathfrak{P}^{75}$א B,C,D [0.5%] NU ¦ ειπεν [6%] ¦ one other reading † **24:6** αλλ $\mathfrak{f}^{35}$ A [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ αλλα $\mathfrak{P}^{75}$א B(W) [0.6%] NU ¦ — C(D) ‡ **24:7** οτι δει τον υιον του ανθρωπου $\mathfrak{f}^{35}$ A,D,W [99.5%]

CP,HF,RP,TR,OC ¦ 345612 𝔓75אB,Cv [0.5%] NU § **24:9** ταυτα
παντα f35 𝔓75A,B,W [55%] CP,HF,RP,TR,OC,NU ¦ 21 אD [45%]
* **24:10** ησαν δε *rell* ¦ — A,D,W [22%] † **24:10** μαγδαληνη *rell* ¦ μαγδαλινη [13%] ¦ five further spellings

ἡ ‡ Ἰακώβου, καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, αἳ§
ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα. 11 Καὶ
ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ λῆρος τὰ
ῥήματα αὐτῶν,* καὶ ἠπίστουν αὐταῖς. 12 (Ὁ
δὲ Πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον,
καὶ παρακύψας βλέπει τὰ ὀθόνια κείμενα
μόνα·† καὶ ἀπῆλθεν πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ
γεγονός.)

The 'Emmaus' incident

13 Καὶ ἰδού, δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι
ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ‡ εἰς κώμην ἀπέχουσαν
σταδίους ἑξήκοντα ἀπὸ Ἰερουσαλήμ, ᾗ
ὄνομα Ἐμμαούς. 14 Καὶ αὐτοὶ ὡμίλουν πρὸς
ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων
τούτων. 15 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐτοὺς
καὶ συζητεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ § Ἰησοῦς ἐγγίσας
συνεπορεύετο αὐτοῖς. 16 Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ
αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐτόν.
17 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, «Τίνες οἱ λόγοι
οὗτοι οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους
περιπατοῦντες, καί ἐστε* σκυθρωποί;»

---

‡ **24:10** η **f**^{35} **𝔓**^{75}א A,B,D,W [50%] NU ¦ — [50%] CP,HF,RP,TR,OC

§ **24:10** αι **f**^{35} [65%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{75}א A,B,D,W [35%] NU

* **24:11** αυτων **f**^{35} A,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ταυτα **𝔓**^{75}א B,D [1%] NU

† **24:12** κειμενα μονα **f**^{35} [95%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 A [4.5%] ¦ 2 **𝔓**^{75} B,W [0.3%] NU ¦ — א(D) ¦ one other variant

‡ **24:13** ησαν πορευομενοι εν αυτη τη ημερα (ωρα A) **f**^{35} (A)(D)W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 345612 **𝔓**^{75} B,NU ¦ 35461 δε 2 א § **24:15** ο **f**^{35}

D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ —
𝔓75אA,B [0.5%] NU * **24:17** εστε f35 N [97%] CP,HF,RP,TR,OC
¦ εσταθησαν 𝔓75אA,B [0.5%] NU ¦ εσται W [2%] ¦ — D ¦ two other variants

18 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ † εἷς ᾧ ὄνομα‡ Κλεόπας,§
εἶπεν πρὸς αὐτόν, «Σὺ μόνος παροικεῖς*
Ἰερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα
ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις;» 19 Καὶ
εἶπεν αὐτοῖς, «Ποῖα;» Οἱ δὲ εἶπον† αὐτῷ·
«Τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου,‡ ὡς§ ἐγένετο
ἀνὴρ προφήτης δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ
ἐναντίον τοῦ Θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ,
20 ὅπως τε παρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ
οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρῖμα θανάτου, καὶ
ἐσταύρωσαν αὐτόν. 21 Ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν*
ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν
Ἰσραήλ. Ἀλλά γε† σὺν πᾶσιν, τούτοις τρίτην
ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον‡ ἀφ᾽ οὗ ταῦτα
ἐγένετο. 22 Ἀλλὰ καὶ γυναῖκές τινες ἐξ
ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς —γενόμεναι ὄρθριαι§
ἐπὶ τὸ μνημεῖον, 23 καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα
αὐτοῦ, ἦλθον λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων

---

† **24:18** ο f^{35} A,W [88%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB,D,N [12%] NU ‡ **24:18** ω ονομα f^{35} A,D,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ονοματι $\mathfrak{P}^{75}$אB,N [1%] NU § **24:18** κλεοπας *rell* ¦ κλεωπας [14%]
* **24:18** παροικεις f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,D,N,W [80%] CP,HF,RP,NU ¦ 1 εν [18.5%] TR,OC ¦ 1 εις [1.5%] † **24:19** ειπον *rell* ¦ ειπαν $\mathfrak{P}^{75}$אB [0.4%] NU ¦ ειπεν [1%] ¦ — D ‡ **24:19** ναζωραιου f^{35} A,D,N,W (99.1%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ ναζαρηνου $\mathfrak{P}^{75}$אB (0.5%) NU ¦ ναζαραιου (0.4%) § **24:19** ως f^{35} [32%] ¦ ος $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,D,N,W [68%] CP,HF,RP,TR,OC,NU * **24:21** ηλπιζομεν *rell* ¦ ελπιζομεν [14%] ¦ ελπιζωμεν [1%] ¦ ηλπισαμεν B ¦ ηλπικαμεν $\mathfrak{P}^{75}$

† **24:21** γε $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 και $\mathfrak{P}^{75}$אB,D [1%] NU‡ **24:21** σημερον $\mathfrak{f}^{35}$ A(D)W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB [0.5%] NU § **24:22** ορθριαι $\mathfrak{f}^{35}$ [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ορθριναι $\mathfrak{P}^{75}$אA,B,D,W [3%] NU

ἑωρακέναι, οἳ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν. 24 Καὶ
ἀπῆλθόν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον
καὶ εὗρον οὕτως καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον·
αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον.»
25 Καὶ αὐτὸς εἶπεν πρὸς αὐτούς· «Ὦ ἀνόητοι,
καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν ἐπὶ
πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται· 26 οὐχὶ ταῦτα
ἔδει παθεῖν τὸν Χριστόν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς
τὴν δόξαν αὐτοῦ;» 27 Καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ
Μωσέως,* καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν,
διηρμήνευεν† αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς Γραφαῖς
τὰ περὶ ἑαυτοῦ.‡
28 Καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο,
καὶ αὐτὸς προσεποιεῖτο§ πορρωτέρω*
πορεύεσθαι. 29 Καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν
λέγοντες, «Μεῖνον μεθ᾽ ἡμῶν, ὅτι πρὸς
ἑσπέραν ἐστὶν καὶ κέκλικεν† ἡ ἡμέρα.» Καὶ
εἰσῆλθεν τοῦ μεῖναι σὺν αὐτοῖς. 30 Καὶ
ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ᾽
αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησεν, καὶ
κλάσας ἐπεδίδου αὐτοῖς. 31 Αὐτῶν δὲ
διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἐπέγνωσαν

---

* **24:27** μωσεως $\mathfrak{f}^{35}$ ℵA,D [92%] CP,HF,RP,TR ¦ μωυσεως $\mathfrak{P}^{75}$B,T,W [8%] OC,NU † **24:27** διηρμηνευεν $\mathfrak{f}^{35}$ [82%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ διερμηνευεν A,T [17%] ¦ διερμηνευειν ℵW ¦ διερμηνευσεν $\mathfrak{P}^{75}$B [0.2%] NU ¦ ερμηνευειν D ¦ two other variants ‡ **24:27** εαυτου *rell* ¦ αυτου D,W [11%] § **24:28** προσεποιειτο $\mathfrak{f}^{35}$ W [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ προσεποιησατο $\mathfrak{P}^{75}$ℵA,B,D [1.5%] NU * **24:28** πορρωτερω $\mathfrak{f}^{35}$ D,W [99.7%] CP,HF,RP,TR,OC [πορρωτερωτερω ℵ] ¦

πορρωτερον
𝔓75A,B [0.3%] NU † **24:29** κεκλικεν f35 A(D)(W) [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 ηδη 𝔓75אB,Tv [2.5%] NU

αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ᾽ αὐτῶν.
32 Καὶ εἶπον‡ πρὸς ἀλλήλους, «Οὐχὶ ἡ καρδία
ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν§ ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν
τῇ ὁδῷ, καὶ* ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς Γραφάς;»

The two report

33 Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὑπέστρεψαν
εἰς Ἰερουσαλήμ, καὶ εὗρον συνηθροισμένους†
τοὺς ἕνδεκα· καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, 34 λέγοντας
ὅτι «Ἠγέρθη ὁ Κύριος ὄντως,‡ καὶ ὤφθη
Σίμωνι.» 35 Καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ
ὁδῷ, καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ
ἄρτου.

Jesus appears to the disciples

36 Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων, καὶ§ αὐτὸς
ὁ Ἰησοῦς* ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ λέγει
αὐτοῖς, «Εἰρήνη ὑμῖν.» 37 Πτοηθέντες δέ, καὶ
ἔμφοβοι γενόμενοι, ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν.
38 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· «Τί τεταραγμένοι ἐστέ;»
καὶ «Διὰ τί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν
ταῖς καρδίαις† ὑμῶν; 39 Ἴδετε τὰς χεῖράς μου

---

‡ **24:32** ειπον *rell* ¦ ειπαν 𝔓75אB [0.4%] NU § **24:32** εν ημιν f35 אA,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — 𝔓75B,D [1%] * **24:32** και f35 A,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — 𝔓75אB,D [0.5%] NU
† **24:33** συνηθροισμενους f35 A,W [99.6%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ ηθροισμενους 𝔓75אB,D [0.4%] NU ‡ **24:34** ηγερθη ο κυριος οντως f35 A [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 4123 𝔓75אB,D [2%] NU ¦ 1423 [1%] ¦ 123 W § **24:36** και f35 [32%] CP ¦ — 𝔓75אA,B,D,W [68%] HF,RP,TR,OC,NU [The και is emphatic.] *

24:36 ο
ιησους **f**^{35} A,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ —
𝔓^{75}א B,D [0.5%]
NU † **24:38** ταις καρδιαις **f**^{35} א W [99.7%]
CP,HF,RP,TR,OC ¦
τη καρδια **𝔓**^{75} A,B,D,NU

καὶ τοὺς πόδας μου, ὅτι αὐτὸς ἐγώ εἰμι·‡
ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σάρκα
καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε
ἔχοντα.» 40 Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐπέδειξεν§
αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. 41 Ἔτι
δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν, ἀπὸ τῆς χαρᾶς,
καὶ θαυμαζόντων, εἶπεν αὐτοῖς, «Ἔχετέ τι
βρώσιμον ἐνθάδε;» 42 Οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ
ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος, καὶ ἀπὸ μελισσείου*
κηρίου.† 43 Καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν.
44 Εἶπεν δὲ αὐτοῖς,‡ «Οὗτοι οἱ λόγοι§ οὓς
ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι
δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ
Νόμῳ Μωσέως* καὶ† Προφήταις καὶ Ψαλμοῖς
περὶ ἐμοῦ.» 45 Τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν
τοῦ συνιέναι τὰς Γραφάς. 46 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς
ὅτι «Οὕτως γέγραπται, καὶ οὕτως ἔδει‡ παθεῖν
τὸν Χριστὸν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ

---

‡ **24:39** αυτος εγω ειμι **f**^{35} A,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 231 **𝔓**^{75}א B [0.4%] NU ¦ 213 D § **24:40** επεδειξεν **f**^{35} A,W [85%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ εδειξεν **𝔓**^{75}א B [15%] NU ¦ εδιξεν N ¦ one other variant ¦ D omits verse * **24:42** μελισσειου **f**^{35} [30%] CP ¦ μελισσιου *rell* [see next note] † **24:42** και απο μελισσειου κηριου **f**^{35} N (94%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{75}א A,B,D,W (0.7%) NU ¦ 123 κηριον (4.8%) ¦ 123 κυριου (0.4%) ‡ **24:44** αυτοις **f**^{35} A(D)N,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ προς αυτους **𝔓**^{75}א B [1%] NU § **24:44** λογοι **f**^{35} א W [97%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 μου **𝔓**^{75} A,B,D,N [3%] NU * **24:44** μωσεως **f**^{35} א A [88%] CP,HF,RP,TR ¦

μωυσεως
𝔓75B,D,N,W [12%] OC,NU † **24:44** και **f**35 A,D,N,W [99.6%]
CP,HF,RP,TR,OC ¦ 1 τοις 𝔓75B [0.3%] NU ¦ εν τοις א ‡ **24:46**
και ουτως εδει **f**35 A,N [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 23 W ¦ —
𝔓75אB,C,D [0.5%] NU

τρίτῃ ἡμέρᾳ, 47 καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι
αὐτοῦ μετάνοιαν καὶ§ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς
πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενον* ἀπὸ Ἰερουσαλήμ.
48 Ὑμεῖς δέ† ἐστε μάρτυρες‡ τούτων. 49 Καὶ
ἰδού,§ ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ
Πατρός μου ἐφ᾽ ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ
πόλει Ἰερουσαλὴμ* ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναμιν
ἐξ ὕψους.»†

Jesus ascends to Heaven

50 Ἐξήγαγεν δὲ αὐτοὺς ἔξω‡ ἕως εἰς§
Βηθανίαν, καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ
εὐλόγησεν αὐτούς. 51 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ
εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτούς, διέστη ἀπ᾽ αὐτῶν
καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν. 52 Καὶ
αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτόν, ὑπέστρεψαν
εἰς Ἰερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης· 53 καὶ
ἦσαν διὰ παντὸς ἐν τῷ ἱερῷ, αἰνοῦντες καὶ*

---

§ **24:47** και f^{35} A,C,D,N,W (99.4%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ εις $\mathfrak{P}^{75}$א B (0.5%) NU ¦ two other variants (0.1%) * **24:47** αρξαμενον f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$A,W (94.8%) CP,HF,RP,TR,OC ¦ αρξαμενοι אB,C,N (1.1%) NU ¦ αρξαμενος (3.5%) ¦ αρξαμενων D (0.4%) ¦ two other variants (0.2%) † **24:48** δε f^{35} A,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB,C [0.5%] NU ‡ **24:48** εστε μαρτυρες f^{35} א [98%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 21 C ¦ εσται 2 A,N,W [2%] ¦ 2 $\mathfrak{P}^{75}$B,D,NU

§ **24:49** ιδου f^{35} A,B,C,N(W) [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$(א)D [0.5%] * **24:49** ιερουσαλημ f^{35} A,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB,C,D [0.5%]

NU † **24:49** δυναμιν εξ υψους **f**^{35} A,D,W [99.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ 231 **𝔓**^{75}א**B**,C [0.5%] NU ‡ **24:50** εξω **f**^{35} A,D,W [99%] CP,HF,RP,TR,OC[NU] ¦ — **𝔓**^{75}א**B**,C [1%] § **24:50** εις **f**^{35} A [97.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ προς **𝔓**^{75}א**B**,C,D [1%] NU ¦ — W [1.5%] * **24:53** αινουντες και **f**^{35} A(D)W [99.6%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — **𝔓**^{75}א**B**,C [0.4%] NU

εὐλογοῦντες τὸν Θεόν. Ἀμήν.†,‡,§

---

† **24:53** αμην **f**35 A,B [98.5%] CP,HF,RP,TR,OC ¦ — 𝔓75א C,D,W [1.5%] NU ‡ **24:53** In the colophons, **f**35 [50%] have, "published fifteen years after the ascension of Christ". For 50% of the MSS to have this information probably means that the tradition is ancient; and of course, I have demonstrated, to my own satisfaction at least, that **f**35 goes back at least to the 3rd century. If this information is correct, then Luke was 'published' in 45/46 AD. The same sources have Matthew published seven years earlier (38/39) and Mark five years earlier (40/41), while John was 'published' thirty-two years after the ascension, or 61/62 AD. Not only were the authors eyewitnesses of the events, but many others were still alive when the Gospels appeared. They could attest to the veracity of the accounts, but could also be the source of textual variants, adding tidbits here and there, or 'correcting' something that they remembered differently. § **24:53** The citation of **f**35 is based on the following fifty-one MSS—18, 35, 128, 201, 204, 246, 402, 479, 510, 547, 553, 586, 691, 757, 769, 781, 789, 824, 867, 897, 928, 1072, 1111, 1117, 1147, 1328, 1339, 1384, 1435, 1461, 1493, 1496, 1503, 1548, 1551, 1621, 1637, 1652, 1667, 1694, 1713, 2122, 2253, 2352, 2367, 2382, 2466, 2503, 2554, 2765 and I.2110, all of which I collated myself. I also took account of 83, 480, 1247, 2322 and 2399 that were collated for the IGNTP Luke, without checking the collation (they also collated 66, a marginal family member, and 2096, out on the fringe). None of them is a 'perfect' representative of **f**35 in Luke, as it stands [an unreasonable expectation, presumably, for a book this size, besides being a Gospel]. But several come very close; the exemplar of 789 probably was. [This refers to the MSS I have collated—there may be even better ones out there. In fact, since I have only collated perhaps 20%

of the family representatives for this book, there probably ARE better ones out there.] The uniformity is impressive. Since these MSS come from all over the Mediterranean world (Sinai, Jerusalem, Patmos, Constantinople, Lesbos, Bucharest, Aegean, Andros, Athens, Tirana, Meteora, Mt. Athos [eight different monasteries], Corinth?, Grottaferrata,
Moscow, Modena, Vatican, etc.) they are certainly representative of the family, giving us the precise family profile—it is reflected in the Text without exception.In the statements of evidence I have included the percentage of manuscript attestation for each

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ

Prologue

1 Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν
Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος. 2 Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ
πρὸς τὸν Θεόν. 3 Πάντα δι᾽ αὐτοῦ ἐγένετο,
καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν.
4 Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν
ἀνθρώπων. 5 Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ
ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.

John—a witness to the Light

6 Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ
Θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης. 7 Οὗτος ἦλθεν εἰς
μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα
πάντες πιστεύσωσιν δι᾽ αὐτοῦ. 8 Οὐκ
ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς ἀλλ᾽ ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ
τοῦ φωτός. 9 Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ὃ
φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν
κόσμον. 10 Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος
δι᾽ αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ
ἔγνω. 11 Εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν
οὐ παρέλαβον. 12 Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν,
ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι,
τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ· 13 οἳ
οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός,
οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ᾽ ἐκ Θεοῦ
ἐγεννήθησαν.

Jesus—the Only-begotten

14 Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν
ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ,
δόξαν ὡς μονογενοῦς, παρὰ Πατρός, πλήρης
χάριτος καὶ ἀληθείας. 15 Ἰωάννης μαρτυρεῖ
περὶ αὐτοῦ καὶ κέκραγεν λέγων, «Οὗτος ἦν ὃν
εἶπον, ‹Ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου
γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν.› » 16 Καὶ* ἐκ τοῦ
πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν,
καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος. 17 Ὅτι ὁ νόμος
διὰ Μωσέως† ἐδόθη· ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια
διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. 18 Θεὸν οὐδεὶς
ἑώρακεν πώποτε. Ὁ μονογενὴς Υἱός,‡ ὁ ὢν εἰς
τὸν κόλπον τοῦ Πατρός, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.

John the baptizer performs his office

19 Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου,
ὅτε ἀπέστειλαν§ οἱ Ἰουδαῖοι ἐξ Ἰεροσολύμων
ἱερεῖς καὶ Λευΐτας ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτόν,
«Σὺ τίς εἶ;» 20 Καὶ ὡμολόγησεν καὶ οὐκ
ἠρνήσατο, καὶ ὡμολόγησεν ὅτι «Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ*
ὁ Χριστός.» 21 Καὶ ἠρώτησαν αὐτόν, «Τί

---

* **1:16** και f35 A,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ οτι 𝔓66,75ℵB,C,D [1%] NU † **1:17** μωσεως f35 A [95%] CP,HF,RP,TR ¦ μωυσεως 𝔓66,75ℵB,C,W [5%] OC,NU ‡ **1:18** ο μονογενης υιος f35 A(W) (99%) HF,RP,OC,TR ¦ 1 μονογεννης 3 (0.6%) CP ¦ 12 θεος 𝔓75 (0.1%) ¦ 2 θεος 𝔓66ℵB,C (0.3%) NU § **1:19** απεστειλαν f35 𝔓66,75ℵW [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 προς αυτον (A)B,C [2%] [NU] (A [1.5%] place it after λευιτας.) * **1:20** ουκ ειμι εγω f35 [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 312 𝔓66,75ℵA,B,C,W [1%] NU

οὖν, Ἠλίας εἶ σύ;»† Καὶ λέγει, «Οὐκ εἰμί.»
«Ὁ Προφήτης εἶ σύ;» Καὶ ἀπεκρίθη, «Οὔ.»
22 Εἶπον‡ οὖν αὐτῷ, «Τίς εἶ;—ἵνα ἀπόκρισιν
δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς. Τί λέγεις περὶ
σεαυτοῦ;» 23 Ἔφη, «Ἐγὼ φωνὴ βοῶντος· ‹Ἐν τῇ
ἐρήμῳ εὐθύνατε τὴν ὁδὸν Κυρίου,› καθὼς εἶπεν
Ἡσαΐας§ ὁ προφήτης.»
24 Καὶ οἱ* ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν
Φαρισαίων. 25 Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν καὶ
εἶπον† αὐτῷ, «Τί οὖν βαπτίζεις εἰ σὺ οὐκ εἶ
ὁ Χριστὸς οὔτε‡ Ἠλίας οὔτε ὁ
Προφήτης;»
26 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰωάννης λέγων, «Ἐγὼ
βαπτίζω ἐν ὕδατι, μέσος δὲ§ ὑμῶν ἕστηκεν ὃν
ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. 27 Αὐτός ἐστιν ὁ * ὀπίσω
μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν,†

---

† **1:21** τι ουν ηλιας ει συ f^{35} A [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 12534 ($\mathfrak{P}^{75}$)C [0.3%] NU ¦ 52134 B ¦ 1234 א [0.2%] ¦ τις 2534 $\mathfrak{P}^{66}$ ¦ παλιν 12543 W ¦ three further variants ‡ **1:22** ειπον f^{35} אA,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ειπαν $\mathfrak{P}^{66,75}$B,C,W [0.5%] NU (A similar statement obtains in 1.25,38; 2.18,20; 3.26; 9.20; 11.46; 12.19.) § **1:23** ησαιας f^{35} CP,OC,TR? ¦ ησαιας *rell* (A similar statement will obtain wherever the name occurs.) * **1:24** οι f^{35} N,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$אA,B,C [1%] NU † **1:25** ειπον *rell* ¦ ειπαν $\mathfrak{P}^{66,75}$B,C,NU ‡ **1:25** ουτε f^{35} [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ουδε $\mathfrak{P}^{(5)66,75}$אA,B,C,N,W [2%] NU (Both times.) § **1:26** δε f^{35} $\mathfrak{P}^{119}$A,N,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75,120}$אB,C [1%] NU * **1:27** αυτος εστιν ο f^{35} A (96.2%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ ουτος 23 (1.2%) ¦ 12 (0.1%) ¦ 3 $\mathfrak{P}^{66,75,119v,120}$C,N,W (2.1%) NU ¦ — אB (0.4%) † **1:27** ος εμπροσθεν μου γεγονεν f^{35} A [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{5,66,75,119v,120}$אB,C,N,W [2%] NU

οὗ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἄξιος‡ ἵνα λύσω αὐτοῦ
τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος.»§ 28 Ταῦτα ἐν
Βιθαβαρᾶ ἐγένετο,* πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου
ἦν† Ἰωάννης βαπτίζων.

Behold the Lamb of God!

29 Τῇ ἐπαύριον βλέπει ὁ Ἰωάννης‡ τὸν
Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει· «Ἴδε,
ὁ Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ
κόσμου. 30 Οὗτός ἐστιν περὶ§ οὗ ἐγὼ εἶπον,
‹Ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ ὃς ἔμπροσθέν μου
γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν.› 31 Κἀγὼ οὐκ
ἤδειν αὐτόν· ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ Ἰσραήλ,
διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν τῷ* ὕδατι βαπτίζων.»
32 Καὶ ἐμαρτύρησεν† Ἰωάννης λέγων ὅτι
«Τεθέαμαι τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον ὡς‡
περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν.

---

‡ **1:27** εγω ουκ ειμι αξιος f^{35} A (86.4%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 2314 $\mathfrak{P}^{119}$B,T,W (3%) [NU] ¦ 2341 (0.2%) ¦ 234 $\mathfrak{P}^{120v}$ℵC,N (6.9%) ¦ 23 ικανος $\mathfrak{P}^{66,75}$ (2.5%) ¦ 123 ικανος (0.8%) ¦ 231 ικανος (0.1%)
§ **1:27** υποδηματος *rell* ¦ 1 εκεινος υμας βαπτισει εν πνευματι αγιω και πυρι (N) (8.9%) * **1:28** εν βιθαβαρα εγενετο f^{35} [25%] ¦ 1 βηθαβαρα 3 (ℵ^{c}C^{c})T^{v} [10%] TR ¦ 1 βηθανια 3 $\mathfrak{P}^{75}$A,B,C,W [65%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ 31 βηθανια $\mathfrak{P}^{66}$ℵ ¦ 1 βηθανια εγενοντο N † **1:28** ην f^{35} A,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 ο $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C,W [0.5%] NU ‡ **1:29** ο ιωαννης f^{35} [50%] CP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{5,66,75}$ℵA,B,C,N,W [50%] HF,RP,NU (OC has small print.) § **1:30** περι f^{35} A,N (98.9%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ υπερ $\mathfrak{P}^{5,66,75,106}$ℵB,C,T,W (0.6%) NU ¦ — (0.1%) ¦ long omission (0.4%) * **1:31** τω f^{35} A,N [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C,W [5%] NU † **1:32** εμαρτυρησεν *rell* ¦ 1 ο [20%] ‡ **1:32** ως f^{35} $\mathfrak{P}^{75,106}$(ℵ)A,B,C,N,W [60%] OC,NU ¦ ωσει $\mathfrak{P}^{66}$ [40%] CP,HF,RP,TR

33 Κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτόν, ἀλλ᾽ ὁ πέμψας με
βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ‹Ἐφ᾽ ὃν
ἂν ἴδῃς τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ᾽
αὐτόν—οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν Πνεύματι
Ἁγίῳ.› 34 Κἀγὼ ἑώρακα καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι
οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.»

Jesus begins His public ministry

35 Τῇ ἐπαύριον πάλιν εἱστήκει ὁ Ἰωάννης
καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο. 36 Καὶ
ἐμβλέψας τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι λέγει, «Ἴδε, ὁ
Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ.» 37 Καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ
δύο μαθηταὶ§ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ
Ἰησοῦ. 38 Στραφεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
καὶ θεασάμενος αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας,
λέγει αὐτοῖς, «Τί ζητεῖτε;» Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ,
«Ῥαββί» (ὃ λέγεται ἑρμηνευόμενον* Διδάσκαλε),
«ποῦ μένεις;» 39 Λέγει αὐτοῖς,
«Ἔρχεσθε καὶ ἴδετε.»† Ἦλθον‡ καὶ εἶδον§
ποῦ μένει, καὶ παρ᾽ αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν

§ **1:37** αυτου οι δυο μαθηται $\mathfrak{f}^{35}$ A,N (93.6%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ αυτω 234 (0.7%) ¦ αυτον 234 (0.2%) ¦ 2341 ℵB (1.6%) NU ¦ 2314 $\mathfrak{P}^{66,75}$C,W (1.1%) ¦ 12341 (1.1%) ¦ 124 (0.5%) ¦ 134 (0.2%) ¦ 234 (0.4%) ¦ five other variants (0.4%) * **1:38** λεγεται ερμηνευομενον $\mathfrak{f}^{35}$ ℵ (94.5%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 μεθερμηνευομενον $\mathfrak{P}^{66,75}$A,B,C,N(W) (3.1%) NU ¦ ερμηνευεται (0.5%) ¦ εστιν (1.3%) ¦ εστιν μεθερμηνευομενον (0.2%) ¦ — (0.4%) ¦ two other variants (0.1%) † **1:39** ιδετε $\mathfrak{f}^{35}$ ℵA [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ιδεται N ¦ οψεσθε $\mathfrak{P}^{5,66,75}$B,C [2%] NU ¦ οψεσθαι W ‡ **1:39** ηλθον $\mathfrak{f}^{35}$ [98%] CP,HF,RP,TR ¦ 1 ουν ℵA,N [1.5%] OC ¦ ηλθαν ουν $\mathfrak{P}^{5v,66,75}$B,C,W [0.5%] NU § **1:39** ειδον $\mathfrak{f}^{35}$ ℵA [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ειδαν $\mathfrak{P}^{66,75}$B,C,W [0.5%] NU ¦ ιδον N

ἐκείνην—ὥρα* ἦν ὡς δεκάτη. 40 Ἦν Ἀνδρέας,
ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου, εἷς ἐκ τῶν δύο
τῶν ἀκουσάντων παρὰ Ἰωάννου καὶ
ἀκολουθησάντων αὐτῷ. 41 Εὑρίσκει οὗτος
πρῶτος† τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον Σίμωνα καὶ
λέγει αὐτῷ, «Εὑρήκαμεν τὸν Μεσίαν»‡ (ὅ
ἐστιν μεθερμηνευόμενον§ Χριστός). 42 Καὶ*
ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Ἐμβλέψας†
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, «Σὺ εἶ Σίμων, ὁ υἱὸς
Ἰωνᾶ‡ σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς» (ὃ ἑρμηνεύεται,
Πέτρος).

Nathanael

43 Τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν§ ἐξελθεῖν εἰς τὴν
Γαλιλαίαν, καὶ εὑρίσκει Φίλιππον καὶ λέγει
αὐτῷ,* «Ἀκολούθει μοι.» 44 (Ἦν δὲ ὁ Φίλιππος
ἀπὸ Βηθσαϊδά, ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ
Πέτρου.) 45 Εὑρίσκει Φίλιππος τὸν Ναθαναὴλ
καὶ λέγει αὐτῷ, «Ὃν ἔγραψεν Μωσῆς† ἐν τῷ
Νόμῳ—καὶ οἱ Προφῆται—εὑρήκαμεν· Ἰησοῦν

---

* **1:39** ωρα f^{35} $\mathfrak{P}^{66,75}$א,A,B,C,W [95%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ 1 δε [5%] TR † **1:41** πρωτος f^{35} אW [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ πρωτον $\mathfrak{P}^{66,75}$A,B [5%] NU ‡ **1:41** μεσιαν f^{35} [95%] CP,HF,RP ¦ μεσσιαν $\mathfrak{P}^{66,75}$א,A,B,W [5%] OC,TR,NU § **1:41** μεθερμηνευομενον *rell* ¦ 1 ο [5%] TR * **1:42** και f^{35} A,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75,119v}$אB [0.5%] NU ¦ ουτος [0.5%] † **1:42** εμβλεψας f^{35} $\mathfrak{P}^{66,106}$א,A,B [80%] HF,RP,OC,NU ¦ 1 δε $\mathfrak{P}^{75}$ [20%] CP,TR ¦ και 1 W ‡ **1:42** ιωνα f^{35} A (99.2%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ ιωαννου $\mathfrak{P}^{66,75,106}$א(B)W (0.5%) NU ¦ ιωανα (0.4%) § **1:43** ηθελησεν f^{35} $\mathfrak{P}^{66,75,120}$א,A,B,W [80%] CP,HF,RP,NU ¦ 1 ο ιησους [20%] OC,TR * **1:43** αυτω f^{35} [50%] OC,TR ¦ 1 ο ιησους $\mathfrak{P}^{66,75}$(א)A,B,W [50%] CP,HF,RP,NU † **1:45** μωσης f^{35} אA [95%] CP,HF,RP,TR ¦ μωυσης $\mathfrak{P}^{66,75}$B,W [5%] OC,NU

τὸν‡ υἱὸν§ Ἰωσήφ, τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ.»* 46 Καὶ
εἶπεν αὐτῷ Ναθαναήλ, «Ἐκ Ναζαρὲτ δύναταί τι
ἀγαθὸν εἶναι;» Λέγει αὐτῷ† Φίλιππος,
«Ἔρχου καὶ ἴδε.»
47 Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Ναθαναὴλ ἐρχόμενον
πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ, «Ἴδε, ἀληθῶς
Ἰσραηλίτης ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστιν.» 48 Λέγει
αὐτῷ Ναθαναήλ, «Πόθεν με γινώσκεις;»
Ἀπεκρίθη‡ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, «Πρὸ τοῦ
σε Φίλιππον φωνῆσαι, ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν,
εἶδόν σε.» 49 Ἀπεκρίθη Ναθαναὴλ καὶ λέγει
αὐτῷ§ «Ῥαββί, σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ
ὁ Βασιλεὺς* τοῦ Ἰσραήλ.» 50 Ἀπεκρίθη
Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· «Ὅτι εἶπόν σοι,†
‹Εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς,› πιστεύεις;
Μείζω τούτων ὄψει.»‡ 51 Καὶ λέγει
αὐτῷ,
«Ἀμήν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ᾽ ἄρτι ὄψεσθε§

---

‡ **1:45** τον f^{35} A,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75,106}$ℵB [0.5%] NU § **1:45** υιον f^{35} A [40%] CP ¦ 1 του $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB [60%] HF,RP,OC,TR,NU ¦ τω W * **1:45** ναζαρετ f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,B [80%] CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ ναζαρεθ $\mathfrak{P}^{75,106}$W [20%] (Both times.) † **1:46** αυτω f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 ο $\mathfrak{P}^{75}$B [0.5%] [NU] ‡ **1:48** απεκριθη *rell* ¦ 1 ο ℵ [10%] TR § **1:49** ναθαναηλ και λεγει αυτω f^{35} A (93.6%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 41 $\mathfrak{P}^{66,75}$B,W (1%) NU ¦ 12 ειπεν 4 (ℵ) (5%) ¦ 412 ειπεν (0.2%) ¦ two other variants (0.1%) * **1:49** ει ο βασιλευς f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵ [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 31 $\mathfrak{P}^{75}$A(B)W [2%] NU † **1:50** σοι f^{35} [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 οτι $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B [2%] NU ¦ οτι W ‡ **1:50** οψει f^{35} [70%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ οψη $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,W [30%] NU § **1:51** απ αρτι οψεσθε f^{35} A (96%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 12 οψεσθαι (3%) ¦ 3 $\mathfrak{P}^{66,75}$B (0.7%) NU ¦ οψεσθαι ℵW (0.3%)

τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου.»

2

Water into wine

1 Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν
Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ
ἐκεῖ. 2 Ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον. 3 Καὶ ὑστερήσαντος
οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν,
«Οἶνον οὐκ ἔχουσιν.» 4 Λέγει* αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς·
«Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; Οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου.»
5 Λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις, «Ὅ τι ἂν
λέγῃ† ὑμῖν, ποιήσατε.»

6 (Ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι λίθιναι ἓξ κείμεναι,
κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν Ἰουδαίων,‡
χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς.) 7 Λέγει
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, «Γεμίσατε τὰς ὑδρίας
ὕδατος.» Καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω. 8 Καὶ
λέγει αὐτοῖς, «Ἀντλήσατε νῦν, καὶ φέρετε
τῷ ἀρχιτρικλίνῳ.» Καὶ§ ἤνεγκαν. 9 Ὡς δὲ

---

* **2:4** λεγει f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$א [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ και 1 $\mathfrak{P}^{66}$A,B(W) [2%] [NU] † **2:5** λεγη f^{35} $\mathfrak{P}^{66,75}$אA,B,W [70%] HF,RP,OC,TR,NU ¦ λεγει [30%] CP ‡ **2:6** υδριαι λιθιναι εξ κειμεναι κατα τον καθαρισμον των ιουδαιων f^{35} A,N^{V} (95.4%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 λιθινοι 3456789 (0.5%) ¦ 13456789 (0.2%) ¦ 12456789 (0.2%) ¦ 12356789 (0.4%) ¦ 213567894 (–4 א) $\mathfrak{P}^{66(75)}$(א)B (0.9%) NU ¦ 123567894 W (0.2%) ¦ 213456789 (1%) ¦ 132456789 (0.2%) ¦ 124356789 (0.6%) ¦ five other variants (0.3%) § **2:8** και f^{35} A [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ οι δε $\mathfrak{P}^{66,75}$אB,N,W [5%] NU

ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ —οἶνον γεγενημένον, καὶ οὐκ ἤδει πόθεν ἐστίν (οἱ δὲ διάκονοι ἤδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ)— φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος 10 καὶ λέγει αὐτῷ· «Πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησιν, καὶ ὅταν μεθυσθῶσιν, τότε* τὸν ἐλάσσω. Σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι.»

11 Ταύτην ἐποίησεν τὴν ἀρχὴν† τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐφανέρωσεν τὴν δόξαν αὐτοῦ· καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

12 Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς Καπερναούμ‡— αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ§—καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας.

The first cleansing of the Temple—Passover, 27 AD

13 Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς Ἰεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς. 14 Καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας βόας

---

* **2:10** τοτε f^{35} A,N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,W [1%] NU † **2:11** εποιησεν την αρχην f^{35} ℵW [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 13 $\mathfrak{P}^{75}$A,B,N [5%] NU ¦ πρωτην 31 $\mathfrak{P}^{66}$ ‡ **2:12** καπερναουμ f^{35} A,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ καφαρναουμ $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB [0.5%] NU ¦ — W (omits phrase) (A similar statement obtains wherever the name occurs.) § **2:12** και η μητηρ αυτου και οι αδελφοι αυτου και οι μαθηται αυτου f^{35} A,N (91%) CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ 1-7,9-12 $\mathfrak{P}^{66,75}$B,0162 (0.5%) ¦ 1-7,9-11 (0.2%) ¦ 1-4,9-12,5-7 (3.2%) ¦ 9-12,1-3,5-8 W (0.4%) ¦ 1-8 א (2%) ¦ 1-4,9-12 (1.8%) ¦ 9-12,5-8 (0.2%) ¦ 1-4 (0.4%) ¦ four further variants (0.3%)

καὶ πρόβατα καὶ περιστεράς, καὶ τοὺς
κερματιστὰς καθημένους. 15 Καὶ ποιήσας
φραγέλλιον* ἐκ σχοινίων,† πάντας ἐξέβαλεν
ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τά τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας·
καὶ τῶν κολλυβιστῶν ἐξέχεεν τὸ κέρμα, καὶ
τὰς τραπέζας ἀνέστρεψεν.‡ 16 Καὶ τοῖς τὰς
περιστερὰς πωλοῦσιν εἶπεν· «Ἄρατε ταῦτα
ἐντεῦθεν· μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ Πατρός
μου οἶκον ἐμπορίου.» 17 Ἐμνήσθησαν δὲ§ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι γεγραμμένον ἐστίν, «Ὁ
ζῆλος τοῦ οἴκου σου καταφάγεταί* με.»
18 Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον
αὐτῷ, «Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα
ποιεῖς;» 19 Ἀπεκρίθη† Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς,
«Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν
ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν.» 20 Εἶπον οὖν οἱ
Ἰουδαῖοι, «Τεσσαράκοντα‡ καὶ ἓξ ἔτεσιν
ᾠκοδομήθη§ ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν
ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν;» 21 Ἐκεῖνος δὲ ἔλεγεν
περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ. 22 Ὅτε οὖν

---

* **2:15** φραγελλιον f^{35} ℵA,B,N (82.6%) CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ φραγγελιον (14.4%) ¦ ως 1 $\mathfrak{P}^{66,75}$W,0162 (3%) † **2:15** σχοινιων *rell* ¦ σχοινιου [1%] CP ¦ σχυνιων N ‡ **2:15** ανεστρεψεν f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$A,N,0162 (85.8%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ ανετρεψεν $\mathfrak{P}^{66}$B,W (9.2%) NU ¦ κατεστρεψεν ℵ (5%) ¦ two other variants (0.1%) § **2:17** δε f^{35} A,N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB [1%] NU ¦ και W * **2:17** καταφαγεται *rell* ¦ κατεφαγε [5%] TR ¦ καταφαγετε $\mathfrak{P}^{66}$W [1%] † **2:19** απεκριθη *rell* ¦ 1 ο ℵN [10%] TR ‡ **2:20** τεσσαρακοντα f^{35} [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ τεσσερακοντα $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,B [5%] NU ¦ μ $\mathfrak{P}^{75}$W ¦ τεσσερεκοντα N § **2:20** ωκοδομηθη f^{35} A,N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ οικοδομηθη $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB(W) [1%] NU

ἠγέρθη ἐκ* νεκρῶν, ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγεν† καὶ ἐπίστευσαν τῇ
Γραφῇ, καὶ τῷ λόγῳ ᾧ ‡ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς.
23 Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς§ Ἱεροσολύμοις ἐν
τῷ Πάσχα, ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν
εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ
σημεῖα ἃ ἐποίει. 24 Αὐτὸς δὲ ὁ * Ἰησοῦς
οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν† αὐτοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν
γινώσκειν πάντας, 25 καὶ ὅτι οὐ χρείαν εἶχεν
ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου, αὐτὸς
γὰρ ἐγίνωσκεν τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

3

Jesus and Nicodemus

1 Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων,
Νικόδημος ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων τῶν Ἰουδαίων. 2
Οὗτος ἦλθεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν νυκτὸς* καὶ
εἶπεν αὐτῷ, «Ῥαββί, οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ
ἐλήλυθας διδάσκαλος, οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ
σημεῖα δύναται† ποιεῖν ἃ σὺ ποιεῖς ἐὰν
μὴ

---

* **2:22** εκ *rell* ¦ 1 των [5%] CP † **2:22** ελεγεν f^{35} $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,N,W [90%] HF,RP,OC,NU ¦ 1 αυτοις [10%] CP,TR ‡ **2:22** ω f^{35} A,N,W (98.2%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ ον $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB (1%) NU ¦ αυτου (−ειπεν ο ιησους) (0.7%) ¦ two other variants (0.1%) § **2:23** τοις *rell* ¦ — [5%] TR * **2:24** ο f^{35} ℵA,N,W (99.2%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$B (0.5%) NU ¦ omit phrase (0.2%) † **2:24** εαυτον f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$N(W) [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ αυτον ℵA,B [1%] NU ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$ * **3:2** προς τον ιησουν νυκτος f^{35} N [60%] CP,TR ¦ 1 αυτον 4 $\mathfrak{P}^{66,75}$A,B,W [40%] HF,RP,OC,NU ¦ 41 αυτον ℵ † **3:2** ταυτα τα σημεια δυναται f^{35} [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 4123 $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,N [2%] NU ¦ 4231 W ¦ two other variants

ᾖ ὁ Θεὸς μετ᾽ αὐτοῦ.» 3 Ἀπεκρίθη‡ Ἰησοῦς
καὶ εἶπεν αὐτῷ, «Ἀμήν, ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή
τις γεννηθῇ Ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν
βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.» 4 Λέγει πρὸς αὐτὸν§
Νικόδημος· «Πῶς δύναται ἄνθρωπος
γεννηθῆναι, γέρων ὤν; Μὴ δύναται εἰς τὴν
κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν
καὶ γεννηθῆναι;» 5 Ἀπεκρίθη* Ἰησοῦς· «Ἀμήν,
ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος
καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν
βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. 6 Τὸ γεγεννημένον ἐκ
τῆς σαρκὸς σάρξ ἐστιν, καὶ τὸ γεγεννημένον
ἐκ τοῦ Πνεύματος πνεῦμά ἐστιν. 7 Μὴ
θαυμάσῃς ὅτι εἶπόν σοι, ‹Δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι
Ἄνωθεν.› 8 Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν
φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ᾽ οὐκ οἶδας πόθεν
ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει. Οὕτως ἐστὶν πᾶς ὁ
γεγεννημένος ἐκ τοῦ Πνεύματος.»
9 Ἀπεκρίθη Νικόδημος καὶ εἶπεν αὐτῷ, «Πῶς
δύναται ταῦτα γενέσθαι;» 10 Ἀπεκρίθη† Ἰησοῦς
καὶ εἶπεν αὐτῷ· «Σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραήλ,
καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις; 11 Ἀμήν, ἀμὴν λέγω
σοι ὅτι ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν καὶ ὃ ἑωράκαμεν
μαρτυροῦμεν, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ
λαμβάνετε. 12 Εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν καὶ
οὐ πιστεύετε, πῶς ἐὰν εἴπω ὑμῖν

‡ **3:3** απεκριθη f^{35} $\mathfrak{P}^{66,75}$B,W [50%] OC,NU ¦ 1 ο ℵA,N [50%] CP,HF,RP,TR § **3:4** αυτον f^{35} $\mathfrak{P}^{66,75}$B,N,W [40%] ¦ 1 ο ℵA [60%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] * **3:5** απεκριθη f^{35} $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,W (86.9%) CP,HF,RP,OC,NU ¦ 1 ο B,N (13.1%) TR † **3:10** απεκριθη *rell* ¦ 1 ο ℵN [20%] TR

τὰ ἐπουράνια πιστεύσετε;‡ 13 Καὶ οὐδεὶς
ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ
οὐρανοῦ καταβάς—ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου, ὁ ὢν
ἐν τῷ οὐρανῷ.§ 14 Καί, καθὼς Μωσῆς* ὕψωσεν
τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ
τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου, 15 ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων
εἰς αὐτὸν† μὴ ἀπόληται, ἀλλ'‡ ἔχῃ§ ζωὴν
αἰώνιον. 16 Οὕτως* γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν
κόσμον ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ† τὸν μονογενῆ
ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ
ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ‡ ζωὴν αἰώνιον. 17 Οὐ γὰρ
ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ§ εἰς τὸν
κόσμον ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ
κόσμος δι' αὐτοῦ. 18 Ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ
κρίνεται, ὁ δὲ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ
πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς

---

‡ **3:12** πιστευσετε f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,B [70%] CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ πιστευσητε W [29%] ¦ πιστευετε $\mathfrak{P}^{75}$ [1%] ¦ πιστευεται N § **3:13** ο ων εν τω ουρανω f^{35} (A)N (98.4%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{63,66,75}$ℵB,W (1%) NU ¦ 12 εκ του ουρανου (0.4%) ¦ two other variants (0.1%) * **3:14** μωσης f^{35} A [80%] CP,HF,RP,TR ¦ μωυσης $\mathfrak{P}^{63,66,75}$ℵB,N,W [20%] OC,NU † **3:15** εις αυτον f^{35} ℵT (96.8%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ εν αυτω $\mathfrak{P}^{75}$B,W (0.4%) NU ¦ επ αυτω $\mathfrak{P}^{66}$ (0.4%) ¦ επ 2 A (0.1%) ¦ two other variants (0.1%) ¦ long omissions (2.2%) [homoioteleuton] ‡ **3:15** μη απολητα αλλ f^{35} $\mathfrak{P}^{63}$A [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{36,66,75}$ℵB,W [1%] NU § **3:15** εχη *rell* ¦ εχει [40%] * **3:16** ουτως f^{35pt} $\mathfrak{P}^{63,66,75}$ℵA,B,W [60%] (I include this for the record, to show that the dropping of -ς before a consonant was not automatic.) † **3:16** αυτου f^{35} $\mathfrak{P}^{63}$A,T (97.5%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,W (0.4%) NU ¦ long omissions (2.1%) [homoioteleuton] ‡ **3:16** εχη *rell* ¦ εχει [30%] § **3:17** αυτου f^{35} $\mathfrak{P}^{63}$A [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,W [1%] NU

Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.
19 »Αὕτη δέ ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς
ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ
ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς, ἦν γὰρ
πονηρὰ αὐτῶν* τὰ ἔργα. 20 Πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα
πράσσων μισεῖ τὸ φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς
τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ.† 21 Ὁ
δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς
ἵνα φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα, ὅτι ἐν Θεῷ ἐστιν
εἰργασμένα.»

John the baptizer testifies again

22 Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ, εἰς τὴν Ἰουδαίαν γῆν, καὶ ἐκεῖ
διέτριβεν μετ᾽ αὐτῶν καὶ ἐβάπτιζεν. 23 Ἦν
δὲ καὶ‡ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνών, ἐγγὺς
τοῦ Σαλήμ,§ ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ. Καὶ
παρεγίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο· 24 οὔπω γὰρ ἦν
βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν ὁ Ἰωάννης.
25 Ἐγένετο οὖν ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν
Ἰωάννου μετὰ Ἰουδαίου* περὶ καθαρισμοῦ.
26 Καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ εἶπον

---

* **3:19** πονηρα αυτων f^{35} [80%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{66,75}$אA,B,W [20%] NU † **3:20** τα εργα αυτου f^{35} אB (82.3%) CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ 312 $\mathfrak{P}^{75}$A,W (9.6%) ¦ 123 οτι πονηρα εστιν $\mathfrak{P}^{66}$ (7.1%) ¦ 312 οτι πονηρα εστιν (0.3%) ¦ long omissions (0.8%) [homoioteleuton] ‡ **3:23** και f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$א [70%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 ο $\mathfrak{P}^{66}$A,B,N,W [30%] NU § **3:23** σαλημ f^{35} [60%] CP,HF,RP ¦ σαλειμ $\mathfrak{P}^{66,75}$אB,N [39%] OC,TR,NU ¦ σαλλειμ A ¦ σαλιμ W [1%] * **3:25** ιουδαιου f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$A,B,N(W) (85.5%) HF,RP,OC,NU ¦ ιουδαιων $\mathfrak{P}^{66}$א (13.5%) CP,TR ¦ lengthy omissions (1%)

αὐτῷ, «Ῥαββί, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ
Ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας —ἴδε, οὗτος
βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν.» 27
Ἀπεκρίθη Ἰωάννης καὶ εἶπεν· «Οὐ δύναται
ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδὲν† ἐὰν μὴ ᾖ
δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. 28 Αὐτοὶ
ὑμεῖς μοι‡ μαρτυρεῖτε ὅτι εἶπον,§ ‹Οὐκ εἰμὶ
ἐγὼ ὁ Χριστός,› ἀλλ᾽ ὅτι ‹Ἀπεσταλμένος εἰμὶ
ἔμπροσθεν ἐκείνου.› 29 Ὁ ἔχων τὴν νύμφην
νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου, ὁ
ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ
τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. Αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ
ἐμὴ πεπλήρωται. 30 Ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ
δὲ ἐλαττοῦσθαι.
31 »Ὁ Ἄνωθεν ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων
ἐστίν· ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς ἐκ τῆς γῆς ἐστιν, καὶ ἐκ
τῆς γῆς λαλεῖ. Ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος
ἐπάνω πάντων ἐστίν.* 32 Καὶ† ὃ ἑώρακεν καὶ
ἤκουσεν, τοῦτο μαρτυρεῖ· καὶ τὴν μαρτυρίαν
αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει. 33 Ὁ λαβὼν αὐτοῦ
τὴν μαρτυρίαν ἐσφράγισεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθής
ἐστιν. 34 Ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὰ ῥήματα

---

† **3:27** λαμβανειν ουδεν f^{35} A,N,W (89.3%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 ουδε εν $\mathfrak{P}^{66,75}$B (0.2%) NU ¦ λαβειν 2 א (0.6%) ¦ 1 αφ εαυτου 2 (4.5%) ¦ αφ εαυτου 12 (3.3%) ¦ 12 αφ εαυτου (1%) ¦ αφ εαυτου λαβειν 2 (1%) ¦ three other variants (0.2%) ‡ **3:28** μοι f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,B,D,N,W [70%] CP,OC,TR,NU ¦ —$\mathfrak{P}^{75}$א [30%] HF,RP § **3:28** ειπον f^{35} אA,D,N,W [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 οτι $\mathfrak{P}^{66,75}$ [0.2%] [NU] ¦ 1 εγω B ¦ 1 υμιν [1%] * **3:31** επανω παντων εστιν f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,B,W (97.1%) CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אD (0.8%) ¦ long omissions (2.2%) [homoioteleuton] † **3:32** και f^{35} A [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$אB,D,W [2%] NU

τοῦ Θεοῦ λαλεῖ, οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ
Θεὸς‡ τὸ Πνεῦμα. 35 Ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸν
καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. 36 Ὁ
πιστεύων εἰς τὸν Υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ
ἀπειθῶν τῷ Υἱῷ οὐκ ὄψεται τὴν§ ζωήν, ἀλλ᾽ ἡ
ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μενεῖ* ἐπ᾽ αὐτόν.»

Jesus and the Samaritans

4

1 Ὡς οὖν ἔγνω ὁ Ἰησοῦς* ὅτι ἤκουσαν οἱ
Φαρισαῖοι ὅτι Ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ
καὶ βαπτίζει ἢ Ἰωάννης 2 (καίτοιγε Ἰησοῦς
αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν, ἀλλ᾽ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ),
3 ἀφῆκεν τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἀπῆλθεν† εἰς τὴν
Γαλιλαίαν.

The setting

4 Ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς
Σαμαρείας. 5 Ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς‡
Σαμαρείας λεγομένην Συχάρ, πλησίον τοῦ
χωρίου οὗ§ ἔδωκεν Ἰακὼβ* Ἰωσὴφ τῷ υἱῷ
αὐτοῦ. 6 Ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ Ἰακώβ. Ὁ

---

‡ **3:34** ο θεος $\mathfrak{f}^{35}$ A,D [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$א(B)C,W [2%] NU § **3:36** την $\mathfrak{f}^{35}$ [50%] CP,HF ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$(א)A,B,C,D,W [50%] RP,OC,TR,NU * **3:36** μενεῖ $\mathfrak{f}^{35}$ [50%] (CP) ¦ μένει [50%] HF,RP,OC,TR,NU * **4:1** ο ιησους $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{66}$א D (21.7%) CP,NU ¦ ο κυριος $\mathfrak{P}^{75}$A,B,C,W (76.9%) HF,RP,OC,TR ¦ — (1.4%) † **4:3** απηλθεν $\mathfrak{f}^{35}$ A,B (91.1%) CP,HF,RP,OC ¦ 1 παλιν $\mathfrak{P}^{66,75}$א C,D,W (8.6%) TR,NU ¦ long omissions (0.3%) [homoioteleuton] ‡ **4:5** της *rell* ¦ — CP § **4:5** ου $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{66}$C,D,N,W [40%] CP ¦ ο $\mathfrak{P}^{75}$א A,B [60%] HF,RP,OC,TR,NU * **4:5** ιακωβ $\mathfrak{f}^{35}$ A,C,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 τω $\mathfrak{P}^{66,75}$א B [0.5%] [NU]

οὖν Ἰησοῦς, κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας,
ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ. Ὥρα ἦν ὡσεὶ† ἕκτη.

The woman

7 Ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς Σαμαρείας ἀντλῆσαι
ὕδωρ. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, «Δός μοι πιεῖν.»‡
8 (Οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς
τὴν πόλιν ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσιν.) 9 Λέγει
οὖν§ αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ Σαμαρεῖτις, «Πῶς σύ,
Ἰουδαῖος ὤν, παρ᾽ ἐμοῦ πιεῖν αἰτεῖς,* οὔσης
γυναικὸς Σαμαρείτιδος;»† (οὐ γὰρ συγχρῶνται
Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις).‡ 10 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς
καὶ εἶπεν αὐτῇ· «Εἰ ᾔδεις τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ,
καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, ‹Δός μοι πιεῖν,›§
σὺ ἂν ᾔτησας αὐτὸν καὶ ἔδωκεν ἂν σοι ὕδωρ
ζῶν.» 11 Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή·* «Κύριε, οὔτε
ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶν βαθύ· πόθεν

† **4:6** ωσει f^{35} [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ως $\mathfrak{P}^{66,75}$א,A,B,C,D,N,W [2%] NU ‡ **4:7** πιειν f^{35} A,N,W [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ πειν $\mathfrak{P}^{66,75}$B,C,D [1%] NU ¦ πιν א ¦ ποιειν [1%] § **4:9** ουν f^{35} $\mathfrak{P}^{66,75}$A,B,C,D,N,W (86.7%) CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ — א (13.3%) * **4:9** πιειν αιτεις f^{35} N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ πειν 2 $\mathfrak{P}^{75}$B,C,D [0.5%] NU ¦ πιν αιτις א ¦ πιν 2 A [0.5%] ¦ ετεις πειν $\mathfrak{P}^{66}$ ¦ πιν ετις W † **4:9** ουσης γυναικος σαμαρειτιδος f^{35} [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 231 A,B,C [0.3%] ¦ 213 $\mathfrak{P}^{75}$ ¦ 2 σαμαριτιδος 1 $\mathfrak{P}^{63}$N,W [0.3%] NU ¦ 2 σαμαριτιδος D ¦ σαμαριτιδος 1 $\mathfrak{P}^{66}$א [The early uncials do manage to spread themselves around!] ‡ **4:9** σαμαρειταις f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$A,B,C,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ σαμαριταις $\mathfrak{P}^{66}$W [0.5%] NU ¦ — אD omit clause § **4:10** πιειν f^{35} A,N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ πειν $\mathfrak{P}^{66,75}$B,C [0.5%] NU ¦ πιν אW ¦ two other readings * **4:11** η γυνη f^{35} ($\mathfrak{P}^{66}$)A,C,D,N,W (99.8%) CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ εκεινη א ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$B

οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; 12 Μὴ σὺ μείζων εἶ
τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ
φρέαρ καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιεν, καὶ οἱ υἱοὶ
αὐτοῦ καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ;» 13 Ἀπεκρίθη†
Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ· «Πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ
ὕδατος τούτου διψήσει πάλιν, 14 ὃς δ᾽ ἂν
πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ οὐ
μὴ διψήσῃ‡ εἰς τὸν αἰῶνα· ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ
δώσω αὐτῷ γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος
ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.» 15 Λέγει πρὸς
αὐτὸν ἡ γυνή, «Κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ,
ἵνα μὴ διψῶ μηδὲ ἔρχωμαι§ ἐνθάδε ἀντλεῖν.»
16 Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς,* «Ὕπαγε, φώνησον
τὸν ἄνδρα σου καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε.» 17 Ἀπεκρίθη
ἡ γυνὴ καὶ εἶπεν,† «Οὐκ ἔχω ἄνδρα.» Λέγει
αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· «Καλῶς εἶπας ὅτι ‹Ἄνδρα οὐκ
ἔχω›· 18 πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν
ὃν ἔχεις οὐκ ἔστιν σου ἀνήρ· τοῦτο ἀληθὲς
εἴρηκας.» 19 Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· «Κύριε,
θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ. 20 Οἱ πατέρες
ἡμῶν‡ ἐν τῷ ὄρει τούτῳ§ προσεκύνησαν,
καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν

---

† **4:13** απεκριθη *rell* ¦ 1 ο N [5%] TR ‡ **4:14** διψηση f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$W [90%] HF,RP,OC,TR ¦ διψησει $\mathfrak{P}^{75}$א,A,B(D)N [10%] CP,NU ¦ — C has long omission § **4:15** ερχωμαι f^{35} A,C,D,W [55%] OC,TR ¦ ερχομαι N [45%] CP,HF,RP ¦ διερχωμαι $\mathfrak{P}^{66}$א [alone] NU ¦ διερχομαι $\mathfrak{P}^{75}$B * **4:16** ο ιησους f^{35} D,N,W [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 2 (א)A [1%] ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$B,C [0.5%] NU † **4:17** ειπεν f^{35} (א)A,D,W [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 αυτω $\mathfrak{P}^{66}$B,C,N [10%] NU ¦ λεγει αυτω $\mathfrak{P}^{75}$ ‡ **4:20** ημων *rell* ¦ υμων OC § **4:20** τω ορει τουτω *rell* ¦ 312 [10%] TR

ὁ τόπος ὅπου δεῖ προσκυνεῖν.»* 21 Λέγει
αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· «Γύναι, πίστευσόν μοι† ὅτι
ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ οὔτε
ἐν Ἰεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ Πατρί.
22 Ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε· ἡμεῖς
προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν, ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ
τῶν Ἰουδαίων ἐστίν. 23 Ἀλλ'‡ ἔρχεται ὥρα,
καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ
προσκυνήσουσιν τῷ Πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ
ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ Πατὴρ τοιούτους ζητεῖ
τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν. 24 Πνεῦμα ὁ Θεός,
καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι
καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν.»
25 Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· «Οἶδα ὅτι Μεσίας§
ἔρχεται» (ὁ λεγόμενος Χριστός). «Ὅταν ἔλθῃ
ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα.»* 26 Λέγει
αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, «Ἐγώ εἰμι, ὁ λαλῶν σοι.»

The disciples

27 Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον† οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,
καὶ ἐθαύμασαν‡ ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει·
οὐδεὶς μέντοι εἶπεν, «Τί ζητεῖς;» ἢ «Τί λαλεῖς

---

* **4:20** δει προσκυνειν f^{35} [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,C,D,N,W [1%] NU † **4:21** γυναι πιστευσον μοι f^{35} N [96%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 πιστευον 3 A [1.5%] ¦ 1 πιστευε 3 D [2%] ¦ πιστευε 31 $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C,W [0.5%] NU ‡ **4:23** αλλ f^{35} C,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ αλλα $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,D,W [0.5%] NU § **4:25** μεσιας f^{35} [95%] CP,HF,RP ¦ μεσσιας $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,B,C,N,W [5%] OC,TR,NU ¦ μεσσειας $\mathfrak{P}^{75}$D * **4:25** παντα f^{35} A,D,N [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ απαντα $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C,W [1.5%] NU † **4:27** ηλθον *rell* ¦ ηλθαν B [alone] NU ¦ επηλθαν ℵ ‡ **4:27** εθαυμασαν f^{35} [80%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εθαυμαζον $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,C,D,N,W [20%] NU

μετ᾽ αὐτῆς;» 28 Ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν αὐτῆς
ἡ γυνὴ καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει
τοῖς ἀνθρώποις· 29 «Δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον ὃς
εἶπέν μοι πάντα ὅσα ἐποίησα· μήτι οὗτός ἐστιν
ὁ Χριστός;» 30 Ἐξῆλθον§ ἐκ τῆς πόλεως καὶ
ἤρχοντο πρὸς αὐτόν.
31 Ἐν δὲ* τῷ μεταξὺ ἠρώτων αὐτὸν οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ† λέγοντες, «Ῥαββί,‡ φάγε.» 32 Ὁ
δὲ εἶπεν αὐτοῖς, «Ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν
ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε.» 33 Ἔλεγον οὖν οἱ
μαθηταὶ§ πρὸς ἀλλήλους, «Μή τις ἤνεγκεν
αὐτῷ φαγεῖν;» 34 Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·
«Ἐμὸν βρῶμά ἐστιν ἵνα ποιῶ* τὸ θέλημα τοῦ
πέμψαντός με καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον.
35 Οὐχ† ὑμεῖς λέγετε ὅτι‡ ‹Τετράμηνός§ ἐστιν
καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται›; Ἰδού, λέγω ὑμῖν,
ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ θεάσασθε
τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσιν πρὸς θερισμὸν ἤδη.
36 Καὶ* ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει καὶ

---

§ **4:30** εξηλθον f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$A,B [60%] HF,RP,NU ¦ 1 ουν $\mathfrak{P}^{66}$ℵN,W [40%] CP,OC,TR ¦ και 1 C,D ¦ two other readings * **4:31** δε f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$A,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,C,D [0.5%] NU ¦ και W † **4:31** αυτου f^{35} N,W [50%] CP ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,C,D [50%] HF,RP,OC,TR,NU ‡ **4:31** ραββι f^{35} A,N [70%] CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ ραββει $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C,D,W [30%] § **4:33** μαθηται *rell* ¦ 1 αυτου [2%] CP * **4:34** ποιω f^{35} ℵA [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ποιησω $\mathfrak{P}^{66,75}$B,C,D,N,W [5%] NU † **4:35** ουχ *rell* ¦ ουκ CP ‡ **4:35** οτι f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$ [35%] CP ¦ 1 ετι $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,B,C,N,W [65%] HF,RP,OC,TR,NU § **4:35** τετραμηνος *rell* ¦ τετραμηνον W [5%] TR * **4:36** και f^{35} A,N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C,D,W [1%] NU

συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἵνα καὶ† ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ‡ καὶ ὁ θερίζων. 37 Ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινός§ ὅτι ‹Ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων καὶ ἄλλος ὁ θερίζων›· 38 ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκοπιάκασιν, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε.»

The Samaritans

39 Ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαρειτῶν* διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικός, μαρτυρούσης ὅτι «Εἶπέν μοι πάντα ὅσα† ἐποίησα.» 40 Ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαρεῖται,‡ ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ᾽ αὐτοῖς· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. 41 Καὶ πολλῷ πλείους ἐπίστευσαν§ διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ, 42 τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον ὅτι «Οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν, αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Χριστός.»*

---

† **4:36** και f^{35} ℵA,D [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$B,C,N,W [2%] NU ‡ **4:36** χαιρη f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,B,C(D)N,W [70%] CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ χαιρει [30%] ¦ χαιρων $\mathfrak{P}^{75}$ § **4:37** ο αληθινος f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,D (78.9%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 2 B,C,N,W (16.5%) NU ¦ αληθης (1.3%) ¦ two other variants (0.2%) ¦ long omissions $\mathfrak{P}^{75}$ (3.2%) [homoioteleuton] * **4:39** σαμαρειτων *rell* ¦ σαμαριτων $\mathfrak{P}^{66}$ℵD,W [1%] NU † **4:39** οσα f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,D,N,W (99.6%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ α $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,C (0.4%) NU ‡ **4:40** σαμαρειται *rell* ¦ σαμαριται $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,D,W [0.5%] NU § **4:41** επιστευσαν *rell* ¦ 1 εις αυτον N [2%] CP * **4:42** ο χριστος f^{35} A,D,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C,W [0.5%] NU

Jesus in Galilee

43 Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν
καὶ ἀπῆλθεν† εἰς τὴν Γαλιλαίαν. 44 (Αὐτὸς
γὰρ ὁ ‡ Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν ὅτι προφήτης
ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει.) 45 Ὅτε
οὖν ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν
οἱ Γαλιλαῖοι, πάντα ἑωρακότες ἃ § ἐποίησεν
ἐν Ἰεροσολύμοις, ἐν τῇ ἑορτῇ· καὶ αὐτοὶ γὰρ
ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν.

Jesus heals at a distance

46 Ἦλθεν οὖν πάλιν ὁ Ἰησοῦς* εἰς τὴν Κανᾶ
τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησεν τὸ ὕδωρ οἶνον.
Καὶ ἦν τις βασιλικὸς οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει ἐν
Καπερναούμ. 47 Οὗτος ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς
ἥκει ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν,
ἀπῆλθεν πρὸς αὐτὸν καὶ ἠρώτα αὐτὸν† ἵνα
καταβῇ καὶ ἰάσηται αὐτοῦ‡ τὸν υἱόν, ἤμελλεν§
γὰρ ἀποθνήσκειν. 48 Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς
αὐτόν, «Ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδητε, οὐ μὴ
πιστεύσητε.» 49 Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλικός,
«Κύριε, κατάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον

---

† **4:43** εκειθεν και απηλθεν f^{35} A,N (92.6%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 12 ηλθεν (2.4%) ¦ 23 (2.3%) ¦ 1 $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C,D,W (2.2%) NU ¦ seven other variants (0.5%) ‡ **4:44** ο f^{35} N [80%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,C,D,W [20%] NU § **4:45** α f^{35} ℵD [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ οσα $\mathfrak{P}^{66,75}$A,B,C(N)W [5%] NU * **4:46** παλιν ο ιησους f^{35} A(N) [84%] CP,HF,RP,OC ¦ 1 $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C,D,W [1%] NU ¦ 231 [15%] TR † **4:47** αυτον f^{35} A,N [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C,D,W [2%] NU ‡ **4:47** αυτου *rell* ¦ αυτον [1%] CP § **4:47** ημελλεν f^{35} $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,C,D,N,W [50%] CP,OC,TR,NU ¦ εμελλεν [50%] HF,RP

μου.» 50 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, «Πορεύου· ὁ υἱός
σου ζῇ.» Καὶ* ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ᾧ
† εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,‡ καὶ ἐπορεύετο.
51 Ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος, οἱ δοῦλοι
αὐτοῦ ἀπήντησαν§ αὐτῷ καὶ ἀπήγγειλαν*
λέγοντες, ὅτι «Ὁ παῖς σου† ζῇ.» 52 Ἐπύθετο οὖν
παρ᾽ αὐτῶν τὴν ὥραν‡ ἐν ᾗ κομψότερον
ἔσχεν. Καὶ εἶπον§ αὐτῷ ὅτι «Χθὲς* ὥραν
ἑβδόμην ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός.» 53 Ἔγνω
οὖν ὁ πατὴρ† ὅτι ἐν‡ ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐν ᾗ εἶπεν
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι§ «Ὁ υἱός σου ζῇ.» Καὶ
ἐπίστευσεν

---

* **4:50** και f^{35} A,C,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,D,W [0.5%] NU † **4:50** ω f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$D,N,W [97.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ον $\mathfrak{P}^{75}$A,B [0.5%] NU ¦ — ℵC [0.5%] ¦ ο [1%] ¦ ων [0.5%] ‡ **4:50** ο ιησους *rell* ¦ 2 [5%] TR ¦ του ιησου ℵ § **4:51** απηντησαν f^{35} (A) [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ υπηντησαν $\mathfrak{P}^{66,75}$(ℵ)B,C(D)N(W) [10%] NU * **4:51** και απηγγειλαν f^{35} $\mathfrak{P}^{39(66)}$A,C(W) (88.9%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 ανηγγειλαν (9%) ¦ 1 ηγγειλαν (ℵ)(D) (0.3%) ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$B,N (1.9%) NU † **4:51** ο παις σου f^{35} (77.8%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 υιος 3 D,N (20.1%) ¦ 12 αυτου $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,W (0.9%) NU ¦ 2 αυτου C (alone) ¦ 1 υιος αυτου (1%) ¦ conflation (0.2%) ‡ **4:52** παρ αυτων την ωραν f^{35} [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 3412 $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,C,D,N,W [5%] NU ¦ 34 εκεινην $\mathfrak{P}^{75}$B § **4:52** και ειπον (ειπαν D) f^{35} ℵA(D) [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 2 $\mathfrak{P}^{66}$ ¦ 2 ουν $\mathfrak{P}^{75}$B,C,N,W [2%] ¦ ειπαν ουν [none!] NU * **4:52** χθες f^{35} [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εχθες $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,C,D,N,W [2%] NU † **4:53** πατηρ f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$ℵA,B,D,W (90.4%) CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ 1 αυτου $\mathfrak{P}^{66}$C,N,T (8.8%) ¦ 1 του παιδος (0.5%) ¦ long omissions (0.2%) ‡ **4:53** εν f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,D,N,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,C [1%] § **4:53** οτι f^{35} D,N,W [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,C [2%] NU

αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη. 54 Τοῦτο* πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

Jesus returns to Jerusalem—Passover, 28 AD

5

1 Μετὰ ταῦτα ἦν ἡ * ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ † Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα.

The pool of Bethesda

2 Ἔστιν‡ δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, ἐπὶ τῇ Προβατικῇ, κολυμβήθρα ἡ ἐπιλεγομένη Ἑβραϊστὶ Βηθεσδά,§ πέντε στοὰς ἔχουσα. 3 Ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος πολὺ* τῶν ἀσθενούντων —τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν— ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν† 4 ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρα καὶ ἐτάρασσεν‡ τὸ ὕδωρ— ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ

---

* **4:54** τουτο f^{35} ℵA,D,N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 δε $\mathfrak{P}^{66,75}$B,C,W [1%] NU * **5:1** η f^{35} ℵC [50%] CP,HF,RP,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$A,B,D,N,T,W [50%] TR,NU † **5:1** ο f^{35} ℵC(N)W [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$A,B,D [2%] NU ‡ **5:2** εστιν *rell* ¦ εστη CP [Note the present tense; John was writing before A.D. 70—see the next to the last footnote in John.] § **5:2** βηθεσδα f^{35} A,C(N) (98%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ βηθεσθα (1.2%) ¦ βηθσαιδα $\mathfrak{P}^{75}$B,T,W (0.4%) ¦ βηδσαιδαν $\mathfrak{P}^{66}$ ¦ βηθζαθα ℵ (0.3%) NU ¦ βελζεθα D (Is the choice of NU not curious?) * **5:3** πολυ f^{35} A,D [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C,D,W [1%] NU † **5:3** εκδεχομενων (απεκδεχομενων 1.6%) την του υδατος κινησιν f^{35} (D)W (99.3%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,C,T (0.7%) NU ‡ **5:4** εταρασσεν *rell* ¦ εταρασσετο [30%] CP,OC

ὕδατος ὑγιὴς ἐγίνετο ᾧ δήποτε κατείχετο νοσήματι.§

The man selected for healing

5 Ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριάκοντα ὀκτὼ ἔτη* ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ.† 6 Τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς κατακείμενον, καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ, «Θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι;» 7 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν, «Κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω ἵνα, ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλῃ‡ με εἰς τὴν κολυμβήθραν, ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει.» 8 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, «Ἔγειραι,§ ἆρον τὸν κράββατόν* σου καὶ περιπάτει.» 9 Καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος καὶ ἦρεν τὸν κράββατον αὐτοῦ καὶ περιεπάτει. 10 Ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ· «Σάββατόν ἐστιν·† οὐκ ἔξεστίν σοι ἆραι τὸν κράββατον.»‡

---

§ **5:4** The whole verse f^{35} (A) (99.2%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C,D,T,W (0.8%) NU * **5:5** τριακοντα οκτω ετη f^{35} B [50%] CP,RP,TR ¦ 1 και 23 ℵA,C,D [50%] HF,OC[NU] ¦ ετη λη $\mathfrak{P}^{66}$ ¦ λη $\mathfrak{P}^{75}$ ¦ μ και η 3 W † **5:5** ασθενεια f^{35} A [97%] CP,HF,RP,TR ¦ 1 αυτου $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C,D,W [3%] OC,NU ‡ **5:7** βαλη *rell* ¦ βαλλη [5%] TR ¦ βαλλει [2%] ¦ βαλει [2%] ¦ εμβαλη C § **5:8** εγειραι f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ [70%] CP,HF,RP,TR ¦ εγειρε $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,C,W [29%] OC,NU ¦ εγειρε και A,D [1%] * **5:8** κραββατον f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$ [70%] CP,HF,RP,TR ¦ κραβαττον $\mathfrak{P}^{66}$A,B,C,D,W [29%] OC,NU ¦ κραβακτον ℵ ¦ four other spellings (A similar statement obtains wherever the word occurs.) † **5:10** εστιν f^{35} [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 και $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,C,D,N,W [5%] NU ‡ **5:10** κραββατον f^{35} A,B [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 σου $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵC,D,N,W [5%] NU

11 Ἀπεκρίθη§ αὐτοῖς, «Ὁ ποιήσας με ὑγιῆ—
ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ‹Ἆρον τὸν κράββατόν σου
καὶ περιπάτει.› » 12 Ἠρώτησαν οὖν* αὐτόν,
«Τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπών σοι, ‹Ἆρον τὸν
κράββατόν σου† καὶ περιπάτει;› » 13 Ὁ δὲ ἰαθεὶς
οὐκ ᾔδει τίς ἐστιν, ὁ γὰρ Ἰησοῦς ἐξένευσεν,
ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ.
14 Μετὰ ταῦτα εὑρίσκει αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς
ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εἶπεν αὐτῷ· «Ἴδε, ὑγιὴς
γέγονας. Μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί
σοι‡ γένηται.» 15 Ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος καὶ
ἀνήγγειλεν τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ
ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ.

The Jews want to kill Jesus

16 Καὶ διὰ τοῦτο ἐδίωκον τὸν Ἰησοῦν οἱ
Ἰουδαῖοι§ καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι,*
ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ. 17 Ὁ δὲ
Ἰησοῦς† ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, «Ὁ Πατήρ μου
ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι.» 18 Διὰ

§ **5:11** απεκριθη f^{35} D [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ο δε 1 $\mathfrak{P}^{66}$ℵC,N,W [4.5%] NU ¦ ος δε 1 $\mathfrak{P}^{75}$A,B [0.5%] * **5:12** ουν f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$C,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,D [0.4%] NU ¦ omit verse A,W [homoioteleuton] † **5:12** τον κραββατον σου f^{35} [70%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 κραβαττον 3 D [29.5%] ¦ 1 κραβατον 3 N ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C [0.4%] NU ¦ omit verse A,W ‡ **5:14** τι σοι f^{35} ℵD,W [60%] CP,HF,RP,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{66,75}$A,B,C,N [40%] OC,NU § **5:16** τον ιησουν οι ιουδαιοι f^{35} A,N (95.2%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 3412 $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C,D,W (2%) NU ¦ 124 (1.1%) ¦ αυτον 34 (1.4%) ¦ three other variants (0.4%) * **5:16** και εζητουν αυτον αποκτειναι f^{35} A(N) (97.2%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C,D,W (2.8%) NU † **5:17** ιησους f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,D,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,W [0.5%]

τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι
ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυεν τὸ σάββατον
ἀλλὰ καὶ Πατέρα ἴδιον ἔλεγεν τὸν Θεόν, ἴσον
ἑαυτὸν ποιῶν τῷ Θεῷ.

Jesus addresses the Jews

He affirms His equality with the Father

19 Ἀπεκρίνατο οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν
αὐτοῖς·‡ «Ἀμήν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται
ὁ Υἱὸς ποιεῖν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ οὐδέν, ἐὰν μή
τι βλέπῃ§ τὸν Πατέρα ποιοῦντα· ἃ γὰρ ἂν
ἐκεῖνος ποιῇ,* ταῦτα καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως
ποιεῖ. 20 Ὁ γὰρ Πατὴρ φιλεῖ τὸν Υἱὸν καὶ
πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ· καὶ
μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς
θαυμάζητε. 21 Ὥσπερ γὰρ ὁ Πατὴρ ἐγείρει τοὺς
νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ Υἱὸς οὓς
θέλει ζωοποιεῖ. 22 Οὐδὲ γὰρ ὁ Πατὴρ κρίνει
οὐδένα ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκεν τῷ
Υἱῷ, 23 ἵνα πάντες τιμῶσιν τὸν Υἱὸν καθὼς
τιμῶσιν τὸν Πατέρα. Ὁ μὴ τιμῶν τὸν Υἱὸν οὐ
τιμᾷ τὸν Πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν.

The Son is the Just Judge

24 »Ἀμήν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὁ τὸν λόγον
μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με ἔχει

---

‡ **5:19** απεκρινατο ουν ο ιησους και ειπεν αυτοις f^{35} A [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 12345 ελεγεν 7 $\mathfrak{P}^{66}$ [0.3%] NU ¦ 12345 λεγει 7 [1%] ¦ απεκριθη 234567 D,N,W [0.5%] ¦ 125 ελεγεν 7 $\mathfrak{P}^{75}$ B ¦ ελεγεν 2734 א § **5:19** βλεπη *rell* ¦ βλεπει [30%] * **5:19** ποιη *rell* ¦ ποιει A [30%]

ζωὴν αἰώνιον· καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται ἀλλὰ
μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν.
25 »Ἀμήν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἔρχεται ὥρα,
καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται† τῆς
φωνῆς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες
ζήσονται.‡ 26 Ὥσπερ γὰρ ὁ Πατὴρ ἔχει ζωὴν
ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκεν καὶ τῷ Υἱῷ§ ζωὴν
ἔχειν ἐν ἑαυτῷ· 27 καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ
καὶ* κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν.
28 Μὴ θαυμάζετε τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα ἐν
ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται†
τῆς φωνῆς αὐτοῦ 29 καὶ ἐκπορεύσονται—οἱ τὰ
ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ
τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως.
30 Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ οὐδέν.
Καθὼς ἀκούω, κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ
δικαία ἐστίν, ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν
ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρός.‡

Four witnesses to Jesus

31 »Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ
μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής. 32 Ἄλλος
ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι

---

† **5:25** ακουσονται f^{35} A,D [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ακουσουσιν $\mathfrak{P}^{75}$B [0.5%] NU ¦ ακουσωσιν $\mathfrak{P}^{66}$א,W [1%]
‡ **5:25** ζησονται f^{35} A [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ζησουσιν $\mathfrak{P}^{66,75}$א,B,D,W [2%] NU ¦ one other reading § **5:26** εδωκεν και τω υιω f^{35} A,D [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 2341 $\mathfrak{P}^{66,75}$B [0.4%] NU ¦ — א ¦ 234 ζωην 1 W * **5:27** και f^{35} D [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$(א)A,B,N,W [1%] NU † **5:28** ακουσονται f^{35} A,D [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ακουσουσιν $\mathfrak{P}^{75}$B [0.5%] NU ¦ ακουσωσιν $\mathfrak{P}^{66}$אN,W [1%] ‡ **5:30** πατρος f^{35} [80%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$אA,B,D,N,W [20%] NU

ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ
ἐμοῦ. 33 Ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην καὶ
μεμαρτύρηκεν τῇ ἀληθείᾳ. 34 Ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ
ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω· ἀλλὰ
ταῦτα λέγω ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε. 35 Ἐκεῖνος ἦν
ὁ λύχνος, ὁ καιόμενος καὶ φαίνων, ὑμεῖς δὲ
ἠθελήσατε ἀγαλλιαθῆναι πρὸς ὥραν§ ἐν τῷ
φωτὶ αὐτοῦ. 36 Ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν
μείζω τοῦ Ἰωάννου, τὰ γὰρ ἔργα ἃ ἔδωκέν* μοι
ὁ Πατὴρ ἵνα τελειώσω αὐτά—αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ
ἐγὼ† ποιῶ—μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὅτι ὁ Πατήρ με
ἀπέσταλκεν.
37 »Καὶ ὁ πέμψας με Πατήρ, αὐτὸς‡
μεμαρτύρηκεν περὶ ἐμοῦ. Οὔτε φωνὴν
αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε§ οὔτε εἶδος αὐτοῦ
ἑωράκατε.* 38 Καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε
μένοντα ἐν ὑμῖν,† ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος,
τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. 39 Ἐρευνᾶτε‡
τὰς Γραφὰς ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς
ζωὴν αἰώνιον ἔχειν, καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ

§ **5:35** αγαλλιαθηναι προς ωραν f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,D,N [89.5%] HF,RP,OC,NU ¦ 231 A,W [0.5%] CP ¦ αγαλλιασθηναι 23 [10%] TR * **5:36** εδωκεν f^{35} A,D [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ δεδωκεν $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,N,W [5%] NU † **5:36** εγω f^{35} [96%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,B,D,N,W [4%] NU ‡ **5:37** αυτος f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,N (98.1%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ εκεινος $\mathfrak{P}^{75,95}$ℵB,W (0.8%) NU ¦ εκεινος 1 D (0.1%) ¦ — (0.1%) ¦ long omissions (0.8%) § **5:37** ακηκοατε πωποτε f^{35} [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{(66)75}$vℵA,B,D,N,W [5%] NU * **5:37** εωρακατε *rell* ¦ εορακατε $\mathfrak{P}^{75}$N [10%] ¦ εωρακαται $\mathfrak{P}^{66}$ † **5:38** μενοντα εν υμιν f^{35} A,D [96%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 231 $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,N,W [3%] NU ¦ 23 οντα [1%] ‡ **5:39** ερευνατε f^{35} A,D,W [99.6%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ερανατε $\mathfrak{P}^{66}$ℵB [0.4%] NU ¦ ερανατε N

μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ. 40 Καὶ οὐ θέλετε
ἐλθεῖν πρός με ἵνα ζωὴν ἔχητε.

The Jews are accused by Moses

41 »Δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω.
42 Ἀλλ᾽§ ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ
Θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς. 43 Ἐγὼ ἐλήλυθα
ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρός μου, καὶ οὐ
λαμβάνετέ με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι
τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε.* 44 Πῶς δύνασθε
ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀνθρώπων†
λαμβάνοντες καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ
μόνου Θεοῦ οὐ ζητεῖτε;
45 »Μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν
πρὸς τὸν Πατέρα· ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν,
Μωσῆς,‡ εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε. 46 Εἰ γὰρ
ἐπιστεύετε Μωσεῖ,§ ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί, περὶ
ἐμοῦ γὰρ* ἐκεῖνος ἔγραψεν. 47 Εἰ δὲ τοῖς
ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς
ἐμοῖς ῥήμασιν πιστεύσετε;»

Jesus is back in Galilee

---

§ **5:42** αλλ f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ αλλα $\mathfrak{P}^{75}$B,D,W [0.5%] NU * **5:43** ληψεσθε f^{35} [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ληψεσθαι [2.2%] ¦ λημψεσθαι ℵA,D,W [0.5%] ¦ λημψεσθε $\mathfrak{P}^{66,75}$B,N [0.3%] NU † **5:44** ανθρωπων f^{35} (22.6%) ¦ αλληλων $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,D,N,W (77.2%) CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ long omissions (0.2%) ‡ **5:45** μωσης f^{35} A [96%] CP,HF,RP,TR ¦ μωυσης $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,D,N,W [3%] OC,NU ¦ μωσεις [1%] § **5:46** μωσει f^{35} ℵA [50%] CP,HF,TR ¦ μωση [47%] RP ¦ μωυση [2%] ¦ μωυσει $\mathfrak{P}^{66,75}$B,D,N,W [1%] OC,NU * **5:46** εμου γαρ f^{35} D [25%] ¦ 21 $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,N,W [75%] CP,HF,RP,OC,TR,NU

6

1 Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς πέραν τῆς
θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας, τῆς Τιβεριάδος.
2 Καὶ ἠκολούθει* αὐτῷ ὄχλος πολύς, ὅτι
ἑώρων† αὐτοῦ‡ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν
ἀσθενούντων. 3 Ἀνῆλθεν δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ §
Ἰησοῦς καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ. 4 (Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ Πάσχα, ἡ ἑορτὴ τῶν
Ἰουδαίων.)

Food for 15,000

5 Ἐπάρας οὖν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμούς,*
καὶ θεασάμενος ὅτι πολὺς ὄχλος ἔρχεται πρὸς
αὐτόν, λέγει πρὸς τὸν† Φίλιππον, «Πόθεν
ἀγοράσομεν‡ ἄρτους ἵνα φάγωσιν οὗτοι;»
6 Τοῦτο δὲ ἔλεγεν πειράζων αὐτόν, αὐτὸς γὰρ
ᾔδει τί ἤμελλεν§ ποιεῖν. 7 Ἀπεκρίθη αὐτῷ*
Φίλιππος, «Διακοσίων δηναρίων ἄρτοι οὐκ

---

* **6:2** και ηκολουθει f^{35} A [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 2 δε $\mathfrak{P}^{66,75v}$ℵB,D,N,W [3%] NU † **6:2** εωρων f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵ (94%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ εωρουν (1.5%) ¦ εθεωρουν B,D,N (2.6%) NU ¦ εθεωρων $\mathfrak{P}^{75}$A (0.5%) ¦ εωρακεν (1.1%) ¦ θεωρουντες W (0.1%) ¦ three other variants (0.2%) ‡ **6:2** αυτου f^{35} N [80%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,B,D,W [20%] NU § **6:3** ο f^{35} A,N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,D,W [1%] NU * **6:5** ο ιησους τους οφθαλμους f^{35} [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 3412 $\mathfrak{P}^{66}$A,B,D,N,W [9%] NU ¦ 342 ℵ ¦ 34 [1%] † **6:5** τον f^{35} A [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,D,N,W [1%] NU ‡ **6:5** αγορασομεν f^{35} [60%] CP,HF,RP,TR ¦ αγορασωμεν $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,B,D,N,W [40%] OC,NU § **6:6** ημελλεν f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$D [50%] CP ¦ εμελλεν $\mathfrak{P}^{75}$ℵA,B,N,W [50%] HF,RP,OC,TR,NU * **6:7** αυτω f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$A,B,D [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 ο $\mathfrak{P}^{66}$ℵN,W [0.5%] [NU]

ἀρκοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν† βραχύ τι‡ λάβῃ.» 8 Λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Ἀνδρέας, ὁ § ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου, 9 «Ἔστιν παιδάριον ἓν* ὧδε† ὃ ‡ ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους καὶ δύο ὀψάρια, ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν εἰς τοσούτους;»

10 Εἶπεν δὲ§ ὁ Ἰησοῦς, «Ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν.» Ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν τῷ τόπῳ· ἀνέπεσον* οὖν† οἱ ἄνδρες,‡ τὸν ἀριθμὸν ὡσεὶ§ πεντακισχίλιοι. 11 Ἔλαβεν δὲ* τοὺς ἄρτους ὁ Ἰησοῦς, καὶ εὐχαριστήσας

---

† **6:7** αυτων $\mathfrak{f}^{35}$ D [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ ℵA,B,N,W [3%] NU ‡ **6:7** τι $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{66}$ ℵA,N,W [99.7%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$ B,D [0.3%] § **6:8** ο *rell* ¦ — [1%] CP * **6:9** εν $\mathfrak{f}^{35}$ A [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ ℵB,D,N,W [3%] NU † **6:9** ὧδε *rell* ¦ ὅδε $\mathfrak{f}^{35}$ (I include this information for the record and so as not to lose sight of it, but since there is apparently no difference in meaning, I stay with the conventional pointing. However, in most manuscripts the difference between ὧδε and ᾧ δε is not clear, and the expedient adopted by $\mathfrak{f}^{35}$ removes the ambiguity. A similar statement obtains wherever the word occurs.) ‡ **6:9** ο $\mathfrak{f}^{35}$ ℵN [97%] CP,HF,RP,TR ¦ ος $\mathfrak{P}^{66}$ A,B,D,W [3%] OC,NU ¦ two other readings § **6:10** δε $\mathfrak{f}^{35}$ A,N,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ουν $\mathfrak{P}^{66}$ D [0.5%] ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$ ℵB [0.5%] NU * **6:10** ανεπεσον $\mathfrak{f}^{35}$ [70%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ανεπεσαν $\mathfrak{P}^{66}$ ℵA,B,D,N,W [30%] NU † **6:10** ουν *rell* ¦ — [30%] ‡ **6:10** οι ανδρες $\mathfrak{f}^{35}$ ℵB (83.5%) CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ 2 $\mathfrak{P}^{66,75}$ D,W (8.1%) ¦ 1 ανθρωποι 2 A (8.1%) ¦ 1 ανθρωποι (0.3%) ¦ τον αριθμον 2 N § **6:10** ωσει $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{66}$ A [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ως $\mathfrak{P}^{75}$ ℵB,D,N,W [1%] NU * **6:11** δε $\mathfrak{f}^{35}$ ℵN [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ουν $\mathfrak{P}^{28,66}$ A,B,D,W [1%] NU ¦ και [2%]

διέδωκεν† τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ‡ τοῖς
ἀνακειμένοις· ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν ὀψαρίων,
ὅσον ἤθελον. 12 Ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν λέγει
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, «Συναγάγετε τὰ
περισσεύσαντα τῶν κλασμάτων,§ ἵνα μή τι
ἀπόληται.» 13 Συνήγαγον οὖν καὶ ἐγέμισαν
δώδεκα κοφίνους κλασμάτων ἐκ τῶν πέντε
ἄρτων τῶν κριθίνων ἃ ἐπερίσσευσεν* τοῖς
βεβρωκόσιν.

14 Οἱ οὖν ἄνθρωποι, ἰδόντες ὃ ἐποίησεν
σημεῖον ὁ Ἰησοῦς,† ἔλεγον ὅτι «Οὗτός ἐστιν
ἀληθῶς ὁ Προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν
κόσμον.» 15 Ἰησοῦς οὖν, γνοὺς ὅτι μέλλουσιν
ἔρχεσθαι καὶ ἁρπάζειν αὐτὸν ἵνα ποιήσωσιν
αὐτὸν‡ βασιλέα, ἀνεχώρησεν πάλιν§ εἰς τὸ
ὄρος αὐτὸς μόνος.

Jesus walks on water

---

† **6:11** διεδωκεν f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$A,B,W (83.4%) CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ δεδωκεν (7.2%) ¦ εδωκεν $\mathfrak{P}^{28,66}$(ℵD)N (8.9%) ¦ διαδεδωκε (0.3%) ¦ three other variants (0.2%) ‡ **6:11** τοις μαθηταις οι δε μαθηται f^{35} D [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75v}$ℵA,B,N,W [3%] NU [an easy case of homoioarcton] § **6:12** των κλασματων f^{35} N [25%] ¦ κλασματα $\mathfrak{P}^{75}$ℵA,B [75%] CP,HF,RP,OC,TR,NU * **6:13** επερισσευσεν f^{35} ℵA [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ επερισσευσαν $\mathfrak{P}^{75}$B,D,W [0.5%] NU ¦ επεριεσευσεν N † **6:14** ο εποιησεν σημειον ο ιησους f^{35} A(N) (89.4%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 13245 (1.6%) ¦ 12453 (1%) ¦ 31245 (0.8%) ¦ το 31245 (5.7%) ¦ 1245 (0.3%) ¦ α 2 σημεια 45 (0.3%) ¦ 123 ℵD,W (0.5%) NU ¦ α 2 σημεια $\mathfrak{P}^{75}$B (0.3%) ¦ two other variants (0.1%) ‡ **6:15** αυτον f^{35} D(N) [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$ℵA,B,W [3%] NU § **6:15** παλιν f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$ℵA,B,D,N [50%] OC,TR,NU ¦ — W [50%] HF,RP ¦ παλιν ανεχωρησεν CP

16 Ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν, 17 καὶ ἐμβάντες
εἰς τὸ* πλοῖον ἤρχοντο πέραν τῆς θαλάσσης
εἰς Καπερναούμ.† Καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγόνει,
καὶ οὐκ‡ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς.
18 Ἥ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος
διηγείρετο.§ 19 Ἐληλακότες οὖν ὡς σταδίους
εἴκοσι πέντε ἢ τριάκοντα, θεωροῦσιν τὸν
Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ
ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν.
20 Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, «Ἐγώ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε.»
21 Ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ
εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο* ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν
ὑπῆγον.

22 Τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ ἑστηκὼς πέραν
τῆς θαλάσσης, ἰδὼν† ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ
ἦν ἐκεῖ εἰ μὴ ἕν, ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ,‡ καὶ ὅτι οὐ συνεισῆλθεν τοῖς

---

* **6:17** το f^{35} A,D,N,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$א B [1%] NU
† **6:17** καπερναουμ f^{35} A [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ καφαρναουμ $\mathfrak{P}^{75}$א B,D,N,W [1%] NU ‡ **6:17** ουκ f^{35} A [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ουπω $\mathfrak{P}^{75}$א B,D,N,W [3%] NU § **6:18** διηγειρετο f^{35} א A,D,N,W [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ διεγειρετο $\mathfrak{P}^{28}$B [2%] NU
* **6:21** το πλοιον εγενετο f^{35} א(D) [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 312 $\mathfrak{P}^{75}$A,B,N,W [5%] NU † **6:22** ιδων f^{35} [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ειδον $\mathfrak{P}^{75}$A,B [1%] NU ¦ ειδεν $\mathfrak{P}^{28}$א D [0.5%] ¦ ιδον N,W [0.5%] ‡ **6:22** εκεινο εις ο ενεβησαν οι μαθηται αυτου f^{35} (77.2%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 234567 D (1.9%) ¦ 134567 (0.7%) ¦ 12 ον 4567 (2%) ¦ 123 ανεβησαν 567 (12.9%) ¦ 123456 του ιησου א (0.9%) ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$A,B,N,W (4.2%) NU ¦ long omissions (0.2%) [homoioteleuton]

μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ πλοιάριον§
ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον —
23 ἄλλα δὲ* ἦλθεν† πλοιάρια‡ ἐκ Τιβεριάδος
ἐγγὺς τοῦ τόπου ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον,
εὐχαριστήσαντος τοῦ Κυρίου — 24 ὅτε οὖν
εἶδεν ὁ ὄχλος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ οὐδὲ
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν§ αὐτοὶ εἰς τὰ
πλοῖα* καὶ ἦλθον εἰς Καπερναούμ, ζητοῦντες
τὸν Ἰησοῦν. 25 Καὶ εὑρόντες αὐτὸν πέραν
τῆς θαλάσσης, εἶπον αὐτῷ, «Ῥαββί, πότε ὧδε
γέγονας;»

The Bread of Life

26 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν·
«Ἀμήν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι
εἴδετε† σημεῖα, ἀλλ᾽ ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν
ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. 27 Ἐργάζεσθε μὴ τὴν
βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην ἀλλὰ τὴν βρῶσιν
τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ Υἱὸς

§ **6:22** πλοιαριον f^{35} [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ πλοιον $\mathfrak{P}^{75}$A,B,D,N,W [5%] NU ¦ πλοιαν א * **6:23** δε f^{35} A(N)W (98.9%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$B(D) (0.7%) NU ¦ ουν א (alone) ¦ two other readings (0.4%) † **6:23** ηλθεν f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$A,B,W (84.7%) CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ ηλθον N (13.8%) ¦ ην (0.4%) ¦ — (0.5%) ¦ ελθοντων D (alone) ¦ απελθοντων א (alone) ¦ four other variants (0.5%) ‡ **6:23** πλοιαρια f^{35} A,N (98.5%) CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ πλοια $\mathfrak{P}^{75}$B,W (1.4%) ¦ πλοιων א (alone) ¦ πλοιαρειων D (alone) § **6:24** ενεβησαν f^{35} A,B,N,W (79.5%) CP,HF,RP,OC,NU ¦ 1 και (4.9%) TR ¦ ανεβησαν $\mathfrak{P}^{75}$א (13.1%) ¦ ανεβησαν και (1.8%) ¦ ελαβον D (0.6%) (א 4.3% omit αυτοι) * **6:24** τα πλοια f^{35} A [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 πλοιαρια $\mathfrak{P}^{75}$B(D)N,W [2%] NU ¦ το πλοιον א † **6:26** ειδετε *rell* ¦ ιδετε A,N [25%] ¦ ειδατε D

τοῦ Ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει· τοῦτον γὰρ ὁ Πατὴρ
ἐσφράγισεν ὁ Θεός.» 28 Εἶπον οὖν πρὸς
αὐτόν, «Τί ποιῶμεν‡ ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ
ἔργα τοῦ Θεοῦ;» 29 Ἀπεκρίθη§ Ἰησοῦς καὶ
εἶπεν αὐτοῖς, «Τοῦτό ἐστιν τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ,
ἵνα πιστεύσητε* εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος.»
30 Εἶπον οὖν αὐτῷ· «Τί οὖν ποιεῖς σὺ† σημεῖον
ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι; Τί ἐργάζῃ;
31 Οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ
ἐρήμῳ, καθώς ἐστιν γεγραμμένον· ‹Ἄρτον ἐκ
τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν.› »

32 Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Ἀμήν, ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, οὐ Μωσῆς‡ δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ᾽ ὁ Πατήρ μου δίδωσιν
ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν.
33 Ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ Θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ.»
34 Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, «Κύριε, πάντοτε
δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον.» 35 Εἶπεν δὲ§
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς.
Ὁ ἐρχόμενος πρός με* οὐ μὴ πεινάσῃ, καὶ

---

‡ **6:28** ποιωμεν *rell* ¦ ποιουμεν [3%] some TRs ¦ ποιησωμεν W [1%] ¦ two other readings § **6:29** απεκριθη f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$אW [70%] CP,HF,RP,OC ¦ 1 ο A,B,D,N [30%] TR[NU] * **6:29** πιστευσητε f^{35} [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ πιστευητε $\mathfrak{P}^{75}$A,B,N [1%] NU ¦ πιστευσηται D,W ¦ πιστευηται א † **6:30** συ *rell* ¦ — W [1 0%] ¦ σοι D ‡ **6:32** μωσης f^{35} A [50%] CP,RP,TR ¦ μωυσης $\mathfrak{P}^{75}$אB,W [50%] HF,OC,NU § **6:35** δε f^{35} A [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — B,W [0.5%] NU ¦ ουν אD [0.5%] * **6:35** με f^{35} A,D,W [99.8%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εμε $\mathfrak{P}^{75}$אB [0.2%] NU

ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ† πώποτε.
36 Ἀλλ᾽ εἶπον ὑμῖν ὅτι καὶ ἑωράκατέ με,‡ καὶ
οὐ πιστεύετε. 37 Πᾶν ὃ δίδωσίν μοι ὁ Πατὴρ
πρὸς ἐμὲ ἥξει, καὶ τὸν ἐρχόμενον πρός με§
οὐ μὴ ἐκβάλω* ἔξω. 38 Ὅτι καταβέβηκα ἐκ†
τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν
ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. 39 Τοῦτο δέ
ἐστιν τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρός,‡
ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέν μοι μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ,
ἀλλὰ§ ἀναστήσω αὐτὸ* ἐν† τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.
40 Τοῦτο δέ‡ ἐστιν τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός
με,§ ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν Υἱὸν καὶ πιστεύων
εἰς αὐτὸν ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω
αὐτὸν ἐγὼ* τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.»
41 Ἐγόγγυζον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ὅτι
εἶπεν, «Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ
οὐρανοῦ.» 42 Καὶ ἔλεγον· «Οὐχ οὗτός ἐστιν

---

† **6:35** διψηση f^{35} [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ διψησει $\mathfrak{P}^{66}$אA,B,W [5%] NU ¦ διψασει D ‡ **6:36** με f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$B,D,W [99.9%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — אA [alone] § **6:37** με f^{35} A,B,D,W [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εμε $\mathfrak{P}^{66,75}$א [3%] NU * **6:37** εκβαλω *rell* ¦ εκβαλλω [2%] CP † **6:38** εκ f^{35} אD [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ απο $\mathfrak{P}^{66}$A,B,W [2%] NU ‡ **6:39** πατρος f^{35} [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$(א)A,B(C)D,W [2%] NU § **6:39** αλλα *rell* ¦ αλλ D [10%] CP * **6:39** αυτο f^{35} $\mathfrak{P}^{66,75}$אA,B,C,D [50%] CP,RP,OC,TR,NU ¦ αυτον N,W [50%] HF † **6:39** εν f^{35} אA,D,N [60%] CP,OC,TR[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$B,C,W [40%] HF,RP ‡ **6:40** δε f^{35} [85%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ γαρ אA,B,C,D,N,W [13%] NU ¦ — $\mathfrak{P}^{(66)75}$ [2%] § **6:40** πεμψαντος με f^{35} A [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ πατρος μου $\mathfrak{P}^{66,75}$אB,C,D,N,W [6%] NU ¦ — [2%] ¦ 12 πατρος [2%] * **6:40** εγω f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$B,C,W [80%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 εν אN [18%] [NU] ¦ εν $\mathfrak{P}^{66}$A,D [1%] ¦ — [1%]

Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; Πῶς οὖν† λέγει οὗτος‡ ὅτι ‹Ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα;› »
43 Ἀπεκρίθη οὖν§ ὁ * Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· «Μὴ γογγύζετε μετ᾽ ἀλλήλων. 44 Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με ἐὰν μὴ ὁ Πατὴρ ὁ πέμψας με ἑλκύσῃ αὐτόν, καὶ ἐγὼ† ἀναστήσω αὐτὸν ἐν‡ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.
45 Ἔστιν γεγραμμένον ἐν τοῖς Προφήταις, ‹Καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ§ Θεοῦ.› Πᾶς οὖν* ὁ ἀκούων† παρὰ τοῦ Πατρὸς καὶ μαθὼν ἔρχεται πρός με.‡ 46 (Οὐχ ὅτι τὸν Πατέρα τις ἑώρακεν,§ εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ Θεοῦ—οὗτος ἑώρακεν τὸν Πατέρα.) 47 Ἀμήν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ* ἔχει ζωὴν αἰώνιον. 48 »Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. 49 Οἱ πατέρες

---

† **6:42** ουν f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,D,N (98.9%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ νυν $\mathfrak{P}^{75}$B,C,T,W (0.6%) NU ¦ — (0.3%) ¦ three other variants (0.2%)
‡ **6:42** λεγει ουτος f^{35} A(W) (93.1%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 ουτως (0.9%) ¦ 1 αυτος (0.8%) ¦ 21 ℵN (0.4%) ¦ 1 $\mathfrak{P}^{66,75}$B,C,T (4.8%) NU ¦ 1 εαυτον D (alone) § **6:43** ουν f^{35} ℵA,D,N,W [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$B,C [3%] NU * **6:43** ο f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,C,D,N,W [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$ℵB [2%] NU † **6:44** και εγω f^{35} A [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ καγω $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C,D,N(W) [3%] NU ‡ **6:44** εν f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,B,C,D,N,W [90%] HF,RP,NU ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$ℵ [10%] CP,OC,TR § **6:45** διδακτοι *rell* ¦ 1 του [10%] TR * **6:45** ουν f^{35} A [98%] CP,HF,RP,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C,D,N,W [2%] OC,NU † **6:45** ακουων f^{35} D [85%] CP,HF,RP,OC ¦ ακουσας $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,C,N,W [15%] TR,NU ‡ **6:45** με f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,C,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εμε $\mathfrak{P}^{75}$ℵB [0.5%] NU § **6:46** τις εωρακεν f^{35} A [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{66}$ℵ(B)C,D(N)(W) [1%] NU * **6:47** εις εμε f^{35} A,C,D,N (99.5%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,T,W (0.5%) NU

ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ,† καὶ
ἀπέθανον. 50 Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ
οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ
καὶ μὴ ἀποθάνῃ. 51 Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ
τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. Ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου
τοῦ ἄρτου, ζήσεται‡ εἰς τὸν αἰῶνα. Καί, ὁ
ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω ἡ σάρξ μού ἐστιν, ἣν
ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς.»§

Chew flesh, drink blood

52 Ἐμάχοντο οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ
Ἰουδαῖοι* λέγοντες, «Πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν
δοῦναι τὴν σάρκα† φαγεῖν;» 53 Εἶπεν οὖν
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Ἀμήν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν
μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου
καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν
ἑαυτοῖς. 54 Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ
πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ
ἐγὼ‡ ἀναστήσω αὐτὸν§ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. 55 Ἡ
γὰρ σάρξ μου ἀληθῶς* ἐστιν βρῶσις, καὶ τὸ

† **6:49** το μαννα εν τη ερημω f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$א A [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 34512 B,C,D,W [0.5%] NU ‡ **6:51** ζησεται f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$B,C [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ζησει אD,W [1%] NU § **6:51** η σαρξ μου εστιν ην εγω δωσω υπερ της του κοσμου ζωης f^{35} [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1-4,8-12 $\mathfrak{P}^{66,75v}$B,C,D,W [1%] NU ¦ 8-12,1-4 א * **6:52** προς αλληλους οι ιουδαιοι *rell* ¦ 3412 C,D [3%] CP † **6:52** σαρκα f^{35} אC,D,W [99.7%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 αυτου $\mathfrak{P}^{66}$B [0.3%] [NU] ‡ **6:54** και εγω f^{35} [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ καγω $\mathfrak{P}^{66,75}$אA,B,C,D,W [5%] NU § **6:54** αυτον f^{35} $\mathfrak{P}^{66,75}$אA,B,D,W [75%] CP,HF,RP,TR,NU ¦ 1 εν C [25%] OC * **6:55** αληθως f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$(א)(D) (74.3%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ αληθης $\mathfrak{P}^{75}$B,C,T,W (24.5%) NU ¦ long omissions (1.2%) [homoioteleuton]

αἷμά μου ἀληθῶς† ἐστιν πόσις. 56 Ὁ τρώγων
μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ
μένει κἀγὼ ἐν αὐτῷ. 57 Καθὼς ἀπέστειλέν
με ὁ ζῶν Πατὴρ κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν Πατέρα,
καὶ ὁ τρώγων με, κἀκεῖνος ζήσεται‡ δι᾽ ἐμέ.
58 Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ§ οὐρανοῦ
καταβάς—οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν*
τὸ μάννα† καὶ ἀπέθανον· ὁ τρώγων μου‡
τοῦτον τὸν ἄρτον ζήσεται§ εἰς τὸν αἰῶνα.»
59 Ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν
Καπερναούμ.*

Jesus loses many followers

60 Πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ εἶπον·† «Σκληρός ἐστιν οὗτος ὁ λόγος·‡
τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν;» 61 Εἰδὼς δὲ
ὁ Ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ ὅτι γογγύζουσιν περὶ
τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· «Τοῦτο

† **6:55** αληθως f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ (74.7%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ αληθης $\mathfrak{P}^{75}$B,C,T,W (22.9%) NU ¦ — (א)(D) (1.2%) ¦ long omissions (1.2%) [homoioteleuton] ‡ **6:57** ζησεται f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ W [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ζησει $\mathfrak{P}^{75}$אB,N [10%] NU ¦ ζη C,D § **6:58** εκ του f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$אD,N,W (99.6%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ εξ $\mathfrak{P}^{75}$B,C,T (0.4%) NU * **6:58** υμων f^{35} אD,N (94%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ ημων (5.4%) ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$B,C,T,W (0.6%) NU † **6:58** το μαννα f^{35} N (92.3%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 12 εν τη ερημω (6.7%) ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$אB,C,D,T,W (1%) NU ‡ **6:58** μου f^{35} [30%] CP ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$אA,B,C,D,N,W [70%] HF,RP,OC,TR,NU § **6:58** ζησεται f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ D [85%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ζησει $\mathfrak{P}^{75}$אB,C,N [15%] NU ¦ ζηση (W) * **6:59** καπερναουμ f^{35} N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ καφαρναουμ $\mathfrak{P}^{66,75}$אA,B,C(D)W [1%] NU † **6:60** ειπον *rell* ¦ ειπαν (D) NU ‡ **6:60** ουτος ο λογος f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$ [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 231 $\mathfrak{P}^{66}$אB,C,D,N,W [5%] NU

ὑμᾶς σκανδαλίζει; 62 Ἐὰν οὖν θεωρῆτε§ τὸν
Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ
πρότερον; 63 Τὸ Πνεῦμά ἐστιν τὸ ζωοποιοῦν·
ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν. Τὰ ῥήματα ἃ
ἐγὼ λαλῶ* ὑμῖν πνεῦμά ἐστιν, καὶ ζωή ἐστιν.
64 Ἀλλ᾽ εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινες οἳ οὐ πιστεύουσιν.»
(Ἤδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ Ἰησοῦς τίνες εἰσὶν οἱ
μὴ πιστεύοντες, καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων
αὐτόν.) 65 Καὶ ἔλεγεν, «Διὰ τοῦτο εἴρηκα ὑμῖν
ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με ἐὰν μὴ ᾖ
δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ Πατρός μου.»†

66 Ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ‡ εἰς τὰ ὀπίσω καὶ οὐκέτι μετ᾽ αὐτοῦ
περιεπάτουν. 67 Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τοῖς
δώδεκα, «Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν;»
68 Ἀπεκρίθη οὖν§ αὐτῷ Σίμων Πέτρος· «Κύριε,
πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; Ῥήματα ζωῆς
αἰωνίου ἔχεις. 69 Καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν
καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς*

---

§ **6:62** θεωρητε *rell* ¦ θεωρειτε [30%] ¦ θεωρησηται 𝔓66 ¦ ειδηται W ¦ θεωρηται N * **6:63** λαλω f35 [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ λελαληκα ℵB,C,D,N,W [10%] NU † **6:65** μου f35 N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — 𝔓66ℵB,C,D,W [1%] NU ‡ **6:66** απηλθον των μαθητων αυτου f35 [90%] CP,HF,RP,TR ¦ 1 εκ 234 OC [4%] ¦ 2341 C,D,N,W [5%] ¦ 231 א ¦ εκ 2341 𝔓66B,T [1%] [NU] (According to *TuT* 4.6% have εκ, 95.4% do not, but the order of the surrounding words is not given.) § **6:68** ουν f35 [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — 𝔓66ℵB,C,N,W [10%] NU ¦ δε D * **6:69** ο χριστος ο υιος f35 N (99.5%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 123 αγιος 𝔓66 ¦ 3 αγιος 𝔓75vℵB,C,D,W (0.5%) NU

τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος.»† 70 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς‡
«Οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην; Καὶ
ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν.» 71 Ἔλεγεν δὲ
τὸν Ἰούδαν Σίμωνος Ἰσκαριώτην,§ οὗτος γὰρ
ἔμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι,* εἷς ὢν† ἐκ τῶν
δώδεκα.

7

Passover, 29 AD

1 Καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς μετὰ ταῦτα* ἐν
τῇ Γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ
περιπατεῖν ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι
ἀποκτεῖναι.

Jesus and His brothers

2 Ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων ἡ
Σκηνοπηγία. 3 Εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ
ἀδελφοὶ αὐτοῦ· «Μετάβηθι ἐντεῦθεν καὶ ὕπαγε
εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου

---

† **6:69** του θεου του ζωντος f^{35} N (97.7%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 12 $\mathfrak{P}^{66,75}$אB,C,D,W (1.8%) NU ¦ 34 (0.5%) ‡ **6:70** αυτοις f^{35} [70%] CP,HF ¦ 1 ο ιησους $\mathfrak{P}^{75}$B,C,N [30%] RP,OC,TR,NU ¦ 1 ιησους $\mathfrak{P}^{66}$ ¦ ιησους και ειπεν 1 א ¦ ο ιησους λεγων D § **6:71** ισκαριωτην f^{35} N (96.3%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ ισκαριωτου $\mathfrak{P}^{66,75}$B,C,W (2.8%) NU ¦ απο καρυωτου א (0.6%) ¦ ισκαριωτ (0.2%) ¦ σκαριωθ D * **6:71** εμελλεν αυτον παραδιδοναι f^{35} (א) (80.2%) CP,HF,RP,OC ¦ ημελλεν 23 $\mathfrak{P}^{66}$ (14.8%) TR ¦ 132 $\mathfrak{P}^{75}$B,C,N,W (3%) NU ¦ 213 (0.7%) ¦ ημελλεν 32 D (0.7%) ¦ 2 ημελλεν 3 (0.4%) ¦ two other variants (0.2%) † **6:71** ων f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$אN,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — B,C,D [0.5%] NU * **7:1** περιεπατει ο ιησους μετα ταυτα f^{35} [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 45123 $\mathfrak{P}^{66,75}$אA,C,D,W [10%] NU ¦ 4513 B ¦ 1 μετ αυτων 23 N

θεωρήσωσιν† τὰ ἔργα ἃ ‡ ποιεῖς· 4 οὐδεὶς
γὰρ ἐν κρυπτῷ τι§ ποιεῖ καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν
παρρησίᾳ εἶναι. Εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον
σεαυτὸν τῷ κόσμῳ.» 5 Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ
αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν.

6 Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Ὁ καιρὸς ὁ
ἐμὸς οὔπω πάρεστιν, ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος
πάντοτέ ἐστιν ἕτοιμος. 7 Οὐ δύναται ὁ κόσμος
μισεῖν ὑμᾶς, ἐμὲ δὲ μισεῖ ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ
περὶ αὐτοῦ ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν.
8 Ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην.* Ἐγὼ
οὔπω† ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, ὅτι ὁ
καιρὸς ὁ ἐμὸς‡ οὔπω πεπλήρωται.» 9 Ταῦτα δὲ
εἰπὼν αὐτοῖς§ ἔμεινεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ.

Jesus leaves Galilee—the last six months of His public ministry

10 Ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε
καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτήν,* οὐ φανερῶς,

---

† **7:3** θεωρησωσιν f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ [96%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ θεωρησουσιν $\mathfrak{P}^{75}$B,D,N,W [4%] NU ¦ θεωρουσιν א ‡ **7:3** τα εργα α f^{35} אD [30%] ¦ 12 σου 3 N,W [67.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ σου 123 $\mathfrak{P}^{66,75}$B [0.5%] NU ¦ 123 συ [2%] § **7:4** εν κρυπτω τι f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$D,W [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 312 $\mathfrak{P}^{75}$אB,N [5%] NU * **7:8** ταυτην f^{35} א [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$B,D,N,W [5%] NU † **7:8** ουπω f^{35} $\mathfrak{P}^{66,75}$B,N,T,W [96.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ουκ אD [3%] NU ¦ — [0.5%] ‡ **7:8** ο καιρος ο εμος f^{35} [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 342 $\mathfrak{P}^{66,75}$B,D,N,W [4.5%] NU ¦ 42 א [0.5%] § **7:9** αυτοις f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$B,T (87.5%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ αυτος $\mathfrak{P}^{66}$אD,N,W (8.3%) NU ¦ αυτου (0.5%) ¦ — (3.4%) ¦ two other variants (0.2%) * **7:10** τοτε και αυτος ανεβη εις την εορτην f^{35} D [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 5671234 $\mathfrak{P}^{66,75}$אB,N,W [5%] NU

ἀλλ᾽ ὡς† ἐν κρυπτῷ. 11 Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι
ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ καὶ ἔλεγον, «Ποῦ
ἐστιν ἐκεῖνος;» 12 Καὶ γογγυσμὸς πολὺς περὶ
αὐτοῦ ἦν‡ ἐν τοῖς ὄχλοις· οἱ μὲν ἔλεγον
ὅτι «Ἀγαθός ἐστιν,» ἄλλοι§ ἔλεγον, «Οὔ, ἀλλὰ
πλανᾷ τὸν ὄχλον.» 13 Οὐδεὶς μέντοι παρρησίᾳ
ἐλάλει περὶ αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον τῶν
Ἰουδαίων.

Jesus teaches in the Temple

14 Ἤδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσούσης, ἀνέβη ὁ *
Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐδίδασκεν. 15 Καὶ
ἐθαύμαζον† οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, «Πῶς οὗτος
γράμματα οἶδεν, μὴ μεμαθηκώς;» 16 Ἀπεκρίθη
οὖν‡ αὐτοῖς ὁ § Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· «Ἡ ἐμὴ
διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμή, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός
με. 17 Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν,
γνώσεται περὶ τῆς διδαχῆς, πότερον ἐκ τοῦ
Θεοῦ ἐστιν ἢ ἐγὼ ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ λαλῶ. 18 Ὁ ἀφ᾽
ἑαυτοῦ λαλῶν τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ, ὁ δὲ

---

† **7:10** αλλ ως f^{35} N,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ αλλα 2 $\mathfrak{P}^{66,75}$B [0.5%] [NU] ¦ 1 ℵD [0.5%] ‡ **7:12** πολυς περι αυτου ην f^{35} (89.3%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1423 ℵN (6.5%) ¦ 2341 $\mathfrak{P}^{75}$B,T,W (1.5%) NU ¦ 4123 (0.5%) ¦ 2314 (0.4%) ¦ 4231 (0.1%) ¦ 123 (0.4%) ¦ 124 (0.8%) ¦ 423 $\mathfrak{P}^{66}$D (alone) ¦ 14 (0.3%) ¦ two other readings (0.1%) § **7:12** αλλοι f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵD [95%] CP,HF,RP,OC ¦ 1 δε $\mathfrak{P}^{75}$B,N,W [5%] TR[NU] * **7:14** ο f^{35} D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB [0.5%] NU † **7:15** και εθαυμαζον f^{35} N [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 2 ουν $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,D,W [2%] NU ‡ **7:16** ουν *rell* ¦ — D [20%] TR § **7:16** ο f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$D(N)W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — ℵB [0.5%]

ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτόν, οὗτος ἀληθής ἐστιν, καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν.

Moses vs the Jews

19 »Οὐ Μωσῆς* δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον; Καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον. Τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι;» 20 Ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος καὶ εἶπεν,† «Δαιμόνιον ἔχεις· τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι;»
21 Ἀπεκρίθη‡ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· «Ἓν ἔργον ἐποίησα, καὶ πάντες θαυμάζετε.
22 Διὰ τοῦτο· Μωσῆς§ δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομήν (οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ Μωσέως* ἐστίν, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν πατέρων), καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε ἄνθρωπον. 23 Εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος Μωσέως,† ἐμοὶ χολᾶτε ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ; 24 Μὴ κρίνετε κατ᾽ ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε.»‡

Public opinion divided

25 Ἔλεγον οὖν τινες ἐκ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν· «Οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι;

---

* **7:19** μωσης $\mathfrak{f}^{35}$ [90%] CP,HF,RP,TR ¦ μωυσης $\mathfrak{P}^{66}$א,B,D,N,W [10%] OC,NU † **7:20** και ειπεν $\mathfrak{f}^{35}$ D,N [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$א,B,W [1%] NU ¦ 1 ειπον αυτω [4%] ‡ **7:21** απεκριθη *rell* ¦ 1 ο D,N,W [20%] TR § **7:22** μωσης $\mathfrak{f}^{35}$ [85%] CP,HF,RP,TR ¦ μωυσης $\mathfrak{P}^{66,75}$(א)B(D)N,W [15%] OC,NU * **7:22** μωσεως $\mathfrak{f}^{35}$ אN [95%] CP,HF,RP,TR ¦ μωυσεως $\mathfrak{P}^{66}$B,D,W [5%] OC,NU † **7:23** μωσεως $\mathfrak{f}^{35}$ [85%] CP,HF,RP,TR ¦ μωυσεως $\mathfrak{P}^{66,75}$אB(D)N,W [15%] OC,NU ‡ **7:24** κρινατε $\mathfrak{f}^{35}$ א [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ κρινετε $\mathfrak{P}^{66,75}$B,N [1%] NU ¦ κρεινετε D ¦ κρινεται W

26 Καὶ ἴδε, παρρησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ
λέγουσιν. Μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ
ἄρχοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς§ ὁ Χριστός;
27 Ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν· ὁ δὲ
Χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν
ἐστίν.»
28 Ἔκραξεν οὖν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων ὁ
Ἰησοῦς καὶ λέγων· «Κἀμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε
πόθεν εἰμί· καὶ ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα,
ἀλλ᾽ ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς
οὐκ οἴδατε. 29 Ἐγὼ* οἶδα αὐτὸν ὅτι παρ᾽ αὐτοῦ
εἰμι, κἀκεῖνός με ἀπέστειλεν.» 30 Ἐζήτουν οὖν
αὐτὸν πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ᾽ αὐτὸν
τὴν χεῖρα ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.
31 Πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν†
εἰς αὐτόν, καὶ ἔλεγον ὅτι‡ «Ὁ Χριστὸς ὅταν
ἔλθῃ, μήτι§ πλείονα σημεῖα* ποιήσει ὧν οὗτος
ἐποίησεν;» 32 Ἤκουσαν† οἱ Φαρισαῖοι τοῦ
ὄχλου γογγύζοντος περὶ αὐτοῦ ταῦτα, καὶ
ἀπέστειλαν ὑπηρέτας οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ

---

§ **7:26** αληθως $\mathfrak{f}^{35}$ [90%] HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,D,N,W [10%] CP,NU * **7:29** εγω $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$B,W [75%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ 1 δε $\mathfrak{P}^{66}$ℵD,N [25%] TR † **7:31** πολλοι δε εκ του οχλου επιστευσαν $\mathfrak{f}^{35}$ [93%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 345216 $\mathfrak{P}^{75v}$B [0.5%] NU ¦ 126345 $\mathfrak{P}^{66}$ℵD [0.5%] ¦ 345 ουν 6 [5%] ¦ 34516 [1%] ¦ 34 ουν 516 W ¦ 345 ου 16 N ‡ **7:31** οτι $\mathfrak{f}^{35}$ [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,D,N,W [5%] NU § **7:31** μητι $\mathfrak{f}^{35}$ N [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ μη $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,D,W [5%] NU * **7:31** σημεια $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,D,N,W [40%] CP,NU ¦ 1 τουτων [55%] HF,RP,OC,TR ¦ τουτων 1 [5%] † **7:32** ηκουσαν *rell* ¦ 1 ουν N [15%] ¦ 1 δε $\mathfrak{P}^{66}$ℵD ¦ και 1 [1%]

ἀρχιερεῖς‡ ἵνα πιάσωσιν αὐτόν.

33 Εἶπεν οὖν§ ὁ Ἰησοῦς· «Ἔτι μικρὸν χρόνον* μεθ᾽ ὑμῶν εἰμι, καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με.
34 Ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὑρήσετε† καί, ὅπου εἰμὶ ἐγὼ ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.»
35 Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς· «Ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὑρήσομεν αὐτόν; Μὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι καὶ διδάσκειν τοὺς Ἕλληνας; 36 Τίς ἐστιν οὗτος ὁ λόγος‡ ὃν εἶπεν, ‹Ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὑρήσετε§ καί, ὅπου εἰμὶ ἐγὼ ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν›;»

The last day of the feast

37 Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς, εἱστήκει ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔκραξεν, λέγων· «Ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με καὶ πινέτω.
38 Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ Γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος.» 39 (Τοῦτο δὲ εἶπεν περὶ τοῦ Πνεύματος, ὃ * ἤμελλον† λαμβάνειν οἱ

---

‡ **7:32** υπηρετας οι φαρισαιοι και οι αρχιερεις f^{35} [80%] CP,HF,RP,OC ¦ 234561 [10%] TR ¦ 564231 $\mathfrak{P}^{75}$(B)N,W [10%] NU ¦ 126453 $\mathfrak{P}^{66}$D ¦ τους 126453 א § **7:33** ουν *rell* ¦ 1 αυτοις [5%] TR * **7:33** μικρον χρονον f^{35} (D)N [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{66,75}$א(B)W [2%] NU † **7:34** ευρησετε f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵD,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 με $\mathfrak{P}^{75}$B,N [0.5%] [NU] ‡ **7:36** ουτος ο λογος f^{35} א [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 231 $\mathfrak{P}^{66,75v}$B,D,N,W [10%] NU § **7:36** ευρησετε f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵD,N,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 με $\mathfrak{P}^{75}$B [0.5%] [NU] * **7:39** ο f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$B [30%] NU ¦ ου $\mathfrak{P}^{66}$ℵD,N,W [70%] CP,HF,RP,OC,TR † **7:39** ημελλον f^{35} א [50%] ¦ εμελλον $\mathfrak{P}^{66,75}$B,D,N [50%] CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ — W

πιστεύοντες‡ εἰς αὐτόν, οὔπω γὰρ ἦν Πνεῦμα
Ἅγιον§ ὅτι* Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη.)
40 Πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου† ἀκούσαντες
τὸν λόγον‡ ἔλεγον, «Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ
Προφήτης.» 41 Ἄλλοι ἔλεγον, «Οὗτός ἐστιν
ὁ Χριστός.» Ἄλλοι ἔλεγον·§ «Μὴ γὰρ ἐκ τῆς
Γαλιλαίας ὁ Χριστὸς ἔρχεται; 42 Οὐχὶ* ἡ
Γραφὴ εἶπεν ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος Δαυίδ, καὶ
ἀπὸ Βηθλεέμ, τῆς κώμης ὅπου ἦν Δαυίδ, ὁ
Χριστὸς ἔρχεται;»† 43 Σχίσμα οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ
ἐγένετο‡ δι᾽ αὐτόν. 44 Τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ
αὐτῶν πιάσαι αὐτόν, ἀλλ᾽ οὐδεὶς ἐπέβαλεν
ἐπ᾽ αὐτὸν τὰς χεῖρας.

The operatives are empty-handed

---

‡ **7:39** πιστευοντες f^{35} ℵD,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ πιστευσαντες $\mathfrak{P}^{66}$B,W [0.5%] NU § **7:39** αγιον f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$N,W (97.1%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$ℵT (1.9%) NU ¦ 1 δεδομενον B (0.7%) ¦ 1 επ αυτοις D (alone) ¦ four other variants (0.3%) * **7:39** οτι *rell* ¦ 1 ο [15%] TR † **7:40** πολλοι ουν εκ του οχλου f^{35} N [97.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 3452 $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,D,W [2%] NU ¦ 1345 οι $\mathfrak{P}^{66}$ ¦ four other variants ‡ **7:40** τον λογον f^{35} (53.2%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ των λογων (18.5%) ¦ 12 αυτου (8.7%) ¦ 12 τουτον (7.8%) ¦ των λογων αυτου W (5.7%) ¦ των λογων τουτων $\mathfrak{P}^{75}$B,N,T (5.1%) NU ¦ αυτου των λογων τουτων $\mathfrak{P}^{66}$ℵD ¦ — (0.5%) ¦ five further variants (0.4%) § **7:41** αλλοι ελεγον f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵ(D) [85%] CP,HF,RP,OC ¦ 1 δε 2 [10%] TR ¦ οι δε 2 $\mathfrak{P}^{75}$B,N,W [2%] NU ¦ — [3%] * **7:42** ουχι f^{35} ℵ(D,W) [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ουχ $\mathfrak{P}^{66,75}$ [0.5%] NU ¦ ουκ B,N † **7:42** ο χριστος ερχεται f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵ(D) (97.1%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 312 $\mathfrak{P}^{75}$B,T,W (0.8%) NU ¦ 12 ερχετε N ¦ 3 (0.5%) ¦ long omissions (1.6%) ‡ **7:43** εν τω οχλω εγενετο f^{35} [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 4123 $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,N,W [1%] NU ¦ 4 εις τον οχλον D

45 Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς
ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς
ἐκεῖνοι, «Διὰ τί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν;»
46 Ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται, «Οὐδέποτε οὕτως
ἐλάλησεν ἄνθρωπος§ ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος.»*
47 Ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ Φαρισαῖοι·
«Μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε; 48 Μή τις ἐκ τῶν
ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτὸν ἢ ἐκ τῶν
Φαρισαίων; 49 Ἀλλ'† ὁ ὄχλος οὗτος, ὁ μὴ
γινώσκων τὸν νόμον, ἐπικατάρατοί‡ εἰσιν.»
50 Λέγει Νικόδημος πρὸς αὐτούς (ὁ ἐλθὼν
νυκτὸς πρὸς αὐτόν,§;* εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν), 51 «Μὴ
ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον ἐὰν μὴ
ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον† καὶ γνῷ τί
ποιεῖ;» 52 Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον‡ αὐτῷ· «Μὴ

§ 7:46 ουτως ελαλησεν ανθρωπος f^{35} [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 132 $\mathfrak{P}^{66}$א D ¦ 213 $\mathfrak{P}^{75}$B,N,W [1%] NU ¦ two other readings
* 7:46 ως ουτος ο ανθρωπος f^{35} (97.9%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1342 (0.4%) ¦ 1234 λαλει (0.4%) ¦ 12 λαλει 34 $\mathfrak{P}^{66}$א (0.2%) ¦ 12 λαλει D (0.2%) ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$B,T,W (1%) NU † 7:49 αλλ f^{35} אN,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ αλλα $\mathfrak{P}^{66}$B,D [0.5%] NU ‡ 7:49 επικαταρατοι f^{35} D,N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ επαρατοι $\mathfrak{P}^{66}$אB,W [1%] NU ¦ απαρατοι $\mathfrak{P}^{75}$ § 7:50 νυκτος προς αυτον f^{35} (89.1%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 231 D,N (8.2%) ¦ 23 $\mathfrak{P}^{66,75}$B,T,W (0.7%) NU ¦ 12 τον ιησουν (1.2%) ¦ long omissions א (0.8%) * 7:50 αυτον f^{35} N (95.8%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 το προτερον $\mathfrak{P}^{66}$(W) (2.7%) [NU] ¦ 1 προτερον $\mathfrak{P}^{75}$B,T (0.7%) ¦ 1 το πρωτον D (0.3%) ¦ omit clause א (0.5%) † 7:51 παρ αυτου προτερον f^{35} [85%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ πρωτον 12 $\mathfrak{P}^{66,75}$B,D,N,W [10%] NU ¦ πρωτον א ¦ 12 πρωτον [5%] ‡ 7:52 ειπον f^{35} א [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ειπαν $\mathfrak{P}^{66,75}$B,D,N,W [3%] NU

καὶ σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ; Ἐρεύνησον§ καὶ ἴδε, ὅτι προφήτης ἐκ τῆς Γαλιλαίας* οὐκ ἐγήγερται.»†,‡ 53 Καὶ ἀπῆλθεν§ ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

8

The Light of the world at work

---

§ **7:52** ερευνησον f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$D,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εραυνησον $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,W [0.5%] NU * **7:52** προφητης εκ της γαλιλαιας f^{35} ℵD,W (97.5%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 2341 $\mathfrak{P}^{75}$(B)N,T (2.2%) NU ¦ 234 o 1 $\mathfrak{P}^{66}$ ¦ two other readings (0.2%) † **7:52** εγηγερται f^{35} [70%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εγειρεται $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,D,W [10%] NU ¦ εγειγερται [20%] ¦ εγιρετε N ‡ **7:52** Verses 7:53–8:11 are omitted in about 15% of the extant MSS, including all the early uncials except Codex D (Codex C has a large lacuna from 7:3–8:34, while Codex A has a larger one, 6:50–8:52). For these verses I will cite the groups posited by von Soden as used in the H-F apparatus, rather than give percentages ($\mathbf{M}^7$ becomes f^{35}); however, Robinson's collations have demonstrated that Soden 'regularized' the data rather drastically, so the H-F apparatus may in fact be rather misleading. For all that, until Robinson's collations are fully analyzed, and the result made public, it's the best we can do, except that I personally checked all the f^{35} MSS (in Robinson's collations) and guarantee that the citation of f^{35} is correct—it represents 245 MSS in these verses. The two other large groups, $\mathbf{M}^{5\&6}$, do exist, although rather 'fuzzier' than Soden let on; if the lesser groups, $\mathbf{M}^{1,2,3,4}$, can actually be extracted from the morass of variation, they will presumably qualify as secondary developments, based on the three main groups. NU places the whole pericope within [[ ]], which means that it is regarded as a later addition. § **7:53** απηλθεν f^{35} $\mathbf{M}^{4pt,6}$ HF,OC ¦ απηλθον $\mathbf{M}^{4pt}$ ¦ επορευθη $\mathbf{M}^{3,5}$ CP,RP,TR ¦ επορευθησαν $\mathbf{M}^{1,2}$ D,NU

1 Ἰησοῦς δὲ* ἐπορεύθη εἰς τὸ Ὄρος τῶν
Ἐλαιῶν. 2 Ὄρθρου δὲ πάλιν† παρεγένετο‡ εἰς
τὸ ἱερόν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἤρχετο πρὸς αὐτόν·§
καὶ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς.

A dirty deal

3 Ἄγουσιν δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ
Φαρισαῖοι πρὸς αὐτὸν* γυναῖκα ἐπὶ† μοιχείᾳ
κατειλημμένην‡ καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν§
μέσῳ 4 λέγουσιν* αὐτῷ·† «Διδάσκαλε, ταύτην
εὕρομεν‡ ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ§ μοιχευομένην.* 5 Ἐν
δὲ† τῷ νόμῳ ἡμῶν Μωσῆς‡ ἐνετείλατο
τὰς

---

* **8:1** ιησους δε f^{35} $M^{1,2,3,5}$ D,CP,RP,OC,TR,NU ¦ και 1 M^{4} ¦ και ο 1 M^{6} HF † **8:2** παλιν f^{35} $M^{1,2,3,4,5}$ D,CP,RP,OC,TR,NU ¦ 1 βαθεως M^{6} HF ‡ **8:2** παρεγενετο f^{35} $M^{1,2,3,5}$ (D)CP,RP,OC,TR,NU ¦ ηλθεν ο ιησους M^{6} HF ¦ ηλθεν M^{4} § **8:2** προς αυτον *rell* ¦ — M^{5} RP * **8:3** προς αυτον f^{35} $M^{1pt,3pt,5,6pt}$ CP,HF,RP,TR ¦ — $M^{1pt,2,3pt,4,6pt}$ D,OC,NU † **8:3** επι f^{35} $M^{1,2,3,4,6}$ (D)CP,HF,OC,NU ¦ εν M^{5} RP,TR ‡ **8:3** κατειλημμενην *rell* ¦ καταληφθησαν M^{5} RP § **8:3** εν f^{35} $M^{1,2,5}$ D,CP,RP,OC,TR,NU ¦ 1 τω $M^{3,4,6}$ HF * **8:4** λεγουσιν f^{35} $M^{1,2,5}$ D,CP,RP,OC,TR,NU ¦ ειπον $M^{3,4,6}$ HF † **8:4** αυτω f^{35} $M^{1,2,3,4,6}$ CP,HF,OC,TR,NU ¦ 1 πειραζοντες M^{5} (D)RP ‡ **8:4** ταυτην ευρομεν f^{35} M^{6} CP,HF ¦ αυτη η γυνη κατεληφθη M^{5} RP,TR ¦ αυτη η γυνη ειληπται $M^{2,3,4}$ ¦ αυτη η γυνη κατειληπται M^{1} D,OC,NU § **8:4** αυτοφωρω f^{35} D [40%] HF,OC,TR,NU ¦ αυτοφορω [60%] CP,RP (This split cuts across party lines—33% of f^{35} reads -φορω—and so is not diagnostic.) * **8:4** μοιχευομενην f^{35} M^{6} CP,HF ¦ μοιχευομενη $M^{1,2,3,4,5}$ D,RP,OC,TR,NU † **8:5** εν δε *rell* ¦ και 1 OC ‡ **8:5** ημων μωσης f^{35} $M^{2,3pt,6}$ CP,HF ¦ 1 μωυσης OC ¦ 2 ημιν $M^{1pt,5}$ RP,TR ¦ ημιν 2 $M^{3pt,4}$ NU ¦ 1 (D)

τοιαύτας λιθοβολεῖσθαι.§ Σὺ οὖν τί λέγεις;»* 6 Τοῦτο δὲ ἔλεγον† πειράζοντες‡ αὐτόν, ἵνα ἔχωσιν§ κατηγορίαν κατ᾽* αὐτοῦ.
Ὁ δὲ Ἰησοῦς κάτω κύψας, τῷ δακτύλῳ ἔγραφεν† εἰς τὴν γῆν, μὴ προσποιούμενος.‡ 7 Ὡς δὲ ἐπέμενον ἐρωτῶντες§ αὐτόν, ἀνακύψας* εἶπεν πρὸς αὐτούς,† «Ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος‡ τὸν λίθον ἐπ᾽ αὐτῇ βαλέτω.»§ 8 Καὶ πάλιν κάτω κύψας* ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν. 9 Οἱ δὲ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐλεγχόμενοι,† ἐξήρχοντο

---

§ **8:5** λιθοβολεισθαι f^{35} $M^{1pt,5}$ CP,RP,TR ¦ λιθαζειν $M^{1pt,2,3,4,6}$ D,HF,OC,NU * **8:5** λεγεις f^{35} $M^{1pt,5,6pt}$ CP,RP,OC,TR,NU ¦ 1 περι αυτης $M^{1pt,2,3,4,6pt}$ D,HF † **8:6** ελεγον *rell* ¦ ειπον OC ‡ **8:6** πειραζοντες *rell* ¦ εκπειραζοντες OC § **8:6** εχωσιν *rell* ¦ σχωσιν OC * **8:6** κατηγοριαν κατ f^{35} $M^{2,3,4,6}$ CP,HF,OC ¦ κατηγορειν $M^{1,5}$ RP,TR,NU ¦ — D † **8:6** εγραφεν *rell* ¦ κατεγραφεν M^{2pt} D,NU ‡ **8:6** μη προσποιουμενος f^{35} $M^{1pt,5,6pt}$ CP,RP ¦ — $M^{1pt,2,3,4,6pt}$ D,HF,OC,TR,NU § **8:7** ερωτωντες f^{35} $M^{1,2pt,3,4,5}$ D,CP,RP,OC,TR,NU ¦ επερωτωντες $M^{2pt,6}$ HF * **8:7** ανακυψας f^{35} $M^{1pt,5}$ CP,RP,TR ¦ ανεκυψεν και $M^{2,3,4}$ D,OC,NU ¦ αναβλεψας M^{6} HF † **8:7** προς αυτους f^{35} M^{5} CP,RP,TR ¦ αυτοις $M^{1,2,3,4,6}$ D,HF,OC,NU ‡ **8:7** πρωτος *rell* ¦ πρωτον M^{5pt} RP § **8:7** τον λιθον επ αυτη βαλετω f^{35} CP,TR ¦ 3 αυτην 125 M^{5} RP ¦ 253 αυτην M^{6} HF ¦ 3 αυτην 52 $M^{1pt,2pt,4}$ D,NU ¦ 34512 $M^{2pt,3}$ ¦ 34125 M^{1pt} ¦ 523 αυτην OC (The reading of OC is found in 90 MSS and 270 lectionaries, as collated by Robinson—it dominates the lectionaries.) * **8:8** κατω κυψας *rell* ¦ κατακυψας D,NU † **8:9** και υπο της συνειδησεως ελεγχομενοι f^{35} $M^{5,6pt}$ CP,RP,TR ¦ — $M^{1,2,3,6pt}$ (D)HF,OC,NU ¦ 1 (M^{4})

εἷς καθ᾽ εἷς,‡ ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων
ἕως τῶν ἐσχάτων.§ Καὶ κατελείφθη μόνος ὁ
Ἰησοῦς,* καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ οὖσα.†
10 Ἀνακύψας δὲ ὁ Ἰησοῦς καὶ μηδένα
θεασάμενος πλὴν τῆς γυναικὸς‡ εἶπεν αὐτῇ·§
«Ποῦ εἰσιν ἐκεῖνοι οἱ κατήγοροί σου;* Οὐδείς
σε κατέκρινεν;» 11 Ἡ δὲ εἶπεν, «Οὐδείς, Κύριε.»
Εἶπεν δὲ αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς,† «Οὐδὲ ἐγώ σε
κατακρίνω·‡ πορεύου, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν§ μηκέτι
ἁμάρτανε.»*

Jesus dialogs with the Pharisees

12 Πάλιν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν†

---

‡ **8:9** καθ᾽ εἰς *rell* ¦ καθέις f^{35} CP (I include this information for the record and so as not to lose sight of it, but since the *theta* indicates the presence of aspiration (rough breathing) there is no ambiguity. I stay with the conventional pointing.) § **8:9** εως των εσχατων f^{35} $M^{1pt,2,3,4,6}$ CP,HF,TR ¦ — $M^{1pt,5}$ RP,OC,NU ¦ D is wild * **8:9** μονος ο ιησους f^{35} $M^{2,5,6pt}$ CP,HF,RP,TR ¦ 231 $M^{1pt,6pt}$ ¦ 23 $M^{3,4}$ OC ¦ 1 D,NU † **8:9** ουσα *rell* ¦ εστωσα M^{1pt} TR ‡ **8:10** και μηδενα θεασαμενος πλην της γυναικος f^{35} M^{5} CP,RP,TR ¦ ειδεν αυτην και $M^{3,4,6}$ HF ¦ — $M^{1,2}$ D,OC,NU § **8:10** αυτη f^{35} M^{5} CP,RP ¦ γυναι $M^{3pt,6}$ HF ¦ 1 γυναι $M^{1pt,2,3pt,4}$ OC,NU ¦ 1 η γυνη TR ¦ D is wild * **8:10** εκεινοι οι κατηγροι σου f^{35} $M^{5,6pt}$ CP,RP,TR ¦ 234 $M^{1,2pt,3,4,6pt}$ HF ¦ — M^{2pt} D,OC,NU † **8:11** ειπεν δε αυτη ο ιησους f^{35} $M^{1pt,6}$ CP,HF,TR ¦ 1245 $M^{2,5}$ RP,OC,NU ¦ 42513 $M^{3,4}$ ¦ 421 D ‡ **8:11** κατακρινω *rell* ¦ κρινω M^{5} RP § **8:11** και απο του νυν f^{35} $M^{1,2,3,6}$ CP,HF,OC[NU] ¦ 1 $M^{4pt,5}$ RP,TR ¦ — M^{4pt} ¦ 234 D * **8:11** 7:53–8:11 f^{35} D (85%) CP,HF,RP«OC»TR[[NU]] ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ א,B,N,T,W (15%) † **8:12** αυτοις ο ιησους ελαλησεν f^{35} [87%] CP,HF,RP,OC ¦ 2314 [5%] TR ¦ 1423 $\mathfrak{P}^{66}$ א(W) [5%] NU ¦ 143 $\mathfrak{P}^{75vid}$ B ¦ 4123 D [2%] ¦ 2341 [1%] ¦ 12341 N

λέγων· «Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Ὁ
ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ‡ ἐν τῇ
σκοτίᾳ, ἀλλ᾽ ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς.» 13 Εἶπον
οὖν αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι, «Σὺ περὶ σεαυτοῦ
μαρτυρεῖς· ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής.»
14 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· «Κἂν
ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ
μαρτυρία μου, ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον καὶ ποῦ
ὑπάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι ἢ §
ποῦ ὑπάγω. 15 Ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε·
ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα. 16 Καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγώ, ἡ
κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθής* ἐστιν· ὅτι μόνος οὐκ εἰμί,
ἀλλ᾽ ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με Πατήρ. 17 Καὶ ἐν τῷ
νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται ὅτι δύο ἀνθρώπων
ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν· 18 Ἐγώ εἰμι ὁ
μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ
ὁ πέμψας με Πατήρ.» 19 Ἔλεγον οὖν αὐτῷ, «Ποῦ
ἐστιν ὁ Πατήρ σου;» Ἀπεκρίθη† Ἰησοῦς· «Οὔτε
ἐμὲ οἴδατε οὔτε τὸν Πατέρα μου. Εἰ ἐμὲ ᾔδειτε,
καὶ τὸν Πατέρα μου ᾔδειτε ἄν.»‡ 20 Ταῦτα τὰ
ῥήματα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς§ ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ,
διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ

---

‡ **8:12** περιπατηση *rell* ¦ περιπατησει D [30%] TR § **8:14** η f^{35} $\mathfrak{P}^{39,66,75c}$B,D(N)T [40%] CP,OC,NU ¦ και $\mathfrak{P}^{75}$אW [50%] HF,RP,TR ¦ omit whole clause [10%] * **8:16** αληθης f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$אN (97.6%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ αληθινη $\mathfrak{P}^{75}$B,D,T,W (1%) NU ¦ αληθεια (0.2%) ¦ δικαια (1%) ¦ various omissions (0.3%) [homoioteleuton] † **8:19** απεκριθη f^{35} $\mathfrak{P}^{66,75}$B,D [85%] HF,RP,OC,NU ¦ 1 ο אN,W [15%] CP,TR ‡ **8:19** ηδειτε αν f^{35} (א) [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{39v,66,75}$B(N)W [2%] NU ¦ 1 D § **8:20** ο ιησους f^{35} (N) [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$אB,D,W [3%] NU

οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν, ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

"You will die in your sins"

21 Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς* «Ἐγὼ ὑπάγω, καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε. Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.» 22 Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, «Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει, ‹Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν›;» 23 Καὶ εἶπεν† αὐτοῖς· «Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ· ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί. Ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου‡ ἐστέ· ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. 24 Εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν· ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν.» 25 Ἔλεγον οὖν αὐτῷ, «Σὺ τίς εἶ;» Καὶ εἶπεν§ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Τὴν ἀρχὴν ὅ τι καὶ λαλῶ ὑμῖν. 26 Πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν, ἀλλ᾽ ὁ πέμψας με ἀληθής ἐστιν, κἀγὼ ἃ ἤκουσα παρ᾽ αὐτοῦ—ταῦτα λέγω* εἰς τὸν κόσμον.» 27 Οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν Πατέρα

---

* **8:21** ο ιησους f^{35} N (98%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{39,66,75}$ℵB,D,T,W (1.7%) NU ¦ omit clause (0.3%) † **8:23** και ειπεν f^{35} [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 ελεγεν $\mathfrak{P}^{75}$B,D,N,W [3%] NU ¦ ελεγεν ουν $\mathfrak{P}^{66}$ℵ ‡ **8:23** του κοσμου τουτου f^{35} ℵD,N (95.8%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 312 $\mathfrak{P}^{66,75}$B,T,W (0.7%) NU ¦ 12 (2%) ¦ various long omissions (1.5%) [homoioteleuton] § **8:25** και ειπεν f^{35} N [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 2 $\mathfrak{P}^{66,75}$B,W [9.5%] NU ¦ 2 ουν ℵD [0.5%] * **8:26** λεγω f^{35} [80%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ λαλω $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,D,N,W [20%] NU

αὐτοῖς ἔλεγεν. 28 Εἶπεν οὖν αὐτοῖς† ὁ Ἰησοῦς·
«Ὅταν ὑψώσητε τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου, τότε
γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι καὶ ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ ποιῶ
οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέν με ὁ Πατήρ μου,‡
ταῦτα λαλῶ. 29 Καὶ ὁ πέμψας με μετ᾽ ἐμοῦ
ἐστιν. Οὐκ ἀφῆκέν με μόνον ὁ Πατήρ,§ ὅτι ἐγὼ
τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε.»

"The Truth will make you free"

30 Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος, πολλοὶ
ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. 31 Ἔλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς
πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους·
«Ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ,
ἀληθῶς μαθηταί μού ἐστε· 32 καὶ γνώσεσθε τὴν
Ἀλήθειαν, καὶ ἡ Ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς.»
33 Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον* αὐτῷ·† «Σπέρμα
Ἀβραάμ‡ ἐσμεν καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν
πώποτε. Πῶς σὺ λέγεις ὅτι ‹Ἐλεύθεροι
γενήσεσθε›;» 34 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·
«Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν
ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστιν τῆς ἁμαρτίας. 35 Ὁ δὲ
δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ
υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. 36 Ἐὰν οὖν ὁ Υἱὸς
ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε.

---

† **8:28** αυτοις f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$N (97%) CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$B,T,W (0.8%) ¦ 1 παλιν (א)D (0.9%) ¦ παλιν 1 (1%) ¦ long omissions (0.2%) ‡ **8:28** μου f^{35} B [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵD,N,W [2%] NU § **8:29** ο πατηρ f^{35} N [96%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,D,W [4%] NU * **8:33** και ειπον f^{35} [30%] ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,D,N,W [70%] CP,HF,RP,OC,TR,NU † **8:33** αυτω f^{35} [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ προς αυτον $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB(D)W [1%] NU ¦ 1 οι ιουδαιοι N ‡ **8:33** ἀβρααμ f^{35} [50%] ¦ ἀβρααμ *rell*

37 Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε, ἀλλὰ ζητεῖτέ
με ἀποκτεῖναι ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν
ὑμῖν. 38 Ἐγὼ ὃ § ἑώρακα παρὰ τῷ Πατρί μου,*
λαλῶ, καὶ ὑμεῖς οὖν ὃ † ἑωράκατε‡ παρὰ τῷ
πατρὶ§ ὑμῶν* ποιεῖτε.»

"Your father is the devil"

39 Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον† αὐτῷ, «Ὁ πατὴρ
ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστιν.» Λέγει αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς· «Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραὰμ ἦτε,‡ τὰ ἔργα
τοῦ Ἀβραὰμ ἐποιεῖτε§ 40 νῦν δὲ ζητεῖτέ με
ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν
λελάληκα ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο
Ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν. 41 Ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ

---

§ **8:38** εγω o f^{35} (92.7%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ α 1 $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C,W (0.6%) NU ¦ 1 α D,N (4.8%) ¦ 1 (1.4%) ¦ 1 οσα (0.1%) ¦ various omissions (0.4%) [homoioteleuton] * **8:38** μου f^{35} ℵ(D)N (97.8%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$B,C(W) (1.1%) NU ¦ three other variants (0.2%) ¦ various long omissions (0.9%) [homoioteleuton] † **8:38** ο f^{35} [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ α $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C,D,N,W [10%] NU ‡ **8:38** εωρακατε f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵD,N (86.8%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ ηκουσατε $\mathfrak{P}^{75}$B,C,W (10%) NU ¦ εορακατε (2.4%) ¦ three other variants (0.2%) ¦ long omissions (0.7%) [homoioteleuton] § **8:38** τω πατρι f^{35} D,N (89.5%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ του πατρος $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C,W (9.8%) NU ¦ long omissions (0.7%) [homoioteleuton] * **8:38** υμων f^{35} ℵC(D)N (98.2%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ ημων (0.4%) ¦ μου (0.2%) ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$B,W (0.6%) NU ¦ long omissions (0.7%) [homoioteleuton] † **8:39** ειπον f^{35} W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ειπαν $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C,D,N [1%] NU ‡ **8:39** ητε f^{35} C,N,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εστε $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,D [1%] NU § **8:39** εποιειτε f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$ℵD,W [50%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ 1 αν C,N [50%] TR ¦ ποιειτε $\mathfrak{P}^{66}$B [0.5%]

ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν.» Εἶπον οὖν* αὐτῷ,
«Ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα· ἕνα
Πατέρα ἔχομεν —τὸν Θεόν.» 42 Εἶπεν οὖν†
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Εἰ ὁ Θεὸς Πατὴρ ὑμῶν ἦν,
ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ, ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον
καὶ ἥκω· οὐδὲ γὰρ ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ᾽
ἐκεῖνός με ἀπέστειλεν. 43 Διὰ τί τὴν λαλιὰν
τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε;—ὅτι οὐ δύνασθε
ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν. 44 Ὑμεῖς ἐκ τοῦ‡
πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας
τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν.
Ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ᾽ ἀρχῆς καὶ
ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ§ ἕστηκεν, ὅτι οὐκ ἔστιν
ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. Ὅταν λαλῇ* τὸ ψεῦδος,
ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἐστὶν καὶ
ὁ πατὴρ αὐτοῦ. 45 Ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν
λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι. 46 Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει
με περὶ ἁμαρτίας; Εἰ δὲ† ἀλήθειαν λέγω, διὰ τί
ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι; 47 Ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ τὰ
ῥήματα τοῦ Θεοῦ ἀκούει· διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ
ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐστέ.»
48 Ἀπεκρίθησαν οὖν‡ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ

---

* **8:41** ουν f^{35} $\mathfrak{P}^{66,75}$C,D,N [99%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — ℵB,W [1%] † **8:42** ουν f^{35} ℵD [70%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$B,C,N,W [30%] NU ‡ **8:44** του *rell* ¦ — [20%] TR
§ **8:44** ουχ f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$C [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ουκ $\mathfrak{P}^{66}$ℵB(D)N,W [10%] NU [In consequence, NU has the Imperfect of the verb, rather than the Perfect, and this choice is reflected in many translations.] * **8:44** λαλη *rell* ¦ λαλει N [20%] † **8:46** δε f^{35} [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C,N,W [5%] NU ¦ D omits verse 46 ‡ **8:48** ουν f^{35} [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C,D,N,W [5%] NU

εἶπον αὐτῷ, «Οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς ὅτι Σαμαρείτης§ εἶ σὺ καὶ δαιμόνιον ἔχεις;» 49 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· «Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω· ἀλλὰ τιμῶ τὸν Πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με. 50 Ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου· ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων. 51 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν* τηρήσῃ θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ, εἰς τὸν αἰῶνα.»

"Before Abraham was, I AM"

52 Εἶπον οὖν† αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· «Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. Ἀβραὰμ ἀπέθανεν καὶ οἱ προφῆται, καὶ σὺ λέγεις, ‹Ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ οὐ μὴ γεύσηται θανάτου‡ εἰς τὸν αἰῶνα.› 53 Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ, ὅστις ἀπέθανεν; Καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον. Τίνα σεαυτὸν σὺ§ ποιεῖς;» 54 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· «Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω* ἐμαυτόν, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστιν. Ἔστιν ὁ Πατήρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι ‹Θεὸς ἡμῶν† ἐστιν.› 55 Καὶ οὐκ

§ **8:48** σαμαρειτης f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$B,C,D [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ σαμαριτης $\mathfrak{P}^{66}$ℵN,W [1%] NU * **8:51** τον λογον τον εμον f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 142 $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,C,D,W [1%] NU † **8:52** ουν f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$D,N [99%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,C,W [1%] ‡ **8:52** ου μη γευσηται (γευσητε [5%]) θανατου f^{35} $\mathfrak{P}^{66,75}$A,C,D,N,W [85%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ 12 γευσεται 4 [15%] TR ¦ 123 ℵ ¦ θανατον 12 θεωρηση B § **8:53** συ f^{35} [75%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,C,D,N,W [25%] NU * **8:54** δοξαζω f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,N [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ δοξασω $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,C,D,W [5%] NU † **8:54** ημων f^{35} $\mathfrak{P}^{66,75}$A,C,N,W [70%] HF,RP,NU ¦ υμων ℵB,D [30%] CP,OC,TR

ἐγνώκατε αὐτόν, ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν. Καὶ ἐὰν‡ εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῶν,§ ψεύστης, ἀλλ᾽ οἶδα αὐτὸν καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ. 56 Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν· καί, εἶδεν καὶ ἐχάρη.»

57 Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν, «Πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις, καὶ Ἀβραὰμ ἑώρακας;» 58 Εἶπεν* αὐτοῖς ὁ † Ἰησοῦς, «Ἀμήν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγώ εἰμι.» 59 Ἦραν οὖν λίθους ἵνα βάλωσιν ἐπ᾽ αὐτόν· Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν· καὶ παρῆγεν οὕτως.‡

9

The man born blind

1 Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς.* 2 Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες, «Ῥαββί, τίς ἥμαρτεν, οὗτος

---

‡ **8:55** και εαν f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,C,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ καν $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,D,W [0.5%] NU § **8:55** ομοιος υμων f^{35} ℵC,N (93.3%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ ομοιως 2 (1.5%) ¦ 21 $\mathfrak{P}^{66}$ (0.8%) ¦ 1 υμιν $\mathfrak{P}^{75}$A,B(D)W (3.5%) NU ¦ three other variants (0.2%) ¦ long omissions (0.6%) [homoioteleuton] * **8:58** ειπεν *rell* ¦ 1 ουν D,N [20%] † **8:58** ο f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$B,C [0.5%] NU ‡ **8:59** (+και N 3%) διελθων (−δ. 1%) δια μεσου αυτων (+επορευετο C,N 2.4%) και (−κ. 1.3%) παρηγεν ουτως (−ο. 1%) f^{35} A(C)(N) (99%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,D,W (1%) NU * **9:1** γενετης *rell* ¦ γεννετης [5%] ¦ γεννητης [15%] ¦ γενητης N [5%] ¦ γεννητοις [10%]

ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ;» 3
Ἀπεκρίθη† Ἰησοῦς· «Οὔτε οὗτος ἥμαρτεν οὔτε
οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα
τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ. 4 Ἐμὲ‡ δεῖ ἐργάζεσθαι
τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρα ἐστίν·
ἔρχεται νὺξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι.
5 Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ὦ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου.»

The man is healed

6 Ταῦτα εἰπών, ἔπτυσεν χαμαὶ καὶ ἐποίησεν
πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισεν§
τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ.*
7 Καὶ εἶπεν αὐτῷ, «Ὕπαγε, νίψαι εἰς τὴν
κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ» (ὃ ἑρμηνεύεται,
Ἀπεσταλμένος). Ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ
ἦλθεν βλέπων.

8 Οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν
τὸ πρότερον ὅτι τυφλὸς† ἦν ἔλεγον, «Οὐχ
οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν;»
9 Ἄλλοι ἔλεγον ὅτι «Οὗτός ἐστιν»· ἄλλοι δὲ

---

† **9:3** απεκριθη *rell* ¦ 1 ο D,N [15%] TR ‡ **9:4** εμε f^{35} A,C,N (99.3%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ ημας $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB(D)(W) (0.5%) NU ¦ long omission (0.2%) [homoioteleuton] § **9:6** επεχρισεν f^{35} W [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 αυτου $\mathfrak{P}^{66(75)}$ℵ(A)(D)N [2%] NU ¦ επεθηκεν C [1%] ¦ επεθηκεν αυτου B * **9:6** του τυφλου f^{35} A,C,W [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB [2%] NU ¦ αυτου D,N † **9:8** τυφλος f^{35} [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ προσαιτης $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,C,D,N,W [10%] NU

ὅτι‡ «Ὅμοιος§ αὐτῷ ἐστιν.» Ἐκεῖνος ἔλεγεν ὅτι «Ἐγώ εἰμι.»

10 Ἔλεγον οὖν αὐτῷ, «Πῶς* ἀνεῴχθησάν† σου‡ οἱ ὀφθαλμοί;» 11 Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν· «Ἄνθρωπος§ λεγόμενος Ἰησοῦς πηλὸν ἐποίησεν καὶ ἐπέχρισέν μου τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἶπέν μοι,* ‹Ὕπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ† Σιλωὰμ καὶ νίψαι.› Ἀπελθὼν δὲ‡ καὶ νιψάμενος, ἀνέβλεψα.» 12 Εἶπον οὖν§ αὐτῷ, «Ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος;» Λέγει, «Οὐκ οἶδα.»

The man is excommunicated

13 Ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους τόν ποτε τυφλόν. 14 (Ἦν δὲ σάββατον ὅτε* τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀνέῳξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς.) 15 Πάλιν οὖν ἠρώτων

---

‡ **9:9** δε οτι f^{35} A,D [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 א [1%] ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$B,C,W [1%] NU ¦ 2 N § **9:9** ομοιος f^{35} A,D,N [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ελεγον ουχι αλλα 1 $\mathfrak{P}^{66}$אC,W [0.5%] NU ¦ ελεγον ουχι αλλ 1 $\mathfrak{P}^{75}$B [0.5%] ¦ ουχι αλλ 1 [1%] * **9:10** πως f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$A,B,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 ουν $\mathfrak{P}^{66}$אC,D,N [1%] [NU] † **9:10** ανεωχθησαν f^{35} A [75%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ηνεωχθησαν $\mathfrak{P}^{66,75}$אB,C,D,N,W [25%] NU ‡ **9:10** σου *rell* ¦ σοι [15%] some TRs ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ § **9:11** και ειπεν ανθρωπος f^{35} A,N [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ο 3 ο $\mathfrak{P}^{66}$אB [1.5%] NU ¦ 3 ο $\mathfrak{P}^{75}$C [0.5%] ¦ 3 D,W * **9:11** μοι f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$A,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 οτι $\mathfrak{P}^{66}$אB [0.5%] NU † **9:11** την κολυμβηθραν του f^{35} A,N (97.6%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ τον $\mathfrak{P}^{66,75}$אB,D,W (2.1%) NU ¦ — (0.4%) ‡ **9:11** δε f^{35} A [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ουν $\mathfrak{P}^{66,75}$אB,D,N,W [3%] NU § **9:12** ειπον ουν f^{35} N [97.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ειπαν 2 $\mathfrak{P}^{66}$D ¦ 1 A ¦ και 1 $\mathfrak{P}^{75}$ [2%] ¦ και ειπαν אB,W [alone] NU * **9:14** οτε f^{35} A,D,N (99.1%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ εν η ημερα $\mathfrak{P}^{66,75}$אB,W (0.9%) NU

αὐτὸν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλεψεν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, «Πηλὸν ἐπέθηκέν μου ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς,† καὶ ἐνιψάμην, καὶ βλέπω.»
16 Ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν Φαρισαίων τινές, «Οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν παρὰ τοῦ Θεοῦ,‡ ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ.» Ἄλλοι§ ἔλεγον, «Πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν;» Καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς.
17 Λέγουσιν οὖν* τῷ τυφλῷ πάλιν, «Σὺ τί† λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἤνοιξέν‡ σου τοὺς ὀφθαλμούς;» Ὁ δὲ εἶπεν ὅτι «Προφήτης ἐστίν.»

18 Οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι τυφλὸς ἦν§ καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος. 19 Καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς λέγοντες· «Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; Πῶς οὖν ἄρτι

---

† **9:15** επεθηκεν μου (μοι N CP) επι τους οφθαλμους $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB(N) [95%] (CP)HF,RP,OC,NU ¦ 13452 D [5%] TR ¦ 21345 A ‡ **9:16** ουτος ο ανθρωπος ουκ εστιν παρα του (−τ. A) θεου $\mathfrak{f}^{35}$ (A) [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 4516823 $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,D,N,W [5%] NU § **9:16** αλλοι $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{66,75}$A,N [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 δε ℵB,D,W [3%] [NU] * **9:17** ουν $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B(D)N,W [30%] CP,NU ¦ — [70%] HF,RP,OC,TR † **9:17** συ τι $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$A,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 ℵB [0.5%] NU ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ ‡ **9:17** ηνοιξεν $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{66}$ℵA [88%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ηνεωξεν $\mathfrak{P}^{75}$B,W [2%] NU ¦ ανεωζεν [10%] ¦ ηνυζεν D ¦ ανεωξεν N § **9:18** τυφλος ην $\mathfrak{f}^{35}$ A [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,N,W [1%] NU ¦ — D

βλέπει;»* 20 Ἀπεκρίθησαν δὲ† αὐτοῖς‡ οἱ
γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπον· «Οἴδαμεν ὅτι οὗτός
ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη.
21 Πῶς δὲ νῦν βλέπει οὐκ οἴδαμεν, ἢ τίς
ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμεῖς οὐκ
οἴδαμεν. Αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν
ἐρωτήσατε.§ Αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ* λαλήσει.»
22 Ταῦτα εἶπον† οἱ γονεῖς αὐτοῦ ὅτι
ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους, ἤδη γὰρ
συνετέθειντο οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα ἐάν τις αὐτὸν
ὁμολογήσῃ Χριστόν, ἀποσυνάγωγος γένηται.
23 Διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπον‡ ὅτι
«Ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε.»§

24 Ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν
ἄνθρωπον* ὃς ἦν τυφλὸς καὶ εἶπον† αὐτῷ·
«Δὸς δόξαν τῷ Θεῷ· ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι
ὁ ἄνθρωπος οὗτος‡ ἁμαρτωλός ἐστιν.»

---

* **9:19** αρτι βλεπει f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A(N) (98.6%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,D,W (1%) NU ¦ five other variants (0.4%) † **9:20** δε f^{35} A,N [85%] CP,HF,RP,OC ¦ ουν $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB [5%] NU ¦ — D,W [10%] TR ‡ **9:20** αυτοις f^{35} A,D,N [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,W [5%] NU § **9:21** αυτος ηλικιαν εχει αυτον ερωτησατε f^{35} A(N) [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 123 $\mathfrak{P}^{75}$ℵ ¦ 4523 $\mathfrak{P}^{66}$B(D) [2%] NU ¦ 23 W * **9:21** εαυτου *rell* ¦ αυτου D [20%] TR † **9:22** ειπον *rell* ¦ ειπαν ℵ [alone] NU ‡ **9:23** ειπον f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,N,W [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ειπαν $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,D [0.5%] NU ¦ — [1%] § **9:23** ερωτησατε f^{35} A [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ επερωτησατε $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,W [0.5%] NU ¦ ερωτατε D ¦ ερωτησαται N * **9:24** εκ δευτερου τον ανθρωπον f^{35} A,N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 3412 $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,W [1%] NU ¦ αυτον 12 D † **9:24** ειπον f^{35} A [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ειπαν $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,D,N,W [1%] NU ‡ **9:24** ο ανθρωπος ουτος f^{35} A,D,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 312 $\mathfrak{P}^{66,75}$(ℵ)B,W [0.5%] NU

25 Ἀπεκρίθη οὖν§ ἐκεῖνος καὶ εἶπεν·* «Εἰ
ἁμαρτωλός ἐστιν, οὐκ οἶδα. Ἓν οἶδα, ὅτι τυφλὸς
ὤν, ἄρτι βλέπω.» 26 Εἶπον δὲ† αὐτῷ πάλιν·‡
«Τί ἐποίησέν σοι; Πῶς ἀνέῳξέν§ σου τοὺς
ὀφθαλμούς;» 27 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς·
«Εἶπον ὑμῖν ἤδη, καὶ οὐκ ἠκούσατε. Τί πάλιν
θέλετε ἀκούειν; Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ
μαθηταὶ* γενέσθαι;» 28 Ἐλοιδόρησαν† αὐτὸν
καὶ εἶπον· «Σὺ εἶ μαθητὴς ἐκείνου,‡ ἡμεῖς
δὲ τοῦ Μωσέως§ ἐσμὲν μαθηταί. 29 Ἡμεῖς
οἴδαμεν ὅτι Μωσεῖ* λελάληκεν ὁ Θεός· τοῦτον
δέ—οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν.» 30 Ἀπεκρίθη ὁ
ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς· «Ἐν γὰρ τούτῳ†
θαυμαστόν ἐστιν—ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν
ἐστίν, καὶ ἀνέῳξέν‡ μου τοὺς ὀφθαλμούς.

§ **9:25** ουν *rell* ¦ — [15%] * **9:25** και ειπεν f^{35} N [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,D,W [2%] NU † **9:26** δε f^{35} A [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ουν $\mathfrak{P}^{66,75}$B,D,N,W [5%] NU ¦ — ℵ ‡ **9:26** παλιν f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,D,W [0.5%] NU § **9:26** ανεωξεν f^{35} [30%] CP ¦ ηνεωξεν $\mathfrak{P}^{66v,75}$N,W [2%] ¦ ηνοιξεν A,B [63%] HF,RP,OC,TR,NU ¦ ηνυξεν ℵD [5%] * **9:27** αυτου μαθηται *rell* ¦ 21 $\mathfrak{P}^{66}$ℵD [30%] † **9:28** ελοιδορησαν f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A [92%] CP,HF,RP,OC ¦ και 1 $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,W [0.5%] NU ¦ 1 ουν [5%] TR ¦ οι δε 1 D,N [2.5%] ‡ **9:28** ει μαθητης εκεινου f^{35} [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 213 $\mathfrak{P}^{75}$ℵA,B(N)W [1.5%] NU ¦ 231 $\mathfrak{P}^{66}$D [0.5%] § **9:28** μωσεως f^{35} A,B,N [98%] CP,HF,RP,TR ¦ μωυσεως $\mathfrak{P}^{75}$ℵD,W [2%] OC,NU * **9:29** μωσει f^{35} A,N [50%] CP,HF ¦ μωση [48%] RP,TR ¦ μωυσει $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,D,W [1%] OC,NU ¦ μωυση [1%] † **9:30** γαρ τουτω f^{35} A [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 το $\mathfrak{P}^{(66)75}$ℵB,N,W [1%] NU ¦ 1 τουτο [2%] ¦ 2 ουν D ‡ **9:30** ανεωξεν f^{35} A [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ηνοιξεν $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,D [0.5%] NU ¦ ηνεωξεν N,W [0.5%]

31 Οἴδαμεν δὲ§ ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ
ἀκούει· ἀλλ᾽ ἐάν τις θεοσεβὴς ᾖ καὶ τὸ
θέλημα αὐτοῦ ποιῇ*, τούτου ἀκούει. 32 Ἐκ τοῦ
αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἤνοιξέν† τις
ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου. 33 Εἰ μὴ
ἦν οὗτος παρὰ Θεοῦ οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν
οὐδέν.» 34 Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον‡ αὐτῷ,
«Ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλως,§ καὶ σὺ
διδάσκεις ἡμᾶς;» Καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω.
35 Ἤκουσεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν
ἔξω·* καὶ εὑρὼν αὐτόν, εἶπεν αὐτῷ,† «Σὺ
πιστεύεις εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ;»‡ 36
Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, «Καὶ τίς ἐστιν,
Κύριε,§ ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν;» 37 Εἶπεν
δὲ* αὐτῷ ὁ

---

§ **9:31** δε f^{35} A,N,W [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,D [2%] NU * **9:31** ποιη *rell* ¦ ποιει [15%] † **9:32** ηνοιξεν f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵA [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ηνεωξεν B,N,W [0.5%] NU ¦ ανεωξεν $\mathfrak{P}^{75}$ [1.5%] ¦ ηνυξε D ‡ **9:34** ειπον f^{35} A [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ειπαν $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB(D)W [1%] NU § **9:34** ολως f^{35} [25%] ¦ ολος $\mathfrak{P}^{75}$ℵA,B,D,W [75%] CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ ο λογος $\mathfrak{P}^{66}$ * **9:35** ηκουσεν ο ιησους οτι εξεβαλον αυτον εξω f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,D,W (88.3%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 134567 $\mathfrak{P}^{75}$ℵB (0.4%) NU ¦ two other variations (0.2%) ¦ — (11%) [The omission is an obvious case of homoioteleuton—the last three words are identical.] † **9:35** αυτω f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A (99.4%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,D,W (0.6%) NU ‡ **9:35** θεου f^{35} A (99.6%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ ανθρωπου $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,D,W (0.4%) NU § **9:36** απεκριθη εκεινος και ειπεν και τις εστιν κυριε f^{35} [97.5%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ 1234678 [2%] TR ¦ 567 εφη 8 $\mathfrak{P}^{75}$B,W ¦ 12678 A ¦ 1234867 ℵ ¦ 12567 εφη 8 $\mathfrak{P}^{66}$ * **9:37** δε f^{35} A [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$(ℵ)B(D)W [1%] NU

Ἰησοῦς, «Καὶ ἑώρακας† αὐτὸν καὶ ὁ λαλῶν
μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν.» 38 Ὁ δὲ ἔφη,
«Πιστεύω, Κύριε.» Καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ.
39 Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, «Εἰς κρῖμα ἐγὼ εἰς τὸν
κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες
βλέπωσιν, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται.»
40 Καὶ‡ ἤκουσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων ταῦτα
οἱ ὄντες μετ᾽ αὐτοῦ§ καὶ εἶπον αὐτῷ, «Μὴ
καὶ ἡμεῖς* τυφλοί ἐσμεν;» 41 Εἶπεν αὐτοῖς
ὁ Ἰησοῦς· «Εἰ τυφλοὶ ἦτε οὐκ ἂν εἴχετε
ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέγετε ὅτι ‹Βλέπομεν,› ἡ οὖν†
ἁμαρτία ὑμῶν μένει.

10

Jesus the Shepherd

A true shepherd

1 »Ἀμήν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος
διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων,
ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης
ἐστὶν καὶ λῃστής. 2 Ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς
θύρας ποιμήν ἐστιν τῶν προβάτων. 3 Τούτῳ ὁ
θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς

---

† **9:37** εωρακας f^{35} ℵA,D [80%] CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ εορακας $\mathfrak{P}^{66,75}$B,W [20%] ¦ two other spellings ‡ **9:40** και f^{35} A [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,W [1%] NU ¦ δε D ¦ ουν [1%] § **9:40** οντες μετ αυτου f^{35} A [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 231 $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,D,W [3%] NU * **9:40** ημεις *rell* ¦ υμεις CP † **9:41** η ουν f^{35} A [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 ℵB [3%] NU ¦ και 1 $\mathfrak{P}^{75}$ ¦ 1 αι $\mathfrak{P}^{66}$ ¦ αι D,W [1%] ¦ 121 [1%]

αὐτοῦ ἀκούει· καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ* κατ᾽ ὄνομα καὶ ἐξάγει αὐτά. 4 Καὶ† ὅταν
τὰ ἴδια πρόβατα ἐκβάλλῃ,‡ ἔμπροσθεν αὐτῶν
πορεύεται, καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ, ὅτι
οἴδασιν τὴν φωνὴν αὐτοῦ. 5 Ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ
ἀκολουθήσωσιν,§ ἀλλὰ φεύξονται ἀπ᾽ αὐτοῦ,
ὅτι οὐκ οἴδασιν τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν.» 6
Ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,
ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν ἃ ἐλάλει αὐτοῖς.

The Door

7 Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·* «Ἀμήν,
ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι† ἐγώ εἰμι ἡ θύρα τῶν
προβάτων. 8 Πάντες ὅσοι ἦλθον πρὸ ἐμοῦ‡
κλέπται εἰσὶν καὶ λῃσταί, ἀλλ᾽ οὐκ ἤκουσαν
αὐτῶν τὰ πρόβατα. 9 Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα. Δι᾽
ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ
εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται καὶ νομὴν

---

* **10:3** καλει f^{35} [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ φωνει $\mathfrak{P}^{66,75}$אA,B,D,W [2%] NU † **10:4** και f^{35} A,D [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ δε [3%] ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$אB,W [2%] NU ‡ **10:4** προβατα εκβαλλη f^{35} [50%] ¦ 1 εκβαλη A [45%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 εκβαλει [3%] ¦ παντα εκβαλη $\mathfrak{P}^{75}$B,W [2%] NU ¦ εκβαλη παντα $\mathfrak{P}^{66}$ ¦ εκβαλη א [All the verbs in verses 3 and 4 are in the present tense.] § **10:5** ακολουθησωσιν f^{35} $\mathfrak{P}^{6v,66,75}$א,W [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ακολουθησουσιν A,B,D [3%] NU * **10:7** παλιν αυτοις ο ιησους f^{35} D (84.4%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 2134 אA (9.2%) ¦ 2341 (1.6%) ¦ 234 $\mathfrak{P}^{45,66}$W (3%) ¦ 134 $\mathfrak{P}^{75}$ (0.5%) NU ¦ 12 (0.5%) ¦ 14 B (alone) ¦ — (0.2%) ¦ long omissions (0.4%) [homoioteleuton] † **10:7** οτι f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$אA,D,W (73.2%) CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$B (26.8%) ‡ **10:8** ηλθον προ εμου f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,B,D,W [45%] OC[NU] ¦ 231 [5%] TR ¦ 1 $\mathfrak{P}^{75}$א [50%] CP,HF,RP

εὑρήσει. 10 Ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ ἵνα
κλέψῃ, καὶ θύσῃ, καὶ ἀπολέσῃ. Ἐγὼ ἦλθον ἵνα
ζωὴν ἔχωσιν, καὶ περισσὸν ἔχωσιν.

The Good Shepherd

11 »Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. Ὁ ποιμὴν
ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν
προβάτων. 12 Ὁ μισθωτὸς δέ,§ καὶ οὐκ* ὢν
ποιμήν, οὗ οὐκ εἰσὶν† τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ
τὸν λύκον ἐρχόμενον καὶ ἀφίησιν τὰ πρόβατα,
καὶ φεύγει· καὶ ὁ λύκος ἁρπάζει αὐτὰ καὶ
σκορπίζει τὰ πρόβατα.‡ 13 Ὁ δὲ μισθωτὸς
φεύγει§ ὅτι μισθωτός ἐστιν καὶ οὐ μέλει*
αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων.

14 »Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός, καὶ γινώσκω
τὰ ἐμά, καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν.†
15 Καθὼς γινώσκει με ὁ Πατήρ, κἀγὼ γινώσκω
τὸν Πατέρα, καὶ τὴν ψυχήν μου τίθημι ὑπὲρ
τῶν προβάτων. 16 Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω ἃ
οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης· κἀκεῖνά με δεῖ‡

---

§ **10:12** μισθωτος δε $\mathfrak{f}^{35}$ A [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{66}$ℵD [3%] ¦ 1 $\mathfrak{P}^{45,75}$B,W [2%] NU * **10:12** ουκ *rell* ¦ ουχ CP † **10:12** εισιν $\mathfrak{f}^{35}$ D [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εστιν $\mathfrak{P}^{45,66,75}$ℵA,B,W [5%] NU ‡ **10:12** τα προβατα $\mathfrak{f}^{35}$ A [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{45,66,75}$ℵB,D,W [3%] NU § **10:13** ο δε μισθωτος φευγει $\mathfrak{f}^{35}$ (A) [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{45,66,75}$ℵB,D,W [3%] NU * **10:13** μελει *rell* ¦ μελλει [30%] † **10:14** γινωσκομαι υπο των εμων $\mathfrak{f}^{35}$ A [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ γινωσκουσιν με τα εμα $\mathfrak{P}^{(45)66(75)}$(ℵB)W [1%] NU ¦ γεινωσιν εμε τα εμα D ‡ **10:16** με δει $\mathfrak{f}^{35}$ A [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{45,66,75}$ℵB,D,W [3%] NU

ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσιν§ καὶ
γενήσεται* μία ποίμνη, εἷς ποιμήν.
17 »Διὰ τοῦτο ὁ Πατήρ με† ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ
τίθημι τὴν ψυχήν μου ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν.
18 Οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ᾽ ἐμοῦ, ἀλλ᾽ ἐγὼ
τίθημι αὐτὴν ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ. Ἐξουσίαν ἔχω
θεῖναι‡ αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν
αὐτήν. Ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ
Πατρός μου.»
19 Σχίσμα οὖν§ πάλιν ἐγένετο ἐν τοῖς
Ἰουδαίοις διὰ τοὺς λόγους τούτους. 20 Ἔλεγον
δὲ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν· «Δαιμόνιον ἔχει καὶ
μαίνεται. Τί αὐτοῦ ἀκούετε;» 21 Ἄλλοι ἔλεγον·
«Ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστιν δαιμονιζομένου.
Μὴ δαιμόνιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς
ἀνοίγειν;»*

“My sheep hear my voice”

22 Ἐγένετο δὲ† τὰ Ἐγκαίνια ἐν‡
Ἱεροσολύμοις, καὶ χειμὼν§ ἦν. 23 Καὶ

§ **10:16** ακουσουσιν f^{35} $\mathfrak{P}^{66,75}$B,D (60.9%) CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ ακουσωσιν ℵA,W (38.1%) ¦ ακουουσιν (0.5%) ¦ ακουσονται (0.2%) ¦ four other variants (0.3%) * **10:16** γενησεται f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵA (97.9%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ γενησονται $\mathfrak{P}^{45}$B,D,W (1.9%) NU ¦ two other variants (0.2%) † **10:17** ο πατηρ με f^{35} A,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 312 $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,D [1%] NU ‡ **10:18** θειναι *rell* ¦ θηναι [10%] § **10:19** ουν f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A(D) (98.7%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,W (1.3%) NU * **10:21** ανοιγειν f^{35} A(D) [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ανοιξαι $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,W [3%] NU † **10:22** δε f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵA(D) [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ τοτε $\mathfrak{P}^{75}$B,W [1%] NU ¦ — [1%] ‡ **10:22** εν f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$ℵD [90%] CP,HF,RP ¦ 1 τοις $\mathfrak{P}^{66}$A,B,W [10%] OC,TR,NU § **10:22** και χειμων f^{35} A [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 2 $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,D,W [3%] NU ¦ 2 δε $\mathfrak{P}^{45}$

περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, ἐν τῇ Στοᾷ* Σολομῶνος.† 24 Ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἔλεγον αὐτῷ· «Ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπὲ ἡμῖν παρρησίᾳ.» 25 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε. Τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρός μου— ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ. 26 Ἀλλ᾽‡ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε, οὐ γάρ§ ἐστε ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν, καθὼς εἶπον ὑμῖν.* 27 Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει,† κἀγὼ γινώσκω αὐτά, καὶ ἀκολουθοῦσίν μοι. 28 Κἀγὼ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς,‡ καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ οὐχ ἁρπάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου. 29 Ὁ Πατήρ μου, ὃς§ δέδωκέν μοι, μείζων πάντων* ἐστίν· καὶ οὐδεὶς δύναται

* **10:23** στοα $\mathfrak{f}^{35}$ ℵA,D [85%] CP,HF,RP ¦ 1 του $\mathfrak{P}^{66,75}$B,W [15%] OC,TR,NU † **10:23** σολομωνος $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{45,66}$ℵB,D [80%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ σολομωντος A,W [20%] TR ‡ **10:26** αλλ $\mathfrak{f}^{35}$ D [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ αλλα $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,W [5%] NU § **10:26** ου γαρ $\mathfrak{f}^{35}$ A [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ οτι ουκ $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,D,W [3%] NU * **10:26** καθως ειπον υμιν $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{66}$A,D (95.4%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,W (4.6%) NU † **10:27** ακουει $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$A,D [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ακουουσιν $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,W [3%] NU ‡ **10:28** ζωην αιωνιον διδωμι αυτοις $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{66}$A,D (98.4%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 3412 $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,W (1.6%) NU § **10:29** ος $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{66,75}$A (97.6%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ ο ℵB,D,W (0.7%) NU ¦ ους (1.1%) ¦ ως (0.3%) ¦ long omissions (0.4%) ($\mathfrak{P}^{66,75}$ 4.8% have εδωκεν.) * **10:29** μειζων παντων $\mathfrak{f}^{35}$ ($\mathfrak{P}^{66}$) (98%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 ℵD,W (0.8%) ¦ μειζον 2 A (0.5%) ¦ 2 μειζον B (0.4%) NU ¦ long omissions (0.3%) ($\mathfrak{P}^{75}$ joins 21, but the crucial vowel is missing.)

ἁρπάζειν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Πατρός μου.† 30 Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἕν ἐσμεν.»

31 Ἐβάστασαν οὖν‡ πάλιν λίθους οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα λιθάσωσιν αὐτόν. 32 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Πολλὰ καλὰ ἔργα ἔδειξα ὑμῖν§ ἐκ τοῦ Πατρός μου.* Διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον λιθάζετέ με;»† 33 Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες,‡ «Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας· καὶ ὅτι σύ, ἄνθρωπος ὤν, ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν.»
34 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·§ «Οὐκ ἔστιν γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν,* ‹Ἐγὼ εἶπα,† θεοί ἐστε›; 35 Εἰ ἐκείνους εἶπεν θεούς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο—καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ Γραφή— 36 ὃν ὁ Πατὴρ ἡγίασεν καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε ὅτι ‹Βλασφημεῖς,› ὅτι εἶπον, ‹Υἱὸς τοῦ Θεοῦ

---

† **10:29** μου f^{35} A,D,W (99.1%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB (0.9%) NU ‡ **10:31** ουν f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A(D) (98.7%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ — ($\mathfrak{P}^{45}$)ℵB,W (1.3%) NU § **10:32** καλα εργα εδειξα υμιν f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$D (87.7%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ 234 W (0.8%) ¦ 134 (1.3%) ¦ 2134 $\mathfrak{P}^{45v}$ℵA (9.7%) NU ¦ 2341 B (0.2%) ¦ 1342 (0.2%) ¦ 3421 $\mathfrak{P}^{75v}$ (alone) * **10:32** μου f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,W (99.4%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ — ℵB,D (0.4%) NU ¦ long omissions (0.2%) (Both $\mathfrak{P}^{45}$ & ^{75} have lacunae, but there is enough space for the pronoun.) † **10:32** λιθαζετε με f^{35} ($\mathfrak{P}^{66}$A,W)D (98.9%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ εμε 1 $\mathfrak{P}^{45}$ℵB (1.1%) NU ‡ **10:33** λεγοντες f^{35} D [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{45,66}$ℵA,B,W [10%] NU § **10:34** αυτοις ο ιησους f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$ℵA [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ 13 $\mathfrak{P}^{45}$B,W ¦ 3 και ειπεν 1 $\mathfrak{P}^{66}$ ¦ 123 και ειπεν D * **10:34** υμων f^{35} A [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 οτι $\mathfrak{P}^{66,75}$B,W [1%] NU ¦ οτι $\mathfrak{P}^{45}$(ℵ)D [0.5%] † **10:34** ειπα f^{35} $\mathfrak{P}^{45,66,75}$ℵB,W [70%] CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ ειπον A,D [30%]

εἰμι›; 37 Εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ Πατρός μου,
μὴ πιστεύετέ μοι. 38 Εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ
μὴ πιστεύητε,‡ τοῖς ἔργοις πιστεύσατε,§ ἵνα
γνῶτε καὶ πιστεύσητε* ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ Πατήρ,
κἀγὼ ἐν αὐτῷ.»†
39 Ἐζήτουν οὖν‡ πάλιν πιάσαι αὐτόν,§ καὶ
ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν.

The last three months

40 Καὶ ἀπῆλθεν πάλιν* πέραν τοῦ Ἰορδάνου,
εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦν Ἰωάννης τὸ πρῶτον
βαπτίζων· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ. 41 Καὶ πολλοὶ
ἦλθον πρὸς αὐτὸν καὶ ἔλεγον ὅτι «Ἰωάννης
μὲν σημεῖον ἐποίησεν† οὐδέν, πάντα δὲ ὅσα
εἶπεν Ἰωάννης περὶ τούτου ἀληθῆ ἦν.» 42 Καὶ

---

‡ **10:38** πιστευητε f^{35} $\mathfrak{P}^{45,75}$B [89%] CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ πιστευετε A [10%] ¦ πιστευεται אW [0.5%] ¦ πιστευηται $\mathfrak{P}^{66}$ ¦ θελετε πιστευειν D § **10:38** πιστευσατε f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$A [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ πιστευσαται $\mathfrak{P}^{66}$ ¦ πιστευετε $\mathfrak{P}^{75}$B [5%] NU ¦ πιστευεται אD,W * **10:38** πιστευσητε f^{35} A (94.7%) CP,HF,RP,OC,TR ¦ πιστευητε א (1.3%) ¦ γινωσκητε $\mathfrak{P}^{45(66)75}$B (1.4%) NU ¦ γινωσκετε (W) (0.4%) ¦ — D (0.4%) ¦ long omissions (1.6%) [homoioteleuton] † **10:38** αυτω f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$A [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ τω πατρι $\mathfrak{P}^{75}$אB,D,W [1%] NU ¦ 1 πατρι $\mathfrak{P}^{66}$ ‡ **10:39** ουν f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$אA,W [75%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ δε $\mathfrak{P}^{45}$ ¦ — $\mathfrak{P}^{75v}$B [25%] ¦ και D § **10:39** ουν παλιν πιασαι αυτον f^{35} (18.9%) OC ¦ 1243 $\mathfrak{P}^{66}$ (32.8%) CP,HF,RP,TR ¦ 1423 A,W (12%) NU ¦ 1432 (0.2%) ¦ 2143 (0.2%) ¦ 243 B (30.3%) ¦ 423 (3.4%) ¦ 143 ($\mathfrak{P}^{45}$)א (1.2%) ¦ 43 D (0.6%) ¦ six further variants (0.4%) * **10:40** παλιν f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$אA,B,D,W (89.5%) CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ (10.5%) † **10:41** σημειον εποιησεν f^{35} $\mathfrak{P}^{45,66,75}$אA,B,D (88.4%) CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ 21 W (10.8%) ¦ seven other variants (0.8%)

ἐπίστευσαν πολλοὶ‡ ἐκεῖ εἰς αὐτόν.§

11

Lazarus of Bethany

1 Ἦν δέ τις ἀσθενῶν, Λάζαρος ἀπὸ
Βηθανίας, ἐκ τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας
τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. 2 (Ἦν δὲ Μαρία* ἡ
ἀλείψασα τὸν Κύριον μύρῳ καὶ ἐκμάξασα
τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξὶν ἑαυτῆς,† ἧς ὁ
ἀδελφὸς Λάζαρος ἠσθένει.) 3 Ἀπέστειλαν οὖν
αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι, «Κύριε, ἴδε,
ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ.»

Jesus lets Lazarus die on purpose

4 Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, «Αὕτη ἡ
ἀσθένεια οὐκ ἔστιν πρὸς θάνατον ἀλλ᾽ ὑπὲρ
τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ
Θεοῦ δι᾽ αὐτῆς.» 5 (Ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς
τὴν Μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν
Λάζαρον.) 6 Ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε
μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας.
7 Ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς,‡
«Ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν.»

---

‡ **10:42** επιστευσαν πολλοι f^{35} A [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{45,66,75}$ℵB,D(W) [3%] NU § **10:42** εκει εις αυτον f^{35} [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 231 $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,D,W [10%] NU ¦ 23 $\mathfrak{P}^{45}$ * **11:2** μαρια f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,D,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ μαριαμ B [0.5%] NU † **11:2** εαυτης f^{35} [40%] ¦ αυτης $\mathfrak{P}^{45,66,75}$ℵA,B,D,W [60%] CP,HF,RP,OC,TR,NU ‡ **11:7** μαθηταις *rell* ¦ 1 αυτου A,D [20%] CP

8 Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί, «Ῥαββί,§ νῦν
ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν
ὑπάγεις ἐκεῖ;» 9 Ἀπεκρίθη* Ἰησοῦς· «Οὐχὶ
δώδεκά ὧραί εἰσιν† τῆς ἡμέρας; Ἐάν τις
περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ οὐ προσκόπτει, ὅτι τὸ
φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει. 10 Ἐὰν δέ τις
περιπατῇ ἐν τῇ νυκτὶ προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς
οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ.»
11 Ταῦτα εἶπεν, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς,
«Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται, ἀλλὰ
πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω‡ αὐτόν.» 12 Εἶπον
οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,§ «Κύριε, εἰ κεκοίμηται
σωθήσεται.» 13 Εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ
θανάτου αὐτοῦ, ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ
τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει. 14 Τότε οὖν
εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς παρρησίᾳ· «Λάζαρος
ἀπέθανεν. 15 Καὶ χαίρω δι᾽ ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε,
ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ. Ἀλλὰ* ἄγωμεν πρὸς αὐτόν.»
16 Εἶπεν οὖν Θωμᾶς (ὁ λεγόμενος Δίδυμος) τοῖς
συμμαθηταῖς,† «Ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα
ἀποθάνωμεν μετ᾽ αὐτοῦ.»

§ **11:8** ραββι $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75v}$ [90%] CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ ραββει $\mathfrak{P}^{45,66}$ℵA,B,C,D,W [10%] * **11:9** απεκριθη $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,C,D,W [85%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ 1 ο $\mathfrak{P}^{45}$ [15%] TR † **11:9** ωραι εισιν $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,B,C,W [60%] CP,NU ¦ 21 [40%] HF,RP,OC,TR ¦ ωρας εχει D ‡ **11:11** εξυπνισω *rell* ¦ εξυπνησω [15%] ¦ εξυπνισαι D § **11:12** οι μαθηται αυτου $\mathfrak{f}^{35}$ [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 12 αυτω $\mathfrak{P}^{66,75}$B,C [8%] NU ¦ αυτω 12 ℵD,W [2%] ¦ αυτω A * **11:15** αλλα *rell* ¦ αλλ B [20%] OC,TR † **11:16** συμμαθηταις $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{75}$ [90%] CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ συνμαθηταις $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,B,C,D,W [5%] ¦ μαθηταις [5%]

17 Ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς, εὗρεν αὐτὸν
τέσσαρας ἡμέρας ἤδη‡ ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ.
18 (Ἦν δὲ ἡ Βηθανία ἐγγὺς τῶν Ἰεροσολύμων,
ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε· 19 καὶ πολλοὶ§
ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ*
Μάρθαν καὶ Μαρίαν,† ἵνα παραμυθήσωνται‡
αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν.§) 20 Ἡ οὖν
Μάρθα, ὡς ἤκουσεν ὅτι* Ἰησοῦς ἔρχεται,
ὑπήντησεν αὐτῷ· Μαρία† δὲ ἐν τῷ οἴκῳ
ἐκαθέζετο.

Martha

21 Εἶπεν οὖν‡ Μάρθα πρὸς τὸν Ἰησοῦν·
«Κύριε, εἰ ἦς ὧδε ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν
ἐτεθνήκει.§ 22 Ἀλλὰ* καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα ἂν
αἰτήσῃ τὸν Θεόν, δώσει σοι ὁ Θεός.» 23 Λέγει

---

‡ **11:17** τεσσαρας ημερας ηδη $\mathfrak{f}^{35}$ [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 132 $\mathfrak{P}^{75}$B,C [1%] NU ¦ 312 $\mathfrak{P}^{66}$ ¦ 12 A,D ¦ τεσσαρες 23 א ¦ two other variants § **11:19** και πολλοι $\mathfrak{f}^{35}$ A [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 2 δε $\mathfrak{P}^{66,75}$אB,C,D,W [1%] NU ¦ 2 ουν [1%] * **11:19** τας περι $\mathfrak{f}^{35}$ A [99%] HF,RP,OC,TR ¦ την $\mathfrak{P}^{66,75v}$אB,C,W [1%] CP,NU ¦ — D ¦ one other variant † **11:19** μαριαν $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{66}$אA,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ μαριαμ $\mathfrak{P}^{75}$B,C,D [1%] NU ‡ **11:19** παραμυθησωνται *rell* ¦ παραμυθησονται [15%] § **11:19** αυτων $\mathfrak{f}^{35}$ A,C [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{45,66,75}$אB,D,W [1%] NU * **11:20** οτι $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{45,66,75}$אA,B,C,D,W [90%] CP,HF,RP,NU ¦ 1 ο [10%] OC,TR † **11:20** μαρια *rell* ¦ μαριαμ [1%] NU ‡ **11:21** ουν $\mathfrak{f}^{35}$ A [60%] CP,HF,RP ¦ 1 η $\mathfrak{P}^{66,75}$אB,C,D,W [40%] OC,TR,NU § **11:21** ο αδελφος μου ουκ αν ετεθνηκει $\mathfrak{f}^{35}$ [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 45 απεθανεν 123 $\mathfrak{P}^{75}$אB,C,W [0.5%] NU ¦ 12345 απεθανεν $\mathfrak{P}^{45,66}$ [2%] ¦ 451236 A ¦ 45123 απεθανεν D ¦ 45 απεθανεν 312 [1%] ¦ two other variants [1%] * **11:22** αλλα $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{45,66}$A,D,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{75}$אB,C [1%]

αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, «Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου.»
24 Λέγει αὐτῷ† Μάρθα, «Οἶδα ὅτι ἀναστήσεται
ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.» 25 Εἶπεν
αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· «Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ
ἡ ζωή. Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ,
ζήσεται· 26 καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς
ἐμὲ οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. Πιστεύεις
τοῦτο;» 27 Λέγει αὐτῷ, «Ναί, Κύριε, ἐγὼ
πεπίστευκα ὅτι σὺ εἶ‡ ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ
Θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος.»

Mary

28 Καὶ ταῦτα§ εἰποῦσα, ἀπῆλθεν καὶ
ἐφώνησεν Μαρίαν* τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς, λάθρᾳ
εἰποῦσα, «Ὁ διδάσκαλος πάρεστιν καὶ φωνεῖ
σε.» 29 Ἐκείνη† ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται‡ ταχὺ
καὶ ἔρχεται§ πρὸς αὐτόν. 30 (Οὔπω δὲ ἐληλύθει
ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ᾽ ἦν ἐν* τῷ τόπῳ
ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ Μάρθα. 31 Οἱ οὖν
Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ᾽ αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ

---

† **11:24** αυτω f^{35} $\mathfrak{P}^{45,75}$ℵA,W [85%] HF,RP,OC,TR ¦ 1 η $\mathfrak{P}^{66}$B,C,D [15%] CP,NU ‡ **11:27** ει *rell* ¦ — OC § **11:28** ταυτα f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,D [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ τουτο $\mathfrak{P}^{75v}$ℵB,C,W [0.5%] NU * **11:28** μαριαν f^{35} $\mathfrak{P}^{45,66}$ℵW [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ μαριαμ $\mathfrak{P}^{75v}$A,B,C(D) [5%] NU † **11:29** εκεινη f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,D [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 δε $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,C,W [2%] NU ‡ **11:29** εγειρεται f^{35} $\mathfrak{P}^{45,66}$A [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ηγερθη $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,C,D,W [1.5%] NU § **11:29** ερχεται f^{35} $\mathfrak{P}^{45,66}$A,D [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ηρχετο $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,C,W [1%] NU * **11:30** ην εν f^{35} A,D [96.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 ετι 2 $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,C,W [2%] NU ¦ 1 ετι επι $\mathfrak{P}^{66}$ [1%] ¦ 1 επι $\mathfrak{P}^{45}$ [0.5%]

παραμυθούμενοι αὐτήν, ἰδόντες τὴν Μαρίαν† ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ, λέγοντες‡ ὅτι «Ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ.») 32 Ἡ οὖν Μαρία,§ ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ * Ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτόν, ἔπεσεν αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας,† λέγουσα αὐτῷ, «Κύριε, εἰ ἦς ὧδε οὐκ ἂν ἀπέθανέν μου‡ ὁ ἀδελφός.»

Jesus is troubled

33 Ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν, καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ Ἰουδαίους κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν. 34 Καὶ εἶπεν, «Ποῦ τεθείκατε αὐτόν;» Λέγουσιν αὐτῷ, «Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε.» 35 Ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς. 36 Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, «Ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν.» 37 Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον,§ «Οὐκ ἠδύνατο* οὗτος, ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;» 38 Ἰησοῦς οὖν,

---

† **11:31** μαριαν f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ μαριαμ $\mathfrak{P}^{75}$B,C,D [1%] NU ‡ **11:31** λεγοντες f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ δοξαντες ℵB,C,D,W [2%] NU ¦ δοξαζοντες $\mathfrak{P}^{75v}$ § **11:32** μαρια f^{35} $\mathfrak{P}^{45,66}$ℵA,D,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ μαριαμ $\mathfrak{P}^{75}$B,C [1%] NU * **11:32** ο f^{35} $\mathfrak{P}^{45}$W [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,B,C,D [5%] NU † **11:32** αυτου εις τους ποδας f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A [78%] CP,HF,RP,OC ¦ 2341 [20%] TR ¦ 1 προς 34 ℵB,C,W [2%] NU ¦ προς 341 D ‡ **11:32** απεθανεν μου f^{35} $\mathfrak{P}^{45v}$A [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C(D)W [1%] NU § **11:37** ειπον f^{35} $\mathfrak{P}^{(66)75v}$B,C(D)W [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ειπαν ℵ [alone] NU ¦ ελεγον A [5%] * **11:37** ηδυνατο f^{35} ℵA [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εδυνατο $\mathfrak{P}^{66}$B,C,D,W [1%] NU

πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ, ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον.

Jesus raises Lazarus from the dead

Ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ᾽ αὐτῷ. 39 Λέγει ὁ Ἰησοῦς, «Ἄρατε τὸν λίθον.» Λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τεθνηκότος,† Μάρθα, «Κύριε, ἤδη ὄζει· τεταρταῖος γάρ ἐστιν.»
40 Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, «Οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς ὄψει‡ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ;»
41 Ἦραν οὖν τὸν λίθον οὗ ἦν ὁ τεθνηκὼς κείμενος.§ Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἦρεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω καὶ εἶπεν· «Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου. 42 Ἐγὼ δὲ ἤδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.»
43 Καὶ ταῦτα εἰπών, φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασεν, «Λάζαρε, δεῦρο ἔξω.» 44 Καὶ* ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκώς, δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, «Λύσατε αὐτὸν καὶ ἄφετε† ὑπάγειν.»

The reaction

---

† **11:39** τεθνηκοτος $\mathfrak{f}^{35}$ [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ τετελευτηκοτος ℵA,B,C(D)W [1%] NU ¦ τετελευκοτος $\mathfrak{P}^{66}$ ¦ τελευτηκοτος [2%] ‡ **11:40** οψει $\mathfrak{f}^{35}$ [70%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ οψη $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,B,C,D,W [30%] NU § **11:41** ου ην ο τεθνηκως κειμενος $\mathfrak{f}^{35}$ [96%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 12 A [2%] ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,C,D,W [2%] NU * **11:44** και $\mathfrak{f}^{35}$ $\mathfrak{P}^{45v}$ℵA,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$B,C [0.5%] NU ¦ 1 ευθυς D † **11:44** αφετε $\mathfrak{f}^{35}$ (א)A,D(W) [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 αυτον $\mathfrak{P}^{45(66)75}$B,C [1%] NU

45 Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων οἱ ἐλθόντες
πρὸς τὴν Μαρίαν,‡ καὶ θεασάμενοι ἃ §
ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς,* ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.
46 Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς τοὺς
Φαρισαίους καὶ εἶπον αὐτοῖς ὅσα† ἐποίησεν
ὁ ‡ Ἰησοῦς. 47 Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς
καὶ οἱ Φαρισαῖοι συνέδριον, καὶ ἔλεγον· «Τί
ποιοῦμεν; Ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ
σημεῖα ποιεῖ.§ 48 Ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν
οὕτως,* πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν, καὶ
ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ
τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος.»
49 Εἷς δέ τις ἐξ αὐτῶν, Καϊάφας, ἀρχιερεὺς
ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς, «Ὑμεῖς
οὐκ οἴδατε οὐδέν, 50 οὐδὲ διαλογίζεσθε† ὅτι
συμφέρει ἡμῖν‡ ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ
ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος
ἀπόληται.» 51 (Τοῦτο δὲ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ οὐκ
εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ

---

‡ **11:45** μαριαν f^{35} $\mathfrak{P}^{45,66}$ℵA,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ μαριαμ $\mathfrak{P}^{6}$B,C,D [0.5%] NU § **11:45** α *rell* ¦ οσα CP ¦ ο $\mathfrak{P}^{66}$B,C,D [1%] * **11:45** ο ιησους f^{35} D [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 2 ℵ ¦ — $\mathfrak{P}^{6,45,66}$A,B,C,W [2%] NU † **11:46** οσα f^{35} A [29%] ¦ α $\mathfrak{P}^{66}$ℵB [70%] CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ ο C,D [1%] ‡ **11:46** ο f^{35} ℵA,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{6,66}$B,C,D [0.5%] NU § **11:47** σημεια ποιει f^{35} D [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{45v,66}$ℵA,B,W [2%] NU * **11:48** ουτως f^{35} $\mathfrak{P}^{45,66}$ℵA,B,D,W [50%] CP,RP,NU (Just for the record, *sigma* before consonant.) † **11:50** διαλογιζεσθε f^{35} [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ λογιζεσθε $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,B,D,W [2%] NU ‡ **11:50** ημιν f^{35} A,W [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ υμιν $\mathfrak{P}^{45,66}$B,D [2%] NU ¦ — ℵ

ἐκείνου προεφήτευσεν§ ὅτι ἔμελλεν ὁ * Ἰησοῦς
ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους· 52 καὶ οὐχ ὑπὲρ
τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ᾽ ἵνα καὶ τὰ τέκνα
τοῦ Θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα† συναγάγῃ‡
εἰς ἕν.) 53 Ἀπ᾽ ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας
συνεβουλεύσαντο§ ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.

A tactical withdrawal

54 Ἰησοῦς οὖν* οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει
ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς
τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς Ἐφραὶμ
λεγομένην πόλιν. Κἀκεῖ διέτριβεν† μετὰ τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ.‡

The Passover is near

55 Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων,
καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς Ἰεροσόλυμα ἐκ τῆς
χώρας πρὸ τοῦ Πάσχα ἵνα ἁγνίσωσιν ἑαυτούς.
56 Ἐζήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔλεγον μετ᾽§
ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἑστηκότες, «Τί ὑμῖν
δοκεῖ*—ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν;»

---

§ **11:51** προεφητευσεν f^{35} A,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ επροφητευσεν $\mathfrak{P}^{45,66}$ℵB,D [1%] NU * **11:51** ο f^{35} [35%] CP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{45,66}$ℵA,B(D,W) [65%] HF,RP,NU † **11:52** διεσκορπισμενα *rell* ¦ διασκορπισμενα CP ¦ εσκορπισμενα $\mathfrak{P}^{45,66}$D ‡ **11:52** συναγαγη *rell* ¦ συναγαγει [1%] CP § **11:53** συνεβουλευσαντο f^{35} A [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εβουλευσαντο $\mathfrak{P}^{45,66,75}$ℵB,D,W [2%] NU * **11:54** ιησους ουν f^{35} A,D [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ο 21 $\mathfrak{P}^{75v}$ℵB,W [3%] NU ¦ ο δε 1 $\mathfrak{P}^{66}$ † **11:54** διετριβεν f^{35} ($\mathfrak{P}^{45}$)A,D [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εμεινεν $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,W [1%] NU ‡ **11:54** αυτου f^{35} A [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,D,W [2%] NU § **11:56** μετ *rell* ¦ μετα [1%] CP * **11:56** υμιν δοκει f^{35} [20%] ¦ 21 $\mathfrak{P}^{45v,66,75v}$ℵA,B,W [80%] CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ δοκειτε D ¦ two other variants

57 Δεδώκεισαν δὲ καὶ† οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐντολήν,‡ ἵνα ἐάν τις γνῷ ποῦ ἐστιν, μηνύσῃ, ὅπως πιάσωσιν αὐτόν.

The last week

12

Mary anoints Jesus' feet

1 Ὁ οὖν Ἰησοῦς, πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα, ἦλθεν εἰς Βηθανίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος (ὁ τεθνηκώς,* ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν).† 2 Ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ—καὶ ἡ Μάρθα διηκόνει, ὁ δὲ Λάζαρος εἷς ἦν‡ τῶν ἀνακειμένων σὺν§ αὐτῷ. 3 Ἡ οὖν Μαρία,* λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου, πιστικῆς πολυτίμου, ἤλειψεν τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐξέμαξεν ταῖς θριξὶν αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ. Ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ μύρου.

Judas has a problem

---

† **11:57** και f^{35} D [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,W [10%] NU ‡ **11:57** εντολην f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,D [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εντολας ℵB,W [3%] NU * **12:1** ο τεθνηκως f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,D [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — ℵB,W [0.5%] NU † **12:1** εκ νεκρων f^{35} [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 12 ιησους $\mathfrak{P}^{66}$B [alone] NU ¦ 12 ο ιησους A,D,W [5%] ¦ ιησους 12 ℵ ‡ **12:2** ην f^{35} A,D,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 εκ ℵB [0.5%] NU ¦ εκ $\mathfrak{P}^{66}$ § **12:2** ανακειμενων συν *rell* ¦ συνανακειμενων W [10%] TR * **12:3** μαρια f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,D,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ μαριαμ B [1%] NU

4 Λέγει οὖν† εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,
Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης‡ (ὁ μέλλων αὐτὸν
παραδιδόναι), 5 «Διὰ τί τοῦτο τὸ μύρον
οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων καὶ ἐδόθη
πτωχοῖς;» 6 (Εἶπεν δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν
πτωχῶν ἔμελεν§ αὐτῷ, ἀλλ᾽ ὅτι κλέπτης ἦν
καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν, καὶ* τὰ βαλλόμενα
ἐβάσταζεν.) 7 Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς· «Ἄφες
αὐτήν·† εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου
τετήρηκεν‡ αὐτό. 8 Τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε
ἔχετε μεθ᾽ ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.»

Lazarus IS a problem

9 Ἔγνω οὖν§ ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων
ὅτι ἐκεῖ ἐστιν· καὶ ἦλθον, οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν
μόνον, ἀλλ᾽ ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἴδωσιν, ὃν
ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. 10 Ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ
ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἀποκτείνωσιν,
11 ὅτι πολλοὶ δι᾽ αὐτὸν ὑπῆγον τῶν Ἰουδαίων
καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν.

---

† **12:4** ουν f^{35} A,D,Q [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ δε $\mathfrak{P}^{66}$א,B,W [0.5%] NU ¦ — [0.5%] ‡ **12:4** εις εκ των μαθητων αυτου ιουδας σιμωνος ισκαριωτης f^{35} A [97.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1234567 ο 8 [1%] ¦ 6 ο 812345 א [0.5%] [NU] ¦ 6 ο 81345 $\mathfrak{P}^{66,75}$v,B,W [1%] ¦ 1345678 Q ¦ three other variants § **12:6** εμελεν f^{35} $\mathfrak{P}^{66,75}$א,A,B,D,Q,W [40%] HF,RP,OC,TR,NU ¦ εμελλεν f^{35pt} [60%] CP ¦ one other variant * **12:6** ειχεν και f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εχων $\mathfrak{P}^{75}$א,B,D,Q,W [1%] NU ¦ εχων 2 [0.5%] † **12:7** αυτην f^{35} A [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 ινα $\mathfrak{P}^{66,75}$א,B,D,Q,W [2%] NU ¦ 1 οτι [1%] ‡ **12:7** τετηρηκεν f^{35} A [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ τηρηση $\mathfrak{P}^{66,75}$א,B(D)Q,W [2%] NU § **12:9** ουν f^{35} $\mathfrak{P}^{66,75}$A,Q [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 ο א,B,W [0.5%] [NU] ¦ δε (D)

The 'Triumphal' Entry

12 Τῇ ἐπαύριον* ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς
τὴν ἑορτήν, ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται ὁ †
Ἰησοῦς εἰς Ἰεροσόλυμα, 13 ἔλαβον τὰ βαΐα τῶν
φοινίκων καὶ ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν‡ αὐτῷ.
Καὶ ἔκραζον§ «Ὡσαννά.» «Εὐλογημένος ὁ
ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.»* «Βασιλεὺς
τοῦ Ἰσραήλ.» 14 Εὑρὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς
ὀνάριον, ἐκάθισεν† ἐπ᾽ αὐτῷ·‡ καθώς ἐστιν
γεγραμμένον· 15 «Μὴ φοβοῦ, θύγατερ§ Σιών·
ἰδού, ὁ Βασιλεύς σου ἔρχεται, καθήμενος ἐπὶ
πῶλον ὄνου.» 16 (Ταῦτα δὲ* οὐκ ἔγνωσαν οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ† τὸ πρῶτον· ἀλλ᾽ ὅτε ἐδοξάσθη

---

* **12:12** επαυριον f^{35} ℵA,D,Q,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ επαυριον ο $\mathfrak{P}^{66}$B [0.5%] NU † **12:12** ο f^{35} $\mathfrak{P}^{66,75}$B [40%] CP,TR,NU ¦ — ℵ(A)D,Q,W [60%] HF,RP,OC ‡ **12:13** απαντησιν f^{35} A [38%] ¦ υπαντησιν $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,Q,W [60%] CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ συναντησιν D [2%] [Moulton & Milligan (p. 53) opine that απαντησις "seems to have been a kind of *t.t.* for the official welcome of a newly arrived dignitary—a usage which accords excellently with its NT usage".] § **12:13** εκραζον f^{35} A [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εκραυγαζον $\mathfrak{P}^{75}$ℵD,W [1%] NU ¦ εκραυγασαν $\mathfrak{P}^{66}$B,Q [0.5%] * **12:13** κυριου f^{35} A [95%] CP,HF,RP,OC ¦ 1 ο $\mathfrak{P}^{66}$D [4%] TR ¦ 1 και ο $\mathfrak{P}^{75}$ℵB,Q,W [1%] [NU] † **12:14** εκαθισεν *rell* ¦ εκαθησεν [10%] CP ‡ **12:14** αυτω f^{35} [30%] CP ¦ αυτο $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,D,Q,W [70%] HF,RP,OC,TR,NU [The dative fits better with verse 15 than does the accusative.] § **12:15** θυγατερ f^{35} ℵ [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ θυγατηρ $\mathfrak{P}^{66}$A,B,D,Q,W [3%] NU * **12:16** δε f^{35} A,D [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,Q,W [0.5%] NU † **12:16** οι μαθηται αυτου f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,D,Q,W [97.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 312 $\mathfrak{P}^{75}$ℵB [0.5%] NU ¦ 12 [2%]

ὁ ‡ Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ᾽
αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ.)
17 Ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ᾽ αὐτοῦ
ὅτε τὸν Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου
καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. 18 Διὰ τοῦτο
καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ§ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσεν*
τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον. 19 Οἱ
οὖν Φαρισαῖοι εἶπον πρὸς ἑαυτούς· «Θεωρεῖτε
ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν· ἴδε, ὁ κόσμος ὀπίσω
αὐτοῦ ἀπῆλθεν.»

Some Greeks

20 Ἦσαν δέ τινες Ἕλληνες† ἐκ τῶν
ἀναβαινόντων ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ
ἑορτῇ. 21 Οὗτοι οὖν προσῆλθον Φιλίππῳ
τῷ ἀπὸ Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ
ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες, «Κύριε, θέλομεν τὸν
Ἰησοῦν ἰδεῖν.» 22 Ἔρχεται‡ Φίλιππος καὶ λέγει
τῷ Ἀνδρέᾳ, καὶ πάλιν§ Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος*
λέγουσιν τῷ Ἰησοῦ. 23 Ὁ δὲ Ἰησοῦς
ἀπεκρίνατο† αὐτοῖς λέγων· «Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα

---

‡ **12:16** ο f^{35} D,W [80%] CP,HF,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,Q [20%] RP,NU § **12:18** και υπηντησεν αυτω f^{35} ℵA(D)Q,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ 23 $\mathfrak{P}^{66,75}$ [1%] ¦ 231 B * **12:18** ηκουσεν f^{35} [90%] CP,HF,RP,TR ¦ ηκουσαν $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,D,Q,W [10%] OC,NU † **12:20** τινες ελληνες f^{35} A [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,Q,W [3%] NU ¦ και 21 D ‡ **12:22** ερχεται f^{35} ℵA,D,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 ο $\mathfrak{P}^{66,75}$B [1%] NU § **12:22** και παλιν f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ερχεται $\mathfrak{P}^{75}$A,B [0.5%] NU ¦ 12 ερχεται ℵ [0.5%] ¦ 2 D * **12:22** φιλιππος f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$D,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 και $\mathfrak{P}^{75}$ℵA,B [1%] NU † **12:23** απεκρινατο f^{35} A,D [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ αποκρινεται $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵ(B)W [1%] NU ¦ απεκριθη [1%]

ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου. 24 Ἀμήν,
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου,
πεσὼν εἰς τὴν γῆν, ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος
μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει. 25
Ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει‡ αὐτήν,
καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἐν τῷ κόσμῳ
τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν.
26 Ἐὰν ἐμοὶ διακονῇ τις,§ ἐμοὶ ἀκολουθείτω·
καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς
ἔσται. Καί,* ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει
αὐτὸν ὁ Πατήρ.

A Voice out of Heaven

27 »Νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται, καὶ τί εἴπω
—‹Πάτερ, σῶσον με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης›;
Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην
— 28 ‹Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα.› »
Ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, «Καὶ
ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω.» 29 Ὁ οὖν
ὄχλος ὁ ἑστὼς καὶ ἀκούσας ἔλεγεν βροντὴν
γεγονέναι. Ἄλλοι ἔλεγον, «Ἄγγελος αὐτῷ
λελάληκεν.» 30 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν·†
«Οὐ δι᾽ ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ‡ γέγονεν, ἀλλὰ
δι᾽ ὑμᾶς. 31 Νῦν κρίσις ἐστὶν τοῦ κόσμου

---

‡ **12:25** απολεσει f^{35} A,D [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ απολλυει $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,W [1%] NU ¦ two other variants [0.5%] § **12:26** διακονη τις f^{35} [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B(D)W [9%] NU ¦ διακονει 2 [1%] * **12:26** και f^{35} A [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,D,W [5%] NU † **12:30** ιησους και ειπεν f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$D,W [50%] CP,RP,NU ¦ ο 123 A [50%] HF,OC,TR ¦ 231 $\mathfrak{P}^{75}$B ¦ 1 ℵ ‡ **12:30** αυτη η φωνη f^{35} [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 231 $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,D,W [3%] NU

τούτου§ νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου
ἐκβληθήσεται ἔξω. 32 Κἀγώ, ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς
γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν.» 33 (Τοῦτο
δὲ ἔλεγεν σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν* ἀποθνήσκειν.) 34 Ἀπεκρίθη† αὐτῷ ὁ ὄχλος·
«Ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ Χριστὸς
μένει εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ πῶς σὺ λέγεις,‡ ‹Δεῖ§
ὑψωθῆναι τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου›; Τίς ἐστιν
οὗτος ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου;»

35 Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Ἔτι μικρὸν
χρόνον τὸ φῶς μεθ᾽ ὑμῶν* ἐστιν. Περιπατεῖτε
ἕως† τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς
καταλάβῃ· καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ
οὐκ οἶδεν ποῦ ὑπάγει. 36 Ἕως‡ τὸ φῶς
ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς
γένησθε.» Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ § Ἰησοῦς, καὶ
ἀπελθὼν ἐκρύβη ἀπ᾽ αὐτῶν.

An editorial comment

37 Τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος
ἔμπροσθεν αὐτῶν, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν·

---

§ **12:31** τουτου *rell* ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$D,W,CP * **12:33** ημελλεν f^{35} $\mathfrak{P}^{66,75}$A,B,D,W [60%] CP,OC,TR,NU ¦ εμελλεν ℵ [40%] HF,RP † **12:34** απεκριθη f^{35} A,D [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 ουν $\mathfrak{P}^{66,75v}$ℵB,W [1%] NU ‡ **12:34** συ λεγεις f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,D [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{75}$B,W [0.5%] NU § **12:34** δει f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$ [70%] CP,HF,RP,OC ¦ οτι 1 $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,B,D,W [30%] TR,NU * **12:35** μεθ υμων f^{35} A [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εν υμιν $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,D,W [10%] NU † **12:35** εως f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵ [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ως $\mathfrak{P}^{75}$A,B,W [3%] NU ¦ ουν ως D ‡ **12:36** εως f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ως $\mathfrak{P}^{75}$ℵA,B,D,W [2%] NU § **12:36** ο f^{35} $\mathfrak{P}^{75}$A,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,D [0.5%] NU

38 ἵνα ὁ λόγος Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πληρωθῇ,
ὃν εἶπεν· «Κύριε, τίς ἐπίστευσεν τῇ ἀκοῇ ἡμῶν;
Καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη;»
39 Διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεύειν, ὅτι
πάλιν εἶπεν Ἡσαΐας· 40 «Τετύφλωκεν αὐτῶν
τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ πεπώρωκεν* αὐτῶν τὴν
καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ
νοήσωσιν τῇ καρδίᾳ καὶ ἐπιστραφῶσιν,† καὶ
ἰάσωμαι‡ αὐτούς.» 41 Ταῦτα εἶπεν Ἡσαΐας
ὅτε§ εἶδεν τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ ἐλάλησεν περὶ
αὐτοῦ.
42 Ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων
πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ διὰ
τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ
ἀποσυνάγωγοι γένωνται· 43 ἠγάπησαν γὰρ τὴν
δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἤπερ τὴν δόξαν
τοῦ Θεοῦ.

The last public word

44 Ἰησοῦς δὲ ἔκραξεν καὶ εἶπεν· «Ὁ πιστεύων
εἰς ἐμὲ οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ ἀλλ'* εἰς τὸν
πέμψαντά με. 45 Καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ θεωρεῖ τὸν
πέμψαντά με. 46 Ἐγώ, φῶς, εἰς τὸν κόσμον

---

* **12:40** πεπωρωκεν f^{35} [95.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ επωρωσεν A,B [2%] NU ¦ επηρωσεν $\mathfrak{P}^{66,75}$א W [2%] ¦ — D ¦ four other variants † **12:40** επιστραφωσιν f^{35} A [95.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ στραφωσιν $\mathfrak{P}^{66,75v}$(א)B,D [0.5%] NU ¦ επιστρεψωσιν W [2%] ¦ at least four further variants [2%] ‡ **12:40** ιασωμαι f^{35} [80%] CP,HF,RP,TR ¦ ιασομαι $\mathfrak{P}^{66,75}$א,A,B,D,W [20%] OC,NU § **12:41** οτε f^{35} D [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ οτι $\mathfrak{P}^{66,75}$א,A,B [2%] NU ¦ επει W * **12:44** αλλ f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ αλλα $\mathfrak{P}^{75}$א,B,D,W [1%] NU

ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἐν τῇ
σκοτίᾳ μὴ μείνῃ. 47 Καί, ἐάν τίς μου ἀκούσῃ
τῶν ῥημάτων καὶ μὴ πιστεύσῃ,† ἐγὼ οὐ κρίνω
αὐτόν· οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον,
ἀλλ᾽ ἵνα σώσω τὸν κόσμον. 48 Ὁ ἀθετῶν
ἐμὲ καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου ἔχει τὸν
κρίνοντα αὐτόν—ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος
κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ· 49 ὅτι ἐγὼ
ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ᾽ ὁ πέμψας με
Πατήρ, αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκεν,‡ τί εἴπω
καὶ τί λαλήσω. 50 Καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ
ζωὴ αἰώνιός ἐστιν. Ἃ οὖν λαλῶ ἐγώ,§ καθὼς
εἴρηκέν μοι ὁ Πατήρ, οὕτως λαλῶ.»

The last night

13

1 Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς
ὅτι ἐλήλυθεν* αὐτοῦ ἡ ὥρα ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ
κόσμου τούτου πρὸς τὸν Πατέρα, ἀγαπήσας
τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος
ἠγάπησεν αὐτούς.

Jesus washes the disciples' feet

2 Καὶ δείπνου γενομένου† (τοῦ διαβόλου ἤδη
βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα Σίμωνος

† **12:47** πιστευση f^{35} [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ φυλαξη $\mathfrak{P}^{(66)75}$א,A,B,D,W [10%] NU ‡ **12:49** εδωκεν f^{35} D [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ δεδωκαν $\mathfrak{P}^{66}$א,A,B,W [5%] NU § **12:50** λαλω εγω f^{35} [96%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{66,75v}$א,A,B,W [4%] NU ¦ 1 D * **13:1** εληλυθεν f^{35} [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ηλθεν א,A,B,W [10%] NU ¦ ηκει $\mathfrak{P}^{66}$ ¦ παρην D † **13:2** γενομενου f^{35} ($\mathfrak{P}^{66}$)A,D [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ γινομενου B [0.3%] NU ¦ γεινομενου אW

Ἰσκαριώτου ἵνα αὐτὸν παραδῷ),‡ 3 εἰδὼς ὁ
Ἰησοῦς§ ὅτι πάντα δέδωκεν* αὐτῷ ὁ Πατὴρ
εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐξῆλθεν
καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπάγει, 4 ἐγείρεται ἐκ τοῦ
δείπνου καὶ τίθησιν τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν
λέντιον διέζωσεν ἑαυτόν. 5 Εἶτα βάλλει ὕδωρ
εἰς τὸν νιπτῆρα καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας
τῶν μαθητῶν καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν
διεζωσμένος.

Simon Peter

6 Ἔρχεται οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον· καὶ†
λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος,‡ «Κύριε, σύ μου νίπτεις
τοὺς πόδας;» 7 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν
αὐτῷ, «Ὃ ἐγὼ ποιῶ σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώσῃ
δὲ μετὰ ταῦτα.» 8 Λέγει αὐτῷ§ Πέτρος, «Οὐ μὴ
νίψῃς τοὺς πόδας μου* εἰς τὸν αἰῶνα.»
Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,† «Ἐὰν μὴ νίψω

‡ **13:2** ιουδα σιμωνος ισκαριωτου ινα αυτον παραδω f^{35} A [96.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 23456 [1%] ¦ 4 παραδοι 5 ιουδας 2 ισκαριωτης ℵB ¦ 465 ιουδας 23 [2%] ¦ 4 παραδοι 5 ιουδας 23 [none!] NU ¦ 465 ιουδας σιμωννος ισκαριωτης $\mathfrak{P}^{66}$ ¦ 465 ιδας 2 ισκαριωτη W ¦ two further variants D [NU serves up a lovely patchwork quilt.] § **13:3** ο ιησους f^{35} A [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,D,W [1%] NU ¦ δε 12 [1%] * **13:3** δεδωκεν f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,D [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εδωκεν ℵB,W [3%] NU † **13:6** και f^{35} ℵA,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$B,D [0.5%] NU ‡ **13:6** εκεινος f^{35} A,D,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$(ℵ)B [0.5%] NU § **13:8** αυτω *rell* ¦ 1 ο [15%] * **13:8** νιψης τους ποδος μου f^{35} ℵA [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1423 $\mathfrak{P}^{66}$B,C,W [1%] NU ¦ 4123 D [2%] † **13:8** αυτω ο ιησους f^{35} ℵ [94%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 31 A,B,C [0.5%] NU ¦ 13 $\mathfrak{P}^{66}$W [5%] ¦ 3 D [0.5%]

σε, οὐκ‡ ἔχεις μέρος μετ᾽ ἐμοῦ.» 9 Λέγει
αὐτῷ Σίμων Πέτρος, «Κύριε, μὴ τοὺς πόδας
μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν
κεφαλήν.» 10 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, «Ὁ
λελουμένος οὐ χρείαν ἔχει§ ἢ τοὺς πόδας*
νίψασθαι, ἀλλ᾽ ἔστιν καθαρὸς ὅλος· καὶ ὑμεῖς
καθαροί ἐστε, ἀλλ᾽ οὐχὶ πάντες.» 11 (Ἤδει γὰρ
τὸν παραδιδόντα αὐτόν· διὰ τοῦτο εἶπεν,†
«Οὐχὶ πάντες καθαροί ἐστε.»)

Jesus explains His action

12 Ὅτε οὖν ἔνιψεν τοὺς πόδας αὐτῶν‡ καὶ§
ἔλαβεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἀναπεσὼν* πάλιν,
εἶπεν αὐτοῖς· «Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν;
13 Ὑμεῖς φωνεῖτέ με ‹Ὁ Διδάσκαλος,› καὶ
‹Ὁ Κύριος,› καὶ καλῶς λέγετε, εἰμὶ γάρ.
14 Εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας, ὁ
Κύριος καὶ ὁ Διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε
ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας. 15 Ὑπόδειγμα
γὰρ δέδωκα† ὑμῖν, ἵνα καθὼς‡ ἐποίησα ὑμῖν

---

‡ **13:8** ουκ *rell* ¦ ουχ CP § **13:10** ου χρειαν εχει f^{35} D [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ουκ 32 $\mathfrak{P}^{66}$א,B,C,W [1%] NU * **13:10** η τους ποδας f^{35} A [96%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ει μη 23 B,C,W [3%] NU ¦ ει μη 23 μονον $\mathfrak{P}^{66}$(D) ¦ 23 [0.5%] ¦ — א † **13:11** ειπεν f^{35} אA [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 οτι $\mathfrak{P}^{66}$B,C,W [1%] NU ¦ — D ‡ **13:12** αυτων *rell* ¦ των μαθητων [15%] § **13:12** και f^{35} B,C,D,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$א [1%] * **13:12** αναπεσων f^{35} D [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ και ανεπεσεν אB,C,W [0.5%] NU ¦ και 1 $\mathfrak{P}^{66}$ [0.5%] ¦ — A † **13:15** δεδωκα f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$א [35%] CP,OC ¦ εδωκα B,C,D,W [65%] HF,RP,TR,NU ‡ **13:15** καθως f^{35} [25%] ¦ 1 εγω $\mathfrak{P}^{66}$א,B,C,D,W [75%] CP,HF,RP,OC,TR,NU

καὶ ὑμεῖς ποιῆτε.§

16 »Ἀμήν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστιν δοῦλος
μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος
μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν. 17 Εἰ ταῦτα
οἴδατε, μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιῆτε αὐτά.
18 »Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω—ἐγὼ* οἶδα
οὓς† ἐξελεξάμην. Ἀλλ᾽ ἵνα ἡ Γραφὴ πληρωθῇ·
‹Ὁ τρώγων μετ᾽ ἐμοῦ‡ τὸν ἄρτον ἐπῆρεν ἐπ᾽
ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ.› 19 Ἀπ᾽ ἄρτι λέγω
ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται
πιστεύσητε§ ὅτι ἐγώ εἰμι. 20 Ἀμήν, ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων ἐάν* τινα πέμψω ἐμὲ
λαμβάνει· ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων λαμβάνει τὸν
πέμψαντά με.»

The traitor is identified

21 Ταῦτα εἰπὼν ὁ † Ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ
πνεύματι καὶ ἐμαρτύρησεν καὶ εἶπεν, «Ἀμήν,
ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει
με.» 22 Ἔβλεπον δὲ‡ πρὸς§ ἀλλήλους οἱ
μαθηταί, ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει. 23 Ἦν

---

§ **13:15** ποιητε *rell* ¦ ποιειτε D [30%] * **13:18** εγω *rell* ¦ 1 γαρ א A [15%] † **13:18** ους f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,D,W [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ τινας אB,C [2%] NU ‡ **13:18** μετ εμου f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$אA,D,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ μου B,C [0.5%] NU § **13:19** οταν γενηται πιστευσητε f^{35} A [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 12 πιστευσηται D,W [1%] ¦ 12 πιστευητε C ¦ 312 [0.5%] NU ¦ πιστευσηται 12 $\mathfrak{P}^{66}$א ¦ πιστευητε 12 B * **13:20** εαν f^{35} D [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ αν $\mathfrak{P}^{66}$אB,C,W [3%] NU ¦ α A † **13:21** ο f^{35} A,C,D,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$אB [0.5%] ‡ **13:22** δε f^{35} [20%] ¦ ουν $\mathfrak{P}^{66}$(א)A,D,W [79.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — B,C [0.5%] NU § **13:22** προς f^{35} [25%] ¦ εις $\mathfrak{P}^{66}$אA,B,C,D,W [75%] CP,HF,RP,OC,TR,NU

δὲ* ἀνακείμενος εἷς† τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν
τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς.
24 Νεύει οὖν τούτῳ Σίμων Πέτρος πυθέσθαι
τίς ἂν εἴη περὶ οὗ λέγει. 25 Ἐπιπεσὼν‡
δὲ§ ἐκεῖνος* ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ Ἰησοῦ, λέγει
αὐτῷ, «Κύριε, τίς ἐστιν;» 26 Ἀποκρίνεται ὁ
† Ἰησοῦς, «Ἐκεῖνός ἐστιν ᾧ ἐγὼ βάψας‡ τὸ
ψωμίον ἐπιδώσω.»§ Καὶ ἐμβάψας* τὸ ψωμίον†
δίδωσιν Ἰούδᾳ Σίμωνος Ἰσκαριώτῃ.‡ 27 Καὶ
μετὰ τὸ ψωμίον, τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον
ὁ Σατανᾶς. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, «Ὃ
ποιεῖς, ποίησον τάχιον.» 28 (Τοῦτο δὲ§ οὐδεὶς
ἔγνω τῶν ἀνακειμένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ.
29 Τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον

---

* **13:23** δε f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,D,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — B,C [0.5%] NU † **13:23** εις f^{35} [90%] CP,HF,RP,TR ¦ 1 εκ $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,B,C,D,W [10%] OC,NU ‡ **13:25** επιπεσων f^{35} ℵA,D,W [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ αναπεσων $\mathfrak{P}^{66}$B,C [5%] NU § **13:25** δε f^{35} A [96%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ουν $\mathfrak{P}^{66}$ℵ,D,W [4%] NU ¦ — B,C * **13:25** εκεινος f^{35} ℵA,D,W [50%] CP,OC,TR ¦ 1 ουτως $\mathfrak{P}^{66}$B,C [45%] HF,RP,NU ¦ 1 ουτος [5%] † **13:26** ο f^{35} ℵA,C,D [97%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$B,W [3%] ‡ **13:26** βαψας f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵ [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ βαψω B,C [1%] NU ¦ εμβαψας A(D,W) [4%] § **13:26** επιδωσω f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,D [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ και δωσω αυτω B,C [0.5%] NU ¦ δωσω (W) ¦ two other variants * **13:26** και εμβαψας f^{35} A(W) [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ βαψας ουν ℵB,C [0.5%] NU ¦ 1 βαψας D [0.5%] ¦ 1 ψας $\mathfrak{P}^{66}$ † **13:26** ψωμιον f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,D,W [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 λαμβανει και B,C [2%] [NU] ‡ **13:26** ισκαριωτη f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,W [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ισκαριωτου ℵB,C [2%] NU ¦ απο καρυωτου D § **13:28** δε f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,C,D [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — B,W [0.5%]

εἶχεν ὁ * Ἰούδας, ὅτι λέγει αὐτῷ ὁ † Ἰησοῦς,
«Ἀγόρασον ὧν χρείαν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτήν,»
ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῷ.) 30 Λαβὼν οὖν τὸ
ψωμίον ἐκεῖνος, εὐθέως ἐξῆλθεν.‡ Ἦν δὲ νύξ.

A new commandment

31 Ὅτε§ ἐξῆλθεν, λέγει ὁ * Ἰησοῦς· «Νῦν
ἐδοξάσθη ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου, καὶ ὁ Θεὸς
ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. 32 Εἰ ὁ Θεὸς ἐδοξάσθη ἐν
αὐτῷ,† καὶ ὁ Θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ,‡
καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν.
33 »Τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ᾽ ὑμῶν εἰμι.
Ζητήσετέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις
ὅτι ‹Ὅπου ὑπάγω ἐγώ,§ ὑμεῖς οὐ δύνασθε
ἐλθεῖν,› καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι.
34 »Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα
ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς —
ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. 35 Ἐν τούτῳ
γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν
ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.»

Jesus warns Peter

---

* **13:29** ο f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$C,D [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — ℵA,B,W [5%] NU
† **13:29** ο f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,C,D,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — ℵB [0.5%] ‡ **13:30** ευθεως εξηλθεν f^{35} A [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 2 ευθυς $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,C,D,W [1%] NU ¦ 2 ευθεως [2%] § **13:31** οτε f^{35} A [75%] CP,HF,RP,TR ¦ 1 ουν $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,C,D,W [25%] OC,NU * **13:31** ο f^{35} A,C,D,W [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ℵB [5%] NU † **13:32** ει ο θεος εδοξασθη εν αυτω f^{35} A [98%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,C,D,W [2%] ‡ **13:32** εαυτω f^{35} A,C,D,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ αυτω $\mathfrak{P}^{66}$ℵB [0.5%] NU § **13:33** υπαγω εγω f^{35} [80%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 ℵA,B,C,D [19.5%] NU ¦ 1 $\mathfrak{P}^{66}$W [0.5%]

36 Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος, «Κύριε,
ποῦ ὑπάγεις;» Ἀπεκρίθη αὐτῷ* ὁ † Ἰησοῦς,
«Ὅπου ἐγὼ‡ ὑπάγω οὐ δύνασαί μοι§ νῦν
ἀκολουθῆσαι, ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι.»*
37 Λέγει αὐτῷ† Πέτρος· «Κύριε, διὰ τί οὐ
δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι; Τὴν ψυχήν
μου ὑπὲρ σοῦ θήσω.» 38 Ἀπεκρίθη‡ αὐτῷ§ ὁ
* Ἰησοῦς· «Τὴν ψυχήν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις;
Ἀμήν, ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσῃ†
ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ‡ με τρίς.

14

The Way, the Truth, the Life

1 »Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία·
πιστεύετε εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε.
2 Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πατρός μου μοναὶ πολλαί
εἰσιν (εἰ δὲ μή, εἶπον ἂν ὑμῖν).* Πορεύομαι

---

* **13:36** αυτω f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$א,A,D,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — B,C [0.5%] † **13:36** ο f^{35} א,D,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$A,B,C [1%] NU ‡ **13:36** εγω f^{35} א,D [45%] CP,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$A,B,C,W [55%] HF,RP,TR,NU § **13:36** μοι *rell* ¦ με [1%] CP * **13:36** υστερον δε ακολουθησεις μοι f^{35} [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1243 D ¦ 123 A [1%] ¦ 321 $\mathfrak{P}^{66}$א,B,C,W [2%] NU † **13:37** αυτω f^{35} א,A,C,D [80%] CP,HF,RP ¦ 1 ο $\mathfrak{P}^{66}$B,W [20%] OC,TR,NU ‡ **13:38** απεκριθη f^{35} (D) [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ αποκρινεται $\mathfrak{P}^{66}$א(B)C,W [3%] NU § **13:38** αυτω f^{35} (D) [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$א,A,B,C,W [10%] NU * **13:38** ο f^{35} W [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$א,A,B,C,D [2%] NU † **13:38** φωνηση f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$א,A,B,W [70%] CP,HF,RP,NU ¦ φωνησει C,D [30%] OC,TR ‡ **13:38** απαρνηση f^{35} א,A,C(W) [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ αρνηση $\mathfrak{P}^{66}$B,D [1%] NU * **14:2** υμιν f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$(N) [96%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 οτι א,A,B,C,D,W [4%] NU

ἑτοιμάσαι τόπον ὑμῖν. 3 Καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ
ἑτοιμάσω† ὑμῖν τόπον,‡ πάλιν ἔρχομαι καὶ
παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν, ἵνα ὅπου
εἰμὶ ἐγὼ καὶ ὑμεῖς ἦτε. 4 Καὶ ὅπου ἐγὼ§ ὑπάγω
οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε.»*

Thomas' question

5 Λέγει αὐτῷ Θωμᾶς, «Κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ
ὑπάγεις, καὶ† πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι;» 6
Λέγει αὐτῷ ὁ ‡ Ἰησοῦς· «Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ
ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή. Οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς
τὸν Πατέρα εἰ μὴ δι' ἐμοῦ.
7 Εἰ ἐγνώκειτέ§ με, καὶ τὸν Πατέρα μου
ἐγνώκειτε ἄν·* καὶ ἀπ' ἄρτι γινώσκετε αὐτὸν
καὶ ἑωράκατε αὐτόν.»

Philip's question

8 Λέγει αὐτῷ Φίλιππος, «Κύριε, δεῖξον ἡμῖν
τὸν Πατέρα καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν.» 9 Λέγει αὐτῷ
ὁ Ἰησοῦς· «Τοσοῦτον χρόνον† μεθ' ὑμῶν εἰμι

---

† **14:3** και ετοιμασω f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$א,B,C,N [65%] CP,HF,OC,TR,NU ¦ 2 A,W [15%] RP ¦ ετοιμασαι D [20%] ‡ **14:3** υμιν τοπον f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,C,W [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 א,B,D,N [10%] NU § **14:4** εγω f^{35} א,A,B,C,N,Q [97%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$D,W [3%] * **14:4** και την οδον οιδατε f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,D,N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 23 א,B,C,Q,W [1%] NU † **14:5** και f^{35} א,A,D,N,Q [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$B,C,W [0.5%] NU ‡ **14:6** ο f^{35} A,B,C,D,N,Q,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$א [0.5%] § **14:7** εγνωκειτε f^{35} A,B,C,N,Q [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εγνωκατε אD [0.5%] NU ¦ εγνωκαται $\mathfrak{P}^{66}$ ¦ εγνωκεται W * **14:7** εγνωκειτε αν f^{35} A,N,Q [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ αν ηδειτε B,C [1.5%] ¦ γνωσεσθε $\mathfrak{P}^{66}$ [alone] NU ¦ γνωσεσθαι אD,W [Poor NU!] † **14:9** τοσουτον χρονον f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,B,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ τοσουτω χρονω אD,Q,W [0.5%] NU

καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε; Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ
ἑώρακεν τὸν Πατέρα· καὶ‡ πῶς σὺ λέγεις,
‹Δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα›; 10 Οὐ πιστεύεις ὅτι
ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν;
Τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ§ ὑμῖν ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ οὐ
λαλῶ· ὁ δὲ Πατὴρ ὁ * ἐν ἐμοὶ μένων, αὐτὸς
ποιεῖ τὰ ἔργα.† 11 Πιστεύετέ μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ
Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί·‡ εἰ δὲ μή, διὰ τὰ
ἔργα αὐτὰ πιστεύετέ μοι.§

Greater works than these

12 »Ἀμήν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς
ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κἀκεῖνος ποιήσει·
καὶ μείζονα τούτων ποιήσει, ὅτι ἐγὼ πρὸς
τὸν Πατέρα μου* πορεύομαι. 13 Καί, ὅ τι ἂν
αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω, ἵνα
δοξασθῇ ὁ Πατὴρ ἐν τῷ Υἱῷ. 14 Ἐάν τι
αἰτήσητε† ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω.
15 Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς

---

‡ **14:9** και f^{35} A,D,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,Q,W [0.5%] NU § **14:10** λαλω f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,Q,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ λεγω $\mathfrak{P}^{75}$N [0.5%] NU ¦ — B ¦ λελαληκα D * **14:10** ο f^{35} ℵA,D,N,Q,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$B [0.5%] NU † **14:10** αυτος ποιει τα εργα f^{35} A,Q [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 2341 $\mathfrak{P}^{75}$W [0.5%] ¦ 234 αυτου $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,D [0.5%] NU ‡ **14:11** εμοι *rell* ¦ 1 εστιν CP,some TRs § **14:11** μοι f^{35} A,B,Q [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵD,W [1%] NU * **14:12** μου f^{35} [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵA,B,D,Q,W [5%] NU † **14:14** αιτησητε f^{35} A,D,Q [80%] CP,HF,OC,TR ¦ 1 με $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,W [19%] RP,NU ¦ omit whole verse [1%]

τηρήσατε.‡ 16 Καί, ἐγὼ§ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα
καὶ ἄλλον Παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένῃ
μεθ᾽ ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα* 17 —τὸ Πνεῦμα τῆς
Ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι
οὐ θεωρεῖ αὐτὸ οὐδὲ γινώσκει αὐτό·† ὑμεῖς
δὲ‡ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ᾽ ὑμῖν μένει καὶ
ἐν ὑμῖν ἔσται.
18 »Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς· ἔρχομαι
πρὸς ὑμᾶς. 19 Ἔτι μικρὸν καὶ ὁ κόσμος με
οὐκέτι θεωρεῖ, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με. Ὅτι ἐγὼ
ζῶ, καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε.§ 20 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ
γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρί μου, καὶ
ὑμεῖς ἐν ἐμοί, κἀγὼ* ἐν ὑμῖν. 21 Ὁ ἔχων τὰς
ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν
ὁ ἀγαπῶν με. Ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται
ὑπὸ τοῦ Πατρός μου, καὶ ἐγὼ† ἀγαπήσω αὐτὸν
καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν.»

Judas' question

---

‡ **14:15** τηρησατε f^{35} A,D,Q,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ τηρησετε B [0.5%] NU ¦ τηρησητε א ¦ τηρησηται $\mathfrak{P}^{66}$ § **14:16** και εγω f^{35} A,W [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ καγω $\mathfrak{P}^{66}$אB,D,Q [2%] NU * **14:16** μενη μεθ υμων εις τον αιωνα f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,W [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ η 23456 Q [0.5%] ¦ μενει 23456 [1%] ¦ 145623 D ¦ 23456 η $\mathfrak{P}^{75}$B,NU ¦ 23 η 456 א † **14:17** αυτο f^{35} A,Q [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$אB,W [0.5%] NU ¦ αυτον D ‡ **14:17** δε f^{35} A,D [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$אB,Q,W [1%] NU § **14:19** ζησεσθε f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$D,Q [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ζησετε $\mathfrak{P}^{75}$B,NU ¦ ζησεσθαι אA,W [0.5%] * **14:20** καγω f^{35} $\mathfrak{P}^{66,75}$אA,B,D,Q,W [80%] CP,HF,OC,TR,NU ¦ και εγω [20%] RP † **14:21** και εγω f^{35} A,W [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ καγω $\mathfrak{P}^{66,75}$אB,D,Q [2%] NU

22 Λέγει αὐτῷ Ἰούδας (οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης),
«Κύριε, καὶ‡ τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις
ἐμφανίζειν σεαυτὸν καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ;»
23 Ἀπεκρίθη§ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· «Ἐάν τις
ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει. Καὶ ὁ Πατήρ
μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν
ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ᾽ αὐτῷ ποιήσομεν.*
24 Ὁ μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ·
καί, ὁ λόγος ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμός, ἀλλὰ
τοῦ πέμψαντός με Πατρός.

The Teacher, the peace; the Father, the enemy

25 »Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ᾽ ὑμῖν μένων.
26 Ὁ δὲ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὃ
πέμψει ὁ Πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος
ὑμᾶς διδάξει πάντα καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς
πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν.†
27 »Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν
δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν ἐγὼ
δίδωμι ὑμῖν. Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία,
μηδὲ δειλιάτω.
28 »Ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, ‹Ὑπάγω
καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς.› Εἰ ἠγαπᾶτέ με,
ἐχάρητε ἂν ὅτι εἶπον,‡ ‹Πορεύομαι πρὸς τὸν

---

‡ **14:22** και f^{35} ℵQ,W [95%] CP,HF,RP,OC[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{66,75}$A,B,D [5%] TR § **14:23** απεκριθη *rell* ¦ 1 ο [15%] TR * **14:23** ποιησομεν f^{35} A [91.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ποιησομεθα $\mathfrak{P}^{66,75}$ℵB,W [3%] NU ¦ ποιησωμεν [5%] ¦ ποιησωμεθα [0.5%] ¦ ποιησομαι D † **14:26** υμιν f^{35} ℵA,D [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 εγω B [0.5%] [NU] ‡ **14:28** ειπον f^{35} [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — ℵA,B,D [9%] NU ¦ εγω [1%]

Πατέρα,› ὅτι ὁ Πατήρ μου§ μείζων μού ἐστιν.
29 Καὶ νῦν εἴρηκα ὑμῖν, πρὶν γενέσθαι, ἵνα
ὅταν γένηται, πιστεύσητε.
30 »Οὐκέτι πολλὰ λαλήσω μεθ᾽ ὑμῶν,
ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου* ἄρχων· καί, ἐν
ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν. 31 Ἀλλ᾽ ἵνα γνῷ ὁ κόσμος
ὅτι ἀγαπῶ τὸν Πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατό
μοι ὁ Πατήρ, οὕτως ποιῶ.
»Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν.

15

The true vine

1 »Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ
Πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστιν. 2 Πᾶν κλῆμα ἐν
ἐμοὶ μὴ φέρον καρπόν, αἴρει αὐτό· καὶ πᾶν
τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτό, ἵνα πλείονα
καρπὸν* φέρῃ. 3 Ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε
διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν. 4 Μείνατε
ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν. Καθὼς τὸ κλῆμα οὐ
δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ
μείνῃ† ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως‡ οὐδὲ ὑμεῖς ἐὰν
μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε.§
5 »Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα.
Ὁ μένων ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει
καρπὸν πολύν· ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε

---

§ **14:28** μου f^{35} א [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — A,B,D [2%] NU
* **14:30** κοσμου *rell* ¦ 1 τουτου [10%] TR * **15:2** πλειονα καρπον f^{35} A,D [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 B [2%] NU ¦ 2 πλειω א † **15:4** μεινη f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,D [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ μενη אB [0.5%] NU ‡ **15:4** ουτως *rell* ¦ ουτος CP § **15:4** μεινητε f^{35} D [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ μενητε אA,B [0.5%] NU ¦ μενων $\mathfrak{P}^{66}$

ποιεῖν οὐδέν. 6 Ἐὰν μή τις μείνῃ* ἐν ἐμοί,
ἐβλήθη ἔξω, ὡς τὸ κλῆμα, καὶ ἐξηράνθη· καὶ
συνάγουσιν αὐτὰ καὶ εἰς τὸ† πῦρ βάλλουσιν,
καὶ καίεται. 7 Ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοὶ καὶ
τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θέλητε
αἰτήσεσθε,‡ καὶ γενήσεται ὑμῖν. 8 Ἐν τούτῳ
ἐδοξάσθη ὁ Πατήρ μου· ἵνα καρπὸν πολὺν
φέρητε· καὶ γενήσεσθε§ ἐμοὶ μαθηταί.

We love

9 »Καθὼς ἠγάπησέν με ὁ Πατήρ, κἀγὼ
ἠγάπησα ὑμᾶς·* μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ.
10 Ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε
ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολὰς
τοῦ Πατρός μου τετήρηκα καὶ μένω† αὐτοῦ
ἐν τῇ ἀγάπῃ. 11 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα
ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ,‡ καὶ ἡ χαρὰ
ὑμῶν πληρωθῇ. 12 Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμή,
ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς.
13 Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.
14 Ὑμεῖς φίλοι μού ἐστε ἐὰν ποιῆτε ὅσα§ ἐγὼ
ἐντέλλομαι ὑμῖν.

---

* **15:6** μεινη f^{35} [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ μενη $\mathfrak{P}^{66}$א,A,B,D [1%] NU † **15:6** το *rell* ¦ — D [20%] TR ‡ **15:7** αιτησεσθε f^{35} א [85%] CP,HF,RP,TR ¦ αιτησασθε B [10%] OC,NU ¦ αιτησασθαι A,D [0.5%] ¦ αιτησεσθαι [4.5%] § **15:8** γενησεσθε f^{35} [96%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ γενησθε B [3%] NU ¦ γενησεσθαι אA [0.5%] ¦ γενησθαι $\mathfrak{P}^{66v}$D [0.5%] * **15:9** ηγαπησα υμας f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$אA [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 B,D [1.5%] NU † **15:10** μένω *rell* ¦ μενῶ [25%] ‡ **15:11** μεινη f^{35} א [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ η A,B,D [1.5%] NU § **15:14** οσα f^{35} A [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ α $\mathfrak{P}^{66}$אD [3%] NU ¦ ο B

15 »Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω* δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος
οὐκ οἶδεν τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ
εἴρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ
Πατρός μου ἐγνώρισα ὑμῖν. 16 Οὐχ ὑμεῖς με
ἐξελέξασθε, ἀλλ᾽ ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς καὶ
ἔθηκα ὑμᾶς ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν
φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ·† ἵνα ὅ τι ἂν
αἰτήσητε τὸν Πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου δώῃ‡
ὑμῖν. 17 Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε
ἀλλήλους.

The world hates

18 »Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι
ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν. 19 Εἰ ἐκ τοῦ
κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει.
Ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ᾽ ἐγὼ
ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο
μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. 20 Μνημονεύετε τοῦ
λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, ‹Οὐκ ἔστιν δοῦλος
μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ.› Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ
ὑμᾶς διώξουσιν. Εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν,
καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν. 21 Ἀλλὰ ταῦτα
πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν§ διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι
οὐκ οἴδασιν τὸν πέμψαντά με. 22 Εἰ μὴ ἦλθον
καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον,* νῦν

---

* **15:15** υμας λεγω f^{35} D [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{66}$א A,B [1%] NU † **15:16** μενη *rell* ¦ μειν η [10%] ¦ μενει N [10%] ‡ **15:16** δωη f^{35} N [47%] HF ¦ δω A,B,D [50%] CP,RP,OC,TR,NU ¦ δωσει א [0.5%] ¦ δωση [0.5%] ¦ δωει [1%] ¦ one other variant [1%] § **15:21** υμιν f^{35} A,N [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εις υμας $\mathfrak{P}^{66}$B,D [2%] NU ¦ — א * **15:22** ειχον f^{35} A [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ειχοσαν $\mathfrak{P}^{66}$אB,N [0.5%] NU ¦ ειχαν D

δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσιν περὶ τῆς ἁμαρτίας
αὐτῶν. 23 Ὁ ἐμὲ μισῶν καὶ τὸν Πατέρα μου
μισεῖ. 24 Εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς
ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν,† ἁμαρτίαν οὐκ
εἴχον·‡ νῦν δὲ καὶ ἑωράκασιν καὶ μεμισήκασιν
καὶ ἐμὲ καὶ τὸν Πατέρα μου. 25 Ἀλλ᾽ ἵνα
πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ
αὐτῶν§ ὅτι ‹Ἐμίσησάν με δωρεάν.›
26 »Ὅταν δὲ* ἔλθῃ ὁ Παράκλητος, ὃν ἐγὼ
πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ Πατρός, τὸ Πνεῦμα τῆς
Ἀληθείας ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται,
ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ. 27 Καὶ ὑμεῖς δὲ
μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ᾽ ἀρχῆς μετ᾽ ἐμοῦ ἐστε.

16

1 »Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα μὴ
σκανδαλισθῆτε 2 —ἀποσυναγώγους
ποιήσουσιν ὑμᾶς· ἀλλ᾽ ἔρχεται ὥρα ἵνα πᾶς ὁ
ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξῃ λατρείαν προσφέρειν
τῷ Θεῷ. 3 Καὶ ταῦτα ποιήσουσιν* ὅτι οὐκ
ἔγνωσαν τὸν Πατέρα οὐδὲ ἐμέ. 4 Ἀλλὰ
ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα,†
μνημονεύητε αὐτῶν ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. Ταῦτα

---

† **15:24** πεποιηκεν $\mathfrak{f}^{35}$ [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εποιησεν $\mathfrak{P}^{66}$אA,B,D [5%] NU ‡ **15:24** ειχον $\mathfrak{f}^{35}$ A [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ειχοσαν $\mathfrak{P}^{66}$אB [1%] NU ¦ ειχαν D § **15:25** γεγραμμενος εν τω νομω αυτων $\mathfrak{f}^{35}$ A [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 23451 B,D [2%] NU ¦ 2341 $\mathfrak{P}^{66v}$ ¦ 23 κοσμω 51 א * **15:26** δε $\mathfrak{f}^{35}$ A,D [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{22}$אB [0.5%] NU * **16:3** ποιησουσιν $\mathfrak{f}^{35}$ A,B [85%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ 1 υμιν אD [15%] TR † **16:4** ωρα $\mathfrak{f}^{35}$ אD [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 αυτων A,B [10%] NU

δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον ὅτι μεθ᾽ ὑμῶν ἤμην.

What the Enabler will do

5 »Νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με,
καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, ‹Ποῦ ὑπάγεις;›
6 Ἀλλ᾽ ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη
πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. 7 Ἀλλ᾽ ἐγὼ
τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν· Συμφέρει ὑμῖν ἵνα
ἐγὼ ἀπέλθω· ἐὰν γὰρ ἐγὼ‡ μὴ ἀπέλθω, ὁ
Παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ
πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς.
8 »Καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν κόσμον
περὶ ἁμαρτίας καὶ περὶ δικαιοσύνης καὶ
περὶ κρίσεως· 9 περὶ ἁμαρτίας μέν, ὅτι οὐ
πιστεύουσιν εἰς ἐμέ· 10 περὶ δικαιοσύνης δέ,
ὅτι πρὸς τὸν Πατέρα μου§ ὑπάγω καὶ οὐκέτι
θεωρεῖτέ με· 11 περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων
τοῦ κόσμου τούτου κέκριται.
12 »Ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν,* ἀλλ᾽ οὐ
δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. 13 Ὅταν δὲ ἔλθῃ
ἐκεῖνος, τὸ Πνεῦμα τῆς Ἀληθείας, ὁδηγήσει
ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν·† οὐ γὰρ λαλήσει
ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, ἀλλ᾽ ὅσα ἂν‡ ἀκούσῃ§ λαλήσει·
καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν. 14 Ἐκεῖνος

---

‡ **16:7** εγω f^{35} A [98%] CP,HF,RP,OC ¦ — אB,D [2%] TR,NU
§ **16:10** μου f^{35} A [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — אB,D,W [1%] NU
* **16:12** λεγειν υμιν f^{35} A,D,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 אB [1%] NU
† **16:13** εις πασαν την αληθειαν f^{35} [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1342 A,B ¦ εν τη αληθεια παση (–π. א) (א)D,W [2%] NU
‡ **16:13** αν f^{35} [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εαν A [1%] ¦ — אB,D,W [2%] NU
§ **16:13** ακουση f^{35} A [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ακουσει B,D,W [2.5%] NU ¦ ακουει א [0.5%]

ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται* καὶ
ἀναγγελεῖ ὑμῖν. 15 Πάντα ὅσα ἔχει ὁ Πατὴρ
ἐμά ἐστιν· διὰ τοῦτο εἶπον ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ
λαμβάνει† καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

Sorrow to joy

16 »Μικρὸν καὶ οὐ‡ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν
μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν
Πατέρα.»§ 17 Εἶπον* οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους· «Τί ἐστιν τοῦτο ὃ λέγει
ἡμῖν, ‹Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν
μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με,› καὶ ὅτι ‹Ἐγὼ† ὑπάγω
πρὸς τὸν Πατέρα›;» 18 Ἔλεγον οὖν· «Τοῦτο τί
ἐστιν‡ ὃ λέγει,§ ‹τὸ μικρόν›; Οὐκ οἴδαμεν τί
λαλεῖ.»
19 Ἔγνω οὖν* ὁ † Ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν
ἐρωτᾶν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· «Περὶ τούτου
ζητεῖτε μετ᾽ ἀλλήλων ὅτι εἶπον, ‹Μικρὸν καὶ
οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ

---

* **16:14** ληψεται f^{35} [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ λημψεται ℵA,B,D,W [0.5%] NU † **16:15** λαμβανει f^{35} B,D,N,W [80%] CP,HF,RP,NU ¦ ληψεται (A) [20%] OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ℵ omit whole verse ‡ **16:16** ου f^{35} A [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ουκετι $\mathfrak{P}^{66v}$ℵB,D,N,W [2%] NU § **16:16** οτι υπαγω προς τον πατερα f^{35} A,N [79.5%] CP,HF,RP ¦ 1 εγω 2345 [20%] OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,D,W [0.5%] NU * **16:17** ειπον f^{35} ℵA,D,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ειπαν $\mathfrak{P}^{66}$B,W [0.5%] NU † **16:17** εγω f^{35} D,W [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — ℵA,B,N [10%] NU ‡ **16:18** τουτο τι εστιν f^{35} A,N [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 231 $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,D,W [3%] NU § **16:18** ο λεγει f^{35} B,N [97.5%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ το 2 A ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ℵD,W [2.5%] * **16:19** ουν f^{35} A,N [96%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{5}$ℵB,D,W [1%] NU ¦ δε [3%] † **16:19** ο f^{35} ℵAD,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{5}$B,W [0.5%]

με;› 20 Ἀμήν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς, ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται· ὑμεῖς δὲ‡ λυπηθήσεσθε, ἀλλ᾽ ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται. 21 Ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ§ λύπην ἔχει, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκέτι μνημονεύει τῆς θλίψεως, διὰ τὴν χαρὰν ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον. 22 Καὶ ὑμεῖς οὖν λύπην μὲν νῦν* ἔχετε· πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ᾽ ὑμῶν. 23 Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν.

»Ἀμήν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὅσα ἂν† αἰτήσητε τὸν Πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου δώσει ὑμῖν. 24 Ἕως ἄρτι οὐκ ᾐτήσατε οὐδὲν ἐν τῷ ὀνόματί μου. Αἰτεῖτε καὶ λήψεσθε,‡ ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη.

Figures of speech

25 »Ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν, ἀλλ᾽§ ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκέτι ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρρησίᾳ περὶ τοῦ Πατρὸς

---

‡ **16:20** δε f^{35} A,N,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{5}$א,B,D [0.5%] NU § **16:21** τικτη *rell* ¦ τικτει [10%] ¦ τικτι N * **16:22** ουν λυπην μεν νυν f^{35} A(N) [96%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1432 $\mathfrak{P}^{5v,22v,66}$B,C,D,W [3%] NU ¦ 4312 א ¦ four other variants † **16:23** οτι οσα αν f^{35} [96%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 12 εαν [1%] ¦ 13 A,W ¦ 1 ο 3 א ¦ 1 ο εαν [2%] ¦ ο εαν N ¦ 3 τι $\mathfrak{P}^{5}$B,C [0.5%] NU ¦ εαν τι ($\mathfrak{P}^{22}$)D ‡ **16:24** ληψεσθε f^{35} C [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ λημψεσθε $\mathfrak{P}^{5}$א,A,B,D [0.5%] NU ¦ λημψεσθαι N,W [0.5%] § **16:25** αλλ f^{35} A,N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — א,B,C,D,W [1%] NU

ἀναγγελῶ* ὑμῖν. 26 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν
τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε, καὶ οὐ λέγω ὑμῖν
ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα περὶ ὑμῶν·
27 αὐτὸς γὰρ ὁ Πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς
ἐμὲ πεφιλήκατε, καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ
παρὰ τοῦ† Θεοῦ ἐξῆλθον. 28 Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ
Πατρὸς καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον. Πάλιν
ἀφίημι τὸν κόσμον καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν
Πατέρα.»
29 Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ·‡
«Ἴδε, νῦν§ παρρησίᾳ λαλεῖς καὶ παροιμίαν
οὐδεμίαν λέγεις. 30 Νῦν οἴδαμεν ὅτι οἶδας
πάντα καὶ οὐ χρείαν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ.
Ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐξῆλθες.»

"Take heart!"

31 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ * Ἰησοῦς· «Ἄρτι
πιστεύετε; 32 Ἰδού, ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν†
ἐλήλυθεν, ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια,
καὶ ἐμὲ‡ μόνον ἀφῆτε. Καὶ οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι
ὁ Πατὴρ μετ᾽ ἐμοῦ ἐστιν. 33 Ταῦτα λελάληκα
ὑμῖν ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. Ἐν

---

* **16:25** αναγγελω f^{35} N [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ απαγγελω $\mathfrak{P}^{5v,66}$A,B,C,D,W [2%] NU ¦ απαγγελλω א † **16:27** του f^{35} B,C,D,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{5}$אA,N [0.5%] ‡ **16:29** αυτω οι μαθηται αυτου f^{35} A,D [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 234 B,C,N [1%] NU ¦ 231 א ¦ 123 W § **16:29** νυν f^{35} A,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 εν אB,C,D,W [0.5%] NU * **16:31** ο f^{35} אA,D,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{22,66}$B,C,W [0.5%] NU † **16:32** νυν f^{35} N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$אA,B,C,D,W [1%] NU ‡ **16:32** και εμε f^{35} A,D,W [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ καμε $\mathfrak{P}^{22,66}$אB,C,N [2%] NU

τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἔχετε· § ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ
νενίκηκα τὸν κόσμον.»

17

Jesus prays

1 Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ * Ἰησοῦς καὶ ἐπῆρεν† τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ‡ εἶπεν·

For Himself

«Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα· δόξασόν σου τὸν
Υἱόν, ἵνα καὶ§ ὁ Υἱός σου* δοξάσῃ σε, 2 καθὼς
ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα
πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ δώσει† αὐτοῖς ζωὴν
αἰώνιον. 3 Αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωή· ἵνα
γινώσκωσίν σε, τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, καὶ
ὃν ἀπέστειλας —Ἰησοῦν Χριστόν. 4 Ἐγώ σε
ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸ ἔργον ἐτελείωσα‡ ὃ
δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω. 5 Καὶ νῦν δόξασόν
με σύ, Πάτερ, παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον
πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί.

---

§ **16:33** εχετε f^{35} ℵA,B,C [90%] CP,HF,RP,NU ¦ εξετε D [8.5%] OC,TR ¦ εξεται [1%] ¦ εχεται N ¦ omit whole clause $\mathfrak{P}^{66}$ [0.5%] * **17:1** ο f^{35} A,C,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — ℵB [0.5%] NU † **17:1** επηρεν f^{35} A,N [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ επαρας $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,C,D,W [3%] NU ‡ **17:1** και f^{35} A,N [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — ℵB,C,D,W [5%] NU § **17:1** και f^{35} N [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — ℵA,B,C,D,W [2%] NU * **17:1** σου f^{35} A,D,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — ℵB,C,W [0.5%] NU † **17:2** δωσει f^{35} B,N [90%] CP,HF,RP,OC ¦ δωση A,C [10%] TR,NU ¦ δωσω ℵ ¦ δως $\mathfrak{P}^{107}$W ¦ εχη D ‡ **17:4** ετελειωσα f^{35} D [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ τελειωσας $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,B,C,N,W [2%] NU

For the Apostles

6 »Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις
οὓς δέδωκάς§ μοι ἐκ τοῦ κόσμου. Σοὶ ἦσαν,
καὶ ἐμοὶ* αὐτοὺς δέδωκας,† καὶ τὸν λόγον
σου τετηρήκασιν.‡ 7 Νῦν ἔγνωκαν§ ὅτι πάντα
ὅσα δέδωκάς μοι παρὰ σοῦ ἐστιν* 8 ὅτι
τὰ ῥήματα ἃ δέδωκάς† μοι δέδωκα αὐτοῖς·
καὶ αὐτοὶ ἔλαβον καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς ὅτι
παρὰ σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με
ἀπέστειλας. 9 Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ. Οὐ περὶ
τοῦ κόσμου ἐρωτῶ ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι,
ὅτι σοί εἰσιν. 10 Καί, τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστιν,
καὶ τὰ σὰ ἐμά, καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς.
11 Καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι‡ ἐν
τῷ κόσμῳ εἰσίν, καὶ ἐγὼ§ πρὸς σὲ ἔρχομαι.
»Πάτερ Ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί
σου ᾧ * δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς.
12 Ὅτε ἤμην μετ᾽ αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ,† ἐγὼ

§ **17:6** δεδωκας f^{35} C [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εδωκας ℵA,B,D,N,W [2%] NU * **17:6** και εμοι f^{35} ℵA,C,D,N,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ καμοι B [1%] NU † **17:6** δεδωκας f^{35} C,N [96%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εδωκας $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,B,D,W [4%] NU ‡ **17:6** τετηρηκασιν f^{35} A,C [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ τετηρηκαν B,D,W [0.5%] NU ¦ ετηρησαν ℵN [0.5%] § **17:7** εγνωκαν *rell* ¦ εγνωσαν [15%] ¦ εγνωκα W [0.5%] ¦ εγνων ℵ * **17:7** εστιν f^{35} A,D [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εισιν ℵB,C(N)W [1%] NU † **17:8** δεδωκας f^{35} ℵN [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εδωκας A,C,D,W [0.5%] NU ¦ εδωκες B ¦ — [0.5%] ‡ **17:11** ουτοι f^{35} A,C,D,N,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ αυτοι ℵB [0.5%] NU § **17:11** και εγω f^{35} $\mathfrak{P}^{66v}$A,N,W [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ καγω ℵB,C,D [1.5%] NU * **17:11** ω *rell* ¦ ους (N) [20%] TR ¦ ο D [1%] † **17:12** εν τω κοσμω f^{35} A,N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,C,D,W [1%] NU

ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου. Οὓς‡ δέδωκάς μοι§ ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ Γραφὴ πληρωθῇ. 13 Νῦν δὲ πρὸς σὲ ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ ἵνα ἔχωσιν τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς.*
14 »Ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου· καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτοὺς ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. 15 Οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ᾽ ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. 16 Ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσίν, καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί.† 17 Ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου·‡ ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστιν. 18 Καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον. 19 Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτόν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὦσιν§ ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ.

For all believers

20 »Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων* διὰ τοῦ λόγου

---

‡ **17:12** ους f^{35} A,D(N) [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ω B,C,W [0.5%] NU ¦ — ($\mathfrak{P}^{66}$א) § **17:12** μοι f^{35} A,D,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 και B,C,W [0.5%] NU ¦ και $\mathfrak{P}^{66}$א * **17:13** αυτοις f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$אD [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εαυτοις A,B,N,W [1%] NU ¦ ταις καρδιαις εαυτων C † **17:16** εκ του κοσμου ουκ ειμι f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 45123 אA,B,C,D,W [1%] NU ‡ **17:17** σου f^{35} N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$A,B,C,D,W [1%] NU ¦ א omits six words [homoioteleuton] § **17:19** και αυτοι ωσιν f^{35} [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 312 אA,B,C,D,N,W [10%] NU ¦ 32 $\mathfrak{P}^{66v}$

* **17:20** πιστευοντων *rell* ¦ πιστευσοντων [5%] TR

αὐτῶν εἰς ἐμέ· 21 ἵνα πάντες ἓν ὦσιν, καθὼς
σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν σοί· ἵνα καὶ αὐτοὶ
ἐν ἡμῖν ἓν† ὦσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ‡ ὅτι
σύ με ἀπέστειλας. 22 Καὶ ἐγὼ§ τὴν δόξαν ἣν
δέδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς
ἡμεῖς ἕν ἐσμεν·* 23 ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σὺ ἐν
ἐμοί, ἵνα ὦσιν τετελειωμένοι εἰς ἕν· καὶ ἵνα†
γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας καὶ
ἠγάπησας αὐτοὺς καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας.
24 »Πάτερ, οὓς‡ δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα
ὅπου εἰμὶ ἐγὼ κἀκεῖνοι ὦσιν μετ᾽ ἐμοῦ, ἵνα
θεωρῶσιν τὴν δόξαν τὴν ἐμήν, ἣν δέδωκάς§
μοι, ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου.
25 Πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω,
ἐγὼ δέ σε ἔγνων· καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με
ἀπέστειλας. 26 Καί, ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά
σου καὶ γνωρίσω, ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με
ἐν αὐτοῖς ᾖ, κἀγὼ ἐν αὐτοῖς.»

18

Betrayal and arrest

---

† **17:21** εν f^{35} אA,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66v}$B,C,D,W [0.5%] NU ‡ **17:21** πιστευση f^{35} A,D,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ πιστευη $\mathfrak{P}^{66}$אB,C,W [0.5%] NU § **17:22** και εγω f^{35} A,N [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ καγω $\mathfrak{P}^{66}$אB,C,D,W [3%] NU * **17:22** εν εσμεν f^{35} A,N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 $\mathfrak{P}^{66}$B,C,D,W [1%] NU ¦ — א † **17:23** και ινα f^{35} A,N [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 2 B,C,D [1%] NU ¦ 1 $\mathfrak{P}^{66}$אW [0.5%] ‡ **17:24** ους f^{35} A,C,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ο אB,D,W [0.5%] NU § **17:24** δεδωκας f^{35} אA,C,D,W [60%] CP,OC,NU ¦ εδωκας $\mathfrak{P}^{108}$B,N [40%] HF,RP,TR

1 Ταῦτα εἰπὼν ὁ * Ἰησοῦς ἐξῆλθεν σὺν τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν
Κέδρων,† ὅπου ἦν κῆπος εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς
καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. 2 Ἤδει δὲ καὶ Ἰούδας,
ὁ παραδιδοὺς αὐτόν, τὸν τόπον· ὅτι πολλάκις
συνήχθη‡ ὁ § Ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ. 3 Ὁ οὖν Ἰούδας, λαβὼν τὴν σπεῖραν, καὶ
ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ* Φαρισαίων ὑπηρέτας,
ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ
ὅπλων.

Jesus knocks the soldiers down with His word

4 Ἰησοῦς οὖν, εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα†
ἐπ᾽ αὐτόν, ἐξελθὼν εἶπεν‡ αὐτοῖς, «Τίνα
ζητεῖτε;» 5 Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, «Ἰησοῦν τὸν
Ναζωραῖον.» Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, «Ἐγώ
εἰμι.»§ (Εἱστήκει δὲ καὶ Ἰούδας, ὁ παραδιδοὺς
αὐτόν, μετ᾽ αὐτῶν.) 6 Ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὅτι*
«Ἐγώ εἰμι,» ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἔπεσον†

---

* **18:1** ο f^{35} A,C,D,N,W [99.7%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — ℵB [0.3%] NU † **18:1** των κεδρων f^{35} B,C,N [94%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 κενδρων [4%] ¦ του 2 A [1.5%] NU ¦ του κεδρου ℵD,W ‡ **18:2** συνηχθη f^{35} ℵA,B,C,D,N,W [65%] CP,RP,TR,NU ¦ 1 και [35%] HF,OC § **18:2** ο f^{35} A,C(D)N,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — ℵB [0.5%] NU * **18:3** και f^{35} $\mathfrak{P}^{108v}$A,C,N,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 εκ των ℵD [0.5%] NU ¦ 1 των B † **18:4** ερχομενα *rell* ¦ επερχομενα [11%] ‡ **18:4** εξελθων ειπεν f^{35} ℵA,N,W [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εξηλθεν και λεγει B,C,D [1.5%] NU § **18:5** ο ιησους εγω ειμι f^{35} A,C(N)W [97.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 234 ℵ ¦ 342 B ¦ 34 [2.5%] D,NU * **18:6** οτι f^{35} C [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — ℵA,B,D,N,W [5%] NU † **18:6** επεσον f^{35} A,N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ επεσαν ℵB,C,D,W [1%] NU

χαμαί. 7 Πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπηρώτησεν,‡
«Τίνα ζητεῖτε;» Οἱ δὲ εἶπον,§ «Ἰησοῦν τὸν
Ναζωραῖον.» 8 Ἀπεκρίθη* Ἰησοῦς· «Εἶπον ὑμῖν
ὅτι ἐγώ εἰμι. Εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους
ὑπάγειν» 9 (ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν
ὅτι «Οὓς δέδωκάς μοι οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν
οὐδένα»).
10 Σίμων οὖν Πέτρος, ἔχων μάχαιραν,
εἵλκυσεν αὐτὴν καὶ ἔπαισεν τὸν τοῦ
ἀρχιερέως δοῦλον καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ
ὠτίον† τὸ δεξιόν. (Ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ
Μάλχος.) 11 Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ·
«Βάλε τὴν μάχαιραν‡ εἰς τὴν θήκην· τὸ
ποτήριον ὃ δέδωκέν μοι ὁ Πατήρ, οὐ μὴ πίω
αὐτό;»

To Annas first

12 Ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλίαρχος καὶ
οἱ ὑπηρέται τῶν Ἰουδαίων συνέλαβον τὸν
Ἰησοῦν καὶ ἔδησαν αὐτόν. 13 Καὶ ἀπήγαγον
αὐτὸν§ πρὸς Ἄνναν* πρῶτον, ἦν γὰρ πενθερὸς
τοῦ Καϊάφα, ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ

‡ **18:7** αυτους επηρωτησεν f^{35} ℵD,N,W [75%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 A,B,C [6%] NU ¦ αυτοις 2 [18%] ¦ 2 [1%] § **18:7** ειπον f^{35} ℵA,B,C,N,W [99.8%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ειπαν $\mathfrak{P}^{66}$D,NU * **18:8** απεκριθη *rell* ¦ 1 ο (D)N [14%] TR † **18:10** ωτιον f^{35} A,D,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ωταριον ℵB,C,W [0.5%] NU ‡ **18:11** μαχαιραν f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,B,C,D,N,W [52%] CP,OC,NU ¦ 1 σου [48%] HF,RP,TR § **18:13** απηγαγον αυτον f^{35} A [89.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 C,N [9%] ¦ ηγαγον $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,D,W [0.5%] NU ¦ ηγαγον 2 [1%] * **18:13** ἀνναν f^{35} CP,OC,TR ¦ ἄνναν HF,RP,NU

ἐκείνου. 14 (Ἦν δὲ Καϊάφας ὁ συμβουλεύσας
τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι συμφέρει ἕνα ἄνθρωπον
ἀπολέσθαι† ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.)

Peter denies Jesus

15 Ἠκολούθει δὲ τῷ Ἰησοῦ Σίμων Πέτρος,
καὶ ὁ ‡ ἄλλος μαθητής. Ὁ δὲ μαθητὴς ἐκεῖνος
ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ συνεισῆλθεν
τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως.
16 Ὁ δὲ Πέτρος εἱστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ§ ἔξω.
Ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητὴς ὁ ἄλλος, ὃς ἦν*
γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ,† καὶ εἶπεν τῇ θυρωρῷ,
καὶ εἰσήγαγεν τὸν Πέτρον. 17 Λέγει οὖν ἡ
παιδίσκη, ἡ θυρωρός, τῷ Πέτρῳ,‡ «Μὴ καὶ σὺ
ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου;»
Λέγει ἐκεῖνος, «Οὐκ εἰμί.» 18 Εἱστήκεισαν
δὲ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ὑπηρέται ἀνθρακιὰν
πεποιηκότες, ὅτι ψῦχος ἦν, καὶ ἐθερμαίνοντο.
Ἦν δὲ μετ᾽ αὐτῶν ὁ Πέτρος§ ἑστὼς καὶ
θερμαινόμενος.

Caiaphas interrogates Jesus

---

† **18:14** απολεσθαι f^{35} A,N [94%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ αποθανειν $\mathfrak{P}^{66}$א B,C,W [6%] NU ‡ **18:15** ο f^{35} C,N [97.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$א A,B,W [2.5%] NU § **18:16** τη θυρα *rell* ¦ την 2 [13%] ¦ την θυραν [12%] * **18:16** ος ην f^{35} $\mathfrak{P}^{66v}$א A,C(N)W [99.9%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ο B [0.1%] NU † **18:16** τω αρχιερει f^{35} א A,N,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ του αρχιερεως $\mathfrak{P}^{66v}$B,C [0.5%] NU ‡ **18:17** η παιδισκη η θυρωρος τω πετρω f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$א A,N(W) [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 561234 B,C [1%] NU § **18:18** μετ αυτων ο πετρος f^{35} A,N [96%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ και 3412 $\mathfrak{P}^{66v}$B,C(W) [2%] NU ¦ 12 και 34 [1%] ¦ 124 [1%]

19 Ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησεν τὸν Ἰησοῦν
περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς
διδαχῆς αὐτοῦ. 20 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·*
«Ἐγὼ παρρησίᾳ ἐλάλησα† τῷ κόσμῳ. Ἐγὼ
πάντοτε ἐδίδαξα ἐν‡ συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ
ἱερῷ, ὅπου πάντοτε§ οἱ Ἰουδαῖοι συνέρχονται,
καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδέν. 21 Τί με
ἐπερωτᾷς;* Ἐπερώτησον† τοὺς ἀκηκοότας τί
ἐλάλησα αὐτοῖς. Ἴδε, οὗτοι οἴδασιν ἃ εἶπον
ἐγώ.» 22 Ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, εἷς τῶν
ὑπηρετῶν παρεστηκὼς‡ ἔδωκεν ῥάπισμα τῷ
Ἰησοῦ, εἰπών, «Οὕτως ἀποκρίνῃ τῷ ἀρχιερεῖ;»
23 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,§ «Εἰ κακῶς
ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ
καλῶς, τί με δαίρεις;»* 24 (Ἀπέστειλεν† αὐτὸν
ὁ Ἅννας δεδεμένον πρὸς Καϊάφαν τὸν

---

* **18:20** αυτω ο ιησους f^{35} A,N,W [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ δε 123 [1%] ¦ 13 $\mathfrak{P}^{66}$B [2%] NU ¦ 31 א ¦ 23 C [2%]
† **18:20** ελαλησα f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$W [96%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ λελαληκα אA,B,C,N [4%] NU ‡ **18:20** εν f^{35} אA,B,C,N,W [88%] HF,RP,OC,NU ¦ 1 τη [12%] CP,TR § **18:20** παντοτε f^{35} [87%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ παντες אA,B,C,N,W [13%] NU * **18:21** επερωτας f^{35} N [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ερωτας אA,B,C,W [3%] NU † **18:21** επερωτησον f^{35} A,N [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ερωτησον $\mathfrak{P}^{66v}$אB,C [5%] NU ‡ **18:22** των υπηρετων παρεστηκως f^{35} A,N [96.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 312 אB,W [0.5%] NU ¦ 1 παρεστωτων 2 C [0.5%] ¦ 1 παρεστηκοτων 2 [1.5%] ¦ various other variants [1%] § **18:23** απεκριθη αυτω ο ιησους f^{35} A,N [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 124 B,C [1%] NU ¦ 3 δε 4 ειπεν 2 אW [1%] ¦ various others [1%] * **18:23** δαιρεις f^{35} [36%] ¦ δερεις $\mathfrak{P}^{66}$אA,B,C,W [64%] CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ δερις N
† **18:24** απεστειλεν f^{35} A [85%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 ουν B,C(N)W [8%] NU,some TRs ¦ 1 δε א [7%]

ἀρχιερέα.)

Peter again

25 Ἦν δὲ Σίμων Πέτρος ἑστὼς καὶ
θερμαινόμενος. Εἶπον οὖν αὐτῷ, «Μὴ καὶ σὺ
ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ;» Ἠρνήσατο οὖν‡
ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, «Οὐκ εἰμί.» 26 Λέγει εἷς ἐκ
τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, συγγενὴς ὢν οὗ
ἀπέκοψεν Πέτρος τὸ ὠτίον, «Οὐκ ἐγώ σε εἶδον
ἐν τῷ κήπῳ μετ᾽ αὐτοῦ;» 27 Πάλιν οὖν
ἠρνήσατο ὁ § Πέτρος, καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ
ἐφώνησεν.

Crucifixion day

Jesus taken to Pilate

28 Ἄγουσιν οὖν* τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα
εἰς τὸ πραιτώριον, ἦν δὲ πρωΐ.† Καὶ αὐτοὶ
οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ
μιανθῶσιν, ἀλλ᾽ ἵνα‡ φάγωσιν τὸ Πάσχα.
29 Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πιλᾶτος πρὸς αὐτοὺς§ καὶ
εἶπεν,* «Τίνα κατηγορίαν φέρετε κατὰ† τοῦ

‡ **18:25** ουν f^{35} [71%] CP,HF,RP,OC ¦ — ℵA,B,C,N,W [29%] TR,NU
§ **18:27** ο f^{35} ℵN [75%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — A,B,C,W [25%] NU
* **18:28** ουν *rell* ¦ — [35%] † **18:28** πρωι f^{35} ℵA,B,C,W [60%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ πρωια N [38%] TR ¦ — [2%] ‡ **18:28** αλλ ινα f^{35} [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ αλλα ℵA,B,C,N,W [3%] NU § **18:29** ο πιλατος προς αυτους f^{35} (A) [85%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 12 εξω 34 (B,C) [11%] NU ¦ 3412 εξω ℵ(W) ¦ 1234 εξω N [3%] ¦ various others [1%] * **18:29** ειπεν f^{35} A,N [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ φησιν $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,C,W [3%] NU † **18:29** κατα f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,C,N,W [99.7%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — ℵB [0.3%]

ἀνθρώπου τούτου;» 30 Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον‡
αὐτῷ, «Εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιός,§ οὐκ ἄν σοι
παρεδώκαμεν αὐτόν.» 31 Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ
Πιλᾶτος, «Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ κατὰ τὸν
νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν.» Εἶπον οὖν* αὐτῷ
οἱ Ἰουδαῖοι, «Ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι
οὐδένα» 32 (ἵνα ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ πληρωθῇ,
ὃν εἶπεν, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἔμελλεν†
ἀποθνήσκειν).

Pilate and Jesus

33 Εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν‡ ὁ
Πιλᾶτος καὶ ἐφώνησεν τὸν Ἰησοῦν καὶ εἶπεν
αὐτῷ, «Σὺ εἶ ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;»
34 Ἀπεκρίθη αὐτῷ§ ὁ * Ἰησοῦς, «Ἀφ᾽ ἑαυτοῦ†
σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον‡ περὶ
ἐμοῦ;» 35 Ἀπεκρίθη ὁ Πιλᾶτος· «Μήτι ἐγὼ
Ἰουδαῖός εἰμι; Τὸ ἔθνος τὸ σόν, καὶ οἱ
ἀρχιερεῖς, παρέδωκάν σε ἐμοί. Τί ἐποίησας;»

---

‡ **18:30** ειπον f^{35} A,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ειπαν ℵB,C,N [0.5%] NU § **18:30** κακοποιος f^{35} A,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ κακοποιων C [0.3%] ¦ κακον ποιων B,W [0.2%] NU ¦ κακον ποιησας ℵ * **18:31** ουν f^{35} ℵW [87%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ δε A,N [12%] ¦ — B,C [1%] NU † **18:32** εμελλεν f^{35} [62%] CP ¦ ημελλεν ℵA,B,C,N,W [38%] HF,RP,OC,TR,NU ‡ **18:33** εις το πραιτωριον παλιν f^{35} ℵA(N) [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 4123 $\mathfrak{P}^{66v}$B,C,W [7%] NU ¦ 123 [2%] ¦ several others [1%] § **18:34** αυτω f^{35} ℵ [90%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$A,B,C,N,W [10%] NU * **18:34** ο f^{35} ℵA,C,N,W [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66v}$B [3%] NU † **18:34** αφ εαυτου f^{35} A,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ απο σεαυτου $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,C,N [1%] NU ‡ **18:34** σοι ειπον f^{35} ℵA(N) [92.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 B,C,W [0.5%] NU ¦ 1 ειπεν [7%] ¦ ειπεν 1 $\mathfrak{P}^{66}$

36 Ἀπεκρίθη§ Ἰησοῦς· «Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ
ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου
τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμή, οἱ ὑπηρέται ἂν
οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο,* ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς
Ἰουδαίοις· νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν
ἐντεῦθεν.» 37 Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Πιλᾶτος,
«Οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ;» Ἀπεκρίθη† Ἰησοῦς·
«Σὺ λέγεις ὅτι βασιλεύς εἰμι ἐγώ·‡ ἐγὼ εἰς
τοῦτο γεγέννημαι. Καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς
τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ Ἀληθείᾳ. Πᾶς
ὁ ὢν ἐκ τῆς Ἀληθείας ἀκούει μου τῆς φωνῆς.»
38 Λέγει αὐτῷ ὁ Πιλᾶτος, «Τί ἐστιν ἀλήθεια;»§

Barabbas

Καὶ τοῦτο εἰπὼν πάλιν ἐξῆλθεν πρὸς τοὺς
Ἰουδαίους καὶ λέγει αὐτοῖς· «Ἐγὼ οὐδεμίαν
αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ.* 39 Ἔστιν δὲ
συνήθεια ἡμῖν† ἵνα ἕνα ὑμῖν ἀπολύσω‡
ἐν

---

§ **18:36** απεκριθη *rell* ¦ 1 ο N [10%] TR * **18:36** αν οι εμοι ηγωνιζοντο f^{35} A,N [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 2341 אW [3%] [NU] ¦ 234 B [0.5%] ¦ 134 [1.5%] † **18:37** απεκριθη f^{35} W [58%] HF,RP,OC ¦ 1 ο אA,B,N [42%] CP,TR,NU ‡ **18:37** εγω f^{35} A,N,W^{v} [96%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — אB [4%] NU § **18:38** Comparing John with Luke 23:4–12, it appears that it was at this point that Jesus was sent to Herod. * **18:38** αιτιαν ευρισκω εν αυτω f^{35} אA,N,W [97.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 2341 B [1.5%] NU ¦ 2134 $\mathfrak{P}^{66}$ ¦ several others † **18:39** ημιν f^{35} [20%] ¦ υμιν אA,B,W [80%] CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ υμων N [Really now, would Rome release a prisoner based on a Jewish demand? This was evidently a bit of 'pub. rel.' that Rome had decided to do.] ‡ **18:39** υμιν απολυσω f^{35} A(N) [85%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 אB [2%] NU ¦ ημιν 2 [13%] ¦ απολυω 1 W

τῷ Πάσχα. Βούλεσθε οὖν ὑμῖν ἀπολύσω§ τὸν Βασιλέα τῶν Ἰουδαίων;» 40 Ἐκραύγασαν οὖν* πάντες,† λέγοντες, «Μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν Βαραββᾶν.» Ἦν δὲ ὁ Βαραββᾶς λῃστής.

19

Soldiers mock Jesus

1 Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ Πιλᾶτος τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐμαστίγωσεν. 2 Καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ· καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτὸν* 3 καὶ ἔλεγον, «Χαῖρε, ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.» Καὶ ἐδίδουν† αὐτῷ ῥαπίσματα.

"Behold the Man!"

4 Ἐξῆλθεν οὖν‡ πάλιν ἔξω ὁ Πιλᾶτος καὶ λέγει αὐτοῖς, «Ἴδε, ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω ἵνα γνῶτε ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω.»§ 5 Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Ἰησοῦς ἔξω, φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ τὸ

---

§ **18:39** υμιν απολυσω f^{35} [79%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{66}$א,A,B,N,W [10%] NU ¦ 2 [4%] ¦ ινα 21 [6%] ¦ ινα 12 [1%] * **18:40** ουν f^{35} N [30%] CP ¦ 1 παλιν א,A,B,W [70%] HF,RP,OC,TR,NU † **18:40** παντες f^{35} A,N [88%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — א,B,W [12%] NU * **19:2** αυτον f^{35} A [80%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ αυτω [10%] ¦ 1 και ηρχοντο προς 1 $\mathfrak{P}^{66,90}$א,B,N,W [10%] NU † **19:3** εδιδουν f^{35} A [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εδιδοσαν $\mathfrak{P}^{66}$א,B,N,W [2%] NU ‡ **19:4** εξηλθεν ουν f^{35} N,W [96%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ και 1 A,B [2%] NU ¦ 1 א [2%] § **19:4** εν αυτω ουδεμιαν αιτιαν ευρισκω f^{35} N [96.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 34512 B [1%] NU ¦ 31245 A ¦ 412 ουχ 5 $\mathfrak{P}^{66v}$W ¦ 4 ουχ 5 א ¦ at least five further variants [2%]

πορφυροῦν ἱμάτιον· καὶ λέγει αὐτοῖς, «Ἴδε,* ὁ
ἄνθρωπος.» 6 Ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ
ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται, ἐκραύγασαν λέγοντες,
«Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν.»† Λέγει αὐτοῖς
ὁ Πιλᾶτος, «Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ
σταυρώσατε, ἐγὼ γὰρ οὐχ εὑρίσκω ἐν αὐτῷ
αἰτίαν.» 7 Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι,
«Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν‡
ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι ἑαυτὸν Υἱὸν Θεοῦ§
ἐποίησεν.»

Pilate and Jesus again

8 Ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ Πιλᾶτος τοῦτον τὸν
λόγον, μᾶλλον ἐφοβήθη, 9 καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ
πραιτώριον πάλιν καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ,
«Πόθεν εἶ σύ;» Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ
ἔδωκεν αὐτῷ. 10 Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Πιλᾶτος·
«Ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; Οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω
σταυρῶσαί σε καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολῦσαί*
σε;» 11 Ἀπεκρίθη† Ἰησοῦς‡ «Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν

---

* **19:5** ιδε f^{35} A,N [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ιδου ℵB,W [2%] NU ¦ — ($\mathfrak{P}^{66}$) † **19:6** αυτον f^{35} ℵA,N [90%] CP,HF,RP,OC ¦ — ($\mathfrak{P}^{66}$)B,W [10%] TR,NU ‡ **19:7** ημων f^{35} A [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ℵB(N)W [1%] NU § **19:7** εαυτον υιον θεου f^{35} A,N [72%] CP,RP ¦ 132 [20%] HF,OC ¦ 231 $\mathfrak{P}^{66}$ℵB [3%] NU ¦ 12 του 3 [5%] TR ¦ 2 του 31 W * **19:10** σταυρωσαι σε και εξουσιαν εχω απολυσαι f^{35} W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 623451 ℵA,B(N) [0.5%] NU † **19:11** απεκριθη f^{35} A,N [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 αυτω ℵB,W [2%] [NU] ‡ **19:11** ιησους f^{35} B [90%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ ο 1 ℵA,N,W [10%] TR

οὐδεμίαν κατ᾽ ἐμοῦ§ εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον*
Ἄνωθεν. Διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς† μέ σοι
μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει.»

The Jews best Pilate

12 Ἐκ τούτου ἐζήτει ὁ Πιλᾶτος‡ ἀπολῦσαι
αὐτόν· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἔκραζον§ λέγοντες·
«Ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ
Καίσαρος· πᾶς ὁ βασιλέα ἑαυτὸν* ποιῶν
ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι.» 13 Ὁ οὖν Πιλᾶτος
ἀκούσας τοῦτον τὸν λόγον† ἤγαγεν ἔξω τὸν
Ἰησοῦν καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ‡ βήματος, εἰς
τόπον λεγόμενον Λιθόστρωτον, Ἑβραϊστὶ δὲ
Γαβαθᾶ§ 14 (ἦν δὲ Παρασκευὴ τοῦ Πάσχα·
ὥρα ἦν* ὡσεὶ† ἕκτη), καὶ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις,

§ **19:11** ουδεμιαν κατ εμου f^{35} A,N [96%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 231 $\mathfrak{P}^{66v}$ℵB,W [4%] NU * **19:11** σοι δεδομενον f^{35} A,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,W [0.5%] NU † **19:11** παραδιδους f^{35} A,N,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ παραδους ℵB [0.5%] NU ‡ **19:12** εζητει ο πιλατος f^{35} (A)N [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 231 $\mathfrak{P}^{66v}$ℵ(B,W) [2%] NU § **19:12** εκραζον f^{35} [89%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εκραυγαζον A,N,W [10%] ¦ εκραυγασαν $\mathfrak{P}^{66v}$B [1%] NU ¦ ελεγον (ℵ) * **19:12** εαυτον *rell* ¦ αυτον [5%] TR † **19:13** τουτον τον λογον f^{35} N [50%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ τουτων των λογων [47%] ¦ των λογων τουτων ℵA,B,W [2%] NU ¦ 231 [1%] ‡ **19:13** του f^{35} W [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,B,N [3%] NU § **19:13** γαβαθα f^{35} [50%] CP ¦ γαββαθα A,B,N,W [49%] HF,RP,OC,TR,NU ¦ γολγοθα ℵ ¦ καπφαθα [1%] * **19:14** ην f^{35} ℵA,B,N,W [40%] NU ¦ δε [60%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ † **19:14** ωσει f^{35} N [60%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ως ℵA,B,W [40%] NU ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$

«Ἴδε, ὁ Βασιλεὺς ὑμῶν.» 15 Οἱ δὲ ἐκραύγασαν,‡
«Ἆρον, ἆρον, σταύρωσον αὐτόν.» Λέγει αὐτοῖς
ὁ Πιλᾶτος, «Τὸν Βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω;»
Ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς, «Οὐκ ἔχομεν βασιλέα
εἰ μὴ Καίσαρα.» 16 Τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν
αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ.

Jesus is crucified

Παρέλαβον δὲ§ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἤγαγον.* 17
Καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ† ἐξῆλθεν εἰς
τὸν‡ λεγόμενον Κρανίου τόπον, ὃς§ λέγεται
Ἑβραϊστί, Γολγοθᾶ, 18 ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν,
καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ἄλλους δύο, ἐντεῦθεν καὶ
ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν Ἰησοῦν.
19 Ἔγραψεν δὲ καὶ τίτλον ὁ Πιλᾶτος, καὶ
ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Ἦν δὲ γεγραμμένον·
ΙΗΣΟΥΣ Ὁ ΝΑΖΩΡΑΙΟΣ Ὁ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ
ΙΟΥΔΑΙΩΝ
20 Τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν
τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς

---

‡ **19:15** οι δε εκραυγασαν f^{35} [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 12 εκραυγασον A ¦ 12 εκραυγαζον [1%] ¦ 12 εκραυγαζον λεγοντες N ¦ 12 ελεγον $\mathfrak{P}^{66v}$א W [0.5%] ¦ 3 ουν εκεινοι B [0.5%] NU § **19:16** παρελαβον δε f^{35} A [96%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 ουν B [0.5%] NU ¦ οι 2 λαβοντες א ¦ οι 2 παραλαβοντες N,W [3%] ¦ two other variants * **19:16** και ηγαγον f^{35} [91.5%] CP,HF,RP,OC ¦ 1 απηγαγον A [5%] TR ¦ — B [0.5%] NU ¦ απηγαγον (א)N,W [2%] ¦ 1 επεθηκαν [1%] † **19:17** τον σταυρον αυτου f^{35} [96%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 12 εαυτου A,N [1.5%] ¦ αυτω 12 B [0.5%] ¦ εαυτω 12 אW [1%] NU ¦ one other variant [1%] ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ has a long omission ‡ **19:17** τον f^{35} אA,B,N,W [50%] CP,OC,TR,NU ¦ τοπον $\mathfrak{P}^{66}$ [50%] HF,RP § **19:17** ος f^{35} N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ο $\mathfrak{P}^{66}$אA,B,W [1%] NU

πόλεως* ὅπου ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἦν
γεγραμμένον Ἑβραϊστί, Ἑλληνιστί, Ῥωμαϊστί.†
21 Ἔλεγον οὖν τῷ Πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν
Ἰουδαίων, «Μὴ γράφε, ‹Ὁ Βασιλεὺς τῶν
Ἰουδαίων,› ἀλλ᾽ ὅτι ἐκεῖνος εἶπεν, ‹Βασιλεύς
εἰμι τῶν Ἰουδαίων.› »
22 Ἀπεκρίθη ὁ Πιλᾶτος, «Ὃ γέγραφα,
γέγραφα.»

Psalm 22:18 is fulfilled

23 Οἱ οὖν στρατιῶται, ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν
Ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἐποίησαν
τέσσαρα μέρη, ἑκάστῳ στρατιώτῃ μέρος, καὶ
τὸν χιτῶνα. Ἦν δὲ ὁ χιτὼν ἄρραφος,‡ ἐκ
τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι᾽ ὅλου. 24 Εἶπον§ οὖν
πρὸς ἀλλήλους, «Μὴ σχίσωμεν αὐτὸν ἀλλὰ
λάχωμεν περὶ αὐτοῦ, τίνος ἔσται,» ἵνα ἡ
Γραφὴ πληρωθῇ ἡ λέγουσα* «Διεμερίσαντο
τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν
μου ἔβαλον κλῆρον.» Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται
ταῦτα ἐποίησαν.

Jesus provides for His mother

---

* **19:20** ο τοπος της πολεως f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,B,N [90%] CP,HF,RP,NU ¦ 3412 W [10%] OC,TR ¦ א omits verses 20-21 † **19:20** ελληνιστι ρωμαιστι f^{35} A [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 B,N [0.5%] NU ¦ 2 εβραεισται W ¦ omit whole clause [1%] ‡ **19:23** αρραφος f^{35} B [40%] CP,OC,TR,NU ¦ αραφος אA,N,W [60%] HF,RP § **19:24** ειπον f^{35} A,B,N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ειπαν אW [0.5%] NU ¦ ειπεν [0.5%] * **19:24** η λεγουσα f^{35} A,N,W [99.8%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — אB

25 Εἱστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ
Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς
αὐτοῦ, Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ, καὶ Μαρία ἡ
Μαγδαληνή. 26 Ἰησοῦς οὖν, ἰδὼν τὴν μητέρα,
καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει
τῇ μητρὶ αὐτοῦ,† «Γύναι, ἴδε‡ ὁ υἱός σου.»
27 Εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ, «Ἰδοὺ§ ἡ μήτηρ σου.»
Καὶ ἀπ᾽ ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν ὁ μαθητὴς
αὐτὴν* εἰς τὰ ἴδια.

The shout of victory

28 Μετὰ τοῦτο, εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς† ὅτι ἤδη
πάντα‡ τετέλεσται, ἵνα τελειωθῇ ἡ Γραφή,
λέγει, «Διψῶ.» 29 Σκεῦος οὖν§ ἔκειτο ὄξους
μεστόν· οἱ δέ, πλήσαντες σπόγγον ὄξους, καὶ*
ὑσσώπῳ περιθέντες, προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ
στόματι. 30 Ὅτε οὖν ἔλαβεν τὸ ὄξος ὁ Ἰησοῦς,†
εἶπεν, «Τετέλεσται.» Καὶ κλίνας τὴν κεφαλήν,
παρέδωκεν τὸ πνεῦμα.

---

† **19:26** αυτου f^{35} A,N [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — ℵB,W [1.5%] NU ‡ **19:26** ιδε f^{35} B,N [60%] CP,HF,OC,NU ¦ ιδου ℵA,W [40%] RP,TR § **19:27** ιδου f^{35} A [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ιδε ℵB,N,W [2%] NU * **19:27** ο μαθητης αυτην f^{35} $\mathfrak{P}^{66v}$A,B,N [90%] HF,RP,OC,NU ¦ 312 ℵW [8%] TR ¦ 312 εκεινος [2%] CP † **19:28** ειδως ο ιησους f^{35} ℵA,W [70%] CP,OC,TR,NU ¦ ιδως 23 N ¦ ιδων 23 [30%] HF,RP ¦ 31 B ‡ **19:28** ηδη παντα f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,B [30%] NU ¦ 21 ℵN [60%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 2 W [10%] § **19:29** ουν f^{35} N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ δε ℵ ¦ — A,B,W [1%] NU * **19:29** οι δε πλησαντες σπογγον οξους και f^{35} A,N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 4 ουν μεστον του (–τ. ℵ) 5 $\mathfrak{P}^{66v}$(ℵ)B,W [1%] NU † **19:30** ο ιησους f^{35} A,N [99.8%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ 2 B,W ¦ — ℵ

A soldier spears His side

31 Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ
τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ,
ἐπεὶ Παρασκευὴ ἦν‡ (ἦν γὰρ μεγάλη ἡ §
ἡμέρα ἐκείνου* τοῦ σαββάτου), ἠρώτησαν τὸν
Πιλᾶτον ἵνα κατεαγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη, καὶ
ἀρθῶσιν. 32 Ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται καὶ
τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν τὰ σκέλη καὶ τοῦ
ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος αὐτῷ. 33 Ἐπὶ δὲ
τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη†
τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη. 34
Ἀλλ᾽ εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν
πλευρὰν ἔνυξεν, καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν‡ αἷμα καὶ
ὕδωρ. 35 Καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκεν, καὶ
ἀληθινὴ ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ,§ (κἀκεῖνος*
οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει), ἵνα† ὑμεῖς πιστεύσητε.‡
36 Ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα ἡ Γραφὴ πληρωθῇ,

---

‡ **19:31** ινα μη μεινη επι του σταυρου τα σωματα εν τω σαββατω επει παρασκευη ην f^{35} A,N [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 12-14,1-11 $\mathfrak{P}^{66}$א B,W [3%] NU § **19:31** η *rell* ¦ — א A,W [20%] * **19:31** εκεινου *rell* ¦ εκεινη B [20%] CP,some TRs † **19:33** αυτον ηδη f^{35} א A,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{66}$ B,W [0.5%] NU ‡ **19:34** ευθεως εξηλθεν f^{35} [90%] CP,HF,RP,OC ¦ ευθυς 2 A [9%] TR ¦ 2 ευθυς $\mathfrak{P}^{66}$א B,N,W [1%] NU § **19:35** εστιν η μαρτυρια αυτου f^{35} [30%] CP ¦ 1423 $\mathfrak{P}^{66v}$N [65%] HF,RP ¦ 4123 א A,B,W [5%] OC,TR,NU * **19:35** κακεινος f^{35} א A(N) [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ και εκεινος B,W [1%] NU † **19:35** ινα f^{35} [80%] CP,HF,RP,TR ¦ 1 και $\mathfrak{P}^{66}$א A,B,N,W [20%] OC,NU (OC has small print.) ‡ **19:35** πιστευσητε f^{35} A,N [99%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ πιστευητε א B [0.5%] ¦ πιστευσηται W [0.5%]

«Ὀστοῦν οὐ συντριβήσεται ἀπ᾽§ αὐτοῦ.» 37 Καὶ πάλιν ἑτέρα Γραφὴ λέγει· «Ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.»

Jesus' body is buried

38 Μετὰ* ταῦτα ἠρώτησεν τὸν Πιλᾶτον† Ἰωσήφ, ὁ ‡ ἀπὸ Ἀριμαθαίας (ὢν μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ, κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων), ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Πιλᾶτος. Ἦλθεν οὖν καὶ ἦρεν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.§ 39 Ἦλθεν δὲ καὶ Νικόδημος (ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἰησοῦν* νυκτὸς τὸ πρῶτον), φέρων μῖγμα σμύρνης καὶ ἀλόης, ὡς† λίτρας ἑκατόν. 40 Ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔδησαν αὐτὸ ἐν‡ ὀθονίοις, μετὰ τῶν ἀρωμάτων, καθὼς ἔθος ἐστὶν τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν. 41 Ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη κῆπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον καινὸν ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη.§ 42 Ἐκεῖ

---

§ **19:36** απ f^{35} א [60%] CP,RP ¦ — A,B,N,W [40%] HF,OC,TR,NU [The force of the preposition would be partitive.] * **19:38** μετα f^{35} [90%] CP,HF,RP ¦ 1 δε אA,B,N,W [10%] OC,TR,NU † **19:38** πιλατον f^{35} אB,N,W [70%] CP,RP,OC,NU ¦ 1 ο A [30%] HF,TR ‡ **19:38** ο f^{35} אN,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$A,B [1%] § **19:38** το σωμα του ιησου f^{35} N [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 12 αυτου $\mathfrak{P}^{66}$B [0.5%] NU ¦ αυτον אW ¦ — A [0.5%] omit a whole line [homoioteleuton] * **19:39** τον ιησουν f^{35} אN,W [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ αυτον $\mathfrak{P}^{66v}$A,B [1%] NU † **19:39** ως f^{35} אB [80%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ ωσει $\mathfrak{P}^{66}$A,N,W [20%] TR ‡ **19:40** εν f^{35} A [90%] CP,HF,RP,OC ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$אB,N,W [10%] TR,NU § **19:41** ετεθη f^{35} A(N) [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ην τεθειμενος אB [0.5%] NU

οὖν, διὰ τὴν Παρασκευὴν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι
ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον, ἔθηκαν τὸν Ἰησοῦν.

Resurrection Day

20

The empty tomb

1 Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων Μαρία ἡ
Μαγδαληνὴ ἔρχεται πρωΐ, σκοτίας ἔτι οὔσης,
εἰς τὸ μνημεῖον καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον
ἐκ τοῦ μνημείου. 2 Τρέχει οὖν καὶ ἔρχεται
πρὸς Σίμωνα Πέτρον, καὶ πρὸς τὸν ἄλλον
μαθητήν, ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς,
«Ἦραν τὸν Κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ
οἴδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν.» 3 Ἐξῆλθεν οὖν
ὁ Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς καὶ ἤρχοντο
εἰς τὸ μνημεῖον. 4 Ἔτρεχον δὲ οἱ δύο ὁμοῦ,
καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς προέδραμεν τάχιον τοῦ
Πέτρου καὶ ἦλθεν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον.
5 Καὶ παρακύψας βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια,
οὐ μέντοι εἰσῆλθεν. 6 Ἔρχεται οὖν* Σίμων
Πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ
μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα, 7 καὶ
τὸ σουδάριον ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ,
οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κείμενον, ἀλλὰ χωρὶς
ἐντετυλιγμένον εἰς ἕνα τόπον.

John sees and believes

---

* **20:6** ουν f^{35} A,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 και $\mathfrak{P}^{66}$B(W) [0.5%] NU ¦ א omits a whole verse

8 Τότε οὖν εἰσῆλθεν καὶ ὁ ἄλλος μαθητής,
ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδεν
καὶ ἐπίστευσεν. 9 (Οὐδέπω γὰρ ᾔδεισαν τὴν
Γραφήν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι.)
10 Ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς† οἱ
μαθηταί.

Jesus appears first to Magdalene

11 Μαρία δὲ εἱστήκει πρὸς τῷ μνημείῳ‡
κλαίουσα ἔξω.§ Ὡς οὖν ἔκλαιεν, παρέκυψεν εἰς
τὸ μνημεῖον. 12 Καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν
λευκοῖς καθεζομένους, ἕνα πρὸς τῇ κεφαλῇ
καὶ ἕνα πρὸς τοῖς ποσίν, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα
τοῦ Ἰησοῦ. 13 Καὶ λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι,
«Γύναι, τί κλαίεις;» Λέγει αὐτοῖς, «Ὅτι ἦραν
τὸν Κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν
αὐτόν.» 14 Καὶ* ταῦτα εἰποῦσα ἐστράφη εἰς
τὰ ὀπίσω καὶ θεωρεῖ τὸν Ἰησοῦν ἑστῶτα, καὶ
οὐκ ᾔδει ὅτι† Ἰησοῦς ἐστιν. 15 Λέγει αὐτῇ
ὁ ‡ Ἰησοῦς· «Γύναι, τί κλαίεις; Τίνα ζητεῖς;»
Ἐκείνη, δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρός ἐστιν, λέγει
αὐτῷ, «Κύριε, εἰ σὺ ἐβάστασας αὐτόν, εἰπέ μοι
ποῦ ἔθηκας αὐτόν,§ κἀγὼ αὐτὸν ἀρῶ.»

---

† **20:10** εαυτους f^{35} A,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ αυτους ℵB [0.5%] NU ¦ N omits verse 10 ‡ **20:11** τω μνημειω f^{35} $\mathfrak{P}^{66v}$ℵA,B,N,W [50%] OC,NU ¦ το μνημειον [50%] CP,HF,RP,TR [The dative is correct; she was 'at' the tomb.] § **20:11** κλαιουσα εξω f^{35} [75%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 B,N,W [25%] NU ¦ 1 ℵA
* **20:14** και f^{35} [96%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — ℵA,B,D,N,W [4%] NU
† **20:14** οτι *rell* ¦ 1 ο [5%] TR ‡ **20:15** ο f^{35} A,D,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{66}$ℵB,W [0.5%] NU § **20:15** εθηκας αυτον *rell* ¦ 21 N [20%] TR

16 Λέγει αὐτῇ ὁ * Ἰησοῦς, «Μαρία.»† Στραφεῖσα
ἐκείνη, λέγει αὐτῷ,‡ «Ῥαβουνί»§ (ὃ λέγεται,
Διδάσκαλε). 17 Λέγει αὐτῇ ὁ * Ἰησοῦς· «Μή μου
ἅπτου· οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν Πατέρα
μου·† πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου καὶ
εἰπὲ αὐτοῖς, ‹Ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου
καὶ Πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεόν μου καὶ Θεὸν
ὑμῶν.› » 18 Ἔρχεται Μαρία‡ ἡ Μαγδαληνὴ
ἀπαγγέλλουσα§ τοῖς μαθηταῖς ὅτι ἑώρακεν*
τὸν Κύριον, καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ.

Disciples commissioned

19 Οὔσης οὖν ὀψίας, τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ
τῶν† σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων
ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι,‡ διὰ τὸν
φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ
ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς, «Εἰρήνη

---

* **20:16** ο f^{35} ℵA,N,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — B,D [0.5%] NU † **20:16** μαρια f^{35} A,D [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ μαριαμ ℵB,N,W [1.5%] NU ‡ **20:16** αυτω f^{35} A [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 εβραιστι ℵB,D,N,W [1%] NU § **20:16** ραβουνι f^{35} [50%] CP ¦ ραββουνι ℵA,B,D(N)W [50%] HF,RP,OC,TR,NU * **20:17** ο f^{35} ℵA,N,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — B,D [0.5%] NU † **20:17** μου f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — ℵB,D,W [0.5%] NU ‡ **20:18** μαρια f^{35} A,D,N,W [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ μαριαμ $\mathfrak{P}^{66}$ℵB [1.5%] NU § **20:18** απαγγελλουσα f^{35} D,N [82%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ απαγγελουσα [1%] ¦ αναγγελλουσα W [15%] ¦ αναγγελουσα [1.5%] ¦ αγγελλουσα $\mathfrak{P}^{66}$ℵA,B [0.3%] N-A ¦ αγγελουσα UBS [corrected in the 4th edition] * **20:18** εωρακεν f^{35} A,D [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εωρακα ($\mathfrak{P}^{66}$)ℵB,N,W [0.5%] NU † **20:19** των f^{35} D,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — ℵA,B,W [0.5%] NU ‡ **20:19** συνηγμενοι f^{35} N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — ℵA,B,D,W [0.5%] NU

ὑμῖν.» 20 Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς
χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ.§ Ἐχάρησαν οὖν
οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν Κύριον. 21 Εἶπεν οὖν
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς* πάλιν· «Εἰρήνη ὑμῖν· καθὼς
ἀπέσταλκέν με ὁ Πατήρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς.»
22 Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησεν καὶ λέγει
αὐτοῖς· «Λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον. 23 Ἂν τινων
ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται† αὐτοῖς· ἂν
τινων κρατῆτε, κεκράτηνται.»

Thomas

24 Θωμᾶς δέ, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα (ὁ λεγόμενος
Δίδυμος), οὐκ ἦν μετ᾽ αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ ‡
Ἰησοῦς. 25 Ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί,
«Ἑωράκαμεν τὸν Κύριον.» Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς,
«Ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον
τῶν ἥλων καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν
τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου§ εἰς
τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω.»

26 Καὶ μεθ᾽ ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ Θωμᾶς μετ᾽ αὐτῶν.
Ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς, τῶν θυρῶν κεκλεισμένων,

---

§ **20:20** αυτοις τας χειρας και την πλευραν αυτου f^{35} [97.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 234561 ℵD,W,NU ¦ 4234561 A,B ¦ 123456 [1%] ¦ 123 και τους ποδας 4567 [1%] ¦ 1237456 N * **20:21** ο ιησους f^{35} A,B,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — ℵD(W) [0.5%] † **20:23** αφιενται f^{35} W [95%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ αφεονται (B) [0.5%] ¦ αφεωνται A,D [3%] NU ¦ αφεθησεται ℵ ¦ two other variants ‡ **20:24** ο f^{35} A,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — ℵB,D [0.5%] NU § **20:25** την χειρα μου f^{35} (A)N [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 312 ℵ(B,W) [0.5%] NU ¦ 12 [1%] ¦ 3 τον δακτυλον D

καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον καὶ εἶπεν, «Εἰρήνη ὑμῖν.»
27 Εἶτα λέγει τῷ Θωμᾷ· «Φέρε τὸν δάκτυλόν
σου ὧδε καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου· καὶ φέρε τὴν
χεῖρά σου καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου. Καὶ
μὴ γίνου ἄπιστος ἀλλὰ πιστός.» 28 Καὶ* ἀπεκρίθη† Θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ, «Ὁ Κύριός
μου καὶ ὁ Θεός μου.» 29 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·
«Ὅτι ἑώρακάς με,‡ πεπίστευκας. Μακάριοι οἱ
μὴ ἰδόντες, καὶ πιστεύσαντες.»

Why this book

30 Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν
ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,§ ἃ
οὐκ ἔστιν γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ·
31 ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύσητε* ὅτι†
Ἰησοῦς ἐστιν ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ
ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι
αὐτοῦ.

Epilogue

21

Breakfast on the beach

---

* **20:28** και f^{35} A [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — אB,C,D,W [3%] NU
† **20:28** απεκριθη f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$A,B,C,D,W [95%] CP,HF,RP,OC,NU ¦ 1 ο א [5%] TR ‡ **20:29** με *rell* ¦ 1 θωμα [5%] TR § **20:30** αυτου f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$אC,D,N,W [90%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — A,B [10%] * **20:31** πιστευσητε f^{35} A,C,D [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ πιστευητε אB ¦ πιστευσηται N,W ¦ πιστευηται $\mathfrak{P}^{66v}$ † **20:31** οτι *rell* ¦ 1 ο [5%] TR

1 Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν* ὁ
Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,† ἐγερθεὶς ἐκ
νεκρῶν,‡ ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς Τιβεριάδος·
ἐφανέρωσεν δὲ οὕτως· 2 Ἦσαν ὁμοῦ Σίμων
Πέτρος, καὶ Θωμᾶς (ὁ λεγόμενος Δίδυμος),
καὶ Ναθαναὴλ (ὁ ἀπὸ Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας),
καὶ οἱ τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ δύο. 3 Λέγει αὐτοῖς Σίμων
Πέτρος, «Ὑπάγω ἁλιεύειν.» Λέγουσιν αὐτῷ,
«Ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοί.» Ἐξῆλθον καὶ
ἐνέβησαν§ εἰς τὸ πλοῖον εὐθύς,* καὶ ἐν ἐκείνῃ
τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν.
4 Πρωΐας δὲ ἤδη γενομένης,† ἔστη ὁ ‡
Ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν· οὐ μέντοι ᾔδεισαν
οἱ μαθηταὶ ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν. 5 Λέγει οὖν
αὐτοῖς ὁ § Ἰησοῦς, «Παιδία, μήτι προσφάγιον
ἔχετε;» Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, «Οὔ.» 6 Ὁ δὲ εἶπεν
αὐτοῖς, «Βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου
τὸ δίκτυον, καὶ εὑρήσετε.» Ἔβαλον οὖν, καὶ
οὐκέτι αὐτὸ ἑλκύσαι ἴσχυσαν* ἀπὸ τοῦ

---

* **21:1** εαυτον f^{35} [20%] ¦ 1 παλιν A,B,C,N(W) [80%] CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ παλιν 1 א(D) † **21:1** αυτου f^{35} D [40%] ¦ — אA,B,C,N,W [60%] CP,HF,RP,OC,TR,NU ‡ **21:1** εγερθεις εκ νεκρων f^{35} [25%] ¦ — אA,B,C,D,N,W [75%] CP,HF,RP,OC,TR,NU § **21:3** ενεβησαν *rell* ¦ ανεβησαν [10%] TR * **21:3** ευθυς f^{35} A [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — אB,C,D,N,W [2%] NU † **21:4** γενομενης *rell* ¦ γινομενης C [10%] ¦ γεινομενης A,B ‡ **21:4** ο f^{35} N [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — אA,B,C,D,W [2%] NU § **21:5** ο f^{35} C,D,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — אB ¦ A omits three words, and W two * **21:6** ισχυσαν f^{35} A(W) [97%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ισχυον אB,C,D,N [3%] NU

πλήθους τῶν ἰχθύων. 7 Λέγει οὖν ὁ μαθητὴς
ἐκεῖνος ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ, «Ὁ
Κύριός ἐστιν.» Σίμων οὖν Πέτρος, ἀκούσας ὅτι
ὁ Κύριός ἐστιν, τὸν ἐπενδύτην διεζώσατο (ἦν
γὰρ γυμνός) καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν.
8 Οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον (οὐ
γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ᾽† ὡς ἀπὸ
πηχῶν διακοσίων), σύροντες τὸ δίκτυον τῶν
ἰχθύων.
9 Ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν
ἀνθρακιὰν κειμένην καὶ ὀψάριον ἐπικείμενον,
καὶ ἄρτον. 10 Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,
«Ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧν ἐπιάσατε
νῦν.» 11 Ἀνέβη‡ Σίμων Πέτρος καὶ εἵλκυσεν τὸ
δίκτυον ἐπὶ τῆς γῆς,§ μεστὸν ἰχθύων μεγάλων
ἑκατὸν πεντήκοντα τριῶν· καὶ τοσούτων
ὄντων, οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον.
12 Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, «Δεῦτε
ἀριστήσατε.» Οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν μαθητῶν
ἐξετάσαι αὐτόν, «Σὺ τίς εἶ;»—εἰδότες ὅτι ὁ
Κύριός ἐστιν. 13 Ἔρχεται οὖν* ὁ † Ἰησοῦς καὶ
λαμβάνει τὸν ἄρτον καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ
τὸ ὀψάριον ὁμοίως.

---

† **21:8** αλλ f^{35} $\mathfrak{P}^{66}$D,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR,NU ¦ — ℵA,B,C,W [0.5%] ‡ **21:11** ανεβη f^{35} A,D [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 ουν ℵB,C,N,W [2%] NU § **21:11** επι της γης f^{35} [96%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ εις την γην $\mathfrak{P}^{122}$ℵA,B,C,N,W [2%] NU ¦ 1 την γην (D) [2%] * **21:13** ουν f^{35} A,N [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{122}$ℵB,C,D,W [2%] NU † **21:13** ο f^{35} ℵA,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — $\mathfrak{P}^{122}$B,C,D,W [0.5%] NU

14 Τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ ‡ Ἰησοῦς
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,§ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.

Jesus reinstates Peter

15 Ὅτε οὖν ἠρίστησαν, λέγει τῷ Σίμωνι
Πέτρῳ ὁ Ἰησοῦς, «Σίμων Ἰωνᾶ,* ἀγαπᾷς με
πλεῖον† τούτων;» Λέγει αὐτῷ, «Ναί, Κύριε, σὺ
οἶδας ὅτι φιλῶ σε.» Λέγει αὐτῷ, «Βόσκε τὰ ἀρνία
μου.» 16 Λέγει αὐτῷ πάλιν, δεύτερον,
«Σίμων Ἰωνᾶ,‡ ἀγαπᾷς με;» Λέγει αὐτῷ, «Ναί,
Κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε.» Λέγει αὐτῷ,
«Ποίμαινε τὰ πρόβατά μου.» 17 Λέγει αὐτῷ τὸ
τρίτον, «Σίμων Ἰωνᾶ,§ φιλεῖς με;» Ἐλυπήθη ὁ
Πέτρος ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον, «Φιλεῖς με;»
Καὶ εἶπεν* αὐτῷ· «Κύριε, σὺ πάντα† οἶδας. Σὺ
γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε.» Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς‡
«Βόσκε τὰ πρόβατά μου. 18 Ἀμήν, ἀμὴν λέγω
σοι, ὅτε ἦς νεώτερος ἐζώννυες σεαυτὸν§ καὶ
περιεπάτεις ὅπου ἤθελες· ὅταν δὲ γηράσῃς

---

‡ **21:14** ο f^{35} אA,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — B,C,D(W) [0.5%] NU § **21:14** αυτου f^{35} D [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — אA,B,C,N,W [2%] NU * **21:15** ιωνα f^{35} A,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ιωαννου C,W,NU ¦ ιωανου B,D ¦ — א † **21:15** πλειον f^{35} A(W) [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ πλεον אB,C,D [1%] NU ¦ πλιον N ¦ one other variant ‡ **21:16** ιωνα f^{35} A,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ιωαννου אC,W,NU ¦ ιωανου B,D § **21:17** ιωνα f^{35} A,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ιωαννου אC(W)NU ¦ ιωανου B,D * **21:17** ειπεν f^{35} B,C [98%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ λεγει אA,D,N,W [2%] NU † **21:17** συ παντα f^{35} A [99%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 אB,C,D(N)W [1%] NU ‡ **21:17** ο ιησους f^{35} A,N [99%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ 2 B,C ¦ — אD,W [1%] § **21:18** σεαυτον *rell* ¦ εαυτον [20%]

ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου καὶ ἄλλος σε ζώσει
καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλεις.» 19 (Τοῦτο δὲ εἶπεν
σημαίνων ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν Θεόν.)
Καὶ τοῦτο εἰπὼν λέγει αὐτῷ, «Ἀκολούθει μοι.»

About the author

20 Ἐπιστραφεὶς δὲ* ὁ Πέτρος βλέπει τὸν
μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς ἀκολουθοῦντα
(ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ
στῆθος αὐτοῦ καὶ εἶπεν, «Κύριε, τίς ἐστιν ὁ
παραδιδούς σε;»). 21 Τοῦτον† ἰδὼν ὁ Πέτρος
λέγει τῷ Ἰησοῦ, «Κύριε, οὗτος δὲ τί;»
22 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· «Ἐὰν αὐτὸν θέλω
μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ; Σὺ ἀκολούθει
μοι.»‡ 23 Ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος§ εἰς
τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ
ἀποθνήσκει. Καὶ οὐκ εἶπεν* αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ᾽, «Ἐὰν αὐτὸν θέλω
μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ;»†
24 Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ
τούτων, καὶ‡ γράψας ταῦτα· καὶ οἴδαμεν ὅτι

---

* **21:20** δε f^{35} ℵD,N [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — A,B,C,W [0.5%] NU † **21:21** τουτον f^{35} A,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 ουν ℵB,C,D [0.5%] NU ‡ **21:22** ακολυθει μοι f^{35} [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 21 $\mathfrak{P}^{122}$ℵA,B,C,D,W [1.5%] NU § **21:23** ο λογος ουτος f^{35} A [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 312 ℵB,C,D,W [1.5%] NU * **21:23** και ουκ ειπεν f^{35} A,D [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 23 δε $\mathfrak{P}^{122}$ℵB,C,W [0.5%] NU † **21:23** τι προς σε f^{35} $\mathfrak{P}^{109}$A,B,C,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR[NU] ¦ — ℵ [0.5%] ¦ 23 D ‡ **21:24** και f^{35} ℵA,C,D [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 1 ο B,W,NU ¦ ο 1 [0.5%]

ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ.§ 25 Ἔστιν δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα* ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ᾽ ἕν,† οὐδὲ‡ αὐτὸν
οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα

---

§ **21:24** εστιν η μαρτυρια αυτου f^{35} ℵA [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ 4231 B,C,W,NU ¦ 1423 D * **21:25** οσα f^{35} A,D,W [99.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ α B,C [0.5%] NU ¦ ℵ omits whole verse † **21:25** καθ᾽ ἑν *rell* ¦ καθέν f^{35} [30%] [for the record] ‡ **21:25** ουδε f^{35} A,C,W [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ ουδ B,D [1.5%] NU

βιβλία. Ἀμήν.§,*,†

§ **21:25** αμην $\mathbf{f}^{35}$ [98.5%] CP,HF,RP,OC,TR ¦ — A,B,C,D,W [1.5%] NU * **21:25** In the colophons, $\mathbf{f}^{35}$ [50%] have "published thirty-two years after the ascension of Christ", or 61/62 AD. For 50% of the MSS to have this information probably means that the tradition is ancient; and of course, I have demonstrated, to my own satisfaction at least, that $\mathbf{f}^{35}$ goes back at least to the 3rd century. If this information is correct, then John was 'published' in 61/62 AD. The same sources have Matthew published eight years after the ascension, or 38/39 AD, Mark published two years later (40/41) and Luke another five years later (45/46). Not only were the authors eyewitnesses of the events, but many others were still alive when the Gospels appeared. They could attest to the veracity of the accounts, but could also be the source of textual variants, adding tidbits here and there, or 'correcting' something that they remembered differently. † **21:25** The citation of $\mathbf{f}^{35}$ is based on the following fifty-seven MSS—18, 35, 83, 128, 141, 201, 204, 363, 402, 479, 480, 510, 547, 553, 586, 685, 696, 757, 789, 824, 867, 897, 928, 1072, 1075, 1111, 1117, 1145, 1147, 1334, 1339, 1384, 1435, 1461, 1496, 1503, 1559, 1560, 1572, 1617, 1637, 1652, 1667, 1686, 1694, 1700, 1713, 2122, 2253, 2322, 2352, 2382, 2466, 2503, 2554, 2765 and Iviron 2110. I collated all of them myself, except for 201 and 480 that I took from Scrivener. None of them is a 'perfect' representative of $\mathbf{f}^{35}$ in John, as it stands [an unreasonable expectation, presumably, for a book this size, besides being a Gospel], but several come very close (cursive 2382 has only one variant, corrected, so its exemplar was presumably perfect). [This refers to the MSS I have collated—there may be even better ones out there. In fact, since I have only collated around 20% of the family representatives for this book, there probably ARE better ones out there.] The uniformity is impressive. Since these MSS come from all over the Mediterranean world (Sinai, Jerusalem, Patmos, Constantinople, Aegean, Andros, Lesbos, Prinkipos, Bucharest, Athens, Modena, Meteora, Tirana, Mt. Athos [nine different monasteries], Grottaferrata, Corinth?, Vatican, etc.) they are certainly representative of the family, giving us the precise family profile—it is reflected in the Text without exception.In the statements of evidence I have included the percentage of manuscript attestation for each variant within either ( ) or [ ].